

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

11-1

**SCRIPTORES REI RUSTICÆ
VETERES LATINI**

**Æ RECENSIONE JO. MATTH. GESNERI
CUM EJUSDEM PRÆF. ET LEXICO RUSTICO**

VOLUMEN TERTIUM

CONTINENS

PALLADIUM ET VEGETIUM

CUM GARGILII MARTIALIS FRAGMENTO

ET AUSON. POPMÆ LIB. DE INSTRUMENTO FUNDI

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS

CICIDCCLXXXVII

7A

6139

K8

1787-

v. 3-4

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
RE RUSTICA
LIBRI XIV.

682.10.
2584
046420

3

C A P I T A
R E I R U S T I C Æ
P A L L A D I I R U T I L I I
T A U R I Æ M I L I A N I.

T I T U L I L I B R I L

Ex membranis MSS.

- I. De præceptis rei rusticæ.**
- II. De quatuor rebus, quibus agricultura consistit.**
- III. De aeris probatione.**
- IV. De aqua probanda.**
- V. De qualitate terrarum.**
- VI. De industria, & necessariis ad rura sententiis.**
- VII. De agri electione vel situ.**
- VIII. De ædificio.**
- IX. De hibernis & æstivis mansionibus, & pavimentis.**
- X. De calce & arena.**
- XI. De latericiis parietibus.**
- XII. De lumine & altitudine.**
- XIII. De cameris & canniciis.**
- XIV. De opere albario.**
- XV. De tectoriis.**
- XVI. De vitanda valle, quæ propter aquas diligi solet.**
- XVII. De cisternis & maltha frigidaria.**
- XVIII. De cella vinaria.**
- XIX. De horreo.**
- XX. De olei factorio.**

Scripta, R. R. Vol. III.

- XXI. De stabulis equorum & boum.
- XXII. De curte.
- XXIII. De alviariis.
- XXIV. De columbario.
- XXV. De turturario.
- XXVI. De turdis.
- XXVII. De gallinis.
- XXVIII. De pavonibus.
- XXIX. De fasianis.
- XXX. De anseribus.
- XXXI. De piscinis.
- XXXII. De fœnili, paleario, & lignario.
- XXXIII. De sterquilinio.
- XXXIV. De locis horti, & pomario, & sæpibus, & ferendo.
- XXXV. De area.
- XXXVI. De apium castris.
- XXXVII. De apibus emendis.
- XXXVIII. De balneis.
- XXXIX. De malthis calidæ & frigidæ.
- XL. De pſtrino.
- XLI. De instrumentis agrestium.

Tituli mensis Januarii.

- I. De ablaqueandis vitibus.
- II. De pratis abstinendis in locis macris.
- III. De proſcindendis agris, & jungendis bubus, vel arandi disciplina.
- IV. De hordeo Galatico ferendo.
- V. De cicercula ferenda, cum disciplina ſua.
- VI. De vicia ferenda, non ad pabulum ſecandum, ſed ad femina redigenda, cum disciplina ſua.
- VII. De fœno Græco ferendo legendi ſeminis cauſa, cum disciplina ſua.
- VIII. De herbo ferendo.
- IX. De ſatiendis frumentis & leguminibus.
- X. De paſtinandi generibus & ſcrobibus vitium.

PALLADII RUTILII. §.

- XI. De tabulis vinearum.
- XII. De mensura pastini Italica.
- XIII. De solo & cœlo & loco pangendis vineis congruenti, & ea quæ illuc pertinet disciplina.
- XIV. De hortis : in eo de lactuca ferenda cum disciplina sua, item nasturtio, similiter & eruca, item caulibus, allio & ulpico.
- XV. De pomis : in eo de sorbo, de amygdalo, de nuce juglandi, cum disciplinis suis; & de ceteris pomis, quorum disciplina suis mensibus continetur.
- XVI. De signandis animalibus, de lardi & pernarum confectioe, & echinis & rapis.
- XVII. De oleo myrtino.
- XVIII. De vino myrtite.
- XIX. De oleo laurino.
- XX. De oleo lentiscino.
- XXI. De gallinarum pastu.
- XXII. De cædenda materie.
- XXIII. De horis.

Tituli mensis Februarii.

- I. De pratis fervandis & lætamine faturandis.
- II. De proscindendis collibus.
- III. De satione trimestri.
- IV. De ferenda lenticula, cum disciplina sua; item de cicercula.
- V. De ferendo cannabo.
- VI. De agris Medicæ parandis.
- VII. De herbo ferendo.
- VIII. De curandis vitibus & arboribus, & hordeo Galatico ferendo.
- IX. De ponendis vineis pastino vel scrobibus aut fulcis, & omnium quæ illuc pertinet disciplina.
- X. De arbutis, vitibus, & plantis arborum vitiferarum.
- XI. De vineis provincialibus.
- XII. De putandis vineis communibus, altis vel humilibus.

6 INDEX CAPITUM

- XIII. De putatione arbusi.
- XIV. De provincialibus vineis putandis.
- XV. De novella putatione.
- XVI. De propaginibus.
- XVII. De insitionibus.
- XVIII. De instituendis olivetis.
- XIX. De pomiferis & spatiis earum generale præceptum.
- XX. De fodiendis, palandis & ligandis vineis, vel lætandis arboribus, & plantis circumfodiendis.
- XXI. De rosis, liliis, croco, violis conferendis.
- XXII. De lini semine ferendo.
- XXIII. De cannetis & asparagis & plantis salicum vel genestæ, & seminariis myrti & lauri.
- XXIV. De hortis : in eo de sæpibus, de lactuca, carduo, nasturtio, coriandro, papavere, allio, ulpico : de satreja, cum sua disciplina : item de cepullis : similiter de anetho, sinapi : de caulibus, cum disciplina sua : & de asparagis, de malva, menta, fœniculo, pastinaca, cunela, cerefolio, beta, porro, cum disciplina sua : de inula & colocasiis similiter.
- XXV. De pomis : in eo de piro, de melo, cydoneo, filiqua, moro, avellana, myrrha, & de disciplinis suis.
- XXVI. De educatione porcorum.
- XXVII. De vino myrtite aliter.
- XXVIII. De vite theriaca.
- XXIX. De uva sine granis.
- XXX. De vite nimis lacrimosa.
- XXXI. Myrtitis alia confectio secundum Græcos.
- XXXII. Ut propomata sponte nascantur.
- XXXIII. Ut vitis botriones varios ferat.
- XXXIV. De horis.

Tituli mensis Martii.

- I. De putandis vineis & inferendis, & pangendis vitibus.
- II. De pratis purgandis in locis frigidis, & proscindendis agris.

- III. De panicio & milio ferendo, cum disciplina.
- IV. De cicere ferendo, cum ordine suo.
- V. De cannabo.
- VI. De cicera.
- VII. De novellis vitibus pulverandis & fodiendis, palandis ac ligandis, & veteranis vineis restituendis, & ægris & læsis.
- VIII. De oleis amurca faginandis, & cetera earum cura: item de seminariis & rosariis faciendis vel colendis, & fariendis frumentis.
- IX. De hortis: in eo de carduis, cum disciplina: de ulpico, allio, & cepulla, cunela, anetho, sinapi, caulibus, malvis, armoracea, origano, lactuca, beta, porro, cappari, colocasiis, fatureja, nasturtio, intibis, rasanis, & melonibus & cucumere, cum disciplina sua: item de asparagis & spongiis eorum: similiter & ruta & coriandro, cum disciplina sua, & cucurbita: similiter & blito: item de aniso, & cymino.
- X. De pomis: in eo de malo Punico, cum disciplina, & vini sui confectio: de citreo: similiter de mespilo, & de fico, cum disciplinis suis, & aliis pomis, quorum disciplina suis mensibus continetur.
- XI. De comparandis bubus, tauris, vaccis.
- XII. De domandis bubus.
- XIII. De equis, equabus, & pullis, & ætate eorum.
- XIV. De mulino genere & asinis.
- XV. De apibus.
- XVI. De horis.

Tituli mensis Aprilis.

- I. De Medica ferenda, & disciplina ejus.
- II. De inferenda olea vel oleastro, de vineis & seminariis fodiendis, & inferendis vitibus, & agris humidis & pinguibus proscindendis.
- III. De hortis: in eo de caulibus, item de apio, de atriplice, de ocimo, cum disciplinis suis: item de melone, cucu-

INDEX CAPITUM

mere, porro, cappari, serpyllo, colocasio, lactucis, betis, cepullis, coriandra, intibis, cucurbitis ac menta.

IV. De pomis : in eo de zyzypa, cum disciplina sua, & de aliis pomis, quorum suis mensibus disciplina descripta est.

V. De oleo violacio & vino.

VI. De armentis : in eo de vitulis nutriendis, de tonsuris & signaturis.

VII. De apibus : in eo de vestigandis apibus, & purgandis alveariis.

VIII. De horis.

Tituli mensis Maji.

I. De panicio & milio, de florentibus satis, de recidendo fœno.

II. De novellæ sarmentis relinquendis, & pampinandis vitibus.

III. De proscindendis & aperiendis novis agris.

IV. De occandis vitibus arboribusque, & rude cædenda, fodiendis seminariis, putandis oleis, ac lupino vertendo.

V. De hortis : in eo de spatii, de apio, coriandro, melone, cucurbita, carduo, radice, ruta.

VI. De pomis : de flore mali Puniçi, persico implastrando, citro inferendo, & ficu plantanda vel inferenda : de zyzypa & palma plantanda.

VII. De armentis : in eo de castrandis bubus.

VIII. De tonsuris ovium.

IX. De caseo faciendo.

X. De apibus.

XI. De pavimentis & solaris.

XII. De lateribus faciendis.

XIII. De rosato.

XIV. De oleo liliacio.

XV. De oleo roseo.

XVI. De rodomelli.

XVII. De rosis viridibus servandis.

XVIII. De horis.

PALLADI RUTILII. 9

Tituli mensis Junii.

I. De area paranda.

II. De messibus.

III. De agris proscindendis, de vineis occandis, fodiendis, vicia, fœno Græco, lenticula, faba, lupino colligendis.

IV. De hortis: in eo de brassica, apio, betis, radicibus, lactucis, coriandro.

V. De pomis: in eo de flore Punici. de piro, de melo zyzypho, fico: de emplastratione.

VI. De armentis: in eo de castratura, de caseo, tonsuris.

VII. De apibus: in eo de legendo & conficiendo melle vel cera, de servandis examinibus & signis eorum ac regibus, de inopia examinum, de supplendis alveariis.

VIII. De pavimentis & latere.

IX. Qualiter fructuum venturorum experimenta sumantur.

X. De oleo chamæmelo.

XI. De œnanthe.

XII. De alfita.

XIII. De horis.

Tituli mensis Julii.

I. De iterandis agris, de messe triticea, de extirpandis verpibus & filectis, de arboribus operiendis, pulverandis novellis.

II. De hortis: in eo de cepullis, radicibus, atriplice, octimo, malva, beta, lactuca, porro, item napis & rapis, cum disciplina sua.

III. De pomis: in eo de implastratione, de piro, malo citreo, ficu, palma.

IV. De armentis & gregibus: in eo de admittendis tauris & arctibus.

V. De extirpando gramine.

VI. De vino scillite.

VII. De hydromelli.

VIII. De aceto scillitico.

IX. De sinapi.

10 INDEX CAPITUM

X. De horis.

Tituli mensis Augusti.

- I. De agris exilibus arandis, de apparanda vindemia, de occatione vinearum locis frigidis.
- II. De exili & misera vinea reficienda.
- III. De pampinandis & obumbrandis vitibus, & extirpandis carectis atque filectis.
- IV. De urendis pascuis.
- V. De hortis : in eo de rapa & napo, de radice, cum disciplina sua, de pastinaca.
- VI. De pomis.
- VII. De apibus.
- VIII. De aqua invenienda.
- IX. De puteis.
- X. De aqua probanda.
- XI. De aquæductibus.
- XII. De mensuris & ponderibus.
- XIII. De confecto melle.
- XIV. De horis.

Tituli mensis Septembris.

- I. De agris pinguibus tertiandis vel implendis exilibus, & de stercorando.
- II. De ferendo tritico & adoreo in locis frigidis & opacis.
- III. De remedio falsi humoris, de seminum mensuris, & diversis remediis ad sationem pertinentibus.
- IV. De ferendo hordeo canterino.
- V. De lupino ferendo.
- VI. De piso ferendo.
- VII. De sisamo ferendo, & proscindendis agris ad Medicam.
- VIII. De vicia & Græco fœno & farragine ferendis.
- IX. De lupino ferendo, qui natus evertatur, & loca foecundet exilia.
- X. De pratis novellis formandis, vel veteribus excolendis.
- XI. De vindemia celebranda.

PALLADII RUTILII. II

XII. De panicio & milio metendis, & faselo ad escam ferendo, & apparandis aucupiis.

XIII. De hortis : in eo de papavere, brassica, thymo, origano, cappari, cum disciplinis : item nasturtio, anetho, radicibus, pastinacis, cerefolio, lactuca, betis, coriandro, rapis & napis.

XIV. De pomis : in eo de tubere.

XV. De pavimentis solariorum & lateribus.

XVI. De diamorœn.

XVII. De servandis uvis.

XVIII. De vite, cujus fructus humore putrescit.

XIX. De horis.

Tituli mensis Octobris.

I. De adoreo & tritico, de hordeo canterino, de herbo lupino, piso, sisamo & faselo ferendis.

II. De lini femine ferendo.

III. De notanda vitium fertilitate, qua providebimus panctiōni.

IV. De ponendis vineis, vel propagandis, reparandis, putandis, & arbuſtis.

V. De ablaqueanda novella.

VI. De utilitate propagandæ nunc vineæ.

VII. De inferendis arboribus vel vitibus.

VIII. De olivetis instituendis, & colendis, lætandis, & remediis eorum : de olivis condiendis : de fossis rivisque purgandis.

IX. De remedio, si uva compluta est.

X. De oleo viridi faciendo & laurino.

XI. De hortis : in eo de intibis, de carduis, de sinapi, Medica, cum disciplinis : item de anetho, cepulla, menta, pastinaca, thymo, origano, cappari, beta, armoracea, porro transferendo & ocimo.

XII. De pomis : in eo de palma, pistaciis, cerasis, & aliis pomis : quorum per menses suos disciplina digesta est : item de condiendis pomis.

12 INDEX CAPITUM

XIII. De apibus.

XIV. Quæ Græci vel alii super vina condienda curandaque dixerunt.

XV. De rosato , sine rosa fieri.

XVI. De vinis pomorum.

XVII. De hydromelli.

XVIII. De passo.

XIX. De cydonite.

XX. De fermento musteorum fervando.

XXI. De horis.

Tituli mensis Novembris.

I. De satione tritici, farris, hordei, fabæ, cum disciplina : de lenticula mature ferenda, de lini semine.

II. De pratis novis instituendis, ponendis vitibus & propagandis, & circumfodiendis novellis, ac recidendis mergis.

III. De vinea veteri in jugo vel pergula reparanda.

IV. De putandis vitibus & arboribus locis tepidis, & olivetis & faciendo oleo.

V. De olivetis ponendis, & curandis ægris arboribus; corā bibus, palis, ridicis faciendis; oleo laurino faciendo.

VI. De hortis : in eo de allio, ulpico, cum disciplinis : de cepullis, & plantis carduorum : de armoracea & cunela.

VII. De pomis : in eo de persico, de pinu, de prunis, de castaneis, cum omni disciplina, & pomis aliorum mensium.

VIII. De apibus : in eo de mundandis ac muniendis castris earum.

IX. Remedium vitibus, quæ sine fruge luxuriant.

X. Remedium sterili viti.

XI. De rosario ex paucis virgulis instituendo.

XII. De uva, ut usque ad ver reservetur in vite.

XIII. De gregibus ovili generis & caprini, & pascendi ordine.

XIV. De glandibus legendis.

XV. De materie cædenda.

XVI. De transferendis arboribus majoris ætatis.

- XVII. De oleo faciendo secundum Græcos & emendando.
- XVIII. De oleo, ut Liburnico simile fieri possit.
- XIX. Ut oleum sordidum purges.
- XX. De oleo odoris horrendi.
- XXI. De oleo rancido curando.
- XXII. De condiendis olivis.
- XXIII. De horis.

Tituli mensis Decembris.

- I. De ferendis frumentis & faba & lini semine.
- II. De fodiendis pastinis, & cædenda materie, palis & ridicis, de oleo laurino, myrtino, lentiscino, & vino myrtite.
- III. De hortis : in eo de lactuca, allio, ulpico, cepullo, sinapi, & cunela.
- IV. De pomis : in eo de hypomelidibus & aliorum mensium pomis.
- V. De rapis condiendis.
- VI. De echinis & pernis & lardo saliendis, & avium laqueis disponendis.
- VII. De horis.

TITULI LIBRI XIV.

De infitione, ex impressis libris.

- I. Præfatio, prosa.
- II. Proœmium carminis.
- III. De vite.
- IV. De oliva.
- V. De piro.
- VI. De malo Punico.
- VII. De pomo.
- VIII. De Persico.
- IX. De malo Cydonio.
- X. De mespilo.
- XI. De malo citrino.
- XII. De prunis.

14 INDEX CAPITUM PALLADII RUTILII

XIII. De filiqua.

XIV. De ficubus.

XV. De moro.

XVI. De forbis.

XVII. De ceraso.

XVIII. De amygdalo.

XIX. De pistaciis.

XX. De castanea.

XXI. De nuce.

15

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
VIRI ILLUSTRIS
DE
RE RUSTICA
LIBER I.

I **P**ARS est prima prudentiæ, ipsam, cui præcepturus sis, æstimare personam. Neque enim formator agricolæ debet artibus & eloquentia rhetores æmulari, quod a plerisque factum est: qui dum diserte loquuntur rusticis, assecuti sunt, ut eorum doctrina nec a disertissimis possit intelligi. Sed nos recidamus præfationis moram, ne, quos reprehendimus, imitemur. Dicendum autem nobis est (si divina faverint) de omni agricultura, & pascuis, & ædificiis rusticis, secundum fabricandi magistros, & aquæ inventionibus, & omni genere eorum, quæ vel facere vel nutrire oportet agricolam ratione voluptatis & fructus, suis tamen temporibus per universa distinctis. Sane in primis hoc servare constitui, ut eo mense, quo ponenda sunt singula, cum sua omni exsequar disciplina.

II, Primo igitur eligendi & bene colendi agri

ratio, quatuor rebus constat, aere, aqua, terra, industria. Ex his tria naturalia; unum facultatis & voluntatis. Naturæ est, quod in primis spectare oportet, ut eis locis, quæ colere destinabis, aer sit salutaris & clemens; aqua salubris & facilis, vel ibi nascens, vel adducta, vel imbre collecta: terra vero foecunda & situ commoda.

III. Aeris igitur salubritatem declarant, loca ab infimis vallibus libera, & nebularum noctibus absoluta, & habitatorum considerata corpuscula, si eis color sanus, capitis firma sinceritas, inoffensum lumen oculorum, purus auditus, [& si] fauces com-
meatum liquidæ vocis exercent. Hoc genere benignitas aeris approbatur. His autem contraria noxium cœli illius spiritum confitentur.

IV. Aquæ vero salubritas sic agnoscitur. Primum ne a lacunis, aut a palude ducatur: ne de metallis originemumat; sed sit perspicui coloris, neque ullo aut sapore aut odore vitietur, nullus illi limus insadat, frigus tepore suo mulceat, æstatis incendia frigore moderetur. Sed quia solet his omnibus ad speciem custoditis occultiore noxam tectior fervare natura, ipsam quoque ex incolarum salubritate noscamus. Si fauces bibentium puræ sunt, si salvo capite, in pulmonibus ac thorace aut nulla est aut rara causatio. nam plerumque has noxas corporis ad inferiorem partem, quæ supra sunt corrupta, demittunt; [ut vitiato capite ad pulmones vel stomachum morbi causa decurrat] tunc culpandus aer potius invenitur. Deinde si venter, aut viscera, vel latera, vel renes nullo dolore aut inflatione vexan-

tur; si vitia nulla vesicæ sunt. Hæc, atque his similia si apud incolas pro majori parte constare videris, nec de aere aliquid, nec de fontibus suspiceris.

V. In terris vero quærenda foecunditas: ne alba & nuda sit gleba, ne macer sabulo sine admixtione terreni, ne creta sola, ne arenæ squalientes, ne jejuna glareæ, ne aurosi pulveris lapidosa macies, ne falsa vel amara, ne uliginosa terra, ne tofus arenosus atque jejunus, ne vallis nimis opaca & solida: sed gleba putris & fere nigra, & ad tegendam se graminis sui crate sufficiens; aut mixti coloris, quæ etsi rara sit; tamen pinguis soli adjunctione glutinetur. Quæ protulerit, nec scabra sint, nec retorrída, nec succi naturalis egentia. Ferat, quod frumentis dandis utile signum est, ebulum, juncum, calamum, gramen, trifolium non macrum, rubos pingues, pruna silvestria. Color tamen non magnopere quærendus est, sed pinguedo atque dulcedo. Pinguem sic agnoscis: glebam parvulam dulci aqua cum spargis & subigis, si glutinosa est & adhæret, constat illi inesse pinguedinem. Item scrobe effossa & repleta, si superaverit terra, pinguis est: si defuerit, exilis: si convenerit æquata, mediocris. Dulcedo autem cognoscitur, si ex ea parte agri, quæ magis displicet, glebam fictili vase dulci aqua madefactam judicio saporis explores. Vineis quoque utilem per hæc signa cognoscas: si coloris & corporis rari aliquatenus, atque resoluti est; si virgulta, quæ protulit, levia, nitida, procera, foecunda sunt, ut pteros silvestres, prunos, rubos, ceteraque hujusmodi, neque intorta, neque sterilia, neque macra exilitate

languentia. Situs vero terrarum neque planus, ut stagnet; neque præruptus, ut defluat; neque obrutus, ut in imum dejecta valle subsidat; neque arduus, ut tempestates immodice sentiat & calores: sed ex his omnibus utilis semper est æquata mediocritas, & vel campus apertior, & humorem pluvium clivo fallente subducens; vel collis molliter per latera inclinata deductus; vel vallis cum quadam moderatione, & aeris laxitate submissa; vel mons alterius culminis defensus objectu, & a molestioribus ventis aliquo liber auxilio, vel sublimis, asper, sed nemorosus & herbidus. Sed cum sint genera terrarum plurima, ut pinguis aut macra, spissa vel rara, sicca vel humida, & ex his pleraque vitiosa, tamen propter seminum differentiam sæpe necessaria maxime, sicut supra dixi, eligendus est pinguis ac resolutus ager, qui minimum laborem poscit, & fructum maximum reddit. Secundi meriti est spissus, qui labore quidem maximo, tamen ad vota respondet. Illud vero deterrimum genus est, quod erit siccum simul & spissum, & macrum vel frigidum: qui ager pestiferi more fugiendus est.

VI. Sed ubi hæc, quæ naturalia sunt, neque humana ope curari possunt, diligentius æstimaveris, exsequi te convenit partem, quæ restat industriæ: cujus hæc erit cura vel maxima, ut has, quas subjeci, ex omni opere rustico in primis debeas tenere sententias. Præsentia domini provectus est agri. Color terræ non magnopere desideretur, quia bonitatis incertus est auctor. Genera omnium furculorum vel frugum præclara, sed terris tuis experta,

committe. in novo enim genere seminum, ante experimentum, non est spes tota ponenda. Locis humidis semina citius quam siccis degenerant: quare subinde succurrat electio. Ferrarii, lignarii, doliorum cuparumque factores necessario habendi sunt, ne a labore solemni rusticos causa desiderandæ urbis avertat. Locis frigidis a Meridie vineta ponantur; calidis, a Septemtrione; temperatis, ab Oriente, vel, si necesse sit, Occidente. Operarum ratio unum modum tenere non potest in tanta diversitate terrarum: & ideo soli & provinciæ consuetudo facile ostendet, qui numerus unamquamque rem faciat, sive in furculis, sive in omni genere satorum. Quæ florent, constat non esse tangenda. Bene eligi serenda non possunt, nisi hoc officium prius eligens assumat. In rebus agrestibus maxime officia juvenum congruunt, imperia seniorum. In vitibus putandis tria considerata sunt, fructuum spes, successura materies, locus, qui servet ac revocet. Vitem si maturius putes, plura sarmenta; si serius, fructus plurimos consequeris. De locis deterrimis sicut arbores, ita vites convenit ad meliora transferre. Post bonam vindemiam strictius, post exiguum latius putata. In omni opere inserendi, putandi, ac recidendi, duris & acutis utere ferramentis. In vite vel arbore quæ facienda sunt, perage ante apertionem floris & gemmæ. In vineis aratro prætermissa fossor emendet. Locis calidis, siccis, apricis, pampinandum non est, cum magis vitis optet operiri. Et ubi vineas Vulturnus exurit, aut flatus aliquis regionis inimicus, vitem tegamus straminibus vel aliunde

quæsitis. Ramus lætus, viridis & sterilis in media olea abscindendus est, velut totius arboris inimicus. Sterilitas & pestilentia æquo modo fugiendæ sunt. In pastinato solo inter novellas vites omnino nihil est conferendum. Græci jubent, exceptis caulibus, tertio anno, quæ libebit, injungere. Omnia legumina Græcis auctoribus feri jubentur in sicca terra: faba tantummodo in humida debet spargi. Domino vel colono confinia possidenti, qui fundum vel agrum suum locat, damnis suis ac litibus studet. In agro periclitantur interiora, nisi colantur extrema. Omne triticum in solo uliginoso post tertiam sationem in genus siliginis commutatur. Tria mala æque nocent, sterilitas, morbus, vicinus. Qui terram sterilem vineis occupat, & laboribus suis & sumtibus est inimicus. Campi largius vinum, colles nobilius ferunt. Aquilo vites sibi objectas foecundat, Auster nobilitat. Ita in arbitrio nostro est, utrum plus habeamus, an melius. Necessitas feriis caret. Quamvis temperatis agris ferendum sit, tamen si siccitas longa est, semina occata tutius in agris, quam in horreis servabuntur. Viæ malitia æque & voluptati & utilitati adversa est. Qui agrum colit, gravem tributis creditorem patitur, cui sine spe absolutionis adstrictus est. Qui arando crudum solum inter sulcos relinquit, suis fructibus derogat, terræ ubertatem infamat. Foecundior est culta exiguitas, quam magnitudo neglecta. Nigras vites omnino repudies, nisi in provinciis, & ejus generis, quo acinaticium fieri consuevit. Longius adminiculum vitis incrementa producit. Teneram & viridem vitem

ferri acie ne recidas. Omnis incisura sarmenti aver-
 tatur a gemma, ne eam stilla, quæ fluere consuevit,
 exstinguat. Pro macie vel soliditate vitium nutrien-
 da sarmenta putator injungat. Terra profunda (quod
 Græci asserunt) oleæ grandes arbores efficit, fructus
 minores, & aquatos ac seros, magisque amurcæ
 proximos. Aer oleas tepidus juvat, & ventis me-
 diocribus sine vi & horrore perflabilis. Vitis, quæ
 ad jugum colitur, per ætates ad hoc perducenda
 est, ut locis molestioribus quatuor pedibus a terra,
 placidioribus vero septem summitas ejus insurgat.
 Hortus, qui coelo clementi subjacet, & fontano
 humore percurritur, prope est, ut liber sit, & nul-
 lam ferendi disciplinam requirat. Subligatio acerbis
 uvis facienda est, quando excutiendi aut rumpendi
 acini nulla formido est. Ligatura in vitibus locum
 debet mutare, ne unum semper assiduitas conterat
 vinculorum. Fosforem si apertus vitis oculus vide-
 rit, cæcabitur spes magna vindemiæ: & ideo, dum
 est clausus, fodietur. Terræ altitudinem cum foe-
 cunditate, si ad frumenta, duobus pedibus explora:
 quatuor vero, si ad arbusta vel vites. Vitis novella
 ut facile incrementum dilecta consequitur, ita in-
 teritum celerem, si negligatur, incurrit. Modum te-
 ne æstimatedis facultatibus tuis in assumptione cultu-
 ræ, ne superatis viribus, excedente mensura, turpi-
 ter deferas, quod arroganter assumis. Semina plus-
 quam annicula esse non debent, ne vetustate cor-
 rupta non prodeant. Frumentum collis quidem gra-
 no robustius, sed mensuræ minus refundet. Omnia,
 quæ feruntur, crescente luna, & diebus tepidis sunt

ferenda. nam tepor evocat, frigus includit. Si tibi ager est silvis inutilibus reclusus, ita eum divide, ut loca pingua puras reddas novales, loca sterilia silvis reclusa esse patiaris, quia illa naturali ubertate respondent, hæc beneficio lætantur incendii. Sed sic urenda distingues, ut ad incensum agrum post quinquennium revertaris: ita efficies, ut æqualiter vel sterilis gleba cum foecunda contendat. Græci jubent olivam, cum plantatur & legitur, a mundis pueris atque virginibus operandum: credo recordati, arbori huic esse præfulem Castitatem. Nomina frumentorum superfluum est præcipere, quæ aut loco subinde, aut ætate mutantur. Hoc satis est, ut eligamus præcipua in ea regione, quam colimus, vel exploremus advecta. Lupinus & vicia pabularis, si virides succidantur, & statim supra sectas eorum radices aretur, stercore similitudine agros foecundant: quæ si exaruerint, antequam proscindas, in his terræ succus aufertur. Ager aquosus plus stercore querit; ficius, minus. Calidis, maritimis, ficiis, apricis, campestribus locis omne opus vinearum maturius inchoetur; frigidis, mediterraneis humidis, opacis, montanis locis tardius: quod non solum de mensibus aut diebus dixerim, sed [etiam de] horis operandi. Omne opus rusticum, cum fieri præcipitur, neque cito est, si ante quindecim dies; neque tarde, si post quindecim fiat. Frumenta omnia maxime lætantur patenti campo & soluto, & ad solem reclivi. Spissa & cretosa & humida terra bene far & triticum nutrit. ordeum agro soluto delectatur, & sicco: nam si in luto so spargatur, moritur.

Trimestris satio locis frigidis [&] nivosis convenit, ubi qualitas æstatis humecta est, ceteris raro respondet eventus. Semen trimestre locis tepidis melius respondebit, si feratur autumno: si necessitas coget in falsa terra aliquid operari, extremo autumno plantanda est vel conferenda, ut malitia ejus hibernis imbribus eluatur. Aliquid etiam terræ dulcis, vel arenæ fluvialis subjiciendum est, si illi virgulta committimus. Seminarium mediocri terra instituere debemus, ut ad meliorem, quæ fata fuerint, transferantur. Lapides, qui supersunt, hieme rigent, æstate fervescunt: idcirco satis, arbutis, & vitibus nocent. Terra, quæ circa arbores movetur, ita est vicibus permutanda, ut ei, quæ in summo fuerat, ima succedat. In lætandis arboribus crates faciemus, terram prius trunco admoventes, & mox lætamen; ut sic opus natura beneficii alternante cumuletur. Agri præfulem non ex dilectis, [&] tenere [educatis] servulis ponas; quia fiducia præteriti amoris impunitatem culpæ præsentis expectat.

VII. In eligendo agro vel emendo, considerare debebis, ne bonum naturalis fecunditatis colentium depravaverit inertia, & in degeneres surculos uber foli feracis expenderit: quod quamvis emendari possit insitione meliorum, tamen harum rerum sine culpa melior usus est, quam cum spe corrigendi ferus eventus. In feminibus ergo frumentorum præsens emendatio poterit esse. In vineis maxime considerandum atque vitandum est, quod plerique fecerunt studendo famæ tantum, & latitudini pastinorum, semina vitium statuentes, vel sterilia, vel

saporis indigni : quod grandi tibi labore constabit ; ut corrigas , si agrum compares vitiis talibus occupatum. Positio ipsius agri , qui eligendus est , ea sit. In frigidis provinciis orienti aut meridiano lateri ager esse debet oppositus , ne alicujus magni montis objectu , his duabus partibus exclusis , algore rigescat ; aut per partem Septemtrionis remoto , aut per Occidentis in vesperam sole dilato. In calidis vero provinciis pars potius Septemtrionis optanda est , quæ & utilitati , & voluptati , & saluti æqua bonitate respondeat. Si vicinus est fluvius , ubi statuimus fabricæ sedem parare , ejus debemus explorare naturam , quia plerumque quod exhalat , inimicum est , a quo , si talis sit , conveniet refugere conditorem. Palus tamen omni modo vitanda est , præcipue quæ ab Austro est vel Occidente , & siccari consuevit æstate propter pestilentiam , vel animalia inimica , quæ generat.

VIII. Ædificium pro agri merito , & pro fortuna domini oportet institui : quod plerumque immodice sumtum , difficilius est sustinere , quam condere. Ita igitur æstimanda est ejus magnitudo , ut si aliquis casus incurrerit , ex agro , in quo est , unius anni , aut [ut] multum , biennii pensione reparetur. Ipsius autem prætorii situs sit loco aliquatenus erectiore & sicciore , quam cetera , [&] propter injuriam fundamentorum , & ut læto fruatur aspectu. Fundamenta autem hoc modo ponenda sunt , ut latiora sint ex utraque parte semipedis spatium , quam parietis [insuper struendi] corpus increscet. Si lapis vel tofus occurrat , facilis causa est collocandi , in quo

sculpi tantum fundamenti forma debebit, unius pedis altitudine vel duorum. [Et] si solida vel conficta invenietur argilla, quinta vel sexta pars altitudinis ejus, quæ supra terram futura est, fundamentis deputeretur. Quod si terra laxior fuerit, modo majoris altitudinis obruantur, donec munda sine rudum suspicione occurrat argilla; quæ si omnino defuit, quartam meruisse sufficiet. Studendum præterea, ut hortis & pomariis cingi possit, aut pratis. Sed totus fabricæ tractus unius lateris longitudine, in quo frons erit, meridianam partem respiciat, in primo angulo excipiens ortum solis hiberni, & paululum ab occidente avertatur hiemali. Ita proveniet, ut per hiemem sole illustretur, & calores ejus æstate non sentiat.

IX. Forma tamen esse debet ejusmodi, ut ad habitationem breviter collectas & æstati & hiemi præbeat mansiones. Quæ hiemi parantur, ita sint constitutæ, ut possit eas hiberni solis totus propemodum cursus hilarare. In his pavimenta opportuna esse debebunt. Primum in fabricis planis earum observandum est, ut æqualis & solida contignatio fiat, ne gradus ambulantium tremorem fabricæ titubantis excutiat. Deinde ut axes quernæ cum æsculeis non misceantur. nam quercus, humore concepto, cum coeperit ficcari, torquebitur, & rimas in pavimento faciet: æsculus autem sine vitio durat. Sed si quercu suppetente æsculus defuit, subtiliter quercus secetur, & transversus atque directus duplex ponatur ordo tabularum, clavis frequentibus fixus. De cerro, aut fago, aut farno diutissime tabulata

durabunt, si stratis super paleis vel filice humor calcis nusquam ad tabulati corpus accedat. Tunc superstatuminabis rudus, id est, saxa contusa duabus partibus & una calcis temperante constitues. Hoc cum ad sex digitorum crassitudinem feceris, & regula exploraveris æquale, si loca hiemalia sunt, tale pavimentum debebis imponere, in quo vel nudis pedibus stantes ministri hieme non rigescant. Inducto itaque rudere vel testaceo pavimento, congestos & calcatos spisse carbones cum sabulone & favilla & calce permiscebis, & hujus impensæ crassitudinem sex unciis jubebis imponi: quod exæquaturnigra pavimenta formabit, & si qua fundentur ex poculis, velociter rapta desuget. Sed si æstivæ mansiones sunt, Orientem solstitialem & partem Septemtrionis aspiciant, & vel testaceum (sicut supra diximus) accipiant pavimentum, vel marmora, vel tesseras, aut scutulas, quibus æquale reddatur angulis lateribusque conjunctis. Si hæc deerunt, supra marmor tufum cernatur, aut arena cum calce inducta levigetur.

X. Præterea scire est necessarium construenti, quæ calcis & arenæ natura sit utilis. Arenæ ergo fossiciæ genera sunt tria, nigra, cana, rufa: omnium præcipue rufa melior: meriti sequentis est cana: tertium locum nigra possidet. Ex iis quæ compressa manu edit stridores, erit utilis fabricanti. Item si panno vel linteo candidæ vestis inspersa & excussa nihil maculæ reliquerit aut fordis, egregia est. Sed si fossilis arena non fuerit, de fluminibus [aut] glarea, aut litore colligetur. Marina arena tardius

ficcatur, & ideo non continue, sed intermissis temporibus construenda est, ne opus onerata corrumpat: camerarum quoque tectoria falso humore dissolvit. Nam fossiles arenæ cementitiis parietibus & cameris celeri ficcitate utiles sunt, melioresque, si statim, cum effossæ sunt, calci misceantur. nam diutino sole, aut pruina, aut imbre vanescunt. Fluviales tectoriis magis poterunt convenire. Sed si uti necesse sit maris arena, erit commodum prius eam lacuna humoris dulcis immergi, ut vitium salis aquis suavibus elota deponat. Calcem quoque [ex] albo saxo duro, vel Tiburtino, aut columbino fluviali coquemus, aut rubro, aut spongia, aut marmore postremo. quæ erit ex spisso & duro saxo, structuris convenit: ex fistuloso vero aut molliori lapide tectoriis adhibetur utilius. In duabus arenæ partibus calcis una miscenda est. In fluviali vero arena si tertiam partem testæ [cretæ] addideris, operum soliditas mira præstabitur.

XI. Quod si latericios parietes in prætorio facere volueris, illud servare debebis, ut perfectis parietibus, in summitate, quæ trabibus subjacebit, structura testacea cum coronis prominentibus fiat sesquipedali altitudine, ut si corruptæ tegulæ aut imbrices fuerint, parietem non possint [stillicidia] penetrare per pluviam. Deinde providendum est, ut ficcis & asperatis parietibus lateritiis inducatur tectorium, quod humidis ac levibus adhærere non poterit; & ideo tertio eos prius debebis obducere, ut tectorium sine corruptione suscipiant.

XII. In primis studendum est in agresti fabrica,

ut multa luce clarescat : deinde ut partes temporibus divisas, sicut supra dixi, congruis partibus offeramus, id est, æstivas septentrioni, hibernas meridiano, vernas & autumnales orienti. Mensura vero hæc servanda est in tricliniis atque cubiculis, ut quanta latitudo & longitudo fuerit, in unum computetur, & ejus medietas in altitudinem conferatur.

XIII. Cameras in agrestibus ædificiis ex ea materia utilius erit formare, quæ facile invenietur in villa. Itaque aut tabulis faciemus, aut cannis, hoc genere : asseres ligni Gallici vel cupressi directos & æquales constituemus in eo loco, ubi camera facienda est, ita ordinatos, ut inter se sesquipedalis mensura sit vacua. Tunc eos catenis ligneis ex junipero, aut oliva, aut buxo, aut cupresso factis ad contignationem suspendemus, & binas inter eos perticas dirigemus tomicibus alligatas. Postea palustrem cannam, vel hanc crassiores, quæ in usu est, contusam, facta & strictim juncta crate subnectemus, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis alligabimus. Dehinc primo impensa pumicea induemus, & trulla æquabimus, ut inter se cannarum membra constringat. Post arena & calce coæquabimus. Tertio tusi marmoris pulverem mixtum cum calce ducemus, & poliemus ad summum nitorem.

XIV. Opus quoque albarium sæpe delectat, cui calcem debemus adhibere, cum multo tempore fuerit macerata. Ergo ut utilem probes, ascia calcem quasi lignum dolabis. Si nusquam acies ejus offen-

derit, & [si] quod asciae adhæret, fuerit molle atque viscosum, constat albariis operibus convenire.

XV. Parietum vero tectura sic fiet fortis & nitida. Prima trullis frequentetur inductio. cum ficcari coeperit, iterum inducatur, ac tertio. post hæc tria copia ex marmoreo grano cooperiatur ad trullam. quæ inductio ante tam diu subigenda est, ut rutrum, quo calx subigitur, mundum levemus. Hæc quoque marmoris grani inductio cum ficcari incipiet, aliud corium subtilius oportet imponi: sic & soliditatem custodiet & nitorem.

XVI. Vitandum est autem, quod plerique fecerunt aquæ causa, villas [in] infimis vallibus mergere, & paucorum dierum voluptatem præferre habitatorum saluti: quod etiam magis metuemus, si provincia, quam colimus, de morbis æstate suspecta est. Cui si fons desit, aut puteus, cisternas construere conveniet, quibus omnium conduci possit aqua tectorum. Fiunt autem hoc modo.

XVII. Signinis parietibus magnitudo ea, cui delectaris & sufficis, construatur longior magis, quam latior. Hujus solum alto rudere solidatum relicto fusoriis loco testacei pavimenti superfusione levigetur. Hoc pavimentum omni cura terendum est ad nitores, & lardo pingui decocto assidue perfricandum. Quod ubi deducto humore ficcatum est, ne rimis in aliqua parte findatur, etiam parietes simili corio velentur obducti, & ita post diuturnam & solidam ficcitatem, aquæ præbeatur hospitium. Anguillas sane, piscesque fluviales mitti in his, pascique conveniet, ut horum natatu aqua stans agilita-

tem currentis imitetur. Sed si aliquando in quocunque loco pavimenti, vel parietis tectura succumbat, hoc genus malthæ adhibebimus, ut humor in exitum nitens possit includi. Rimas & lacunas cisternarum, & piscinas, vel puteos farciemus hoc genere, & si humor per saxa manabit. Picis liquida quantum volueris, & tantundem fumes unguinis, quod vocamus axungiam, vel sebum. Tunc in olla utrumque miscebis, & coques, donec spumet; deinde ab igne removebis. Cum fuerit eadem refrigerata permixtio, calcem minutim superadjicies, & ad unum corpus omnia mixta revocabis. Cumque velut strigmentum feceris, inferes locis corruptis ac manantibus, & pressum summa densitate calcabis. Salutare erit aquas illuc per tubos fictiles duci, & opertis immeare cisternis. nam coelestis aqua adhibendum omnibus antefertur, ut & si fluens adhiberi possit, quæ salubris non est, lavacris debeat & hortorum vacare culturæ.

XVIII. Cellam vinariam Septemtrioni debemus habere oppositam frigidam, vel obscuræ proximam, longe a balneis, stabulis, furno, sterquiliniis, cisternis, aquis, & ceteris odoris horrendi: ita instructam necessariis, ut non vincatur a fructu; sic autem dispositam, ut basilicæ ipsius forma calcatorium loco habeat altiore constructum, ad quod inter duos lacus, qui ad excipienda vina hinc inde depressi sint, gradibus tribus fere aut quatuor ascendatur. Ex his lacubus canales structi, vel tubi fictiles circa extremos parietes currant, & subjectis lateri suo doliis per vicinos meatus manantia vina defun-

dant. Si copia major est, medium spatium cupis deputabitur, quas, ne ambulacra prohibeant, basellis altioribus impositas, vel supra [obruta] dolia possumus collocare spatio inter se longiore distantes, ut (si res exigat) curantis transitus possit admitti. Quod si cupis locum suum deputabimus, is locus ad calcatorii similitudinem podiis brevibus, & testaceo pavimento solidetur, ut etiam si ignorata se cupa diffuderit, lacu subdito excipiantur [non] peritura vina, quæ fluxerint.

XIX. Situs horreorum quamvis ipsam [Septemtrionis] desideret partem, & superior, & longe ab omni humore & lætamine & stabulis ponendus est, frigidus, ventosus & ficcus: cui providendum structuræ diligentia, ne rimis possit abrumpi. Solum igitur omne bipedis sternatur, vel minoribus laterculis, quos suffuso testaceo pavimento debemus imprimere. Tunc divisas cellas, (si magnus sperabitur seminum modus,) grano cuique tribuamus. Et si terræ pauperies minora promittit, vel craticis podiis erunt discernenda granaria, vel vimineis vasculis reditus tenues colligemus. Sed factis granariis, amurca luto mixta parietes linuntur; cui aridi oleastri vel olivæ folia pro paleis adjiciuntur: quo tertio siccato, rursus amurca respergitur: quæ ubi siccata fuerit, frumenta condentur. hæc res gurgulionibus & ceteris noxiis animalibus inimica est. Aliqui coriandri folia frumentis miscent ad servandum profutura. Nihil tamen diu custodiendis frumentis commodius erit, quam si ex areis in alterum locum vicinum transfusa refrigerentur aliquantis

diebus, atque ita horreis inferantur. Negat Columella ventilanda esse frumenta, quia magis miscentur animalia totis acervis. quæ si non moveantur, in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc velut corrupto corio cetera illæsa durabunt. Afferit idem, noxia animalia ultra prædictam mensuram non posse generari. Herba conyza ficca (ut Græci asserunt) substrata frumentis, addit ætati. ab horreis tamen Auster esse debet aversus.

XX. Olearis cella meridianis sit objecta partibus, & contra frigus munita, ut illi per specularia debeat lumen admitti. Ita & operas, quæ hieme futuræ sunt, nullus aliorum impediet: & oleum cum premetur, adjutum teporibus, frigore non valebit adstringi. Trapetis & rotulis & prælo nata est forma, quam consuetudo dictavit. Receptacula olei semper munda sint, ne novos sapes infecta veteri rancore corrumpant. At si quis majori diligentiae studet, subjectis hinc inde cuniculis pavimenta suspendat, & ignem suggerat fornace succensa. Ita purus calor olei cellam sine fumi nidore vaporabit, quo sæpe infectum, colore corrumpitur & sapore.

XXI. Stabula equorum vel boum, meridianas quidem plagas respiciant, non tamen egeant Septentrionis luminibus, quæ per hiemem clausa nihil noceant, per æstatem patefacta refrigerent. Ipsa stabula propter ungulas animalium, ab omni humore suspensa sint. Boves nitidiores fient, si focum proxime habeant, & [ignis] lumen intendant. Octo pedes ad spatium standi singulis boum paribus abun-

dant, & in porrectione xv. Plancae roboreae supponantur stationibus equorum [cum stramine], ut jacentibus molle sit, stantibus durum.

XXII. Cors ad meridiem pateat, & objecta sit soli, quo facilius hieme aliquem teporem concipiat, propter ea, quæ insunt, animalia, quibus etiam ad æstatis temperandum calorem porticus furcis, asseribus & fronde formari debent, quæ vel scandulis, vel (si copia suppetit) tegulis, vel (si facilius & sine impensa placuerit) tegentur caricibus aut genistis.

XXIII. Circa parietes cortis extremos aviaria facienda sunt, quia stercus avium maxime necessarium est agriculturæ, excepto anserum lætamine, quod satis omnibus inimicum est. Sed habitacula ceterarum avium maxime necessaria sunt.

XXIV. Columbarium vero potest accipere sublimis una turricula in prætorio constituta, levigatis ac dealbatis parietibus, in quibus a quatuor partibus, sicut mos est, fenestellæ brevissimæ fient, ut columbas solas ad introitum exitumque permittant. Nidi figurentur interius. A mustellis tutæ fient, si inter eas [frutex virgosus sine foliis asper, vel] vetus sparteæ projiciatur, qua animalia calceantur, ut eam secreto non videntibus aliis, unus attulerit, [non pereunt. Et neque locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut vinculo, aut fune suspendas.] Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel [setosi] hirci alarum balsami liquore tangantur. Foetus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel herbum sæpe consumant. Triginta autem columbis volantibus

diurni tres sextarii tritici sufficient, aut creturæ, ita ut herbum foetus gratia mensibus præbeamus hibernis. Rutæ ramulos pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere.

XXV. Sed columbarii cellæ duo subjecta cubacula fiant. Unum breve, & prope obscurum, quo turtures claudi possint. quos nutrire facillimum est. nam nihil expetunt, nisi ut æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum vel milium malsa maceratum semper accipiant. Semodius unus diurnus centum viginti turturibus sufficit. Aqua sane eis frequenter [mundior] debet offerri.

XXVI. Aliud vero cubiculum turdos nutriat. qui si alieno tempore saginentur, & voluptatem cibi, & reditum maximum præstant, parcitati beneficium ministrante luxuria. Sit autem locus mundus & lucidus, & undique levigatus. transversæ in hoc perticæ figuntur, quibus possint post inclusum volatum sedere. rami etiam virides sæpe mutantur. Caricæ tunfæ mixtis pollinibus largissime præbeantur. Myrti etiam, si facultas est, lentisci, oleastri, ederæ, arbuti semina interdum ad excludenda fastidia, & maxime aqua munda, præbeatur. Claudantur illæsi & recenter capti, mixtis aliquibus ante nutritis, quorum societate ad capiendos cibos pavidam novæ captivitatis moestitudinem consolentur.

XXVII. Gallinas educare nulla mulier nescit, quæ modo videatur industria. Hoc de his præcepisse sufficiat, ut fimo, pulvere utantur, & cinere. Sint præcipue nigræ aut flavi coloris, [sed] albæ vitentur. Vinacæ cibo sterilescunt: ordeo semicocto

& parere sæpe coguntur, & reddunt ova majora. duobus cyathis ordeï bene pascitur una gallina, quæ sit vaga. Supponenda sunt his semper ova numero impari, luna crescente, a decima usque in quintamdecimam. Pituita his nasci solet, quæ alba pellicula linguam vestit extremam. hæc leviter unguibus vel- litur, & locus cinere tangitur, & allio trito plaga mundata conspergitur. Item allii mica trita cum oleo faucibus inseritur : staphis agria etiam prodest, si cibis misceatur assidue. Si amarum lupinum comedant, sub oculis illis grana ipsa procedunt. quæ nisi acu leviter apertis pelliculis auferantur, exstinguunt. Oculos portulacæ succo forinsecus, & mulieris lacte curemus, vel Ammoniacó sale, cui mel & cuminum æquale miscentur. Pediculos earum perimit staphis agria, & torrefactum cuminum pari pondere, & pariter tunsa cum vino, & amari lupini aqua, si penetret secreta pennarum.

XXVIII. Pavones nutrire facillimum est, nisi fures aut animalia inimica formides; qui plerumque per agros vagantes sponte se pascunt, pullosque educant, & altissimas vespere arbores petunt. Una [vero] his cura debetur, ut incubantes per agrum feminas, quæ hoc passim faciunt, a vulpe custodias: ideo in insulis brevibus meliori sorte nutriuntur. Uni masculo feminae quinque sufficiunt. Masculi ova & pullos suos persequuntur velut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne. Ab Idib. Februariis calere incipiunt. Faba leviter torrefacta in libidinem provocantur, si eis quinto quoque die tepida præbeatur. sex cyathi uni sufficiunt. Cupidi-

nem coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gemmantis incurvat, & singularum capita oculata pennarum locis suis exserit cum stridore procurrens. Si ova pavonum gallinis supponantur, excusatæ matres ab incubatione, tribus vicibus per annum foetus edunt. Primus partus quinque ovorum; secundus quatuor; tertius trium vel duorum esse consuevit. Sed electæ (si hoc placuerit) nutrices gallinæ sint, quæ a primo incremento lunæ novem diebus habeant novem ova supposita, quinque pavonina, & cetera sui generis. decima die [ova] omnia gallinacea subtrahantur, & alia item gallinacea totidem recentia supponantur, quot ablata sunt, ut tricesima luna, hoc est, expletis triginta diebus, possint cum pavoninis ovis aperiri. ova autem pavonum, quæ gallinæ subjecta sunt, sæpe manu convertantur, quia hoc ipsa facere vix valebit. unam partem ovi notabis, ut te subinde convertisse cognoscas. Majores tamen gallinas oportet eligere; nam minoribus pauciora suppones. Natos [autem pullos] si ad unam transferre a pluribus velis, dicit Columella, uni nutrici viginti quinque sufficere. mihi verò, ut bene educi possint, videntur quindecim satis esse. Primis diebus far ordeï conspersum vino pullis dabitur, vel undecunque cocta pultrix & refrigerata. postea adjicietur porrum concisum, vel caseus recens, sed expressus: nam serum pullis nocet. Locustæ etiam pedibus ablatis præbentur. Ita pascendi sunt usque ad sextum mensem. Deinde ordeum poteris præbere solemniter. Tricesimoquinto tamen die, postquam nati

sunt, etiam in agrum tuto ejici possunt comitante nutrice pascendi, cujus singultu revocantur ad villam. Pituitas vero & cruditates iis remediis submovebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista produci: nam patiuntur languores infantum similitudine, cum illis tumentes gingivas denticuli aperire nituntur.

XXIX. In phasianis nutriendis hoc servandum est, ut novelli ad creandos foetus parentur, id est, qui anno superiore sunt editi: veteres enim foecundi esse non possunt. Ineunt feminas mense Martio vel Aprili. Duabus unus masculus sufficit, quia ceteras aves salacitate non æquat. Semel in anno foetus creant. Viginti fere ovis pariendi ordo concluditur. Gallinæ his melius incubabunt, ita ut quindecim phasianina ova nutrix una cooperiat, & cetera sui generis supponantur. In supponendo, de luna & diebus, quæ sunt in aliis dicta, servantur. Tricesimus dies maturos pullos in lumen emittet. Sed per quindecim dies discocto ac refrigerato leviter ordeï farre pascuntur, cui vini imber aspergitur. Post triticum fractum præbebis, & locustas, & ova formicæ. Sane ab aquæ prohibeantur accessu, ne eos pituita concludat. Quod si pituitam patientur phasiani, allio cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perfricare, vel vitium, sicut gallinis fieri consuevit, auferre. Saginandi hæc ratio est, ut unius modii triticea farina in brevissimas offulas redacta clauso phasiano per xxx dies ministrata, sufficiat: vel, si ordeaceam farinam præbere volueris, unius & semissis modii farina per

prædictos dies faginam replebit. Observandum sane est, ut offulæ ipsæ oleo levigentur asperso, & ita inferantur faucibus, ne sub infima linguæ parte mergantur: quod si evenerit, statim pereunt. Illud quoque magnopere curemus, ne præbeantur nova alimenta, nisi digestis aliis; quia eos facillime onus cibi hærentis exstinguit.

XXX. Anser sane nec sine herba, nec sine aqua facile sustinetur: locis confitis inimicus est, quia fata & morfu lædit & stercore: pullos præstat & plumas, quas & auctumno vellamus & vere. Uni masculo tres seminae sufficiant. Si desit fluvius, lacuna formetur. Si herba non suppetit, trifolium, foenum Græcum, agrestia intuba, lactuculas seremus alimento. Albi foecundiores sunt; varii vel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt. Incubant a Kalendis Martii usque ad æstivum solstitium. Plus parient, si gallinis ova supponas. Extremum partum matribus jam vacaturis educare permittimus. Parituræ ad haram perducantur. cum semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis, sicut pavonina, etiam anseris ova supponas. sed anserina ova ne noceantur, suppositis subjiciatur urtica. Parvi primis decem diebus intus pascendi sunt, postea sereno eos poterimus educere, ubi urtica non fuerit, cujus aculeos formidant. Quatuor mensium bene faginantur: nam melius in ætate tenera pinguescunt. Polenta dabitur in die ter. large vagandi licentia prohibetur. loco obscuro claudentur & calido: sic maiores etiam secundo mense pinguescunt. nam parvuli sæpe die

tricesimo. saginantur melius, si ad satietatem milium præbeamus infusum. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest, excepto ervo. Cavendum est etiam, ne pulli eorum fetas glutiant. Græci saginandis anseribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluntate sumenda. tribus per diem vicibus potu adjuvant. media quoque nocte aquam ministrant. Peractis vero xxx diebus, si ut jecur his tenerescat, optabis, tunsas caricas & aqua maceratas in offas volutabis exiguas, & per dies viginti continuos ministrabis anseribus.

XXXI. His ordinatis, cetera exsequenda sunt. nam piscinæ duæ vel solo impressæ, vel cæso lapide circa villam esse debebunt; quas facile est, aut fonte aut imbre suppleri, ut una ex his usui sit pecoribus, vel avibus aquaticis: alia madefaciat virgas, & coria, & lupinos, & si qua rusticitas consuevit infundere.

XXXII. Fœni, palarum, ligni, cannarum. repositiones nil refert, in qua parte [fiant,] dummodo siccæ sint atque perflabiles, & longe removeantur a villa, propter casum furripientis incendii.

XXXIII. Stercorum congestio locum suum tenere debet, qui abundet humore, & propter odoris horrenda a prætorii avertatur aspectu. Humor abundans hoc præstabit stercore, ut si qua insunt spinarum semina, putrescant. Stercus asinorum primum est, maxime hortis; dein ovillum, & caprinum, & jumentorum; porcinum vero pessimum: cineres optimi; sed columbinum fervidissimum,

ceterarumque avium satis utile [est,] excepto palustrium. Stercus, quod anno requieverit, fegetibus utile est, nec herbas creat: si vetustius sit, minus proderit. pratis vero recentia stercola proficient ad uber herbarum. Et maris purgamenta, si aquis dulcibus eluantur, mixta reliquis vicem stercoreis exhibebunt, & limus, quem scaturiens aqua vel fluvii incrementa respuerint. -

XXXIV. Horti & pomaria domui proxima esse debebunt. Hortus sit sterquilinio maxime subjectus, cujus eum succus sponte foecundet. ab area longe situs [sit.] nam pulverem palearum paritur inimicum. Felix positio est, cui leniter inclinata planities cursus aquæ fluentis per spatia discreta derivat. Si fons desit, aut imprimendus est puteus: aut, si nequeas hoc, piscina superius construenda [est,] ut illinc aquas pluvia conferente, hortus per æstivos rigetur ardores. Si hac omni facultate carueris, semper altius tribus vel quatuor pedibus ad pastini similitudinem fodies hortulum, qui sic cultus negligat siccitates. Sed huic quamvis contra necessitatem mixta stercore quælibet terra conveniat, tamen hæc genera sunt in electione vitanda, creta, quam argillam dicimus, atque rubrica. Illud quoque custodies in hortis, quos humoris natura non adjuvat, ut dividas [per] partes, & hieme ad Meridiem, æstate ad Septemtrionem spatia solenda convertas. [Debent etiam horti esse clausi: sed] munitionis multa sunt genera. Alii luto inter formas clauso, parietes figuratos ex lateribus imitantur. Quibus [copia] suppetit, macerias luto & lapide excitant. Plerique

sine luto congesta in ordinem saxa componunt. Nonnulli fossis spatia colenda præcingunt: quod vitandum est, quia horto subducit humores, nisi forte locus palustris colatur. Alii spinarum plantas & semina in munitione disponunt. Sed melius erit rubi semina, & spinæ, quæ rubus caninus vocatur, matura colligere, & cum farina ervi ex aqua macerata miscere. funes dehinc sparteos veteres hoc genere mixtionis [sic] inducere, ut intra funes semina recepta serventur usque ad verni temporis initia. Tunc ubi sæpes futura est, duos sulcos tribus a se pedibus separatos, sesquipedis altitudine faciemus, & per utrosque funes cum feminibus obruemus levi terra. Ita tricesima die procedunt sentes, quos teneros adminiculis opus est adjuvare, quibus inter se sentes per spatia vacua relicta jungentur. Partes sane horti sic dividendæ sunt, ut eæ, in quibus autumno seminabitur, verno tempore pastinentur: quas feminibus vere complebimus, autumni tempore debemus effodere. ita utraque pastinatio decoquetur beneficio alboris, aut solis. Areæ faciendæ sunt angustiores, & longæ, id est, duodecim pedum longitudine, & sex latitudine, ut sint propter spatia utrinque purganda divisæ. Margines vero earum locis humidis vel irriguis duobus pedibus erigantur, ficcis uno extulisse sufficiet. Inter areas, (si humor consuevit effluere) spatia altiora ipsis areis esse debent, ut facilius ingrediatur aream de superiore parte humor admissus, & ubi sitientem saturaverit, in alias possit exclusus averti. Serendi tempora licet per menses certa signemus,

tamen secundum loci & coeli naturam unusquisque custodiat. frigidis locis autumnalis satio celerior fiat, verna vero tardior: calidis autem regionibus & autumnalis serior fieri potest, & verna maturior. Quaecunque serenda sunt, cum luna crescit, seminentur: quæ secanda sunt vel legenda, cum minuitur.

XXXV. Contra nebulas & rubiginem. Paleas & purgamenta pluribus locis per hortum disposita simul omnia, cum nebulas videris instare, combures. Contra grandinem multa dicuntur. Panno roseo mola cooperitur. item cruentæ secures contra coelum minaciter levantur. item omne horti spatium alba vite præcingitur: vel noctua pennis patentibus extensa suffigitur: vel ferramenta, quibus operandum est, sepo unguuntur ursino. Aliqui ursi adipem cum oleo tusum reservant, & falces hoc, cum putaturi sunt, unguunt. sed hoc in occulto debet esse remedium, ut nullus putator intelligat: cuius vis tanta esse perhibetur, ut neque gelu, neque nebula, neque aliquo animali possit noceri. interest etiam, ut res profanata non valeat. — Contra cūlices & limaces, vel amurcam recentem, vel ex cameris fuliginem spargimus. — Contra formicas, si in horto habent foramen, cor noctuæ admoveamus; si foris veniunt, omne horti spatium cinere, aut cretæ candore signemus. — Contra erucas, semina, quæ spargenda sunt, sempervivæ succo madesiant, vel erucarum sanguine. Cicer intra olera propter multa portenta serendum est. Aliqui cinerem de fico super erucas spargunt. item squillam

vel in horto ferunt, vel certe suspendunt. Aliqui mulierem menstruantem, nusquam cinctam, solutis capillis, nudis pedibus, contra erucas & cetera hortum faciunt circumire. Aliqui fluviales cancos pluribus locis intra hortum clavis figunt. — Contra animalia, quæ vitibus nocent, cantharides, quas in rosis invenire consuevimus, oleo merfas resolvi patieris in tabern : & cum putandæ sunt vites, hoc oleo falces [putatorias] perunges. — Exstinguuntur cimices amurca & felle bubulo, lectis aut locis perunctis, vel foliis ederæ tritis ex oleo, vel incensis sanguisugis. — Ut olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia semina, quæ sparsurus es, ficca : vel mentam locis pluribus, maxime inter caules, fere : hoc præstare fertur ervum aliquantulum satum, præcipue ubi radices & rapa nascuntur. Vel acre acetum succo jusquiæ mixtum, fertur olerum pulices necare, si spargas. — Campas fertur evincere, qui fusticulos allii sine capitibus per horti omne spatium comburens, nidorem locis pluribus excitarit. Si contra easdem vitibus voluerimus consulere, allio trito falces putatoriæ feruntur unguendæ. Nasci quoque prohibentur, si circa arborum vel vitium crura bitumen & sulfur incendas : vel si ablatas de horto vicino campas excoquas aqua, & per horti tui spatia universa diffundas. — Ne cantharides vitibus noceant, in cote, qua falces acuuntur, ipsæ sunt conterendæ. — Democritus asserit, neque arboribus, neque satis quibuslibet noceri posse a quibuscunque bestiis, si fluviales cancos plurimos, vel marinos, quos

Græci *παγούρους* nominant, non minus quam decem fictili vasculo in aqua missos tegas, & sub dio statuas, ut decem diebus sole vaporentur. postea quæcunque illæsa volueris esse, [ea aqua] perfundas, & octonis diebus peractis hoc repetas, donec solide, quæ optaveris, adolescant. — Formicas abiges, si origano & sulfure tritis foramen asperges. hoc & apibus nocet. item cochlearum vacuas testas si ufferis, & eo cinere foramen inculces. — Culices galbano infuso fugantur, aut sulfure. — Pulices amurca per pavimentum frequenter aspersa, vel cymino agresti cum aqua trito, vel si cucumeris agrestis semen aqua resolutum sæpe infundes, vel aquam lupinorum psilotri austeritatibus junctam. — Mures, si amurcam spissam patinæ infuderis, & in domo nocte posueris, adhærebunt. item necabuntur, si helleboro nigro caseum, vel panem, vel adipem, vel polentam permisceas & offeras. Et agrestis cucumeris & colocynthidis suffusio sic nocebit. — Adversus mures agrestes Apulejus asserit, semina bubulo felle maceranda, antequam spargas. nonnulli rhododaphnes foliis aditus eorum claudunt, qui rosas his, dum in exitu nituntur, intereunt. — Talpas Græci hoc genere persequuntur: nucem perforari jubent, vel aliquod pomi genus soliditatis ejusdem. ibi paleas & ceram cum sulfure sufficienter includi. tunc omnes parvulos aditus, & reliqua spiramenta talparum diligenter obstrui, unum foramen, quod amplum sit, reservari, in cujus aditu nucem intus incensam sic poni, ut ab una parte flatus possit accipere, quos ab alia parte diffundat:

sic impletis fumo cuniculis talpas vel fugere protinus, vel necari. — Mures rusticos, si querneo cinere aditus eorum satures, attactu frequenti scabies occupabit ac perimet. — Serpentes prope omni austeritate fugantur, & nocentes spiritus innocentia fumi graveolentis exagitat. Uramus galbanum, vel cervi cornua, radices lilii, capræ ungulas. hoc genere monstra noxia præhibentur. — Opinio Græcorum est, si nubes locustarum repente surrexerint, latentibus intra tecta cunctis hominibus, eam posse transire : quod si inobservantes homines sub aere deprehendant, nulli fructuum noceri, si continuo omnes ad tecta confugiant. Pelli etiam dicuntur amari lupini vel agrestis cucumeris aqua decocta, si muriæ mixta fundatur. Existimant aliqui, locustas vel scorprios fugari posse, si aliqui ex eis urantur in medio. — Campas nonnulli ficulneo cinere persequuntur. si permanserint, urina bubula & amurca æqualiter mixta confervant, & ubi refrixerint, olera omnia hoc imbre consperge. Πρασονούριδας Græci vocant animalia, quæ solent hortis nocere. Ergo ventriculum vervecis statim occisi plenum sordibus suis, spatio, quo abundant, leviter debbis operire. post biduum reperies ibi animalia ipsa congesta. hoc cum bis vel tertio feceris, genus omne, quod nocebit, exstingues. Grandini creditur obviare, si quis crocodili pellem vel hyænæ, vel marini vituli per spatia possessionis circumferat, & in villæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum viderit imminere. item si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens vineas perambulet, & re-

versus eodem modo sic illam ponat in terra, & glebas dorsi ejus objiciat curvaturæ, ne possit inverti, sed supina permaneat. hoc facto fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurrere. — Nonnulli, ubi instare malum viderint, oblato speculo imaginem nubis accipiunt, & hoc remedio nubem (seu ut sibi objecta displiceat, seu tanquam geminata alteri cedat) avertunt. item vituli marini pellis in medio vinearum loco uni superjecta viticulæ creditur contra imminens malum totius vineæ membra vestisse. Omnia semina horti vel agri feruntur ab omnibus malis ac monstris tuta servari, si agrestis cucumeris tritis radicibus ante macerentur. Item equæ calvaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam asinæ. Creduntur enim sua præsentia foecundare, quæ spectant.

XXXVI. Area longe a villa esse non debet, & propter exportandi facilitatem, & ut fraus minor timeatur, domini vel procuratoris vicinitate suspecta. Sit autem vel strata filice, vel saxo montis excisa, vel sub ipso trituræ tempore ungulis pecorum, & aquæ admixtione solidata, clausa deinde & robustis munita cancellis propter armenta, quæ, cum teritur, inducimus. Sit circa hanc locus alter planus & purus, in quem frumenta transfusa refrigerentur, & horreis inferantur: quæ res in eorum durabilitate proficiet. Fiat deinde [undecunque] proximum tectum, maxime in humidis regionibus: sub quo propter imbres subitos frumenta (si necessitas coegerit) raptim vel munda vel semitrita ponantur. Sit autem [area] loco sublimi & undecun-

que perflabili, longe tamen ab hortis, vineis atque pometis. nam sicut radicibus virgultorum profunt lætamen & paleæ, ita insidentes frondibus [eas] perforant, atque arere compellunt.

XXXVII. Apibus stationem non longe a domini ædibus in horti parte secreta & aprica, & a ventis remota, & calidiore locare debemus, quæ in quadratam constituta mensuram fures & accessus hominum pecudumque submoveat. sit abundans floribus, quos in herbis, vel in fruticibus, vel in arboribus procuret industria. Herbas nutriat, origanum, thymum, serpyllum, satirejam, melisphyl- lum, violas agrestes, asphodilum, citraginem, amaracum, hyacinthum, qui iris vel gladiolus dicitur similitudine foliorum, narcissum, crocum, ceterasque herbas suavissimi odoris & floris. In fruticibus vero sint rosæ, lilia, fabæ, rosmarinus, hederæ: in arboribus ziziphus, amygdalus, persicus, pirus, pomiferæque arbores, quibus nulla amaritudo respondet flore defuncto. Silvestria vero, glandifera robora, terebinthus, lentiscus, cedrus, tilia, ilex minor, & pinus. sed taxi removeantur inimicæ. Primi saporis mella thymi succus effundit. secundi meriti thymbra, serpyllum vel origanum. tertii meriti rosmarinus & satireja. Cetera, ut arbutus & olera, saporem rustici mellis efficiunt. Sint autem arbores a septentrionali parte dispositæ. Frutices atque virgulta ordines suos sub maceriis exsequantur. herbas deinde in plano post frutices consere- mus. Fons vel rivus huc conveniat otiosus, qui humiles transcundo formet lacunas, quas operiant

rara & transversa virgulta, sedes tutas apibus præbitura, cum sitient. Sed ab his apium castris longe sint omnia odoris horrendi, balneæ, stabula, coquinae fusoria. Fugemus præterea animalia, quæ sunt apibus inimica, lacertos, blattas, & his similia. Aves etiam pannis & crepitaculis terreamus. Purus custos frequens & castus accedat, habens nova alvearia præparata, quibus excipiat examinum rudis juvenus. Vitetur odor coeni, & cancer adustus, & locus, qui ad humanam vocem falsa imitatione respondet. Absint & herbæ, tithymallus, hellevatorum, thapsia, absinthium, cucumis agrestis, & omnis amaritudo conficiendæ adversa dulcedini.

XXXVIII. Alvearia meliora sunt, quæ cortex formabit raptus ex subere, quia non transmittunt vim frigoris aut caloris, possunt tamen & ex ferulis fieri. si hæc defint, salignis viminibus fabricentur, vel ligno cavatæ arboris, aut tabulis, more cuparum. fictilia deterrima sunt, quæ & hieme gelantur, & æstate fervere. Sed inter ea loca, quæ muniri debere præcepimus, podia ternis alta pedibus fabricentur inducta testaceo, & albario opere levigata, propter lacertorum ceterorumque animalium noxam, quibus est moris irrepere: & supra hæc podia alvearia collocentur, ita ut non possint imbre penetrari, spatiosis inter se patentibus segregata. Angustus tamen aditus admittat examinā, propter frigoris & caloris injuriam. Sane ventis frigidioribus altus paries resistat, qui locum possit defensis sedibus apricare. Aditus omnes soli opponantur hierno, qui in uno cortice duo vel tres esse debe-

bunt ea magnitudine, quæ apes formam non possit excedere. sic enim noxiis animalibus ingressu resistetur angusto: vel si, apes obsidere voluerint exeuntes, alio, ubi non fuerint, utentur egressu.

XXXIX. Apes si emendæ sunt, provideamus, ut plena alvearia comparentur: quam rem vel inspectio, vel murmuris magnitudo, vel frequentia monstrat commeantis ac remeantis examinis: [&] ex vicina potius quam [ex] longinqua regione, ne aeris novitate tententur. Si vero longius advehendæ sunt, nocte collo portentur: nec collocare, nec aperire alvearia, nisi vespere instante, debemus. Speculemur deinde per triduum, ne omne januas suas egrediatur examen. hoc enim signo fugam meditantur assumere. Contra hæc & cetera, suo unumquodque mense reddemus. Tamen creduntur non fugere, si sterus primogeniti vituli adlinamus oribus vasculorum.

XL. Non alienum est, si aquæ copia patiatur, patremfamilias de structura balnei cogitare; quæ res & voluptati plurimum confert & salutis. Itaque balneum constituemus in ea parte, qua calor futurus est, loco ab humore suspenso, ne uligo eum fornacibus vicina refrigeret. Lumina ei dabimus a parte meridiana, & Occidentis hiberni, ut tota die solis juvetur & illustretur aspectu. Suspensuras vero cellarum sic facies: Aream primo bipedis sternis, inclinata sit tamen stratura ad fornacem, ut si pilam miseris, intro stare non possit, sed ad fornacem recurrat. sic eveniet, ut flamma altum petendo cellas faciat plus calere. Supra hanc straturam pilæ later-

culis argilla subacta & capillo constructæ fiant, distantes a se spatio pedis unius & semissis, altæ pedibus binis semis. Super has pilas bipedæ constituentur binæ in altum, atque his superfundantur testacea pavimenta, & tunc, si copia est, marmora collocentur. Miliarium vero plumbeum, cui ærea patina subest, inter soliorum spatia forinsecus statuamus fornace subjecta, ad quod miliarium fistula frigidaria dirigatur, & ab hoc ad solium similis magnitudinis fistula procedat, quæ tantum calidæ ducat interius, quantum fistula illi frigidi liquoris intulerit. Cellæ autem sic disponantur, ut quadræ non sint, sed, (verbi gratia) si xv pedibus longæ fuerint, x latæ sint: fortius enim vapor inter angusta luctabitur. Soliorum forma pro uniuscujusque voluntate fundetur. Piscinales cellæ in æstivis balneis a septemtrione lumen accipiant, in hiemalibus a meridie. Si fieri potest, ita constituentur balneæ, ut omnis earum per hortos decurrat eluvies. Cameræ in balneis [si] signinæ [fiant,] fortiores sunt. quæ vero de tabulis fiunt, virgis ferreis transversis, & ferreis arcubus sustententur. Sed si tabulas nolis imponere, super arcus ac virgas bipedas constitues ferreis ancoris colligatas, capillo inter se atque argilla subacta cohærentes, & ita impensam testaceam subter inducis: deinde albarii operis nitore decorabis. Possumus etiam, si compendio studemus, hiberna ædificia balneis imponere: hinc & habitationi teporem submittimus, & fundamenta lucratur.

XLI. Scire convenit, quoniam de balneis loquimur, quæ sunt malthæ calidariæ vel frigidariæ, ut

si quando in foliis scissa sunt opera, possit repente succurri. Calidariæ compositio talis est : Picem duram, ceram albam ponderibus æquis, stupam, picis liquidæ totius ponderis dimidiam partem, testam minutam, florem calcis, omnia simul mixta in pila contundes, & juncturis curabis inferere. — Aliter : Ammoniacum remissum, ficum, stupam, picem liquidam tundis pilo, & juncturas oblinis. — Aliter : Ammoniacum & sulfur utrumque resolutum line, vel infunde juncturis. — Item picem duram, ceram albam & ammoniacum super remissum simul juncturis adline, & caute cuncta percurrere. Item florem calcis cum oleo mixtum juncturis illine, & cave, ne mox aqua mittatur. — Aliter : Sanguinæ taurino & oleo florem calcis admisce, & rimas conjunctionis obducito. Item ficum & picem duram, & ostrei testas siccas simul tundes. his omnibus juncturas diligenter adlines. Item malthæ frigidariæ, sanguinem bubulum, florem calcis, scoriam ferri, pilo universa contundes, & cerori instar efficies, & curabis adlinire. Item sebum liquefactum cribellato cineri admixtum frigidæ aquæ inter rimas labenti, si adlinatur, obfistet.

XLII. Si aquæ copia est, fusuras balnearum debent pistrina suscipere, ut ibi formatis aquariis molis, sine animalium vel hominum labore frumenta frangantur.

XLIII. Instrumenta vero hæc, quæ ruri necessaria sunt, paremys. Aratra simplicia, vel si plana regio permittit, aurita, quibus possint contra stationes humoris hiberni fata celsiore sulco attolli. Bi;

dentes, dolabras, falces putatorias, quibus in arboribus utamur & vite. Item messorias vel foenarias, ligones, lupos, id est, ferrulas manubriatas minores majoresque ad mensuram cubiti, quibus facile est, quod per ferram fieri non potest, ressecando trunco arboris, aut vitis interferi: acus, per quas in pastinis sarmenta merguntur: falces a tergo acutas atque lunatas: cultellos item curvos minores, per quos novellis arboribus furculi aridi aut exstantes facilius amputentur. Item falciculas brevissimas tribulatas, quibus filicem solemus abscindere; ferrulas minores, vangas, runcones, quibus vepreta persequimur; secures simplices vel dolabratas; sarculos vel simplices vel bicornes, vel ascias in aversa parte referentes rastros. Item cauterer, castratoria feramenta atque tonsoria, vel quæ ad animalium solent pertinere medicinam. Tunicas vero pellicias cum cucullis, & ocreas manicasque de pellibus, quæ vel in silvis, vel in vepribus, rustico operi & venatorio possint esse communes. Expletis his, quæ pertinent ad generale præceptum, nunc operas suas singulis mensibus explicabimus, & a mense Januario faciemus initium.

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER II.

I. JANUARIO mense locis temperatis ablaqueandæ sunt vites, quod Itali excodicare appellant, id est, circa vitis codicem dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus velut lacus efficere, ut solis teporibus & imbribus provocentur.

II. Apricis, aut macris, aut aridis locis prata jam purganda sunt, & a pecore vindicanda.

III. Pingues & ficci agri proscindi & apparari jam possunt. Sed boves melius collo, quam capite junguntur; quos, ubi ad versuram venerint, arator retineat, & jugum propellat, ut eorum colla refrigerentur. Sulcus autem in arationibus longior, quam centum viginti pedum esse non debet. servandum [vero] est, ne inter sulcos non mota terra relinquatur. Glebæ omnes dolabris dissipandæ sunt. Sed æqualiter terram motam [esse] cognoscis, si transversam per sulcos perticam mittas: quæ res sæpius facta, bubulcos ab hac negligentia submovebit. Observan-

dum [est,] ne lutosus ager aretur, aut (quod sæpe fit) post longas siccitates levi imbre perfusus. nam terra, quæ lutosa tractatur in primodio, fertur toto anno non posse tractari: quæ autem supra leviter infusa est, & subter sicca, si tunc aretur, asseritur per triennium sterilis fieri. Et ideo mediocriter infusus ager, ut nec lutosus nec aridus sit, proscindi debet. Si collis est, transversus per latera sulcetur. quæ forma tunc servanda est, cum semen accipiet.

IV. Si clemens fuerit hiems, ordeum Galaticum, quod grave & candidum est, circa Idus Januarias seramus locis temperatis. octo modis jugerum complebitur.

V. Cicercula mense hoc seritur, loco læto, coelo humido. tres modii jugerum complent. Sed hoc genus seminis raro respondet, quia decipitur austro vel siccitate, dum floret, quod tunc prope necesse est evenire.

VI. Hoc mense ultimo colligendi seminis causa, non pabuli secandi, vicia seritur. jugerum sex modii occupant. Serenda est in terra proscissa post horam secundam vel tertiam, cum ros esse desierit, quem ferre non potest. sed statim cooperienda est ante noctem. nam si nuda manserit, noctis humore corrumpitur. Observandum est, ne ante vicesimam quintam lunam seratur, quia sic satam limaces persequuntur.

VII. Fœnum Græcum in Italia colligendi seminis causa, mense Januario ultimo, circa Februarias Kalendas serimus. sex modii jugero sufficiunt. Aran-

dum est spisse, sed non alte. nam si plus quam quatuor digitis obruatur, difficile nascitur. idcirco quidam minimis aratris proscissa prius terra seminant, & sarculis statim fata cooperiunt.

VIII. Ervum feri & hoc mense novissimo potest, loco sicco & macro. in jugero quinque modii feruntur.

IX. Hoc mense serenis & siccis diebus, dum gelicidium non est, sunt sarculanda frumenta. quod opus plerique negant fieri debere, quia radices eorum detegantur aut incidantur, & necentur frigore subsecuto. mihi autem videtur herbosis locis tantum esse faciendum. Sed triticum & far sarritur quatuor foliorum; ordeum quinque; faba & legumina, cum supra terram quatuor digitis fuerint. Lupinus vero, qui unam radicem habet, si sarculetur, exstinguitur; quod nec desiderat, quia herbas præter auxilium cultoris affligit. Faba autem si bis sarculetur, proficiet, & multum fructum & maximum afferet; ut ad mensuram modii complendi fresa propemodum sicut integra respondeat. Si ficas segetes sarculaveris, aliquid contra rubiginem præstitisti. maxime ordeum ficcum sarrietur.

X. Pastinum fieri nunc tempus est: quod fit tribus generibus, aut terra in totum fossa, aut fulcis, aut scrobibus. Terra tota debet effodi, ubi ager immundus est, ut silvestribus truncis & radicibus filicis, vel herbarum noxiarum spatia liberentur. ubi autem mundæ sunt novales, scrobibus pastinemus aut fulcis: sed fulcis melius erit, quia humorem in tota spatia pastinata transmittunt. Fiunt ergo sulci

tanta longitudine, quantam destinaveris tabulæ; latitudine pedum duorum [&] semis, vel trium, ita ut juncti duo fossores designatum linea spatium bidentibus persequantur altitudine trium, vel duorum [&] semis pedum. Deinde si per homines vinea colenda est, tantum crudi soli relinquimus, & sic alter sulcus imprimitur. si vero arandæ sunt vineæ, quinque vel sex pedum spatia, quæ non sunt fodienda, in medio relinquemus. Quod si scrobes fieri placeat, faciemus tribus pedibus altas, duobus semis latas, tribus longas. Sive fossoribus colantur vineta, seu bubus, eadem spatia, quæ inter sulcos sunt dicta, servemus. Ultra tres vero pedes altius fodiendæ scrobes non sunt, ne laborent frigore framenta, quæ pangimus. Latera scrobibus æqualiter incisa sint, ne obliqua vitis faucietur alte nitentibus ferramentis, cum fossor incumbet. Pastini vero, quod omne versabitur, trium vel duorum semis pedum altitudine terra universa fodietur. in quo erit diligentia, ne crudum solum fraude occulta fossor includat. quam rem subinde custos virga, in qua prædictæ altitudinis modus designatus est, per spatia, quæ fodiuntur, exploret. Radices omnes & purgamenta, maxime rubi & filicis, in summum regeri faciat. Quæ cura in omni positionis genere & ubique servanda est.

XI. Tabulas autem pro domini voluntate, vel loci ratione faciemus, sive integrum jugerum continentes, seu medium; seu quartanariam tabulam, quæ quartam jugeri partem quadrata conficiet.

XII. Mensura vero pastini hæc est, [ut] in tabula

quadrata jugerali, centeni octogeni pedes per singula latera dirigantur, qui [in se] multiplicati trecentas vigintiquatuor decempedas quadratas per spatium omne complebunt. secundum hunc numerum omnia, quæ volueris pastinare, discuties. Decem & octo enim decempedæ, decies & octies supputatæ, trecentas vigintiquatuor explebunt. Quo exemplo doceberis in majore agro vel minore mensuram.

XIII. Sed solum vineis ponendis nec spissum sit nimis, nec resolutum; propius tamen resolutum: nec exile, nec lætissimum; tamen læto proximum: nec campestre, nec præceps; sed potius edito campo: nec ficcum, nec uliginosum; modice tamen rosidum: nec falsum, nec amarum, quod vitium sapore corrupto vina contristat. Coelum mediocris qualitatis, tepidum tamen magis, quam frigidum; siccum potius, quam nimis imbridum. Sed ante omnia vitis procellas ventosque formidat. Ad pastinandum rudes agros potius eligamus, vel maxime silvestres: ultima conditio est ejus loci, in quo fuerunt vetusta vineta. Quod si necessitas coegerit, prius multis arationibus exerceatur, ut abolitis radicibus prioris vineæ, & omni earum carie & squalore depulso, novella vitis tutius possit induci. Tosus & alia duriora, ubi gelu relaxantur & solibus, pulcherri- mas vineas ferunt, refrigeratis æstate radicibus, & humore detento. Sed & soluta glareæ, & calculo- sus ager, & mobiles lapides (si tamen hæc omnia glebis se pinguibus miscuere) & filex, cui terra superposita est, quia frigidus est & humoris tenax,

radices æstate sitire non patitur. Item loca, ad quæ de cacuminibus terra decurrit, vel valles, quas fluminum saturabit aggestio: sed hoc in iis locis, quæ gelu & nebulis infesta esse non possunt. Argillosa terra commoda est, argilla autem sola graviter inimica, & cetera, quæ in generalibus dixi. nam locus, qui misera virgulta produxerit, vel uliginosus, vel salus, vel amarus, vel siticulosus & aridus approbatur. niger sabulo & rubeus utilis est, sed cui fortis terra permixta est. carbunculus, nisi stercoretur, macras vineas reddit. in rubrica difficilius comprehendunt, quamvis postea nutriantur. sed hoc genus terræ operibus inimicum est, quia parvo vel humore vel sole nimis madescit aut dura est. At maxime utile solum est, quod inter omnes nimietates temperamentum tenebit, & raro proximum, quam densò fuerit. Plagam cœli vinea spectare debet locis frigidis meridianam, calidis septentrionalem, tepidis orientem; si tamen Austros vel Euros regio non habeat inimicos. quod si hoc est vitium, melius in Aquilonem vel Favonium vineta dirigimus. Sed locus, qui pastinandus est, prius impedimentis & omnibus elisis liberetur arboribus, ne post calcatu assiduo terra effossa solidetur. Si campus est, duobus semis pedibus pastinetur; si clivus, tribus; collis præruptus quatuor, ne citius terra decurrat; vallis vero duobus pedibus. Sed ager uliginosus, qui humores altius fœsus eructat, sicut Ravennatis soli, non amplius quam in pedem semis effodiatur. Illud experimentis assiduis comprehendere, vites melius provenire, si vel statim fossæ terræ, vel non longe

ante, pangantur, cum tumor pastini nondum reperta soliditate subsedit. Hæc quoque in faciendis sulcis & scrobibus approbavi, maxime ubi mediocris est terra.

XIV. Mense Januario lactuca ferenda est, vel Decembri, ut planta ejus Februario transferatur. itemque Februario feritur, ut possit Aprili mense transferri. Sed certum est, eam toto anno bene feri, si locus sit lætus, stercoreatus, irriguus. Antequam pangatur, radices ejus resecemus æqualiter, & liquido fimo linamus: vel quæ jam pactæ sunt, nudatæ lætamen accipiant. Amant solum subactum, pingue, humidum, stercoreatum. Inter has herba manu evellenda est, non sarculo. Latior fit, si rara ponatur, vel cum producere incipiet caulem, eo leviter inciso gleba prematur aut testa. candidæ fieri putantur, si fluminis arena vel litoris frequenter spargatur in medias, & collectis ipsæ foliis alligentur. Si vitio loci vel temporis vel seminis cito lactuca durescit, planta ejus avulsa & denuo posita teneritudinem consequetur. Item multis feminibus condita nascetur, si caprini stercoreis baccam subula subtiliter excavaveris, & in ea semen lactucæ, nasturtii, ocimi, erucæ, radices immiseris, & tunc involutam fimo baccam, terra optime culta, brevi scrobe demerferis. Raphanus nititur in radicem. cetera semina in summo, lactuca pariter mergente, profiliunt, singulorum sapore servato. Alii hoc ita assequuntur: Avulsæ lactucæ folia carpunt, quæ radicibus juncta sunt, & in eisdem gradibus furculo punctis, præter raphanum, semina supradicta depo-

nunt, ac fimo adlinunt. Sic obruta iterum lactuca prædictorum seminum caulibus ambietur. [Lactuca dicta est, quod abundantia lactis exuberet]. Hoc mense nasturtium constat & omni tempore esse ponendum, loco, quali placebit, & coelo: fimum non desiderat: humorem quamvis diligat, tamen deesse non curat. Si cum lactuca seratur, nasci fertur egregie. Et nunc, & mensibus, quibus volueris, & locis, erucam serere nil moreris. Hoc etiam mense caules, & toto anno feri possunt, sed melius aliis, quibus adscriptum est. Hoc etiam mense allium & ulpicum bene feritur: sed allio alba terra proficiet.

XV. Mense Januario, Febuario, & Martio, locis frigidis, calidis vero Octobri & Novembri, sorba feruntur egregie, ita ut matura in seminario ipsa poma pangantur. Ego expertus sum, multas arbores, ex pomis sponte progenitas, & in crescendo & in ferendo exstitisse felices. Plantas etiam si quis ponere voluerit, habebit arbitrium, dummodo calidis locis mense Novembri, temperatis Januario vel Febuario; frigidis Martio inclinante disponat. Amat loca humida, montana, & frigidis proxima, [&] solum pinguißimum: cujus indicium certissimum facit, si frequens ubicunque nascatur. Planta est transferenda robustior, scrobem desiderat altior, & spatia largiora, ut (quod illi maxime prodest) a ventis frequentibus agitata grandescat. Si vermes patietur infestos, qui in ea rufi ac pilosi folent medullæ interna sectari, aliquos ex his sine arboris injuria detractos, vicino crememus incen-

dio. creduntur hoc genere vel fugere, vel perire. Si minus ferre coeperit, tedæ cuneus ejus radicibus inferatur, vel circa partem ultimam fossa facta, cumulo ingesti cineris adæquetur. Mense Aprili sorba inferuntur in fe, in cydoneo, in spina alba, vel trunco, vel cortice. Sorba servantur hoc genere: Lecta duriora ac posita, ubi mitescere coeperint, fistilibus usque ad plenum clauduntur urceolis, gypso desuper tectis, & bipedanea scrobe loco sicco sub sole merguntur ore perverso, & desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole, & servantur in vasculis in hibernum. Cum voverimus uti, aqua ferventi macerata revirescunt sapore jucundo. Aliqui cum pediculis suis viridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Item ex sorbis maturis, sicut ex piris, vinum fieri traditur & acetum. Alii sorba in sapa asserunt diu posse servari. Amygdalus feritur Januario & Februario, item locis calidis Octobri & Novembri, semine & plantis, quæ de majoris radice tolluntur. Sed in hoc genere arboris nihil utilius est, quam seminarium facere. Fodiemus ergo altam pede uno semis aream, in qua obruemus amygdala, non amplius quatuor digitis, ita ut acumina figamus in terra, spatio inter se binorum pedum separata. Amant agrum durum, siccum, calculosum, coelum calidissimum, quia mature florere consueverunt. ita statuendæ sunt arbores, ut ad meridiem spectent. Cum in seminario adoleverint, relictis ibi, quæ spatio sufficiant, plantis, alias transferemus mense Februario. Sed ipsa amygdala ad ponendum, & nova legamus & gran-

dia, quæ antequam ponamus, pridie mulsa aqua, ita ut ne nimis, maceremus, ne germen exstinguat ex multo melle mordacitas. Alii prius fimo liquido per triduum nuces eas macerant: deinde die & nocte esse patiuntur in mulsa, sed quæ suspicionem tantum possit habere dulcedinis. Cum in seminario amygdala disponimus, si siccitas intercefferit, ter in mense rigemus, & herbis nascentibus circumfodiendo sæpe purgemus. Terra seminarii lætamen habere debet admixtum. Spatia inter arbores viginti aut vigintiquinque pedum dedisse sufficiat. Putandæ sunt Novembri mense, ut superflua & arida & densa tollamus. Servandæ sunt a pecore; quia, si rodantur, amarescunt. Circumfodi non debent, quoties florent, quia inde flos ejus excutitur. In vetustate plus affert. Si ferax non est, tedæ cuneum terebrata radice mergamus, vel filicem sic inferamus, ut libro tegente claudatur. Locis frigidis, ubi metus est de pruina, Martialis dicit hoc remedio subveniri: Antequam floreat, radices nudantur, & albi lapides minutissimi, mixti arenis, congeruntur, & ubi jam tempus videbitur, ut debeant germinare, effossi iterum lapides submoventur. Teneras nuces amygdalus creabit, ut dicit, si ante florem radicibus ablaqueatis per dies aliquot calida aqua ingeratur. Ex amaris dulces fiunt, si circumfosso stipite tribus digitis a radice fiat caverna, per quam noxium defudet humorem, vel medius truncus terebretur, & cuneus ligni melle oblitus imprimatur; vel [si] circa radices suillum stercus affundas. Amygdala ad legendum maturitatem fatentur, cum fue-

rint spoliata corticibus. Hæc sine cura hominis servantur in longum. Si difficulter corium dimittent, paleis obruta continuo relaxabunt. Item decoriata, si aqua marina lavemus, aut salsa, & candida fiunt, & plurimum durant. Mense Decembri vel Januario, circa Idus, amygdalus inseritur: locis vero frigidis, & Februario: si tamen furculos condias, antequam germinent. Utiles sunt, qui de summitate sumuntur. Inferuntur & sub cortice, & in trunco. Inferuntur in se, & in persico. Græci asserunt, nasci amygdala scripta, si aperta testa nucleum sanum tollas, & in eo quodlibet scribas, & iterum luto & porcino stercore involutum reponas. [TIT. XVI.] Nucem [juglandem] seremus extremo Januario vel Februario. Amat loca montana humida & frigida, plerumque lapidosa. potest tamen & locis temperatis juvante humore nutriri. Serenda est nucibus suis eo more, quo & amygdala feruntur, & iisdem mensibus. sed quas Novembri mense disponis, aliquatenus in sole siccabis, ut exsiccetur noxium virus humoris. Quas vero mense Januario vel Februario positurus es, aqua simplici pridie macerabis. Ponemus autem transversas, ut latus, id est, carina ipsa figatur in terra. cacumen ipsum, cum ponimus nucem, in aquilonis partem dirigemus. Lapis subter, vel testa ponenda est, ut radicem non simplicet, sed percussa respergat. Lætior fiet, si sæpius transferatur. in frigidis locis bima, in calidis trima transferri debet. Radices plantarum (sicut in aliis arboribus solemus) in hoc genere resicare non debes. Fimo bubulo ima planta tingenda est.

sed melius cinis spargetur in scrobibus, ne calore stercoris aduratur: nam cinis creditur vel corticis teneritudinem procurare, vel fructuum densitatem [afferre]. Altis scrobibus delectatur pro arboris magnitudine, & desiderat intervalla majora, quia stillicidiis foliorum suorum proximis, vel sui generis nocebit arboribus. Debet aliquando circumfodi, ne cava fiat vitio senectutis: [quæ si vitietur,] canalis longus a summo trunco ad imum debet excudi: sic beneficio solis & venti durescunt, quæ in putredinem transibant. Si dura nux erit, vel nodosa, cortex circumcidendus erit, ut vitium mali deducat humoris. Alii radicum summa præcidunt: alii terebratæ radici palum de buxo imprimunt, vel cuprinum clavum, vel ferreum. Si Tarentinam facere volueris, solam nucis carnem lana propter formicas obvolutam in seminario debebis obruere. Si ferentem jam in hoc genus velis mutare, lixivo per annum continuum ter rigabis in mense. Cortex in nuce dimissus maturitatis indicium est, qualis debet & poni. Noces servantur vel paleis obrutæ, vel arena, vel foliis suis aridis, vel arca ex ligno suo facta inclusæ, vel coëpis mixtæ, quibus hanc vicissitudinem reddunt, ut eis acredinem tollant. Martialis [asserit, &] expertum se ait, virides noces tantum liberas putaminibus suis melle demergi, & post annum virides esse, & ipsum mel ita medicabile fieri, ut ex eo facta potio arterias curet & fauces. Inferitur, ut plerique [asserunt,] mense Februario in arbuto: sed melius in trunco, ut aliqui, & in pruno, vel in se. Hoc mense tuberes inferuntur

cydoneo. Nunc locis temperatis Persicorum ossa ponuntur. Et inseritur eadem Persicus in se, in amygdalo, in pruno: sed pruno Armenia inferemus & præcoqua. Nunc etiam prunus inferenda est, antequam gumminet, in se & [in] persico. Et cerasus opportune inferetur agrestis.

XVI. Hoc mense (sicut Columella dicit) maturi agri, & animalia omnia minora atque majora caractere signentur. Hoc tempore lardi, echini falsi, raporum condiendorum & pernarum iusta confectio est.

XVII. Hoc mense ex baccis myrti oleum conficies hoc modo: Unciam foliorum per olei libram unam mittes, & per uncias x vini veteris styptici heminam, & cum oleo bullire facies. Idcirco autem vino respargentur folia, ne frignantur, antequam decoquantur.

XVIII. Item eisdem baccis vinum myrtite sic facies: In vini veteris sextariis urbicis x mittis grana myrti confecta sextarios urbicos III, quæ sint decem & novem diebus infusa. Postea expressis myrti granis colabis, & in eo vino medium croci scrupulum, & folii unum scrupulum mittis, & ex mellis optimi decem libris omnia temperabis.

XIX. Item [ex] lauri baccis oleum conficietur hoc modo: Lauri baccas quam plurimas & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies: & ubi diu ferbuerint, olei, quod ex se dimiserint, supernantis undam pennis leviter cogentibus in vasa transfundes.

XX. Lentiscini etiam olei matura confectio est,

Scriptu, R. R. Vol. III,

E

quæ fit taliter : Grana matura lentisci quamplurima colliges, & una die ac nocte supra se acervata esse patieris. deinde sportam granis eisdem plenam cui-cunque vasculo superpones, & calida adjecta calca-bis, & exprimes. tunc ex eo humore, qui deflu-xerit, supernatans oleum lentiscinum sicut laurinum colligetur. Memento autem (ne rigore possit adstrin-gi) aquam calidam sæpe suffundere.

XXI. Gallinarum partus foecunditatem repetit hoc mense post brumalem quietem; & incipiunt ad educandos pullos ova supponi.

XXII. Hoc etiam mense cædenda materies est ad fabricam, cum luna decrescit, & ridicæ vel pali faciendi.

XXIII. Hic mensis in horarum spatio cum De-cembri mense convenit, quarum sic mensura col-ligitur.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX
Hora	III	&	IX	pedes	XV
Hora	IV	&	VIII	pedes	XII
Hora	V	&	VII	pedes	X
Hora	VI			pedes	IX

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RERUSTICA
 LIBER III.

I. FEBRUARIO mense locis temperatis prata incipient custodiri, quæ prius (si macra sunt) sparso latamine saturentur, quod ejiciendum est luna crescente. Quanto recentius fuerit, tanto plus nutriendis herbis valebit, quod a superiori parte fundatur, ut succus ejus per totum possit elabi.

II. Locis tepidis, aut si clemens tempus & ficcum fuerit, colles pingues vel hoc mense proscinde.

III. Hoc mense ferendum omne trimestrium genus.

IV. Hoc etiam mense lenticulam seres solo tenui & resoluta, vel etiam pingui; sed sicco maxime: quia luxuria & humore corrumpitur. usque ad duodecimam lunam bene seminatur, quæ ut cito exeat atque grandescat, prius cum fimi ariditate miscenda est: atque ubi ita requieverit quatuor aut quinque diebus, tunc spargitur. Jugerum modii

unius semen implebit. Hoc etiam mense cicercula feritur, loco & modo, quo ante descripsi.

V. Hoc mense ultimo cannabum seres terra pingui, stercoreata, rigua, vel plana, atque humida, & altius subacta. In uno pede quadrato sex ejusdem seminis grana ponuntur.

VI. Nunc ager, qui accepturus est Medicam (de cujus natura, cum erit ferenda, dicemus) iterandus est, &, purgatis lapidibus, diligenter occandus. Et circa Martias Kalend. subactis sicut in hortis solo, formandæ sunt aræ latæ pedibus x, longæ pedibus quinquaginta, ita ut eis aqua ministretur, & facile possint ex utraque parte runcari. Tunc injecto antiquo stercore in Aprilem mensem reserventur paratæ.

VII. Hoc mense toto ervum adhuc feri potest; quia Martio ferendum non est, ne pastu suo pecoribus noceat, & boves reddat insanos.

VIII. Nunc pomis & vitibus vêtus urina si affundatur, & numero fructuum præstat, & formæ: cui proderit ut amurcam misceamus insulsam, maxime in oleis: sed hoc frigidioribus diebus, antequam fervor incipiat. Etiam nunc ordeum galaticum, quod grave & candidum est, feretur locis frigidis circa Martias Kalendas.

IX. Hoc mense omnia genera pastinati soli, seu fulci, seu scrobes, vitibus compleantur. Natura autem vitis coelum omne solumque sustentat, si genera convenienter aptentur. Plano igitur loco statues vitem, cujus genus nebulas sustinet & pruinas; collibus, quod siccitatem durat & ventos; pingui

agro graciles atque infoecundas; macro feraces & solidas; denso validas atque frondosas; frigido & nebuloso, quæ hiemem celeri maturitate præveniant, aut [quæ] duris acinis inter caligines securius florent; ventoso stabiles & tenaces; calido grani tenerioris & humidi; sicco eas, quæ pluvias ferre non possunt: & ne multa dicamus, eligenda sunt genera, quæ professione vitiorum suorum contraria loca diligunt iis, in quibus durare non poterunt. Placida sane regio & serena tuto genus omne suscipiet. Vitium genera numerare non attinet. sed notum est, majores uvæ pulchræ speciei, grani callosi & siccioris, ad mensam; feracissimas vero & cutis tenerioris, & sapore nobiles, & maxime quæ citius deflorescunt, vindemiis esse servandas. Loca naturam plerisque vitibus mutant. Solæ Amineæ, ubicunque sint, vinum pulcherrimum reddunt. calidum statum potius quam frigidum sustinebunt. de pingui ad macrum transire non possunt, nisi sterminus adjuverit. harum duo genera sunt, major & minor. sed minor melius deflorescit & citius, internodiis minoribus & grano brevior. si arbori applicetur, pinguem terram; si colatur in ordines, mediocrem desiderat. imbres contemnit & ventos: nam major sæpe vitatur in flore. Sunt & Apianæ præcipuæ. Satis est genera ista dixisse: industrius vir probata deligat, & terris talibus mandet, quæ imitari eas possint, unde sumuntur: sic merita sua quæque servabit. Sed vitem vel arborem melius erit de exili ad pinguem transferre. nam si a pingui terra ad solum exile transferint, utiles esse non

poterunt. Eligenda sunt sarmenta, quæ pangimus, de vite media, neque de summa, neque de infima, quinque vel sex gemmarum spatio a veteri procedentia, quia non facile degenerant, quæ de locis talibus transferuntur. sumantur autem de vite fecunda. neque putemus brachia esse fertilia, quæ uvas singulas aut binas producant, sed quæ multa ubertate curvantur. nam potest ferax vitis feraciores in se habere materias. Erit & hoc signum fertilitatis, si de duro aliquo loco fructum citabit, si foetu impleverit ramulos ex ima parte surgentes. Sed hoc signis positis per vindemias est notandum. Ad pangendum novellus palmes debet eligi, duri in se nihil habens & veteris sarmenti, quia hoc putrescente sæpe corrumpitur. Summa flagella repudemus ac furculos: qui licet bono loco nati sint, tamen feracitate caruerunt. Pampinarius, qui de duro nascitur, etiamsi attulerit fructus, pro frugifero non est ponendus: in suo enim loco fecundatur a matre, translatus vero tenet sterilitatis vitium, quod nascendi conditione suscepit. Caput sarmenti cum deponitur, torquendum non est, nec aliquo modo vexandum, ne demersa penitus fecundiore parte, quod sterili proximum est, supra terram relinquantur: deinde quoniam ipsa tortura vexatio est: & pars ea, de qua radix [futura] præsumitur, iniuriæ nulli subjicienda est, cum qua contendere cogatur, antequam teneat. Ponendæ sunt vites placidis diebus ac tepidis, curandumque, ne sarmenta sole urantur aut vento, sed vel statim ponantur, vel obruta reserventur. Hoc mense, ac deinceps to-

to vere, vinea ponenda est regionibus frigidis, primosis, pinguibus campis, & humidis provinciis. Sit autem mensura farmenti cubitus unus. Ubi pinguis est natura terrarum, majora inter vites spatia relinquemus; ubi exilis, angusta. nonnulli itaque in iis vitibus, quas toto solo pastinato disponunt, ternos pedes inter singulas vites quoquo versus dimitunt. Sed hoc genere divisionis in jugerali tabula pangentur tria millia sexcenta farmenta. Quod si duos semis pedes inter vites relinqui placuerit, in eadem tabula ponentur vites quatuor millia septingentæ quinquaginta tres. Sed ad ponendum utemur hoc ordine: Lineam, servatis iis spatijs, quæ placuerit custodire, candidis signis, vel quibuscunque notabimus: tunc tensa per tabulam linea, in eis locis furculos vel calamos figemus, ubi unaquæque vitis ventura est. ita spatium totius tabulæ furculis complebitur ad numerum vitium futurarum: atque is, qui pasciturus est, projecta circa furculos farmenta sine ullo errore deponet. Præterea non est uno genere vitium omne pastinum conferendum, ne annus iniquus generi spem vindemiæ totius extinguat. Et ideo quatuor aut quinque: eximii generis farmenta pangemus. sed maxime expediet, genera tabulatim disponi, & decimanis dividi, nisi deterreat operis difficultas. Quod si est vetus vinea, singulorum generum furculis tabulatim poterimus inferre: & facile hoc genus colendi, quod est pulchrum atque utile, consequemur. Ita & maturitatis & floris tempora, quæ in vite diversa sunt, suis temporibus opportunius obtinere poterimus. Nec parvo

constabit, si legatur maturitas cum acerbitate, dispendium, cum unius tempestivam vindemiam sequi, sit permixta cruditate vitiosum, [&] alterius feras maturitates expectare damnificum. Huic commo-
modo adjicitur, quod, pro generum diversitate per gradus accedente vindemia, minor operarum numerus eam poterit expedire, & generatim condere, ac melius puros sapes, sine luctamine alterius generis unaquæque vina servare. Hoc si difficile videbitur, non alias simul conseras, quam quæ & sapore, & flore, & maturitate conveniunt. Sed hæc in pastinis vel sulcis ratio erit: in scrobibus vero per angulos IV sarmenta deponis. Sed, ut asserit Columella, vinaceam stercore mixtam simul sparges, & si exile solum fuerit, pinguem terram scrobi inferes, vel aliunde portatam. Cum vero plantam vel malleolum disponimus, modice humido solo, sed potius arido, quam lutofo, duabus gemmis supra terram relictis, sarmenta ponemus obliqua, & sic facilius comprehendent.

X. Quod si arbustum te habere delectat, plantam generosæ vitis prius in seminario nutrire debes, ut inde radicata transferatur ad scrobem, cui arbor injecta est. Seminarium vero dicimus æque fossam tabulam pedum duorum semis altitudine. In hac, quam pro numero ponendarum vitium, vel qualiumcunque plantarum protendis aut contrahis, brevissimo spatio distantia inter se sarmenta depones: si vallis aut humectus est campus, trium gemmarum, exceptis minutis, quas habebit inferius. & ubi convaluerint, hinc post biennium radicatae vi-

tes vel arbusculas transferas : quas cum depones in scrobe, ad singulas materias rediges, putatis omnibus, quæ scabra sunt, curtatis etiam radicibus, si quas potueris invenire vexatas. In scrobe autem ad arbustum faciendum duas radicata vitas deponis, hoc servans, ne se in radice contingant : sed lapides quinum prope librarum medios inter utramque constitues, & ipsas vitas ad scrobis latera discreta conjunges. Mago asserit, scrobem non primo anno esse complendam, sed subinde coæquandam : quæ res vitæ faciet altius fundare radices. sed hoc aridis provinciis forte conveniet : humidis autem sata putrescent recepto humore, nisi statim terra cumuletur. Sed arbusta qui faciet, plantas arborum de his generibus ponat, si agro suppetit abundantia, populo, ulmo : fraxino in montanis & asperis, in quibus ulmus minus læta est. Has etiam Columella dicit seminario debere nutriri. Mihi videtur, quod nulla provincia est, quæ non ex his quamcunque sponte producat, plantas etiam majores de locis quibuscunque translatas, vel eorum generum truncos radictos, hoc tempore circa scrobem vitæ oportere constitui. Sed si ager frumentarius fuerit, ubi arbusta disponis, quadragenos pedes inter arbores relinque, ut feri possit ; in exili autem vicos. In scrobe vero vitæ ab arbore sua sesquipedis spatium distare debet. nam vitæ multum subjecta arbori, incremento arboris opprimetur. Caveis etiam munienda est adversum pecoris appetentis injurias, & arbori suæ protinus alliganda. Est & aliud de transferenda ex arbusto vite compendium : Fit ex

vimine parva corbícula, quæ mensuram pedis, vel aliquanto minus, circini spatium possit amplecti. hæc ad arborem, cui vitis inhæret, fertur, & in fundi media parte pertunditur, quo sarmenti virgam possit admittere. Inducto itaque sarmento vitis ejus, de qua transferre disponis, corbícula ipsa ex aliqua arboris parte suspenditur, & viva terra repletur, ut sarmentum terra possit includi; quod [sarmentum] prius intorquetur. Ita exacto annui temporis spatio, sarmentum, quod clausum est, radices creabit intra prædictam corbiculam. tunc sub fundo corbis incisum radicatam sarmentum cum ipsa corbe portabitur ad locum, quem vitibus arbutivis destinabis implere, ibique obruetur circa arboris maritandæ radices. Hoc genere quantum volueris numerum vitium transferes, sine ambiguitateprehendendi.

XI. Vineæ in provinciis multis generibus fiunt: sed optimum genus est, ubi vitis velut arbuscula stat brevi crure fundata. Hæc primo calamo juvatur, donec solidetur: sed altior sesquipede esse non debet: ubi robusta fuerit, sola consistet. Aliud genus est, in quo cannis pluribus circa dispositis, ipsa vitis per cannas sarmentis ligatis in orbiculos flectitur se sequentes. Ultimæ positionis vitis est, quæ per terram projecta discumbit. Hæ omnes & scrobibus ponuntur, & sulcis.

XII. Hoc mense locis frigidis aliquatenus & temperatis vitium iusta putatio [est.] Sed, ubi multæ sunt vineæ, dividantur, & pars earum, quæ Septemtrionem respiciet, verno putetur; alia pars ad-

versa clementioribus plagis, recidatur auctumno. Sed in putatione semper nitamur, ut vitis fiat incruce robustior, ne [ve] debili viticulæ duo duramenta servemus. Auferenda sunt lata, intorta, debilia, malis locis nata sarmenta. Focæneus etiam, qui inter duo brachia medius nascitur, debet abradī: qui si pinguitudine sua brachium quodcunque proximum debilitaverit, illi deciso ipse succedat. Erit tamen optimi putatoris, inferius sarmentum, quod bono loco natum fuerit, reparandæ vitis causa semper tueri, & ad unam vel duas gemmas relinquere. In locis clementioribus altius vitem licebit expandere: in exilibus, aut æstuosis, aut declivibus, aut procellosis, humilior est habenda. locis pinguibus, singulis brachiis vitium bina flagella dimitte. Sed erit sapientis æstimare vim vitis. nam quæ altius colitur, & foecunda est, plus quam octo palmites habere non debet, ita ut conservemus semper in inferiore parte custodem. Circa crus quidquid nascitur, amputandum est, si non desideret vinea revocari. Quod si truncus vitis sole, aut pluvius, aut noxiis animalibus est cavatus, purgamus quidquid est mortuum, plagasque eas amurca linimus, & terra: quod proderit adversum prædicta. Cortex etiam recisus, & pendens a vite tollatur: quæ res minorem faciem reddit in vino. Muscus radatur ubicunque repertus. Sed plagæ, quas in duro vitis accipiet, obliquæ & rotundæ esse debebunt. Decisis, sicut supra dixi, male natis omnibus, & veteribus, novellos & fructuarios serva. Ungues etiam custodum siccos, & annotinos recide, & omnia,

quæ vetera vel scabra reperiēs. Illæ, quæ altius colluntur, ut in iugo vel pergula, ubi quatuor pedibus supra terram levatæ steterint, quaterna brachia habeant. Si macra vitis erit, in singulis brachiis singula flagella dimittimus: si pinguis, bina. sed providendum, ne in una parte sint sarmenta, quæ servas: quod cum fit, vitis, tanquam si fulgure tangatur, arescit. Relinquenda sunt sarmenta neque circa durum, neque in summo: quia hæc velut pampinaria minus afferunt, illa vitem nimietate foetus onerant, & longius ducunt. quare in medio loco servanda sunt, quæ tuemur. Plaga non iuxta gemmam, sed aliquanto superius fiat, & avertatur a gemma propter lacrimam defluentem.

XIII. Vitis, quæ in arbore collocatur. Prima ejus materia ad secundam vel tertiam gemmam præciatur. deinde omnibus annis aliquid per ramos crescere subinde patiamur, unam materiam semper ad cacumen arboris dirigentes. Sed qui fructum volunt maximum, materias plures per ramos submitunt; qui vinum melius, sarmenta in cacumen extendunt. Fortioribus ramis arborum plures materiæ, debilibus imponendæ sunt pauciores. Putandi autem ratio talis est, ut & vetera sarmenta, quibus primum anni fructus pependit, omnia recidantur, & nova circumcisis capreolis & ramulis inutilibus dimittantur. Sed providendum est, omnibus annis vitem resolvi ac religari, quia refrigeratur. Ita formandi sunt rami arborum vitiferarum, ne alter sub alterius linea dirigatur: sed loco pingui ulmus a terra octo pedibus, gracili vero septem sine ramo relinquenda

est. In solo rofido & nebuloso, rami arboris vitiferi in orientem & occidentem putatione dirigantur, ut latera vacua solis radiis membra totius vitis ostendant. Agendum est autem, ut vitis spissa non sit in arbore, & deficientibus primis arboribus substituendæ sunt aliæ. In loco clivoso humilior rami arborum servandi sunt; in plano & uliginoso, altius. Palmites ad arborem non duro vimine ligentur, ne eos vinculum recidat, aut atterat. Hoc autem noveris, quia palmes, quod extra ligaturam pendens habuerit, fructu induet: quod infra ligaturam, materiæ sequentis anni deputabit.

XIV. Vites, quas provinciali more velut arbutusculas stare dixi, si instituere velis, ramos a quatuor partibus his relinques, & in eis brachiis sarmenta pro vitis possibilitate servabis. Vites autem, quæ cannis in orbem coguntur, sic putentur, quemadmodum eæ, quæ nituntur ridicis aut palis. Illæ vero, quæ sine adminiculis jacent, quod pro sola indigentia faciendum est, vel necessitate provinciæ, primo anno duas gemmas, deinde plures habebunt. Sed hujus generis vinea strictius est putanda.

XV. Novellam vitem Columella dicit a primo anno ad unam materiam esse formandam, nec recidendam totam, sicut Italiæ consuetudo est, anno secundo expleto, quia vel intereant vites in totum recisæ, vel infœcunda sarmenta producant, quæ amputato capite velut pampinaria de duro coguntur exire: quare juxta ipsam commissuram veteris sarmenti, unam vel duas gemmas [censemus] relinquendas: quod est merito in viticula fortiore

servandum, & sane excipiendam calamis novellam, vel exiguis palis, ut tertio anno robustiores possit accipere. Nam quadrima novella, ubi lætum solum est, tres materias merito nutrire cogetur. Statim post putationem sarmenta decisa [a] vineis, & rubi & impedimentum fossoris omne tollatur.

XVI. Hoc etiam mense propagandæ sunt vites: sed vetus & exesa vinea, cujus duramenta longè processerunt, ut Columella dicit, mergis melius reparabitur, quam si infossione totius corporis obruatur. quod agricolis certum est displicere. Mergum dicimus, quoties velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. nam, ut ait Columella, cum totæ stratae sunt, plurimis radicibus totius corporis fatigantur. Mergi vero post biennium reciduntur in ea parte, quæ supra est, & in loco justas vites relinquunt. Sed, ut agricolæ asserunt, post biennium si recidas, plerumque infirmas habent radices & repente simul pereunt.

XVII. Hoc mense calidis & apricis locis optime celebratur insitio, quæ fit tribus generibus. Sed ex his duo nunc fieri possunt; tertium reservatur æstati. Sunt autem genera inferendi hæc: aut sub cortice, aut in trunco, aut emplastro. Inferemus ergo sic: Arborem vel ramum, in loco, qui nitidus est & sine cicatrice, ferra recidemus non læso cortice. post ferraturam, plagam ferramentis acutis incidamus. Inde quasi cuneum tenuem ferreum, vel osseum, maxime leoninum, inter corticem & lignum tribus prope digitis consideranter deponimus, ne corticis fascia dissipetur; & in eum modum sub-

ducto cuneo, statim furculum mergimus una parte
decisum salva medulla, & cortice partis alterius,
qui supra arborem sex vel octo digitis emineat.
Duos, vel tres, vel plures furculos pro trunci qua-
litate constituimus: quaternis digitis, vel amplius
inter eos spatium relinquemus: tunc junco, aut ul-
mo, aut vimine stringemus, & super lutum musco
tectum ponemus, ac ligabimus, ut quatuor digitis
supra lutum possit furculus eminere. Plerosque de-
lectat strictum primo sectæ arboris truncum vinculis
arctioribus in medio findere, & ibi furculos ex utra-
que parte rasos in modum cunei, ut integra sit me-
dulla, demergere, præmisso ante cuneolo, quo sub-
ducto, depositus furculus redeunte in plagam ma-
teria, possit adstringi. Sed hoc utrumque genus ver-
num est, & fit crescente luna, ubi incipit gemma
arborum turgescere. Surculi autem, qui inferendi
sunt, sint novelli, fertiles, nodosi, de novo nati,
ab orientali arboris parte decisi, crassitudine digiti
minoris, bifurci vel trifurci, gemmis pluribus ube-
rati. Si arborem minorem desiderabis inferere, in
qua sine dubio meliora incrementa proveniunt,
circa terram secato: & quod melius est, furculos
inter lignum corticemque depone, tunc stringe.
Quidam rasum ex utraque parte furculum conve-
nientem soliditati arboris inferendæ sic in medio
deponunt, ut cortex furculi undique cortici arboris
reddatur æqualis. Sed in novella arbore terra mota
usque ad ipsum insitum colligatur; quæ eam res a
vento & calore defendet. Mihi asseruit diligens
agricola, omne insitum sine dubio comprehendere,

si depositis furculis viscum non temperatum in ipsa plaga pariter mergamus, quasi glutino quodam succos materiae utriusque mixturum. De emplastratione suo mense dicemus. Quartum genus Columella sic retulit. Gallica terebra usque ad medullam arborem perforandam, plaga interior leviter inclinata. ibi educto omni scobe, vitem, vel ramum ad modum foraminis impressi delibratum, succidum tamen & humentem, stricte imprimi, una aut duabus gemmis foris relictis. tunc argilla & musco locum diligenter operiri. ita & vites in ulmo inseri posse commissas. Hispanus quidam mihi hoc genus novae insitionis ostendit, [quod] ex persico se asserebat expertum. Salicis ramum brachii crassitudine, solidum, longum cubitis duobus aut amplius, terebrari iussit in medio, & plantam persici in eodem loco, in quo consistit, spoliata ramis omnibus, solo capite relicto per ipsum saligni manubrii foramen induci: tunc eundem salicis ramum terrae capite utroque demerso, in arcus similitudinem debere curvari, foramen luto, musco, vinculis stringi: anno deinde exempto, ubi infra medullam salicis caput plantae sic cohæserit, ut unitas sit ex duobus mixta corporibus, plantam subter incidi atque transferri, & aggerari terram, quæ arcum salicis cum persici cacumine possit operire: hinc persici poma sine ossibus nasci: sed hoc locis humidis convenire vel riguis, & salices aqvationibus adjuvandas, ut & natura ligni vigeat, quæ delectatur humore, & superfluentem copiam succi germinibus ministret alienis.

XVIII. Hoc mense locis temperatis instituemus oliveta, quæ vel pastinis conferenda sunt, ut extremas circa decimanum tabulas cingant, vel suum locum tenebunt. Si ponuntur in pastino, radicatae plantæ decisis capitibus & brachiis, & in truncum redactæ usque ad mensuram cubiti unius & palmi in fermento terræ fossæ defigantur, locum palo antea deprimente: ordeï grana subterjancantur, & amputetur iis, quidquid putridi inventum fuerit aut arentis: & tunc amputata capita luto velentur & musco, ulmeis, vinculis, vel tenacibus quibuscunque constricta. Sed maximum beneficium est, ut proficiat incremento, si rubrica partes notentur, quibus obversæ steterunt, & contra eas simili ratione ponantur. Sint a se discretæ pedibus quindecim, vel viginti. Omnis subinde circa eas herba velatur: & quoties se imber infuderit, brevissimis ac frequentissimis fossionibus sollicitentur. & subinde ducta a trunco terra atque permixta in aliquanto altiores cumulos congeratur. Quod si olivetum suo loco facere volueris, hæc genera terrarum sequeris: terram, cui mixta sit glarea, aut cretam sabulonis conjunctione resolutam, aut pinguem sabulonem, aut terram naturæ densioris & humidæ. Creta figuli omnino repudianda est, & uliginosa, & in qua semper humor assistit, & sabulo macer, & nuda glarea: quamvis enim comprehendat, non convalescit. Potest feri & ubi arbutus aut ilex steterat. nam cerrus & æsculus excisa radices noxias relinquit, quarum virus oleam necat. Locis æstuosis septentrionali colle; frigidis, meridiano gaudet: me-

diis, clivis delectatur. Neque imum locum, neque arduum patitur, magis modicos clivos [diligit,] sicut est regio Sabina, vel Bætica. Baccarum genus numerosum est, & plurimum vocabulorum, sicut Pausia, Orchis, Radius, Sergia, Licinia, Cominia, & ceteræ, quas nominare non attinet. Pausia tamen oleum quod reddit, dum viride est, optimum [est,] sed cito vetustate corrumpitur. Optimum Licinia dat, plurimum Sergia. Sed de his hæc generaliter præcepisse sufficiet, maiores baccas cibo, minores oleo profuturas. Si frumentarius ager est, quem conferimus oliveto, quadragenis inter se pedibus distent: si macer, vicens quinis. Melius faciemus, si ordines in Favonium dirigamus. Cum deponentur, in scrobes ficcas constituentur quaternis pedibus fossas. Glarea etiam, ubi lapides defuerint, misceatur, & stercus. Si clausus locus est, modice supra terram, quæ ponuntur, emineant. Si pecora formidantur, altiores trunci esse debebunt. In ficcis vero provinciis cum pluviae defunt, rigare conveniet. Si provincia indiget oliveti, & non est unde planta sumatur, seminarium faciendum est, id est, tabula effossa, sicut superius dixi, ut ibi, sicut Columella dicit, rami serra incisi in modum sesquipedalem deponantur. inde post quinquennium poterit valida planta transferri, & locis frigidis hoc mense plantari. Scio plerosque, quod facilius atque utilius est, radices olearum, quæ in silvis plerumque sunt, aut in locis desertis, in cubitalem mensuram recisas, aut in seminario, si placuerit, aut in oliveto solere disponere, & admixtione stercoreis

adjuvare. Qua re proveniet, ut ex unius arboris radicibus numerosa planta nascatur.

XIX. Etiam pomiferas arbores possumus in pastinis a septemtrionali regione disponere, de quibus figillatim dicemus, quæ specialiter sunt tenenda. Nam pomis eadem convenit terra, quæ vitibus. scrobes autem majores facies, ut materiæ profis & fructui. Si pomarium facies, inter ordines tricenos pedes relinques. Plantas statues radicata, quod est melius. sed servabis, ne cacumina aut manu fracta aut erosa non crescant. Unumquemque ordinem suo generi deputabis, ne infirmæ a valentioribus opprimantur. Plantas similiter notabimus, ut ipsis, quibus steterant, cardinibus opponamus. De clivo sicco & exili, in planum, pinguem & humidum transferemus. Si truncos ponere volueris, supra terram prope tribus pedibus erigantur. Ubi duas in una scrobe plantas deponis, cavendum est, ne se contingant. nam vermibus interibunt. Sed, ut Columella dicit, feraciores sunt, quæ seminibus, hoc est, nucibus suis, quam quæ plantis ponuntur, aut ramis. Ubi regio ficcior est, aquationibus adjuventur.

XX. Nunc locis maritimis & calidis fodiendæ sunt vites: vel (si hæc provinciæ consuetudo est) exarandæ, & in eisdem locis palandæ, aut ligandæ sunt vineæ priusquam gemma procedat, cujus concussionem vel attritu incurritur grande dispendium. Nunc oleæ ceteræque arbores lætamen accipiunt decresciente luna. sufficiet autem majori arbori vites una; minori media; ita ut subducta a radicibus terra, & fimo permixta, revocetur. Tempore hoc,

si quæ sunt in seminariis plantæ, circumfodiendæ sunt, & amputandi eis rami superflui, vel radiculæ, quas circa in superiore parte miserunt.

XXI. Hoc mense rosaria conferemus, quæ sulco brevissimo aut scrobibus ponenda sunt, vel virgultis, vel etiam semine. Semina autem rosarum non putemus medios flosculos esse aurei coloris, quæ rosæ fuerunt, sed baccas nutriunt, quas in brevissimi piri similitudinem plenas seminibus post vindemiam reddunt maturas, quarum tamen maturitas ex colore fusco & mollitie poterit æstimari. Si quæ etiam sunt antiqua rosaria, hoc tempore circumfodiuntur sarculis vel dolabris, & ariditas universa reciditur. Nunc & quæ rara sunt, possunt ducta virgarum propagine reparari. Si rosam temperius habere volueris, duobus palmis ab ea [in] gyrum fodies, & aqua calida bis rigabis in die. Nunc & liliorum bulbos ponemus, vel lilia ante habita sarriemus summa diligentia, ne oculos circa radicem nascentes, & minores bulbulos sauciemus, qui a matre subtrahiti, atque in alios digesti ordines, nova lilieta formabunt. Item violarum plantæ, & croci bulbi ferendi sunt, vel subtiliter (si fuerant ante) fodiendi.

XXII. Hoc mense aliqui lini semen læto solo in iugerum x modios spargunt, & lina consequuntur exilia.

XXIII. Tempore hoc canneta ponenda sunt factis brevissimis scrobibus, & oculis cannarum per singulas scrobes obrutis, qui semipedis spatio inter se distare debebunt. Si calidæ & siccæ provinciæ stu-

demus, valles humidas vel irriguas opus est deputare cannetis : si frigida regio est, locis mediis instuantur, sed succo villarum subditis. Inter hæc asparagorum etiam semina spargere possumus, ut mixta nascantur, quia & asparagi coluntur, & incenduntur eo more, quo cannæ. Sed si sunt antiqua cannetæ, hoc tempore sarrientur, recisis, quæ in radice purganda sunt, id est, putribus, male porrectis, & si qua gignendi oculos non habebunt. Nunc salicis plantas, & omnium generum, quæ arbusculo applicandæ sunt, vel genestæ, (ubi deerit) obruemus. Ex baccis etiam myrti & lauri, seminaria faciemus, vel si fuerant, excolemus.

XXIV. Circa Idus Februarias sæpes hortorum ex congesto in funibus spinarum semine faciendæ [sunt,] sicut dictum est, cum de munimine loqueremur hortorum. Item Græci dicunt de crassa rubi virga fieri debere particulas, & palmaribus scrobibus obrui, & quotidie, donec frondeant, fossione & rigatione nutriri. Hoc mense lactuca seritur, ut possit Aprili mense transferri. Item carduus seritur; & nasturtium, & coriandrum, & papaver, sicut mense Novembri, & allium & ulpicum. Nunc satureja seritur pingui agro, non stercoreato, sed aprico, vel melius mari proximo, & [cum] cepulis mixta feminatur. Hoc etiam mense cepullas seres : sed constat & vere & autumno esse seminandas. si semen ejus severis, in caput crescit, & minus reddit in semine : si capitulum ponas, ipsum macescit, & multum semen educit. Terram cepæ desiderant pinguem, vehementer subactam, irri-

guam, stercoreatam. ibi areas faciemus omnibus herbis & radice purgatas. seremus placido & sereno die, maxime Austro vel Euro flantibus. si minuent luna serantur, tenues & acriores proveniunt: si crescente, robustæ & saporis humecti. rarius sunt ponendæ; runcandæ ac sarculandæ sunt sæpius. Si capita voluerimus his esse majora, folia omnia debemus auferre, [&] sic succus ad inferiora cogetur: de quibus vero semina colligenda sunt, juventur adminiculis, ubi caulem coeperint excitare. Cum niger color seminis fuerit, præferunt maturitatis indicia. Vellendi sunt thalli adhuc semificci cum semine, & sic in sole siccandi. Hoc mense anethum seres locis frigidis. Omnem coeli statum patitur, sed tepidiore lætatur. Rigitur, si se imber abstineat. seratur rarius. Aliqui semen ejus non obruunt, opinantes, quod a nulla ave tangatur. Nunc & sinapi serere possumus. Hoc etiam mense caules seremus, qui & toto anno feri possunt. solum pingue & satis subactum diligunt: argillam & glaream timent: sabulone & arenis non delectantur, nisi perennis unda succurrat. Omnem coeli statum caulibus patitur, frigidum magis. Contra austrum positi citius ferunt; contra septentrionem, serius. Sed hic & sapore caulis vincit & robore. clivis delectatur, & ideo ponendæ sunt plantæ per pulvinos arearum. gaudet stercore & sarculatione. rarius positus convalescit. celerius coquitur virore servato, si, dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinae candentis imitetur. Columella dicit planta-

rum radices alga marina involvendas, servandæ viriditatis causa, fimo simul adhærente. Ponendæ sunt plantæ majoris incrementi, quia, licet serius comprehendant, fortiores fient. Si hiems est, tepido jam die; si æstas, cum sol in vespèram declinatur, planta pangenda est. Vastior fiet, si terra operiatur assidue. Semen brassicæ vetustum mutatur in rapa. Hoc mense post Idus spongas asparagorum vel novas formare incipiemus ex semine, vel antiquas ponemus. Mibi etiam illud utile videtur ac diligens, ut asparagi agrestis radices plurimas in unum locum congeramus cultum, vel certe saxosum, quæ statim fructum dent ex loco, qui aliud nil alebat, & has annis omnibus incendamus in scopis, ut fructus frequentior surgat & fortior. Hoc autem genus est sapore jucundius. Nunc etiam málva feri potest. Mentam quoque sere plantis vel radicibus, loco humido, vel circa aquas. apricum solum, nec pingue, nec stercoreatum desiderat. Hoc mense fœniculum seres loco aprico, & modice saxoso. Seritur primo vere pastinaca, & semine ponetur & plantis, loco pingui, soluto, altius pastinato: raram statues, ut robur accipiat. Cunela etiam nunc feritur, & colitur eo more, quo allium vel cepulla. Nunc cærefolium locis frigidis post Idus feratur: desiderat agrum lætum, humidum, stercoreatum. Hoc mense betam seremus, quamvis possit & tota æstate feminari. amat agrum putrem, humidum, lætum. transferenda est quatuor aut quinque foliorum, radicibus fimo recenti oblitis. amat frequenter effodi, & multo stercore saturari. Hoc mense porrus

ferendus : quem si sectilem velis , post duos menses , quam satus est , poteris defecare manentem in areis suis : quamvis asserat Columella , etiam sectivum diutius duraturum , melioremque , si transferatur , & quoties secabitur , aqua juvetur & stercore. si capitatum facere velis , quod vere severis , Octobri mense transferre debebis. ferendus est loco læto , & maxime campestri , area plana , pastinata alte , & diu subacta & stercoreata. si sectivum velis , spissius : si capitatum , rarius seres. sarculo frequentandus est , & herbis liberandus. Cum digiti crassitudinem habuerit , a media parte præcisus foliis , & truncatis radicibus , transferatur : oblitus fimo liquido , quaternis vel quinis digitis separetur. cum radices agit , modice comprehendendus & allevandus est sarculo , ut suspensus a terra , quod spatii vacuum subter invenerit , capitis vastitate cogatur implere. Item plura semina in unum ligata si deposueris , grandis porrus nasceretur ex omnibus. item si capiti ejus rapæ semen immittas sine ferro , & pangas , multum fertur increfcere : melius , si frequenter hoc facias. Hoc mense inula feritur , quo canneta ponuntur. feritur oculis , sicut calami , quos abscindere & terra leviter debemus obruere , terrā fossa & subacta , excitatis ad lineam pulvinis , quibus ejus oculos oportet infodere. trium pedum inter se spatium separantur. Hoc mense colocasæ bulbos ponemus. amant humidum locum , pinguem , maxime irriguum. circa fontes lætantur & rivos , nec de foli qualitate curant , si perpetuo foveantur humore. frondere prope semper possunt , si tanquam citreta tegumentis defen-

dantur a frigore. Hoc mense cyminum & anisum feritur loco bene subactō, & cui lætamen admisceas. Quod satum est, herbis purgetur assidue.

XXV. Plantas pirorum mense Februario locis frigidis ponemus; calidis vero Novembri: sed mense Novembri pira locis tepidis conferenda sunt, ut solo juventur irriguo. ita & florem plurimum proferent, & magnitudinem pomi turgentis acquirant. nasci tamen tali solo maxime diligunt, quale vinetis diximus convenire: sed læto solo & validas arbores, & fructus plurimos consequemur. Lapidosi generis pira vitium mutare creduntur, si terris mollibus conferantur. Sed pirum plantis ferere prope tardus eventus est: tamen quibus hoc placuit, ut semina generosa nihil sibi de agresti asperitate permisceant, plantas bimas aut trimas, eo more, quo oleæ ponuntur, radicatae, magnis scrobibus ponant, supra terram tribus altis vel quatuor pedibus, quarum decisa cacumina argilla mixta muscus debet operire. Nam si quis pirorum semen aspergat, nasci quidem necesse est, originem suam refovente natura, cujus æternitati nulla tarditas potest afferre fastidium: sed homini hoc expectare longinquum est, cum & sero veniant, & de generis nobilitate decedant. Melius ergo hoc mense Novembri fiet, ut pirorum plantas radicatae feramus agrestium, subactis bene scrobibus, ut, cum prehenderint, inserantur. Hoc autem interest, quod, quæ plantis suis feruntur, dulcedinem ac teneritatem servant, diu tamen servata non durant: insita vero, moram temporis sustinebunt. Spatia in-

ter pios triginta pedum mensura discernat. Genus hoc arboris, ut proficiat, frequenti humore, & assiduis fossionibus est colendum, usque adeo, ut tempore, quo florere consuevit, nihil perditura credatur de flore prolato, si eam tunc fossor adjuverit. Multum proficis, si interjecto anno quale libet lætamen adjungas: sed bubulum spissa & gravia poma generare [fertur.] Aliqui cinerem miscent, credentes hinc contrahi pomis argutos sapores. Generum varietates exsequi supervacuum puto, cum in ponendis vel excolendis nulla sit distantia. Si languida arbor est piri, vel ablaqueatæ radicem terebras, & ibi ligneum palum deprimis, vel in trunco similiter terebrato ex tæda cuneum figis, vel, si hoc defit, ex quercu. Vermes ejus arboris & nati necantur, & nasci prohibentur radicibus felle taurino frequenter infusis. Item fæces vini veteris recentes, si radicibus affundantur per triduum, diutius [arbores] in floribus laborare non faciunt. Si lapidosa pirus est, ab extremis radicibus terram priorem levabis, & secernes omnes lapillos; quibus diligenter remotis, alteram terram cribro cretam in loco ejus infundes. sed hoc proderit, si rigare non cesses. Mense Februario & Martio pirus inseritur, more, quo dictum est, cum de insitione loqueremur, sub cortice, & in trunco. Inseritur autem piro agresti, malo; ut nonnulli, amygdalo & spino; ut Virgilius, orno & fraxino, & cydonio; ut aliqui, & Punico, sed fisso ligno. Surculus piri, qui inseritur ante solstitium, anniculus esse debet, & priusquam figatur, foliis & omni tenera parte privari:

post solstitium vero eum figis, qui summum germen incluit. Pirus omni genere inferitur. Condienda sunt pira [ita] die placido decrescente luna a vicesima secunda usque in octavam. Eadem poma sicca, & manu lecta ab hora secunda in quintam, vel a septima in decimam, a caducis diligenter electa integra, & prope dura, & aliquanto viridia in picato vase clauduntur, quod operculo tegitur, & deorsum os ejus inclinatur, atque [brevis scrobe] obruitur in eo loco, circa quem perennis aqua decurrit. Item quæ dura sunt in carne & cute, prius in acervo posita, ubi se mollire coeperint, in vas fictile bene costum picatumque ponuntur, & operculo superveniente gypsantur. vas brevi scrobe demergitur in eo loco, qui quotidie sole tangatur. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumenta servarunt: alii statim lecta cum tenacibus suis picatis urceis condiderunt, & oribus vasculorum gypso vel pice clausis, ipsa sub divo obruta sabulone texerunt. Alii pira, quæ se non contingerent, in melle servarunt. Item pira divisa & purgata granis, in sole siccantur. Aliqui aquam salis, cum coeperit undare calefacta, dispumant, & ei post jam frigida pira servanda demergunt. tunc exempta post tempus exiguum condunt urceo, & ejus ore lito conservant: vel nocte & die in frigida salsa manere patiuntur: post in aqua pura biduo macerant, deinde in sapa, vel passo, vel dulci vino mersa custodiunt. Vinum de piris fit, si contusa & sacco rarissimo condita ponderibus comprimantur, aut prelo. hieme durat, sed prima acescit æstate. Acetum sic fit de piris:

Pira silvestria, vel asperi generis matura in cumulo reservantur per triduum. deinde mittuntur in vasculo, cui fontana aut pluvialis aqua miscetur, & opertum vas per triginta dies relinquitur, ac subinde quantum sublatum fuerit aceti ad usum, tantum redditur aquæ ad reparationem. Liquamen de piris castimoniale sic fiet: Pira maturissima cum sale calcantur integra. ubi carnes eorum fuerint resolutæ, vel in cupellis, vel in vasculis fictilibus picatis condiuntur. Post mensem tertium, suspensæ eæ carnes liquorem dimittunt saporis jucundi, sed coloris albiduli. contra hoc, illud proderit, ut tempore, quo saliantur, pro aliqua parte vina nigella permisceas. Mense Februario & Martio mala seramus: si calida & sicca regio est, Octobri & Novembri. eorum plura sunt genera, quæ numerare superfluum est. Amant pingue ac lætum solum, & cui humorem non tam rigatio, quam natura suppeditet. & si in arena vel argilla sit, rigationibus adjuvetur. Montanis locis debent ad Meridiem versa constitui. & frigido solo proveniunt, si cœli tepor adjuverit: nec in asperis & humectis sedem recusant. Macrum & aridum solum poma vermiculosa efficit & caduca. Seruntur omni genere, sicut piri: neque exarari, neque effodi desiderant. idcirco eis magis prata conveniunt. Stercus [ovillum] tantum non exigunt quidem, sed libenter assumunt, vel si cineris pulveres misceantur. Amant modestas rigationes. Putatio illis apta est, sed maxime ut arida aut male nata tollantur. Citius senescit hæc arbor, & in senectute degenerat. Si caduca sunt poma, fissæ

radici lapis injectus poma retinebit. Lacertæ viridis felle si tangantur cacumina, non putrescit. Vermes ejus suillo stercore mixto humanæ urinæ, aut felle bubulo, extinguuntur: qui si plures circa arborem sunt, æreo scalpro semel rasi non ultra nascentur, si ea loca, unde rasi sunt, bubulum sterminus obducatur. Si spissa poma ramos onerabunt, interlegenda sunt quæque vitiosa, ut alimentum ceteris succus æquiparet, & generosis abundantiam minisset, quam numerosa vilitate perdebat. Malus omni generi inferi potest, quo pirus. Mense Februario, Martio & aliis, quibus pirus, inseritur in malo, in piro, in spino, pruno, sorbo, persico, platano, populo, salice. Diligenter legenda sunt mala, quæ volumus custodire. ea in locis obscuris, ubi ventus non sit, stramentis prius in crate subjectis, in cumulos secreta disponimus: qui cumuli frequenti divisione separentur. Aliqui diversa dixerunt, [vel singula] in vasculis fictilibus picatis atque oblitis claudi, vel argilla involvi, vel solos pediculos creta adlini, vel in tabulis substrata palea disponi, & stramentis de superiore parte cooperiri. Mala rotunda, quæ orbiculata dicuntur, sine cura toto anno servari possunt. Alii in puteo, vel [in] cisterna mergunt vasa fictilia, quibus diligenter picatis & clausis mala committuntur. Alii ex arbore mala illæsa sumserunt, & pediculis eorum pice ferventi meris supra tabulatum per ordinem disponunt, nucum foliis subter expositis. Plerique scobem populi vel abietis inter mala diffundunt. Constat, mala sic ponenda, ut pediculorum partes deor-

sum facias, neque antequam usui necessaria videantur esse, contingas. Vinum & acetum fit ex malis, sicut ex piris ante præcepi. Cydoniis ferendis plerique tempora diversa dixerunt: tamen mihi usu compertum est, in Italia circa urbem, mense Februario vel inchoante Martio, plantas cydoniorum radicata in pastinato solo tenuisse adeo feliciter, ut sæpe sequentis anni fruge gauderent, si posita majoris status fuissent. locis siccis & calidis, extremo Octobri, vel Novembri inchoante, ponantur. Amant cydonii locum frigidum, humectum. Si in tepido statuuntur, opus est illis rigatione succurri. Ferunt tamen statum mediocris situs, inter naturam frigoris & caloris, & in planis & in declivibus proveniunt, magis tamen inclinata & devexa desiderant. Serunt aliqui cacuminibus, & talea, sed tardus est in utroque proventus. Ita ponendæ sunt largæ arbores cydonii, ne alteram quatiente vento stillicidium tangat alterius. Dum minor est, vel quando ponitur, juvetur stercore: major vero, cinere vel cretæ pulvere semel toto anno radicibus misso. Poma in his & cito matura, & majoris incrementi, assiduus humor efficiet. rigandæ sunt, quoties coelestis negatur infusio, & circumfodiendæ locis calidis, Octobri mense & Novembri; frigidis [vero] Februario vel Martio. nisi [enim] circumfodiantur assidue, aut steriles efficiuntur, aut earum poma degenerant. Putandæ sunt, sicut probavi, & a vitiosis omnibus liberandæ. Si arbor ægra est, amurca aquæ æqualiter mixta radicibus debet affundi, aut calx viva temperata cum creta, vel re-

fima locularis pici liquidæ mixta trunco arboris
 adlini, vel ablaqueatæ arbori circa radices imparis
 numeri poma cydonia pro magnitudine ejus ponenda
 & obruenda firmantur : quod annis singulis factum,
 custodiet a vitiis, sed arboris longæ derogabit
 ætati. Mense Februario cydonia inferuntur,
 melius in trunco quam cortice. recipiunt in se furculos
 prope omnis generis Punici, sorbi, omnium malorum,
 quæ meliora producant. Inferuntur autem novellæ
 arbores, quibus succus est in cortice : si major est,
 circa radicem melius inferetur, ubi cortex & lignum
 beneficio soli adhærentis humescit. Legenda sunt
 matura cydonia, quæ hoc more servantur, vel inter
 binas regulas posita, si luto ex omni parte claudantur,
 vel si defruto incoquantur, aut passo. Alii quæ
 majora sunt, fici foliis involuta custodiunt. alii
 tantum locis siccis reponunt, a quibus ventus excluditur.
 alii canna vel ebore in quatuor partes divisa,
 sublatis omnibus, quæ in medio sunt, in vase fictili
 melle obruunt. alii in melle sic integra dimittunt,
 in quo genere condiendi satis matura deliguntur.
 alii milio obruunt, vel paleis separata demergunt.
 alii plenis vino optimo vasculis mittunt : vel vini
 & defruti ad servanda cydonia, æquum corpus efficiunt.
 alii doliis musti mergunt, atque ita claudunt,
 quod odoratum reddit & vinum. alii in patina
 nova sicco gypso obruunt separata cydonia. Siliqua
 Februario mense seritur & Novembri, & semine
 & plantis : amat loca maritima, calida, sicca,
 campestria : tamen, ut ego expertus sum, in locis
 calidis foecundior fiet, si adjuvetur humo-

re : potest & taleis poni. Scrobem desiderat largiorem. Inferi etiam posse mense Februario credunt aliqui in pruno vel amygdalo. Siliquæ servantur diutissime, si expandantur in cratibus. Amica est morus & vitis. Mori nascuntur ex semine, sed & poma & virgulta degenerant. Serenda est taleis, vel cacuminibus, melius autem taleis sesquipedalibus, ex utraque parte levigatis, ac fimo oblitis. cum locum palo ante fecerimus, immergimus, ac tegimus cinere terris admixto. non amplius quam quatuor digitis operimus. Seremus a medio Februario & toto Martio; locis vero calidioribus, Octobri postremo, vel Novembris initio; sed verno maxime, die nono Kalendarum Aprilium. Amant loca calida, sabulosa, & plerumque maritima. in tofo vel argilla vix comprehendunt. humor assiduus [moris] prodesse non creditur: fossionibus lætatur & stercore. Putria in his & arida post triennium sunt putanda. Plantam, si robusta [est,] transferes mense Octobri vel Novembri: si tenera, Februario & Martio. Scrobes desiderant altiores, intervalla majora, ne [altera] umbris prematur alterius. Feracem altioremq; mori arborem fieri aliqui tradiderunt, si perforato hinc inde trunco singulos cuneos inseramus, terebinthi hinc, inde lentisci. circa Octobris Kalendas morus ablaqueanda est, & radicibus ejus vini veteris recentissimæ fæces infundendæ. Inferitur [autem] in fico, & in se tantum sub cortice. Ulmo insita comprehendit: sed parturit magnæ infelicitatis augmenta. Avellanæ ponendæ sunt nucibus suis. non amplius supra terra ducenda est, quam

crassitudine digitorum duorum. plantis tamen & sobole expertus sum melius provenire. mense Februario seu planta seu semen exponitur. gaudent loco macro, humido, frigido & sabuloso. mense Julio circa Nonas avellana matura est: [locis tamen calidis.] Nunc feruntur myxa ex nucleis in aliquo vase positis, donec plantæ induant firmitatem, cœlo tepido, terra soluta, humore moderato. Inferuntur mense Martio sorbis vel spinis. Etiam nunc tuberes feruntur & inferuntur, & ossa duracinarum, vel plantæ ejusdem generis ponuntur, & transferuntur, & inferi possunt: & mespilus inferetur, & ossa [ponentur] prunorum. Ficus etiam locis temperatis nunc poni potest, & sorbus hoc etiam mense feri, & amygdali semina in areis obrui, & locis temperatis nunc inferi mense inchoante, frigidis vero exeunte, conditis tamen furculis antequam germinent. Et pistaciæ planta vel nunc statui aut inferi potest, & castanearum semina spargi. Noces quoque juglandes etiam nunc seminariis recondi, & ipsum genus inferi, & frigidis & humectis locis nunc poterunt pineta seminari.

XXVI. Nunc verres maxime feminas inire debent. Legendi sunt vasti & ampli corporis, sed rotundi potius quam longi, ventre & clunibus magnis, rostro brevi, cervice glandulis spissa, libidinosi, anniculi, qui usque ad quadrimos inire feminas possunt. Scrofas vero longi lateris debemus eligere, & quibus ad sustinendum foeturae onus magnus se venter effundat, cetera verribus similes. Sed in regionibus frigidis densi & nigri pili, in tepidis

qualescunque provenerint. Femina ad creandum, usque in annos septem partus onera gestare sufficiet: ad concipiendum, annicula debet incipere. quarto exemto mense pariunt, ubi quintus incipiet. incipiunt autem, sicut dixi, mense Februario, ut solidioribus herbis nati, & stipula succedente pascantur. Ubi facultas est transigendi, venditis, qui subinde nati sunt, celerior matribus foetura reparatur. Genus hoc omnibus locis haberi potest; melius tamen agris palustribus, quam siccis, praecipue ubi arborum fructuosarum silva suppetit, quae subinde maturis fructibus alterna per annum mutatione succurrat. maxime locis graminosis, & cannarum vel junci radice nutriuntur. Sed deficientibus alimentis per hiemem, nonnunquam praebenda sunt pabula glandis, castaneae, vel frugum vilia excrementa ceterarum: verno magis, cum lactent novella virentia, quae porcis solent nocere. Neque gregatim claudendae sunt porcae more aliarum pecudum, sed haras sub porticibus faciemus, quibus mater unaquaque claudatur, & alumnum gregem tutior ipsa defendat a frigore. quae harae a superiori parte detectae sint, ut libere numerum pastor exploret, & oppressis a matre foetibus saepe subveniat subtrahendo. curabit autem, ut foetus proprios cum unaquaque procludat. plus vero quam octo, sicut Columella dicit, nutrire non debet. Mihi vero utilius probatur experto, porcam, cui pabula suppetunt, ut plurimum sex nutrire debere, quia licet plures possit educare, tamen frequentiore numero sueta deficiet. In porcis etiam illud est com-

modum, quod immissi vineis necdum turgentibus, vel exacta vindemia gramine persecuto, diligentiam fessoris imitantur.

XXVII. In hujus mensis initio aliter myrti sic facies. Mittes vini veteris decem sextarios in lagœna, & baccarum myrti libras v miscebis. cum xx & duorum dierum spatium confusa transegerint, per quos vas quotidie convenit agitari, tunc palmea sporta colabis, & prædictis decem sextariis mellis optimi fortiter triti pondo v miscebis.

XXVIII. Theriacam vitem sic facies, cujus iste profectus est, ut vinum ejus, vel acetum, vel uva, vel sarmentorum cinis proficiat contra morsus omnium bestiarum. Fit autem sic: Sarmentum, quod pangendum est, trium digitorum spatio in ima parte findatur, & sublata medulla ad ejus vicem theriacæ medicamen addatur. tunc terræ mandetur vinculo diligenter adstrictum. Aliqui eadem sarmenta jam medicamine satiata, intra squillæ bulbum recondunt, & terris prædicta ratione committunt. Aliqui antidoti ejus affusione radices vitis infundunt. Sane sarmentum, si de hac vite sumatur ad transferendum, potentiam materni medicaminis non tenebit. Oportebit autem theriacæ infusione assidua, vim succi senescentis iterare.

XXIX. Est pulchra species uvæ, quæ granis interioribus caret. Hinc efficitur, ut summa jucunditate sine impedimento sorberi possit, [velut unum omnium corpus uvarum]. Fit autem Græcis auctoribus hac ratione per artem succedente natura: Sarmentum, quod obruendum est, quantum latebit in

terra, tantum findere debemus, & medulla omni sublata, ac diligenter exscalpta, membra iterum divisæ partis adunare, & vinculo constricta deponere. Vinculum tamen papyro asserunt esse faciendum, & sic in humida terra esse ponendum. Diligentius quidam farmentum revinctum, quantum excisum est, intra squillæ bulbum demergunt, cujus beneficio asserunt sata omnia comprehendere posse facilius. Alii tempore, quo vites putant, farmentum fructiferum putatæ vitis in ipsa vite, quam possunt de alto sublata medulla excavant non divisum, & calamo affixo alligant, ne possit inverti. Tunc ὀπὸν κυρηναϊκόν, quod Græci sic appellant, in excavata parte suffundunt, ex aqua prius ad sapæ pinguedinem resolutum, & hoc transactis octonis diebus, semper renovant, donec vitis germina novella procedant. Et in granatis malis fieri hoc posse firmatur a Græcis, & in cerasis. Opus est experiri.

XXX. Vites, quæ lacrimarum nimietate tabescunt, & deplorando vim roboris sui avertunt a fructu, trunco earum lacerato Græci sinum fieri jubent. si hoc minus proderit, radicum robur pingue rescindi, ut afferat medicinam vulnus impressum. tunc insulsa amurca ad medietatem decocta & refrigerata, plagæ excisio perlinetur, & sub hac acetum acre fundatur.

XXXI. Græci item myrtite sic præcipiunt temperari: Myrti baccas maturas in umbra siccatas, & postea tufas, uncias octo mittis in linteo, & suspendis in vino, & vas cooperies ac linibis: & cum plurimis diebus sic fuerit, auferes & uteris.

Aliqui myrti baccas sine pluvia collectas maturas & locis ficcioribus calcant, vel exprimunt, & vino miscent VIII cotularum mensuram per amphoram vini, quod vinum medicinæ quoque proderit, ubi stypticis est utendum. stomachum solidare titubantem solet, rejectiones sanguinis inhibere, fluorem ventris adstringere, limum dysentericæ passionis medicabiliter asperare.

XXXII. Conditum vel absinthiatum, vel rosatum, vel violatum procedere sponte fertur ex vitibus (ut natura suscipiat, quod procurare suevit industria) si farmenta in vas aliquod semiplenum supradictis porionibus mersa ferventur, & vivam terram simul resolves ad lixivii modum, donec oculi farmentorum nitantur exire: tunc eadem farmenta gemmantia, in quo volueris loco, vitium ceterarum more deponas.

XXXIII. Ut vitis botryones & albos afferre possit & nigros, Græci sic fieri debere jusserunt: Si vicinæ sunt vites nigra & alba, cum putantur, farmenta utriusque inter se divisa sic junges, ut medios utriusque generis oculos æquando reddere possis unitati: tunc papyro ligabis stricto & molli, atque humida terra curabis adlinire, & interjectis ternis diebus adquare, donec germen novæ frondis erumpat. Hinc exempto tempore, si libuerit, genus efficies per plura farmenta.

XXXIV. Hic mensis in horarum mensura cum Novembri mense concordat, quas hac numeri ratione colligimus:

Hora	I	&	XI	pedes	XXVII
Hora	II	&	X	pedes	XVII
Hora	III	&	IX	pedes	XIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	X
Hora	V	&	VII	pedes	VIII
Hora	VI			pedes	VII

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER IV.

I MARTIO mense locis frigidis putatio vinearum celebratur, de qua abunde Februario mense locuti sumus, usque quo incipit gemma esse suspecta. Nunc vineas oportet inferere, cum vites non aquato, sed spisso humore lacrimabunt. Servabimus ergo, ut truncus, qui inferitur, solidus sit, & alimento humoris exuberet, neque ulla vetustate aut injuria laceratus areseat. tunc decisæ viti furculi qui inferendi sunt, sint solidi, rotundi, gemmis spissis, & pluribus oculati. Tres tamen oculi in insitione sufficient. Radendum est ergo sarmentum ad mensuram digitorum duorum, ut ab una parte sit cortex. Aliqui non patiuntur nudare medullam, sed leviter radunt, ut incisura sensim possit in acumen exire, & [ut] corticata pars cortici novæ matris aptetur. Infimus oculus ita infigendus est, ut trunco junctus adhaereat, qui oculus exteriorem partem debet aspicere, vinculo salicis, infuso & paleato luto desu-

per, alligari : tegumento quoque aliquo a ventis & a sole defendi, ne hi quatiant, hic adurat. Ubi calor temporis cœperit, ligaturæ ipsi pinnicillo circa vesperam tenuis debet frequenter humor affundi, ut hoc alimento contra vim cœli torrentis animetur. Cum ergo germen ruperit, & aliquod ceperit incrementum, calami adjutorio debet annecti, ne motus aliquis fragilem procedentis farmenti quasset ætatem. ubi solidius quantumcunque processerit, vincula oportet abscindi, ne adolescentia mollissimi germinis nodo duræ constrictionis angatur. Aliqui infra terram semipedis spatio effossæ viti surculos inserunt, & beneficio congestionis accumulunt, ut hoc quoque novis farmentis præter nutricis alimenta subveniat. Nonnulli circa terras melius asserunt inferendum, quia in altiori difficilius comprehendunt. Usque ad Idus, vel æquinoctium vites locis frigidis pangendæ sunt, seu pastino, seu sulco, seu scrobibus, more, quo dictum est.

II. Nunc locis frigidis prata purganda atque servanda sunt. locis gelidis colles pingues, & agros uliginosos proscindere, atque exarare conveniet. Vervacæ etiam, quæ Januario mense sunt facta, repetere.

III. Calidis & ficcis regionibus panicum seremus & milium. Levem & solutam terram desiderant: nec in fabulone solum, sed in arena quoque proveniunt, dummodo cœlo humido & solo serantur irriguo: quia ficcum & argillosum agrum reformidant. Herbis liberentur assidue: quinque sextariis spatium jugeri complebitur.

IV. Nunc cicer utrumque ferere debemus loco lætissimo, coelo humido. macerandum est pridie, ut possit citius nasci. Jugerum tribus modiis conferetur. Cicer grande nasci Græci dicunt, si infundatur aqua tepida pridie : amare etiam loca maritima : temperius provenire, si feratur autumno.

V. Hoc etiam mense cannabum serimus usque in æquinodium vernum, hac ratione, qua in Februario disputatum est.

VI. Nunc cicera seritur, quæ distat a cicercula solo colore, quo sordet, & nigrior est, primo sulco, vel secundo, solo læto. Jugerum quatuor vel tribus, vel etiam duobus modiis implebimus.

VII. Hoc mense novella vinea incipiat pulverari, quod nunc ac deinceps per omnes Kalendas, usque ad Octobres, faciendum est, non solum propter herbas, sed ne tenera adhuc semina, solidata terra constringat. Graminum radices, quæ plurimum vitibus nocent, extirpandæ sunt. Nunc locis frigidis vinearum fossio celebranda est : & palandæ atque ligandæ sunt vites : sed novellam mollibus vinculis alligemus, quia eam teneram vincula duriora præcidunt. Palus majoribus [vitibus] solidus, minoribus ponatur exilis. Propter umbræ molestiam statuatur ab Aquilone, & plaga frigida, spatio quatuor digitorum vel semipedis remotus a vite, ut possit ex omni parte circumfodi. Vineas veteres nunc aliqui a terra altius truncant, studentes reparationi : sed vitiosum est. nam plerumque vastior plaga sole putrescit & roribus. quare hoc genere reparetur : Prius ablaqueabitur akius, donec ejus nodus appa-

reat: deinde infra terram supra nodum recidatur; ut operta de frigore & sole nihil timeat. Hoc faciendum, si optimi generis vitis sit, & alte posita: alioquin generosis melius erit inferenda sarmentis. Omnia supra dicta locis calidis primo mense; frigidis vero post Idus ipsius exsequemur. Ægras vites, vel quibus fructus arescit, circumfodies, & urinam veterem suffundes. item cinerem sarmenti vel querci aceto mixtum subjice, aut incisas circa terram lætamine refoveto, & quæ germinant fortiora dimitte. Cum vitis bidente læditur aut ferro, plagam, si terræ juncta est, adline stercore ovillo vel caprino: tunc terra mixta circumfossa ligare curato. Si in radice læsa est, operiens liquidum lætamen admisce.

VIII. Nunc oleis laborantibus circum radices infusa amurca fundetur. maximis arboribus, quod Columella dicit, sex congii, mediocribus quatuor, ceteris pro æstimatione sufficiunt. Alii paleas fabæ binos per majorem arborem qualos; alii veteris urinæ humanæ trunco, quantum satis videtur, affundunt, & arbori mortarium statim faciunt, maxime locis siccis, trunco ante cooperto. Oleam sterilem terebra Gallica perforabis. tunc duos frugiferæ arboris ab australi parte ramos ejusdem magnitudinis tollis, & stricte in foramen utrumque conjicies [vel lapidem, vel pini vel querci palos,] & abscisso eo, quod superabit, luto paleato curabis occulere. Sed si sine fruge luxuriant, oleastri palum radicibus ejus infige. Nunc etiam, quibus moris est, frumenta iterum sarrire conveniet. Nunc locis frigidis semi-

naria, quæ Februario mense dicta sunt, baccarum & seminum fiant, & rosaria in mensis initio percolantur.

IX. Nunc horti optime sumunt cultionis initia. Mense Martio carduus feritur. terram stercoreatam & solutam diligit, quamvis in pingui possit melius provenire. & hoc illi contra talpas prodest, si pangatur in solido, ne terra ab inimicis animalibus facilius perforetur. Serendi sunt cardui luna crescente, in area jam parata, semina spatio semipedis discreta. cavendum est, ne semina inversa ponantur. nam debiles, incurvos & duros creabunt. non alte imprimenda sunt, sed tribus digitis comprehensa mergantur, donec ad primos articulos terra perveniat. tunc leviter operiantur, & herbis liberentur assidue, donec plantaria solidentur, & rigentur, si æstus intervenit. Si acumina seminum confringas, spinis carebunt. item si semina eorum madefeceris per triduum laurino oleo, vel nardino, vel opobalsamo, vel succo rosæ, vel mastichino, & postea ficcata deprefferis, ejusdem saporis orientur, cujus unguentum semina combiberunt. Singulis sane annis a codice auferendæ sunt plantæ, ut nec matres fatigentur, & soboles per alia spatia digeratur: cum aliqua tamen radicis parte vellendæ sunt. quos reserbavis ad semina colligenda, liberatos omnibus pullis testa supertegere debes, aut cortice. nam solent semina sole vel imbribus interire. Contra talpas prodest catos frequenter habere in mediis carduetis. mustelas habent plerique mansueras. aliqui foramina earum rubrica & succo agrestis cucu-

meris impleverunt. nonnulli juxta cubilia talp-
 rum plures cavernas aperiunt, ut illæ territæ fu-
 giant solis admissu. plerique laqueos in aditu earum
 fetis pendentibus ponunt. Hoc etiam mense ulpi-
 cum bene & allium feremus, & cepullas, & cuni-
 lam locis frigidis, & anethum. Nunc & sinapis, &
 caules optime feruntur, vel plantantur: & malva
 feritur & armoracea, & origani planta transfertur.
 lactuca & beta, & porrus, & capparis feri possunt,
 & colocasia, & satureja, & nasturcium. intyba
 etiam & raphanos nunc aliqui ferunt, quibus utan-
 tur æstate. Nunc melones ferendi rarius. distent in-
 ter se semina pedibus duobus, locis subactis, vel pa-
 stinatis, maxime arenis. semina ejus mulso & lacte
 per triduum maceranda sunt, & tunc jam siccata
 ponenda: hinc suaves efficientur. odorati autem
 [fiunt,] si eorum semina multis diebus inter rosæ
 folia sicca mergantur. Nunc & cucumeres feminan-
 tur, rare fulcis factis, altitudine sesquipedali, lati-
 tudine pedum trium. inter sulcos VIII pedum spa-
 tium crudum relinques, ubi possint vagari. herbis
 juvantur, ideo sarculo & runcatione non indigent.
 semina si ovillo lacte & mulsa maceres, dulces na-
 scentur & candidi. longi & teneri fiunt, si aquam
 in patenti vasculo sub eis ponas, duobus palmis in-
 feriolem, ad quam festinando tales efficientur. Sine
 semine nascentur, si prius eorum semina oleo Sabino
 perungantur, & herba ea, quæ culex dicitur, trita
 confricentur. Aliqui florem cucumeris cum viticu-
 læ suæ capite cannæ inserunt, cui prius omnes no-
 dos perforaverint: ibi cucumis nascetur in nimiam

longitudinem tensus. Oleum sic metuit, ut si juxta posueris, velut hamus plicetur. quoties tonat, velut timore [perterritus] convertitur. Si ejus florem, sicut in sua vite est, in forma fictili clauferis ac ligaveris, qualem vultum forma vel hominis vel animalis habuerit, talem cucumis figuram præstabit. Hæc omnia Gargilius Martialis asseruit. Columella dicit, loco aprico & stercoreoso si rubos habeamus aut ferulas, post autumnæ æquinoctium, his juxta terram recisis & excavatis ligneo stilo, inter medullas lætamen immittamus, & cucumeris semen addamus: hinc nasci fructus, qui possint & inter frigora non necari. Hoc mense asparagos feremus circa Apriles Kalend. pingui loco, humido, subactō, ita ut minoribus fossulis ad lineam directis bina aut terna grana semipedis spatio discreta ponantur. dehinc stercore solum tegatur, & herbæ subinde vellantur, vel per hiemem supra stramina jaciantur primo vere tollenda. hinc post triennium nascentur asparagi. Sed expeditior ratio est, si asparagorum spongas ponas, quæ cito fructum ministrent. Hæ sic fient: Semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, post Idus Februar. pingui & stercoreato solo in singulis fossis pones, & leviter obrues. his coeuntibus, radix connexa nascetur, quæ appellatur spongia. Sed & hæc moras habet. nam per bienium in seminario suo est stercore & assidua runcatione nutrienda. deinde post æquinoctium autumnæ transferetur, & vere asparagum dabit. has erit utilius comparare, quam longa expectatione nutrire. eas tamen in sulcis disponemus, si loca

sicca sunt, inter medios fulcos; si humida, in summitate fulcorum. Humor spongas asparagorum transitu suo debet tantum rigare, non sistere. Asparagum, quem primo protulerint, confringere debemus, non avellere, ne adhuc invalidam moveamus spongiam: ceteris annis avellendus est, ut oculos suæ germinationis aperiat: quia si deinceps refringas, loca, quæ foecunda esse consueverunt, remanente asparagi radice claudentur. [Ministrabunt autem vere: &] autumno reservabis eum, de quo sumpturus es semina. postea scopas ejus incendes, tunc circa hiemem spongiis adjicies stercus & cinerem. Hoc mense ruta feritur locis apricis, folius cineris inspersione contenta. Loca desiderat altiora, unde humor elabatur. si ponas semina ejus adhuc clausa folliculis, singulatim manu debebis affigere. Si jam minuta sunt, sparsa jactabis, & rastro obducta cooperies. Caules ejus, qui inclusis seminibus nati fuerint, fortiores erunt, sed sero nascentur. Ramuli ejus cum aliqua corticis parte convulsi verno tempore pro plantis tenebunt: tota vero translata morietur. Nonnulli ramulos ejus pertusæ fabæ inferunt vel bulbo, atque ita obruunt alieno vigore servandos. Prosequuntur etiam maledictis, & maxime in terra soluti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est. sed, ut asserunt, melius furtiva proveniet. sub fici arboris umbra libentius acquiescit. non effodi herba, sed optat avelli. immundæ mulieris formidat attactum. Ab hoc mense usque in Octobrem totum coriandrum feritur. amat terram pinguem, sed & macro solo nascitur. semen me-

lius putatur, quod vetustius fuerit: delectatur humore. fatum bene cum olere quocunque nascetur. Hoc mense cucurbita ferenda est. amat solum pingue, humidum, stercoreatum, solutum. Hoc in cucurbitis insigne est, quod longas pariunt & exiles semina, quæ in earum cervice nascuntur: quæ in ventre fuerant, cucurbitas faciunt crassiores: quæ in fundo, latas, si inversis cacuminibus obruantur. Ubi adolescere coeperint, adminiculis adjuventur. quæ servantur ad semina, usque ad hiemem in sua vite dependeant, deinde sublatae in sole ponantur, aut fumo: aliter semina putrefacta depereunt. Hoc mense blitus feritur solo qualicunque, sed culto. Oulus hoc neque runcandum est, neque sarculandum. cum semel natum fuerit, ipsum se per multa secula seminis sui deiectione reparabit, ut, etiamsi velis, vix possit aboleri. Nunc etiam serpyllum feritur plantis & semine, sed vetustate meliori. lætius frondebit, si juxta piscinam, vel lacum, vel putei margines conseratur. Anisum quoque & cuminum nunc bene feritur. locis lætioribus melius provenit, itemque ceteris, si humore juvetur & stercore.

X. Locis temperatis mense Martio vel Aprili mala Punica feremus; calidis vero & siccis, Novembri: amat hæc arbor solum cretosum, macilentum, sed in pingui etiam provenit. regio illi est apta, quæ calida est. feritur plantis de matrum radice devulsis. Sed quamvis multis generibus feratur, melius tamen ramus ejus cubitalis incisus manubrii crassitudine, & capite utroque acuta falce le-

vigatus, scrobi velut obliquus immergitur: prius
 tamen porcino stercore & in capite, & in parte,
 quæ ima est, oblinatur, vel in crudo solo malleo
 cogatur ad inferiora defigi. Melius proveniet, si
 ponendus ramus gemmata jam matre sumatur. Sed
 qui in scrobe deponit, si tres lapillos in ipsa radi-
 ce constituat, providebit, ne poma findantur. Cu-
 randum, ne virgula inversa deponas. Creduntur
 acida fieri, si rigentur assidue: nam siccitas in his
 & suavitatem præstat, & copiam. cuius tamen ni-
 mietati aliquid debet humoris opponi. Circumfodi
 autumno debet, & verno. Si acida nascantur, mo-
 dicum laseris cum vino tritum per summa arboris
 cacumina oportet infundi, vel ablaqueatis radici-
 bus tædæ clavus infigi. Alii algam marinam obruunt
 ad radices, cui nonnulli sterces miscent asininum
 atque porcinum. Si florem non continet, urinam
 veterem compari mensura aquæ temperabis, & ter
 per annum in radicibus infundes. uni arbori am-
 phora ingesta sufficiet. vel amurcam mittes insul-
 sam, vel algam radicibus junges, & bis rigabis in
 mense; vel arboris florentis truncum plumbeo cir-
 culo debebis includere, vel corio anguis involvere.
 Si crepant poma, lapidem in media arboris radice
 supponis, vel squillam circa arborem seris. Et si,
 dum pendent poma, tenacibus, sicut in arbore ha-
 bentur, intorseris, in totum annum sine corruptio-
 ne servabis. Si vermibus laborant, tangis radices
 felle bubulo, & continuo moriuntur: aut clavo
 æneo si vermes eosdem purges, difficile nascentur:
 vel asini urina stercorei admixta porcino vermibus

obviabit. Cinis cum lixivio circa Punici truncum frequenter infusus, læta & fructuosa reddit arbuta. Afferit Martialis, candida in his grana fieri, si argillæ & cretæ quartam partem gypsi misceas, & toto triennio hoc genus terræ radicibus ejus adjungas. Idem dicit, miræ magnitudinis fieri, si olla fictilis obruatur circa arborem Punici, & in ea ramus cum flore claudatur, ne resiliat ligatus ad palum: tunc cooperta olla contra aquæ muniatur incurfus. autumno patefacta suæ magnitudinis poma redhibebit. Multa in Punico ipse afferit poma procedere, si tithymalli & portulacæ succus æqualiter mixtus, antequam germinet, trunco arboris allinatur. Inferi posse affirmat de ramorum connexione, ut medulla utrinque divisa se jungat. In se tantum inferi potest circa Apriles Kalend. mense Martio ultimo. Sed secto trunco furculus recentissimus statim debet inferi, ne mora exiguum, qui inest, siccet humorem. Punica mala servantur, si picatis pediculis ordinata suspendas. Aliter: Lecta integra in aqua marina vel muria fervente mergantur, ut combibant. post triduum sole siccentur, ut sub dio nocte non maneant: post in loco frigido suspendantur. cum volueris uti, aqua dulci pridie macerabis. Feruntur hæc pomis recentibus æmulari: item, si a tactu invicem separata paleis obruantur. Item fossa sit longa, & cortex ejusdem magnitudinis paratur, cui mala acutis furculis suis affiguntur. tunc inversus cortex supra fossam ponitur, ut mala sine terræ tactu subterpendentia ab humore defendat.

Item si induantur argilla, & ea siccata loco frigido pendeant. Item si feriola sub dio obruatur, quæ habeat arenas usque ad medium, & mala cum tenacibus lecta imprimantur cannis singulis, vel sambuci virgulis, & ita separata in arenis figantur, ut ipsa quatuor digitis emineant ab arena. Hoc & sub tecto in scrobe [bipedanea] fieri potest, & utilius est ad servandum, si cum ramo longiore tollantur. Aliter: In feriola, cui ad medium aqua mittatur, suspenduntur mala, ne humorem tangant, & seria clauditur, ne ventus irrumpat. Item in dolio intra ordeum sic ordinantur, ne se invicem tangant: [&] dolium desuper operitur. Vinum de malis granatis conficies hoc modo: Grana matura purgata diligenter in palmea fiscella mittis, [&] in cochlea exprimis, & lente coques usque ad medietatem: cum refrixerit, picatis & gypsatis vasculis claudes. Aliqui succum non excoquunt, sed singulis sextariis libras mellis singulas miscent, & in prædictis vasculis ponunt & custodiunt. Mense Martio citri arbor quatuor modis feritur, semine, ramo, talea, clava. amat terram rarioris naturæ, coelum calidum, humoremque continuum. si granis velis ferere, ita facies: Terram in duos pedes fodies, cinerem miscebis, breves areas facies, ut utrinque per canales aqua discurrat. in his areis palmarem scrobem manibus aperies, & tria grana deorsum verso acumine juncta constitues, & obruta quotidie rigabis. citius procedent, si beneficio aquæ tepentis utaris. Natis germinibus semper proxima herba runcetur. Potest hinc trima planta transferri. Si ramum velis

ponere, non amplius sesquipede debebis immergere, ne putrescat. Clava feri commodius est, quæ sit manubrii crassitudine, longitudine cubitali, ex utraque parte levigata, nodis & aculeis recisis, sed integra summitate gemmarum, per quas spes futuri germinis intumescat. Diligentiores & fimo bubulo allinunt utrinque, quod summum est, vel marina alga vestiunt, vel argilla subacta, partis utriusque extrema cooperiunt, atque ita in pastinato solo deponunt. Talea & gracilior & brevior esse potest; quæ similiter ut clava mergetur. sed talea palmis duobus superfit: clava omnis obruitur. in spatio non desiderat intervalla majora. aliis arboribus non debet annecti. Calidis locis, sed irriguis, & maritimis maxime gaudet, quibus humor exundat. Sed si quis hoc genus, ut in regione frigida nutriatur, extorquet, loco vel parietibus munito, vel in meridiana parte verso disponat hanc arborem. sed hibernis mensibus tectum stramine velet agresti: ubi æstas refulserit, aeri arbor nuda & secura reddatur. Talea sive clava ejus calidissimis regionibus, & per autumnum ponitur: frigidissimis Julio & Augusto positas, & quotidianis rigationibus animatas, ipse usque ad poma & magna incrementa perduxit. Citreum juvari creditur, si cucurbitæ vicinis locis ferantur: quarum vites etiam combustæ utilem citri arboribus cinerem præbent. Gaudent assidua fossione. hinc proveniunt poma majora. Nisi quæ arida sunt, rarissime debemus abscidere. Inseritur mense Aprili locis calidis, Majo frigidis, non sub cortice, sed fisso trunco circa ipsas radices. Inseritur & piro,

ut quidam [völunt,] & moro, sed infiti furculi qualo desuper omnino muniendi sunt, vel fictili vasculo. Afferit Martialis, apud Assyrios pomis hanc arborem non carere: quod ego in Sardinia [& in] territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & coelum tepidum est, [&] humor exundans) per gradus quosdam sibi semper poma succedere, cum maturis se acerba substituunt, acerborum vero ætatem florentia consequantur, orbem quandam continuæ foecunditatis sibi ministrante natura. Feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduum aqua mulsa semina ponenda macerentur, vel ovillo lacte, quod præstat. Aliqui mense Februario truncum obliquo foramine ab imo terebrant, ita ut altera parte non exeat: ex hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur: tunc foramen luto replent: sic, quod est medium, fieri dulce confirmant. Citreum & in arbore potest per totum annum propemodum custodiri: melius, si vasculis quibuscunque claudatur. Si velis legere atque servare, nocte luna latente debebis cum ramis foliatis carpere, & secreta disponere. Alii singula vasis singulis claudunt, vel gypso adlinunt, & opaco loco ordinata custodiunt. Plerique in cedri scobe, vel [in] straminibus minutis, vel in paleis tecta servant. Mespila locis calidis maxime gaudent, sed irriguis; tamen frigidis quoque proveniunt: magis fabulone pingui atque glareosa terra, cui arena permixta est, vel argilla cum saxis. serenda est taleis mense Martio vel Novembri, sed solo stercoreto & subacto, ita ut utrumque caput taleæ stercus obdu-

cat. Sunt ejus incrementa tardissima. amat putari atque circumfodi, & parco humore inter siccitates sæpe refoveri. Seritur & semine, sed in longiorem speratur ætatem. Si vermibus occupatur, stilo æreo purgandi sunt, & amurca, vel humana vetere urina, vel viva calce perfundendi, sed parcius propter arboris noxam, vel aqua decocti lupini. Si putatur hinc arbor sterilis fieri, fimus & cinis vitium simul si radicibus infundantur, fertilem reddunt. Si formicæ molestæ sunt, rubrica cum aceto & cinere temperata necabuntur. Si poma labuntur, frustum de ejus radice præcisum in media trunci parte figatur. Inseritur mense Februario in se & in piro, & in malo. surculus tamen ejus ex arbore media debet assumi: nam de summitatibus vitiosus est. in trunco fisso inferenda est: nam corticis macies jejuna nil nutriet. Mespila ad servandum leguntur necdum mitia, quæ & in arbore diu durabunt, vel in urceolis picatis, vel in ordinem suspensa, vel, ut quidam, posca [vel sapa] condita. Die serena legantur ac media, & paleis obruantur discreta, ne ea vicissim tactus afficiat. Vel cum pediculis lecta semimatura, & falsa aqua per dies quinque macerata: postea sæpe infundantur, ut enatent. Servantur & melle, sed si minus matura collegeris. Calidis locis sci planta radicata Novembri mense, temperatis Februario, frigidis melius Martio vel Aprili ponenda est: si taleam vel cacumen ponas; ultimo Aprili; cum ei se viridior succus infuderit. Plantæ in scrobe depositæ lapides substituendi sunt, ad radicem fimo terra miscenda est. Si loca frigida sunt, plantarum

cacumina divisis cannæ internodiis defendantur a frigore. Si cacumen velis ponere, trifidum ramum bimum vel trimum ab australi parte decidas, & sic obrues, ut divisa cacumina terra interjacente velut tres surculos reddant. Taleam sic ponemus, ut cetera, cui leviter ab infima parte divisæ lapidem mergemus in fisso. Ego mense Februario ultimo vel Martio in Italia plantas grandes ficorum per pastinatum solum disposui, & eo anno poma peperere supra comprehendendi felicitatem, velut tributa reddentes. Legendæ sunt plantæ, in quibus frequens nodus extuberat: steriles creduntur, quæ nitidæ sunt, & oculos suos per longa internodia distulerunt. Si plantam fici prius nutrias in seminario, & maturam transferas in scrobem, poma generosiora producet. Aliqui multum prodesse confirmant, si plantam fici diviso squillæ bulbo interstitam strictamque vinculis collocemus. Scrobes amat altas, intervalla majora, terræ genus durum, & gracile, & siccum pro utili sapore pomorum. provenit & petrosis atque asperis: tamen potest locis prope omnibus feri. quæ in montanis & frigidis locis nascuntur, quia minus lactis habent, ad siccitatem durare non possunt: usus illis in viridi est, melioris magnitudinis, & saporis arguti. quæ nascuntur in campis & locis calidis, & pinguioribus sunt, & in siccitate durabiles. Si genera numerare velimus, immensum est: sufficit, quod omnibus æqua cultura est. illa distantia est, quod in Caricis melius alba servatur: in locis nimie frigidis præcoquas ficus seramus, quæ cito veniant, ut ante imbres genus hoc

possit occurrere; calidis vero & æstuosis eas, quæ sero maturant. Gaudet assidua fossione. per autumnum proderit, si sterqus admoveas, præcipue de aviariis. recidenda sunt in ea, quæ aut putria, aut male nata repereris: & ea ratione putanda est, ut inclinata per latera possit expandi. In locis humidis ficus saporis obtusi est, cui circumcisis contra hoc radicibus aliquantus cinis debet affundi. Aliqui inter ficarias caprifici arborem serunt, ut non sit necesse per singulas arbores pro remedio eadem poma suspendi. Mense Junio, circa solstitium caprificandæ sunt arbores fici, id est, suspendendi grossi ex caprifico, lino, velut ferta pertusi. Si hoc desit, abrotani virga suspenditur; aut callum, quod in ulmeis foliis invenitur, aut arietina cornua circa radices arboris obruuntur; vel truncus arboris, quo loco turget, scarificandus est, ut possit humor effluere. Ne vermes patiatur, ramum terebinthi vel lentisci taleam cum plantis fici cacumine ponemus inverso. uncinis æreis tollendi sunt vermes ex fico. Alii amurcam, alii veterem urinam ablaqueatis radicibus miscent. Alii bitumen & oleum, aut solam calcem vivam latebris vermium liniunt. Si formicæ molestæ sunt, rubrica, butyro, & pice liquida mixta circa truncum debet induci. Alii coracium piscem contra formicas in arbore suspendendum esse confirmant. Si fructus suos velut ægra projiciet, alii rubrica aut amurca insulsa mixta aqua arborem liniunt; vel cancrum fluviale cum ramo rutæ suspendunt; vel algam marinam, vel fascem lupinorum; vel radici terebratæ cuneum figunt,

vel securi arboris corium sæpe proscindunt. Cum folia incipiunt producere fici, ut fructum multum & pinguem ferant, in principio germinis cacumina summa decutimus, vel illud tantum cacumen, quod ex arboris medietate procedit. Si maturam ficum vis ferotinam facere, incipientes grossos decute, cum illis fabæ fuerit magnitudo. Ut ficus cito maturet, succo cepæ longioris cum oleo & pipere mixto unge poma, quando grossi incipiunt subrubere. Aprili mense ficum debemus inferere inter corticem: vel si novellæ arbores sunt, fisso ligno, quod statim operiendum est & ligandum, ne ventus introeat. Melius comprehendunt, si circa terram recisa inferantur arbuta. Aliqui & Junio mense inferunt. Surculus legendus est anniculus: inutilis enim creditur majoris vel minoris ætatis. Inoculari ficus locis ficcis Aprili, humidis melius Iulio mediante poterit, Octobri mense locis tepidis. Propagari ficus ramis potest, inferitur autem in caprifico, in moro, in platano, & oculis, & furculis. Ficus virides servari possunt vel in melle ordinatæ, ne se invicem tangant, vel singulæ intra viridem cucurbitam clausæ, locis unicuique cavatis, & item tessera, quæ secatur, inclusis, suspensa ea cucurbita, ubi non sit ignis vel fumus. Alii missas ficus recentes, minus maturas, in novo vase fictili lectas cum pediculis, & a se separatas recludunt, & in dolio vini pleno vas natare permittunt. Martialis dicit, Caricas per genera multa servari, cum ratio una sufficiat. Ergo hoc genere, quo Campania tota custodit, servare debemus. in cratibus ficus expan-

ditur usque ad meridiem, & adhuc mollis in qualem refunditur. Tunc calefacto furno, ad panis coquendi modum, suppositis tribus lapidibus, ne ardeat qualus, includitur, & clauso furno ubi discosta ficus fuerit, sicut est calida, interpositis foliis suis in vas fictile conditur bene picatum, densius pressa, & operculo diligenter obducitur. Si pluviis abundantibus crates non possis expandere, sub tecto eas ita ponis, ut semipede erigantur a terra, & eas ad vicem solis, cinis [calidus] subiectus vaporet, & subinde ficus, sicut est divisa, vertatur, ut ficorum coria siccentur, & pulpæ tunc duplicatæ in cistellis serventur, aut loculis. Alii maturas medio-criter ficus & divisas in cratibus expandunt toto sole ficcandas, & recipiunt [eas] nocte sub tecto. Nunc ficulnea cacumina obruuntur utiliter, cum tumescunt, ut plantas faciant, si earum copia non abundat. Ut etiam varios fructus una ficus exhibeat, ramos duos nigræ & albæ arborum inter se ita vinculo stringis ac torques, ut germina miscere cogantur. sic obruti & stercoreati, & humoribus juti, ubi prodire coeperint, germinantes oculos aliqua sibi annexione conglutina. tunc germen adunatum parturiet duos colores, quos unitate dividat, divisione conjungat. Nunc & pirus vel malus inferi ac seri potest, & cydonia, & prunus inferitur, & sorba ponuntur, & morus, nono Kalendarum Aprilium die, & inferuntur pistacia, & locis frigidis pini semen aspergitur.

XL. Hoc mense comparandi sunt boves, qui tamen, five de nostris capiantur armentis, five eman-

tur, idcirco nunc comparabuntur utilius, quia nec-
dum sagina temporis pleni aut celare possunt falla-
ciam venditoris & vitia sua, aut repugnando domi-
turæ contumacem pleni roboris exercere fiduciam.
Hæc tamen signa spectanda sunt in bobus, seu de
nostro, seu de alieno grege fuerint comparandi, ut
sint boves novelli, quadratis & grandibus membris,
& solidi corporis, musculis ac toris ubique surgen-
tibus, magnis auribus, latæ frontis & crispæ, la-
bris oculisque nigrantibus, cornibus robustis, ac
sine curvaturæ pravitate lunatis, patulis naribus &
resimis, cervice torosa atque compacta, palearibus
largis & circa genua fluentibus, pectore grandi,
armis vastis, ventre non parvo, porrectis lateribus,
latis lumbis, dorso recto & plano, cruribus soli-
dis, nervosis & brevibus, ungulis magnis, caudis
longis ac setosis, pilo totius corporis denso ac bre-
vi, rubei maxime coloris aut fusci. Melius autem
boves de vicinis locis comparabimus, qui nulla
soli aut aeris varietate tententur. aut si hoc deest,
de locis similibus ad similia transferamus. Illud ante
universa curandum est, ut viribus ad trahendum
comparentur æquales, ne valentioris robur alteri
procuret exitium. In moribus hæc considerata
sunt: Sint arguti, mansueti, timentes hortamen cla-
moris ac verberis, cibi appetentes. Sed si regionis
ratio patitur, nullus melior cibus est, quam viride
pabulum. ubi vero deest, eo ordine ministretur,
quo pabuli copia, & laborum coget accessio. Nunc
tauros quoque (quibus cordi est armenta construe-
re) comparabit, aut his signis a tenera ætate sub-

mittet: ut sint alti atque ingentibus membris, ætatis mediæ, [&] magis, quæ juventute minor est, quam quæ declinet in senium: torva facie, parvis cornibus, torosa vastsque cervice, ventre substri-cto. Vaccas etiam nunc maxime parabimus. sed eligemus forma altissima, corporis longi, uteri capacis & magni, alta fronte, oculis nigris & grandibus, pulchris cornibus, & præcipue nigris, aure setosa, pallearibus & caudis maximis, ungulis brevibus, & cruribus nigris & parvis, ætatis maxime trimæ, quia usque ad decennium foetura ex his procedet utilior. nec ante ætatem trimam tauros his oportet admitti. Sed erit studium diligentis, amotis senioribus, novellas subinde conducere, & steriles aratro ac laboribus deputare. Græci asserunt, si mares creare velis, sinistrum tauri in coitu ligandum esse testiculum; si feminas, dextrum: tamen tauros diu ante abstinendos, ut, cum tempus est, acrius in causas dilati fervoris incumbant. Sed his armentis hieme maritima & aprica loca, æstate opaca paremus ac frigida, montana maxime: quia melius frutetis, & his herba internascente saturantur. quamvis circa fluvios recte propter amœna loca pascantur: foetura tamen aquis tepidioribus adjuvatur, unde magis utilius habentur, ubi pluvialis aqua tepentes format lacunas. Tolerat tamen frigus hoc armenti genus, & potest facile hibernare sub diæ: quibus tamen sæpta fieri, propter injuriam gravidarum, convenit laxiora. Stabula vero utilia sunt strata saxo, aut glareis, aut arenis, de-
vexa aliquatenus, ut humor possit elabi, parti me-

ridianæ obversa propter flatus glaciales, quibus aliquis resistere debet objectus.

XII. Hoc mense ultimo domandi sunt trimi boves, quia post quinquennium bene domari non possunt, ætatis repugnante duritia. Capti ergo statim domentur, qui quidem prius, cum teneri fuerint, frequenti manus attrectatione mansuescant. Sed stabulum novi boves largioribus spatiis habere debebunt, ut & ante stabulum loca nullis concludentur angustiis, & producti non aliqua vitientur offensa. In ipso vero stabulo asseres transversæ a terra septem pedibus alti configantur. ad quos boves ligentur indomiti. Tunc eligis absolutam tempestatibus & impedimentis omnibus diem, qua capti perducantur ad stabulum. quorum si nimia fuerit asperitas, uno die ac nocte inter vincula mitigentur atque jejunia: tunc appellationibus blandis, & illecebris oblatorum ciborum, non a latere, neque a tergo, sed a fronte accedens bubulcus admulceat, naresque & terga pertractet, mero subinde conspergens: hac tamen cautione, ne aliquem calce contingat, aut cornu: quod vitium, si in primordiis effectui sibi cessisse senserit, obtinebit. Tunc mitigatis, os & palatum salibus frica, & in gulam demitte præfulsi adipis librales offas, & vini sextarios singulos cornu infundente per fauces: quæ res intra triduum totius sævitiae iram resolveth. Aliqui eos inter se jungunt, ac docent onera tentare leviora, & quod utile est, si arationi parantur, subacto prius solo exercendi sunt, ut novus labor tenera adhuc colla non quasset. Expeditior autem ra-

tio est domandi, ut asperum bovem mansueto & valido bovi conjungas, quo ostendente facile ad omnia cogetur officia. Si post domituram decumbit in sulco, non afficiatur igne, vel verberare: sed potius, cum decumbit, pedes ejus ita ligentur vinculis, ut non possit progredi aut stare, vel pasci. Quo facto, siti ac fame lassatus carebit hoc vitio.

XIII. Hoc mense saginati ac pasti ante admissarii generosi equabus admittendi sunt, & repletis feminis, item ad stabula colligendi. Neque tamen æqualem numerum omnibus debemus adhibere, sed æstimatis viribus uniuscujusque admissarii, submitenda sunt pauca vel numerosa conjugia, quæ res efficiet admissarios non parva ætate durare. Juveni tamen equo & viribus formaque constanti non amplius quam duodecim vel quindecim debemus admittere, ceteris pro qualitate virium suarum. Sed in admissario quatuor spectanda sunt, forma, color, meritum, pulchritudo. In forma hoc sequemur, vastum corpus & solidum, robori conveniens altitudo, latus longissimum, maximi & rotundi clunes, pectus late patens, & corpus omne musculorum densitate nodosum, pes ficcus & solidus, & cornu concavo altius calciatus. Pulchritudinis partes hæ sunt: ut sit exiguum caput, & ficcum, pelle propemodum solis ossibus adhærente, aures breves & argutæ, oculi magni, nares patulæ, coma & cauda profusior, ungularum solida & fixa rotunditas. [Meritum, ut sit audax animo, pedibus alacris, trementibus membris, quod est indicium fortitudinis, quique ex summa quiete facile concite-

tur, vel ex citata festinatione non difficile teneatur. Motus autem equi in auribus intelligitur, virtus in membris trementibus.] Colores hi præcipui, badius, aureus, albineus, russeus, murteus, cervinus, gilbus, scutulatus, albus, guttatus, candidissimus, niger, pressus. Sequentis meriti, varius cum pulchritudine, nigro vel albineo vel badio mixtus, canus cum quovis colore, spumeus, maculosus, murinus, obscurior. Sed in admissariis præcipue legamus, clari & unius coloris: ceteri vero despicendi, nisi magnitudo meritorum culpam coloris excuset. Eadem in equabus considerata sunt, maxime ut sint longi & magni ventris & corporis: sed hoc in generosis servetur armentis. Ceteræ passim toto anno inter pascua, dimissis secum maribus impleantur. Equarum natura est partum spatio duodecimi mensis absolvere. Illud in admissariis servandum est, ut mediis aliquibus spatiis separentur, propter noxam furoris alterni: sed his armentis pascua legamus pinguißima, hieme aprica, frigida & opaca provideamus æstate, nec adeo mollibus locis nata, ut ungularum firmitas de asperitate nil sentiat. Si equa marem pati noluerit, trita squilla naturalia ejus infecta libidinem contrahunt. Deinde gravidæ non urgeantur, nec famem vel frigus tolerant, nec inter se loci comprimantur angustiis. Generosas equas, & quæ masculos nutriunt, alternis annis submittere debemus, ut pullis puri & copiosi lactis robur infundant; ceteræ passim replendæ. Ætas incipientis admissarii quinti anni initio esse debet. femina recte bima concipiet, quia post

decennium iners ex ea soboles & tarda nascetur. Pulli equarum nati manu tangendi non sunt, quia eos tactus lædit affiduus: quantum ratio patitur, defendantur a frigore. In pullis pro ætatis merito ea sunt considerata, quæ signum bonæ indolis monstrant, quæ in patribus vel matribus spectanda præcepi. dabit & hilaritas, alacritas, agilitasque documentum. Nunc domandi sunt pulli, ubi tempus bimæ ætatis excefferint. Consideranda sunt magna, longa, musculosa, & arguta corpora, testiculi pares [&] exigui: & cetera, quæ in patribus dicta sunt. Mores, ut vel ex summa quiete facile concitentur, vel ex incitata festinatione non difficile teneantur. Ætatis consideratio talis est: Bimo, & sex mensium dentes mediæ superiores cadunt. quadrimo canini mutantur. infra sextum annum molares superiores cadunt. sexto anno, quos primo mutavit, exæquat. septimo anno omnes dentes ejus explentur. Latent abhinc ætatis notæ: sed provectioribus tempora cavari incipiunt, supercilia canescere, dentes plerumque pominere. Hoc mense omnia quadrupedia, maxime equos, castrare debemus.

XIV. Si quem mulorum genus creare delectat, equam magni corporis, solidis ossibus, & forma egregia debet eligere: in qua non velocitatem, sed robur exquirat. Ætas quadrima usque in decennem huic admissuræ justa conveniet. Si asinus equam fastidit admissus, ostensam prius asinam (donec coeundi voluptas sollicitetur) adhibemus: qua subdusta, equam libido incitata non spernet, & raptus

illecebris generis sui in permixtionem consentiet alieni. Si morfu furens lædit objectas, aliquatenus labore mitescat. Creantur ex equa & asino, vel onagro & equa. sed generosius nullum est huiusmodi animal, quam quod asino creante nascetur. Utiles tamen admissarii nascentur ex onagro & asina: qui post in sobole secutura agilitatem fortitudinemque restituant. Admissarius tamen asinus sit huiusmodi, corpore amplo, solido, musculofo, strictis & fortibus membris, nigri vel murini maxime coloris aut rubei: qui tamen, si discolorēs pilos in palpebris aut auribus geret, colorem sobolis plerumque variabit. Minor trimo, major decenni non debet admitti. Annicula mula debet a matre depelli, & per montes asperos pasci, ut itineris laborem in tenera ætate solidata contemnat. Minor vero asellus maxime agro necessarius est, qui & laborem tolerat, & negligentiam propemodum non recusat.

XV. Hoc mense maxime apibus solet morbus incumbere: nam post hiberna jejunia tithymalli & ulmi amaris floribus, qui prius nascuntur, avidius appetitis solutionem ventris incurrunt, & pereunt, nisi affueris velocitate remedii. Præbebis ergo mali granati cum vino Amineo grana contrita, vel uvæ passæ cum rore Syriaco & austero vino, vel simul omnia levigata, & incocta vino aspero. quæ deinde in ligneis canalibus refrigerata ponantur. Item rosmarinus aqua mulsa decoctus congelatur, & in imbrice ponitur succus huiusmodi. Quod si horridæ videntur atque contractæ torpere silentio, & mortuarum corpora frequenter efferre, canalibus ex

canna factis mel cum gallæ pulvere vel siccæ rosæ coctum debebis infundere. Illud ante omnia expediet, ut putres partes favorum, vel vacuas ceras, quas aliquo casu examen ad paucitatem redactum non valebit implere, semper recidas acutissimis feramentis subtiliter, ne mota alia pars favorum cogat apes domicilia concussa deferere. Nocet apibus plerumque felicitas sua. nam si nimis floribus annus exuberat, dum solam curam gerendi mellis exercent, de prole nil cogitant. cujus omiſſa reparatione populus idem labore confectus exstinguitur, totius gentis exitio. Itaque cum mellis nimietatem videris ex florum grandi & continua messe defluere, interjectis ternis diebus, clauso foramine non eas patiaris exire. ita ad generandam sobolem conferentur. Nunc circa Kalend. Apriles curandi sunt alvei, ut omnia purgamenta tollantur, & fordes, quas tempus contraxit hibernum, & vermiculi, & tineæ & araneæ, quibus corrumpitur usus favorum, & papiliones, qui vermiculos stercore suo faciunt nasci. Tunc fumus incensi [&] ficci bubuli stercore adhibeatur, qui aptus est apium saluti. quæ purgatio frequenter usque in auctumni tempora celebretur. Hæc omnia, ceteraque efficies, castus & sobrius, & alienus a balneis, vel a cibis acribus, & odoris immundi, atque omnibus salamentis.

XVI. Hic mensis, ad deprehendendas horas consentit Octobri.

Hora I & XI pedes xxv

Scriptt. R. R. Vol. III.

I

230 PALLADII LIB. IV. MARTIUS.

Hora	II	&	X	pedes	XV
Hora	III	&	IX	pedes	XI
Hora	IV	&	VIII	pedes	VIII
Hora	V	&	VII	pedes	VI
Hora	VI			pedes	V

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER V.

I APRILI mense in areis, quas ante, sicut diximus, præparasti, Medica ferenda est. quæ semel feritur, decem annis permanet, ita ut quater vel sexies possit per annum recidi. agrum stercoreat, macra animalia reficit, curat ægrota. iugerum ejus toto anno tribus equis abunde sufficit. Singuli cyathi seminis occupant locum latum pedibus quinque, longum pedibus decem. Sed mox ligneis rastellis obruantur jacta semina, quia sole citius comburuntur. Post sationem ferro locum tangi non licet, sed rastris ligneis frequenter herba mundetur, ne teneram Medicam premat. Prima messis ejus tardius fiet, ut aliquantum semen excutiat. ceteræ vero messes, quam volueris cito peragantur, & jumentis præbeantur. Sed primo parcius præbenda est novitas pabuli: inflat enim, & multum sanguinem creat. Ubi secueris, sæpius riga. post paucos

dies, cum fruticare coeperit, omnes alias herbas runcato: ita & sexies per annum metis, & annis decem poterit manere continuus.

II. Nunc locis temperatis oliva inseratur, quæ inseritur inter corticem more pomorum, sicut supra dictum est. Sed ut oleastro inferas, contra illud, quod ex oliveto insito & casu incenso nascitur oleaster infelix, sic providendum est. positis prius oleastri brachiis in scrobe, in qua disponemus inferere, scrobes ita replebimus, ut mediæ vacuæ sint. cum comprehenderit oleaster, inferemus in infimo, vel insitum ponemus: & insitionem prope infra terram nutriemus. deinde sicut adolescit, terram subinde colligimus. Ita commissura in profundo latente, quisquis urit aut cædit, olivæ locum non aufert pullulandi: quæ & apertam redundi felicitatem de olea, & occultam valendi feracitatem de oleastri connexione retinebit. Aliqui oleas in radicibus inferunt, & ubi comprehenderit, cum aliqua parte radicis avellunt, & transferunt more plantarum. Græci oleas ab octavo Kalendarum Aprilium die, usque in tertium Nonarum Julii inferi debere præcipiunt: ita ut locis frigidis ferius, calidis maturius inferantur. Locis frigidissimis nunc vinearum fossio ante Idus peragenda est, & si qua de Martio mense restabant. Vites quoque inferimus. Seminaria, quæ sunt ante facta, herbis liberentur, & leniter circumfodiuntur. Nunc locis mediocriter ficcis milium ferimus, & panicum. Hoc mense pingues campi, & agri, qui diu aquam tenent, proscindantur post Idus, cum & omnes her-

bas protulerint, & earum semina nondum maturitate firmata sunt.

III. Hoc etiam mense ultimo, & prope vere transacto brassicam ferere possumus, quæ cauli serviet, quia cymæ tempus amisit. Nunc apium bene feritur locis calidis & frigidis, terra quali volueris, dummodo ibi sit humor assiduus, quamvis nasci, si necesse fuerit, & in siccitate non deneget, & prope omnibus mensibus, a primo vere [usque] ad autumnum feratur extremum. Ex ipsius genere est hipposelinon, durius tamen & austerius, & heleoselinon molli folio, & caule tenero, quod nascitur in lacunis, & petroselinon maxime locis asperis. hæc omnia genera possunt habere diligentes. Apios majores facies, si semen, quantum tribus digitis comprehendi potest, linteolo clauseris rariore, & brevi fossa obrueris. ita omnium feminum germen capitis unius soliditate necetetur. Crispi fiunt, si semina ante tundantur, vel si super areas nascentes aliqua pondera volutentur, aut pedibus proculcentur enata. Apii semina vetustiora citius nascuntur; quæ novella sunt, serius. Hoc mense atriplicem feremus, si rigare poterimus, & Julio, & ceteris, usque ad autumnum, mensibus. amat assiduo humore satiari. semen statim, cum spargitur, obruendum est, herbæ ei subinde vellantur. transferri necessarium non est, cum bene feritur, tamen potest melius adolescere, si spatio rariore pangatur, & juvetur succo lætaminis & humoris. ferro tamen recidendum semper est, quia ita pullulare non cessat. Nunc ocimum feritur: cito nasci dicitur, si

statim cum severis, aqua calida perfundas. Rem miram de ocimo Martialis affirmat, quod modo purpureos, modo albos flores, modo roseos pariat, & si ex eo semine frequenter seratur, modo in serpyllum, modo in sisymbrium mutetur. Hoc etiam mense melones & cucumeres feruntur, & porrus, & in primordio capparis, & serpyllum, & colocasæ plantaria ponemus, & lactucas, & betas, & cepullas, & coriandrum seremus, & intyba secunda satione, quibus utamur æstate, & cucurbitas, & mentam radice vel planta.

IV. Locis calidis Aprili mense ziziphum conferemus, frigidis vero, Majo vel Junio. amat loca calida, aprica. feritur ossibus & stipite, & planta. crescit tardissime. Sed si plantam ponis, Martio magis [in] terra molli; si ossibus seras, in scrobe palmari, ita ut terna grana per scrobem cacuminibus ponantur inversis. quibus in imo & in summo affundatur lætamen, & cinis, & herbis adnascensibus manu planta liberetur erumpens. Cum pollicis soliditati similis fuerit, transferatur in locum pastinatum, vel in scrobem. Terram diligit non nimis lætam, sed proximam tenui atque jejunæ. Per hiemem prodest illi, ut circa codicem lapidum cumulus aggeretur, qui æstate debet auferri. Si arbor hæc tristis est, ferrea strigili subrasa hilarior fiet, vel si finum bubulum radicibus modice & frequenter affundas. Zizipha collecta matura in longo vase fictili servantur oblito, & loco sicciore composito: vel recenter lecta poma, si guttis vini veteris perfundas, efficitur, ne ea rugarum deformet attra-

dio. servantur etiam decisa cum ramis suis, aut fronde sua involuta, atque suspensa.

V. Hoc etiam mense locis temperatis mala granata ponuntur, ea ratione, qua dictum est, & inferuntur. Nam circa Kalend. Majas Perficus inoculari potest, quo more emplastratur ficus, sicut diximus, cum de insitione loqueremur. Hoc mense calidis locis citri arbor inferitur, sicut supra memoravi. Nunc locis frigidis fici plantaria disponemus, servantes eam, quæ supra dicta est, disciplinam. Nunc etiam ficum debemus inferere in ligno, vel sub cortice, sicut ante præcepi, & eam locis siccis inoculare. Nunc planta palmarum, quam cephalonem vocamus, locis apricis & calidis est ponenda. Hoc mense sorbum poterimus inferere in se, in cydonio, in spina alba.

VI. Tot violæ uncias [infundas,] quot olei libras miseris, & diebus XL sub dio habere debebis. Violæ purgatæ, ut de rore nihil habeant, libras quinque vini veteris x sextariis debebis infundere, & post xxx dies x mellis ponderibus temperare.

VII. Hoc mense vituli nasci solent, quorum matres abundantia pabuli juventur, ut sufficere possint tributo laboris & lactis. ipsis autem vitulis totum molitumque milium cum lacte misceatur salivari more præbendum. Nunc locis calidis tondeantur oves, & ferotini foetus hoc mense signentur. Nunc etiam prima est admissura, quæ excellit, arietum, ut agnos jam maturos hibernum tempus inveniat.

VIII. Hoc mense locis apricis apes quæremus. sed loca mellifica indicant apes, si circa fontes frequentissime pascantur: nam si rariores videbuntur, in his locis mellificari utiliter non potest. Quod si frequentes aquantur, ubi sint examina earum, hoc genere possumus invenire. Ac primo quam longe sint, exploremus, aut proxime. rubricam liquidam brevi vasculo infusam geramus, & observemus fontes aut aquas vicinas: tunc dorso apum bibentium tangamus illo liquore tincta festucula, atque ibidem moremur. Si cito reversæ fuerint, quas tinximus, hospitia earum proxima esse noscemus: si tarde, spatio longiore submota, quod pro mora temporis æstimamus. ad proxima facile venies; ad longinqua hoc genere perduceris. Cannæ unum internodium cum suis recidas articulis, & in latere aperies. ibi mel exiguum vel defrutum mittes, & juxta fontem pones. cum ad eum convenerint apes, atque ingressæ fuerint post odorem, foramen pollice claudes apposito, & unam tantum patieris exire, cujus fugam persequere. ea tibi partem demonstrat hospitii. cum ipsam coeperis non videre, alteram continuo dimittes, & sequeris. ita singulæ subinde dimissæ, te facient usque ad locum examinis pervenire. Aliqui mellis brevissimum circa aquam vasculum ponunt, de quo cum apis aquando gustaverit, ad commune pabulum pergens, alias exhibebit: quarum frequentiam subinde crescentem, notata revolantium parte, usque ad examina persequeris. Quod si est examen in spelunca reconditum, fumo ejicietur, & cum exierit, æris sonitu

territum in frutice, vel in aliqua silvæ se parte suspendet, & ita admoto vasculo recipietur. Si vero in cavæ arboris ramo fuerit, acutissima ferra idem ramus supra infraque decusus, & munda veste coopertus poterit afferri, & inter alvearia collocari. Vestigantur autem mane, ut tota dies sufficiat ad sequendum. nam vespere peracto opere ad aquam plerumque non redeunt. Vasa autem, quibus recipiuntur, perfricanda sunt citreagine, vel herbis suavis, & conspergenda imbre mellis exigui: quod si verno fiat, & circa fontes alvearia sic tincta ponantur, locis, quibus apum frequentia est, multitudinem sibi sponte conducent, si tamen servari a furibus possunt. Hoc etiam mense, sicut supra, purganda sunt alvearia sordibus, & necandi papilio-nes, qui maxime abundant florentibus malvis, quos hoc genere intercipientur. Vas æneum miliario simile, id est, altum & angustum, vespere inter alvearia collocemus, & in fundo ejus ponamus lumen accensum. illuc papilioes convenient, & circa lumen volitabunt, & angustia vasculi ab igne proximo interire cogentur.

IX. Hujus mensis horæ, horis mensis Septembris æquantur hoc genere.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIV
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	VIII	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI	..		pedes	IV

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER VI.

I. **M**AJO mense locis frigidis & humectis panicum seremus & milium, more, quo dixi. Nunc omnia prope, quæ sata sunt, florent, neque tangi a cultore debebunt. Florent autem sic: frumenta & ordeum, & quæ sunt seminis singularis, octo diebus floreant, & deinde per dies XL grandescant, flore deposito usque ad maturitatis eventum. quæ vero duplicis seminis sunt, sicut faba, pisum, ceteraque legumina, XL diebus florent, simulque grandescunt. Hoc mense in locis ficcis, calidis, sive maritimis foena reciduntur, prius tamen quam exarescant. Quod si pluviis infusa fuerint, converti ante non debent, quam pars eorum summa ficcata sit.

II. Nunc consideremus novellæ vitis sarmenta, quæ protulit, & ei pauca & solida relinquamus, & adminiculis firmemus, donec brachia prolata durecant. non autem amplius resectæ & pullulanti

viticulæ, quam duæ vel tres materiæ relinquantur, & alligentur propter injuriam venti. Ideo autem tres materias dixi debere dimitti, ne dissipantibus ventis nulla remaneat, si in primordio reliqueris pauciores. Hoc mense pampinari conveniet. sed tunc est opportuna pampinatio, cum teneri rami digitis stringentibus crepabunt sine difficultate carpentis. hæc res uvas efficit pinguiore, & maturitati consulit folis admissu.

III. Nunc quoque pingues agri & herbosi proscindantur. sed si agros incultos volueris aperire, considerabis, ficcus an humidus sit ager, silvis aut gramine, frutetis vestitus aut filice. Si humidus erit, fossarum ductibus ex omni parte sicceatur. sed apertæ fossæ notæ sunt, cæcæ vero hoc genere fiunt. Imprimuntur sulci per agrum transversim altitudine pedum ternum: postea usque ad medietatem lapidibus minutis replentur, aut glarea, & super terra, quam egresseramus, æquatur. Sed fossarum capita unam patentem fossam petant, ad quam declives decurrant: ita & humor deducetur, & agri spatia non peribunt. Si defuerint lapides, sarmentis vel stramine subjecto cooperiantur, vel quibuscunque virgultis. Sed si nemorosus est, extirpatis aut raro relictis arboribus excolatur. Si lapidosus, per macerias saxorum a turba collectas & purgari poterit, & inde muniri. Juncus, & gramen, & filices frequenti aratione vincentur. sed filicem, si sæpe fabam conseras, vel lupinos, & si subinde nascentem mucrone falcis incidas, intra exiguum tempus absumes.

IV. Hoc mense arbores & vites, quæ ablaqueatæ

fuerant, occare, hoc est, operire jam convenit. Nunc ad rudem faciendam silva cædatur, quando omni fronde vestita est. Cædendi autem hic modus est, ut optimus operarius in alta silva modii spatium, mediocris vero tertia minus possit abscidere. Nunc & seminaria fodiuntur assidue, & locis prægelidis & pluviosis oleæ putantur, & eis muscus abraditur. At si quis lupinum stercorendi agri causa seminabit, aratro illum nunc debet evertere.

V. Hortorum spatia, quæ per autumnum seminibus implenda destinantur, aut plantis, nunc conveniet pastinare. Hoc mense apium bene seritur, sicut jam ante dictum est, vel coriandrum, & melones, & cucurbitæ, carduus, & radices, & ruta pangentur. Porri quoque planta transfertur, ut rigationibus animetur.

VI. Locis calidis nunc mala Punica florere incipiunt. Ramus ergo cum flore, sicut Martialis dicit, si obruto circa arborem fictili vase claudatur, & ne resiliat, ligetur ad palum, pro vasculi magnitudine pomum reddit autumnno. Hoc etiam mense locis calidis emplastrari Persicus potest. Locis frigidis nunc citri arbor inseritur, & ea, quæ dicta est, disciplina servetur. Nunc frigidis locis ziziphum conferemus, & ficum inserimus. Hoc etiam mense palmæ planta disponitur.

VII. Nunc castrandi sunt vituli, sicut Mago dicit, tenera ætate, ut fissa ferula testiculi comprimentur, & paulatim confracti resolvantur. Sed hoc luna decrescente verno vel autumnno fieri debere præcipit. Alii ligato ad machinam vitulo, duabus

angustis regulis stagnis, sicut forcipibus, ipsos nervos apprehendunt, qui Græce κρεμαστῆρες dicuntur. His comprehensis tentos testiculos ferro refecant, & ita recidunt, ut aliquid de his capitibus nervorum suorum dimittatur hæere. quæ res & sanguinis nimietatem prohibet, & non omnino juvencos subducto robore virilitatis effeminat. Nec admitendum est, quod plerique faciunt, ut statim castratos coire compellant. nam certum est ab eis generari, sed ipsos fluxu sanguinis interire. Vulnera vero castraturæ cinere sarmentorum & spuma linentur argenti. Castratus abstineatur a potu, & cibis pascatur exiguis, & sequenti triduo præbeantur ei teneræ arborum summitates, & fructuæ mollia, & herbæ viridis coma dulciore sagina roris aut fluminis. Pice etiam liquida mixto cinere & modico oleo post triduum vulnera diligenter unguenda sunt. Sed melius genus castrationis sequens usus invenit. Alligato enim juvenco æque dejecto, testiculi stricta pelle clauduntur, atque ibi lignea regula premente, deciduntur ignitis securibus, vel dolabris, vel, quod est melius, formato ad hoc ferramento, ut gladii similitudinem teneat. Ita enim circa ipsam regulam ferri acies ardentis imprimitur, unoque ictu & moram doloris beneficio celeritatis absumit, & ictis venis ac pellibus a fluxu sanguinis strictis, plagam cicatrix quodammodo cum ipso vulnere nata defendit.

VIII. Locis temperatis nunc, ovium celebranda tonsura est. Sed tonsas oves hoc unguine medicamus, Succum decocti lupini, fæces vini veteris, &

amurcam pari mensura miscebis, & in unum corpus omnia redacta curabis adlinere. Post triduum deinde, si mare vicinum est, litori mergantur extremo: si in mediis terris pascimus, aqua cœlestis cum sale paululum decocta sub dio debet pecorum tonsa & uncta membra diluere. Hoc enim modo curatum pecus toto anno, nec scabrum fieri dicitur, & prolixas lanas creare fertur ac molles.

IX. Hoc mense caseum coagulabimus sincero lacte coagulis vel agni vel hædi, vel pellicula, quæ solet pullorum ventribus adhærere, vel agrestis cardui floribus, vel lacte ficulneo, cui serum debet omne deduci, ut & ponderibus urgeatur. Ubi solidari cœperit, loco opaco ponatur, aut frigido, & pressus subinde adjectis pro acquirenda soliditate ponderibus, trito ac torrefacto sale debet aspergi, & jam durior vehementius premi. Post aliquot dies solidatæ jam formulæ per crates ita statuantur, ne invicem se unaquæque contingat. Sit autem loco clauso & a ventis remoto, ut teneritudinem servet atque pinguedinem. Vitia casei sunt, si aut ficcus sit aut fistulosus: quod eveniet, aut si parum prematur, aut sales nimios accipiat, aut calore solis uratur. In recenti caseo conficiendo aliqui nucleos virides pineos terunt, atque ita mixto lacte gelant. Aliqui thymum tritum & frequenter colatum congelant. Qualemcunque etiam saporem velis, efficere poteris, adjecto, quod elegeris, condimento, seu piperis, seu cujuscunque pigmenti.

X. Hoc mense incipiunt augeri examina, & in extremis favorum partibus majores creantur api-

culæ, quas aliqui reges putant; sed Græci eos *αἰσχροί* appellant, & necari jubent, quia requiem concutiant quiescentis examinis. Nunc papiliones abundant, quos necemus, more, quo dixi.

XI. Nunc circa extremum mensem pavimenta in solariis fiunt: quæ in frigidis regionibus, & ubi pruinae sunt, glacie suspenduntur & pereunt. Sed si hoc placuerit, sternemus duplices ordines tabularum transversos atque directos, & paleam vel filicem supra constituemus & æqualiter æquabimus saxo, quod manum possit implere. Pedaneum super rudus inducimus, & assiduo vecte densamus; tunc antequam rudus ficcetur, bipedas, quæ per omnia latera canaliculos habeant digitales, jungemus, ita ut calce viva ex oleo temperata, bipedarum canales, qui inter se connectendi sunt, impleantur, & earum conjunctione rudus omne cooperiatur, nam siccata omnis materia unum corpus efficiet, & nullum transmittet humorem. Postea sex digitorum testaceum superfundemus, & frequenter virgis verberabimus, ne rimis possit aperiri. tunc tessellas latiores, vel tabellas qualescunque marmoreas, aut paginas imprimemus, & hanc constructionem res nulla vitiabit.

XII. Hoc mense lateres faciendi sunt ex terra alba vel creta, vel rubrica. nam qui æstate fiunt, celeritate fervoris in summa cute siccantur, interior humore servato: quæ res scissuris eos faciet aperiri. Fiunt autem sic. terra creta diligenter, & omni asperitate purgata, mixta cum paleis diu macerabitur, & intra formam lateri similem depri-

metur. tunc ad siccandum relicta, subinde versabitur ad solis aspectum. sint vero lateres longitudine pedum duorum, latitudine unius, altitudine quatuor unciarum.

XIII. [*De rosato.*] Quinque libras rosæ pridie purgatæ, in vini veteris x sextarios merges, & post xxx dies x despumati mellis libras adjicies, & uteris.

XIV. [*De oleo liliaceo.*] Per olei libras singulas dena lilia curabis infundere, & vas vitreum xl diebus locare sub dio.

XV. [*De oleo roseo.*] In olei libras singulas, rosæ purgatæ singulas uncias mellis mittes, & vii diebus in sole suspendes & luna.

XVI. [*De rhodomeli.*] In succi rosæ sextariis singulis libras singulas mellis admisces, & diebus xl sub sole suspendis.

XVII. Rosas nondum patefactas servabis, si in canna viridi stante, fissa, recludas ita, ut fissuram coire patiaris: & eo tempore cannam recidas, quo rosas virides habere volueris. Aliqui olla rudi conditas ac bene munitas sub dio obruunt, ac reservant.

XVIII. In horarum mensuris Majus respondet Augusto.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	VIII	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER VII.

I. JUNIO mense area paranda est ad trituram, cujus primo terra radatur: deinde effossa leviter mixtis paleis & amurca æquatur insulsa. quæ res a muribus & formicis frumenta defendit. tunc premenda est rotundo lapide, vel columnæ quocunque fragmento, cujus volutatio possit ejus spatia solidare. dehinc sole ficcetur. Aliqui mundatis areis aquam spargunt, & minuta ibi pecora diu spatari ac proculcare compellunt. & cum terra ungulis stricta fuerit, spectant solidam ficcitatem.

II. Nunc primo ordeï messis incipitur, quæ consummanda est, antequam grana arefactis spicis lapsa decurrant, quia nullis, sicut triticum, folliculis vestiuntur. Quinque modios recidere potest pleni agri opera una messoris experti, mediocris vero tres, ultimi etiam minus. Sed ordeï culmos jacere in agris aliquantulum sinamus, quia fertur hoc more grandescere. Nunc etiam mense postremo locis

maritimis & calidioribus ac ficcis tritici messis absciditur. Quam paratam esse cognosces, si æqualiter spicarum populus maturato rubore flavescat. Pars Galliarum planior hoc compendio utitur ad metendum, & præter hominum labores, unius bovis opera spatium totius messis absumit. Fit itaque vehiculum, quod duabus rotis brevibus fertur. huius quadrata superficies tabulis munitur, quæ forissecus reclines in summo reddant spatia largiora. ab ejus fronte carpenti brevior est altitudo tabularum. ibi denticuli plurimi ac rari ad spicarum mensuram constituuntur in ordinem, ad superiorem partem recurvi. A tergo vero ejusdem vehiculi duo brevissimi temones figurantur, velut amites basternarum. ibi bos capite in vehiculum verso iugo aptatur & vinculis, mansuetus sane, qui non modum compulsoris excedat. hic ubi vehiculum per messes coepit impellere, omnis spica in carpentum denticulis comprehensa cumulatur, abruptis ac relictis paleis; altitudinem vel humilitatem plerumque bubulco moderante, qui sequitur. & ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur. Hoc campestribus locis vel æqualibus utile est, & iis, quibus necessaria palea non habetur.

III. Nunc frigidissimis locis, quæ Majo sunt prætermissa, faciemus. agros æque proscindemus herbosus & gelidis partibus. vineta occabimus. colligemus viciam. foenum Græcum ressecabimus ad pabulum. Hoc mense locis frigidis peragenda est leguminum messis: itaque lenticulam collectam, ci-

neri mixtam, bene servabimus, vel vasis oleariis aut falsamentariis repletis, statimque gypsatis. Nunc & faba luna minuente velletur, ante lucem sane; & antequam luna procedat, excussa & refrigerata ponatur. ita gurguliones non patietur infestos. Hoc mense lupinus colligitur, & si placuerit, statim feretur ex area: sed longe ab humore est ponendus in horreis. sic enim diutissime custoditur, maxime si granaria ejus afflaverit fumus assiduus.

IV. Hoc mense circa solstitium brassicam seremus, quam inchoante transferemus Augusto, vel irriguo loco, vel pluvia initiante madefacto. Apium quoque bene serere poterimus, betas & radices, & lactucas, & coriandrum, si rigemus.

V. Hoc etiam mense ramus Punici (sicut supra diximus) poterit intra fictile vasculum claudi, ut ad ejus magnitudinem poma restituat. Nunc pira vel mala, ubi ramos multa poma dentabunt, interlegenda sunt quaecunque vitiosa, ut succus, qui ingrate his posset impendi, ad meliora vertatur. Hoc etiam mense, locis frigidis, ziziphum serere poterimus. Nunc caprificandæ sunt arbores fici, sicut in ejus narravimus disciplina. aliqui eas & hoc mense inserunt. Locis frigidis Persicus inoculatur: palmæ planta circumfoditur. Hoc mense vel Julio celebratur infitio in pomis, quæ emplastratio dicitur. solis arboribus convenit, quibus pinguis succus in cortice est, ut ficis & oleis, ac similibus, ut Martialis dicit, & Persico. fit autem sic: Ex novellis ramis & nitidis ac feracibus gemmam, quæ bene apparebit sine dubio processura, duobus di-

gitis quadratis circumsignabis, ut ipsa statuatur in medio, & ita subtiliter corticem levabis acutissimo scalpro, ne gemma lædatur. item ex ea arbore, cui velimus inferere, similiter cum gemma tolletur emplastrum, nitido tamen atque uberi loco. Tunc ibi convenienter adstringitur, & pressum circa gemmam vinculis cogitur sine germinis læsione cohærere, ut ea, quæ appositæ redditur, locum gemmæ prioris includat. tunc luto superlinis, & liberam gemmam relinques. Ramos superiores ejus arboris fecabis ac stirpes: & ab uno & viginti diebus exactis, resoluta vimine vinculorum, reperies externi seminis gemmam mire in arboris alienæ membra transisse.

VI. Hoc etiam mense vituli recte (ut dictum est ante) castrantur. Nunc etiam caseum jure conficimus, & oves in frigida regione tondemus.

VII. Hoc mense alvearia castrabuntur, quæ matura esse ad mellis reditum signis quam pluribus instruemur. Primum, si plena sunt, apum subtile murmur audimus. nam vacuæ sedes favorum, velut concava ædificia, voces, quas acceperint, in majus extollunt. quare cum murmuris sonus magnus & raucus est, agnoscimus, non esse idoneas ad metendum crates favorum. item cum fucos a sedibus suis, qui sunt apes majores, grandi intentione deturbant, matura mella testantur. Castrabuntur autem alvearia matutinis horis, cum torpent apes, nec caloribus asperantur. Fumus admovetur ex galbano & arido fimo bubulo, quem in pultario factis carbonibus convenit excitare: quod vas ita fi-

guratum fit , ut velut inversi infundibuli angustō ore fumum possit emittere. atque ita cedentibus apibus, mella recidentur. Ad examinis pabulum hoc tempore pars favorum debet quinta dimitti. sane putres ac vitiosi favi de alveariis auferantur. Nunc mella conficimus , congestis in mundissimum sabanum favis , ac diligenter expressis. sed antequam premamus , partes favorum corruptas , vel pullos habentes recidemus : nam malo sapore mella corrumpunt. Mel recens paucis diebus apertis vasculis habendum est , atque in summitate purgandum , donec refrigerato calore musti more deferbeat. Nobilius mel erit , quod ante expressionem secundam , velut sponte profluxerit. Hoc etiam mense ceram conficimus , quæ in vase æneo , ferventi aqua pleno , minute concisis favorum reliquiis , mollietur , & deinde in aliis vasculis sine aqua resoluta digeretur in formas. Nunc si mense ultimo nova egrediuntur examina , custos esse debet attentus , quia novellæ apes vagantibus animis juventute , nisi serventur , effugiunt. exeuantia in aditu suo morantur uno aut duobus diebus , quæ statim novis alveariis excipienda sunt. Observabit autem custos assiduus usque in octavam vel nonam horam , quia post hæc tempora non facile fugere aut emigrare consueverunt , quamvis aliquæ statim & procedere & abire non dubitent. Signa futuræ fugæ hæc sunt. ante biduum vel triduum acrius tumultuantur & murmurant. quod ubi apposita frequenter aure explorator agnoverit , sollicitior adversum hæc esse debet. Solent hæc signa & cum pugnaturæ sunt , fa-

cere : quarum pugnam compescit pulvis, aut mul-
 sæ aquæ imber aspersus. inest illi ad originis suæ
 reparandam concordiam, dulcis auctoritas. Sed cum
 se agmina sic pacata, in ramo aut loco quocun-
 que suspenderit, si unius uberis educatione pende-
 bunt, noris aut unum regem esse. universis, aut
 reconciliatis omnibus manere concordiam. si vero
 duo vel plura ubera suspendens se populus imita-
 tur, & discordes sunt, & tot reges esse, quot velut
 ubera videris, confitentur. Ubi globos apium fre-
 quentiores videris, uncta manu succo melissophylli
 vel apii, reges requiras. sunt autem paulo maio-
 res, & oblongi magis, quam ceteræ apes, rectio-
 ribus cruribus, neque grandibus pennis, pulchri
 coloris & nitidi, leves sine pilo, nisi forte plenio-
 res quasi capillum gerunt in ventre, quo tamen non
 utuntur ad vulnus. sunt alii fusci atque hirsuti,
 quos oportet extinguere, & pulchriorem relinquere.
 qui si frequenter vagatur cum examinibus, exse-
 ctis alis reservetur : hoc enim manente nulla disce-
 det. Sed si nulla nascantur examina, duorum vel
 trium vasculorum multitudinem in unum conferre
 possumus : dulci tamen liquore conspersas apes, at-
 que inclusas, per triduum tehebimus, appposito ci-
 bo mellis, & exigua tantum spiracula relinquemus
 in cella. Quod si velis alvearium, cui per aliquam
 pestem multitudo subducta est, populi adjectione
 reparare, considerabis in aliis abundantibus, ceras
 favorum & extremitates, quæ pullos habent, &
 ubi signum nascituri regis inveneris, cum sobole
 sua recides, & in id alvearium pones. Est autem

hoc futuri regis signum : Inter cetera foramina, quæ pullos continent, unum majus ac longius velut uber apparet. Sed tunc transferendi sunt, quando erosus cooperculis ad nascendum maturi capita nituntur exserere : nam si immaturos transtuleris, interibunt. Si autem se subitum levabit examen, strepitu æris terreatur, aut testulæ : tunc ad alvearium redibit, aut in proxima fronde pendeat, & inde in novum vas herbis confuetis & melle conspersum manu attrahatur, aut trulla, & cum in eo loco requieverit, vespere inter alia collocetur.

VIII. Hoc etiam mense pavimenta faciemus subdivo & lateres, more, quo dixi.

IX. Græci afferunt, Ægyptios hoc more proventum futuri cujusque seminis experiri : Aream brevem loco subacta & humido nunc excolunt, & in ea divisis spatiis omnia frumenti vel leguminum semina spargunt. Deinde in ortu caniculæ, qui apud Romanos quartodecimo Kalendarum Augustarum die tenetur, explorant, quæ semina ortum fidus exurat, quæ illæsa custodiat. his abstinent, illa procurant ; quia indicium noxæ aut beneficii, per annum futurum generi unicuique, fidus aridum præfenti exitio vel salute præmifit.

X. Per olei libras singulas chamæmeli herbæ florentis auream medietatem, projectis albis foliis, quibus flos ambitur, unciarum singularum pondus infundis, & quadraginta diebus in sole constitues.

XL [*De ænanthe.*] Silvestres uvas, cum florent, sine rore colligimus & expandimus in sole, ne quid restet humoris, & flos ad excutiendum fic-

cior apparetur. tunc cribello spisso cernimus, ut grana non transeant, sed flos solus decidat. hunc in melle servamus infuso: & cum diebus triginta fuerit conditum, temperamus eo genere & more, quo rosatum moris est temperare.

XII. [*De alica.*] Ordeum semimaturum, cui adhuc superest aliquid de virore, per manipulos ligabis & torrebis in furno, ut facile mola possit infringi; & in modio uno salis aliquantum, dum molitur, miscere curabis ac servabis.

XIII. Junius ac Julius horarum sibi æqua spatia contulerunt.

Hora	I	&	XI	pedes	XXII
Hora	II	&	X	pedes	XII
Hora	III	&	IX	pedes	VIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	V
Hora	V	&	VII	pedes	III
Hora	VI			pedes	II

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
RE RUSTICA
LIBER VIII.

I. JULIO mense agri, qui Aprili proscissi fuerant, circa Kalendas iterantur. Nunc locis temperatis tritici messis expletur, more, quo dictum est. silvestres agri utilissime extirpabuntur arboribus atque virgultis, cum luna decrescit, defectis radicibus atque combustis. Hoc mense arbores, quæ in messe steterant, sectis messibus obruantur aggestione terrarum propter nimios solis ardores. Opera una xx maximas obruet. Nunc & novellæ vites mane & vespere, jam calore deposito, effodi debent, & averso gramine pulverari. Hoc mense utiliter, vel ante caniculares dies, filices extirpabis, & caricem.

II. Hoc etiam mense cepullas serimus, irriguis ac frigidis locis, & radicem, & atriplicem, si rigare possumus, & ocimum, malvas, betas, lactucas & porros rigandos. Hoc mense loco irriguo, napos seremus, & rapa, solo putri & soluto, nec spisso. locis humidis lætantur & campis. sed na-

pus in ficco & prope tenui, atque devexo, & fabu-
loso melior nascitur. Loci proprietas utrumque se-
men in alterum mutat. nam rapa in alio solo per
biennium fata mutantur in napos; alio vero, na-
pus transit in rapum. Subactum solum stercoreatum
versatumque conquirunt, quod & ipsis & segeti-
bus proderit, quæ ibi anno eodem feruntur. Juge-
ro raporum quatuor sextarii, napi autem quinque
sufficiunt. Si spissa sunt, intervalles aliqua, ut cete-
ra roborentur. Ut vero semina majora redigantur,
eruta rapa, foliis omnibus purgabis, & ad dimidii
digiti crassitudinem in caule succides. Tunc in sul-
cis diligenter subactis, octonis digitis separata ob-
rues, & injicies terram, & calcabis. ita magna na-
scentur.

III. Hoc etiam mense emplastratio celebrari pot-
est, sicut ante demonstravi, & pirus vel malus lo-
cis humidis nunc insita, me explorante, processit.
Hoc etiam mense in pomis serotinis, quæ ubertate
nimia ramos oneraverunt, sicut prædixi, interle-
genda sunt, si qua vitiosa repereris, ut arboris suc-
cum vertamus ad meliorum nutrimenta pomorum.
Nunc citri taleam loco irriguo, frigidis regionibus
me plantasse memini, & quotidianis animasse liquo-
ribus, quæ & nascendo & afferendo votum felici-
tatis æquavit. Hoc tempore, locis humidis inoculari
ficus, & inferi citrius potest: mense jam medio,
palmæ planta circumfodi. Nunc locis temperatis,
amygdala matura sunt ad legendum.

IV. Hoc tempore maxime tauris submittendæ
sunt vaccæ, quia decem mensium partus sic poterit

maturo vere concludi; & certum est, eas post vernam pinguedinem gestientes veneris amare lasciviam. Uni tauro quindecim vaccas Columella asserit posse sufficere, curandumque, ne concipere nequeant nimietate pinguedinis. Si abundantia pabuli est in regione, qua pascimus, potest annis omnibus in foeturam vacca submitti: si vero indigetur hoc genere, alternis temporibus onerandæ sunt, maximeque, si eadem vaccæ alicui operi servire consueverunt. Hoc mense arietes candidissimi eligendi & admittendi sunt mollibus lanis, in quibus non solum corporis candor considerandus est, sed etiam lingua: quæ si maculis fuscabitur, varietatem reddit in sobole. De albo plerumque nascitur coloris alterius: de fuscis nunquam, sicut Columella dicit, potest albus creari. Eligemus arietem altum, procerum, ventre promisso, & lanis candidis recto, cauda longissima, velleris densi, fronte lata, magnis testibus, ætatis trimæ, qui tamen usque in octo annos potest utiliter inire. Femina debet bima submitti, quæ usque in quinquennium foeturæ necessaria est, anno septimo deficit. eligenda est vasti corporis, & proluxi velleris, ac mollissimi, lanosi & magni uteri. Sed providendum est in hoc genere, ut pabuli ubertate saturetur, & longe pascatur a senibus, qui & lanam minuunt, & corpus incidunt. Admittendi sunt mense Julio, ut nati ante hiemem convalescant. Aristoteles asserit, si masculos plures creari velis, admissuræ tempore siccos dies, & halitum Septemtrionis eligendum, & contra eum ventum greges esse pascendos: si feminas generari velis,

Austri captandos flatus, & in eum pascua dirigenda, ac sic ineundas matres. [ut] mortuarum vel vitiosarum numerus novella sobole reparetur. Autumno debiles quæque pretio mutantur, ne eas imbecillas hibernum frigus absumat. Aliqui duobus ante mensibus arietes a coitu revocant, ut faciem libidinis augeat dilatio voluptatis. Quidam coire sine discretionem permittunt, ut hoc eis genere per annum totum foetura non defit.

V. Hoc mense, cum sol Cancræ tenebit hospitium, luna sexta in Capricorni signo posita, gramen ablatum Græci afferunt nihil de radicibus rediturum. Item si bidentes cyprei fiant, & sanguine tingantur hircino, & post fornacis ardores non aqua, sed eodem sanguine temperentur, per eos erutum gramen extinguui.

VI. Hoc mense vinum scillite sic facimus: Scillam de montanis aut maritimis locis sub ortu Canicularum [lectam] procul a sole siccamus. Ex hac in vini amphoram unius libræ mensuram mittimus, incisis ante tamen superfluis & abjectis foliis, quibus pars extrema velatur. Quidam velamina ipsa filo inserta suspendunt, ut vino infusa mergantur, & non admixta facibus post XL dierum spatium fecta, quæ appensa sunt, auferantur. Hoc vini genus tussi resistet, ventrem purgabit, flegma dissolvit, spleneticis proderit, acumen præstabit oculorum, concitabit digestionis auxilia.

VII. [*De hydromelli.*] Inchoantibus Canicularibus diebus aquam puram pridie sumis ex fonte. In tribus aquæ sextariis, unum sextarium non dispumari

mellis admisceas, ac diligenter per carenarias divisum quinque horarum spatio continuo per investes pueros curabis agitare vasa ipsa concutiens. Tunc XL diebus ac noctibus patieris esse sub coelo.

VIII. [*De aceto scillitico.*] Squillæ albæ crudæ projectis duris, atque extrinsecus positis omnibus, teneram medietatem ad libram & sex uncias per minutas partes recides, & in aceti acerrimi duodecim sextariis merges. Vas signatum quadraginta diebus patieris esse sub sole: post abjecta squilla acetum diligentius excolabis, & in bene picato vase transfundes. Aliud acetum digestionem & saluti accommodum: Squillæ dragmas VIII, aceti sextarios XXX mittis in vasculo, & piperis unciam unam, mentæ & casia aliquantum, & post [aliquod] tempus uteris.

IX. Sinapis semen ad modum sextarii unius & semis, redigere curabis in pulverem, cui mellis pondus V, olei Hispani unam libram, aceti acris unum sextarium misceas, & tritis omnibus diligenter uteris.

X. Julii & Junii horas par mensurarum libra composuit.

Hora	I	&	XI	pedes	XXII
Hora	II	&	X	pedes	XII
Hora	III	&	IX	pedes	VIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	V
Hora	V	&	VII	pedes	III
Hora	VI			pedes	II

PALLADII RUTILII
TAURI ÆMILIANI
DE
RE RUSTICA
LIBER IX.

I. **AUGUSTO** mense ultimo circa Kalend. Septembris ager planus, humidus, exilis incipiat exarari. Nunc maritimis locis vindemiæ apparatus urgetur. Hoc etiam mense locis frigidissimis occatio vinearum fit.

II. Hoc tempore, si terra exilis in vinea est, & vinea ipsa miserior, tres vel quatuor lupini modios in jugero spargis, atque ita occabis. Quod ubi fruticaverit, everitur, & optimum stercus præbet in vineis, quia lætamen propter vini vitium non convenit inferre vinetis.

III. Nunc locis frigidis pampinatur., locis vero ferventibus ac ficcis obumbratur potius uva, ne vi folis are scat, si aut vineæ brevitās, aut facultas operarum permittit. Hoc etiam mense extirpare possumus carecta atque filecta.

IV. Nunc urenda sunt pascua, ut & aliorum fru-

nicum festinatio reprimatur ad stirpes, & incensis aridis nova lætius succedant.

V. Hoc etiam mense ultimo, ficcis locis rapa & napus serenda sunt, hac ratione, qua [ante] dictum est. Hoc mense ultimo, locis ficcioribus radices feruntur, quæ hieme sui usum ministrent. amant terram pinguem, solutam & diu subactam, qualem rapa. tofum & glaream reformidant. gaudent cœli statu nebuloso. serendæ sunt spatiis grandibus & alte fossis. meliores proveniunt in arenis. serantur post novam pluviam, nisi possint forte rigari. quod satum est, statim debet operiri levi sarculo. Jugerum duo sextarii, vel, ut quidam, quatuor, cum feruntur, implent. Lætamen non est ingerendum, sed potius paleæ: quia inde fungosæ sunt. Suaviores sunt, si eas aqua salsa frequenter aspergas. Radices feminini generis putantur, quæ minus acres sunt, & habent folia latiora [&] levia, & cum jucunditate virentia. Ex his ergo semina colligemus. Majores fieri creduntur, si, sublati omnibus foliis, & solo tenui caule dimisso, sæpe terris operiantur. Si ex nimis acra dulcem fieri velis, semina die & nocte melle macerabis, aut passo. Raphanum tamen, sicut brassicam, constat esse vitibus inimicam. Nam si circa se serantur, natura discordante refugiunt. Hoc etiam mense pastinacas seremus.

VI. Etiam nunc emplastrantur arbuta. Pirum nunc plerique inferunt, & locis irriguis arborem cœri.

VII. Hoc mense crabrones molesti sunt alvearibus apum, quos persequi ac necare debemus. Nunc

etiam, quæ Julio non occurrimus, exsequamur.

VIII. Nunc, si deerit aqua, eam quærere ac vestigare debebis: quam taliter poteris invenire. Ante ortum solis iis locis, quibus aqua quærenda est, æqualiter pronus mento ad solum depresso jacens in terra spectabis orientem, & in quo loco crispum subtili nebula aerem surgere videbis, & velut rorem spargere, signo aliquo vicinæ stirpis aut arboris prænotabis. nam constat, ficcis locis, ubi hoc fiet, aquam latere. Sed terrarum genus considerabis, ut possis vel de tenuitate, vel de abundantia judicare. Creta tenues nec optimi saporis venas creabit; sabulo solutus exiles, insuaves, limosas, & spatio altiore submersas; nigra terra humores & stillicidia non magna ex hibernis imbribus & liquore collecta, sed saporis egregii; glarea mediocres & incertas venas, sed suavitate præcipuas; sabulo masculus, & arena, & carbunculus certas & ubertate copiosas: in saxo rubro bonæ & abundantes sunt. Sed providendum est, ne inventæ inter rimas refugiant, & per intervenia dilabantur. Sub radicibus montium & in faxis filicibus uberes, frigidæ, salubres: locis campestribus falsæ, graves, tepidæ, insuaves: quarum sapor si optimus fuerit, noveris, eas sub terris exordium de monte sumsisse. sed in mediis campis montanorum fontium suavitatem consequentur, si umbrantibus tegantur arboribus. Sunt & hæc signa vestigandæ aquæ, quibus tunc credimus, si neque lacuna est, neque aliquis ibi ex consuetudine humor insidet aut præterit. Juncus tenuis, salix silvatica, alnus, vitex, arundo, edera, ceteraque,

si qua humore gignuntur. Locus ergo, ubi supra dicta signa repereris, fodiatur latitudine pedibus tribus, altitudine pedibus quinque, & proxime solis occasum, mundum vas ibi æreum vel plumbeum interius unctum inversum ponatur in solo ipsius fossionis. Tunc supra fossa labra crate facta de virgis ac frondibus, additaque terra, spatium omne cooperiatur. Sequenti die aperto loco, si in eodem vase sudores intrinsecus invenientur, aut stillæ, aquas ibi esse non dubites. Item si vas figuli ficcum, neque coctum, eadem ratione ponatur, ac similiter operiatur; altero [vero] die, si aquarum vena est, in præsentis vas concepto humore solvetur. Item vellus lanæ æque positum, vel cooperitum, si tantum colligit humoris, ut alia die fundat expressum, copias inesse testabitur. Item lucerna oleo plena & accensa, si ibi similiter tecta ponatur, & secuto die inveniatur extincta superantibus alimentis, aquas idem locus habebit. Item si in eo loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebulosumque ructaverit, aquas inesse cognosces. His itaque repertis, certa signorum firman- te notitia, puteum fodies, & aquæ caput requires: vel si plura sunt, in unum colliges. Tamen maxime sub radicibus montium in septentrionali parte quarendæ sunt aquæ, quia in his locis magis abundant, utilioresque nascuntur.

IX. Sed in fodiendis puteis cavendum est fossorum periculum, quoniam plerumque terra sulfur, alumen, bitumen educit, quorum spiritus mixti an-

helitum pestis exhalant, & occupatis statim naribus extorquent animas, nisi quis fugæ sibi velocitate succurrat. Prius ergo quam descendatur ad intima, in eis locis lucernam ponis accensam, quæ si extincta non fuerit, periculum non timebis; si vero exstinguetur, cavendus est locus, quem spiritus mortifer occupabit. Quod si alio loco aqua non potest inveniri, dextera lævaque puteos fodiemus, usque ad aquæ ipsius libramentum, & ab his foramina hinc inde patefacta, velut nares, intus agemus, qua nocens spiritus evaporet: quo facto, latera puteorum structura suscipiat. Fodiendus est autem puteus, latitudine octo pedum quoquoeversum, ut binos pedes structura concludat: quæ structura vectibus ligneis subinde densetur, & structa sit lapide tofacio, vel silice. Si aqua limosa fuerit, salis admixtione corrigatur. Sed dum foditur puteus, si terra non stabit vitio generis dissoluti, aut humore laxabitur, tabulas objicies directas undique, & eas transversis vectibus sustinebis, ne fodientes ruina concludat.

X. Aquam vero novam sic probabis: In vase æneo nitido spargis, & si maculam non fecerit, probabilis judicetur. Item decocta æneo vasculo, si arenam vel limum non relinquit in fundo, utilis erit. Item si legumina cito valebit excoquere, vel si colore perlucido carens musco, & omni labe pollutionis aliena. Sed qui in alto sunt putei, perforatis usque ad infimam partem terris ad loca inferiora, possunt vice fontis exire, si vallis subjæta natura permittat.

XI. Cum vero ducenda est aqua, ducitur aut forma stru&tili., aut plumbeis fistulis, aut canalibus ligneis, aut fictilibus tubis. Si per formam ducetur, solidandus est canalis, ne per rimas aqua possit elabi: cujus magnitudo pro aquæ mensura facienda est. Si per planum veniet, inter sexagenos vel centenos pedes sensim reclinetur structura in sesquipede, ut vim possit habere currendi. Si quis mons interjectus occurrerit, aut per latera ejus aquam ducemus obliquam, aut ad aquæ caput speluncas librabimus, per quarum structuram perveniat. Sed si se vallis interferat, erectas pilas vel arcus usque ad aquæ iusta vestigia construemus, aut plumbeis fistulis clausam dejici patiemur, & explicata valle consurgere. Sed, quod est salubrius & utilius, fictilibus tubis cum ducitur, duobus digitis crassi, & ex una parte reddantur angusti, ut palmi spatio unus in alterum possit intrare: quas juncturas viva calce oleo subacta debemus illinire. Sed antequam in iis aquæ cursus admittatur, favilla per eos mixta exiguo liquore decurrat, ut glutinare possit, si qua sunt vitia tuborum. Ultima ratio est, plumbeis fistulis ducere: quæ aquas noxias reddunt. Nam cerusa plumbo creatur attrito, quæ corporibus nocet humanis. Diligentis erit, aquarum receptacula fabricari, ut copiam vel inops vena procuret.

XII. Mensura vero fistularum plumbo servetur hujusmodi. Centenaria x pedum mille ducentas libras habeat. Octogenaria noningentas. LX. Quinquagenaria similiter x pedum pondo sexcenta. Quadragenaria pondo quadringenta LXXX. Tricenaria

pondo trecenta sexaginta. Vicenaria pondo ducenta XL. Octonaria pondo nonaginta sex.

XIII. [*De omphacomelli.*] In uvæ semiacerbæ succi sextariis sex, mellis triti fortiter duos sextarios debebis infundere, & sub solis radiis diebus XL decoquere.

XIV. Augustum Majo par solis cursus æquavit.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	VIII	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER X.

L SEPTEMBRI mense, ager pinguis, & qui diu tenere consuevit humorem, tertia vice arabitur, quamvis humido anno possit & antea tertiari. Nunc ager humidus, planus, exilis, quem primo Augusto arari diximus, iteratur & feritur. Graciles clivi nunc primum arandi sunt, & ferendi statim circa æquinoctium. Agri nunc stercoreandi sunt, sed in colle spissius, in campo rarius lætamina disponentur, cum luna minuitur: quæ res si seruetur, herbis officiet. Uni jugero afferit Columella xxiv stercoreis carpenta sufficere; in plano vero xviii. sed iidem cumuli tot dissipandi sunt, quot ea die poterunt exarari, ne stercorea exsiccata nihil profint. Ejiciuntur quidem lætamina, & qualibet hiemis parte. sed si tempore suo ejici aliqua ratione non poterunt, antequam feras, more seminis per agros pulverem stercoreis sparge, vel caprinum manu pro-

jice, & terram sarculis misce. Nec prodest nimium stercoreare uno tempore, sed frequenter & modice. Ager aquosus plus stercoreis, siccus vero minus requirit. Sed si lætaminis copia non abundat, hoc pro stercore optime cedit, ut sabulosis locis cretam [vel] argillam spargas, cretosus ac nimium spissis sabulonem. Hoc etiam segetibus proficit, & vineas pulcherrimas reddit. nam lætamen in vineis saporem vini vitiare consuevit.

II. Hoc mense uliginosis locis, aut exilibus, aut frigidis, aut opacis, circa æquinoctium triticum & adoreum feretur, dum serenitas constat, ut radices frumenti ante hiemem convalescant.

III. Solet terra humorem salsum vomere, qui segetes necat. ubi hoc fit, columbinum sterminus, aut cupressi folia oportet inspargere, & ita, ut eadem misceantur, inarare. melius tamen omnibus remediis erit, si aquarius sulcus noxium deducat humorem. In mediocri agri jugero v tritici modios, & adorei totidem conferemus. nam quatuor [ager] pinguis accipiet. Si modium, quo feretur, hyænæ pelle vestieris, & ibi aliquamdiu, quod ferendum est, esse patieris, fata bene provenire firmantur. Item, quoniam quædam animalia subterranea sectis radicibus necant plerumque frumenta, contra hæc proderit, si herbæ, quæ sedum dicitur, succus aquæ mixtus una nocte madefaciat, quæ spargenda sunt semina: vel agrestis cucumeris humor expressus, & ejus radix trita, si aqua diluatur, & eodem, quæ ferenda sunt, macerentur humore. Aliqui ubi hæc segetes suas perferre senserint, inter initia vi-

tiorum infulsa amurca, vel prædicta aqua sulcos & aratra perfundunt.

IV. Nunc gracili solo ordeum seritur cantherinum, modiis V per jugerum. Post hoc genus agros cessare patieris, nisi forte lætamen aspergas.

V. Nunc, vel maturius aliquanto, lupinus seritur in qualicunque terra, vel crudo solo: cui hoc proderit, ut seratur antequam frigus incipiat. limoso agro non nascitur: cretam reformidat: amat exilem terram atque rubricam: X modiis jugeri mensura completur.

VI. Hoc mense postremo pisum seremus, terra facili & soluta, loco tepido, cœlo delectatur humecto. jugero quatuor modios vel tres sparsisse sufficiet.

VII. Nunc sisamum seritur putri solo, vel pinguibus arenis, vel terra congesticia. jugero quatuor vel sex sextarios sevisse conveniet. Hoc mense postremo, prima vice agros profcindemus, qui habituri sunt medicam.

VIII. Nunc viciæ prima satio est & foeni Græci, cum pabuli causa seruntur. Viciæ VII modii jugerum, æque & foeni Græci semen implebit. Farrago etiam loco restibili stercoreato seritur: ordeï cantherini jugero X modios spargimus circa æquinoctium, ut ante hiemem convalescat. Si depasci sæpius velis, usque in Majum mensem ejus pastura sufficiet. quod si ex ea semen etiam redigere, usque ad Martias Kalendas, & dehinc pecora prohibebis.

IX. Hoc mense, ut loca foecundentur exilia, lu-

pinus circa Idus seritur, & ubi creverit, vertitur vomere, ut putrefiat excisus.

X. Nunc prata, si libuerit, possumus novella formare. Si eligendi facultas est, locum pinguem, rosidum, planum, leniter inclinatum, vel hujusmodi vallem deputabimus, ubi humor nec statim præcipitari cogitur, nec diu debet inhærere. Potest quidem & soluto & gracili solo prati forma, si rigetur, imponi. extirpandus est itaque locus hoc tempore, & liberandus impedimentis omnibus, vel herbis latioribus & solidis, atque virgultis. Deinde cum frequenter exercitatus fuerit, ac multa aratione resolutus, submotis lapidibus, & glebis ubique confractis, stercoretur luna crescente recentis lætamine. Ab ungulis jumentorum summa intentione servetur intactus, præcipue quoties humescit, ne inæquale solum reddant multis locis impressa vestigia. Sed si prata vetera muscus obduxerit, abradendus est, & scalptis eisdem locis foeni spargenda sunt semina, & quod ad necandum muscum prod-est, cinis sæpius ingerendus. Quod si sterilis factus est locus carie, incuria, vetustate, exaretur, ac de novo rursus æquetur. nam prata sterilia plerumque arare conveniet. Sed in novo prato rapa conferere possumus, quorum messe finita, cetera, quæ dicta sunt, exsequemur. Viciam tamen foeni seminibus mixtam post hæc spargemus. Rigari vero, antequam durum solum fecerit, non debet, ne ejus cratem minus solidam vis interflui corrumpat humoris.

XI. Hoc mense locis tepidis maritimisque cele-

branda vindemia est, frigidis apparanda. In doliis picandis hic modus erit, ut dolium ducentorum congiorum XII libris picetur: deinde pro minoris æstimatione subducas. Sed maturitatem vindemiæ cognoscimus hoc genere: si expressa uva, vinacia, quæ in acinis celantur, hoc est, grana, sint fusca, & nonnulla propemodum nigra: quam rem naturalis maturitas facit. Diligentiores optimæ ceræ in decem picis libras, unam libram miscent, quæ & odori proficit, & sapor, & picem lenitate permulcens, frigoribus eam non patitur dissilire. Picis tamen gustu exploranda dulcedo est, quia sæpe vina ejus amaritudine vitiantur.

XII. Nunc quibusdam locis panicum mētetur & milium. Tempore hoc faselus ad escam feratur. Nunc in amitibus apparetur aucupium noctuæ, ceteraque instrumenta capturæ, ut circa Kalendas exerceatur Octobris.

XIII. Nunc papaver feritur locis ficcis & calidis: potest & cum aliis oleribus seminari. fertur utilius provenire, ubi virgæ & sarmenta combusta sunt. Tempore hoc brassicam seres utilius, ut plantas ejus Novembri inchoante transponas: de quibus & hieme olus, & vere possit cyma produci. Hoc mense spatia hortorum, quæ per vernum seminibus impleturus es, alte tribus pedibus pastinare debebis, & luna decresciente his stercus inferre. Hoc mense ultimo thymum seremus, sed melius plantis nascitur, quamvis possit & semine. agrum diligit apricum, macrum, maritimum. Nunc circa æquinoctium seres origanum: stercorari ac rigari,

donec convalescat, appetit. Amat loca aspera atque faxosa. Hisdem diebus feritur capparitis : late serpit : succo suo terris nocet. ferendum est ergo, ne procedat ulterius, circumveniente fossato, vel luto structis parietibus, solo sicco & gracili : herbas sponte persequitur : floret æstate. Sub occasu Vergiliarum capparitis arefcit. Gith hoc mense ultimo bene feritur. Hoc mense nasturtium feremus & anethum locis temperatis & calidis, & radices locis ficcis, & pastinacas, & cærefolium circa Octobres Kalendas, & lactucas, & betas, & coriandrum, & primis diebus rapa & napos.

XIV. Mense Septembri circa Kalendas Octobres, vel Februario tuberes feremus sobole, vel nucleis, cujus tenera diligenter nutriri debet infantia. Sumatur cum radicibus planta divulsa : bubulo fimo linatur ac luto : statuatur pingui terra & subacta, subditis conchis, & marina alga : terris magna sui parte condatur. Alii pomis statim grana decussa & sole ficcata, pingui & prope cribrata terra, autumno tria simul ponunt, quæ feruntur in unum coire virgultum : quod assidua rigatione juvandum est, atque fossura, quæ solum leviter scalpens teneritudini robur inducat. post annum deinde, vel aliquanto tardius, quæ fuerit de semine planta, transfertur : & hoc genere fructus efficit dulciores. Mense Januario ultimo vel Februario tuberum furculus mirabiliter proficit cydonio insitus, inseritur autem malis omnibus, & piris, & prunis, & Ca-

labrici melius trunco fisso, quam cortice. desuper qualo vel fictili vase munitur, repletis usque prope summitatem furculis terra subacta cum stercore. Profunt tuberibus, quæ malis prodesse memoravi. Tuberes servabuntur, si obruantur in milio, vel urceolis picatis & oblitis.

XV. Hoc etiam mense pavimenta in solariis & lateres faciemus eo more, quo Majo mense descripsi.

XVI. [*De diamoro.*] Succum mori agrestis paululum facies defervere. Tunc succi [ipsius] duas partes, & unam mellis admisce, & mixta curabis ad pinguedinem mellis excoquere.

XVII. Uvas, quas servare volumus, legamus illas, neque acerbitate rigidas, neque maturitate defluentes, sed quibus est & granum luce penetrabili splendidum, & tactus cum molli jucunditate callosus. Si qua sunt corrupta vel vitiosa, reseceamus: nec patiamur interesse, quibus inexpugnabilis acerbitas contra blandimenta æstivi caloris induruit. Tunc incisos botryonum tenaces calida pice oportet amburi, atque ita in loco sicco, frigido, & obscuro sine luminis irruptione suspendi.

XVIII. Vitis, cujus fructus humore putrescit, per latera pampinanda est antè tricesimum vindemiæ diem, & sola frons illa servanda est, quæ in summitate posita solem nimium defendit a vertice.

XIX. Septembris & Aprilis dies horis similibus conferuntur.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIV
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	VIII	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI			pedes	IV

PALLADII RUTILII

TAURI ÆMILIANI

DE

RE RUSTICA

LIBER XI.

I. OCTOBRI mense adorem feremus ac triticum. Iusta satio est a decimo Kalendarum Novembrium, usque ad sextum Idus Decembris regionibus temperatis. Nunc etiam lætamen effertur ac spargitur. Hoc etiam mense feremus ordeum, quod dicitur cantherinum. Seritur macra & ficca terra, vel multum pingui. nam quia hoc semine macescunt arva, pingui vincitur agro: alteri non habet quod amplius nocere possit, cum propter macritatem semen aliud ferre non valeat. læto agro non est ferendum. Etiam nunc ervum, lupinum & pisum, & sisamum feremus, ut dixi: sisamum usque ad Idus Octobres, & faselum, tamen terra pingui, ac restibili agro: quatuor modis iugerum complebimus.

II. Hoc mense lini semen feremus, si placet, quod pro malitia sui ferendum non est; nam terræ uber exhaurit. Sed si velis loco pinguiissimo & mo-

dice humido , feretur in jugero VIII modiis. Aliqui macro solo spissum ferunt : ita assequuntur , ut linum subtile nascatur.

III. Nunc opportuna vindemia est , cujus tempore notanda est foecunditas vitium , & notis quibuscunque signanda , ut ex his ad ponendum fumenta possimus eligere. Afferit autem Columella , explorari foecunditatem uno anno non posse , sed quatuor : quo numero cognoscitur vera generositas furculorum.

IV. Hoc mense postremo, ubi calidi ac sicci aeris qualitas est, ubi exilis & aridus [est] campus, ubi collis praeruptus aut macer , vites utilissime ponuntur , de quibus satis mense Februario disputavi. Nunc locis ficcis , calidis , exilibus , macris , arenosis , aridis , quaecunque de pastinis , de vitibus ponendis , putandis , propagandis , reparandis , vel arbusto faciendo , ante dicta sunt , rectius fiunt , ut contra exilitatem glebæ hibernis imbribus adjuventur. Sic & humorem sitientibus conferunt , & recisa vel merfa glacie non adurunt , quia talibus locis pruinarum vis & natura nescitur.

V. Post Idus Octobris ablaqueanda est omnis novella vinea seu in pastino , seu in scrobibus aut sulcis , ut amputentur radices supervacuae , quas produxit æstate : quæ si convaluerint , inferiores radices faciunt interire , & ita remanebit vitis in summitate suspensa : quæ res eam frigori obnoxiam faciet , & calori. Sed hæ radiculæ non ad ficcum debent recidi , ne aut plures inde nascantur , aut nova plaga corpori vitis impressa , vi secuturi algoris ura-

tur. recidemus autem relicto digiti spatio : & , si placida ibi hiems est , apertas relinquemus vites : si violenta , ante Decembres Idus operiemus : si præfrigida , aliquantum columbini stercoreis sub ipsa hieme circa viticularum vestigia largiemur , quod contra frigus nimium Columella dicit toto faciendum esse quinquennio.

VI. Hoc tempore idcirco , locis , quibus dixi , propagatio melior est , quia firmandis radicibus vitis incumbit , cum proferendi palmites , eam cura non permovet.

VII. Hoc mense aliqui vites & arbores locis calidissimis inferere consueverunt.

VIII. Nunc etiam locis calidis & apricis oliveta instituemus , more vel ordine , quem Februarius mensis ostendit. Seminaria quoque olearum locis talibus faciemus hoc tempore , & omnia , quæ ad oleam pertinebunt. Olivas quoque albas condieamus , sicut postea referetur. Hoc tempore ablaqueandæ sunt arbores oleæ provinciis ficcioribus ac tepidis , ita ut eis a superiori parte humor possit induci. Omnem sobolem convelli Columella præcepit. mihi autem videtur , paucas dimitti semper ac solidas , ex quibus vel in vetustate , matris loco delecta succedat , vel melius nutrita , & aggestæ terræ beneficio , & jam suas habens radices , ad olivetum faciendum sine cura seminarii transferatur arbuscula. Nunc , si suppetit , intermisso triennio stercoreanda sunt oliveta locis maxime frigidis. Caprini stercoreis sex libræ uni arbori , vel cineris modii singuli sufficient. Muscus tamen semper ra-

datut arboribus : & pütentur (sicut Columella dicit) octo annorum ætate transacta. Videtur mihi, unoquoque anno sicca & infructuosa cum aliqua debilitate nascentia debere recidi. Quod si fructus arbor læta non afferet, terebretur Gallica terebra usque ad medullam foramine impresso, cui oleastri informis talea vehementer arctetur, & ablaqueatæ arbori amurca insulsa, vel vetus urina fundatur. Hoc enim velut coitu steriles arbores uberantur, quas tamen durante malitia oportebit inferere. Hoc mense fossas rivosque purgabimus.

IX. Græci jubent, si uvam nimius imber infuderit, posteaquam mustum ejus primo ardore fervebit, ut ad alia vascula transferatur. Ita propter naturæ gravitatem remanens aqua subsidet, & translatum vinum pure servabitur, relicto, quidquid se illi ex imbre miscuerit.

X. Nunc oleum viride faciemus hoc genere. Olivam quam recentissimam, cum varia est, colligis, & si diebus aliquot collegeris, expandis, ne calefiat. si qua ibi putris aut sicca est, removes. Ubi vero compleveris modum factorii, sales tritos, vel non tritos, quod est melius, in olivam eandem mittis per decem modios, tres salis, & molis primo, & sic salitam in novis canistris esse patieris, ut pernoctet cum salibus, & ducat in se eosdem sapes: ac mane premi incipiat olei meliorem fluxum redditura, salis sapore concepto. canales sane, & omnia receptacula olei, calida aqua prius lavabis, ut nihil de anni præteriti rancore custodiant. Focos etiam non propius admovebis, ne olei saporem fumus

inficiat. Nunc mense postremo locis ficcis & calidis ad oleum faciendum lauri báccas legemus.

XI. Mense Octobri ferenda sunt intyba, quæ hiemi serviant. Amant humores & terram solutam. Arenosis & falsis locis atque maritimis summa proveniunt. Area his planior apparetur, ne radices eorum terra fugiente nudentur, Quatuor foliorum transferantur ad locum stercoreatum. Nunc plantæ cardui ponuntur : quas cum ponemus, radices earum summas ferro resecamus, ac fimo tingimus : ternum pedum spatio separamus incrementi causa, pedali scrobe depositas binas aut ternas. cinerem sæpe sub hieme diebus ficcis, fimumque miscebitur. Hoc mense sinapim feremus. terram diligit aratam, & si fieri potest, congesticiam, quamvis ubicunque nascatur. sarculari debet assidue, ut respargatur pulvere, quo fovetur. non minus gaudet humore. De quo semen legere disponis, suo loco esse patieris ; quod ad escam parabis, robustius facies transferendo. In sinapi vetus semen inutile est, vel sationi, vel usui : quod dentibus fractum, si intus viride videbitur, novum est : si album fuerit, vetustatem fatetur. Hoc mense malva ferenda est, quæ occurso hiemis ab incrementi longitudine reprimetur. loco pingui delectatur, & humido : gaudet læramine. Transferuntur plantæ ejus, cum cœperint folia quatuor habere, vel quinque. melius comprehendit ejus planta, quæ tenera est : major enim translata languebit. sapor illis melior est, si non transferantur. sed ne cito erigantur in caulem, in medio earum glebularum constitues, aut lapillos.

Rara ponenda est, sarculo delectatur assiduo. sic liberandæ sunt herbis, ne motum sentiant in radice. Si transferendis plantis nodum facias in radice, sessiles fient. Nunc etiam locis temperatis & calidis anethum seremus. Cepullæ seruntur etiam hoc mense, vel menta, & pastinaca, thymum & origanum, & cappar mensis initio. Item betam locis siccioribus, nec non armoraceam seremus, vel transfereamus ad culta, ut melior fiat: nam hæc agrestis est raphanus. Nunc porrum verno satum transferre debemus, ut crescat in caput. sane sarculis circumfodiatur assidue, & comprehensa porri planta velut tenacibus allevetur, ut inanitas spatii, quæ radicibus suberit, incremento capitis suppleatur. Ocimum quoque etiam nunc seremus, quod citius nasci fertur hoc tempore, si aceti imbre leviter spargatur infusum.

XII. Cui placet curas agere seculorum, de palmis cogitet conferendis. Hoc igitur mense dactylorum non veterum, sed novorum ac pinguium recentia ossa debet obruere, terræ cinerem miscere. si plantam velit, ponenda est Aprili mense, vel Majo. Locis delectatur apricis & calidis. Fovenda est, ut crescat, humore. Terram solutam, vel sabulonem requirit, ita tamen, ut quando planta deponitur, circa eam, vel sub ea pinguis terra fundatur. annicula transferatur aut bima, Junio mense vel Julio incipiente. circumfodiatur assidue, ut rigatione continua æstatis vincat ardores. Aquis palmæ aliquatenus falsis juvantur, quæ infici debent salibus, etiam si tales eas natura non præbuit. Si ægra est arbor,

faeces vini veteris ablaqueatae oportet infundi, vel
 radicum supervacua capillamenta decidi, vel cu-
 neum salicis interfossis radicibus premi. Constat
 autem, locum prope nullis utilem fructibus, in quo
 palmae sponte nascuntur. Pistacia feruntur auctu-
 mno, mense Octobri, & sobole & nucibus suis :
 sed melius ipsa pistacia juncta ponuntur, mas ac
 femina. marem dicunt, cui sub corio velut ossei
 longi videntur latere testiculi. Qui diligentius fa-
 cere voluerit, pertusos caliculos, & stercoreata terra
 repletos parabit, & in his pistacia terna constituet,
 ut ex omnibus germen quodcunque procedat : quod,
 ubi convaluerit planta, hinc facilius transferatur
 mense Februario. Amat locum calidum, sed hume-
 ctum, & rigatione gaudet, & sole. Inferitur terebin-
 tho mense Februario vel Martio : at alii amygdalo
 inferi posse firmarunt. Cerasus amat coeli statum fri-
 gidum, solum vero positionis humectae. in tepidis
 regionibus parva provenit. calidum non potest su-
 stinere. montana vel in collibus constituta regione
 latatur. Cerasi plantam silvestrem transferre debe-
 mus mense Octobri vel Novembri, & eam primo
 Januario, cum comprehendit, inferere. Plantaria
 vero creari possunt, si praedictis mensibus spargan-
 tur poma, quae summa facilitate nascentur. Ego sic
 hujus arboris facilitatem probavi, ut virgulta ex
 ceraso pro adminiculis per vineam posita in arbo-
 rem profiluisse confirmem. Et Januario mense feri
 potest. Inferitur mense Novembri melius, vel, si
 necesse sit, extremo Januario. Alii & Octobri inse-
 renda esse dixerunt. Martialis in trunco inferi jubet.

mihi inter corticem & lignum feliciter semper evenit. qui in trunco inserunt, sicut Martialis dicit, omnem lanuginem, quæ circa est, auferre debebunt: quam, si remanserit, insitis nocere manifestat. In cerasis hoc servandum est, & in omnibus gummatiss, ut tunc inserantur, quando his vel non est, vel desinit gumma effluere. Cerasus inseritur in se, in pruno, in platano; ut alii, in populo. amat scrobes altas, spatia largiora, assiduas fossiones. Putari in ea putria & sicca debebunt, vel quæ densius ardata protulerit, ut rare scat. fimum non amat, atque inde degenerat. Cerasa ut sine osse nascantur, fieri Martialis hoc dicit. arborem teneram ad duos pedes recides, & eam usque ad radicem findes, medullam partis utriusque ferro curabis abradere, & statim utrasque partes in se vinculo stringis, & oblinis fimo, & summam partem, & laterum divisuras. post annum cicatrix ducta solidatur. hanc arborem furculis, qui adhuc fructum non attulerunt, inferes, & ut asserit, ex his sine ossibus poma nascentur. Si cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen accipiat, quo possit educi. Si formicas patitur, succum portulacæ debebis infundere, cum aceti media parte permixtum, vel vini facibus truncum arboris florentis adlinire. Si æstu Canicularum fatigatur, trium fontium singulos sextarios sumtos post solis occasum radicibus arboris jubeamus influere sic, ne remedium luna deprehendat. vel herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea juxta inum codicem cubile faciemus. Cerasa non aliter quam

in sole usque ad rugas ficcata servantur. Mense Octobri aliqui mali arborem calidis & siccis regionibus ponunt, & cydonia circa Novembres Kalendas, & sorbum vel amygdala in seminariis obnuunt, & pini semen aspergunt. Hoc mense poma condienda sunt, atque servanda eo more, quo in singulorum titulis continetur, velut quæque matura procefferint.

XIII. Hoc etiam mense alvearia castrabuntur, more, quo dictum est. quæ tamen oportet inspicere, & si abundantia est, demere: si mediocritas, partem mediam relinquere pro hiemis inopia: si vero sterilitas apparet in cellis, nil prorsus auferre. Mellis vero & ceræ superius est demonstrata confectio.

XIV. Ne lecta præteream, quæ Græci sua fide media de condiendi vini genere disputarunt, demonstrare curavi: qui vini naturam tali ratione discernunt, & hanc in eo volunt esse distantiam, ut, quod dulce est, gravius dicant; quod album, & aliquatenus salsum, convenire vesicæ; quod croceo colore blanditur, digestionis accommodum; quod album & stypticum, prodesse stomacho laxiori; transmarinum, pallorem facere, & tantum sanguinem non creare; uvis nigris fieri forte, rubeis suave, albis vero plerumque mediocre. In condiendo ergo vino aliqui Græcorum mustum decoctum ad medietatem vel tertiam partem vino adjiciunt. Alii Græci ita jubent, aquam marinam mundam de puro & quieto mari, quam anno ante compleverint, reservari: cujus talem esse naturam, ut & salsedine

vel amaritudine per hoc tempus careat & odore ;
 & dulcis fiat ætate. ergo ejus octogesimam partem
 musto admiscant, & gypsi quinquagesimam. post
 tertiam deinde diem fortiter commovent, ac pol-
 licentur non ætatem solum vino, sed splendorem
 quoque coloris afferre. Oportet autem nona qua-
 que die vinum moveri atque curari : vel si tardius,
 undecima. frequens enim respectus faciet judicare,
 utrum vendenda sit species, an tenenda. Quidam
 resinæ ficcæ tritæ uncias tres dolio immergunt &
 permovent, & vina diuretica sic fieri posse persua-
 dent. Mustum vero, quod per pluvias frequentes
 leve est, sic curari debere jusserunt, quod probari
 gustu ipsius poterit. Omne mustum decoqui jubent,
 donec pars ejus vicesima possit absumi : melius quo-
 que fieri, si centesimam partem gypsi adjicias. La-
 cedæmonii vero, eo usque decoquere, donec vini
 quinta pars pereat ; & quarto anno usibus ministra-
 re. Suave vinum de duro fieri docent, si ordeacei
 pollinis cyathos duos simul cum vino subactos mit-
 tas in vini vasculo, & hora una ibi esse patiaris.
 Aliqui fæces vini dulcis admiscant. aliqui addunt
 glycyrrhizæ ficcæ aliquantulum, & utuntur, cum
 diu vasorum commotione miscuerint. Vinum quo-
 que intra paucos dies optimi odoris effici, si baccas
 myrti agrestis montanas, ficas & tunsas mittas in
 cadum, & decem diebus requiescere patiaris : tunc
 coles & utaris. Vitis etiam flores arbuſtivæ colle-
 ctos in umbra ficcare curabis. Tunc diligenter tun-
 sos & cretos habebis in vasculo novo, & cum vò-
 lueris, tribus cadis unam floris mensuram, quam

Syri choenicam vocant, adjicies, & superlines dolum, & sexta vel septima die aperies & uteris. Vinum fieri ad potandam suave ita dicunt: Foeniculi vel saturejæ singulorum congruum modum vino immergi atque turbari, vel fructum, quem duæ nuces pineæ produxerint, torrefactum & linteo ligatum mitti in vasculo, ac superliniri, & usui esse quinque diebus exactis. Vinum autem velut vetus effici de novello, si amygdala amara, absinthium, pini frugiferi gumen, foenum Græcum simul frangas, quantum sufficere æstimaris, & pariter tundas, & ex his unum cyathum per amphoram mittas, & magna vina conficies. Si vero senseris peccatura, huic confectioni aloen, myrrham, crocogramma, singula modis æqualibus tussa & in pulverem redacta cum melle miscebis, & uno cyatho unam amphoram condire curabis. Anniculum quoque vinum, ut longam simulare videatur ætatem, meliloti unciam unam, glycyrrhizæ uncias tres, nardi celtici tantundem, aloes epatices uncias duas tundis & cernis, & in sextariis quinquaginta cochlearia sex reconde, & vas ponis in fumo. In album colorem vina fusca mutari [asserunt,] si ex faba lomentum factum vino quis adjiciat, vel ovorum trium lagoenæ infundat alborem, diuque commoveat, sequenti die candidum reperiri: quod si ex Asra pisa lomentum adjiciatur, eadem die posse mutari. Vitibus quoque hanc esse naturam, ut alba vel nigra si redigantur in cinerem, vinoque adjiciantur, ei unamquamque formam sui coloris imponere, ut ex nigra fuscum, candidum vero redda-

tur ex alba; ea ratione scilicet, ut combusti farmenti cineris modii unius mensura mittatur in dolio, quod habebit amphoras x, & triduo sic relictum post operiatur ac lutetur: album, vel (si ita visum fuerit) nigrum reperiri quadraginta diebus exactis. Vinum quoque asserunt ex molli forte sic fieri: Altheæ, hoc est, ibisci, folia vel radices, aut ejus caulem tenerum decoctum mitti, aut gypsum, aut ciceris cotulas duas, aut cupressi pilulas tres, aut buxi folia, quantum manus ceperit, aut apii semen, aut cinerem farmentorum, cui vis flammæ corpus reliquit exile, omni soliditate detracta. Vinum vero eadem die ex austero limpidum atque optimum fieri, si grana piperis decem, pistacia viginti, adjecto modico vino, simul conteras, & in fex vini sextarios mittas, diu omnibus ante commotis, tunc requiescere patiaris, & coles usui mox futurum. Item fæculentum statim limpidum reddi, si vii pini nucleos in unum vini sextarium mittas, diuque commoveas, & paululum cessare patiaris: mox sumere puritatem, colarique debere, & in usum referri. Item (quod Cretensis oraculum Pythii Apollinis monstrasse memoratur) fieri sic candidum, & sumere vetustatis saporem, si squinanthos uncias quatuor, aloes epaticæ uncias quatuor, mastici optimi unciam unam, cassiæ fistulæ unciam unam, piperis unciam unam, spicæ Indicæ semunciam, myrrhæ optimæ unciam unam, thuris masculi non rancidi unciam unam: tundis universa, & in tenuissimum pulverem cribro excutiente deducis. Cum vero mustum ferbuerit, despumabis, & omnia uva-

rum grana, quæ fervor in summum rejecit, expelles. Tunc gypsi triti atque cribrati tres Italicos sextarios mittis in vini amphoras decem, prius tamen partem quartam vini condiendi in alia vasa transfundes, & ita gypsum adjicies, & dolium viridi ac radicata canna per biduum fortiter agitabis. tertia vero die, ex supra scriptis pulveribus quaterna cochlearia completa modestius in denas vini amphoras mittes, & vini, sicut supra dictum est, quartam partem, quam alibi diffuderas, superadjicies, & dolium replebis, & item diu agitare curabis, ut specierum vis omne musti corpus inficiat. tunc operies atque oblinies, relicto brevi foramine, quo æstuantia vina suspirent. Sed exemptis quadraginta diebus, & hoc spiraculum claudis, & deinde, ut libuerit, gustas. Illud memento servare præ ceteris, ut, quoties vinum movetur, investis puer hoc, aut aliquis satis purus efficiat. Linimentum quoque dolii non gypso, sed sarmentorum cinere debebis inducere. Item vinum, quod salutare contra pestilentiam sit, & stomacho profit, fieri hoc genere fertur: In optimi musti metreta una, antequam ferveat, tunsi absinthii octo uncias linteo involutas demittes, & exactis XL diebus curabis auferre. id vinum refundis lagenis minoribus, & uteris. Nunc condiunt, primo amne musti spumantis egesto, quibus moris est gypso vina medicari. Sed si natura lenius vinum est, & saporis humecti, in congiis centum, duos gypsi sextarios misisse sufficiet. Quod si vinum nascitur virtute solidius, medietas abunde prædictis poterit satis esse mensuris.

XV. Nunc rosatum sine rosa facies sic: Folia citri viridia sporta palmea missa in musti nondum ferventis vase depones, & claudes, & exemptis quadraginta diebus melle addito, ad modum rosati, cum placebit, uteris.

XVI. Hoc mense omnia, quæ locis suis leguntur, ex pomis vina conficies.

XVII. [*De ænomelli.*] Mustum de majoribus & egregiis vitibus post xx dies, quam levatum fuerit ex lacu, quantum volueris sumis, & ei mellis non dispumati optimi quintam partem, prius tritam fortiter, donec albescat, admisces, & agitabis ex canna radicata vehementer. Movebis autem sic per dies xl continuos, vel quod est melius, quinquaginta, ita ut cum moveris, mundo linteo tegas, per quod facile confectio æstuabunda suspiret. Post dies autem quinquaginta, munda manu purgas quodcunque supernatabit, & in vasculo gypso diligenter includis, & ad vetustatem reservas. Melius tamen si in minora & picata vascula proximo vere transfundas, & gypsata diligenter operias, & in terrena & frigida cella recondas, vel arenis fluvialibus, vel eodem solo, vascula ex aliqua parte submergas. hoc nulla vitatur ætate, si tam diligenter effeceris.

XVIII. Nunc defrutum, carœnum, sapa conficies. Cum omnia uno genere conficiantur ex musto, modus his & virtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum a defervendo dictum, ubi ad spissitudinem fortiter despumaverit, effectum est. Carœnum, cum tertia perdita, duæ partes remanserint. Sapa, ubi ad tertias redacta descenderit; quam ta-

men meliorem facient cydonia simul cocta, & igni supposita ligna ficulnea.

XIX. Passum nunc fiet ante vindemiam, quod Africa suevit universa conficere pingue atque jucundum, & quo ad conditum, si utaris mellis vice, ab inflatione te vindices. Leguntur ergo uvæ passæ quamplurimæ, & in fiscellis clausæ junco factis aliquatenus rariore contextu, virgis primo fortiter verberantur. Deinde ubi uvarum corpus vis contusionis exsolverit, cochleæ supposita sporta comprimitur. Hinc passum est, quidquid effluerit, & conditum vasculo, mellis more, servatur.

XX. [*De cydonite.*] Abiecto corio mala cydonia matura in brevissimas ac tenuissimas particulas recides, & projicies durum, quod habetur interius. dehinc in melle decoques, donec ad mensuram mediam revertatur, & coquendo piper subtile consperges. Aliter: Succi cydoniorum sextarios duos, aceti sextarium unum semis, & mellis duos sextarios miscebis, & decoques, donec tota permixtio pinguedinem puri mellis imitetur. Tunc triti piperis atque zinziberis binas uncias miscere curabis.

XXI. [*De fermento musteorum servando.*] Ex novo tritico purgato farriculum facies, & ex musto [de] sub pedibus rapto curabis infundere, ita ut modio farris lagenam musti adjicias: deinde sole ficcabis, & item similiter infundis ac ficas. Hoc cum tertio feceris, panes ex eo brevissimos admodum facies musteorum, & in sole ficcatos vasculis novis fictilibus recondis & gypsas. Pro fermento, quo tempore anni musteos facere volueris, hoc uteris.

XXII. Uvam passam Græcam sic facies. Melioris acini & dulcis & lucidi botryones in ipsa vite torquebis, & patieris sponte inarescere, deinde sublatis in umbra suspendis, & uvam constrictam cum ponis in vasculis, substernis pampinos ficco algore frigentes, & manu comprimis, & ubi vas impleveris, item pampinos addis nihilo minus non calentes, & operculabis, ac statues in loco frigido ficco, quem nullus fumus infestet.

XXIII. October Martium similibus umbris sibi fecit æquari.

Hora	I	&	XI	pedes	XXV
Hora	II	&	X	pedes	XV
Hora	III	&	IX	pedes	XI
Hora	IV	&	VIII	pedes	VIII
Hora	V	&	VII	pedes	VI
Hora	VI			pedes	V

PALLADII RUTILII

TAURI ÆMILIANI

DE

RERUSTICA

LIBER XII.

I. NOVEMBRI mense triticum seremus & far, satione legitima, ac semente solemni. Jugerum utriusque seminis modiis quinque tenebitur. Nunc & ordeum maturum adhuc seremus. In hujus principio fabam spargimus, quæ pinguißimum vel stercoratum desiderat locum, vel vallem, quam succus veniens a summitate, foecundet. Primo seritur, deinde proscinditur, & tunc sulcatur. occanda est large, ut tegi plurimum possit. Aliqui locis frigidis dicunt in fabæ satione glebas non esse frangendas, ut per eas gelicidiorum tempore possint germina obumbrata defendi. Satione ejus generis, sicut opinio habet, non foecundatur terra, sed minus læditur. nam Columella dicit, agrum frumentis utiliore probari, qui anno superiore vacuus fuerit, quam qui calamos fabaceæ messis eduxit. Pingue jugerum sex modii occupant; mediocre, amplius. Spisso bene provenit: macrum solum nebulosumque

non patitur. Curandum est præcipue, ut luna XV feratur, si adhuc ictum solis repercussa non sensit. Aliqui dicunt, quartamdecimam potius eligendam. Sanguine caponis Græci afferunt fabæ semina macerata herbis adversantibus non noceri. aqua pridie infusa citius nasci, nitrata aqua respersa cocturam non habere difficilem. Nunc feritur prima lenticula, sicut Februario mense narratum est. Hoc etiam toto mense poterit lini semen aspergi.

II. In hujus maxime [mensis] principio, possumus instituere nova prata, more, quo dictum est. Hoc etiam toto mense locis calidis & siccis, vel apricis, erit vitium celebranda positio. Nunc & propago jure ducetur, & locis frigidis novellas vites, & arborum plantas circumfodere atque operire conveniet, & ante Idus. Nunc mergus, hoc est, propaginis curvatura, post triennium, quam pressa fuerat, recidetur a vite.

III. Nunc ac deinceps vinea vetus, quæ in jugo est vel pergula, si robusto & integro trunco sit, ablaqueata fimo satietur, & angustius putata inter quartum & tertium pedem a terra viridissima parte corticis, acuto ferramenti mucrone feriat, ac fossa frequentius incitetur. Nam, sicut asserit Columella, ex eo loco germen plerumque producit, & veniente vere fundit materiam, qua vitis reparatur antiqua.

IV. Nunc putatio autumnalis celebratur in vitibus & arboribus, maxime ubi invitamur tepore provinciæ: & putantur oliveta: & oliva, cum varia coeperit esse, colligitur, ex qua primum fiet

oleum. nam cum tota nigrescet, quod speciei merito posteravit, fundendi ubertate compensat. Est utilis olearum putatio, ceterarumque arborum, si loci patitur disciplina, ut, decisis cacuminibus, rami fluentes per latera prona fundantur. Quod si regio insolens & incustodita contigerit, agendum prius toto arboris corpore ab inferiore parte purgato, ut altitudine animalium supergressa, modus transcendatur injuriæ, & arbor jam spatio suo tuta curetur.

V. Nunc etiam locis calidis ac siccis regionibus olivea ponuntur, sicut Februario disputatum est. Amat hæc arbor arduo locorum situ mediocriter ab humore suspendi, scalpî assidue, lætaminis ubertate pinguescere, feracibus ventis clementer agitari. Hoc etiam mense oleis sterilibus, quæ supra dicta sunt, remedia faciemus. Nunc & corbes, & pali, & ridicæ bene fieri possunt. Etiam nunc locis temperatis, est laurini olei iusta confectio.

VI. Hoc mense allium bene feritur, & ulpicum terra maxime alba, fossa & subacta sine stercore. Sulcos in areis facies, & semina in locis altioribus pones IV digitis separata, neque altius pressa. Sarculabis frequenter, inde plus crescent. Si capitatum facere volueris, ubi coeperit caulis prodire, proculca; succus revertetur ad spicas. Fertur, si luna sub terris posita feratur, & item sub terris luna latente vellatur, odoris foeditate cariturum. Vel paleis condita allia, vel fumo suspensa durabunt. Nunc & cepulla feri potest, & carduorum planta disponi, & armoracea feritur, & cunela.

VII. Hoc mense locis calidis, ceteris vero Januario Persici ossa in pastinatis areis sunt ponenda, binis a se pedibus separata, ut, cum ibi plantæ excreverint, transferantur. Sed ossa ponantur acumine deorsum verso, & non amplius quam duobus aut tribus digitis obruantur. ossa vero, quæ ponenda sunt, aliqui siccata prius paucis diebus cineris mixtione terra soluta in qualis reservant. Ego vero usque ad ferendi tempus sine ulla cura sæpe servavi. Locis quidem qualibuscunque proveniunt. sed & pomis & frondibus, & durabilitate præcipua sunt, si cœlum calidum, solum arenosum & humidum fortiantur: frigidis vero, & maxime ventosis, nisi objectu aliquo defendantur, intereunt. Dum tenera sunt germina, sæpe herbis circumfossa liberentur. Bimam plantam recte transferemus scrobe brevi. Nec a se longe statuendæ sunt, ut invicem se a calore solis excusent. Ablaqueandæ sunt per autumnum, & suis stercorendæ foliis. Putanda Persicus in autumno est, ut arida & putrida tantum virgulta tollantur: nam si quid viride reseceamus, arefcit. Languenti arbori veteris vini fæces aquæ mixtas oportet infundi. Affirmantibus Græcis Persicus scripta nascetur, si ossa ejus obruas, & post dies VII, ubi patefieri cœperint, apertis his nucleos tollas, & his cinnabari, quod libebit, inscribas. Mox ligatos simul cum suis ossibus obruas diligentius adhærentes. [Genera eorum sunt hæc, duracina, præcoqua Persica, Armenia.] Si hæc arbor ardore solis inarefcit, frequenti aggestione cumuletur, vespertino juvetur humore, objectis de-

fendatur umbraculis. Juvat in ea & spoliū ser-
 pentis appendi. Nunc jam contra pruinas stercus
 ingeratur Perfico, vel fæces vini cum aqua permix-
 tæ, vel, quod magis prodest, aqua, in qua faba de-
 cocta est. Si vermes Perficus patitur, cinis eos amur-
 cæ mixtus exstinguit, vel bovis urina cum aceti
 tertia parte confusa. Si poma caduca sunt, nudatæ
 radici ejus, vel trunco, lentisci aut terebinthi cu-
 neus affigitur, vel terebratæ in medio, palus salicis
 imprimetur. Si poma rugosa creabit, aut putrida,
 circa imum truncum cortex recidatur, & cum inde
 modicus humor effluerit, argilla vel paleato luto
 plaga retegatur. Magna poma Perficus affert, si flo-
 renti per triduum ternos sextarios caprini lactis in-
 gesseris. Contra vitia Perfici proficit spartum liga-
 tum, vel sparteā suspensa de ramis. Mense Januario
 vel Februario locis frigidis, Novembri calidis Per-
 ficus inseratur, maxime circa terram furculis ple-
 nioribus, & prope arborem natis. nam cacumina
 vel non tenebunt, vel diu durare non poterunt.
 Inferitur in se, in amygdalo, in pruno: sed Arme-
 nia vel præcoqua prunis, duracina amygdalis me-
 lius adhærescunt, & tempus ætatis acquirunt. Men-
 se Aprili vel Majo locis calidis, in Italia vero utro-
 que exeunte, vel Junio Perficus inoculari potest,
 quod emplastrari dicitur præciso super trunco, &
 emplastratis pluribus gemmis, more, quo dictum
 est. Perficus rubescit, si platano inserta figatur.
 Duracina servantur, condita muria & oxymelle,
 vel detractis ossibus ficorum more in sole siccantur
 ac pendent. Item sæpe vidi, detractis ossibus dura-

cina melle condiri, & saporis esse jucundi. Item bene servantur, si umbilicum pomi gutta picis calentis oppleveris, ut sic sapæ innatare cogantur vase concluso. Pinus creditur prodesse omnibus, quæ sub ea feruntur. Pinum seremus nucleis suis, calidis & ficcis regionibus mense Octobri vel Novembri; frigidis & humectis Februario vel Martio. amat locum gracilem, sæpe maritimum: inter montes & saxa vastior & procerior invenitur: ventosis & humidis, arborum fiunt incrementa lætiora. Sed five montes velis conferere, seu spatia quæcunque, hæc huic generi deputabis, quæ alteri utilia esse non possunt. Exarabis ergo ea loca diligenter, atque purgabis, & frumenti more semen asperges, ac levi sarculo curabis operire: nec enim plus quam palmo debet abscondi. defendenda est tenera arbor a pecore, ne calcetur invalida. proficiet, si nucleos aqua ante triduum macerabis. Aliqui dicunt, fructum pineum translatione mitescere: sed plantas hoc modo procurant, ut prius multa semina in caliculis terra & fimo repletis obruant, quæ ubi processerint, relicto eo, quod solidius est, auferunt alia: ubi justum coeperit incrementum, trimam plantam cum ipsis caliculis transferunt, quibus fractis in scrobe indulgent radicibus largitatem. terræ tamen equæ stercus admiscent, facientes straturam alterno ordine subinde crescentem. Servandum est tamen, ut radix ejus, quæ una & directa est, usque ad summitatem suam possit integra & illæsa transferri. Putatio novellas pini arbores tantum promovet, (quod expertus sum) ut quæ

speraveras incrementa, duplicentur. Nuces pineæ & usque in hoc tempus in arbore esse possunt, & maturiores legentur. prius tamen legendæ sunt, quam patefiant. Nuclei nisi purgati durare non possunt. tamen aliqui in vasis fictilibus novis & terra repletis, cum testis suis missos asserunt custodiri. Pruna si ossibus serantur auctumno, mense Novembri solo putri & subacti duobus palmis obruantur. Offa eadem ponantur & mense Februario. Sed tunc prius lixivio sunt maceranda per triduum, ut cito germinare cogantur. Ponuntur & plantis, quas sumemus ex codice mense Januario exeunte, vel Februario circa Idus, radicibus fimo oblitis. Gaudent loco læto & humido: cœlo tepido melius proferuntur, tamen queunt & frigidum sustinere. Locis lapidiosis & glareosis si juvantur lætamine, excusant, ne poma caduca & vermiculosa nascantur. Exstirpandæ sunt soboles a radice, exceptis rectoribus, quæ servabuntur ad plantas. Si languida pruni arbor est, amurca cum aqua æqualiter temperata radicibus debet infundi, vel bubulum lotium solum, vel humanum vetus cum duabus aquæ partibus mixtum, vel cineres ex furno, maxime farmentorum. Si poma decurrant, oleastri epiorum terebratæ infige radici. Vermes ejus atque formicas, rubrica cum pice liquida si adlinatur, exstinguet: sed modestius propter arboris noxam, ne idem faciat remedium, quod venenum. Juvatur frequenti humore, & assidua fossione. Mense Martio extremo prunus inseritur melius trunco fisso, quam cortice, vel mense Januario, antequam incipiat gu-

men lacrimare. Inferitur in se, & Persicum recipit, vel amygdalum, vel malum, sed eam degenerem reddit & parvam. Pruna siccantur in sole per crates loco ficcione disposita. Hæc sunt, quæ Damascena dicuntur. Alii in aqua marina, vel [in] muria fervente recens lecta pruna demergunt, & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in sole ficcari. Castanea feritur & plantis, quæ sponte nascuntur, & semine. sed quæ plantis feritur, ita ægra est, ut biennio de ejus vita sæpe dubitetur. Serenda est ergo ipsis castaneis, hoc est seminibus suis, mense Novembri & Decembri, item Februario. Eligendæ sunt castaneæ ad ponendum recentes, grandes, maturæ: quas si Novembri mense feramus, facilem se præsentia fructus ipsius præstat. Si vero Februario ponamus, ut usque tunc durent, ita faciendum est: In umbra castaneæ siccantur expansæ: tunc in angustum & siccum locum translatae cumulum faciunt, & eas omnes fluvialis arena diligenter operiat. post dies xxx eas remota arena in aquam frigidam mittis. quæ sanæ sunt, merguntur: supernatat quæcunque vexata est. item quas probasti, similiter obrues, & post xxx dies æque probas. hoc cum tertio feceris, usque ad veris initium, ferere debebis, quæ manserint illibatae. Aliqui in vasculis servant, arena pariter missa. Amant solum molle & solutum, non tamen arenosum. in sabulone proveniunt, sed humecto: nigra terra illis apta est, & carbunculus, & tofus diligenter infractus: in spisso agro & rubrica vix provenit: in argilla & glarea, non potest nasci: dili-

git coeli flatum frigidum, sed & tepidum non recusat, si humor assenserit: delectatur clivis & opacis regionibus, ac maxime in Septemtrionem versis. Pastinari ergo locus debet, qui huic destinatur arbusculo, altitudine pedis unius semis, vel duorum, vel totus; aut sulcis in ordinem destinatis, aut certe aratris resolvi hinc inde findentibus: qui fimo satiat, ac reductus in pulverem, castanearum semen accipiat non amplius pedis dodrante demersum. Unicuique femini propter notam furculus debet affigi. ipsa semina singulis locis simul terna vel quina ponantur, & inter se quatuor pedum spatio separentur. Quibus transferre placuerit, bimas plantas transferre debebunt. Locus tamen deductoria liquoris accipiat, ne humor insidens limo germen extinguat. Cui placet, potest castaneæ in propaginem ducere ima virgulta, quæ in radice nascuntur. Novum castanetum circumfodi debet assidue. Mense Martio & Septembri, incrementum majus acquirit, si putationibus adjuvetur. Castanea inseritur, sicut probavi ipse, sub cortice mense Martio vel Aprili, tamen genere utroque respondet. Potest & inoculari. Inseritur in se, & in salice, sed ex salice tardius maturat, & fit asperior in sapore. Castaneæ servantur vel in cratibus dispositæ, vel intra sabulonem, ne invicem tangantur immersæ; vel in vasculis fictilibus novis conditæ, & loco ficciore defossæ; vel inclusæ virgeis ex fago receptaculis, & lutatæ, ut spiracula non relinquant; vel ordeï paleis minutissimis obrutæ, vel palustri ulva figuratis densioribus sportis reclusæ. Hoc mense locis calidis ac

ficcis regionibus agrestium pirorum plantas ponimus, quas postea possimus inferere, & malorum, vel mali Punici, & cydonii, & citri, & mespili, fici, forbi, siliquæ, & plantas agrestis cerasi, post inferendas, & mori taleas, & amygdali semina, & nuces juglandes, si in seminariis, quo dictum est more, pangantur.

VIII. Hujus mensis initio apes ex tamarisci floribus, reliquisque silvestribus mella conficiunt: quæ auferenda non sunt, quia servantur hiberno. Eodem mense fordibus liberandi sunt alvei, quia tota hieme eos movere aut aperire non decet. Sed hæc die aprico tepidoque facienda sunt, & pennis maxime avium majorum, quæ habent rigorem, vel aliquo simili omnia interiora mudentur, quo manus non valebit attingere. Tum rimas omnes, quæ sunt extrinsecus, luto & fimo bubulo mixtis linamus: & insuper genestis vel aliis tegumentis similitudinem porticus imitemur, ut possint a frigore & tempestate defendi.

IX. Locis calidis & apricis vites, quæ fructu carent, fronde luxuriant, & pauperiem foetum compensant ubertate foliorum. nunc putare pressius conveniet: frigidis vero mense Februario. Si permanebit hoc vitium, circumfossas arena fluviali, vel cinere debemus aggerare. Quidam lapides inferunt inter flexuosa radicum.

X. Hisdem temporibus & locis vitem, quæ sterilis fuerit, Græci ita præcipiunt esse curandam. Trunco ejus fissio lapidem afferunt includendum, & ibi urinæ veteris humanæ quatuor cotulas circa

truncum debere suffundi, ut ad radices instillatio ipsa descendat. Tunc adjiciendum terra lætamen admixta, & circa radices solum omne vertendum.

XI. Quamvis mense Februario sint conferenda rosaria, tamen locis calidis, apricis, atque maritimis hoc etiam mense poterimus instituire roseta. quæ si indigus plantarum volueris ex paucis virgulis habere copiosa, quaternorum digitorum furculos gemmantes cum geniculis suis debebis excidere, [&] in modum propaginis sternere, [&] stercore ac rigationibus adjuvare: ubi anni ætatem compleverint, pedis spatio inter se transferre disjunctos, atque ita solum, quod huic generi deputabis, implere.

XII. Græcis asserentibus, ut uvam serves in vite usque ad veris initia, circa ipsam vitem, quæ fructu plena est, loco umbroso scrobem fodies, altitudine trium pedum, latitudine duorum, & mittis sabulonem, & ibi calamos figis, in quibus retorquebis assidue sarmenta fructibus plena, & illæsis botryonibus alligabis, ut solum non contingant, & cooperies, ut imber eo penetrare non possit. Item Græcis docentibus uvas in vite, aut poma in arbore si diu servare volueris, vasculis clausa fictilibus ab ima parte pertusis diligenter a summo recta suspende, quamvis poma & gypso cooperta in longam servantur ætatem.

XIII. Hoc mense agnorum prima generatio est. sed agnus statim natus uberibus maternis admovendus est. manu prius tamen exiguum lactis, in quo spissior est natura, mulgendum est, quod pa-

flores colostram vocant : namque hoc agnis , nisi auferatur , nocebit. Ac primo per biduum natus cum matre claudatur. tunc sæptis obscuris fervetur & calidis : ita secluso parvulorum grege matrices mitantur in pascua. Sufficiet autem , priusquam procedant matrices mane , & cum saturæ revertuntur ad vesperam , agnis ubera haurienda permittere. qui donec firmentur , intra stabulum furfuribus vel Medica herba , vel , si est copia , farina ordeï pascantur ingesta , donec conceptum paulisper robur ætatis , pascuum matribus possint habere commune. Pascua ovillo generi utilia sunt , quæ vel in novallibus , vel in pratis ficcioribus excitantur : palustria vero noxia sunt , silvestria damnosa lanatis. Salis tamen crebra conspersio , vel pascuis mixta , vel canalibus frequenter oblata , debet pecoris levare fastidium. Nam per hiemem , si penuria est fœni , vel palea , vel vicia , vel facilior victus ulmi servatis frondibus præbeatur , aut fraxini. Æstivis mensibus pascantur sub lucis initio , cum graminis teneri suavitatem roris mixtura commendat. quarta hora calescente potus puri fluminis aut putei præbeatur , aut fontis. medios solis calores vallis aut arbor umbrosa declinet. deinde ubi flexo jam die ardor infringitur , & solum primo imbre vespertini roris humescit , gregem revocemus ad pascua. Sed Canicularibus & æstivis diebus ita pascendæ sunt oves , ut capita gregis semper avertantur a solis objectu. Hieme autem vel vere nisi resolutis gelicidiis ad pascua prodire non debent : nam pruinosa herba huic generi morbos creabit. ac tunc semel

adaquare sufficiet. Græcas oves, sicut Afianas, vel Tarentinas, moris est potius stabulo nutrire, quam campo, & pertusis tabulis solum, in quo claudentur, insternere: ut sic tuta cubilia, propter injuriam pretiosi velleris, humor reddat elabens. Sed tribus, per annum totum, diebus aprico die lotas oves ungere oleo oportebit, & vino. Propter serpentes, qui plerumque sub præsepibus latent, cedrum, vel galbanum, vel mulieris capillos, aut cervina cornua frequenter uramus. Nunc hirci admittendi sunt, ut foetum primi veris fovere possit exortus. Sed caper eligendus [est,] cui sub maxillis duæ videntur pendere verruculae, magni corporis, crassis cruribus, brevi plenaque cervice, auribus flexis & gravibus, parvo capite, nitido, spisso & longo capillo. Ad ineundas feminas & ante anniculum congruus, non autem durat ultra sexennium. Capella similis corporis, sed magnis uberibus est eligenda. Non tamen ita multæ caprae, ut oves una statione claudantur, quam luto & stercore carere conveniet. Hoedis supra lactis abundantiam, edera & arbuti & lentisci cacumina sunt sæpe præbenda. Trimæ educare optime possunt; quod teneriores matres generant, transigendum est. sed ultra octo annos servandæ non sunt matricæ, quia genus hoc longiore sterilefcit ætate.

XIV. Hoc tempore glandis legendæ ac servandæ cura nos excitet; quod opus femineis ac puerilibus operis celebrabitur facile more baccarum.

XV. Nunc materies ad fabricam cædenda est, cum luna decrefcit. Sed arbores, quæ cædentur,

usque ad medullam securibus recisas aliquamdiu stare patieris, ut per eas partes humor, si quis in venis continetur, excurrat. utiles autem sunt hæ maxime: abies, quam Gallicam vocant, nisi perluatur, levis, rigida, & in operibus ficcis perenne durabilis. Larix utilissima, ex qua si tabulas suffigas tegulis in fronte atque extremitate tectorum, præsidium contra incendia contulisti. neque enim flammam recipiunt, aut carbones creare possunt. Quercus durabilis, si terrenis operibus obruatur, & aliquatenus palis. Æsculus ædificiis & ruderibus apta materies. Castanea mira soliditate perdurat in agris, & tectis, & operibus ceteris intestinis, cujus solum pondus in vitio est. Fagus in sicco utilis, humore corrumpitur. Populus utraque, & salix, & tilia, in sculpturis necessariae. Alnus fabricæ inutilis, sed necessaria, si humidus locus ad accipienda fundamenta palandus est. Ulmus & fraxinus si ficcentur, rigescunt, ante curvabiles, catenis utiles habentur. Carpinus utilissima. Cupressus egregia. Pinus nisi in siccitate non durans, cui contra celerem putredinem comperi in Sardina hoc genere provideri, ut excisæ trabes ejus, aut in piscina qualibet anno totomersæ laterent, post operi futuræ; aut arenis obruerentur in litore, ut aggestionem, qua tectæ essent, alternis æstibus reciprocans fluctus allueret. Cedrus durabilis, nisi humore tangatur. Quæcunque autem ex parte meridiana cæduntur, utiliores sunt: quæ vero ex septentrionali, proceriores, sed facile vitiantur.

XVI. Hoc mense locis ficcis, calidis, & apricis

majores arbores transferemus truncatis ramis, illatis radicibus, multo stercore & rigationibus adjuvandas.

XVII. Græci in conficiendi olei præceptis ista jusserunt. tantum legendum esse olivæ, quantum nocte veniente possimus exprimere. molam primo oleo debere leviter esse suspensam. ossa enim confracta sordescunt: quare de folis carnibus sit prima confectio. [& de] salignis canistros fieri debere virgultis, quia genus hoc oleum dicitur adjuvare. Nobilius erit, quod sponte defluerit. Sales deinde ac nitrum jubent novo oleo misceri, ut hæc res spissitudinem ejus absolvat: deinde cum amurca subsederit, oleum purum, xxx diebus exactis, in vitrea vasa transferri. secundum, simili disciplina fieri, sed mola fortiore quassari.

XVIII. Oleum primum Liburnico simile fieri asserunt Græci, si in optimo viridi [oleo] inulam siccam & lauri folia & cyperum, omnia simul tusa, & subtiliter creta permisceas cum salibus torrefactis ac tritis, & diu oleo injecta perturbes, deinde tribus aut aliquanto amplius [decursis] diebus, cum quieverit, utaris.

XIX. Si sordet oleum, frictos & adhuc calentes sales injici jubent, & diligenter operiri. ita mundum reddi post tempus exiguum.

XX. Si fuerit odoris horrendi, virides olivas sine ossibus tundi, & in olei metreta choenicas duas mittere. si baccæ defuerint, caules tenerrimos oleæ similiter esse tundendos. Nonnulli utraque permiscant, adjecto etiam sale. sed omnia intra linteum

clausa suspendunt, atque ita in vas olei demittunt. postea tribus diebus exemptis auferunt, & oleum in alia vasa transfundunt. Quidam mittunt vetustum laterem torrefactum. plerique ordeaceos panes breviter figuratos, & raro linteo involutos mergunt, & novos subinde permutant: ubi hoc bis aut tertio fecerint, sales mittunt, & in alia vasa translatum per paucos dies subsidere patiuntur. Quod si aliquod animal forte deciderit, & oleum putredine ac nidore vitiaverit, jubent Græci coriandri manipulum in olei metreta suspendi, atque ita paucis diebus manere. si nihil de nidore decusserit, mutandum est coriandrum, donec superetur hoc vitium. Sed maxime proderit, post senos dies in vasa munda transferre; melius, si acetum ante vexerunt. Quidam solum Græci semen siccum tritumque permiscent, vel incensos oleaginos carbones in ipso oleo frequenter extinguunt. Si acerbus odor fuerit, uvæ excrementa, quæ Græci γρύατρα vocant, præcipiunt, tusa & in massam redacta mersari.

XXI. Oleum rancidum Græci asserunt sic posse curari. Albam ceram mundo & optimo oleo resolutam, & adhuc liquentem mitti in oleo jubent. tunc sales frictos calentes addi, operiri, atque gypsari. sic fieri, ut oleum purgetur sapore & odore mutato. oleum tamen omne in terrenis locis esse servandum, & eam ejus esse naturam, ut sole vel igne purgetur, vel aqua ferventi, si simul misceantur in vasculo.

XXII. Hoc etiam mense olivas condiemus. Harum genera sunt diversa. Colymbades olivæ fiunt

fide Alternis cratibus olivarum pulejum spargis, & mel, & acetum, & sales modice, stratura intercedente, suffundes. Item sternes olivas supra furculos foeniculi vel anethi, sive lentisci, & ramulis olivæ subditis, aceti heminam & muriam superfundis, & has constructiones usque ad vasculi plenitudinem patieris insurgere. Aliter. Electas olivas muria maturabis, post XL dies muriam fundis universam: tunc duas defruti partes, aceti unam, mentam minute incisam vasculo adjicies, & olivis replebis, ut justa infusione liquor supernatet. Aliter. Olivas manu lectas, una nocte integra, in balnei vapore esse patieris, tabulæ vel crati superpositas: mane balneis exemptas salibus tritis consperges, & uteris: quæ non amplius, quam VIII dies poterunt custodiri. Aliter. Olivas illæsas primo mittis in muria: post dies XL levabis, atque intercides acuto calamo: & si dulciores habere volueris, duas sapæ partes, & aceti unam; si acriores, aceti duas, & sapæ unam debebis infundere. Aliter. Passi sextarium unum, cineris bene creti quantum manus utraque gestabit, vini veteris unum funiculum, & aliquantum cupressi foliorum: mixtis omnibus olivas infundis, inculcas, & subinde crustam faciendo saturabis, donec ad vasculorum summa ora pervenias. Aliter. Olivas, quas jacentes repereris, rugis contrahentibus crispas colligis, & salibus tritis resperfas expandis, donec sole inarescant. tunc substrato lauro alternas crates baccarum sæpius ordinaris: tunc defrutum cum satirejæ fasciculo duabus aut tribus undis fervere patieris: & postquam

tepuerit, supra compositas baccas refundes admixto sale paululo, & origani fasce coniecto, supra jus omne perfundes. Aliter. Lectas baccas ex arbore statim condies, rutam & petroselinum sternes inter spatia structionis, & subinde cyminati salis asper-
sione cumulabis. postremum mel & acetum superfundes. novissime optimi olei quantumcunque miscebis. Aliter. Legis olivas ex arbore nigras, & compositas muria diluis: tunc ollæ adjicis mellis partes duas, vini unam, defruti dimidiam, & ubi simul deferbuerint, deponis, ac permoves, & acetum misces: cum refrixerit, super olivas origani furculos sternis, & supra jus omne diffundes. Aliter. Olivas manu lectas cum pediculis aqua spargis tribus diebus: deinde mittis in muria, & post VII dies exemtas in vase adjicis cum musti & aceti æquis ponderibus. & impletum vas ita operies, ut aliqua spiramenta dimittas.

XXIII. Novembrem & Februarium ratio temporis per horas dierum fecit æquales.

Hora	I	&	XI	pedes	XXVII
Hora	II	&	X	pedes	XVII
Hora	III	&	IX	pedes	XIII
Hora	IV	&	VIII	pedes	X
Hora	V	&	VII	pedes	VIII
Hora	VI			pedes	VII

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 RE RUSTICA
 LIBER XIII.

I. DECEMBRI mense seruntur frumenta, triticum, far, ordeum: quamvis ordeï satio jam sera sit. Et faba circa septimontium feri potest. nam post exactam brumam male seminantur. Hoc etiam mense adhuc lini semen spargi poterit, usque [ad] VII Idus Decembris.

II. Nunc ad instituendas vites, sed post Idus pastina inchoemus effodere, sicut ante tractatum est. Et materiem bene hoc mense cædemus: palos quoque & corbes faciemus, & ridicas. Et locis frigidis oleum faciemus ex lauro, & myrti baccas atque lentisci in olei sui confectiōe quassabimus, & vinum myrtite, sicut dictum est ante, retingemus.

III. Hoc tempore ferenda est lactuca, ut planta ejus Februario transferatur. Et jam nunc allium & ulpicum, & cepullæ, & sinapi, & cunela feri poterunt, disciplina & more, quo ante narratum est.

IV. Hypomelides poma sunt, ut Martialis asse-

rit, forbo similia. mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. dulcedo huic fructui cum acuto sapore commixta est. feritur mense Decembri nucleis in vasculis positis. Mense autem Februario hypomelidis planta, sed pollicis magnitudine robusta transfertur brevissimo scrobe, soluta terra, plurimo stercore. Sed munienda est, quia cito arescit, si radices ejus ventus afflaverit. Terram qualemcunque non respuit. amat loca tepida, aprica, maritima, & sæpe saxosa. statum rigidum reformidat. inferi non potest, exigua durat ætate. Poma ejus aut in picatis & minutis urceolis, aut scrobe populi, aut in ollis inter uvas vinaceis obruta servabuntur.

V. Nunc rapa in partes minutas recisa, & leviter cocta, & tota die diligentius exsiccata, ne quid reservent humoris, & sinapi ex aceto, sicut moris est, temperato, mergere & condire curabimus, & repleta vasa claudemus, ac post aliquantos dies gustibus explorata, proferemus usuri. Quam rem Januario quoque & Novembri mense poterimus efficere.

VI. Nunc etiam, quibus litus in fructu est, ubi lunæ juvabit augmentum, quæ omnium clausorum maris animalium, atque concharum jubet incremento suo membra turgere, echini carnes salibus condire curabunt. quod solito more conficitur. hanc quoque rem per omnes menses bene faciemus hibernos. Pernas etiam & lardum conficimus non solum mense hoc, sed omnibus, quos hiemalis algor adstringit. Tempore hoc per humiles silvas &

baccis foecunda virgulta ad turdos & ceteras aves capiendas laqueos expedire conveniet. hoc usque in Martium mensem tendetur aucupium.

VII. Decembrem Januario in horis causa dispar adjunxit, cum linea simili ille augeatur, iste decrescat.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX
Hora	III	&	IX	pedes	XV
Hora	IV	&	VIII	pedes	XII
Hora	V	&	VII	pedes	X
Hora	VI			pedes	IX

PALLADII RUTILII
 TAURI ÆMILIANI
 DE
 INSITITIONE
 LIBER

AD PASIPHILUM VIRUM DOCTISSIMUM.

HABES aliud indultæ fidei testimonium. Pro usura temporis hoc opus de arte insitionis adjeci. Sed quod volumina hæc ruris colendi serius, quam jufferas, scripta sunt, librarii manus segnior fecit, cujus ego tarditatem nunquam maligne æstimo. scio enim, quo frequenter inclinet argutia famulorum. malo operam ejus expectare potius, quam timere. Nescio, utrum commune sit dominis: mihi difficile contigit, in servilibus ingeniis invenire temperiem: ita sæpissime natura hæc vitiat commodum, si quod est, & miscet optanda contrariis. velocitas procurrit in facinus; segnities figuram benignitatis imitatur, & tantum recedit ab agilitate, quantum recessit a scelere. Diu tamen apud te pudorem meum distuli, sed hoc quasi bonus famulus feci. Verum nescio, si tuum ad has modo minutias inclinetur ingenium.

Grande erit, & par desiderio suo, quod studii tui quæret affectio. Et licet de his nugis favorabiliter sentias, ego meas opes æstimare non differo. Non est magni loci assibus intuendis oculos duxisse per pulverem, quia nescio quomodo notæ sunt quædam maximarum personarum minuta compendia.

D E

INSITIONIBUS

LIBER XIV.

PASIPHILE, ornatus fidei, cui jure fatemur,
 Si quid in arcano pectoris umbra tegit,
 Bis septem parvos, opus agricolare, libellos,
 Quos manus hæc scripsit, parte silente pedum;
 Nec strictos numeris, nec Apollinis amne fluentes,
 Sed pura tantum rusticitate rudes, (5
 Commendas, dignaris, amas, & rustica dicta
 Affectu focii sollicitante colis.
 Nunc ideo modicum crescens fiducia carmen
 Obtulit, arbitrio lætificanda tuo. 10
 Est nostræ studium non condemnabile Musæ,
 Urbanum fari rusticitatis opus:
 Sub thalami specie felices jungere silvas,
 Ut soboli mixtus crescat utrinque decor:
 Connexumque nemus vestire affinibus umbris, 15
 Et gemina partum nobilitare coma:
 Fœderibus blandis dulces confundere succos,
 Et lætum duplici fruge saporis al:

Quæ quibus hospitium præstent virgulta docebo,
 Quæ sit adoptivis arbor onusta comis. 20
 Ipse poli rector, quo lucida sidera currunt,
 Quo fixa est tellus, quo fluit unda maris,
 Cum posset mixtos ramis inducere flores,
 Et varia gravidum pingere fronde nemus,
 Dignatus nostros hoc insignire labores, 25
 Naturam fieri sanxit ab arte novam.
 Non segne officium nostræ reor esse Camoenæ,
 Aut operis parvi gratia fiet inops.
 Si velocis equæ pigro miscetur asello
 Ardor, ut in sterilem res cadat acta gradum, 30
 Fœcundumque genus productus deleat heres,
 Et sibi defectum copia prolis agat :
 Cur non arbor inops pinguescat ab hospite gemma,
 Et decus externi floris adepta micet ?
 Incipiam, quidquid veteres scripsere coloni, 35
 Sacraque priscorum verba labore sequar.
 PRINCIPIO multas species industria follers
 Protulit, & doctam jussit inire manum.
 Nam quæcunque virens alienis frondibus arbor
 Comitur, his discit credita ferre modis. 40
 Aut nova discreto figuntur germina libro,
 Aut aliud summo robore fissa capit,
 Aut virideis oculos externi gemma tumoris
 Accipit, & lento stringitur uda sinu.
 Primus Echionii palmes se jungere BACCHI 45
 Novit, & externo tenditur uva mero.
 Nexilibus gemmis fœcundos implicat artus
 Vitis, & amplexum pascit adulta genus,
 Degenerisque comæ vestigia mitis inumbrat

Pampinus, & pingui curvat onusta Deo. 50
 Robora PALLADII decorat silvestria rami,
 Nobilitat partus bacca superba feros.
 Fœcundat sterilis pingues oleaster olivas,
 Et quæ non novit munera ferre docet.
 Germine cana PIRUS, niveos haud invida flores 55
 Commodat, & varium nectit amore nemus.
 Nunc rapit hirsutis horrenda fororibus arma,
 Et docet indomitas ponere tela pirus.
 Nunc teretem pingui producit acumine malum,
 Fraxineasque novo flectit honore manus. 60
 Phyllida quin etiam grandi mitescere fructu
 Instituens, duræ dat sua membra cuti.
 Et steriles spinos, & inertem foetibus ornum
 Dotat, & ignotum cogit amare decus.
 Hujus & immissi vertere cydonia rami, 65
 Pomaque confusus blanda creavit odor.
 Castaneæ sæptos aspro velamine foetus
 Exuit, & placido pondere mutat onus.
 Mespilaque exarmat pugnacibus horrida membris,
 Et mala tranquillo cortice vota premit. 70
 Creditur in Libycis sua germinanectere ramis,
 Lætaque puniceo posse decore frui.
 PUNICA non alios unquam dignata sapes
 Mala, nec externis associata comis,
 Ipsa suas augent mutato semine gemmas, 75
 Et sibi cognato picta rubore placent.
 Insita proceris pergit concreescere ramis,
 Et sociam mutat MALUS amica pirum.
 Seque feros silvis hortatur linquere mores,
 Et partu gaudet nobiliore frui. 80

Spiniferas prunos, armataque robora sentes
 Levigat, & pulchris vestit adulta comis.
 Exiguam forbum dulci distendere succo
 Novit, & ad cupidas flectere poma manus.
 Stipitibus gaudet nomen mutare salignis, 85
 Et gratum Nymphis spargere flore nemus.
 Robora thyrsifero platani concordia Baccho
 Foetibus instituit plena rubere novis.
 Illius insolitas miratur Persicus umbras,
 Populeæque ferunt candida dona comæ. 90
 Mespilus huic paret, lapidosaque viscera mutans
 Tenditur, & niveo plena liquore rubet.
 Pro sudibus foetis, & pro prægnantibus armis
 Castaneæ fulvum dant nova mala decus.
 Ipsa suos onerat meliori germine ramos 95
 PERSICUS, & pruno scit sociare genus.
 Imponitque leves in stipite Phyllidis umbras,
 Et tali discit fortior esse gradu.
 Cum præstet cunctis se fulva CYDONIA pomis,
 Alterius nullo creditur hospitio. 100
 Roboris externi librum aspernata superbit,
 Scit tantum nullo crescere posse decus.
 Sed propriis pandens cognata cubilia ramis,
 Stat, contenta suum nobilitare bonum.
 Æmula dura piri despecti mala saporis 105
 MESPILUS admissio germine tuta subit.
 Et geminis sese violentior inserit armis,
 Atque avidas terrent robora sæva manus.
 Nec non & CITREI patiuntur mutua rami
 Pignora, quæ gravido cortice morus alit. 110
 Pomaque pasturi blando redolentia succo

Armatis mutant spicula nota piris.
 PRUNA suis addunt felicia germina membris,
 Donaque cognato corpore læta ferunt.
 Exarmat foetus, sed brachia roboris armat 115
 Castaneæ prunus iussa tenere larem.
 Affuescunt SILIQUÆ viridi mollescere succo,
 Et gremio pascunt cetera poma suo.
 Persuadet moris tetrum mutare colorem
 FICUS, & invasus dat sua jura comis. 120
 Se quoque miratur pingui grandescere succo,
 Et solitum gaudet vincere poma modum.
 Insignes foliis platanos, felicia mensis
 Brachia, gaudentes vitis honore comas,
 Ingrediens pingui se cortice maxima ficus 125
 Servat, & optatos implet adepta finus.
 Mutua quin etiam MORIS commercia ficus
 Præstat, & oblatum robore germen alit.
 Fraxinus huic avidæ confert sua membra sorori,
 Et metuit foetus sparsa cruore novos. 130
 Proceras fagos, & poma hirsuta virentis
 Castaneæ, duris aspera mala comis
 Inficiens, monstrat piceo nigrescere partu,
 Et succo pascit turgida poma novo.
 Obsequitur moris blando terebinthus odore, 135
 Et geminis veniunt munera mixta bonis.
 SORBA suos partus merito majoris honestant
 Seminis, & pulchro curva labore nitent.
 Hæc arbor spinæ duros mucronibus artus
 Exuit, ac libris mitibus arma tegit. 140
 Aureaque annexo miscere cydonia foetu
 Gaudet, & externi dona coloris amat.

Inferitur lauro CERASUS, partuque coacto
 Tingit adoptivus virginis ora pudor.
 Umbrantes platanos, & iniquam robore prunum
 Compellit gemmis pingere membra suis. (145
 Populeasque novo distinguit munere frondes,
 Sic blandus spargit brachia cana rubor.
 PHYLLIS odoratos primævis floribus artus
 Discissi pruni cortice fixa tegit. 150
 Pomaque permutat velamine persica mixto,
 Duritiemque docet tegminis esse loco.
 In modicam tornat filiqua tendente figuram,
 Et frondes pulchro ditat odore feras.
 Castaneamque trucem depulsis cogit echinis 155
 Mirari fructus levia poma sui.
 Quin & amygdaleos subeunt PISTACIA ramos
 Et debitum majus de brevitate petunt.
 Hæc & cognato cingens terebinthus amictu
 Nutrit adoptivis nobilitanda comis. 160
 Flumineam salicem foecundant ardua membra
 Castaneæ, & multo pasta liquore vigent.
 Arbuteas frondes vastæ nucis occupat umbra,
 Pomaque sub duplici cortice tuta refert.
 Cetera, quæ sollers processu temporis usus 165
 Exprimet, exemplis instituere novis.
 Hæc sat erit tenui versu memorasse poetam,
 Quem juvat effossi terga movere soli.
 Carmina tu duros inter formata bidentes
 Aspera, sed miti rusticitate, leges. 170

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIÆ
SIVE
MULOMEDICINÆ
LIBRI IV.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIÆ SIVE MULOMEDICINÆ

P R Æ F A T I O.

MULOMEDICINÆ apud Græcos Latinosque auctores non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post hominem, ita ars veterina post medicinam secunda est. In equis enim ac mulis & adjumenta belli & pacis ornamenta consistunt. Sed quoniam minus dignitatis videbatur habere professio, quæ pecudum promittebat medelam; ideo minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata docetur in libros. Licet proxima ætate & Pelagonio non defuerit, & Columellæ abundaverit dicendi facultas. verum alter eorum cum rusticæ præcepta conscriberet, curas animalium levi admonitione perstrinxit: alter omiſſis signis causisque morborum tam magnæ rei fundamenta neglexit. Chiron vero & Absirtus, diligentius cuncta rimati, eloquentiæ inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. Præterea indigesta & confusa sunt omnia, ut partem aliquam curationis quærenti necesse sit errare per

titulos, cum eisdem passionibus alia remedia in capite, alia inveniantur in fine. Additur etiam, quod studio lucri quædam ita sunt compositæ potiones, ut pretium enorme contineant, & curæ taxatio animalis æstimationem prope videatur æquare: ut plerumque aut parci homines, aut certe prudentes, animalia sua canibus dedant, aut a damnosa curatione dissimulent. His & talibus rationibus invitatus, cum ab initio ætatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam non invitus arripui, ut conductis in unum Latinis dumtaxat auctoribus universis, adhibitis etiam mulomedicis, & medicis non omissis (nam mulomedicinæ doctrina ab arte medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisque consentit) in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breviter omnia epitome congererem. Nam si laus prima medicorum est, genus ægritudinis in homine reperire, qui passionem suam & manu potest & voce signare, quanto magis in mulomedicina necessarium creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit animal & non possit proprium indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laboremque cogatur, gemitumque subeat ex morbo & fatigatione discrimen; aut certe neglectum inveterata ægritudine nequeat fero curari. Sic Mantuanus poeta divino ore testatur: *Morborum quoque te causas & signa docebo.* Absque dubio autem omnis cura vacabit, si genus passionis ignoretur. Ex inani persuasionem illud generatur incommodum, ut honestissimus quisque erubescendum ac vile credat jumentorum nosse medi-

cinam. Primum nullius rei scientia vilis est. Nam cum humanæ vitæ conversatione aliud fugiendum, aliud vero sequendum; non est perfecta peritia, nisi quæ utraque cognoverit. Deinde, quis æstimet erubescendum talem peritiam, quæ damna submoveat? Nam sicut incolumitas jumentorum habet lucrum, ita eorum interitus afferre videtur incommodum. præsertim cum mancipia, quorum plebeja curatio non putatur sæpe vilioribus pretiis, quam equi vendantur aut muli. Postremo siue ad vehendos locupletes aptos, siue in circi contentione victores, siue in proeliis, ut ita dixerim, probatissimos bellatores, acerrimum studium amoremque constat habere dominorum. Nec immerito voluptati natum animal aut saluti, gratiam meretur ab homine. Quis autem nosse curas jumentorum erubescendum putet, cum optima jumenta habere gloriosum sit? Quis vituperationi det, id posse curare, quod laudi ducitur possidere? Forsan ipsa opera mulomedicorum videtur abjectior, notitia autem curationis non solum honestissimis, sed etiam disertissimis convenit, ut provisione & ordinatione sollerti curatis animalibus, & damnis careant, & voluptatibus perfruantur. Sed alii morbi sunt, qui ea tantum animalia, quæ occupaverunt, vexant: alii etiam ab uno vel paucioribus, quæ pereunt, in plura, quæ pariter stabulantur vel aluntur, in totos sæpius greges sævissima contagione transmigrant, ut quamvis sanum animal intra breve tempus, alienæ ægritudinis afflante vicinia, repente depereat. Rectius est ergo eorum prius morborum & signa & causas præ-

dicere, curasque monstrare, qui quodam transitu pluribus nocent. nam adversus majora dispendia majorem sollicitudinem oportet impendi. Prima igitur jumentorum utilitas est domini, vel procuratoris, vel pastoris ipsius amor atque diligentia. Comes enim semper est affectionis industria: & incolumia cupimus, quæcunque diligimus. Domita animalia aut præsepibus aluntur, aut pastu: indomita latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie ergo, vel frequentissime speculari convenit habitum jumentorum. nam diligentibus morbus ipse se prodit.

E L E N C H U S

TITULORUM CAPITUM

L I B R I P R I M I.

- I. Quibus signis ægrotudo animalium cognoscatur.
- II. Quot sint genera morborum.
- III. Signa morbi humidi.
- IV. Signa morbi aridi.
- V. Signa morbi subtercutanei.
- VI. Signa morbi articularis.
- VII. Signa morbi farciminosi.
- VIII. Signa morbi subrenalis.
- IX. Signa morbi elephantiasis.
- X. Cura morbi humidi.
- XI. Cura morbi aridi.
- XII. Cura morbi subtercutanei.
- XIII. Cura morbi articularis.
- XIV. Cura morbi farciminosi.
- XV. Cura morbi subrenalis.
- XVI. Cura morbi elephantiasis.
- XVII. Causæ & curæ generales morbi mallei.
- XVIII. Potio anniversaria physica.
- XIX. Compositio suffimentorum contra morbum malleum.
- XX. Alia compositio suffimentorum vehementior, ad lustranda animalia, quæ & fascinum tollit.
- XXI. De ratione flebotomi.
- XXII. Quæ diligentia adhibeatur in sanguinis detractione.
- XXIII. Castrata animalia non deplenda.

- XXIV. Admissum facientes non deplendos.
- XXV. In quibus passionibus & ex quibus locis sanguis sit auferendus.
- XXVI. De his, quibus sanguis in ungulam tollitur. Alias. Qui ungulam cogunt, vel ejecerint, quomodo sanguis tollatur.
- XXVII. De epistomicis, vulsis, colicis, strophosis, & qui morbo subrenali tenentur, unde sanguis tollendus sit.
- XXVIII. De ratione foci atque cauterii.
- XXIX. De passione & curis febrium.
- XXX. De lassitudine, quæ videtur febribus similis.
- XXXI. De febribus internis.
- XXXII. Si in auctumno febrierit.
- XXXIII. Si æstate febriat.
- XXXIV. Si hieme febriat.
- XXXV. Si ab indigestione febriat vel pletura.
- XXXVI. Si ex vulnere oris aut faucium febriat.
- XXXVII. De coactionibus, i. e. de nimia lassitudine.
- XXXVIII. Quæ genera ægritudinum ex coactione nascantur.
- XXXIX. De diversis passionibus ventris.
- XL. De aqualiculo, i. e. stomacho.
- XLI. De colo & coli dolore.
- XLII. Cura longanonis & ilei.
- XLIII. Causæ & curæ strophii.
- XLIV. De lumbricis, cossis, tineis & pediculis.
- XLV. De clysteriis ad curam lumbricorum & tinearum.
- XLVI. De calculosis jumentis.
- XLVII. De emphragma.
- XLVIII. De ileo.
- XLIX. De dolore ventris.
- L. De dolore coli.
- LI. De dolore vesicæ.
- LII. Cossi & lumbrici qua cura tollantur ad manum.
- LIII. De syncopatis & confixis.
- LIV. De his, qui sanguinem per nares emittunt.
- LV. De infestatione sanguinis.

- LVI. Quæ adhibenda est diligentia, ut animalia sana perdu-
rent.
- LVII. Potio æstiva.
- LVIII. Potio hiemalis.
- LIX. Potio in auctumno & vere præbenda.
- LX. Potio omni tempore necessaria.
- LXI. De difficultate urinæ.
- LXII. De stropho.
- LXIII. De dorso curando.
- LXIV. De potione probatissima diapente.

C A P I T A L I B R I I I.

- I. De valetudinibus capitis.
- II. De ap pio so.
- III. De frenetico.
- IV. De cardiacis.
- V. De rabio so.
- VI. Qua observatione curentur cyclo animalia. at unum
exemplariorum habebat, cibo.
- VII. De cerebro commoto.
- VIII. De capitis dolore.
- IX. De distensionibus.
- X. De ap pio so.
- XI. De rabio so.
- XII. De insania capitis.
- XIII. De chirurgia.
- XIV. De auribus.
- XV. De pilis, qui nascuntur in oculis.
- XVI. De suffusione oculorum.
- XVII. De paracenthesi oculi.
- XVIII. De lunatico oculo.
- XIX. De staphyloinate oculi.
- XX. Ad album de oculo tollendum.
- XXI. De suffusione curanda per nares.
- XXII. De diversis passionibus oculorum.

Scriptt. R. R. Vol. III.

P

226 INDEX CAPITUM

- XXIII. De strumis jumentorum.
- XXIV. De glandulis.
- XXV. De pullaribus.
- XXVI. De fistula maxillæ, vel de conficiendo collyrio fistulari.
- XXVII. De expositione fistulæ.
- XXVIII. De tumore faucium vel capitis.
- XXIX. Si ex pletura sanguinis fauces tument.
- XXX. De oncomatis, i. e. tuberibus.
- XXXI. De lingua incisa.
- XXXII. De gingivis & dentibus.
- XXXIII. De osse fracto.
- XXXIV. De cartilagine narium, si sanguis fluat.
- XXXV. De palato, si vena se non clauferit.
- XXXVI. De genere & qualitate mucorum, qui per nares fluunt.
- XXXVII. De cuferino, i. e. cum post cursum sanguis de naribus fluit.
- XXXVIII. De polyposo.
- XXXIX. De siderato.
- XL. De observatione flebotomi.
- XLI. De cervicibus.
- XLII. De malandria, i. e. de vulneribus cervicis.
- XLIII. De distillatione cervicis.
- XLIV. De distillatione scapularum.
- XLV. De armis læsis.
- XLVI. De genu commoto, vel basi.
- XLVII. De fractura articuli, vel cruris, vel coxæ.
- XLVIII. De phlegmone, marmore, sive mallonibus.
- XLIX. De aquatilibus & ozænis.
- L. De pedibus reumaticis, sive ventosis.
- LI. De impetiginibus.
- LII. De uligine.
- LIII. De podagra jumentorum.
- LIV. De orthocolis sive stillofis.
- LV. De pedibus & ungulis.

- LVI. Si pulmunculum ad aperturam fecerit.
- LVII. Si exungulaverit jumentum, & si suffusionem pedum
patiatur.
- LVIII. De pedibus attritis, five mollibus.
- LIX. De dorso confirmando.
- LX. De dorso curando jam læso.
- LXI. Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.
- LXII. Si vulnus fecerit.
- LXIII. Ut pili renascantur.
- LXIV. De denigrandis pilis albis.
- LXV. Ut pili nigri albescant.

CAPITA LIBRI III.

- I. De observanda boum sanitate, Rubricæ c. 1.
- II. De morbis boum, & primo de malleo. Rub. c. 2.
- III. De cruditate. Rub. c. 3.
- IV. De febre. Rub. c. 4.
- II. Si vermes animal fecerit. Lib. III.
- III. De cura lumborum.
- IV. Quibus signis dolor renum indicetur.
- V. De internis musculis renum.
- VI. Si talus exeat animali.
- VII. De dolore renum.
- VIII. De tumore testium.
- IX. Si natura revocari non possit.
- X. Si jumentum sanguinem minxerit.
- XI. De dysenteria.
- XII. Si otiosum animal sanguinem mingat.
- XIII. Si animal sanguinem evomat.
- XIV. Si percussa vena claudi non possit.
- XV. De indignatione vesicæ.
- XVI. De fluxu ventris.
- XVII. De verrucis.
- XVIII. De vitiis coxarum.
- XIX. De laccis gambarum.

- XX. De gambofo.
- XXI. De his, quæ læduntur a rotis.
- XXII. De syrmatiko, id est, quod coxam subito trahit.
- XXIII. De morbo alienato.
- XXIV. De roborosis.
- XXV. De hydropicis.
- XXVI. De sarcosis.
- XXVII. De tympaniticis.
- XXVIII. De lienosis.
- XXIX. De implectico.
- XXX. De phragmatico.
- XXXI. De eo, qui aquam timet.
- XXXII. De spasma.
- XXXIII. De epilepsia.
- XXXIV. De eo, qui aquam revomit.
- XXXV. De sideratitio.
- XXXVI. De percusso a sole.
- XXXVII. De cruditate.
- XXXVIII. De bulimo.
- XXXIX. De anhelitu.
- XL. De æstu.
- XLI. De paralytico.
- XLII. De intrinsecus rupto.
- XLIII. De infania.
- XLIV. De pletura ex hordeo.
- XLV. De passione pulmonis.
- XLVI. De ejeronica, vel orthotonico, vel ortholistophico.
- XLVII. De opisthotonico, & empisthotonico.
- XLVIII. De lethargico.
- XLIX. De morbo regio.
- L. De bili, id est, coleribus.
- LI. De bili arida.
- LII. De coli passione.
- LIII. De vomica.
- LIV. De coriagine.
- LV. De stomachico.

- LVI. De icterico.
- LVII. De stropho.
- LVIII. De dolore jecoris.
- LIX. De inflatione ventris.
- LX. De intestini vexatione.
- LXI. De tussi.
- LXII. De tussi, quæ venit, si quid faucibus hæserit.
- LXIII. De tussi ex perfrictione.
- LXIV. De tussi a colibus.
- LXV. De tussi ab interioribus.
- LXVI. De vulsis.
- LXVII. De tussi, quæ ex humorum acerbitate generatur.
- LXVIII. Ad tussim siccam, vel ad suspirium, & arteriam exasperatam.
- LXIX. Ad vomicas & tussim.
- LXX. De diversis potionibus vulforum & tussientium.
- LXXI. De scabie.
- LXXII. Si animal fœno malo lædatur.
- LXXIII. Si hordeo malo lædatur.
- LXXIV. Ad fascinum.
- LXXV. Remedium contra omnes morbos.
- LXXVI. Si animal lædatur, dum accipit potum.
- LXXVII. Si animal a venenatis bestiolis mordeatur.
- LXXVIII. Si buprestem comederit animal in fœno.
- LXXIX. Si vipera percusserit animal.
- LXXX. Si araneum comederit.
- LXXXI. Si phalangius percusserit animal.
- LXXXII. De mure araneo.
- LXXXIII. Ad ictum scorpionis.
- LXXXIV. De canis rabidi morfu.
- LXXXV. Si animal comederit sterces gallinarum.

CAPITULA LIBRI IV.

- I. De numero & positione ossium.
- II. De numero & qualitate membrorum.

230 INDEX CAPITUM

- III. De numero & qualitate nervorum.
- IV. De qualitate venarum.
- V. De indiciis & ætate equorum.
- VI. De signis, quibus agnoscitur patria.
- VII. De temporibus vitæ.
- VIII. Potio ad reficiendum jumenta, & diapente.
- IX. Ad tussim & vulsos.
- X. Ad collos, vermes vel tineas.
- XI. Adversum omnia genera morborum.
- XII. Confectio suffimentorum salutaris.
- XIII. Confectio pulveris quadrigarii.
- XIV. Compositio caustici.
- XV. Compositio malagmæ.
- XVI. Compositio collyrii fistularis.
- XVII. Compositio malagmæ crudæ.
- XVIII. Compositio syncrismæ.
- XIX. Compositio traumatici.
- XX. Compositio malagmæ basilicæ.
- XXI. Alia compositio malagmæ.
- XXII. Compositio prima anacollimatis.
- XXIII. Compositio alia malagmæ crudæ.
- XXIV. Compositio malagmæ ad uligines.
- XXV. Compositio malagmæ ad nervos.
- XXVI. Compositio traumatici.
- XXVII. Compositio collyriorum.

SEQUUNTUR MEDICAMENTORUM

GENERA QUÆDAM, AD FINEM

QUARTI LIBRI

A D J E C T A.

Cephalicum emplastrum ad claudenda vulnera.
Medicamentum consuetum.

Chlora, medicamentum ad vulnera limpidanda.
 De tetrapharmaco, ad vulnera claudenda.
 Glicium, ad vulnera fordida & cancrofa.
 De officulari, ad omnia officula.
 De styptico, ad vulnera humecta.
 Medicamentum ad omnia vulnera claudenda.
 Implectoricum, ad cava fupplenda.
 Ad oculorum rupturas, & glaucomata.
 De syncrifma, aliud.
 De lippariis.
 Traumatici compositiones variae, ad varia.
 Caustici compositiones aliae ad diverfa.
 De malagmatis quibufdam.
 Emplaftrum quoddam.
 De ceroto.
 Fomentum ad tumores, vel quamlibet duritiam.
 Potio hiemalis.
 Potio aestivalis.

V E G E T I I R E N A T I
A R T I S V E T E R I N A R I Æ
S I V E
M U L O M E D I C I N Æ
L I B E R I

I. CONTINUO animal, quod valetudo tentaverit; tristius invenitur, aut pigrius, nec consueto utitur somno, nec solito se more transvolvit, nec requiem ut assumat accumbit, nec deputatum cibum assumit ex integro: & potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupentibus oculis, auribus flaccidis, erecto visu, turpi pilo: exhausta sunt ilia, fit spina rigidior, anhelitus crebrior aut gravior, os asperum & solito ferventius, tussis aliquando lenis, aut gravior, incessus ipse, quo maxime notatur, segnis ac nutans. Cum hujusmodi signa in jumento unum vel plura conspexeris, statim illud separabis a ceteris, ut contagionem non inferat proximis, & facilius in solo jam causa morbi possit agnosci. Si diligenter habitum, post unam, secundam, vel tertiam diem ab illa mœstitia fuerit absolutum, nihilque resederit in corpore ipsius, quod putetur ambiguum, scito, ex levioribus causis

illam venisse tristitiam, & animal consuetudini pristinae esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio. nam frequentius inspicere debet & cautius, quod semel coepit esse suspectum.

II. Morborum quidem diversae sunt passiones, sed uno generali vocabulo continentur, quod ab antiquis malleus nominatum est, ipsa appellatione vim cladis periculumque testantes. Sunt autem species mallei numero septem: humidus, aridus, subtercutaneus, articularis, elephantiasis, subrenalis, farciminofus. Signa omnium dicamus.

III. Humidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. Hujus gravatur caput, oculi lacrimantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu: quem profluvium atticum veteres vocaverunt. Quandocunque autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere coeperit, jam insanabilis est & vicinus morti.

IV. Aridus autem morbus his agnoscitur signis: Nullus ei per nares supra solitum humor emanat; suspirat tamen graviter, & nares habet extensas. ilia curvabit intrinsecus, & contractionem spinæ duritiamque patietur. testiculi ejus ita substringuntur, ut apparere vix possint. cibi parcius, bibendi appetentior ultra morem. propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem. tensis oculis in obliquum respicit, nec facile cubet. Hunc suspirium vocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subveneris.

V. Subtercutaneus morbus autem his proditur

signis. Vulnera in corpore ejus scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & viridis, qui pruriginem movet, ut scalpere parietibus vel columnis animalia sæpe fricare compellat, quo ulcera corticem ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. propter quod diu vivit. Et ideo si cura non defit, ex hoc plurima jumenta liberantur. Quidam vero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentaverunt, quod similia supradictis signis videatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, a pestiferi illius mali societate discretus est, & seorsum ab illa dicetur.

VI. Articularis autem morbus, quem ἀρθρίτην Græci vocant, per hæc monstratur indicia. Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur elusus. Sed hæc solet esse distantia, ut illa quælibet læsio loco figatur, hæc autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus adstringitur cutis, & ad tactum trahenti dura resistit. Rigescit spina, corpusque contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. & quamvis non recusset alimenta, nec curat si desint: in dies tamen deterior fit & tristior, difficulterque curatur.

VII. Farciminosum vocabulum ex genere passionis evenit. Hujusmodi deprehenditur argumento. In lateribus & in coxis, & in verendis quoque par-

tibus, & præcipue in juncturis membrorum, vel in toto corpore, collectiones inflantur: rursusque his velut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potumque ex more recipiunt, macrescunt tamen, quia digestio eis plena non provenit. hilares aspectu sanisque similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. nam affectis farcimino, quidquid superest virium, tollit. In initio tamen, ne morbus increseat, vel in fine, cum jam vires redire cœperint, emissio sanguinis juvat.

VIII. Subrenalis morbus non minus nomine, quam ipsa passione monstratur. Nam animal, velut renibus læsis, a posteriori parte deficiens, prodit mortiferæ necessitatis indicium. tussiet graviter, horrebit aspectu: cutis duritia ex spinæ rigore proditur: parcius potum, parcius appetit cibum. Huic quia tota vis morbi possidet lumbos, a femoribus incipit prima curatio.

IX. Elephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cujus naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen, & in hominibus, & in animalibus dedit. Cujus signa hæc sunt. In toto corpore uredo nascitur, præcipue in dorso, squamas similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam & in capite, papularum fervor emergit, vel ozænæ asperiores frequenter oriuntur. Priusquam hæc ostendantur indicia, ventre soluto erit, & marcescit, & aspere tussiet. Cujus os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto: quæ passio pullis

a matre depulsis plerumque perniciem consuevit inferre. Hunc 'diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fovere contendunt, nisi prius, potionibus datis, pestis eleuetur interior. Nam extrinsecus cepta medicamenta morbum non eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus, ejusmodi morbo laborantibus, generalia ista sunt vitia: tussis aspera & crebra suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increscens, cum studium & alimenta non desinant, demissior cervix, stupentes oculi, tardior incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulariterque digestis, singulorum morborum speciales propriasque curas oportet adjungere. Post hæc de generali minutione singulorum, & adustione docens, concludam librum primum.

X. Malleus morbus si humidus fuerit, ita ut per utramque narem virides defluant muci, inter exordia caput ejus adhibita curatione purgandum est ita: Olei optimi uncias 3, liquaminis floris unciam 1, vini veteris cyathos 3, sereno tranquilloque die pariter commisces, & cum tepesceris, infundes in naribus. caput religabis ad pedes, sensimque jumentum impeditum compelles incedere, ut omnis humor emanet. (ad siphonem autem paulatim infundes non semel a cornu.) Quod si sanguis postmodum coeperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitime fuisse purgatum. Post quod sebum caprinum resolutum oleo miscebis: sic infusis naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. Radicem quoque laseris tonsam, & per fistu-

lam vento naribus infitam, ut sternutum provocet, adhibere commodum est. Caput etiam extrinsecus auriculasque oleo calente diligenter perunges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtii quoque semen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, qui diapenton vocatur, & hac ratione conficitur: Murrhæ, gentianæ, aristologiæ longæ, baccis lauri, rasuras eboris bene tritas & cribratas æquis miscebis ponderibus, servabisque. Exinde prima die unum cochlearium cumulatam cum sextario vini veteris, secunda die unum & semis, tertia autem die duo cochlearia tepesfacto mero aspersa, & diligenti agitatione permixta dabis ad cornu. Postea ex cervice de matricali vena sanguinem detrahes, permixtumque acerrimo aceto, omne equi corpus perunges, & contra pilum diligenter fricabis, ut ad similitudinem glutinis adhæreat. jumentum quoque in loco calido constitues. Si cibum fastidit, statim dumtaxat farinæ hordeaceæ sextarium unum, quinque sextariis aquæ permixtum, equo dabis in potu. Triticeam quoque farinam simili mensura & ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, non ideo aliud dabis, quousque hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato quoque postea sanguinem detrahes, ut omni ex parte, si qua morbus prægravare coeperit, relevetur. Scito, nisi diligenter occurras, hunc esse periculosissimum morbum. nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, & spem omnem salutis excludit.

XI. Aridus vero morbus, qui & suspiriosus præ-

cipue dicitur : & hic negatur a quibusdam posse curari , propterea , quod phthisi , quæ hominibus mortifera est , similis invenitur. Quotidie enim macie crescente , exilior redditur , penitusque siccat. In omni autem ratione medicinæ facilius est , quæ abundaverint diminuere , quam , quæ videntur deesse , supplere. Salus tamen jumentis etiam in hac passione præstatur , si inter principia possit occurrere. Sanguinem ficcis detrahare contrarium est. Sed vino & oleo sufficienter admixto & tepefacto , perungendum toto corpore animal est , ita ut caput & maxillæ , & extrinsecus fauces eidem largius infundantur , & contra pilum usque ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsecus autem a prima die hac potione curandum est. Succum ptisanæ , adipem suillum remissum , & amilum ex melle passoque decoctum per cornu in potione dabis , ut canalis gutturis eidem , maxillarumque compago laxetur , quam ficcitas adstrinxerat morbi. Quo facto , in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamque viridem , si inventa fuerit , debet accipere , ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur. Passi optimi sextarium unum , iridis Illyricæ unciam unam , piperis nigri semiunciam , croci scrupulum , myrrhæ trigonitis semiunciam , pollinis turis unciam unam , ova cruda quinque pariter mixta prima die dabis ex integro , ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras , ut tam gravis morbi asperitas , potionis dulcedine mitigetur. Post hæc , melle , butyro , axungia , salibus , & picula , offis pro æqua

omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo involutis, attinctum animal replebis, [&] die prima quinque pillulas, sequenti septem, tertia die novem daturus ex more. Expensis autem his, nec ungere cum vino & oleo tepefacto desit industria: nam amarissimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solvi. Contraria enim non nisi contrariis medicinis curantur. Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum vino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen possit evinci. Quod si gravior tussis & strangulans urgebit, accipe fabæ fractæ sextarium unum, sevi caprini uncias tres, allii capita majora tria permixta decoques, & cum passo vel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccae pondera duo diligentissime tundis in pila: foenugræci sextarium decoques, quousque aqua ad medietatem veniat, post colabis, & foenugræcum in mortario cum ficu conteres. allii quoque uncias tres contundes similiter in mortario, & tam rutæ, quam apii fasciculos ternos: quibus omnibus pariter mixtis, diligenter tritis, addis dracontii uncias duas. Aqua, in qua foenugræcum coctum fuerit, superfundis, potionemque facias, quæ per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel vulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum: Inter nares jumenta scalpello secabis, & aquam frigidam per fistulam latam ejus ori suppones, naresque ipsius assidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in

aqua. Potionem quoque ei quotidie dabis hujusmodi. Succum ptisanæ cum sevo caprino decoctum, sextarium unum, sulphur vivum, tus quoque masculum æquis ponderibus deteris atque commisces: ex eo cochlearia singula diebus singulis cum ptisana permixta defundis ad cornu. Cum autem coeperit esse validior, de cervice sanguinem detrahes, additoque aceto animal perfricabis.

XII. Subtercutaneus morbus, cum humor pestifer intra corium & viscera com meat, hac ratione curandus est. Fistulam ei facies vel cauterium, inter armos ejus & ventrem loco consueto ad mensuram incisa cute, die sereno, & si spatium est, luna minuenta, Indis ut mos est, per quam omnis e visceribus humor educitur, coloris aurei vel crocei, languoris tabe corruptus. Quæ si minus traxerit, radicem herbæ tithymalli eodem vulnere inferes septem diebus, quæ residuum virus educat. Est & aliud remedium: Radiculam, quam quidam consiliginem vocant, quidam pulmonaceam, qua mulomedici frequenter & bubulci utuntur, in pectore animalis hac ægritudine laborantis eatenus pones, ut acuto cuprino circines locum. Postea corio perforato radiculam interferis. quæ ibidem sponte tamdiu permanebit, quousque cutis, quatenus cuprino signata, in putredinem sit versa, & a toto corpore ad illum locum humor trahatur, & per vulnus emittatur. Hinc potionem diapenten superius designatam, cum vino veteri optimo, per triduum, vel, si necessitas erit, per dies plurimos dabis. Apium quoque viride, & baccas lauri, vel istæ res si non

invenirentur, lauri & cucumeris silvatici folia, per partes minutissimas concides, hordeoque miscebis, ut animal sicut e potione diapente, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic tamen aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea dare te convenit, & in loco tepido stabulare. Nam frigus humoris augmentum est, & reumatis. Cibus quoque magis siccum, quam viridem, in hac passione debet accipere, & exerceri vehementer, ut sudore siccet humor infestus.

XIII. Articularis morbus his declaratur signis. Claudicabit alternis pedibus, modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, vel certe in genibus apparebit: propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis nervos & venas implet, & lædit atque debilitat. Huic sanguinem primo de cervice, hoc est, de matricali vena, detrahes: quem aceto acerrimo permixtum per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quæ vexata sunt, diligentius ungas: quia creditur sanguis emissus e corpore, & corpori rursus cum aceto impositus, vitia morbosa siccare. Quod si vel in genibus vel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes, cui adjicies cretam cimoliam, id est, albam, urticæ libram, tres sextarios aceti, cimini triti libram, resinæ fixæ libram, picis liquidæ libram, salis communis pugillum, stercus bubulinum recens, quantum creditur posse sufficere. ex hoc, ubicunque tumor apparuerit, diligenter sæpius illinies. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne contagio caput oc-

cupet. Ab armis quoque deplendum est, si in prioribus pedibus claudicatio apparuerit. Vel certe de coxis auferendus est sanguis, si a posterioribus coeperit claudicare. Dabis quoque ei potionem adversus omnes morbos probatissimam: Centauream, absinthium, peucedanum, serpillum, sagapinum, betonicam, saxifragam, aristologiam rotundam. hæc omnia æquis ponderibus tundes diligenter, & cernes. Si febrit animal, cum aqua; si vero non febrit, cum vino optimo dabis, ut singulis diebus per sextarium vini, vel aquæ tepidæ cocti prædicti medicaminis singula majora cochlearia plena & cumulata commisceas, & per fauces degeras, ut amaritudinem morbi herbarum amaritudo compugnans possit expellere.

XIV. Farciminofus autem morbus, a similitudine farciminis appellatus est: quia velut per fistulas quasdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totum corpus collectiones plurimas facit, & aliis velut minuentibus aliæ rursus nascuntur. Sed passio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur, quia interna eorum adhuc sana sunt, sed corruptus humor ex morbo inter cutem & carnem versatur. Huic tamen in initio, tantummodo, antequam incipiat marcescere, aut in fine, cum jam bene fuerit reparatum, detrahendus est sanguis. nam in media passione si flebotomia uti volueris, ægrotum animal nequaquam curabis. Sed collectiones quasunque fecerit, inuri rectis cauteriis convenit; & ut efficacius profint, cuprinis cauteriis est utendum. quæ vulnera pice liquida,

admixto oleo & melle, curantur. Potiones catharticas, vel nimis amaras debet accipere, id est, diapente cum vino, sicut superius dictum est, quæ ad omnia genera morborum animalium efficaciter prodesse consuevit. Præterea radices ebuli lib. i infundis per triduum sextariis tribus vini optimi. Post semiunciam optimi aloes centaureæ unciam i, opopanacis unciam i, diligentissime teres, & de illo vino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextarium i mittes & tepidum per cornu dabis. Quam mensuram triduo custodire te convenit, ut etiam per ventrem hujusmodi catharticiis potionibus digeratur humor infestus. Quem exercere in cursu, quousque ad plenum sudorem veniat, sæpius convenit: & curatum observatione prædicta, in pascua mittes, ut diu noctuque æstivo tempore sub divo & libero aere pascatur, quatenus & varietate herbarum oblectatus, & solis calore ficcatus, rursusque noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

XV. Subtenalis morbus ut periculis plenus est, ita ad intelligendum apertissimus invenietur. Nam renes jumenti occupat atque dissolvit. propter quod animal in primis partibus alacre, posteriora trahere consuevit. Huic hac ratione succurratur. De utroque latere, vel de femore incisus competenti loco venis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus per omne corpus, & præcipue super renes animalis inducitur. Potionem notissimam diapenten ad cornu per os debet frequenter accipere. Sed & per anum calidissimis speciebus clysterii in-

gestione curandum est. Aloes unciam 1, pyretri unciam 1, euphorbii unciam semis, pulegii bene triti unciam 1, baccarum lauri unciam 1, castorii semiunciam, feminis sinapis uncias 3, salis triti heminam : hæc omnia diligenter contusa in tres dividendes partes, & diebus singulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curæ exigat ratio, quasi singulos semisextarios, clystere per intestinum animalis infundis, ut calefactis intrinsecus renibus, resolutus humor possit per ventrem, cum stercore emitti. Præterea lumbi ipsius oleo laurino vino calido permixto confricandi sunt vehementer & sæpe, ut deforis & intrinsecus acerbissima passio possit evinci. Cauteria quoque renibus imponuntur, ut vis morbi ignis ardore sicceatur. Danda quoque est potio octo specierum decocta, cujus in articulari morbo fecimus mentionem, quia in omnibus efficaciter prodest.

XVI. Elephantiasis morbi causa superius est indicata, cui talis est adhibenda medicina, ut non extrinsecus uredinem, vel vulnuscula ipsius curare tentemus. Nam morbus refugiet intus, & penetrabit viscera, ac periculum gignet. Sed primum de matrice tollendus est sanguis, & acri aceto commiscendus, ac toto inducendus est corpori. Postea de palato, & si vires permiserint, de ceteris locis, quæ morbus infestat, pro modo ac tempore minuendus est sanguis, & cum aceto rursus imponendus. Pulli autem a matre depulsi, & ad stabula religati, præcipue solent hunc morbum incurrere: quia digestio cibi, qua in pascuis utebantur, pri-

mae exercitationis aufertur, & nondum ad residendum robusti, ad præsepia stare coguntur. Elephantiosi morbo, & omnibus mallei passionibus, non solum diapente, cujus experimentis indubitatae sunt vires, & sine quo mulomedicus mutilus est, sed hæc quoque portio præparanda atque fervanda: Myrrhæ trigonitis libram 1, turis masculi lib. 1, corii mali Punici felibram, piperis unciam 1, eroci uncias 6, acaciæ rufæ felibram, absinthii Pontici felibram, serpilli libram 1, betonicæ libram 1, centaureæ libram 1, sagapini uncias 3, saxifragæ uncias 6, peucedani uncias 6: hæc omnia tusa & bene cribrata, cum melle optimo decoques, & in vase vitreo vel stagneo recondita fervabis. nam per vetustatem magis valet. Ex quo medicamento singula cochlearia cumulata, singulis animalibus morbidis, cum sextario aquæ calidæ, & tribus unciis olei optimi permixta, per triduum dabis. Ubi proficere coeperit, cum vino optimo & oleo dabis, sicut dictum jam est, cochlearia singula continuis diebus. Ex qua potione, non minus quam diapente, quolibet morbo correpta animalia liberantur. Pulli tamen beneficio ætatis evadunt facilius: sæpe incurati moriuntur.

XVII. Ea, quæ ad morbi mallei execrabilis curationem pertinebant, abundanter constat exposita. Sed tanta vis ipsius morbi est, ut nihil expediat omitti. nam gregum in pascuis sineſtus interitus, animalium quoque in stabulis mortes innumeræ, ex ipsius contagione proveniunt, & ab imperitis, vel negligentibus curam, aut divinæ iracundiæ imputa-

tur, aut fato. Denique, sicut supra declaratum est, ab uno animali incipit ipsa pernicies, & festinanter ad ceterorum transit exitium. Propterea semper sunt separanda, in quibus suspicio tantæ pestis coeperit apparere, usque eo, ut etiam corpora mortuorum animalium, quæ ab illo morbo interemta fuerint, exportanda sint ad ea loca, per quæ aliorum animalium transitus non sit, & profunde obruenda sub terra. nam & vivorum, quæ corrupta fuerint, & mortuorum foetidissimo odore, sana primo jumenta corrumpuntur & pereunt. Cujus morbi causas, plurimi mulomedicinæ auctores reddere tentarunt, asserentes ex nimia lassitudine cursus, vel saltus violenter extorti; aut ex calore æstatis, vel frigiditate hiemis; aut si volentes emittere lotium non sinantur; vel si hordeum sudantes acceperint, & si post cursum calidi biberint; [& si plena vesica,] vel post potum cogantur ad cursum; aut foenum comederint hordeumque corruptum: ex his vel hujusmodi necessitatibus malleum morbum solere generari. Vitanda quidem ista sunt omnia: nam ex his periculosæ ægritudines jumentis sæpe proveniunt. Malleus autem morbus ex aeris corruptione præcipue descendit. Nam Austro & Africo vento flantibus, interpositis annorum spatiis, recessu, ut asserunt, catastematis, sicut certo tempore homines pestilentia corrumpuntur, sic animalia ille aer corrumpit & perimit. Unde probatissimæ & plures necessariae sunt potiones, quæ adversus tantam vim præstare valeant salutis auxilium. Quarum partem superiori jam pagina comprehendi-

mus, partem ex omnibus auctoribus collectas consequenter adjunximus. Remedium proficiens ad omnes generales morbos. Semen cucurbitæ Ægyptiacæ, [i. coloquintidem] quantum acetabulum capiet, frangis, & conteris, addita vini optimi hemina una, quod diligenti agitatione permixtum linteolo colabis, & per dextram jumenti narem infundes, ut pervenire possit ad viscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimum prodest. Alia quoque vilior, sed non minus apta curatio est. Radices cucumeris silvatici virides contundes, & in aqua nocte una macerabis, deinde sublatas contundes & colabis: ex quo succo tria cochlearia cum nitro trito permixta, cum vino, si animal sine febre fuerit, tepesacto, quotidie faucibus ingeres, ita ut septem diebus continuis curare non desinas. Nitrum quoque bene tritum, & cucumeris silvatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordeum bene purgatum, animali languenti ad pabulum infundas, ut non solum potio, verum etiam pabulum medicamento temperatum faciat ad salutem. Item aliud. Radicem ebuli & radicem urticæ æquis ponderibus minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisque per linteum. ex quo mensura unius ovi tepesactum per nares animalis triduo degeres. Consequenter ita facturus, ut jumentum, quod morbum patitur, hordeum cum apio & cucumere silvatico minutatim inciso, semper accipiat, contusumque ipsum agrestem cucumerem & aquæ sufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio. Herbæ

Sabinæ libram 1, trixaginis uncias tres, centaureæ uncias 2, aristolochiæ uncias 4, baccarum lauri uncias 4, murrhæ uncias 4, omnia contundes & cernes, & in pulverem minutissimum rediges, & cum necesse fuerit, cochlearium magnum plenum cum sextario 1 vini tepefacto faucibus tædiantis infundes. Hæc quoque adversus omnes morbos medicina succurret, quod quatenus vires patiuntur, interpositis diebus [cum præscriptis minutionis observantiis] primo de cervice, post de palato & in quibuscunque locis se morbus ostendit, ut si in facie, de capite; si in primis partibus, de armis; si in posterioribus, de coxis, sanguis est auferendus, & cum aceto miscendus, ex quo animal perfricerur. Cui hæc per triduum potio dabitur: Panaces radicum uncias 3, eryngii radices ponderis tanti (Eryngion autem herba melior est; quæ in litore vicina marinis fluctibus nascitur, carduo silvestri pæne similis, flore galbineo, cujus eruendæ sunt radices, nam longius penetrare dicuntur) feniculi quoque seminis uncias 3, aloes uncia una semis contusa & cribrata in tres particulas dividetur, & cum fracti & moliti tritici farinæ sextario candenti aqua misceatur, & ad cornu per fauces triduo animali infundantur. Pelagonius adversus omnes morbos efficacissimum pulverem credit esse, si pullum ciconiæ nondum adhuc stantem, sed jam plumas habentem, vivum in cacabum mittas, & gipses, perustumque vapore furni, in pulverem redigas, & tritum vitreo vase custodias, grande cumulatamque cochlearium cum vini sextario animalis faucibus

infundas, donec recipiat sanitatem. Chiron vero Centaurus præter alias compositiones, quæ jam relatæ sunt, afferit, catulum lactantem vivum in aqua ferventi missum, ac depilatum, ita decoqui, ut ossa separentur a carne: quibus diligenter ablatis, ejus caro cum aqua, in qua decocta fuerit liquamine optimo, vino veteri & oleo, & pipere cum melle condita, usque ad sextarium debere servari, ac singulis animalibus binas cotylas tepesactas, donec ad sanitatem perveniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoque hædinum, omnesque pedes depilatos ad caldarium eadem ratione, qua catulum, excoqui, ablatisque ossibus condiri, & binis cotylis per diem in potione, per cornu sæpius datis, animal morbidum liberari. De gallo quoque gallinaceo albo, eadem, quæ de catulo, observanda demonstrat. Radicem quoque herbæ thymali decoctam cum vino dulci dare morbidis animalibus suadet. Ei quoque animali, quod profluvio Attico coeperit laborare, ita ut viridis ei, vel pallidus [per nares] humor erumpat, ex lotio humano vel arietino duas cotylas cum vino, & cyatho olei rosacii putat esse miscendas, & per nares, quæ humorem funestum egerunt, digerendas. quam curationem & pulmone sanitatem, & naribus ficcitatem præstare confirmat.

XVIII. Pro physico autem & anniversario remedio tradidit ulpicum beticum vel allium majus, quod quidam Gallicum vocant, capitella singula, cum singulis semiunciis sagapini, & singulis cyathis olei optimi diligenter trita, singulis aquæ he-

minis oportere misceri, & heminas singulas per caput animalium dari octavo Kalend. Julias (hoc est, in initio canicularium dierum,) septimo, & sexto: quo facto trinis potionibus stagnata, ut dicuntur animalia armentina, vel domita integro anno a morbo intacta servari.

XIX. Adversus morbum malleum, cujus diversae sunt species, quae in potionibus, tam per os, quam nares degerendis, vel clystere, quaeque in cauteriis vel flebotomo facienda sunt, declaratum est, sed restat alia non minus necessaria efficaciorque curatio, quae suffimentorum genere & odore praestatur. Nam cum ipsa tabes ex corrupti aeris foetore nascatur, & usque in pulmonem & viscera penetrando, descendat, non minus austeritate odoris, quam potionum amaritudine consuevit expelli. Pro numero itaque animalium eliges locum humilem ex omni parte clausum, in quo induces animalia jam aegrotantia, quae curare desideras; vel adhuc sana, & separatim, quae non vis morbi contagione perfundi. Origanum, allium, mentam, aspaltum, peucedanum, castoreum & opopanax æquis ponderibus permisceas, & exinde, quantum tribus digitis levare poteris, in carbones vivos mitas, animaliumque os & caput super fumum tenebis, ut austeritas odoris, per os & nares intrinsecus ingressa, omnia compleat, & ad pulmonem usque penetrando perveniat, & praestet animalibus medicinam.

XX. Est & alia compositio suffimentorum ad morbos prohibendos, sumtuosior quidem, sed pu-

tatur utilior. Sulphuris vivi libras 2, bituminis judaici lib. 1, opopanax uncias 6, achanti uncias sex, galbani & castorei, yreos crudi ana uncias 6, falis armoniaci uncias 2, falis cappadocis uncias 3, cornu cervini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis feminae, ana uncias 3, lapidis ematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis ana unciam 1, equuleos, id est, caballiones marinos numero septem, caudas marinas, ungues marinos ana numero septem, uvæ marinae uncias tres, medullæ cervinae, cedrei, picis liquidæ ana pondera tria, ossa sepia numero VII, auri semiunciam, ballucæ siliquam: hæc universa commixta atque succensa, odore suo morbis tam hominum, quam animalium, resistunt, & dæmones fugant, grandines prohibere, & aërem defæcare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut invenire nequiveris, aut enormitate pretii ab emptione cessaveris, reliqua efficaciter profunt.

XXI. Medicina omnis animalium, vel si verum querimus, etiam hominum, nisi rationem curationis ante cognoverit, atque prædixerit languentibus periculum, errabit frequenter. Exposita enim curandi ratio, & cum genere congruens passionis, indubitanter præstat auxilium. Ideoque pluribus membris ac morbis generale remedium diligenter oportet exponi, quod præcipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter pro tempore & viribus animalium, & pro ætate perfecti mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit hujus rationis, non solum per detractionem sanguinis non curabit, verum etiam periculum jumentis fre-

quentissime generabit. Nam cum vita virtusque animalium consistat in sanguine, rursus tempestive detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatem. Cujus rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborum humorumque indigestione corruptus, per membra discurrit, & languorum doloremque aut universo corpori, aut certis quibusdam partibus consuevit inferre. Nam per constrictionem nervorum, venarumque tensionem, inflatio, indigestioque generatur: quæ tensura, ut ita dixerim, corporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis, non potest. Unicum enim compendium atque remedium est, corruptionem illam, quæ nocet, & quasi infesta tabe ægritudinem vel periculum gignit, cum sanguinis ipsius vitiosa parte detrahere.

XXII. Hinc plerique veris tempore quotannis de cervice jumentis sanguinem demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri corruptoque sanguis novus admixtus natura calescens debilitatem valetudinisve periculum faciat. Veteres autem, prudentioresque auctores absque necessitate depleri animalia vetuerunt, ne consuetudo minuendi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinem generet. Rectius ergo est, minoris ætatis animalibus & bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absque palato: de quo assidue tam minoribus, quam maturis, detrahendus est humor, ut caput, oculi, cerebrumque releventur. Maturis vero animalibus non incommodum est pulsare venam, cum mittuntur in pascua. Illa tamen in omnibus, qui deplendi

sunt, conservanda est consuetudo, ut pridie, quam vena pulsetur, sustententur levioribus & paucioribus cibis, ut, per diastema composito corpore sint, non turbato per indigestionem. In solo autem æquali statues jumentum, cervicemque illius loro cinges, quo strictius super scapulas tangatur, ut vena possit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia cum aqua venam ipsam lavabis & sæpe deterges, ut altius emineat. Pollicem quoque sinistræ manus interius deprimes, ut non eludat, & tumidior atque inflator vena reddatur. Consequenter juxta præceptum artis, vel animalis ipsius positionem, sagittam dari calibis exigens coribus bene acutatam. Observabis quoque, ne altius imprimas manum, & gulam atque gurgulionem rumpas, & arteriam præcidas. hoc enim vitæ consuevit inferre periculum. Percussa vena, foenum vel farraginem ad edendum apponas animali, quatenus agitatione maxillarum melius erumpat sanguinis impetus. Cum autem niger vel corruptus humor egeretur, vel coeperit manare purior, statim jumentum tolles a cibo, & imposita fibula venæ plagam adstringes. In plaga vero pittacium imponas, ut diligentius claudat, licet quidam utantur & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues jumentum, & farraginem, si tempus est, vel foenum mollissimum dabis septem diebus ac noctibus. aquam etiam offeres, ut, si voluerit, bibat. Sed triticea farrago hordeaceæ præferatur: quæ si defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam, quod ea melior sit, quæ vicinior marinis fluctibus fuerit. Propter quod ventrem facilius sol-

vit, humoremque deducit. Pulsata etiam quocunque loco vena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoque permixtum vel aliis medicaminibus, quæ ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, præcipueque illum locum, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione atque beneficio, ut quidam ajunt, ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris, præstare medicinam, vitiumque siccare. Quam curationis solertiam non oportet omitti. Præterea interpositis diebus post flebotomum, animalia producuntur ad solem, & sanguis detrahatur eis de palato. Despumantur autem tertio gradu a dentibus caninis. Quos oportet suspendi alius propter sanguinis fluxum, ita ut eo die mollissimis cibariis utantur & furfure. Sequentibus autem diebus, non ex integro hordeum consequantur, sed a vilibus incipiant, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perveniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare vel fluvium, diligenterque loti tergantur. Vino quoque & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfrictionis injuriam. Quibus perfectis, equi nobiles tum demum ad labores cursusque itineris revocentur.

XXIII. Sciendum est præterea, castrata animalia nunquam oportere depleri. causa hæc est, quia jam partem virium cum testibus amiserunt, & si depleta fuerint, vehementius enervantur. Hinc est, quod asinis non detrahendus est sanguis, quia naturaliter

minus habent sanguinis, gracilioresque sortiti sunt venas.

XXIV. Admissarios etiam equos flebotomare non est opus : partem enim virium & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admissura cessaverint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidunt in cæcitatem, quia id, quod coitu digerere consueverant, declinat in oculos.

XXV. Nunc, ne quid relinquatur ambiguum, in quibus passionibus, & ex quibus locis, sanguis emitti debeat, indicabimus. Morbidis, & quibuscunque totum corpus in causa est, (sicut febrientibus, unde, infra dicendum) de matrice detrahendus est sanguis. Cephalargicis autem, apiosis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis, bistrutitiis, sicardiciis, rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Verumtamen melius est, de temporibus, quæ in dextra & sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub cavatura temporum, tribus digitis ab oculo interpositis, inferius vena perquiritur, & ex utraque emittitur sanguis. Eis vero, quibus suffusio contingit oculorum, vel cetera vitia, quæ oculis nocent, inferiores venæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius, quam oculi sunt, inciduntur. Quibus quidem fastidium inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel prægravatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus autem pulmo est in causa vel jecur, vel cetera, quæ his vicina sunt membris, de pectore minuendus est, ex venis, quæ positæ sunt in dex-

tra ac sinistra, ubi brachiola conjunguntur, & flexura fit, cum armus plicatur. Quibus quidem armus est in causa, de brachiolis sanguis minuatur: quæ venæ positæ sunt interius, ubi centuriæ, id est, muscoli brachiolares sunt, sex digitis superius quam genu, tribus vel duobus digitis inferius quam centuriæ. Hæ venæ sagitta percutiantur, sed caute modesteque tangantur, propter debilitatem animalis; quia hæ commixtæ sunt nervis. Quibus autem articuli in causa erunt, vel si articulus insertus vel intortus fuerit, vel aquatilia habuerit, vel quidvis simile in articulis contigerit, de subcirro sanguis subtrahi debet: quæ venæ positæ sunt inferius quam articuli tribus digitis sub coronam. quæ venæ cum summa cautela tangendæ sunt, quia articulorum conjunctæ sunt nervis. Creciaco vel si basim moverit, de coronis rectis tollitur sanguis.

XXVI. Quibus autem jumentis vel suffusionis vitio, vel per voluntatem excruciatâ ungula fuerit, vel quibus remorata basis longi temporis claudiginem fecerit, ejusmodi curatione sanantur. Componis omnem ungulam quasi ad vivum, allidesque virantum, hinc suffraginem illius alligatam lino vehementer stringes, totumque simul ungulæ solum in circuitu scalpelletur, & circumgyrabis, ut a corona ungula sublevetur ex parte, tunc circumcisorium inferes inter unguem & solum, & cum bene elimpidaveris, suffraginem solvis, & invenies de calcaneo venas fluere, & cum sufficienter effluerit cruor, sale perfricabis, postea aceto & oleo inunges, & linteolis munies diligenter. Sparciam cal-

ciare curabis, ut post egestionem humorum ungula reparetur. Hujusmodi autem curam nunquam nisi singulis pedibus adhibere debebis, ut in tanto dolore animal duret ac stet. Si autem in alio pede similis est causa, cum in illo, qui prius curatus est, firmiter animal stare coeperit, tunc eum elides, & ut dictum est, simili observatione curabis. Si vero in his causis animal cremare volueris, semissabis illud hoc modo. Compones ungulam ejus ad vivum, & contra venam addita sagitta pertundis, ut possit sanguis acontizare per solum, quod sagitta pertulerit. Simili autem modo sale fricabis, oleoque & aceto, linteolisque munibis, dumtaxat singulos pedes, ita ut portare se possit. hi plane, qui semissantur, non eliduntur.

XXVII. Epistomicis, vel qui morbo subrenali laeduntur, vulsis etiam, colicis, & quibus venter frequenter dolet, de cauda sanguis emittitur, licet melius putetur propter hujusmodi causas ortas de visceribus debere sanguinem tolli. Quod si de cauda tollere volueris, sic facies: Erige & retupina caudam ad lumbos, quatuor digitis ab ano, ubi pilos non habet, caede caudam cum tabula aliqua non ponderosa, quousque se vena demonstret, & in caudae media divisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties venam, ut acontizet sanguis, post decursionem fasciola colligabis. Cum autem de visceribus emittere volueris, sub inguibus de dextra sinistrave in singulis femoribus eminentes venas medias sagitta percuties, post decursionem sanguinis cretam impones, [sed caute, propter vicinam

mixturam nervorum.] Si laccæ in gambis fuerint, aut aliquis dolor coxæ vel gambæ, sanguis detrahatur gambis: sunt enim venæ a visceribus descendentes per gambas interius, quas medias propter vicinam mixturam nervorum caute transverso flebotomo percuties, & post decursionem fasciola ligabis.

XXVIII. In animalium curis ac medicinis duplex remedium auctores esse voluerunt, minutionem sanguinis, per quam constricta laxantur, & ustionem cauterii, per quod laxata firmantur. Sed cum flebotomi ratio evidenter videatur exposita, cauterii quoque, licet novissima cura sit, aperienda videtur utilitas. nam adustio laxata constringit, inflata attenuat, humectata desiccatur, coagulata solvit, carcinomata præcidit, veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statum suum revocat, super naturam excrecentia, sublata, & adusta crescere non patitur. Nam cum candente ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur atque maturatur, & beneficio ignis dissolutum, per foramina, quæ facta sunt, effluit cum humore. atque ita sanatur passio, & tollitur dolor. Post quæ cicatricibus clausis, constrictior & robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendum vero, cuprina cauteria plus effectus ad curandum habere, quam ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur cervix: si subrenalis est, lumbis ignis adhibetur. Interdum autem puncta infiguntur, interdum ad similitudinem lineæ candens deducitur ferrum, aliquando velut palmulæ fiunt. In hoc

enim laudatur mulomedici ingenium, si ita animal canterio curaverit, ne deformat. Pro locis autem, in quibus est passio, & pro pellis æstimatione cauteria vehementius imprimuntur aut levius. Memoria autem retinendum est, quassaturas, emota vel extorta, aut ejecta de locis suis, uri penitus non debere. nam perpetua debilitas consequitur. sed melius est, cum locis suis reposita fuerint, & ligaturis diligentius communita, atque ita naturæ industriæque beneficio corroborata, colasticis unctionibus & malagmis, postremum causticis eadem percurare ad spem perpetuæ sanitatis. Quod specialiter admonendum est, ne mulomedici festinantes, dum foco curare cupiunt, animalia debilitent aut deformat, cum flebotomis, potionibus, unguentis, syringis medicaminibusque diversis ante sit temptanda curatio, & si nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur.

XXIX. Quæcunque passiones plus jumentis periculi inferre consueverunt, & difficilioribus obscurioribusque indigent curis, has primo amplectimur libro, ut & facilius reperiantur, quæ in exordiis ipsius occurrent, & legentibus fastidium non possint afferre. [De curis quæ prima sunt.] Febrientibus itaque animalibus primum convenit subvenire. nam non amplius, quam triduo, caloris vim sustinere posse creduntur. intra quod si curata non fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius passionis hujus signa causasque prædicere, & mox medicinas exponere. Febriens jumentum dejectum caput e terra allevare vix poterit, erit oculis apertis, labiis

demissis, tristitia turpis & gravitas totius corporis insequitur, testiculi tumidiore laxius pendent, membra caloribus fervent, venæ vehementi pulsu saliunt, anhelitusque creber & calidus, tussis assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupiditas, vigiliæ juges. Causa autem hujus passionis ex magno labore & fatigatione est, si negligentia consequatur. Interdum æstu nimio, aut perstrictione vehementi, vel ex cruditate ciborum, aut sudoris subita infrigidatione, vel ex fervore hordei novelli evenire consuevit. Curatio autem ista sollemnis est. Continuo sanguinem eis de facie, vel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitus abstineri, foeni optimi aut herbæ viridis subinde pusillum offerri oportebit, & quiescere etiam ab omnibus rebus, & etiam sequestratum temperato tempore, & inambulationibus levibus animal commoveri, calidis quoque locis coopertum stabulari. Cum coeperit melius esse, herbam minutatim concisam porrigito. quæ si defuerit, hordeum maceratum, ablatisque suis folliculis tusum, in modum ptisanæ paulatim offeratur, & frequenter exiguum.

XXX. Plerumque autem equi ultra vires ad cursum coacti, aut ponderibus prægravati, ac sudore defecti, similia febricitantibus signa demonstrant. Quos sic intelliges: Oculi sublacrimantes erunt, & tanquam subfusi sanguine, præterea spiritum crebrius agitat, foenumque fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nam primos quasi subtritos tardius ponit.

XXXI. Quod si febris interna fuerit, non facile animal dormiet, & quotidie deterius fiet, interdum furunculos in dorso vel in lateribus habebit: scias, eum a morbo, qui superius disputatus est maleus, detineri. Cui lotium aliquot dierum tam hominum, quam arietum, per nares infundes. Et sic potiones, que de isto morbo supra scriptæ sunt, dabis.

XXXII. Si autem autumnus tempore cœperit febrere jumentum, statim de cervice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato; post herbæ trixaginis sextarium, draganti, rosarum ana unciam & in pila lignea pistabis, cerneſque subtiliter, ex aqua cum mulſa & oleo potionabis, atque ita reſtitues ſanitatē.

XXXIII. Si autem æſtate febrere cœperit, totum ſudabit, ſataget ſalientibus venis mincturam & naturam ſimul dimittere, ad terram tranſverſe ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquiris, & ex ea ſanguinem detrahes. Si autem non inveneris, de cervice tollendus eſt. Cui hanc potionem pro tempore dabis: Herbam portulacæ plenam manum tundis, ſuccumque ejus cum dragante & ture, & ſucco roſæ campanæ mulſa addita offeres, potionem non ſatis grandem, ne plus, quam oportet, inſrigides: quia cum quaſi ſplene careat, ſimul & defectione ſanguinis calore privatur.

XXXIV. Hieme vero ſi febrerit, ſupra dictas ſpecies aridas contundito, diligenterque miſceto, & per ſiniſtram narem dato: ſanitas conſequitur. Febrientibus autem hæc potio utilis traditur: Man-

næ turis uncias 2 semis, yrisillyricæ uncias 6; piperis unciam 1, baccarum lauri, feminis apii ana unciam 1, cum passo potionabis. Item post detractionem sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febrientem: Hyssopi libram unam, abrotani uncias 6, lactis caprini sextarium, amili cyathum, olei optimi uncias 3, herbæ urceolaris succi cyathum unum, misce cum ceteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remedium. Item alia potio. Lactis sextarium, olei cyathos 2, croci scrupulum 1, myrrhæ scrup. 2. appii feminis cochlearium plenum, miscebis pariter, & dabis ad cornu. Hieme farinam triticeam cum aqua tepida, æstate autem farinam hordeaceam cum aqua frigida dabis in potum. Si febrient, mensuram non des, iliorum autem loca cauterio inurenda sunt, & usta curanda. Item alia potio. Lactis caprini heminam, amili cyathum, ova 4, olei cyathum, succum herbæ urceolaris quotidie potum dabis usque ad sanitatem. Item unctio, qua perfricandi sunt febrientes. Rosæ libram, olei veteris libram 1, aceti heminas 3, lactis caprini libram semis, portulacæ feminis & nucis amaræ ana uncias 6, menthæ vel rutæ quantum expedit. s. teres & commisces, & tepefacto utere, ita ut diutissime confrices contra pilum, & in loco tepido unctum animal coopertumque statues. Item potio alia, si hieme febrierit. Gentianæ unciam unam, aristolochiæ, hyssopi, absinthii, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6, feminis apii uncias tres, rutæ fasciolum 1, omnia in cacabo cum aqua decoques ad tertiam,

& cum nigrescere videris, coctum est. Exinde vini heminam misceto, sicut supra scriptum est, & per cornu faucibus infundito.

XXXV. Si quod jumentum ab indigestione vel pletura febricitaverit, naribus spiritum ducet, & ilia frequenter agitabit, anhelitusque erit fervens & aridus, spinam facilius flectet: nam qui ex perfrictione febrit, rigidus est; quia calor membra dissolvit, frigus adstringit. Ex pletura igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de cervice, nares aceto perfricantur, ut sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum injecta manu, sterco extrahatur, a cibo abstineat, paucissimum potum per intervalla suscipiat, & unctum supra scripto medicamine, diuque fricatum, loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertum, postea ad ambulandum producet, nihilominus involutum.

XXXVI. Si quando ex vulnere aliquo vel supuratione oris aut faucium nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis. De maxillis quoque sive de cervice, & ad postremum quicumque locus febrienti doluerit, ex eodem cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibum penitus respuerit, farinam aquæ mixtam ad cibi instar faucibus ejus infundes. Ossas quoque de passo facies justæ magnitudinis, & septenas cum oleo digereres, ut possit habere substantiam. Ita denique febrienti utilis est, ex quacunque parte detractio sanguinis fiat, si consideratis viribus animalis mensura servetur. nam ut emissus ratio

nabiliter relevat, ita enormiter ablatus evirat vel turbat.

XXXVII. Coactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinum diversa genera nascuntur, ideo sic appellata, quod ab injuria vel labore vel ex coactione contingat. Quoties enim lassum animal fatigatione itineris, vel nimietate cursus, vel magnitudine ponderum, non studiōse refovetur, vel æstate sitire, vel hieme algerē compellitur, vel certe penuriam sustinet cibi, aut hordeo novo, aut foeno pessimo læditur; & per dies aliquot circa curam ejus nulla adhibetur industria: sic totius corporis compago, & interiorum viscerum dispositio per injuriam & fatigationem vitatur.

XXXVIII. Ex qua coactione hæc passionum genera nascuntur. Ex perstrictione enim fiunt epistomici, podagrici, phthifici. Ex æstu autem evenit gravedo, febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, & tussis. Ex humore quoque, qui de naribus profluit, passio apertissima declaratur. A cerebro enim vel a capite venit multa pituita crebra & spissa. A perstrictione erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re fiunt coriaginosi & epatici & phthifici. A colibus & glandulis & arteriis humor erit candidus & viscosus, ex quo evenit fastidium & faucium præfocatio & synanche. A pulmone autem humor crassus, sanguinolentus, & male odoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiunt peripleumonici, vomicosi, ortomici, & phthifici. A morbo autem malleo venit humor mul-

tus & crassus, & pallidus. Ex qua re fit ortomicus, profluvius Articus, & suspirium articulare. A jecore humor erit lividus, yricus, & viridis, & tabidus, non valde crassus, neque olidus. Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febricofi. Ideo autem signa passionum causasque divisimus, ne ingratus error noceret, & facilius evidens doctrina curaret. Absyrthus hujusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inquit, coactus de via venerit, oculi ejus intro abibunt vel versabuntur, spirat calidum frequenter atque suspirat, & auriculæ hujus ac reliquum corpus extensum erit. Cujus talis est curatio, ut parum hordei accipiat, fœnumque non multum. Potio autem hujusmodi præparabitur: hyssopi, abrotani ana unciam 1, sampfuci uncias 6, fœnugræci libram unam, lini seminis pondo duo: hæc omnia tusa & cribrata in cacabo novo cum sex aquæ sextariis infundis, addisque novem duplices ficus, quæ cum ad partem dimidiam decocta fuerint, universa conteres atque liquabis, præterea vini veteris optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti drachmam adjicies supra scriptis, rursumque fervere facies omnia, ex qua calidam potionem plurimis diebus dabis, quæ mirifice juvare consuevit. Si de labore itineris suffusio pedum forte provenerit, cave, ne sanguinem calido detrahas, sed requietum pausaturnque flebotomabis, hujusmodi beneficio potionis usus: Turis masculi drachmas 1, foliorum caprifici libram, grana piperis 25, fermenti uncias 3, croci drachmam: omnia bene trita in tres partes divides, & expausatum jumen-

tum triduo cum oleo potionabis & vino : si hiems fuerit, tepida os ablues, æstate frigida : si tardius, aut non recte ambulat, sulphurem & refinam calentem ungulis imponis, non semel tantum, sed aliquoties, donec rectus incedat. Si vero ista non profuerint, semissabis eum, ut de ungulis sagitta contactis competenter profluat sanguis, & vulnera traumatico curabis pharmaco. De laxis hæc signa erunt : toto corpore gravabitur, & posteriora crura quasi inligata habebit. posca itaque & pulegio nares ejus & totam faciem fovebis, panem & merum dabis, ut manducet, offeresque ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque concisum, consequenter daturus hujusmodi potionem : Succum ptisanæ, passum, ova, oleum rosatum, quæ omnia pariter mixta per triduum dabis, ita ut hordeum primo decorticatum siccatumque manducet. Præmonendum autem est, ne jumento ex coactionis injuria laboranti pulses venas calenti. continuo enim nervorum contractio & debilitas consequitur. Oportet autem artus eorum & genua vino calido & oleo tepido suffundere, totumque corpus multorum manibus diutissime confricare, & loco statuere tepido, mollia de siccato stercore vel de paleis strata præbere. Posteriores partem flebotomo laxis non oportet contingi, ne penitus evirentur. Quod si venæ in cruribus tument, & plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

XXXIX. Non minus multæ & obscuræ valetudines in internis animalium, quam hominum, existere consueverunt. immo, si verum quærimus, pro-

pe pares atque confimiles fumus. Nam animalibus ; quia rationales fumus, fola mente præftamus : corporis vero natura communis eft, maxime in doloribus. Dolorem ventris in jumentis Veterinorum imperitia putat facile poffe curari, quod grave ; nescit : & ex ventofitate vel conftipatione vitium, torfiones vocant & interiorum incifiones, quibus aut præcantationes anicularum more, aut aliquod quafi phyficum remedium afferre conantur. Cum quid enim intrinsecus jumentis dolere inceperit, ftatim fe allidunt & volutant, & folius ventris creditur effe caufa, cum plures & difficiles fint paffiones, ex quibus dolor & volutatio illa contingit. & nifi fingulis pro caufarum genere competens medicina fubvenerit, fanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare poteft nemo, nifi qui internarum ægritudinum figna rationesque cognoverit.

XL. Primum venter ipfe, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cujus capacitate cibus potioque mifcetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, feparatis humoribus, partem ad fubftantiam membrorum convertit in fanguinem, & partem in urinas refolvit, partemque fecum trahit in ftercora. Quod fi loca illa præftrictio longi temporis vitiaverit, inteftinorum dolor, & corruptio digestionis neceffario fequitur. nam pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinofa in præcordiis, atque in inteftinorum partibus, quæ ducuntur ab aqualiculo ufque ad colon, quod appellatur enteron, retinetur & hæret, quod Latine jejunum dicitur, per quod in colum

humor pessimus transit, & interclusione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito pervenire. Hinc etiam tortura & extensio ventris dolorque cum magno periculo generatur: quæ passio Græce emphragma, Latine præoccupatio dicitur.

XLI. Exoritur & alia causa doloris asperior; quæ Græce chordapfos appellatur, cum præclusa intestina viscerum vento fumove se urgente colligant, usque eo, ut aquam, & cibum, & stercus animalia etiam interdum remove cogantur. Præterea ad similitudinem hominum propter inflationis injuriam, coli quoque dolore vexantur, propter quam necessitatem animalia diverse vehementerque volvendo rumpuntur, quod curari jam non potest, & ideo moriuntur.

XLII. Ilei quoque vitia ex perfriktione hujusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina majora & præcluserit, & in eorum finibus stercora coeperit detinere: prohibet illa ad catachlytum longanoni decurrere (Longanon autem intestinum vocatur, per quod stercus egeritur:) tunc venter crassus vel præclusione ipsa intra viscera increscit, ac sibi met dolores morsusque excitat vehementes, ex quo jumenta se projiciunt ac volutant, extensisque pedibus calcitrant. sed per impatientiam se sæpe jam jactando ventus increscit, & mixtus stercorei usque ad intestina descendit, nec jam, ut supra, rumpitur, sed jumento, quod in vitium, qui Ileos vocatur (ex eo, quod intestina locis suis exclusa, animal quasi elices facere faciunt) inciderit, ea valetudo periculosa est, nisi cum celeritate subvenieris.

Hujusmodi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutissime fomentabis, foenumque cum calida, ut vapor magis penetret, frequenter apponis, post ciliciis diligenter absterges, oleum vetus & picem liquidam, & oleum laurinum mīscēs, calefacies, & diutissime perfricabis, ita & testiculos ejus perunges, & in auriculas calidum medicamen infundes. Tam diu autem fricabitur, ut sudare incipiat & ventum emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido statues, ac sagis cooperies diligenter, hanc daturus quotidie portionem. Piperis grana quinquaginta, petroselinum quantum quatuor digiti comprehendunt, cimini Alexandrini tantundem, cimini quoque Africani tantundem, semen apii, murrham, nepitam, trixaginem, æquis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere te convenit. Quæ omnia bene trita ex vino calido & oleo æquis ponderibus, & melle, quantum satis fuerit, dabis. Hæc autem potio & calefacit, & ventrem resolvit. Quod remedium si tardius subvenerit, faccellos cum fure calentes per totum dorsum & renes animalis imponis. Clysteriabis etiam ex aqua calida & oleo, quod cum sale & melle Afro, & nitro, ovoque miscebis, & ita ventre laxato, & stercora emittuntur & ventus. Quod si clyster defuerit, sal bene tritum & mel coques, pastillosque longos & duos facies, & in anum jumenti interius immittes. Quæ res omnem spurcitiem humoris intus stantem abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud, quod magis valeat subvenire.

XLIII. Sunt animalia, quibus assidue ventris impendit dolor, qui strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium vel nimio cursu, vel labore profluens, in internis residet intra ventris intestinorumque compaginem, qui punctiones doloresque præstat interius. & cum totum a labore cessaverit, ac refrixerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cum a labore calefieri coeperit, rursus exoritur, & ideo strophus vocatur. nam frequenter volutatur, & cum surrexerit, terram pedibus tundit, & interdum terram quasi manducare conatur, & jacens videtur quasi pusillum requiescere, & surgens citius ambulare se cogit. Sed ex hac injuria frequenter volutando ventum sibi nutrit intrinsecus, & fit tympanites, ex quo & jumentum rumpitur, & præsens vitæ periculum consequitur. Quod vitium si in perpetuum auferre voveris, paracentesim facies sic: Quatuor digitis sub umbilico veretrum versus, medio climate ventris sagittam injicies, ut non solum cutem, verum etiam peritonæum ipsum aperias. Peritonæum enim dicitur membrana, quæ intestina omnia continet. Ad mensuram autem cum magna cautela peritonæum aperies, ne intestina lædas, & præsens discrimen inferas. Post exemta sagitta subicies fistulam centimalem, quam mulomedici portare consueverunt; minutis foraminibus multisque pertusam, per quam foras humor emanat, quem suscipies in vase, & invenies limpidio lotio similem, tolles vero non minus sextario. Hæc cura etiam illa animalia sanabit, quæ vel stupida vel macra sunt ex coactione longi

temporis, quibus nitrum diligenter cribratum in hordeum debes aspergere, quod omnes asperrimos humores & spurcicias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionem superius declaratam plurimis diebus. Etiam acopo termantico renes eorum, totumque corpus perunges, & diebus aliquot a pluribus facies confricari. Ad ultimum renibus eorum causticum induces, & sic revoces ad laborem.

XLIV. Intolerabilem dolorem intestinis inferunt lumbrici, vermes, & tineolæ, quas alii pediculos appellant. nam coagula & aqualiculum intus erodunt, & vulnera faciunt. ex qua necessitate animalia macrescunt, & coriaginosa fiunt, & sine febre non erunt, & celeriter moriuntur. Hujusmodi passionis signum est, cum invenitur humor in ano fabæ coctæ similis: est namque sanies ex illis vulneribus, quæ bestiolæ intrinsectis fecerunt. Jejuna animalia ex hac necessitate vehementius torquentur. nam cum his deest cibus, magis vitalia consumuntur a vermibus. Hi non sunt inflati, & tamen per dolorem se volutant, & in spinam se projiciunt, & caput sibi intra pedes mittunt, & ostendunt doloris sui locum, dentibus illa sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnunquam lumbos, & caudam parietibus confricant. Cum ista signa ostendere coeperint, & crebro clamare, hoc est, vehementer hincire, scias, eos jam morti esse vicinos. Quibus adhibetur ista curatio: Olei viridis & amari sextarios 2, fasciculum absinthii Pontici concoques: præterea nasturtii seminis, fantonici, coriandri seminis, radicum seminis, sinopidis Pontici uncias sine

gulas , mirtis & foenigræci felibram : hæc infusa & decocta in oleo illo facies permanere , ex quo heminam olei , & aquæ tepidæ heminam dimidiam per cornu dabis. quæ virtus medicamentorum , & lenitas olei , animalia ipsa intus occidit , & foras ejicit. Ex qua potione si per multos dies acceperit , permixto nitro tunso & castoreo , omnes lumbricos & tineolas & vermes discludit a corpore , & cum stercore ejicit , & restituit sanitatem. Alia potio ad lumbricos , tineolas , & cossos : Santonici , absinthii Pontici pulveris , lupini crudi , seminis nasturtii , scobis cornu cervini , seminis radicum uncias ternas , sinopidis Pontici pastillos tres , pollinis ervi uncias 3 , vini austeri sextarios tres , olei Hispani sextarium unum , opopanacis unciam 1 , seminis coriandri heminam : hæc omnia diligenter trita decoques , & quotidie jejunis heminas singulas dabis.

XLV. Sed quia pestes ipsæ sæpius ad coagula se conferunt , & potio , quæ per os data , ad loca , ubi morantur , rarius pervenit , ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria : aceti acerrimi sextarium unum semis , olei viridis tantundem , opopanacis unciam 1 , centaureæ uncias 2 , absinthii Pontici uncias 3 , santonici uncias 3 , farinæ lupini crudi uncias 3 , ervi uncias 3 , seminis rafani , seminis coriandri uncias ternas , nitri triti uncias 3 , radicis capparis tunfæ uncias 3. hæc omnia decoques cum oleo & aceto , & per triduum singulos sextarios bene calentes per anum de clystere diffundis animali. Memento autem , quoties per os potionem das , animal contra clivum teneri debere , ut facilius ,

quod acceperit, ad interiora descendat. quoties autem clysteriabis, caput animalis in valle statues, & clunes ad altiora convertes, ut, quod per clysterem diffundis, ad interiora perveniat. Diutissime autem post portionem in talibus locis animal retineatur, ut facilius necentur vel ejiciantur pestes intestinæ. Ad coſſos & lumbricos specialis potio. Herbarum cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, & cum opopanacis duabus unciis misces, ac vini heminam, & ad cornu per sinistram narem diffundis. Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantum una manus ceperit friges, nasturtii quoque seminis tantundem diligenter teres, quæ utraque cum aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad matricis dolorem medicamen. Aloe epaticum, masticem, castoreum, lauri baccas, amoniacum, vino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisque ad bibendum.

XLVI. Si quod jumentum calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, gemit, extendit se ad conatum mingendi, stillat veretrum ejus guttis materiam, modicum mingit, & plene mingere non potest, quod quotidie patitur. Sed hujusmodi vitium teneris ætatibus plerumque contingit, quod sic invenies: Manum ad interiorem partem mittes, & a cervice vesicæ sub ipso ano ad hippocentaurum versus palpabis digitis, & calculum ibi invenies. Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica dirumpitur, & lotium per anum emittit, & quasi aquæ assimilatur. Ideoque missis digitis per foras

men, quod fecerit, longanonis, & ipsius vesicæ, aculeo calculum eximis, & curabis clysteriis collecticiis, [id est, quæ glutinent,] ut foramina illa sanentur. Potionabis autem illos duritica potione. Difficilis autem hujusmodi cura est, quia vim patientes ex corruptione vesicæ tortione moriuntur.

XLVII. Quodcunque jumentum ex qualibet causa inveneris volutare, oleo manum perunges, & ipsum anum oleo satiabis: post quod manum in interiorem partem longanonis protendis, & si inveneris ipsum longanone[m] clibano subtili patere, scias eum strophum pati, & continuo stercorea ejicies paulatim ad manum, quibus egestis cito noveris animal percurandum. Si vero manu injecta longanonis præclusionem inveneris, & stercoreis modicum, hoc est, duas aut tres pilulas squibala, & præfocatum longanone[m], qua manus vix introeat, scias eum emphragma pati & periclitari, & ideo curandi sunt renes medicaminibus supra scriptis, & clystere utendum, quod indignationem intestini resolvat & curet.

XLVIII. Si manum injeceris, & totum ventrem tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum pati, & cito periclitari. Et ideo unctionibus calidis fricandus est vehementer & diu. Si ventum coeperit emittere, tunc in illo spes incipit esse viviendi.

XLIX. Item si manum miseris, & inveneris valde patere longanone[m], & stercorea non multa habere; nec esse vehementer inflatum, scias ipsum ventrem dolere, id est, aqualiculum. Cito requie-

scere solet, si celeriter supra dictas & calidas acceperit potiones, diligenterque ex calido unguento fuerit perfricatum. Si moram curationis non abstuleris, difficile evadet. nam ex hac passione chorda plus fieri consuevit.

L. Si manum miseris, & similiter longanone patere sine ulla inflatione repereris, & non frequenter volutantem se, sed projicientem subinde in dexteram partem, & quasi extensionem interdum ad conamen minctionis, invenies duritiem in intestinis ingentem cucurbitæ similem, scias animal coli dolore vexari: & quanto durius intestinum inveneris, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & dolent biduo, vel triduo, vel si nimium quinque diebus. Sed quanto inveneris molliorem ipsum locum, tanto velocius mitigabitur dolor. nam quædam stercora in longanone reperies. & erit salubris curatio, si post clysterem vel potionem multum stercoris adsellatus ediderit. quo facto, statim intestinum, quod a colo induratum fuerat, & tumebat, non apparebit, redita sanitate.

LI. Si [vesica] currendo fuerit inversa, similis dolor sine inflatione ex cursus injuria & nimietate frequenter emergit. Huic manum subicies in anum, & deprimes usque ad veretrum versus, ubi invenies vesicam ejus lotio plenam, quam a dextra & sinistra parte leniter adducis sursum ad anum versus [cum oleo,] & minctionem provocas tam diu, donec urinam faciat: liberabitur periculo, de quo animalia difficile evadunt.

LII. Sunt alii, qui assidue dolorem ventris patiuntur sine ulla inflatione, nec vehementer se volunt, & quasi in cursu provocant, aliquando se projiciunt, & ilia sibi corrodunt, & quasi scalpunt. In hujusmodi dolore manum immittis in longanone per circuitum, & interiore parte per plurima loca diligenter tentabis, & invenies vermes collectos exisse in singulis locis, & intestinum pertundere. ex qua necessitate nascitur dolor periculosus. Digitis evelle eos, qui quidem vix evelluntur, & ipsa tibi in manu cohærent, ut difficile eos projicias. ex qua ratione multa jumenta caudam frequenter parietibus fricant, propter morsum vermium, quos purgare de longanone studiose debes, & potionem dare per plurimos dies eam, quæ ad lumbricos faciat. ita omnes vermes, quos cossos appellamus & tineolas, purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in ventre, sic eos convenit mederi. Pice liquida & oleo calido renes & totam spinam cum dorso perfricare oportet tam diu, donec calefactionem patiantur ex manibus, & auriculas eorum & anum ex oleo complebis. ventrem quoque & testiculos perunges. sal tritum cum melle decoctum mixtum in anum subicies, animal [portionibus] crebris ambulationibus potionatum exercebis. Si ex hac ratione non mitigaverit, clysteriabis eum calida, & afronitro & sale. Præterea super renes & dorsum saccellos calidos ex furfure plenos imponis, & tam diu innovabis calefactionem, donec ventum reddat. Potionabis cum potionibus supra dictis & clysteriis, ut a discrimine liberetur.

LIII. Si quod jumentum fyncopaverit, his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam suffusione constrictum. Inter suffusos autem & fyncopatos hæc distantia est, ut suffusi, licet tardius a terra levant pedes, flectentes crura incedere solent: fyncopati autem universo corpore constricti & rigidi sunt, etiam cum se projiciunt, non sine gemitu & toto corpore decidunt. Hi verò non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis jacere cupientes. qui cum se levare voluerint, impetu conantur exsurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exsurgunt. Quod contingit ex magno labore & cursu nimio, vel ex humoribus nimis, cum plurimus sudor fatigatis nervis membra conquasset, unde fyncope, id est, defectio nascitur: cujus ista curatio est. Calida cum flore foeni eum fomentabis a spina, armis, & renibus, tepesandumque diligenter tergendo siccabis, tunc vino & oleo calido totum perunges, diutissimeque confricabis: coopertum deinde locis calidis statues, molliaque substernes, ut dormiat. Quod cum per triiduum feceris, hac potione refovebis. Myrrhæ uncias 2, draganti uncias 4, croci drachmas 4, melliloti unciam unam, anagallici libram, turis masculi pondus unum. quæ omnia cribrata in pulverem rediges, ex quo duo cochlearia cum aquæ calidæ hemina, & mellis cochlearibus duobus, & olei rosei cyathis duobus potionem dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam vulsis hæc potio, & tensione laborantibus prodest.

LIV. Sæpe ex cursu nimio jumenta sanguis infes-

stat, & per nares emanat, qui difficile, veluti ruptis venis labore & calore, substringitur, & velocissimam etiam postulat medicinam. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sativi succum in naribus periclitantis infundes: pollinis triticei drachmam, turis pulverizati drachmam 1, anagallici unciam 1, amyli semiunciam, commixta & in tres partes divisa, ex vino nigro suffundes naribus, sanguinemque præcludes.

LV. Animal sanguine laborare hæc signa declarant: Oculi tumbunt, frigidum erit corpus & cervix, tristitia fastidiumque jungetur, difficileque curabitur. Hac ratione curandum. A cibo potuque temperabitur, somnique indulgebatur copia molli-
bus stratis, tum de matrice, quantum ratio postulaverit, sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectivi, trixaginis quoque & centaureæ violaceæ, & nitri æqui ponderis mixtura inungitur. Ex quibus tunsis atque cribratis diurnum cochleare ex hemina aquæ tepidæ infundatur faucibus. Quæ potio humores & sanguinem, imminentesque alios morbos purgat, prohibet & sanat.

LVI. Obscuras difficilesque curas prima fronte digessimus, consequenter ad cetera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas jumentorum incorrupta servetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quam ægritudinibus præstare remedia. Diligens itaque dominus stabulum frequenter intrabit, & primum dabit operam, ut stratus pontilis emi-

neat, ipsumque fit non ex mollibus lignis, sicut frequenter per imperitiam vel negligentiam evenit, sed roboris vivacis duritia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum ungulas ad saxorum instar obdurat. Fossa præterea, quæ lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne peces jumentorum redundans urina contingat. Patena, quæ appellatur, hoc est, alveus, ad hordeum ministrandum, sit munda semper, ne fordes aliquæ cibariis admisceantur & noceant. Loculi præterea, vel marmore vel lapide vel ligno facti, distinguendi sunt, ut singula jumenta hordeum suum ex integro, nullo præripiente, consumant. Nam sunt animalia ad edendum avidissima: quæ cum celeriter propria devoraverunt, partem consortis invadunt. Alia vero naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, vicinis rapientibus macrescunt. Cratibus, quæ jacca vocatur a vulgo, pro equorum statura nec nimis alta sit, ne cum injuria guttur extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris assueta, cum producuntur ad solem vel caligent, vel aciem visus imminuant. Æstate in apertis locis, tam noctibus, quam diebus, jumentis libera aura præstanda est. hieme vero tepere debent stabula potius, quam calere. nam nimius calor licet custodiat pinguedinem & reficere videatur, tamen indigestionem facit, & vehementius nocet naturæ. Propter quod diversa genera morborum ex vapore ipso animalibus generantur. Si producuntur ad frigus insolitum, statim ægritudinem

ex frigoris novitate percipiunt. Curandum est præcipue, ut five foenum, five paleas, vel manipulos viciæ pro regionum usu vel copia animalibus præbeas, incorrupta ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoque non erit sollicitudo dissimilis, re aut pulverulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut vetustate corruptum, aut certe recens de areis sumtum, & ipsa novitate præservandum. Aqua etiam limpida ac frigida, etiam perennis ac profluens ministranda est. Nam quidquid importunius fluit, virus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia sunt toto corpore confricanda. quæ cura & mansuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis præstat augmentum. Hordeum quoque non semel nec bis, sed pluribus portionibus præberi conveniet. quidquid enim paulatim acceperint, legitima digestionem conficiunt: quod vero semel & enormiter sumserint, cum fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicinum vero stabulum convenit esse loco arido, stercore vel paleis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia volutentur. Quod exercitium & sanitati proficit, & ægritudinis vitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se transvolvit, aut omnino detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad quod opus quoque plurimum juvat, si sæpius & cum moderatione animalia sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipue servorum impatientia, qui, absentibus dominis, ad cursum equos vehementer stimu-

lant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus cadunt, dum aut inter suos velocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis vehementi obstinatione contendunt, nec revocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur. Quam rem diligens paterfamilias summa severitate prohibebit, & iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusque tractare committet. Post sudorem quoque si æstus sit, pusca os ablui convenit: si hiems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad cornu, æstate frigidum, hieme tepidum, ita ut hieme meri sextario, olei unciae tres, æstate autem duæ tantummodo misceantur. Nec convenientium potionum debet cura cessare. nam languor, macies, & tussis, & internorum dolor facile submovetur, si sulphuris vivi semiunciam [1. scrup. 12] myrrhæ scrup. 4. redactos in pulverem, ovoque crudo immixtos cum hemina vini optimi per os dederis. Est alia sumtuosior, sed accommodatior potio ad omnes morbos, quæ & celeriter reficit, & cum intrinsecus purgaverit, curat omnes morbos, tussim veterem, phthisicos, vultus, & quæcunque vexata sunt in opertis. Ptisanæ sextarium 1, feminis lini heminam, foenigræci heminam, croci unciam 1, acronem falsum porci pinguis, vel longanem, vel si porcina defuerint, caput hædinum depilatum, cum pedibus suis, & cordulis intestinorum mundis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv, bulbos xv, ficus duplices xx, rutæ fasciculum 1, baccarum lauri, cum vi-

rent, sextarium, dactylos XX, allii capita tria, fevi caprini uncias 6, pulegii ficci fasciculum. hæc omnia purgata leniterque contusa decoques in aqua cisternina, donec acron ille, vel certe caput hædi lique scat & dissolvatur ab ossibus. propter quod assidue aquam refundis, ne comburatur, sed fervendo pinguescat, vel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentissime colabis ad colum, tum draganti unciam 1 in tres divides partes: ita quod exinde in unam potionem missurus es, pridie infundas in calidam, ut inturgescat. tunc addis passi sextarios 3, & tribus diebus singulos sextarios dabis, ova numero sex, (in die secundo olei rosati ova plena numero 2) butyri uncias 3, (in die tertio) anagallici uncias 3, amyli uncias 3, pulveris quadrigarii selibram, lomenti fabæ selibram. Quæ omnia misces, ut dictum est, æquis ponderibus per triduum divides, & jejunum animal potionabis, & horis aliquot deambulare facies, usque ad septimam, a cibo abstineatur & potu. Animalia vero macie attenuata, non absque studio diligenti revocantur ad corporum firmitatem. Nam oleo veteri vinoque permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus unguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, ut & nervi mollescant, & cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo facto cooperta in pontili strato collocentur. Et si hiems fuerit, condita cum semiuncia apii seminis triti, & olei tribus unciis calefacto per os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absinthium vel rosatum cum 4 scrupulis croci, & duabus unciis olei frigidum per os si-

militer debet accipere. Quorum si non suppetit copia, vinum simpliciter convenit præberi cum ceteris. Præterea ejusmodi species tempore hiemis cum hordei modiis 4 misces, fabæ sextarios 8, tritici sextarios 4, ciceris sextarios 8, foenigræci sextarios 4, ervi sextarium 1, & si meritum equi vel facultas domini suppetit, uvæ passæ & nuclei sextarios singulos. quæ omnia sollerter commixta cum fuerint, unum modium in aqua mundissima pridie debes infundere, & paululum mane ficare, ex quo equo semimodium ante prandium, & semimodium ad vesperam dabis per plurimos dies in loco optimo. viginti uno die ita stabuletur, ut intrinsecus bibat. Quod si ultra modum saginâ provenerit, ne platura noceat, auferendus est sanguis a matrice. Præterea graminum radices, quas aratrum frequenter evellit, studiose collige, & quam potueris longas minutatim concide, hordeoque commisce, & quotidie præbere non dubites. Æstate vero, excepto ervo, species illæ, quas diximus, pro æstimatione mensuræ farragines ad invicem præbeantur, hoc est, hordei viridis plures majoresque fasciculos, tritici vel ciceris vel foenigræci minores & pauci. Quæ omnia contusa oportet apponi. Præcavendum tamen, ut in longiore vestatione vel itineribus, jumentis urinæ copia non negetur, quæ res non sine periculo plerumque differtur. Pedes quoque eorum post viam eruendi sunt diligenter, ne quid luti vel sordium in articulis basique permaneat. Unguento etiam confricandi sunt, quo ungulæ nutriantur, & medicaminis beneficio subcre-

scat, quod itineris attriverat injuria. Allii capita tria, rutæ veteris fasciculum, aluminis sciffi & cribrati uncias 6, axungiae veteris pondo 2, stercoreis asini recentis manum plenam, quibus commixtis atque decoctis domi, ut volueris in itinere uteris ad vesperam. Præterea aliud, quod ungulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras 3, absinthii libram 1, allii capita 9, axungiae libram 1, olei veteris libram semis, aceti acrioris sextarium unum, universa contundes & mîsces, & decoques, & ex eo coronas vel ungues animalium confricabis. De palatis singulis mensibus minuenta luna sanguis detrahetur. quo factò, si qua est, capitis passio relevatur, & ciborum fastidium tollitur. Oportet autem ferramento concisorio animalium soleas ramulasque purgari, quod evaporat atque refrigerat, & fortiores ungulas reddit. Si animal domi forisque perfrixerit, calidioribus unguentis, quæ multa sunt, lumbi eidem confricentur & cerebrum, potionibusque & pigmentis, & herbis, quarum ferventior est vis, per os continuo oportet infundi, ut perfriktionis incommodum evincatur atque pellatur. Nam si in visceribus permanferit algoris injuria, diversos periculososque procreat morbos. Si vero dierum canicularium tempore æstu animal fatigabitur, vel aquis frigidis est perfundendum, vel in mare flumenve mittendum, frigidis etiam potionibus recreandum, ut necessitati laboris aut temporis aptior medicina succurrat. Sed in equis non solum utilitas, verum etiam decoris ratio servanda est. Nunquam itaque, nisi necessitas passionis exegerit,

de articulis refecandi sunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis constituit. Cervicem etiam ipsam diligens debet ornare tonsura. Multi enim sicut curulibus, ita & sellaribus jumentis pressius colla radunt. Quæ res licet præstare creditur augmentum, tamen sub honesto sessore deformis est. Alii ita tondent, ut arcum videantur imitari. Nonnulli Armeniorum more crines aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt: sed gratiora sunt, quæ translata de Persis posterior usus invexit. Nam media juba ad omnem accurationem ex sinistra parte tondetur, a dextra vero omnino insecta servatur. Et nescio quo pacto plurimum deceat, quia illud, quod naturaliter laudat Virgilius, imitantur:

Densa juba, & dextro jactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, ut vulgus appellat, mediæ cervicis fetas æqualiter oportet attondi, ita ut tam dextri, quam sinistri limitis continuata serie jubæ relinquantur intactæ. Quod nihilominus inventum constat a Parthis, quibus consuetudo est, equorum gressus ad delicias dominorum hac arte mollire. non enim circulis atque ponderibus prægravant, ut soluti ambulare condiscant, sed ipsos equos, quos vulgo Trepidarios, militari verbo Tottonarios vocant, ita edomant ad levitatem, & quædam blandimenta vecturæ, ut Asturconibus similes videantur. In sicco itaque æqualique solo quinquaginta passus in longum, & quinque in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadii, quod aulicibus asperius sit, tum dif-

ficulate coronam velocitatis optantibus ingerit, in quo spatio cum equus frequentissime exerceri coeperit, in illos aulices necessario offendit, & priores & posteriores ungulas impingit, & aliquando vel cadit, vel sic offendit, ut cadere videatur, post quod admonitus injuria, tollit altius crura, & inflexione gemiculorum atque gambarum molliter vehit. Præterea minutos gressus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat. nam si extendere voluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulans commodius vehit, & pulchrius videtur incedere. Potiones etiam hiemales æstivasque conscripsimus, quibus aut conservetur sanitas perpetua, aut vehemens ægritudo pellatur.

LVII. Dum æstus incanduit, hæc potio animalibus commoda est, quia humectat & refrigerat: Croci unciam unam infundes in vino veteri, draganti uncias tres infundes in aqua calida, his adjunges fasciculum viridis porri 1, item fasciculum viridis apii, herbæ portulacæ succi heminam, lactis caprini sextarios tres, ova septem, olei rosei libram, mellis uncias 3, passi sextarium 1, vini veteris quod sufficiat. ex quibus omnibus diligenter commixtis atque contritis, ad cornu per triduum sextarios singulos animalibus dabis. Alia quoque refrigeratoria potio: Vini veteris sextarium, olei libram semis, ova tria, succi coriandri cyathum 1, lactucarum cyathum 1, sollerter admisces, & in tres divides partes, daturus per triduum jumentis æstuantibus salutare remedium. Tamen eo momento, quo potionem defusus es, per singula ani-

malia singulas heminas aquæ frigidæ & recens sum-
ta potioni debes adungere.

LVIII. Hieme quoque potio ista præbetur : Vini
veteris sextarios 3, olei selibram, piperis unciam
1, rutæ viridis uncias 6, cerefolii viridis vel seminis
ipsius uncias 3, draganti uncias 3, seminis fenicu-
li uncias 3, baccarum lauri unciam 1, mellis uncias
6, ova quot volueris, & passi quantum usus exegerit.

LIX. Vere vero & auctumno hæc detur potio.
Costi semiunciam, cassiæ fistulæ unciam, Celticæ se-
miunciam, petroselini semiunciam, betonicæ se-
miunciam, glicericæ semiunciam, sagapini semiun-
ciam, spicæ Indicæ semiunciam, saxifragæ, eupato-
rii, meliloti, iris Illyricæ, ana semiunciam, cen-
tauræ, gentianæ, aristologiæ longæ, ana unciam
1, amomi, aristologiæ rotundæ, ana semiunciam,
scinoanthos semiunciam, asari, aloe, ana semiun-
ciam, murrhæ unciam, opopanax, radicis dracon-
tæ, ana semiunciam, croci unciam, draganti un-
cias 6, castorei unciam, absinthii Pontici fascicu-
los 2. hæc omnia in pulverem redacta ad XII ani-
malia per triduum sufficere creduntur, ita ut cum
vino optimo digerantur.

LX. (Alia potio, quæ omni tempore exhibetur.)
Costi, meliloti, hyssopi, iris Illyricæ, aristologiæ,
samfuci, dracontii, asari, draganti, centaureæ mi-
noris, marrubii, gentianæ, spicæ Celticæ folia,
æquis ponderibus misces, redactaque in pulverem
cernes. sed si æstivam dare volueris potionem,
commisces croci, mellis, & draganti quod sufficiat.
Si autem potionem facies hiemalem, addis seminis

piperis, appii feminis, & feminis sinapis. Utroque autem tempore cum boni vini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusque animalium diffunditur.

LXI. De urinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed viatorium istud, & physicum, & semper paratum te scire convenit. Lutum ex cujusunque equi lotio factum vino permisces, colatumque per nares infundes, & confestim provocat urinam. Item allium conteres, & in anum injicies & veretrum, mox egerit lotium. Item, pulverem quoque turis cum ovo vinoque permixtum, addito succo apii & caulium, si potionem dederis, provocabit urinam. Item, betas ac malvas ad tertiam decoques, ex quibus aquam calentem ad medium sextarium cum melle commisces, & per os digeres, proderit minctioni. Item, cimicem quoque vivum in aurem equi mitte, & alterum supra naturam in ipso foramine, quo mingit, confrica, facillimum certumque remedium est.

LXII. Itinerum casibus subvenire cupientes, de pluribus pauca, sed manifesta libabimus. Nam animalia sub fessore vel onere dolor ventris frequenter affligit; ut volutentur & procumbant. Semen itaque rutæ silvestris vel hortensis, si illa defuerit, diligenter tritum cum vino calido per fauces oportet infundi. Præterea aquam, in qua usque ad tertiam betæ decoctæ sunt, succumque earum nitro trito solenter admisces, oleique addes heminam, tepesactaque in intestinum per clysterem diffundes, cum prius pronum animal statueris, ut injectum ad interiora

perveniat. quæ si forte defuerit, mel coctum cum tertia parte salis triti cogis in pilulas, ita ut collyria ad ovi magnitudinem facias, similiterque prono animali in intestinum vel quinque, vel septem, aut novem collyria inferere curabis. post solvitur venter & mitigatur dolor. Item, physicum traditur os limacis neque manu immunda, neque terra, neque dente contactum alligare umbilico dolentis, curare continuo.

LXIII. Plerumque dorsum animalibus aut sarcina lædit, aut sella, propter stramenti negligentiam vel oneris injuriam. quod in itineribus interdum necesse est evenire, sed recens tumor hac ratione curatur: Mallonem ceparum, vel ipsas cepas in ferventi aqua decoques, & calentes, quantum corium valet sustinere, tumori superimpones, & fascia ligabis. una nocte omnis aufertur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoque vitello ovi, loca, quæ tumere coeperint, perfricabis, recens indignatio destrieta ficcabitur.

LXIV. Cui curæ est animalium salus, potionem superius declaratam, quam specierum numero diapenten Græco vocabulo nuncupant, gentianæ, aristologiæ, murrhæ, baccarum lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligenter trita atque permixta, domi, five in itineribus prius condita, habere oportet in promptu, ut, quoties moestum aut horridum videris animal, aut morbi alicujus labe tentatum, statim plenum cochleare ex pulvere memorato cum sextario vini optimi per fauces diffundas, & per triduum, etiam equo in labore constituto, digeras,

ut adversus virus internum subveniat. probata curatione. Tuffienti autem cum passu heminam dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui jam ponendus est finis, legentium non offendit auditum, sequenti volumine inchoantes a vertice usque ad ungulas ex diversis auctoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui a natura datus est, in mendendi dispositione fervetur, ne indigesta ac membrorum consequentiae repugnans pagina quærentem confundat, aut tardet.

VEGETII RENATI
 ARTIS VETERINARIÆ
 SIVE
 MULOMEDICINÆ
 LIBER II.

PROLOGUS.

MULOMEDICINÆ ars jamdudum vitio cupiditatis & exiguitate mercedis, nullo studiosius discente, collapsa est. Numquid vero exemplo Hunnorum sive gentium aliarum artis ipsius etiam usus intercidet, dum homines refugientes expensas, barbarorum consuetudinem imitari, velle se simulant, & incurata animalia hibernis pascuis, & negligentiae casibus dedunt? Quæ res nulli compendium, plurimis attulit damnum. Primo quod barbarorum animalium aliæ naturæ, & ad omnem injuriam durius corpus est. Deinde quod sic instituuntur a parvulis, ut nec potionem medicinalem requirant, & hibernis pascuis vigeant, ac sine perniciæ frigora pruinaeque sustineant. Nostra vero jumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam stabulis imbuta, cum indignatio-

nem ex aliqua necessitate contraxerint, continuo in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaque paterfamilias, cum mortibus animalium suorum & cum medicinae expensis atque mercedibus faciat rationem, intelliget, unius vilissimi jumenti pretium ad multorum, quæ sine dubio peritura sunt, si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

C A P U T I.

IN universo animantium genere caput obtinet principatum, quod eminentius ceteris, dominatum quendam circa loci, ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaque, ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem possit agnosci, curas etiam, quarum medela sanitas revocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plerumque autem in corporibus jumentorum indigestionis vitio sanguis corrumpitur: quod evenit, cum ex æstu vel frigore debilitata sunt membra, & in capite frixus sanguis vertitur in virus. tunc enim repletis venis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, moestitia, & imbecillitas subit. Quæ valetudo & prima videtur, & levior, si velox medicina subvenerit.

II. Ceterum cum noxius sanguis membranam cerebri & ex una parte pertuderit, & eandem dolore nimio cœperit prægravare, efficitur animal appio-

sum : cuius & mens hebetatur , & visus. Nam cerebri incolumitas & oculos pascit & sensus. In qua passione , quia una pars capitis prægravatur , tanquam ad molam vadit in gyrum.

III. Cum vero medium cerebrum corrupti sanguinis virus infecerit , animal freneticum redditur , ut repente saliat , & velut effugere velit , parietibus se tanquam irregibilis impingat , nec possit ratione aliqua contineri.

IV. Cardiacus is est , cui cor dolet. Cardiacus autem fit , quoties sanguinis illa corruptio stomachi vel thoracis impleverit venas , cerebrumque percussit , cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit. Quæ valetudo inducit mentis alienationem , & corporis sudore monstratur , ex quo difficillime liberatur.

V. Quod si apiosum simul passio thoracis invenerit , facit continuo rabiosum. Ex ardore enim nimio jecinoris & sanguinis , venæ cordis nervique præfocantur , ex qua constrictione fit dolor ipsius loci usque adeo , ut mordendo se comedat. Ex quibus valetudinibus si animal fuerit liberatum , & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta , vel tumor subcreverit , ineptum jumentum , pigrumque redditur. & in illa parte capitis , ubi vitium remansit , difficile se gyrabit , & ex eo latere se parietibus jungit , & tarde incedens , non sentiens plagam , ambulaturæ gratiam perdit , & erit submisso capite , & cum stare cœperit , cum tarditate se movet , minus etiam videbit , nec cibum nec potum recusat. Quem si curare volueris , cyclo-

curabis. In omnibus supra scriptis valetudinibus , primum de temporibus minuendus est sanguis , sed & de matrice aliquando tollendus: Cura autem pæne omnium similis est, ejus ordinem sequentia declarabunt.

VI. Memineris autem, omnes valetudines capitis, præcipue veteres, periculosas, cyclo oportere curari. Cui hæc observantia & ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiam mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout ætas aut vires, vel valetudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum viridi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo uno die a cibo eum sustinebis & aqua. novo autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter in die: post portionem bibere semper incipiat. Si vero venter vehementer solvi inceperit, caulium offas dare desistes: sed dabis paleas & fures, ita ut sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidam, & sudet. Optus est autem diligentia, ut reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, vinoque & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri pulvere folia rafani conspersa, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini viridis minutatim concisis oleum optimum misces, & in vase novo ita decoques, ut tertiam perdat: ex quo singulas

heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio ventrem resolvat. Sed si ultra modum fluere coeperit, lenticulam & hordeum pari mensura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinque itaque diebus operam refectioni ejus impendes, & leviter exercabis, ut intelligas, quantum vires corporis sanitasque profecerit. Post hæc eum pro arbitrio despu- mabis. Sequentie die caput ejus purgabis exonica, vel radice Dianaria, quam Artemisiam dicimus: si hæc non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cujus caput pedesque connectis. Cum bene purgatum agnoveris, solvito, butyrum ex oleo ro- seo solutum infundes in nares, ut illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. Si supra dictæ portiones non solverint ventrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarii cum hemina dulcis vini bene tritum in portione recipiat, vel certe scammonia pondus duorum denariorum diligenter trita cum dulcis vi- ni hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si venter ultra modum dissolutus discrimen impor- tat, anagallicum succo ptisanæ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamque & hordeum frixum, sin- gulas bilibres cum paleis & furfure præbebis in ci- bo. Ad ultimum, partes, quæ in causa sunt, sinapi- zabis diligenter, sinapizatum cauterere ferreo, vel, quod utilius creditur, cuprino combures, uita cu- raturus ex more. Portionem quoque ex antidoto polygreſto per dies plurimos dabis, & exercebis le- viter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper

adjunges, donec ad pristinam consuetudinem revo-
cetur. Insanabiles valetudines cyclo affirmantur
posse curari, id est, insani corroborari. Caduci cy-
clo curati uruntur in capite: morbidi vero, dysen-
terici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo
curentur in renibus.

VII. Cerebrum plerumque diversis passionibus
commovetur, quod his deprehenditur signis: Am-
bulabit pravus, & frequenter offendet, & toto se
corpore commovet. Cujus ista curatio est: Baccas
lauri numero XX, nitri selibram, rutæ manipulum:
quæ omnia diligenter trita, cum aceto non acri,
& oleo optimo rosaceo commixta, hieme calefa-
cies, perunctoque oleo capite ejus & cerebro, vel
auriculis cerebellum de lanata pelle convolvīs. Quæ
si forte defuerint, farinam hordeaceam refinamque
miscebis, ex quo cataplasma confectum cerebro
oportet imponi. Præterea ceram oleo cyprino con-
jungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar
imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refo-
vendum est. Tres fluviatiles caneros conteres dili-
genter, & cum duabus uncis succi caulium, addito
lactis sextario, olei duobus cyathis, permiscebis,
& colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si
inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sex-
tarium 1, coquito: ex quibus pastillos facies, &
in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea
si hieme curaveris, farinam triticeam; si æstate,
hordeaceam, aquæ frigidæ adinvicem amuli per-
mixtam, in potione præbebis.

VIII. De capitis dolore multi auctores multa

dixerunt. Cujus hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua ejus & palatum labiaque tumebunt, quanto vehementius increverit morbus, tanto exoritur amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, umbramque suam velut odorantes expavescunt. Cujus passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ciborum naturali meatu intercluso, vel certe derelicto, in eas venas, quæ circa tempora sunt, defluit, membranamque cerebri vitiat. Cui sanguinem de temporibus oportet minui, & continuo oleo acetoque permixto caput largiter perungi. Quod si hiems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamque in saccellos immittes, jumentorumque caput fumentando diutius vaporabis. Alii auctores tolli de palato sanguinem jubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdam bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidumque cerebro languentis imponunt, aceto rigantes, ne creta adstringatur ad pilos usque, cum prius calida fumentaverunt caput. Dolorem capitis prope ad insaniam ista signa demonstrant: Quoties grave est, & in præsepio se deponit, lacrimæ frequenter oriuntur, auriculæ stabunt, oculi graviores erunt, anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem inprimis ab aqua abstinebis, ne nimium bibat; de utraque parte colli sanguinem detrahes; caput, sicut scriptum est, curabis.

IX. Distentionis quoque valetudo ad capitis præ-

cipue causam refertur. cuius hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur visus, tremor & sudor totius corporis insequitur. quod vitium contingit ex aqua, si sudans jumentum biberit: vel ex indigestione cibi, si non dormiat, vel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. quæ passio ceterarum valetudinum & fons probatur & mater. nisi enim inter initia curaveris caput, ut animal dormiat competenter, fiunt appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cum animal distentionis ægritudo comprehenderit, de cervice eidem sanguinem tolle pro magnitudine corporis & ætatis. Et si æstas erit, oleo & aceto caput totumque corpus perunges, & diutissime confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercorea sicca vel paleas, ut provocet ipsa mollieties ad cubandum. locum calidum declinabis, nam impedit somnum. furfure, vel paleis, vel foliis lactucarum reficies. præterea potum præbebis exiguum. cum convalescere coeperit, modicis ambulationibus exercebis. ubi idoneum visum fuerit, ad cibaria largiora infusum hordeum ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa revocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermissione curabis. Potionem dabis, qua sanantur appiosi: Nasturtii seminis, apii seminis, seminis lactucæ, anagallici, petroselini, aneti, papaveris silvatici seminis uncias singulas, piperis scrupulos 3, croci drachmam unam. Quæ omnia bene cribrata atque commixta ex aqua temperabis. trochiscos facies, ut

habeant non minus, quam singulas drachmas. In dieta unum trochischum in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri, donec sanitas redeat. Si non appetit cibum, singulos trochischos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinum nunquam dabis. Capitis enim valetudo sumto mero deterior efficitur.

X. Si quod jumentum appiosum fuerit, in præsepio incumbit, oculos tenfos habebit, micabit auriculis, visus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

XL Quod si etiam fuerit conversus in rabiem, sic intelliges: Subito hinniet tanquam sanus, parem suum appetit morfu, vel hominem, præsepia, aut ilia sibi mordicans rodit: quem sicut appiosum curabis. Prorsus abstinebis ab hordeo, mollibus cibariis sustentabis. Præcipue tamen apium viridem, quantum voluerit, præbebis. Sanguinem de temporibus aut de cervice emittes, loco tenebroso statues, caput eidem hujusmodi acopi confectioe curabis: Opopanacis libram 1, resinæ, terbentinæ ana uncias 2, galbani unciam 1, resinæ frixæ uncias 3, masticis tritæ uncias 2, olei veteris libram 1. ex hoc ei cerebrum & auriculas confricabis, oleum tamen solum ac liquidum in aures ejus suffundes. cujus tamen prius quam acopo utaris, faccellationibus caput cerebrumque vaporare te convenit, & caput apposito cerebello communire. Potiones quoque ex trochischo superius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis assidue, ut caligo ex oculis possit auferri. Quæ cura si non profece-

rit, caput & tempora sub ipso protocomio semisse inuris cauterio, quod & super v̄enas temporales facies. Plerique tamen, facies ne deforment jumentum, solo tabulare palati confecto, sani fieri possent. Fervor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti pristinae, sanitatique restituit.

XII. Alii auctores insanientis jumenti ardentes & sanguineos oculos & humore suffusos, stantes aurículas dicunt vel micantes, ut ad instar indomitum nec capi possit, & captum, parietibus se illidens conetur effugere. terram pedibus fodiet, & multum flegmatis ex ore profundet. quod hac ratione curatur, ut auferatur ei sanguis de angularibus venis, de palato, & post de cruribus. a cibo eadem die abstineatur & potu. Alia autem die aquam frigidam dabis ei bibere. Auferantur stercorea, quæ in ano ejus sunt, per quatrimum continuato clystere, curabitur venter, ungetur cerebrum, secreto collocabitur loco, accipiet in substantiam porros, & herbam mollissimam, aut mollissimum foenum. His potionibus percurandum: Pulveris turis drachmam 1, aceti albi sextarium 1, radicis panacis unciam 1, herbæ saxifragæ uncias 3, ex aqua mulsa per os dabis. Lactis caprini sextarium unum defundis in fauces. quod si defuerit, ciminum rusticum pondo duo in pulverem rediges, additoque olei optimi uno ebulo, ex aqua mulsa diffundis ad cornu. Sed ceteris potio hæc aptior creditur: Apii unciam 1, jusquiæ unciam 1, seminis apii unciam 1, seminis lactucæ uncias 2, papaveris silvestris unciam. quæ omnia in pulverem redacta commisces,

& unum cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, ex succo ptisanæ. obscuro & frigido, & laxiore loco statues, silentiumque præbebis, ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresque complebis, tempora etiam munies cerebellare vel fasciis, myrtam quoque aridam conteres, & aceto oleoque miscebis, corpusque ejus totum diutissime confricabis. Solent confringi & obrui stercore, ut sudent & dormiant. Quibus si somnus venerit, afferet sanitatem. Rabiosum vero jumentum eadem omnia, & majora ostendit, quam insanum. nam & alia animalia comedit, & facit ipsa contagione rabiosa. Plerumque etiam moribus intestina sua extrahunt, & hinnunt fortiter. Quæ valetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur autem observatione & potione superius declaratis.

XIII Chirurgia appellatur, quodcunque secatur ferro, vel cauteriis uritur. quæ cum sit omnibus, membris animalium, præcipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcunque igitur jumentum in qualibet parte fregerit caput vel nudaverit casu, sollicite curandum, ne indignatio vulneris in nervos cerebrumque penetrando periculum generet. nec in primò medicamentis uti acrioribus convenit, sed magis melle curare. cum ad maturitatem venerint illa, quæ fracta fuerant, ossa laxantur, tenta sollerter, & mobili manu vel forcibus eximito. Reliqua fragmenta ossis, quæ asperata sunt, ferramentis cædito atque perradito, ut carnem facilius inducant. nunquam enim clauditur vulnus,

si non raseris; donec sanguis per os ipsius respon-
 deat. In quo maior est adhibenda cautela, quia so-
 let in locis ossuosis & commissuralibus fistula fieri.
 quæ cum evenerit, parumper injuria afficit vulnus,
 per quod non sanies, sed humor liquidus emanat,
 nec unquam deducta cicatrice solidatur. Quod si
 evenerit, hac ratione curabis. Papyrus per ipsam
 fistulam trajicies, ita ut capita papyri, quæ extra
 fistulam eminent, ex utraque parte alligas lino, ne
 cadat, & diebus v, vel pluribus, donec callositas fi-
 stulæ papyri distentione turgescat, & majus vul-
 neris foramen fiat. Tunc ad mensuram vulneris ex
 fistulari medicamento collyrium faciens, exempto
 papyro intra fistulam injicies, ut impleatur ex in-
 tegro, plane ne excidat, munies diligenter. Post
 dies quatuor vel quinque solvis. si fistula ceciderit,
 traumatico curabis, quod vulnere semper immittes,
 donec spissa sanies & non multa in eo loco repe-
 riatur. Cum autem jam limpidum videris collyrium,
 fac pollinem herbi, & tus masculum tritum æquis
 ponderibus cum melle decoquito, & plagæ ipsi im-
 ponito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut
 deprimas ipsas partes vulneris, quatinus junctæ ci-
 tius cohærescant. Si graviter offenderit caput, ut
 cerebrum vexet intrinsecus, continuo de tempori-
 bus sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam
 aqua, si æstas fuerit, oleo roseo, & aceto æqua
 parte commixto capiti ejus imponi, fasciæque con-
 necti, & cibos virides præberi. si nec ipsos appetit,
 quia omnem cibum recusat, fabam moles & con-
 vertes in pollinem, farinam quoque triticeam pa-

riter admisces, & cum mulsâ per cornu ad substantiam animali tam diu faucibus ejus infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel falsa oportet aspergi.

XIV. Aurium ut vicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. quæ si casu aliquo fuerit a radice contusa, & collectionem fecerit, eam cum maturaverit, scalpello secato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato, donec sanetur. Etiam si cartilagine vexaverit, ejusdem medicinæ observatione proficiet. Si vero a radice auriculæ, vel commissura capitis tumor magnus cum duritia exstabit, ex foenigræci & lini semine, & tritici poline cataplasma imposito, maturatam collectionem scalpello secato, ita ut inferius plaga spectet, quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto infusos lemniscos inducis, & vulnus per quatrimum fovebis, post traumatico uteris. sed difficilis cura est, quia fistulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ si evenerint, supra scripta curatione curantur. Si tamen ægritudo vulneris ulterius etiam post medicamenta procedat, vicinæ urendæ sunt partes, & cauterio in ipsis collectionibus infigenda sunt puncta vehementius, ut & cutis, & causa perumpatur interior. post sollerter usta curanda sunt. Non enim aurium est negligenda curatio, ne ex dolore nimio generetur insania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecus, ut auferatur, quod dolorem mover, aut lædit. Si nihil invenitur, spongiam nitro & aqua molliter in-

fundes & dilues, unamque noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fovere incipies frequenter & diu, donec dolor recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleum vetus & acetum æquis ponderibus adjecto nitro in aurem mittito, & succidam lanam superimponito. Si vulnera fuerint, lyparem auribus inferes, & curasti.

XV. Quodcunque jumentum in oculis tritiacem patietur, id est, ut pili aliam palpebram urentes lacrimas moveant, visumque conturbent, hac ratione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte scalpello plagam dabis in cute palpebræ, post forpicibus per longum ad mensuram oculi fasciolam præcides, & impositis fibulis consues palpebram foris versus, ut oculus sine deformitate recipiat visum & gratiam naturalem. Tunc vero optimo oleo, nec non etiam muria infusam spongiam superpones, & oculum fasciabis. Post die quinto solvis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis: de foris vero tetrapharmacum impones, non prius fibulas ablaturus, quam duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrii cura non deerit, ne caro rursus superflua excrescat. Sed plerique adhibent cum deformitate compendium, ut partem, quæ prominet, ad mensuram naturæ forpicibus amputent, pusca, quæ frigida sunt, propter fluxum sanguinis foveant, oculum collyrio intrinsecus current, ne indignationis necessitate lædatur.

XVI. Suffusio sicut hominum, ita jumentorum impedit visum, cujus tria genera ab auctoribus in-

dicantur: stenocoriafis, platycoriafis, hypocoriafis, Græce pupula nominatur. Stenocoriafis dicitur, cum constringitur visus & vires amittit. Quæ hac ratione curanda est, ut sanguis de temporibus auferatur: radicem quoque fœniculi, & herbam chelidonium, vel rutam decoques ad tertias, & cotidie ex ipsa aqua, quantum manus patitur, oculus foveatur. Inunges etiam collyrio opobalsamo, quod suffusionibus prodesse consuevit. [Adversus instantes pilos tertia cura est, ut leni tenuique cauterio genæ, quæ procreverint, inurantur, quo facto, ducta cicatrice contrahitur pellis, & palpebra altius elavata a pupilla cursu pilorum arcet injuriam.] Platycoriafis autem est, cum se ultra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit visum, nec curari ullatenus potest. nam sicut ovi vitellus casu aliquo disruptus in priorem formam coire non potest, ita semel pupilla diffusa recipere non potest usum videndi. Quod evenit equorum sudore, dum membrana, quæ continet lumen, indignatione caloris disrumpitur: vel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem jumenta compellit, aut læsum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus videtur incolumis, nullis lacrimis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit injuriam, sed visus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam, tanquam in speculo, videre non potes. Hypocoriafis autem a capitis humore descendit, & in uno oculo sese primo ostendit, postea etiam ad alterum transit. Intelligitur au-

tem humore vel lacrimis. Continuo sanguinem ei de supercilio, vel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices foeniculi decoctæ fuerint cum ruta. Præterea inunges collyrio opopanato & opobalsamato. Quod si institeris medicinæ, per lacrimarum cursum consuevit sæpius caligo sanari. Temporales quoque venæ cauteriis inuruntur, & meatum humoris excludunt.

XVII. Quod si vis passionis intulerit cicatricem, diligenter attende, quo colore sit membrana, quæ apposita pupillæ impedit visum: si auroso colore fuerit, insanabilem scias: si candida nimium, etiam noveris non posse curare ipsam. Si vero spissa fuerit, colore oleagino, muco similis, per paracentesin ad hominum similitudinem, cum fuerit maturata, curatur. Jumentum igitur pridie temperabis a cibo, vel potu maxime prohibebis, in loco molli elides, caputque ejus & cervicem apte collocabis. ita patentem oculum facies, ut claudere non possit. deinde ab ipsa fronte paracenterium inter tunicas oculares subjcito, ne pupillam tangas, aut aliquid lædas interius, sed ipsum album de superiori parte, ubi hypochysis posita est, capitello paracenterii deorsum deprimis ad palpebram inferiorem subtiliter. Quod si depositum fuerit, non prius paracenterium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime vaporaveris. solet enim resili.. Quod si ita evenerit, reprimito, donec ita componatur, ut resilire non possit. Cum itaque intellexeris claritatem pupillæ sine ullo obstaculo hypochysis, tunc eximes ferrum, & invenies animal vide-

re. Curabis sic. Ex oleo roseo & ovi albo anacollima facies, lanam infundes, & super oculum curatum impones, ac desuper fasciabis. Caveto, ne ipsa die manducet, & moveat oculum agitatione maxillæ; sed tamen, si voluerit, bibat. Altera die solvis, & calida fomentabis diutissime. deinde fœnigræci succum in oculo subfundis, & rursus anacollima supra dictum similiter imponis, fasciabisque. Quod cum per triduum, aut quatrimum feceris, oculum solvis, & fœnigræci succo fomentabis, ex melle optimo Attico unges, donec cicatrix se confirmet & oculus.

XVIII. Est aliud vitium ejusmodi, ut interdum oculo album inducat, interdum limpidet: ex qua passione lunaticum oculum veteres nominavere. Cujus ista curatio est, ut de ipsa parte temporum detrahatur sanguis. interpositis diebus, sub oculo nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie quoque calido fomento oculum curabis deforis; intrinsecus autem inunges collyrio thermantico & acerrimo per plures dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum, qui sustinet passionem, diligenter perquires & inures, ut humor noxius possit arceri.

XIX. Quodcunque jumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consuevit adhiberi: Desub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non valde acri: si vulnus fecerit & deplanaverit, ex succo

foenigræci fomentabis, & inunges collyrio leni; quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, tunc uteris acriori collyrio, & per dies plurimos, donec quæcunque pars æquari possit ad naturæ similitudinem, compleaturque, ut non deformetur obtutus.

XX. Si casu aliquo animal oculum impegerit aut confricaverit, vel ex percussura læserit & album induxerit, etiamsi totus oculus præclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem, & in pila mundissima diutissime contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: potestate medicaminis, quamvis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam non inveneris, five baccas hederæ, five folia contundes, & succum exprimes, & ex eo succo inunges. Si hoc quoque difficile videbitur aut morosum, paululum aquæ frigidæ cum foliis hederæ diutissime contundes, succum exprimes, & per siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane, quam ad vespere feceris, album omne tolletur. Sed si vinum miseris optimum & recens, efficacius curata sanat.

XXI. Aliqui auctores dixerunt, si dexter oculus suffusionem susceperit, vel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: in ipsa callositate narium foramina subtilissima inveniet, quibus tenuis inferenda est fistula, per quam ille, qui curare debet, os plenum vino insufflet, ut merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lacrimare. Velocius autem pro-

ficiet, quia per interiores venas meri virtus ad oculum penetrat.

XXII. Jumentum in oculo in osse percussum, si tumorem fecerit durum, callosum, & ossilagini similem, hac ratione est curandum. Dejecto animali contra causam ipsam cutem aperito, & ossis cisorio gingivulam, vel cartilaginem, vel os, quod ex se excrecere coeperit, cædito, ut deplanes ad similitudinem partis alterius. Si apte deplanaveris, aceto & oleo linteolis vel licinio addito, locum ipsum completes, & fasciabis. tertia die solves, & similiter curabis per dies 5, donec fervor desinat. post traumatico uteris. Catastolico quoque medicamento libraturam cutis consumis, quam diu limpidum vulnus curetur & adæquetur. Quod si ipsum os concarnari non potuerit, tam diu cotidie eradicato, donec sanguinet atque concarnet, ita ut medicamenta congruentia vulneri imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere coeperit, punctis cauterio subtiliter urito. Oculorum epiphora infra oculum detractus sanguis emendat, si usque ad sanitatem melle optimo inungatur assidue. Præterea prodest eidem passioni: myrrhæ pondus denarii unius, crocodili stercoreis semiunciam, salis armoniaci semiunciam, sepiaæ ossium semiunciam, mellis Attici cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atque permixtis oculum perunges. Magnæ lippitudini adhibetur tale remedium: Myrrhæ troglotidis, unciam 1, turis masculi, croci Siculi, limpidis Cypriæ, æris usti, ana uncias 2, teres simul, consparges & cernes, aquæ coelestis, & Falerni vini,

mellis Attici adjicies quantum sufficit, in vase vi-
treo condes, &, cum necesse fuerit, uteris. Si casu
cilium ruperit, fistulam dabis, & mannam turis cum
ovo impones. Discutit cicatricem oculorum ejus-
modi compositio : Spicæ nardi unciam semis, salis
armoniaci uncias 3, catimiæ unciam semis, croci
unciam 1, piperis semiunciam, in pulverem con-
vertes, & uteris. Albi vitia deterget ista curatio :
Sepiæ marinæ ossis rasi scrup. decem, croci scrup.
duos, salis armoniaci scrupulos 2, myrrhæ, cro-
codili stercoreis scrupulos duos. Item, album sive
glaucomata emendat, vini Aminei veteris sextarii
tres, gariofli sextarius, mellis uncia tres, quibus
omnibus decoctis uteris. Album tollit, si ex humore
vel percussura evenerit : Sandaricæ uncia 2, ossis
sepiæ combusti uncia 4, piperis albi semiuncia,
salis armoniaci uncia 2, cum melle permixtis. Ci-
catricibus oculorum medetur jejuna saliva, si cum
sale mandatur in ore, & exspuatur in oculum. Sal
quoque tritum cum osse sepiæ, & sinapis agrestis
semine. Collyrium nardinum : Opopanacis scrupu-
los 2, violæ uncias 2, spicæ nardi, cassiæ, marru-
bii ana semiunciam, croci Siculi unciam semis,
olei semiunciam & scrupulos 4, piperis albi uncias
sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio col-
lyrii : Æruginem æris & salem optimum æquis pon-
deribus, & aceti quantum sufficit misces. Necessa-
ria compositio : Rutæ scrupulos 4, turis masculi,
stercoreis columbini, murium, olei, croci, mellis,
catimiæ, olei rosati ana scrupulos 4, diligenter trita
miscabis & uteris. Si vero oculus ictu vulneris in-

sanabilis redditur, &, (ut mulomedici dicunt,) canchremata fecerit, ne periculum mortis incurrat, ervi pollinem cum oleo roseo & ovo simul immitto. Cum purgatum vulnus fuerit, cum melle Attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quæ, quia eandem vim easdemque species continent, enumerare superfluum duximus.

XXIII. Plerumque strumæ, vel parotides, aut scrophulæ jumentorum guttur infestant, & faucium tumorem producunt. Nam & subrecto sunt capite, & tanquam ab stranguria præfocantur. Hos primum fomentis calidis, & cataplasmate ex polli- ne hordeaceo, & resinæ unciis tribus mero valido coctis curari expedit: & cum collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quidquid collectum fuerit, emittere, & aceto, & sale, & oleo infusos lemniscos subjicere. ceteris quoque diebus traumatico & medicamentis aptis sollerter curare, si vulnus pateat, dum sanetur. Nam in his locis ex præclusionione cito solet fistula fieri: quæ si evenerit, ut supra demonstratum est, papyro & collyrio poterit persanari.

XXIV. Glandulæ quoque animalibus, & præcipue pullis, usque ad periculum interdum molestæ sunt, & in morbum transeunt aliquando; quæ inter maxillas inferioresque fauces nascuntur, & ad similitudinem pilularum majores, aliæ vero minores connexæ ex carne obdurescunt, & tumorem sine doloribus faciunt. Quæ inter initia perunctæ oleo, picula perfricari solent, vehementiusque manibus corrumpi, & ita velut vanescendo sanari.

Quod si excreverint amplius, dejecto animali, ita ut per medium secentur scalpello subtiliter, cum radicibus eximuntur, ne aliqua vena tangatur. Quo facto, aceto & oleo cum sale medicamentisque superius declaratis sananda sunt vulnera. Plerique urenda dixerunt. Sed si parva sint, prodest: ceterum majores exsecandæ sunt ferro.

XXV. Dum caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter gingivas atque maxillas tumor collectioque generatur, quæ pullaria vocatur. Cujus passionis tanta tensura est, ut manducare vix possint. Sed cataplasmatibus studiosissime maturanda sunt, deinde scalpello aperienda, post sale, & aceto, & oleo curanda. Plerique etiam, cum ferro exemptæ fuerint glandulæ, propter sanguinis fluxum loca uri debere præcipiunt, post sale & oleo octo diebus utuntur. nec non ex nitro & aqua calida diluunt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixivio utuntur. Deinde vinum & oleum, & farinam de ervo imponunt per triduum, consequenter de vino ac oleo, & farina hordeacea, & melle percurant. Addentes, quæcunque plaga fuerit, aut strumæ, vel parotidis, glandulæ, quæ tolluntur Lycio medicamento, vulnera percurari ita, ut de malis granatis siccis pulvis aspersus, celeriter afferat sanitatem.

XXVI. [*De conficiendo collyrio fistulari.*] Si ex aliqua hujusmodi curatione jumentum fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: Papyrus injicies in fistulam, ut pars ejus in ore exstet, quam lino diligenter ligabis, ne possit elabi: pars verò fo-

ris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino, ne cadat. triduo permaneat, quarta die papyrum eximes, collyriumque ad longitudinem & cavaturationem vulneris ad arctum fistulæ subjicies, &, ne fore labatur, fasciabis locum, ita ut ad manducandum possit maxillas agitare: tertio die solves. Si istula ceciderit, diebus septem unguento traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & ervipolline decoctum subjicies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad ultimum, anapleroticum ipsi vulnere medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice, solideretur. Fistulare autem collyrium hac ratione conficies: Anisi unciam 1, ferule unciam 1, æruginis æris unciam 1, battituræ calcis unciam 1, cimini seminis unciam 1, teres cum æeto acerrimo, & secundum qualitatem vulnere, cum usus exegerit, collyria formabis.

XXVII. Fistulæ nascuntur, quoties nervus, aut cartilago, aut os negligentia vel imperitia curantur, ex plagæ alicujus tabido humore vitiatur. Tunc enim, quæ commeaverit, ad instar cuniculi, carnem indurat & incallat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur. Hujus a diversis auctoribus tradita est diversa curatio. Alii enim scalpello resecari & aperiri jubent, & syringotomio decarnari, medicamentisque acerrimis consumi, & sic postmodum vulnus ad cicatricem coire. Quod cum laboris ac discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest. Alii vero cauterio omnem fistulam inurendam, vicinasque partes ejus punctis ferven-

tibus prærumpendas esse duxerunt, quatinus per ignem callositate submota, astalticis medicamentis vulnera percurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius declaratum est, papyri injectione curare: quia neque nervus, neque vena, neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio sæpe fit causa deterior, & periculum creant. Collyrium vero omnem callositatem fistulæ de alto a radice ejus eximit. Quod si os fuerit vexatum, quod oporteat radi patens vulnus, per medicamenti curam non potest impediri. Si vero in alto tabes aliqua vel nervus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio pulverem facies, & frequenter injicies. Omnia enim vulnera elimpidat atque persanat.

XXVIII. Interdum ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo ut bibere aut manducare non possint. Cujus totum & os & lingua aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur hujusmodi ad cornu. Olei veteris libras 2, vini sextarium 1 commisces, novem quoque caricis cum novem capitibus porrorum decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum Alexandrinum tritum, quantum sufficit, misces, & ex his omnibus potionem mane & ad vesperum heminas singulas dabis, ut tumoris ipsius relaxetur & mitigetur asperitas. Manducet autem herbam viridem, aut, quod melius est, pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrum admiscebis, & sic apponis. Fœnum quoque mollissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua consperges. San-

guinem non detrahas, nisi forte de palato despu-
mes. Cum coeperit convalescere, nitrum tunsum
& cribratum, pulveres de radicibus cucumeris asi-
nini silvatici commisces, & vini sextarium, coch-
learia pulveris ipsius junge, ut hujus potionis vi
resoluto ventre purgetur. Alii auctores tumorem
capitis ac linguæ, vel faucium, etiam si obdurave-
rit, ita festinantes propter periculum curare nitun-
tur: Lapidés molares plures igne succendunt: cum
candere coeperint, caput equi cooperiunt, & vas
plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per
vices singulos candentes lapides in lotium immit-
tunt, ut ille vapor ac fumus, a calore lapidum con-
citatus, os equi & nares impleat. Nam & fustem
transversum, ut apertum os habeat, debet accipe-
re. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam
calescito, vel certe salem in aqua dulci miscebis,
fervendoque dissolves; addito aceto acerrimo, ca-
put ejus & os, & gingivas diutissime confricabis.
Postea fimum bubulinum cum acri aceto miscebis,
& tepesfacies, ex quo caput totum frontemque &
labia perunges, tunc farinam hordeaceam cum aqua
tepidâ sufficienter pro cibo dabis & potu.

XXIX. Quod si ex sanguine tumor ille indigna-
tionis evenerit, ita intelliges, si venis tensis obtru-
rabitur halitus, & oculi sanguinei apparebunt. cui
de temporibus, si non tument, aut certe de pa-
lato, si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet
auferri. Cretam Cimoliam duabus partibus, & ter-
tiam partem cretæ nigrae, ex vino austero tempe-
rabis, & dum calet, illinis caput.

XXX. Sciendum est autem, tubera in corporibus frequenter excrefcere, quæ Græci oncomata vocant. Horum variæ qualitates & diverfa funt nomina. Steatoma est tuber, quod in fe adipem vel pinguedinem continet. Meliceris est tuber, in quo caro inſpiſſata, quomodo in verrucis, invenitur. Aneurysma est tuber, in quo ſanguis conſpiratus uberis venæ ſimilis invenitur. Atherōma est tuber, in quo farinoſa congeries reperitur. Ganglion est tuber, quod fit ex duplicatione nervi, ſimilis tubero cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Jumentum colligatum deponitur, & contra locum cauſæ ſagitta aut ſcalpello in longum dextra ac ſiniſtra pro menſura tumoris aperitur, ita ut media faſciola cutis, quæ ſupra tuberum est, intacta permaneat. Poſt egeſtis vel everſis omnibus, quæ tumorem moverant, medicamentis competentibus, ea, quæ ſupra declarata ſunt, producit ad cicatricem.

XXXI. Si jumento lingua fuerit incifa, ſtatim cum fibulis conſuito, deinde vino lavato, poſt gállam tundito & pulverem cernito, ex eo imponis, donec ſanetur. cui dabis ſœnum molliſſimum conciſum, & pro hordeo furfures. Alii, poſtquam fibulas acceperint, linguaque vino fuerit elota, mel imponendum eſſe duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad ultimum ex malo granato pulverem injecerunt.

XXXII. Si jumento loculamenta dentium, id est, gingivæ vel dentes doluerint, his agnoſcitur ſignis: Hordeum ſolidum glutiet, maceſcit, ſaliva-

rum plurimum effundit, gingivæ intumescunt. Cremam Cimoliam cum aceto acerrimo macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinque diebus: gingivas autem interius cum pulvere corticis mali granati & melle tertia die diutissime confricato, donec egesta sanie convalescat. Quod evenit, cum humor acrior ex capite in maxillarum defluerit venas.

XXXIII. Quod si animal juxta collum vel molares, vel alio oris loco os fregerit ut morsum claudere non possit, & apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta diligenter unam partem, deinde alteram compingis ad locum, & similiter fasciato, ne iterum dissipetur: cui & corbem constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia. Cum solveris ad curandum, manu, quæ ante composueris, contineto, furfurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut, quamdiu manducat, manus tua a loco, quem continet, non recedat. Cum jam manducare noluerit, offerito ei aquam, ut bibat. Cum biberit, curato similiter, ut supra scriptum est. cui & succum ptisanæ convenit dari, si minus fortasse manducaverit. Quem tali observatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

XXXIV. Jumento narium cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam Afram & turis masculi pollinem commixtum impone ad locum, qui læsus est, & si vulnus factum fuerit in

cartilagine , hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis . non potest reprimi , propter quam necessitatem , sicut supra scriptum est , in loco , in quo sagitta ruptum est palatum , spongiam imponis , caputque ejus sursum constringe , & aqua frigida renes cerebrumque testiculosque perfundis. Quæ res si tardius subvenit , acatiam nigram & turis pollinem æquis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis , totumque caput illinies , donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

XXXV. Mature periculum creat , cum incisa vena claudi non potest in palato : sed continuo sanguinis profluvium inhibetur , si aut candenti cauterio fuerit meatus ille combustus , & suspensum altius caput. Cum per nares sanguis defluit , nec potest aliter retineri , coriandrum viridem sufficienter tundes , succumque ejus expressum , substricto equo , naribus infundes , frigore naturali venas protinus claudit : chartam etiam & lanam combures , ipsumque pulverem per fistulam insufflabis naribus.

XXXVI. Mucorum etiam qualitates , qui per nares effluunt , convenit nosse , ex quibus genus passionis ostenditur , & causa cognita facilius curari potest. Mucus limpidus cotidianus est , & , nisi nimius fuerit , non debet esse suspectus. Crassus autem & candidus a cerebro defluit , & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens , tenuis , frigidus , veteris perfrictionis prodit injuriam. Propter quod thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cæruleus , id est , fuscus , levis ab interioribus

venit, qui indicat febrem : & ideo conveniens leptiperifis, id est, piretran adhibenda curatio est. Crassus autem, spumofus, & pallidus, a pulmonibus nascitur, qui suspiriosos ostendit : quibus difficile, nisi festinatum fuerit, subvenitur. Fabaceus vero a glandulis serpit, quæ celeriter aut eximendæ sunt, aut ferro curandæ, ne convertantur in morbum.

XXXVII. Sæpe ictu vulneris animalibus per nares sanguis fluit, quod vitium cuferion vocant, quod præcipue contingit, si equus ultra vires agatur ad cursum : omni corpore oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaque opera, ut molliter cubet, nec ad deambulandum cogatur, sed cibo diligentius reparetur. tunc erucæ unciam 1 cum lacte conteres, & per cornu naribus infundes. Quod si eruca defuerit, aristolochiæ unciam 1, croci semiunciam cum vino dulci conterito, & dejecto per nares. Similiter coriandri viridis succum exprimes, & naribus infundes.

XXXVIII. Si polypus oritur in naribus, præcluso spiramine strangulabitur, stertet, humidi profluent muci, pericula passionis plurima. hæc medicina subvenit. Si prope polypus fuerit, acutissimo excutabitur ferramento. Curandum his rebus, quibus circumcisa sanantur. Si vero altius fuerit, cauterium plubeum quadratum facies, ex quo calefacto polypum frequenter inures, & sic polypum sanas.

XXXIX. Jumentum si fuerit sideratum, his agno-

scitur signis. Labia ejus & maxillæ, nec non etiam nares ejus depravantur in parte, ita ut vix cibaria dentibus illidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum voluerit bibere, os usque ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus haustus attrahitur. Aceto & sale lingua ejus & labia diutissime perfricantur, donec sanguis emanat. Tertia die causticum crudeum in illa parte labii imponis, quæ sentit injuriam, cum cautela, ut prius alliges linguam, ne medicamento violentia noceat. Cum medicamento labia perusta videris, aqua lavabis, deinde aceto & oleo fovebis, sicut alia vulnera, & hac ratione curabitur. Si vero maxillam fideratam habuerit & tortam, hæc est cura. De temporibus partis ipsius sanguinem detrahes, fimum bubulum acerrimo aceto permiscebis, & diutissime decoques, & parti temporum, ex qua sanguinem extraxeris, calidum induces sæpius, ut exsicceat & curet, hac usus potione. Trixaginem, hyssopum silvaticum, origanum, serpillum, aristolochiam, mannam croci, pro æquis ponderibus contrundito atque cribrato, ex quo pulvere plenum cochleare, cum aqua mulsa, oleo & vino per narem sinistram ad unam heminam quotidie oportet infundi.

XL. Convenit de cervicis curatione dicturo observationem indicare flebotomi: quia circa ea loca frequenter operatur. Detrahturus sanguinem animal a cibo abstinebis & potu, æquali loco constitues. tunc locum supra cervicem alius teneat, & adstringat ad normam, ut vena facilius appareat. Deinde supra laqueum, de sinistræ manus pollice venam

deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem venæ a capite summo descendunt, & conveniunt se sub maxillis usque ad gulam, inde a geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & jumentum occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quam extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando suspende, ut sit levior, ne vehementius imprimas, quam oportet: quia non plus debet, quam mucro, descendere. Si parum apte profluat sanguis, jumento foenum dabis, aut aliquid, quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluat.

XLI. Si jumentum cervicem ejecerit, aut laxaverit, aut certe vertibulas ejecerit, vel extorserit, hac ratione curabitur. Deponito jumentum atque constringito, & cervicem ejus extendito supra fossam, donec omnia vertibula laxentur. Post oleum vetus & axungiam veterem tunsam colatamque permisce, & cum calefacto eodem unguento cervicem diligenter infundis, in locum reponis, & fasciam tenuem & amplam ex oleo tepido & vino madefactam alligabis ad corpus. Lanæ quoque succidas ex oleo & vino infusas supra convertes, post regulæ soleaginiis non minus quatuor digitis, ita ut tantum spatii sit inter regulas alligatas & connexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit, quater in die suffundis; si hiems, bis. Cum modum fecerit, regulas solves. hoc die quinquagesimo & primo; post unctionibus uteris, donec ad sanitatem perducas. Si

tardius confirmabit vires, regulatim & solemmniter uita curabis.

XLII. Si jumento malandria de cervice auferre volueris, ita facies. Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis sic, ne nervos tangas, & venulas quascunque videris emittere sanguinem, aduris, ut possit cruoris fluxus inhiberi. Cave autem, ne cauteriis plus aduras, & indignatione nervorum periculum facias. Post axungia veteri cervicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablataque ferunta lotio calido fovebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si jam videris cicatricem pilos renovare, pulverem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & inducis: ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

XLIII. Si cervix destillationem patiatur, tumidior videbitur, quam oportet, foetorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cujus foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter nervos aut armorsum destillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter evadunt. nam his signis discrimen ostenditur: stridet de pectore, & per nares humorem liquidum projicit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio & sale pariter contuso implebis, atque calcabis, subter autem cataplasmate appposito laxabis. Et si loci conditio patietur, diæresin dabis, ut foras per plagam humor emanet. Tertio quoque die calida urina lavabis, deinde traumatico & pannis lineis limpida & pu-

rata jam vulnera sanare incipies, cujus compositio talis est: Ervi pollinis sextarium, iris Illyricæ uncias 2, turis masculi uncias 2, miscebis & facies cephalicum medicamentum, quo uteris ad consumptionem medelæ.

XLIV. Quod si jumento scapulæ fuerint dissolutæ, diligenter inspicias, ne quas inter nervos & commissuras pendigines faciat. quod si inveneris, quacunque parte plagas accipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello vel cauterio aperire curabis, ut sanies illa atque collectio defluat. Foraminibus autem traumaticum & linteola sicca dabis. Si quod inter nervos foramen factum fuerit, cautissime curato, ne ulterius aut ferrum aut cauterium procedat, neque putorem neque putredinem lavis, sed magis ficcis omnibus curare festina. nam omnis humor destillationi præstat augmentum. Cum incisa vel usta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticum imponitur.

XLV. Si armus læsus erit, in medio crure utræque solventur venæ, & pulvere turis cum eo, qui profluit, sanguine copiosissime immixto armi liniantur. Quod si plus profluat, quam necesse sit, stercus ipsius jumenti fluentibus imponitur venis, & fasciis alligatur. Postero quoque die quasi epaphæresis fit, & ex eisdem locis sanguis detrahitur, atque similis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinabitur, foeno sustentabitur exiguo per tri-duum. deinde porri tres cyathos, & olei heminam miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulave-

rit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare, uti natet, cum sparteis & pannis vineto pede. postea firmioribus cibis ad saginam pristinam revocandus. Si leviter dolebit, vino & oleo tepefacto perfricetur in sole: si validius dolebit, ventum in armum mittito atque pertundito, a summa juba infra digitos octo, ne cartilagine tangas. Et cum inflaveris, ferula vel virga molli armum cædito, sale & oleo perfricato, ipso die postero stracta uteris, cujus hæc erit compositio: Similæ sextarios duos, si defuerint, pollinis triticei sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ovis miscebis; sed ovorum solum album mittes: adjicies etiam pulveris turis unciam semis. quæ omnia manu subigis, & in armos inducis, & per dies multos armum aqua calida cum flore foeni fovebis diligenter, ut mollescat, stractam quotidie imposito, de vino puro armum lavato, additurus unguentum: Baccas lauri selibram, olei sextarium, vini boni sextarium, nitri uncias 3. sed nitrum & baccas lauri in pulverem rediges, & cribrabis. Ex quo in sole, cum calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutissime confricetur. Post syncrisma ad curandos armos inducitur, & cum melius habuerit, natatum mittito. Quod si ejecerit juxta consuetudinem ad rotam armum, reponito, & supra scriptis medicamentis curato. Si non senserit, ultimum est, ut uratur. Armī doloris hæc sunt signa: Pedem priorem tentum quasi rigidum a foris extrahit. sed convenit inspicere diligenter, utrum ex percussura vel casu coeperit causa; & si ex jectura fuerit, prius locis suis repo-

nenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore vel sanguine armi gravabuntur, sanguinem emittis a pectore, vel unctionibus uteris.

XLVI. Genu vel basim si semoverit ad tormentum rotæ vel machinæ, locis suis ejecta restitues, lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, & alligabis ex more, tertio die solves fomentabisque, post refinam induces & piculam, ad ultimum malagmate uteris aut caustico.

XLVII. Impulsu axium vel rotarum in circo vel in aliis locis varietate casuum animalibus crura franguntur, aut coxæ vel articuli: in qua necessitate si extra cutem fractura ossis eruperit, hoc est, si exbercen fecerit, difficilem noveris & prope insanabilem curam. Similis desperatio est, si coxam fregerit, aut acroteria, aut supra gambam, insaniabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si vero fractura sit sine vulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis. Primo fracturam recompones, & fasciis mundis scissilibus infusis ex vino & oleo conligabis, insuper lanarum munimenta conjunges, & regulas circumduces, jumentum autem in canterio vel in scalis vel in suspensio loco, ne fractura flebiliter commeet, cui quotidie mane & ad vesperam suffundes, tertio die solves, & expleta curatione ligabis. Quinto quoque, VII, aut IX die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adjicies muscum de vitice, aut salicis radicem, & ova cruda quinque, verum non regulis, ut prius, sed circumductis serulis alligabis. die tertio solves & fomentabis, de refina & axungia

perunges : ,ubi cura profecerit, malagma vel causticum inducis , non ante tamen permittis stare jumentum , quam dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est , quo divulsa vel fracta solidantur.

XLVIII. Plerumque in genibus, vel articulis , aut phlegmon oritur, aut marmora , aut mallones. Quæ vitia ex malo humore generantur , & passionem cum deformitate tumoris ostendunt : sed ista distantia est , quod phlegmon tuber est molle , marmor duritiam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est sine dolore. quibus recentibus potest facilius subveniri. Primo lanam succidam ex oleo & aceto induces , contra aquam frigidam & currentem animal constitues. post sine ferro hac ratione curabis. Sinapis & salis Alexandrini scrup. 4 , aceti cyathos 2 , axungia veteris selibram , simul conteres & induces , post diem tertium solvis. Si aperturam fecerit , spongiam cum aceto & lasere imponis , vulnera styptico curabis. Præterea locum , quem curare volueris , induceto psilothro decalvas , radicem filicis , & ervum , & ficus aphros contundes in pila , & induces in panno , per triduum ligatum patieris manere. Alii radicem filicis & ervum cum axungia veteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. Item cineris quoque de foco uncias 3 , calcis vivæ uncias 6 , vino subigito ad crassitudinem oxymellis , & , antequam obdurescant , tubercula obline. Quod si assidue in recenti feceris , passionis molestia ficcabitur. si vetustiora sint , punctis subtiliter inurantur , ne vi & igne vitientur. Talis quoque

compositio spargere phlegmon afferitur. Rhododaphnes uncias 3, bituminis, nitri ana uncias 3, axungiae veteris colatae uncias 3. Plerique dixerunt, cauterio cuprino candenti duobus punctis debere pertrumpi, & phlegmon effundi, licinio quoque intorto cum axungia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus ejectus fuerit, satiare: per foramina etiam ustionis lemniscum trahi debere, ut, quidquid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma & foenugræco & vino confectum inducis, cum usta ceciderint & tumor resederit, lemniscum eximis, traumatico curabis, ad ultimum causticum inducis. Alii sagitta pertuso corio phlegmon effundunt, & lanam madidam cum aceto & lasare plagis inserunt; sic spongiam cum pusca acri & lasare supra vulnus imponunt: tertia die solvunt, lanam eximunt, & terrapharmaco curant quinque diebus vel septem. Si vero marmor habuerit, ex quo validius claudicat, & vix flectat articulos, inurendus est leviter. Cui post feruntam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet imponi. ex qua curatione sanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus vel articulis excreverit, continuo curam adhiberi oportet, ne, neglecta passione, deformitatem tumor augeat, vel obduratione diuturna convertatur in marmor. Aperies in pedibus sive genibus dextra ac sinistra vel ferro vel cauterio cuprino, sicut superius declaratum est. lemniscum trajicies cum aceto, & sale, & oleo, ut supra. cataplasma imponis, donec fervor definat & saniem faciat. Post, purgatis vitiiis, lemniscos eximis, & trauma-

ticum imponis, & ternis diebus interpositis solves, & medicamentum renovabis, donec sanetur.

XLIX. Si aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido ferro omnino non sunt tangenda, ne abundantia humoris jumento discrimen importet. Sed utendum est scarificatione subtili, & detractione sanguinis: post quæ lavis validissimis, tam cum aceto, quam cum optimo sale tunso, & oleo, vel axungia. per dies quinque colliganda sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit, utendum est ferventissimo caustico, ut faciat ustiones. Alia quoque ratione sanantur, si sletam, qua trictiores utuntur, & salem pro dimidia parte commisceas, lanamque succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit, farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & foenigræco inducis, ad ultimum malagma crudum impones. Præterea atramentum futorium, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito pulvere mali granari, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, vitium, si adjungatur, emendat. Ficus siccæ cum sinapi contusæ mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renovatur. Cum melius habere cœperit, alliccem impone articulis. Alii opoponacem cum farina hordeacea coctum in modum cataplasmatis imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad ultimum malagma cupressinum imponunt. Plures calcem vivam & cineres ex melle & vino com-

miscent, & ozænis frequenter imponunt. Ad ultimum caustico utuntur. Quæ genera curarum & posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas. Usus invenit, addito sale & aceto ciliciis ozænas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ observatio etiamsi non persanaverit, sequentes tamen adjuvat curas.

L. Interdum reumatici jumentorum, interdum ventosi sunt pedes : quæ vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exsicccanda per malagmas vel causticum, & aliquando urenda leviter per venas, ut cauteriis meatus, qui humorem suscipiunt, angustentur, & constringantur, ut pro tempore afferant medicinam : quia in totum, etiamsi intercissæ & adustæ sunt venæ, non poterit talis causa sanari.

LI. Impetigines quoque in articulis vel genibus inter nervos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & fit vulnus simile rhagadio, & non facile sanatur, nisi stalticis vel stypticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione, curetur. Malagmas quoque convenientes oportet imponi.

LII. Uligines etiam in pedibus, cruribus, unguibusque, vel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines vocant : habent similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & , urgente prurigine, animalia sibi partes illas corrodunt, vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitium a crudo vel putrido humore consuevit generari, & idem curatur detractione sanguinis, unctionibus, & purgationibus ventris. Si radix cucumeris silvatici cum

nitri pulvere misceatur infusa per fauces , humores pessimos purgat.

LIII. Podagra vero nonnunquam solet occupare jumenta , cum hominum vitium transit in pecudes. cujus passionis hæc sunt signa : Nec stare potest , nec ambulare ; sed , si cogatur , claudicat , & sæpe se projiciet , sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt , quæ propter dolorem non coquunt cibum. & ideo fit horridum , & corpus ejus calebit , venæ etiam exstabunt , natura submissa erit , in pedibus stercus hærebit propter nimium eorum calorem , sicut subtritis solet evenire. Cui proderit , si non sinatur accumbere , sed minutim deambulare , & loco sicco , donec fudet , multorum manibus confri- candum est , ut vehementius fudet. sanguinem ei detrahes a capite a superioribus venis , sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis , vel desub ipsis dolorum locis. Memineris semper , parum oportere detrahere. Aquam calidam dabis in potu , in qua ad- jicies pulverem nitri , & triticeam farinam , polli- nem quoque turis acetabulum plenum in vino ma- ceratum infundis , & triduo per nares singulas co- tyilas. betas etiam excoques , & aquam earum ad tres cyathos suffundes , & exercebis eum singulis diebus. ventrem quoque eidem expurgabis , ut autè- ratur humor pessimus , qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis : Thymi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis , & singulas cotyilas per nares eidem infundis , foenum viride ap- ponis. quod si defuerit , ficcum nitro aspersum da-

bis. Si nihil profecerit, castretur, & vitio carebit. nam podagra raro vexat eunuchos.

LIV. Orthocola etiam jumenta vel stillosa dicuntur, quæ contractionem nervorum patiuntur in pedibus, & de capitibus ungularum calcant, & sunt rigidi articuli, plenas ungulas in terram ponere non possunt. Quod vitium nascitur ex enormitate onerum & labore confragosarum viarum. sed hac ratione curantur: sanguinem ei desub cirro vel de coronis detrahes, ungulas bene compones, pollicem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter in die perunges. tepida quoque, in qua verbenadeocta fuerit, confovebis, & tota ejus crura acopo perfricabis. Post dies quinque cataplasmas eum ex polline hordei & lini semine & foenigræco æquis partibus ex vino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab articulis usque ad genua: quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies. Si hoc non profecerit, malagmam hanc articulis ejus imponis: Armeniaci, galbani, opoponacis, medullæ cervinæ lib. 2, resinæ terbentinæ uncias 2, apochymatis libram, resinæ frixæ libram. S. oleum vetus, quod sufficiat, lento igne decoques & colabis, impones in alutam per dies plurimos omnibus pedibus, donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est, quia sic solent remanere, si tardius cura præstetur. Alii vero urendos censent paulatim in articulis, sed raro etiam prodest ista medicina.

LV. Animalium ungulæ asperitate ac longitudine

itinerum deteruntur, & impediunt incesum. Ex tortura quoque, si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum, indignationes oriuntur. Postremo etiam, si nulla causa præcesserit, otiosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare. Oportet autem solum ungulae celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptionem super coronulas faciant, & difficile ac tardius cura procedat. Cujus hæc sunt signa: Pedem priorem planum ponet: quod si suspendere videris gressum, ut diligentius intelligas causam, ungulam subradis, & locum, quem videris nigriorem, digito pulsabis: si cesserit in dolore, & maturum fuerit, aperies, & faniem emittis. pendiginem circumcides ad vivum. ex oleo roseo, & aceto & sale cum stercore ipsius linteola imponis, animal calceabis, tertio die solvis. si caro excrescit, gramen decoques cum oleo, & impones. Si videris carnem ipsam nigrescere, inspicias, ne aliquam fracturam habeat, neque clavum aut lapidem acutum, aut spinam. propter quod fomentis & resina utaris, ut possit educi. Cum purum videris vulnus, traumaticum impone. Post quod adjicies fuliginem siccam. Cum autem compleveris curam, resinam remissam & sulphur imposito. Quod si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques, & exinde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaque veteri perunges. deinde testa candenti decoquis, oleo post & sulphure pariter contrito lamina candente leviter ures per triduum.

Si vero contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia veteri perunges, ovinum quoque stercus cum aceto permiscebis, & imponis: quamvis alii caprinum efficacius credant.

LVL Si jumentum ad aperturam pulmunculum fecerit, scias totum solum, hoc est assem, hac ratione tollendum: Ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circuitu incidis, sublevabis a parte priora, & solum calcis retroversus expelles, ubicunque pulmunculus fuerit, radis ad vivum, & adjicies lanamentum ex oleo, & aceto, & sale, & stercore ipsius [imponas] & calceas, tertia die solvis & tollis, post hoc fomentabis: farinam hordeaceam, refinam, & acetum decoques, per triduum impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiam traumaticum cum liniamento impone, &, cum corpus fecerit, corium mali granati & bitumen Judaicum ex aceto decoques & impones triduo, &, cum solveris, iterum impone, donec obdurescat in cornu.

LVII. Si exungulaverit jumentum, cura difficilis, sed profutura, si non egebit industria, papyrum candelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis in ovi crudi albumento, circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis, post diem tertium solvis, fomentabis farina frumentacea, refina, aceto & melle pariter decoctis, interdum lomentum pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino tepido lavabis, liniamenta cum melle impone: cum-purgaverit, traumatico uteris. Cum

autem duxerit cicatricem , corium fabæ cum pelle cervina combures , ex melle temperabis , addito pulvere bituminis Judaici & mali granati , cum aceto. alternis diebus medicamentum renovabis , donec cornu ungulam faciat. Ad ultimum sparteam veterem contundes , ex aceto in olla nova decoques , ex quo ungulam obdurescentem obvolves , & ad plenam revocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiantur , ficus ficcas cum sale pro æqua parte contunde , & ungulis impone.

LVIII. Animalibus exiguae ungulae crescunt , vel attritæ reparantur , si allii capita 7 , rutæ manipulos 3 , aluminis tunsi & cribrati uncias 7 , axungiae veteris pondera 2 , stercore asinini plenam manum commisceas , ac decoques , & utaris. Prudentius consilium est , pedum tuèri sanitatem , quam passionem curare. Corroborantur autem ungulae , si jumenta mundissime sine stercore vel humore stabulentur , & roboreis pontibus consternantur. Articuli quoque vel suffragines post iter calido foveantur vino. Naturaliter autem molles ungulae solidantur , si hederæ seminis duas partes & aluminis rotundi unam partem pariter contundas , & calceatis pedibus per multos dies inducas. Item subtritis pedibus prodest , picis liquidæ selibram , aceti heminam , salis libram , hederæ foliis , quantum sufficit , pariter contundis , & laboranti quotidie pedes perunges. Mollissimæ ungulae hoc uno medicamine , quo potentius nihil est , assolent indurari. lacertum vivum viridem in ollam novam mittis , adjicies olei veteris libram 1 , aluminis Judaici selibram , ceræ libram , absinthii

tunsi selibram, & decoques cum lacerto. Cum fuerit resolutum, calentia universa colabis, abjectisque ossibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, & cum unguis indurare volueris, ungulam subradis, & factum unguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus prope fervens, per cannam instillas unguis: provisurus, ne coronam tangas aut ranulas, si his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus ungulam confricabis. Memineris autem, ungulas excrecendo renovari, & ideo interpositis diebus vel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas.

LIX. Animalium dorso ut laboris plurimum sentiunt, ita diligentius sunt curanda. Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorum, equorum, asinorumque genus sub sellis aut sagmis solo tergo præstat officium. Unde laudabilior industria est, quæ incolumitatem tuetur, quam quæ cupit læsa curari. nam diligentia defendit a vitio, si centones vel saga primum sufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordidum aut asperitatis inhæreat, quod sub pondere inulceret pellem. tunc sagmarum vel sellarum mensura conveniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint, vel majora, angustiora, vel ultra modum lata, vel quæ non congruunt, graviter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes, apostemataque nascuntur, cum nimis locis inæqualibus premittitur pondere, vel discentes tracturam mercurius aut

spina deteritur. Ipsorum quoque pondere, etiam si in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda est mensura, ne inferat vulnus.

LX. Quod si dorsum sedentis injuria tumere jam coeperit, in recenti statim mallonem ceparum, id est, calamos ficos, unde fascis dependent, in aquam ferventissimam mittis, & aliquamdiu maceratum, calidum super tumorem impones, fascia constringes, vel cordiscum superimpones, una quoque nocte manere patieris. absque suppuratione palpabitur tumor. Quod si clavum fecerit, farinam hordeaceam cum foliis caulium contundis pariter, & tepidam impones. Cinerem quoque cum oleo miscebis, & inducis, quamdiu clavus cadat: cum ceciderit, lipara utere cum minutissimis pannis, vel mel cum linteolis: tum ulcus purgaverit, Lycio percurabis.

LXI. Si pulmunculus natus fuerit in dorso, difficile est; eum medicamentorum appositione siccar: sed si parvulus fuerit, cauterere, & praecipue cuprino aperiendus est, ut sanies, quam collegerat, egeratur: tunc curandus est, sicut moris est usta curari. sed commodius est, pulmunculum decussatim ferro secare & eximere, ita ut pellem ad modum praecidas, ne, cum cicatricem duxerit, inveniatur epidermis: oleum, acetum, & salem continuo addis in plagam, &, ne nimius sanguis erumpat, ster- cus ipsius vulneri superponis, & colligabis, die tertio folia caulium tunsa cum oleo & acetó imponuntur per dies quinque. Cum jam ducere cicatricem coeperit, Lycio curabitur.

LXII. Si vero fecerit vulnus, indulgebis otium, ut diligentius curetur, & recepta sanitas confirmetur induciis, nec imponendus est labor, qui rescindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem ulcus, si gallas Syriacas combustas cum melle superimponas. Pulveres quoque corticum pini & flos calcis vivæ æquo pondere miscebis, & vulneribus inspergis. Pilulas quoque cypressi tundas & cribratas, & cortices quercus tritos & in pulverem redactos mitis. Præterea ossa sepiarum & testas etiam ostrearum in pulverem rediges, & ærei quoque vasis fuliginem pariter miscebis, quæ bene tunda si frequenter asperferis, ficcatum vulnus ducet celerius cicatricem.

LXIII. Quod si pili tardius crescunt, vivam testudinem supra sarmenta combures, & cineres ejus in novum cacabum mittes, addidis unciis 3 aluminis crudi, medullæ cervinæ quod sufficit, & vino infuso decoques, & diebus plurimis imponis. revocare pilos creditur. Pulvis de fabis combustis vel de lupinis crudis, vel de foliis fici combustis, sevo commixtus superponitur assidue. Quod si nulla præcedente causa decidunt pili, spicam nardi, & uvas passas pariter tundes, & ex aceto decoques, calidumque medicamentum glabro corpori impones.

LXIV. Si album pilum nigrescere cupias, atramenti futoricii scrupulos 7, rhododaphnes succum

338 VEGETII LIB. II. ARTIS VETERIN.

scrupulos 4, febi caprini quod sufficit, pariter temperabis & uteris.

LXV. Si e diverso albos pilos facere volueris, cucumeris filvestris radicum libram unam, nitri scrupulos 12, in pulveres cogis, heminam mellis adjicies, quibus permixtis uteris.

VEGETII RENATI
 ARTIS VETERINARIÆ
 SIVE
 MULOMEDICINÆ
 LIBER III.

PROLOGUS.

MULOMEDICINÆ me commentarios ordinante, civium atque amicorum frequens querela, accepti operis continuationem suspendit, deflentium ægritudines, mortesque clamorissimas boum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorum animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaque familiarium honestissimæ voluntati, ex diversis auctoribus enucleata collegi, pedestrique sermone in libellum contuli. Cujus erit præcipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat. Maximo autem incitamento mihi fuit ipsorum boum utilitas & grâtiâ, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina sive frumenta bobus merito aratrisque debentur: vinearum ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis

subvehendis carpenta sudarent. Quid de diversorum onerum comparatione referamus, dum inter mobilia & quidquid gravius est, absque vehiculis pæne reddatur immobile? Reliqua quoque animalia, ipsæque cohortales aves ex eorum capiunt labore substantiam. Unde enim equis hordeum, unde cibum canibus, unde porcis pabulum dominorum sollertia ministraret, ni pararentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam, bobus debent alimenta, quidquid ali potest. Apud alios genus mulorum, apud alios camelorum, apud paucos elephatorum licet exiguus usus est: nulla potest natio esse sine bobus. Postremo ut ad providentissimorum virorum scripta redeamus, quorum firmatur auctoritas, Justitiam jumentorum cæde violenta derelictis terris ad siderum remeasse consortem. Quid potest laudabilius reperiri, quam ut nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod, dum homicidia fierent, permanebat in terris. Duplicem igitur sollicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, & ægritudo, quæ ex casu, vel negligentia, sive labore contracta est, competentis medicinæ curetur ratione.

C A P U T I.

UT longævi & sani sint boves, bubulcum convenit providere vel dominum, quatenus frigoribus calidissimo cubili muniantur, &, si fieri potest, semper foco vicini sint boves. Quodam enim beneficio naturali ejusmodi animalibus semper ignis commo-

dum est, five quod inutilis & pestifer humor exudat, five conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur, five in flammaram halitu interna curantur. Præsepium oportet exstructum esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalium pereat. Bovile autem loco sicco statuendum est, assidueque mundandum est, ita quod quotidie pabulum ad edendum inutile substernatur, ut boves ficcius & mollius cubent. Par quoque studium est, cum boves revocantur ex opere, ut colla eorum ex vino tepido perfundantur, & diutissime perfricentur. Cum vero de via vel pastu redeunt lutulenti, adhibita, priusquam deducantur ad bovine, aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori fordes ulcera generent, vel ungulas faciant molliores, vel certe molestiam manducantibus, vel inquietudinem afferant dormituri. Sed hieme omni sollertia frigus est prohibendum, velut æstivis mensibus pura aura quærenda. Per diem igitur sub umbra, per noctem sub divo boves stare convenit. non enim pauciores, si æstua-verint, quam si alserint, colligunt morbos. Præterea unum ovum crudum cum hemina salis, & sextarium vini per singula capita septimo diffundi percommodum est. Juvat etiam, si allium tunsum hircino misceas sevo, herbam quoque verbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem inungas, & cum vino per os digeras. Cavendum præcipue est, ne aut cursu nimio, aut longo itinere fatigentur, vel ullis gravioribus certe oneribus affligantur. nimiam enim lassitudinem sequitur ægritudo, & omne animal est debile, si rumpitur.

Aquam quidem istius generis animal non requirit nitidissimam, nec usque adeo læserit, si sordidam biberit. Sed tamen bubulci diligentius est procurare, ut mundam semper & optimam bibant. Maxime autem studendum est, ut competentibus redundantibusque saturi semper habeantur & pingues. Omnis enim ægritudo exordium sumit ex macie. Exhaustum animal celerius labor frangit, æstus vexat, frigus penetrat. Non solum enim æstivis mensibus pascuum sufficit, ubi frondes diversi generis addantur, & minuat varietas ipsa fastidium. Hieme non tantum paleis, sed fœno quoque & hordeo, & sæpius ervo saginandi sunt boves. Nullus autem uberiores ciborum repudiabit expensas, qui considerare voluerit, boum per inopiam pereuntium quam cariora sunt pretia. Adversum boum morbos non minor adhibenda est diligentia, quam equorum.

II. Nam equinum genus morbus, qui appellatur malleus, diverso genere passionum emigrans per plures contagione consumit, boves quoque idem morbus interficit, sed a diversis diverso nomine vocatur, quem plerumque vulgus appellat. Hic morbus bovem si quando tentaverit, istis agnoscitur signis: erit pilo horridus, & tristis, stupentibus oculis, cervice dejecta, salivis assidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ruminatio. Cui si inter initia subvenire tentaveris, discrimen evadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetustioris morbi non potest superari pernicies roborata.

Inter exordia igitur tædianti bovi adversus omnes morbos potio ista succurrerit: Tres semis uncias squillæ minutatim concisas, præterea radices teneræ populi effossas & diligenter lotas contundes in pila, & tria ex iis pondera, addito sextario salis, in vini septem sextarios mittes, & per septem dies per os bobus singulos sextarios digeres. Quod si toto anno adversus omnes ægritudines desperatas boves stagnare volueris, incipiente vere, id est, ab Idibus Februarii quindecim diebus continuis, hanc potionem dabis omnibus diebus, quæ usque adeo salutaris est, ut approbatum sit, integro anno boves sic curatos nullius morbi contagione tentari. Talis etiam compositio & morbis resistit, & vires animalium firmat: Folii caprinis, folii myrti silvestris, folii cypressi ana uncias tres diligentissime deteres, infundes in congium aquæ, & una nocte sub divo manere patieris, & inde unoquoque bove tepescito per triduum singulos sextarios dabis. quæ potio ad stagnanda animalia quater in anno facienda est ultimis temporibus veris, æstatis, autumni, & hiemis. Morbos ægritudinesque depellit. tres uncias baccarum lauri, gentianæ, aristolochiæ longæ, myrrhæ, betonicæ diligentissime detere, & misce cum mero, ex quo trinas heminas triduo jugiter jumento per os dabis. Spicæ quoque allii tritæ, cum vino quoque per nares infusæ, purgant capita jumentorum. Ova cruda cum melle jumentorum faucibus inseruntur, atque ita fastidium ac nausea discutitur. Expedit tamen, salem pabulis misceri, marubium quoque tritum mane cum oleo vinoque dif-

fundere. Turis pulverem cum mero five per nares injeceris, five per os dederis, prodest. Nec minores medicinæ bobus horum copia subministrantur. Nam porros, rutam, apium, & herbam fabinæ si quis large deterat, & misceat vino, ternasque heminas præbeat ad potandum, ægrotantibus subvenit. Plurimique caulem vitis albæ concisam atque serpillum & squillæ partem in aqua macerant, ternasque heminas per triduum digerunt, quæ potio ventrem purgat, vires quoque confirmat. Ad interna autem curanda præcipue amurca creditur salutaris, si tantundem aquæ misceas, & animal bibere consuescat. Sed quia, licet sitiat, potum fastidiat ignotum, primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad ultimum pro mensura miscetur, & usque ad saturitatem sitientibus datur. Quocunque autem tempore, sed maxime æstate, si boves concitentur ad cursum, aut alvus eorum ad perniciem solvitur, aut febriculæ commoventur. Natura enim pigrum, & labori potius quam velocitati accommodum, vehementer læditur, si ad opus cogatur insuetum. Periculosum quoque est, si ad præsepia suæ aut gallinæ pervenerint. Nam bos, cum gallinæ fimum inter pabula sumserit, statim nimio ventris dolore torquetur, inflatusque moritur. cui hac ratione succurri convenit: Apii feminis uncias 3, cimini sextarium semis, & duas lib. mellis commisces, & tepidum per os infundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorum, donec ventrem potio moveat. Gisinii quoque cum vino deterere, & per os dare

creditur salutare remedium. Lixivium quoque ex arbore ulmi, vel cujuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene coctum, cum oleo miscebis, & liquidum ac tepidum diffundere per fauces, adversus stercus plurimum prodest. Si autem porcinum stercus bos devoraverit, statim pestilentiam contagionis solius mallei sustinet morbi. Qui cum semel in gregem vel armentorum vel domitorum inceserit jumentorum, statim omnia animalia, quæ levem suspicionem habuerunt, de possessione tollenda sunt, & distribuenda illis locis, ubi nullum pecus pascitur, ut nec sibi invicem, nec aliis noceant. nam pascendo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabulo præsepia: & quamvis sani boves, odore morbidorum afflante depereunt. Usque eo etiam mortua cadavera ultra fines villæ projicienda sunt, & altissime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur & pereant. Uno quidem vocabulo pestilentia appellatur; sed habet plurimas species, quas enumerare non licet [vel riget]: facilius ipsa principia a diligentibus intelligi possint. Est itaque humidus [humor], quoties per os & nares humor effluit bobus, & fastidium ægritudoque consequitur. Est siccus, quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie macescit & fit deterius, nec juxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis, quoties interdum de prioribus, interdum de posterioribus pedibus claudicant boves, cum habeant ungulas sanas. Est & subrenal, quoties a posterioribus debilitas appareat, & quia lumbi dolere creduntur. Est farcimosus,

quoties per totum corpus bobus tubercula exeunt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in aliis locis exeunt. Est & subtercutaneus, quoties humor pessimus in diversis partibus corporis bobus erumpit & decurrit. Est elephantiosis, quoties velut scabies minutæ cicatrices exeunt extra corium, & ad similitudinem lenticulæ. Est mania, quæ resectis bobus eripit sensum, ut nec audiant more solito, nec videant: ex qua passione celerrime moriuntur, quamvis hilares pinguesque videantur. Hi omnes morbi contagione sunt pleni, & si unum animal apprehenderit, celeriter ad omnia transeunt, & sic interdum aut integris armentis, aut omnibus domitis afferunt interitus. Unde omni studio, quæ semel tentata fuerunt, segreganda sunt animalia, & ad ea loca mittenda, ubi nullum animal pascatur, ne contagione sua omnibus periculum generet, & negligentia domini (sicut solet a stultis) divinæ imputetur offensæ. Evincendi tamen sunt, & exquisitis remediis expellendi quamvis acerbissimi morbi. Panacem supplasariis comparas. Eryngion autem herba dicitur, quæ in litore nascitur prope undam maris, florem habet quasi aureum vel galbineum, folia ejus sunt quasi folia cardui silvestris, inter arenas litorum largissime spargitur: has effodies, & in umbra siccatas servabis. adversus morbum tam equorum, quam boum, plurimum profunt. Ex quibus potio componitur ista: Radicis panacis, itemque radicis herbæ eryngii ternas uncias, seminibus quoque foeni uncias 3 pariter deteres diligenter, addisque farinæ triticeæ sextarium, ita ut prius

frumentum frangas & molas : quæ omnia de calida fervente conspergis , & cum melle vel sapa novemas offas singulis diebus digeres. Præterea sanguinem marinæ testudinis colliges , & cum vino per os dabis. quam quia invenire difficile est , vulgarium testudinum prodesse æstimant. quod utrum bene opinantur , usus viderit. nam auctores de terrestri testudine tractaverunt. Pulverem & cassiæ fistulæ , nec non etiam turis pro æqua parte admisces , ex eo unam semis unciam cum sextario vini veteris in die per nares bovis infundis. Quod medicamentum per triduum facies. Morbi quoque , quos superius nominavimus , amari sunt , & non nisi amaris potionibus superantur. nam contraria contrariis potionibus curantur ratione medicinæ. Ideoque pulverem herbæ absinthii & crudorum lupinorum , herbæ quoque centaureæ vel peucedani æquis ponderibus diligenter misces & in sextario vini veteris trina cochlearia singulis diebus , additis unciis 3 olei , per os dabis. Præsens quoque remedium experimentaverunt : radiculam herbæ consiliginis (quam alii pulmonariam vocant , alii tantundem radiculam) sinistra manu ante ortum solis collige , (quia sic majorem vim habere creditur ,) tunc ad acum , vel acutum cuprinum pars auriculæ , quæ lata est , quasi in circulo signatur , adprematque , ut rupta cute leviter sanguis exeat. Quod cum ex utraque parte feceris , medium orbiculum perforas ad acum , & in eodem foramine inferes : quod ubi exierit , omnis pestilentiae virus per ipsum defluit vulnus , donec ille solus locus , qui designa-

tus est, putrescat & decidat, atque ita animal liberetur. Visci folia cum vino trita defunduntur in nares, atque ita singulis bobus, sive universis gregibus, cum morbum incurrerint, subvenitur. Suffimenta quoque plurimum juvant, sulphur, bitumen, allium, origanum, semen coriandri, carbonibus insperge, & cooperta boum supra vas, in quo suffimenta incenderis, diutissime continebis, ut fumus os eorum capiat, ac nares impleat, atque ita ad cerebrum & interna salutari remedio penetret. Sed & totum suffimentare percommodum est, ut ab eodem morbi pernicies expellatur, & cetera pestilentiae contagio non coinquinet. Generalia igitur remedia adversus morbos generales contagiososque retulimus: nunc adversus valerudines, quae singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt, remedia subjungemus.

III. Cruditas plurimum nocet, cujus haec sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, intensiones nervorum, oculi hebetes: propter quae nec bos ruminat, neque linguam detergit, ut solet. Prodest itaque, ut duos congios, ubi bibi possit, digerere per fauces. post quos statim brassicae triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, suspensumque animal ab alio cibo penitus abstinebis. Alii cruditate laborantes, clausos in bovili detinent, nec cibos praebent. praeterea lentisci & oleastri cacuminum pondera 4 deterunt, & cum lib. mellis atque aquae congio miscent, quae una nocte sub divo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerata infusaque ervi 4 lib. objiciunt,

ab alio quoque cibo vel potione prohibentur. nam si neglecta fuerit cruditas, ventris inflatio intestinorumque subsequitur, exprimit gemitus, cibosque capere non finit, nec in loco consistere, decumbere & volutare cogit, caudamque frequenter commovet. De experimento medicina est, caudam juxta clunes resticula vel lino vehementer adstringi, vini que sextarium cum hemina olei tepidum dare per fauces, atque ita per mille quingentos passus bovem currentem trahere: si dolor permanserit, ungulas ejus secare, & uncta manu per anum finum extrahere, & rursus agere currentem. Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur. Si ista non valent, myrtæ silvestris foliorum duæ lib. tunduntur in pila, & duæ ex calida aqua miscentur, ac per vas ligneum faucibus infunduntur. atque ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa vena sanguis emitatur. Qui cum satis effluxerit, papyro ligata cauda restringitur. post concitatus bos agitur, usque dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur ista remedia: Tribus heminis vini, quatuor unciae contriti allii permiscentur, postque potionem cogetur currere: duæ quoque unciae salis cum decem unciis ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, ut ventrem resolvant: atque ita bos currere cogitur. Ventris quoque & intestinorum dolor sedatur, si anseres natantes, & maxime anates, animal aspexerit. nam anas mulos, etiam equinum genus conspectu sui ce-

leriter sanat. Sed interdum nulla medicina convenit, sequiturque torminum vitium, quorum signum est, si cruentum mucosumque ventrem ediderit. Singulare remedium est cupressinæ quindecim, verbenæ quindecim, gallæ diligentissime tritæ, quantum utræque ponderantur, tantæ ponderis vetustissimus caseus, quibus pariter detritis admiscentur vini austeri sextarii 4, & in potu dantur, ita ut lentisco mixtaque oleastri cacumina præbeantur. Si venter coeperit fluere, & videris egere corpus, & vires capito plerumque inutilem reddit, quia ex cibariis ad medelam bovis nil pervenit, [quod sic videris, per ventrem projicit, quam quod manducaverit.] Quæ cum acciderint, prima die a cibo & potu abstinendum est, ita quod nec secunda die bibere permittatur, cacumina tamen oleastri & cannæ silvestris, itemque baccae lentisci & myrti dandæ sunt, nec post triduum etiam potestas bibendi, nisi parparum, concedenda est. Sunt, qui ex foliis lauri teneris libram 1, abrotanum hortense pari portione, deterunt cum aquæ calidæ 2 sextariis, atque ita faucibus infundunt, pabulaque superius præbent. Aliqui vero 2 lib. ex vinaceis ad focum torrent & conterunt, & cum sextario vini austeri ad bibendum dant, & commemorata sæpius cacumina objiciunt. Quod si neque proluvies ventris erit, neque intestinorum dolor, recusat tamen cibos, & prægravato capite erit. lacrimæ quoque oculis & pituita naribus currit, usque ad ossa frons media uratur, auresque ferro discindantur, sed usturæ igne factæ ut sanescant, veteri urina bovis ipsius

confricandæ sunt. aures vero scissæ picula oleoque curantur. Periculosum fastidium bobus ranulæ faciunt, quæ aperiendæ sunt, & allio cum sale pariter trito ipsa vulnera confricanda, ut omnis humor exeat provocatus. Melius creditur, si ad acutam cannam exfeces ranulam. post vino os lavatur. Interposito unius horæ spatio virides herbæ vel frondes dantur. Tam diu autem sustentantur molli-
bus cibis, donec facta vulnera cicatrices ducant. Si neque ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

IV. Bos si febrile coeperit (quod ex venarum inquietudine, & calore totius corporis vel oris intelliges) una die a cibo est penitus abstinendus, ita ut postero jejuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atque interposita hora triginta parvos aculeos decoques, & ex oleo ac liquamine per os digeres, eamque escam per dies quinque jejuno dabis. Præterea cacumina lentisci, vel olivarum, vel tenerrimum quemque frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, præbebis in cibo. Labra quoque ejus deterges ad spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendum, ita ut infra tectum bōs febriens teneatur, nec, antequam sanatus est, dimittatur in pascuum. Febrientis autem ista sunt signa: lacrimæ profluunt, gravatur caput, oculi semiclausi sunt, labra salivis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequenter & gemitus. Tussis boum non minus diligenter sananda est, quam equorum: si recens fuerit, sextarius farinæ hordeaceæ cum uno

ovo crudo & hemina passi per os datur jejuno: gramen quoque concisum tunsumque admixta farina fabæ frixæ & pollinis lentis, sextario aquæ calidæ miscetur, agitataque diligenter per os diffunditur. Veterem tussim sanant duæ libræ hyssopi maceratae ex aquæ sextariis tribus, quod infusum teritur, & cum duabus partibus farinæ miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in qua [decoctum] infusum decoctumque etiam propinatur ad cornu. Porri etiam succus expressus cum oleo & ipsi feбри cum hordeacea farina remedium præstant. Radices quoque ejus diligenter lotæ, & cum farre triticeo contusæ, jejunoque datæ, discutunt vetustissimam tussim. Idem præstat ervum, si in pabulis cum ptisana hordei molitum, & cum aqua tepida vel mulsâ in fauces salivanti ore dimissum. Suppuratio, quam apostema dicunt, melius ferro aperitur, post, cum expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse, qui eam continebat, urina bubulina calida lavatur, ac linamentis ac stuppis sive linteolis pice liquida & oleo infusis curatur. Quod si colligari ea pars, ubi est ulcus, non potest, lamina candente sepeum caprinum aut bubulinum stillatur. Aliquantum, cum vitiosam partem inunxerint, tunc urina veteri humana lavant, atque ita æquis ponderibus pice liquida cum veteri axungia incoquant & liniunt. Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes venerit boum, claudicationem affert. Quod cum accidit, inspicito ungulam, invenies eam ultra solitum calere, & vitiatam partem premi vehementer bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super

ungulas in cruribus est, ad triduum triti salis perfricatione discutitur Quod si tantum in ungues descenderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale atque aceto infusam applicabis ad solum, sparta opere calceatur, maxime quæ datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, sed, ubi siccum est, ambulet. Qui sanguis nisi emissus fuerit, saniem creabit. Quo suppuratio etiam curabitur. Nam primo ferro circumcisis expurgatur ad vivum. Deinde pannis aceto & oleo & sale madefactis impletur, mox axungia veteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte ungulæ est, nec aperturam facit, & tantum claudicat animal, extrema ipsius ungulæ ad vivum resecantur, & ita remittitur, ac stuppa vel linteolis cum sale & oleo aceto infusis pes involutus spartea munitur. Mediam vero ungulam ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi eo loco, in quo suppuratio facta est. Si claudicat ex dolore nervorum, oleo & sale genua poplitesque & crura confricanda sunt calido aceto, & lini semen aut milium detritum infusumque aqua mulsa imponendum est, & spongia quoque ferventi aqua infusa & expressa, consper-saque postmodum melle, genibus circumdatur ac fasciis alligatur. Quod si humor est cum tumore, fermentum vel farina hordeacea ex passio aut aqua mulsa incocta imponitur, & cum maturaverit suppuratio, scinditur ferro, emissaque sanie (ut supra docuimus) percuratur. Potest etiam radix lili vel

squilla cum sale, vel herba sanguinalis (quam polygonon Græci appellant) vel marrubium, ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis mellinis discutitur: vetus autem uritur, & supra vulnus vel butyrum, vel caprina instillatur axungia. Scabies sanatur trito allio defricata: eodemque remedio rabiosi canis sanatur morsus, vel lupini vulnus illatum. Vetus quoque falsamentum utramque perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque præsentior medicina ista est: si cunila bubula sulphurque conteritur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere coeperit, alumen scissum tritum inspergitur: quod medicamentum candente sole illinitum prodest. Ulceribus gallarum tritarum pulvis inspergitur. Succus quoque marrubii impositus cum fuligine sanat. Infesta pestis est bubulino pecori (quam coriaginem rustici vocant) cum pellis ita dorso hæret, ut apprehensa manibus deduci non possit a costis: quæ res non aliter accidit, quam si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in opere faciendo refriguit, aut si lapsus sub onere vehementer est infusus in pluvia. quæ quandoque perniciofa sunt, custodire debemus, ut, cum ab opere redierint boves adhuc æstuantés anhelantesque, vino aspergantur, & offula panis vino infusa faucibus eorum inferatur. Quod si prædictum vitium inhæserit, expedit decoquere laurum, & cum calida & oleo & vino spinam dorsumque animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellem, & velut a co-

sis separare. Quod aut in loco calidissimo facien-
dum est, aut sub divo sole fervente. Aliquantum fæ-
ces vini & axungiae commiscent, eoque medica-
mento tepido post fomentum prædictum utuntur.
Est etiam gravis pernicies, ut cum pulmones exul-
cerantur, unde tussis & macies, ad ultimum vero,
phthisis invadit, quæ mortem afferant. Radix consi-
lignis, succus porri, omnium hemina per mensuram
olei miscetur, & bibendi sunt cum vini sextario
per dies plurimos. Nonnunquam & tumor palati
ciborum fastidium facit, crebrumque suspirium.
Prodest palatum ferro aperire, ut profluat sanguis,
cui ervum sine corio maceratum ad manducandum
dabis, viridemque frondem, vel quodlibet aliud
molle pabulum, dum sanetur. Si in operibus con-
tuderit collum, præstantissimum remedium est, san-
guis ab aure emissus. At si id totum in tempore,
quæ vocatur amati amaticum sale tantum & impo-
sito. Si cervix mota & dejecta est, considerabimus,
in quam declinet, & ex diversa parte sanguinem
detrahimus, ex ea vena, quæ in aure videtur am-
plissima, quæ sarmento prius verberanda est, &
cum intumuerit, ferro aperiatur, effusoque sangui-
ne postero die ex eo loco emittitur cruor, & biduo
vacatio operis datur. Tertio vero die levis injun-
gitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem
revocatur. Quod si cervix in neutram partem de-
jecta est, mediaque intumuit, ex utraque auricula
sanguis emittitur. Qui si inter triduum, quod bos
vitium coeperit, emissus non est, intumescit col-
lum, nervique tenduntur, & ita nata durities ju-

gum non patitur. Tali vitio comperimus aptum esse medicamentum, ex pice liquida & bubula medulla, hircino sepo, & axungia veteri, oleo quoque veteri æquis ponderibus impositum concoquitur, quo utendum est, cum bos ab opere disjungitur. & in piscina in quolibet tumore cervix lavatur, confricaturque diligenter prædicto medicamento, deterfaque diluitur. Si ex toto propter tumorem cervicis jugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, & cervix cum aqua frigida lavanda, & spuma argenti linienda est. Celsus quidem tumenti cervice herbam, quæ vocatur avia, ut supra dixi, contundi & imponi jubet. Quæ cervicem infestant, minor est cura. nam facile sanantur per ardentem lucernam oleo instillato. Melius tamen est custodire, ne nascantur venæ. Etiam colla calvescunt, quæ non aliter glabra fiunt, nisi cum sudore aut pluvia cervix madefacta est in opere. Quod si acciderit, pulvere lateritio trito, priusquam dejungatur, bovis colla conspergi oportet: & cum exsiccati fuerint, exinde oleo iterum infundi. Si talum, vel ungulam vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulphure & lana succida involvito, & candente ferro supra vulnus imposito & ungi-
to: quod remedium optimum facit; si clavum calcaverit, aut acuta testa vel lapide ungula pertunditur: quæ tamen, si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, ita inuritur, ut supra præcepi. Deinde sparteæ calceata per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vomer intraverit, lactuca marina, quam Græci cyniolam vocant, admixto sale im-
po-

nitur. Subtriti etiam pedes eluuntur calefacta bubulina urina. Deinde favillam farmentorum ferventem calcare compellitur, & pice liquida cum oleo vel axungia cornua ejus unguntur. Minus tamen claudicant, si ab opere disjunctis frigida pedes laventur, & suffragines coronæque ac scissura ipsius ungulæ, veteri axungia defricentur. Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proscindendo duritiam soli, aut obviis radicibus obvolutatus convellit armos. quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextram ex sinistro. Et si vehementius utramque vitiaverit, etiam in anterioribus cruribus venæ solvuntur. Perfractis vero cornibus, linteola, sale, atque aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad ultimum, cum jam cicatricem producant, subito infricatur. Solent autem neglecta ulcera vermes creare: quæ, si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore ejus contracti, decidunt; vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, vel calcis vivæ pulvis inspergitur, aut cucurbitæ viridis succus cum aceto mittitur. Ideoque universis ulceribus picem liquidam, oleum vetus & axungiam oportet adhiberi, & extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur a muscis, vel vermes creent, cum vulneribus inciderint. Serpentis quoque ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium virus. nam vipera & Cæcilia, cum in pa-

scuis bos improvide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoque, quem Græci Mygalen appellant, parvi quidem corporis, non parvam solet inferre perniciem. Verum viperæ venenum depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita ut herba, quam personatam vocant, imponatur trita cum sale. Creditur, radix si contusa ponatur, vel filer montanum reperiat, & trifolium Symonianum, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris gravis, bitumini similis, propter quod a Græcis asphaltion appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium vocant. nam longis & hirsutis foliis viret, caulemque robustiorem facit, quam pratense. Huius herbæ succus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viridem minime reperiunt, semina ejus collecta & trita dantur ad potandum cum vino. Radices quoque ejus cum succo caulis tritæ, addita hordeacea farina & sale, cum aqua mulsa scarificationi superponuntur. Est etiam præsens remedium, si fraxini cacumina tenera conteras cum sextariis vini quatuor vel olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque cacumina ejusdem arboris cum sale trita læsis naribus superponas. Cæciliæ enim morsus tumorem, suppuratumque generat. idemque facit muris aranei. Sed Cæciliæ morsus sanatur, si acu ærea locum læsum compungas, & creta Cimolia ex aceto oblinis: muris vero pernicies, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. quod si non fuerit,

contritum ciminum cum picula & axungia, ut similitudinem malagmæ habeat, impositum plagæ, perniciem submovet. Quod si, antequam tumor discutatur, suppuratio fuerit generata, optimum est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quidquid vitiosum est inurere, atque ita cum liquida pice & oleo illinere. Quidam vivum murem araneum creta figulari circumdant, & collo boum suspendunt, morsusque ipsius bestię submovent. Oculorum vitia plurima in illis sanantur. nam sive intumuerunt, aqua mulsa triticea farina conspergitur & imponitur: sive album in oculo est, salis fossilis Hispani vel Armeniaci, vel cum melle permixti vitium extenuant. Idem præstat trita sepiæ testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quam Græci silphion vocant, nostri autem laserpitium. hujusmodi quantum volueris ponderis cum decima parte salis Armeniaci & cum fistula oculo insufflas. quæ radix tunsa, & cum oleo lentisci mixta, vitium expurgat. Si genæ humorem profundunt, lacrimisque visus confunditur (quam epiphoram vocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ conspersa super genas superciliaque imposita reprimat humorem. Pastinaca quoque agrestis, quam arnoneaceam vocant, cum melle trita oculorum sedat dolorem. Memineris vero, quoties mel aliosve succos remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circumlinias oculos, ne a muscis apibusve vel vespis infestentur, quas dulcedo mellis invitat. Plurimumque hirudo, id est, sanguisuga, cum foris juxta fauces hæret, sanguinem trahit, eam a jumen-

to digitis oportet auferri: sed si interius fit, ut manu detrahi non possit, cannam vel fistulam perforatam inferito faucibus, ac per eam calidum oleum infundes. nam eo contactu bestiolæ importunitas recedit. Odor quoque cimini, super carbones impositi, ubi sanguisugam afflaverit, evellet à vulnere. Quod si stomachum vel intestinum tenuerit, calido aceto per cornu infuso necatur. Machina quoque describenda est fabrica, qua conclusa cujusvis generis jumenta bovesque curantur, ut ei tutus ad pecudem medendum accessus sit, nec luctando quadrupes aut membra conuxet, ac sic remedia despuet. Roboreas asses constringis, folium, quod in longitudine novem pedes debet habere, in altitudinem pars posterior duos, semipedem: pars vero, quæ ad priora animalium pertinet, quatuor pedes: texuntur ita, ut velum in caudam ductum non possit exire. Sed a parte posteriori paululum latiore, a priore strictiorem machinam compingi oportet. Cui transversum tigillum ad modum jugi confirmandum est, ad quod equorum capita, vel boum cornua religantur. nam reliquum corpus ad temones socios, vel funibus alligetur, ut juvamentum præstetur ad medentis arbitrium. Quæ machina ad omnium majorum animalium medelam solet esse communis.

II^b. Si vulnus in dorso, aut quacunque parte corporis coeperit habere vermes, & timetur, ne putredo vulneris transeat in cancrum, nepitam & cedrinam sive cuminum vel cicutam conteres ex aceto & impones. Calcem quoque vivam ex aceto acerrimo temperatam, necare vermes experimenta

docuerunt. Si vermiculus dorso putredinem fecerit, utilissimum est, cauterizare subtiliter, postea viscum cum melle & vino conterere & imponere. Pannos quoque minutos cum oleo & aceto vulnera purgare manifestum est. Quo facto, si necessitas fuerit, ustio rursus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combustum & contritum valet, ulceribus superinspergitur, ut recuperetur, & sanitas ei detur.

III^b. Lumborum quoque cura vicina est. nam animalia, aut cum nimio pondere, aut cum transcendere fossam conantur, si posteriores resederint pedes, aut nimio frigore dolorem renum contrahunt. Ideoque aqua calida cum flore foeni diutissime confovendi sunt lumbi. Inunctionibus etiam calidissimis perfricandi, & ad ultimum afronitri diluti inducto caustico corroborandi. Quod si dolor vehementior fuerit, de inguibus solvendæ sunt venæ, & oleum cum axungia, sanguini, qui profluit, immixta renibus illinuntur. Et si necessitas fuerit, cataplasmis utendum est. Potio quoque renibus subvenit, si pilulas cypressi incidis duodecim supra carbones, nitri quoque uncias tres assis, & utraque in pulverem redigas, cum unciis tribus mellis, & vini veteris sextariis tribus, & olei boni tribus unciis, quod per quatrimum æqua parte faucibus digeras. Vitio lumborum medetur hemina seminis brassicæ, cum sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atque imposita dolentibus locis. Sisymbrium quoque cum polentæ sextario, & aqua subactum medetur. Efficacius tamen est, si cypressi folia ad modum heminæ diligentissime contundas, &

polentæ sextarium admisceas, acrique aceto subactum dolenti imponas. Præterea resinæ duræ uncias sex decoquas, ut lique scat: cui ferventi superaspergis hordeaceam farinam, quamdiu inspissetur ad similitudinem pulmenti, & diu subactum, & calidum ita, ut manus pati possit, superillinis renibus. Quod si frequenter renovaveris, & dolori subvenit & tumori. Si vero tanta indignatio fuerit, ut ejusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino, locis opportunis urendo deprimes puncta, ne deformetur animal, aut si vilius est, & necessitati aptius, quam decori, craticulatim, sicut moris est, ures.

IV^b. Renum autem dolor his agnoscitur signis: Posteriores ungulas trahit, lumbi vacillabunt, cauda dejecta erit, fæculentum minget, ilia dura atque contracta. Interdum tales sunt renes, ut sanguinem mingant, & si nimium effuderit, incurabilis est passio. Si parum cruoris abundaverit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem vel de matrice, vel de femoribus, hanc potionem dabis, videlicet, porri sectivi succum ex aqua.

V. Sæpe muscoli, qui in renibus sunt, vexantur ex casu, & exteriores facilius curantur, si justæ medelæ afferunt tarditatem. Optimum est, quoties ceciderit jumentum, loco non moveri, & aqua frigida perfundi, & postmodum unguentis uti. Quæ passio ista consuevit ferre indicia: Renes obdurefcunt, contrahuntur testes, coxamque trahit, & colligere se non poterit. Quæ valetudo nascitur ex itineris longi fætigatione, aut ab infractu clivosa-

rum viarum. Incitatio quoque cursus, & saltus extensio, hanc afferunt causam. Sanguinem igitur ex visceribus oportet emitti, prout qualitas corporis patietur. Utendum est potionibus etiam ad valetudinem necessariis, molli dormitione animal collocandum.

VI. Ex perfrictione nonnunquam animalibus foras exit extalis. qui hac ratione curatur. Scalpello scarificabis, præcipue loca, quæ videntur eminentiora, similiaque vesiculis, scarificatio digitis exprimitur, & decarnatur, pulvere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exsiccet. Post calida & sale fovebis, & deprimendo intus remittis, & continuo revertetur ad locum, unde exierat. Altera intus digitis missis illita lipara, vel meliloto, donec sanetur. Quod vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei uncias tres, salis triti pondera duo, salis Ammoniæ lib. unam, sinopidis Ponticæ fescunciam. hæc omnia tunsa & cribrata pariter decoques, impones extali, & alligabis, quotidie autem lixivio calido fovebis, & medela continua, usque ad sanitatem. Potionibus autem thermanticis calefiet ægrotum. Alii in hac passione, cum axungia ad manum extale fulciri & reponi oportere, dixerunt, postea spongiam apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foveri ad sex ex lixivio, vel sale, & urina calenti, & sic reliqua curationibus impleri.

VII. Dolor renum animalibus sæpe contingit. his proditur signis: Nec incedere poterit, nec cu-

bare, ilia ejus inflantur & obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de utrisque femoribus emit- titur, postea lotium vetus & putridum in vase sup- ponitur, & lapides molares ferventes mittuntur, animal sagis diligentissime, usque ad ungulas ope- riatur, ut vapore lotii venæ testium fudent, post aqua calida confoventur, nitrum & alumen scis- sum pariter conteres diligenter, & admixto oleo testes perunges fricando. Si molares [lapides defue- runt, qualescunque calefacies, & mittes in lotium. Alia quoque] hujus rei proditur medicina. Lentis heminam unam decoquis, admixto vino mortario teres, cypressi folia scrup. 4 mollissime pariter trita commisces, tantundem etiam suillæ adipis adjun- ges, vinumque vetus desuper sparges, panno illi- nitum testibus. apponas, donec sanitas procuretur. Si tardius dabitur sanitas, testes subter stillatis cau- teriis urito, vel leviter scarificato.

VIII. [Quod si testes tumbunt,] hordeum com- burito, pulveresque ex eo trito, suillæ adipi mi- sceto, ex quo medicamento mane & vespere testes illinito. Physicum autem creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alii auctores aqua ca- lida testes, cum dolent, fovendos esse duxerunt, suffumigandos etiam viridibus foliis cypressi, quæ arbor specialiter mederi testibus creditur. Sed si de- fuerit, testas ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari, post cretas Cimolias cum stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie revocari, quousque sanitas sub- sequatur,

IX. Si natura jumento excedit, & revocari non possit, in aqua frigidissima constituendum est, & ibi fovendum, & sublitam manum in anum ejus injicies, & contra vesicam fricabis, post diligenter cooperies, ne perfrigescat. Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

X. Si jumentum sanguinem minxerit, vel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur. De superiore vena sanguis auferatur, asphodeli quoque herbæ radix teritur, & cum vini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinosa videatur. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla & pulvere corticis mali granati decoquere, & non crassas portiones, sed liquidas per os fundere. & non solum a cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur vena, quæ interrupta est. Contingit enim cursu vel saltu, ut intrinsecæ venæ rumpantur: quapropter rebus stypticis, & his, quæ consolidationem faciunt, curetur. Super renes hoc anacollima oportet imponi: Bulbos tascedeas vivas contusas, allia quinque, anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis, & renibus ejus imponis. quod prodest etiam illis, quibus evulsi vel emoti sunt renes. His autem, quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput ejus fovebis, modicum salis adjicies. post anacollima in capite, & in temporibus oblinis, & in medicamento constrictis venis fluxum sanguinis reprimes.

XI. Si dysenteria jumentum apprehenderit, reverteratur ejus extasis: qui ut curetur, circumsecan-

duſ eſt cautiffime, ne inteſtinum, quod præpoſitum eſt extali, frangatur. Procidit inteſtinum a contactu: vitæ periculum facit, ſi tangatur; quod ſemel non redit, & ſic remanebit, & paululum exit extalis ſupra.

XII. Animalibus otioſis & pigris contingit expletura ſanguinem mingere, cum hoc, quod abundat, erumpendi per urinam invenit viam: attenuati & exhausti animalis interdum eſt urina ſanguinea. Quod accidit aut ex nimio aſcenſu, aut labore ponderis, aut nimietate curſus. ſed illis, qui ex delictis aut abundantia contraxerint paſſiones, de matrice auferunt ſanguinem; attenuatis venas laxare contrarium. Utriſque tamen ſalutaris eſt potio, ſi lac caprinum cum a matricibus obolis & vitioſæ herbæ ſucco [paſtillos facias, ex quibus unum] per os frequenter infundas. Certiſſima quoque ad ipſorum ſalutem potio prædicatur, ſi draganti unciam ſemis, meſpili ſcrup. ſtoracis ſcrup. tres, nucleos pini, hos purgatos ducentos decem infundis in vino optimo, ac diutiſſime conteres, poſt ad magnitudinem nucis avellanæ cum apibus attritos & vini ſextario reſolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres, per dies continuos ſeptem, quod etiam omnibus prodeſt, ad fabæ magnitudinem cum ovo dediffe.

XIII. Si vero ſanguinem vomat, oportet geneſtæ ſuccum, cum vino atque porri ſucco lixivio oleoque permixta, faucibus infundere. Aliquando animalia ſanguinem vomunt, quibus hac portione ſuccurritur: Abſinthium Ponticum & ſpicam nardi

æquis ponderibus in cacabo novo cum aqua decoques, & dabis in potu.

XIV. Si sanguis interdum nimis per venam, cum percussa fuerit, ut claudi non possit, erumpat, remedium est, stercus ipsius animalis superponere fluentibus venis: aut si perseveraverit, urere cauterio subtiliter, ne nervi lædantur. Floccum etiam competenti oleo tinctum venæ admoveto. etiam assem ligneum in vena, qua sanguis profluit, ponis & ligas, præsens est remedium.

XV. Vesicæ indignatio generatur ex plurimis causis: quæ propter urinæ difficultatem celerimum, immo præsens discrimen importat. De qua valetudine diligenter tractari convenit, ut passioni competens medela succurrat; quæ his agnoscitur signis: Mingere non poterit, omnia crura flectentur, dimittitur venter ad terram. Et si difficulter mingit, dysuria appellatur. Sed quando guttas per veretrum mittit cum labore, strangaria dicitur: cum in totum non potest mingere, ischuria appellatur, & vicinus est morti. Propter quod extensiones & tubercula nascuntur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore ventris. Cui hac ratione succurris: de pectore venas pungis, & sanguinem, quantum videbitur, detrahis, & sic accipitur laxamentum. Præterea manum tepidam cum oleo in anum mittis, & si qua stercora inveneris intus, quia impedimentum præstant, attrahis. Post, cum libra olei, salis triti plenum acetabulum misces, & calefactum injicies in anum, jumento in locis pro-
nis posito, ut facilius ad interiora descendat, dul-

cedo etiam sequitur ac solutio ventris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subvenerint, manus & brachia perungito, & cum magno sensu atque cautela in anum injicito in partem dextram, & reversato in sinistram: vesicam manu plena leviter premito, ut incipiat urina procedere, & sic liberabitur. Valde premere est contrarium. Ex his autem causis passio ista descendit, si jumentum in opere aut cursu magna parte diei cogatur, & urinæ faciendæ spatium denegetur, tunc a vesicæ meatu usque ad veretrum nascitur tumor, & cum dolore egestionis foramen angustatur. E diverso, si jumentum exerceri solitum, diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spurcitiae, & humores effe-runtur, usque ad vesicam, compunctiones etiam & morsus urinali fistulæ præstant, ex quo stranguria plerumque contingit. Ex perfriktionis indignatione dysuria solet venire, cum nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diversis a frigore solvenda est injuria celeriter. Interdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidam avidissime biberint, dolores ventris animalia patiuntur, & propter vicinitatem commota vesica stranguriam sustinent. Aliquando & sterco pullinum, & alia noxia, in cibo sumpta, cum inflationem fecerint, impediunt minctionem. Bestiolæ etiam, quæ appellantur buprestes, araneæ similes, cum devoratae fuerint, animal præfocant. Aqua quoque cœno vel limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoque vel lumbrici in intestinis cum ex ulcere venerunt, vesicam lædunt, & dupliciter ani-

malibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis : Animal , quod tardius mingit , latera sibi scalpit , vel terram mordet , scias eum vermibus vel lumbricis extorqueri. cui hac ratione succurris : Brassicæ folia subtilissime contundis , & commiscis boni vini cotylas quatuor , & per sinistram narem infundis. Sulphur etiam vivum in pulverem rediges , & cum oleo totum ventrem animalis & veretrum perfricabis. Absinthium etiam largiter cum vino decoques , & per sinistram narem defundes. laser quoque Syriacum & nitri pulverem cum vino decoquis , & per os digeris. Inambulationibus & leni cursu exercebis in loco molli vel herbido : vel ad aquam leniter abeuntem ad urinam invitabis. Si , ubi aliquod aliud animal minxerit , teneatur , facilius provocatur. Quæ præmittuntur , ut veniatur ad curas : aqua enim calida diutissime lumbi fovebuntur & renes , tunc avenam agrestem ex vino dulcissimo duabus cotylis decoquis , & per sinistram narem infundis colatos humores : ficus præterea optimas decoques in aqua cotylis quatuor , mixtoque nitri pulvere similiter defundes. Allium quoque cum vino decoctum , & per sinistram narem infusum , producit urinas. Memineris statim , cum in passione ceciderit , hordeum eis subtrahendum penitus , & potus , herbas virides , vel farragines ad sustentandum dandas. Sarmatarum autem equitatus veteres plurimum valuerunt , usus invenit , ut animalia a collo usque ad pedes involvantur de sagis , suppositisque carbonibus vivis addito castoreo suffumigentur , ut totum

ventrem testiculosque eorum castorei fumus evaporet, & confestim detractis carbonibus cooperti deambulant & mingunt. Alumen scissum & sales fricato, admixtoque oleo & melle collyrium longum & tenue facito, & in veretri ipsius foramine inferito, continuo provocabitur. In ano panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. Alii cepas acerrimas & leviter contusas tres aut quinque ponunt in anum, & sic deambulare faciunt. Ad urinas inventus est, qui affirmat, & ungulam equi ipsius radi, & teri cum vini sextario, & per nares infundi ad celerem minctionem. Si non tali ratione prodesset, betas & malvas decoques, & aquam earum calentem, cum melle ad unum sextarium naribus infundes. Si tempus virides denegat cibos, foenum melicrato adpersum præbebis: vel succum ptisanæ hordeaceæ cum melicrato similiter dabis. Aliquantum rosmarinos decoquunt, & ex ea calida (testes) fovant. Alii cimices tritos in nares animalis mittunt, & alium super naturam, quam mingit, confricant, certissimum dicitur. Porros decoques, & succum eorum exprimes ad sextarium 1, & cum vini veteris hemina olei acetabulum permisces, & per narem dextram dabis, deambulando ducis. Vulgare & verum est remedium, lutum de via ex lotio cujuscunque equi factum, vinoque permixtum & colatum naribus infundas. Apii radices aut melicrato decoctas præbebis, pulveremque turis, ovumque crudum, cum vino dulci permixta, [per os convenit dari oleo cum vino permixto] & calefacto supra renes & ilia inungens

confovebis. Ex melle quoque decocto & sale collyria longa & tenuia foramini immittuntur, quo emanat urina. Musca viva & loco ipsi immittitur, vel mica turis apponitur, & de bitumine collo inseritur, ut provocetur urina.

XVI. Quibus modis strictus venter solvi debet, saepe prædictum est. Nunc exponendum est, quemadmodum, si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi velox medicina subvenerit, cujus necessitatis de experimento principale remedium est. balauſtii seminis unciam ex vino austero dabis, caryotas tundis & gallas Syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoque subvenit compositio: Ceræ uncias 2, lardi libram unam, piperis unciam semis, piculæ semiunciam diligentissime tundes, casia unciam semis trita pariter consperges, offas facies, solito more intinges in cera, cum remissa est. Sic quoque digeres stercoreis ovis libram, & in aceti & mulsæ sextario per cornu dabis. herba rubea restringes, si dederis in vino. spongiam Afram intinges in pice liquida, post combures, farinamque ejus vino austero defundes, farinæ triticeæ heminas quatuor commisces & digeres. Nitrum quoque, (si potest fieri) virginem diligentissime tritum, & in pulverem redactum, cum hemina aceti semiunciam dabis. Pulvis ex pumice datus cum vino in potu mox medetur.

XVII. Aliis quoque partibus corporis nascuntur aliquando verrucæ, & vitium difformitatis important, hac ratione curandæ: Lino subtili constringentur ipsæ verrucæ. dein causticum crudum im-

ponitur, & sponte decidunt. Ferro etiam præciduntur, & de cauterio leviter adusta sanantur.

XVIII. Interdum jumentis misera fit coxa, cui de venis femoris sanguis emittitur, & in vase diligenter excipitur. admiscetur etiam pulvis sulphuris, nitri baccarum lauri, simul tritis, & contra pilos diutissime perfricatur, & per triduum sic permanere permittitur. Aqua etiam, in qua verbenæ coctæ sunt, tepida ter in die fomentabis: pedes, quos sanos habet, glante ferreo, vel si defuerit, sparteæ calceabis, cui lemniscos subjicies, & addita fasciola diligentissime colligabis, & suppositiciam facies parti illi, quæ misera est, ut planas ungulas possit ponere. Synchrisma etiam perunges in sole, & non minus, quam unam horam, contra pilum diligentissime confricabis. Si ejusmodi cura tardaverit, contra coxæ commissuram quatuor foraminibus caute pertunde, & pannos vel lemniscos ex aceto & oleo sub cute per foramina traice per triduum, post traumatico illinitos pannos, diebus novem per eadem foramina traicies, vel calida verbenacea utaris, & sic lemniscos subjicias. Undecimo quoque die lemniscos educes & incretas locum, ut cutis ad pulpas adhæreat. Cum cicatrices se clauserint, causticum imponunt. Hac ratione emota vel læsa coxa sanabitur. Sed si coxam ejecerit emoveritque, quod a mulomedicis dicitur filius læsisse, certior & facilius curatio inventa docetur, & probata. nam dudum claudum animal in sole ponunt, vino & oleo calefacto calefaciunt ipsum, hoc est, juncturas coxæ diutissime confricant, donec sudet:

tunc animal capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel funes tenens laxos sequitur, & subito, dum animal currit, recta ad se coxam ipse cum impetu trahit. si sonuerit, scias loco suo redisse, paululumque cessabis, post sensim deambulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat, ulterius animal non convexabis, sed triduum fomentabis calida verbenacea, post causticum induces. Quod si prima die junctura componi non potest, secunda die simili ratione coxam sæpius trahis, donec revertatur ad locum. Quidquid autem vexatum vel emotum fuerit, vel ictu rotæ, aut quocunque alio casu in prioribus vel posterioribus partibus vel articulis, vel genibus, hoc anacollima constringit & consolidat. Bulbos rufos triginta, cochleas vivas triginta, anagalici libram 1, plantaginis viridis manum plenam diligentissime contundis & misces, additis tribus ovis, cum stupa imponis, & colligas, laxata constringet & tumefacta sedabit.

XIX. Si jumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis. Dextra ac sinistra ad similitudinem vesicæ inflabitur cutis. Curandum est autem hac ratione, qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentesc, quæ supra aquam natant, colligis & contundis, additaque veteri axungia colligabis. Vitium exficcare perhibetur. Si gamba vel armus aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretam Cimoham & rubricam ex aceto acerrimo miscebis & oblinis.

XX. Si gambosum factum fuerit animal, & re-

cens passio est, de tibia sanguinem emittito, lanam succidam circumligato. Cave, ne fomentis aut cauterio tangas: utrumque enim in tali curatione contrarium est. Malagma cruda uteris, tertio die semper solvis & curas. Cum videris animal profecisse, causticum inducis. Si quod jumentum coxam fregerit aut supragambam, scias, non posse curari, quia partes istae ligaturas tenere non possunt.

XXI. Si jumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduum, post ficus duplices, & nitrum pariter tritum imposito, die tertio solvito ac renovato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imposito per triduum. Si & ipsa tardaverit, imposito malagmam, quæ dicitur meliacinus, usque dum sanetur.

XXII. Syrmaticum jumentum his agnoscitur signis. Prodiens de equili, vel de loco, ubi steterit, coxam trahit, & transversam ungulam inflexis coronis terræ superimponens ostendit, & Syrmaticum a trageëdorum palliis, quæ trahuntur, dicitur. Sed quamvis alienata horum vel emota coxa videatur, si super ipsum pedem cessim repellantur, continue emendabitur gressus, & sine claudicatione rectus incedet. Et hac autem ratione contingit, si commissuram vertibuli, ex corruptione corporis, vel perfriktione natus humor intraverit, tunc se defundit ad nervos, & eos reddit immobiles, & velut alienatos. quæ hac ratione curantur: Sanguis ei de subgamba detrahitur copiosus, in quo admisces sal, Sulphur, marinas cochleas, mannam turis, feculam,

nitrum, baccas lauri, æquis ponderibus, contusa omnia atque cribrata, vino quoque veteri & oleo miscebis cum sanguine ipsius: qua unctione præparata post inflationem illinis. coxas calida, in qua verbenæ decoctæ sunt, interposito triduo diutissime confovebis, post unctionem renovabis. si ex hoc plenam non receperit sanitatem, vulnus uris cauterio in ipso vertibulo. Similiter sciaticis fieri consuevit. Quæcunque aut de ozoenis ceterisque vitiiis articulorum, vel de ungulis primorum pedum nunc dicta sunt, scias etiam in posterioribus debere servari.

XXIII. Alienatum morbum auctores vocaverunt, quoties hæc signa procedunt. Patentes oculos animal habet, nec sentit hominis adventum, quibus & labra & ipsa orificia intumescunt, quasi ab aliqua bestiola contacta. Quem morbum alii auctores orabum nuncupaverunt. Est autem nequissima passio. primo, quod pestifero transitu contagionem spargit in plurimos: deinde, quod imperitos decipit specie sanitatis. nam resecta & bene curata animalia ex hac passione subito inflata moriuntur. Alienatus autem vocatur, quod eripit animalibus sensum, Malleus, quod pestilentia internecivum contagium facit. Plerumque autem viscera interius veribus consumit. Quorum morfu pertuso aqualiculo animalia suffocata, subito moriuntur; sed si velocior medicina succurrat, hac ratione salvantur: De cervice sanguinem detrahis, potionem componis hujusmodi: Gallici lib. unam, hyssopi libram 1, abrotani libram semis, aristologiæ rotundæ lib.

semis, mannæ succari uncias 3, trixaginis uncias 3. quæ omnia contundito, & cernito, ex aqua multa copiose decoques, & animal ægrotum diebus plurimis potionabis. Sed quia plerumque hujus ægritudinis pestilentia transit in proximos, totum gregem si inciderit, ut singulas heminas singulis degeras, potionare te convenit, frequentissimis etiam suffumigationibus, stagnare pariter & curare, sicut in malleo superius constat expositum. Quibus usque adeo mutanda sunt pascua, ut, si fieri potest, in alias transmittenda sint regiones. nam qua transeunt, in lanis & in ipso anhelitu inficiunt universa. Velocius autem curabuntur, si separata fuerint atque translata.

XXIV. Roborosa passio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni: cujus hæc sunt signa. Totum corpus adstrictum, extensæ sunt nares, & aures rigidae, immobilis cervix, os constrictum, caput extensum, colligati armi vel crura, pedes etiam constricti, ut nulla commissura flectatur: cujus caput si erigere volueris, non poteris: oculi præcluduntur, spina prærigida, & ideo distendit & erigit caudam, ut eam flectere atque movere non possit, dura ilia, adstricti sunt renes: cubare penitus non potest. Contingit autem hæc passio ex nimia perfrictione, vel spasmo nervorum, vel tremore, unde & tetanici dicti sunt. Plerumque in hanc valetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati fuerint, negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nervi recenti dolore & frigore compellente, & spasmum patiuntur, & obdurescunt in robur. E diverso etiam altius, quam

expedit, in pedibus uſta jumenta, vel quocunque alio loco, contactis nervis patiuntur ſpāſmum, & robur incurrunt. Ex nimia quoque pruina, vel ſi in nimio frigore ſudabunt, vel e calidis ſtabulis producuntur in frigus, fieri adſolent roboroſi. Sed ſi a poſteriore parte fuerint comprehenſi, ut morbus deſinat in lumbos, opiſthotonici fiunt, calefactionibus tamen unguentisque curantur. Si quos vero robur a priore parte comprehenderit, ita ut os aperire non poſſint, deſperanda ſunt, quia conſtrictis dentibus fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore æqualiter periclitantur, ita ut ex aliqua parte os valeant aperire, tam diu unctionibus calidiſſimis perfricanda ſunt, donec ſudent, coopertaque ſagis copioſiſſime, loco calido ſtatuuntur, ignisque juxta ea fieri conſuevit ſine fumo, ut amplius ſudent. Surculos quoque lauros validiores in os eorum inter malas mittito, ut rodendo eos exagitent maxillas & caleſcant. Fabas quoque ſolidas, cum baccis lauri mixtas, jejuno dabis. Aquam quoque calidam offeres ad potandum. Ventrem ipsis cum mulſa calida, admixto caſtoreo, clyſtere purgabis: oleum quoque optimum cum ſucco ptisanæ mixtum per narem ſiniſtram deſundis, hordeum emolitum cum furfuribus admixtum dabis ad ſubſtantiam, donec ſanetur. Aliquantum dixerunt, oportere eos aere candenti, in arena fluviali vel maritima colligatos obrui, ita ut caput eorum exſtet & nares, & tam diu detineri, donec ſudent. Sed ex ſupra ſcripta cura ſæpe plures conſtat eſſe ſanatos. Quod ſi ex hac re non pro-

fecerint, ures eis cervicem, dextera sinistraque decussatim, faccellationem ex furfuribus supra totum tergum calidum imponis per triduum. & hac unctione quotidie uteris in sole, si caluerit, vel in calidissimo loco: Ceræ libram, afroniti libram, resinæ terebintinæ selibram, galbani libram, castorei selibram, opopanacis libram, piperis unciam, mellæ cervinæ uncias duas, olei veteris uncias duas & semis, vini veteris optimi, quantum opus fuerit, admisce & uteris. Præsens tamen experimento remedium est, si picem liquidam cum oleo & vino veteri decoquis, calentique medicamine jumentum perungis. Ex qua unctione & auriculas cum oleo tepefacto oportet infundi, ut sanitas matura proveniat. Sed ut venæ eorum calefiant intrinsecus, & conceptum frigus exsudet, necessaria potio est, quæ roborosos tetanicos, & opisthotonicos salubriter curat, clabi feminis uncias 2, cimini Alexandrini uncias duas, agallici, castorei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannæ croci unciam unam, succari unciam, hyssopi unciam unam, piperis albi semiunciam, quæ omnia diligenter tunsa atque cribrata redigantur in pulverem, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidæ propinantur: fortioribus vero cum vini veteris calida hemina defunduntur in os, nunquam tamen sine oleo, propter leniendam potionis austeritatem, & canalem faucium mitigandum. Alii auctores ejusmodi passionem hac dicunt ratione curandam. De temporibus sanguinem detrahes, excipiesque diligenter,

infecto nitri pulvere, sale atque castoreo, animalia perfricari, & loco calido statui oportere, atque hanc offerri potionem: Lac caprinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, & fabas solutas: hordeumque etiam datur, ut agitet edendo maxillas. Die tertio de cauda sanguinem tollunt, & resnes calidis unctionibus fovant. Interdum etiam in balnea intromittunt animalia, ut diligentius convalescant. dant etiam quotidie potiones. fustes quoque vel de salice, vel de robore in os mittunt, ne maxillarum usus indormiat. Si melius habere coeperit, post duodecim dies coopertum exercebis, ut sudet. Si ista non valuerint, uteris superius declaratis. Plerique asseverant, ficulneas frondes robustis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Potionem quoque per os dandam: Opopanacis uncias 2, storacis uncias 3, gentianæ uncias 3, mannæ succari uncias 3, myrrhæ scrupulum 1, piperis longi scrupulos 2, cum vino veteri tepido, atque ad cornu digerere. Hac etiam unctione ad curandum robur vel expellendum frigus utuntur: Ceræ libram, resinæ terbentinæ uncias 8, opopanacis uncias duas, medullæ cervinæ uncias duas, storacis uncias quatuor, baccarum lauri selibram, olei pini, prout opus fuerit: quæ omnia in unum adjecta in aqua decoquunt, & perfricantes inungunt.

XXV. Hydrops non levius animalia, quam homines, frequenter infestat. Vitalibus namque vitiat, cum digestio ciborum plena non provenit, humor noxius perniciem corporis, tumoremque confuevit inferre. Quam valetudinem hæc signa de-

monstrant. Turgēt venter, & crura, testiculi, scapulæ, latera & tergus inflantur, usque eo, ut nec in capite ejus appareant venæ. Cui cum sub linguam tetigeris, subtuffiet. Hunc ambulationibus brevibus opertum gravioribus sagis, donec sudet, exercebis in sole, & adversum pilos, per totum corpus postmodum confricabis, cibum daturus, radices cum foliis suis, quia & purgationem faciunt, & vitio medentur. foenumque conspersum aqua nitroque præbebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rursumque siccatos, præbebis in cibo. Radicem quoque cucumeris silvatici vel folia, quæ ventrem moveant, eidem dabis, ut purges. Quæ curatio si tardaverit sanitatem, evocandus est humor. Quatuor itaque digitis ab umbilico ad veretrum versus sagitta pungis, ut peritonæum ipsum rumpas, sed cave, ne intestinum tangas, & animalia perimas, subjicis fistulam centimalem, & patieris humorem currere, quantum æstimaveris necessarium, quem in vase excipies. Cum fistulam abstuleris, duo vel tria grana salis in plagam inseris, ne claudatur. Insuper & pastillos imponis. Alia vel tertia die epaphæresin quasi facturus, denuo fistulam appones, humorem ejicies, donec partes totas exsiccet. tunc vulnus curandum solemniter, potionesque catharticas per os dabis frequenter. Interdiu, usque dum sudet, exercebis. Quanto fortius esse coepit, tanto diligentius est curandum, & semper abstinendum a potu, ut tepidum & modicum ad sustentationem bibat tantum.

XXVI. Sarcosis quoque talis est passio : Jumen-

tum cum biberit, inflatur & sufflat. Hac eum ratione curabis : Cineris vel lixivii sextarium unum, feminis plantaginis uncias 5, conteres & cum vino dabis & oleo celeriter, usque quo resideat inflatio. Alii auctores asserunt, ab umbilico duobus digitis contra pectus plagam fieri debere, & fistulam poni, & educi humorem vel aquam noxiam usque ad sextarios tres, vel amplius, si major est tumor. Sed cautius est, per partes sæpe tollere, ne repentina exsiccatio periculum faciat. Potionibus utendum esse dicunt, quæ urinas moveant, frequenter etiam confricandum esse, ut sudet, pro foeno gramen accipiet, & pro hordeo cicer infusum. Prodesse etiam dicunt, si inter pigmentarios frequentissime deambulet animal : quia diversi odores latentes pulmonibus profunt. Potionem etiam hujusmodi dant : Petroselinum & mala granata contundunt, & cum vino veteri per os digerunt. Apium quoque, quantum appetere voluerit, offeres ad edendum. Asparagi silvestris radice uncias 2 cum vini veteris sextario decoquis, ut ad tertiam redeat, & ad heminam per os digeres.

XXVII. Tympaniticus quoque hydropico similis est, sed aliis agnoscitur signis. venter quidem ejus crescit ut hydropici, & cervix fit rigidior; sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Convenit itaque tympanitico calidum cinerem cum liquamine optimo in panno, vel linteolo umbilico vel ventri supponere, & fasciis colligare, sed a pluribus animal tenendum est, ne luctando moveat ligaturas. Radicem panacis, sil Gallicum pariter conte-

res, & cum oleo vinoque tepefacto per cornu faucibus digeres. Præterea thymum silvestrem & etargium in vino decoques, & singulas heminas per triduum dabis. Tympaniticum hæc signa demonstrant: Ciborum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus. Si per nares mucos coeperint emitte, desperandum est: si mundas nares habuerint, hac ratione curabis: Cremorem ptisanæ & defrutibinos cyathos per triduum dabis tepidos. Præterea hyssopi uncias quatuor, alii viridis manum plenam, palmas numero viginti, foenigræci cyathos sex, aquam cisterninam & vinum odoratum vetus pariter misces, diligentissime decoques, & in positionem per triduum dabis.

XXVIII. Lienosi ut manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. nam oculi invertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extensum, & fit deterius & rigidius. Quæ passio principium indicat roborosi, quorum latera intumescunt, siue cervicis media spina ad similitudinem alvei fit concava, adstringuntur aliquando maxillæ, quod vitium consuevit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis dorsum aut frigore, aut pluvia, aut grandine cæditur, aut nivibus. Cujus ista curatio est. De cauda parum sanguinis demis. nam si amplius tuleris, infrigescet & rigori additur rigor, admisces in eum merum & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & cervicem perunges; faccellum quoque ex furfure calidum impones, ut totam spinam tenere possit & lumbos. altera die extergebis diligenter, & unctione eadem

perfricabis, supra quam similiter cum furfure calentem saccellum imponis, hoc usus unguento: Medullæ cervinæ libram unam, mannæ turis uncias quatuor, depli uncias tres, castorei uncias tres, opopanacis uncias tres, resinæ frixæ uncias tres, apocymæ uncias tres, resinæ terebintinæ uncias duas, ceræ libram semis, olei laurini uncias octo, olei cyprini libram, olei glaucini sextarium unum. Ex his sicca quæ fuerint, tundis & cribras, cetera super carbones solvis, quibus cretam admisces, & leviter decoquis in vase novo, uncturus cum necessitas postulaverit, reponis ac servas. Hac quoque potione intrinsecus curabis. Absinthii unciam unam, aristolochiæ uncias tres, betonicæ uncias duas, petroselini unciam unam, & semis, trixaginis unciam unam, turis masculi uncias tres, castorei uncias duas, mannæ succari uncias duas, contundis pariter & cernis, & ex aqua mulsa & oleo diffunde per fauces, absque dubitatione curabis. Alii auctores afferunt, sanguinem de brachiolis auferendum, & animal abstinendum ab hordeo, alium, nitrum, marrubium, [sanguinem de brachiolis] æquis ponderibus tritum cum absinthio Pontico & vino austero per os dandum. & cum biberit, deambulet, & spongiis calidis foveatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si ventris permanferit tumor, pectus cauteriis inurendum est. Post quinque dies ternos digitos subjicis, hac atque illac inurendum est iterum; observabis autem, ne venas forte comburas.

XXIX. Implecticus autem quia similem sustinet

passionem, perfricandus est unctione superius memorata, & , si necessitas postulaverit, inurendus.

XXX. Si phragmaticum erit jumentum, his agnoscitur signis: Febricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet. quod hac ratione curabis: Sanguinem detrahas de matrice, adjunctoque oleo & vino tepefacies, totumque jumentum contra pilos diligentissime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

XXXI. Aliquando jumenta aquas timent, quæ dicuntur hydrophoba. signa hujus hæc sunt: Venas omnes habebit extensas, sudabit suffusus oculis, tremorem frendoremque patietur, illidet se parietibus: ex qua passione converti consuevit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de femoribus detrahes, a cibariis abstinebis, in loco sic clauso, ut lumen videre non possit, constitues, magno silentio aquam in situla vel alveo ita apponis, ut non audiat sonitum, manipulum rutæ deterito, & baccas lauri xv, olei rosati libram, aceti unciam unam commisceto, caput & nares diligentissime perunges, & sanabitur.

XXXII. Spasmodum certum est animalia sustinere. quæ necessitas his declaratur indiciis: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escam dabis pusca nitroque conspersam, cucumeris quoque silvatici pulverem, & nitrum tritum per septem dies in potione dabis, ut purget. Sanguinis quoque marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundem, laseris aliquantu-

lum pariter misces, & suffundis in nares. Utile dicitur, terga eorum oleo, & aceto, & nitro frequentissime confricari.

XXXIII. Quadam ratione lunari animalia, sicut homines, frequenter corruunt, & intermoriuntur. Quorum ista sunt signa: Jacentia contremiscunt, salivæ per os defluunt, desperata pro morituris repente consurgunt, & pabula appetunt. Cartilagine naribus eorum digito tentabis: quanto frigidiorē inveneris, tanto plus casurum scias. Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cujus ista curatio est. De cervice ejus copiosum sanguinem tolles, post quintum diem de temporibus, loco calido tenebrosoque constitues, totum corpus thermanticis confricabis unguentis, cerebrum quoque ejus & aurículas pice liquida cum oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam acuta vel cerebellari communies, potionem autem cathartica dabis ejusmodi: Sileris radicis uncias duas, panacis radicis unciam unam, diagridii unciam unam, cum cucumeris silvestris uncia. quæ omnia bene trita commisces, cum mellis sextario uno decoques, ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sextarium, & olei drachmas tres mittis, & per os defundis. Caput quoque ejus sæpius curabis. Radicem Dianariam, id est, herbæ Artemisiæ, in pulverem rediges, & per fistulam naribus insufflabis. Radicem quoque laseris tunfam si naribus defuderis, eadem ratione proderit. Si autem passio perduraverit, caput ejus ures, ut apioso fieri consuevit.

XXXIV. Animalia sæpe aquam revoment, quam biberant. quæ passio e nimia perfrictione descendit, cum stomachus paralyfin ex frigore sustinet. Sed hac ratione curantur: Sanguis de cervice detrahitur, potiones thermanticae propinantur, unctionibus calidissimis armi pectusque confricantur, purgatur per nares caput, & si necessitas postulaverit, etiam sinapizantur.

XXXV. Sideratitia jumenta dicuntur, cum venas vacuas percusserit frigus, aut æstus, aut impleverit cruditas, aut jejunia bulimum fecerint. Redditur enim stupidum animal, & titubans ambulat. Quod mollibus cibariis, lenibusque potionibus curari oportebit ita: Laseris unciam unam, & heminam mulsæ succumque ptisanæ miscebis. Et si ex frigore causa est, cum vino & oleo tepido dabis. Si ex æstu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate, abstinebis a cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

XXXVI. Sol quoque canicularis ardentior, animalia percutit in cerebro: quibus de temporibus sanguis emittitur, & simili ratione curantur. His autem ostenditur signis, quia dejectum caput portare coguntur.

XXXVII. Cruditas jumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dignoscitur: Modo in unam partem, modo in aliam ambulantes inclinant. Quorum ista est medicina: Sanguis eis de cervice detrahitur, a potu & cibariis abstinentur. Si æstas est, refrigeratorias accipiat potiones, non parum natura compellitur.

XXXVIII. Bulimum animalia sustinent frequenter ex fame, frequenter ex lassitudine. Cujus ista sunt signa: Oculi interius fugiunt, incertus est visus, corpus tremit. Qui hac ratione curandus est, ut primo omnium defricetur ex vino oleoque tepéfácto, tunc panis mundi mollem partem vino infundes, [& cum eodem confricabis.] Si cylon feceris, per cornu digeres, & reparabitur. Quod si permanferit bulimus, fimilæ heminas cum sextario vini infundes, & per cornu digeres. Quod si iter agens inciderit bulimum, ubi necessaria defunt, terram faucibus infundes, aut offas facies, & per os degeres.

XXXIX. Quod si ex anhelitu inflationes contigerint, cujus causæ rationes reddi non possunt, puscā calidam cum spongia cerebro ejus apponis, & pectori in aures ejus oleum laurinum mīttes, frigidissimo loco eum constitues, nares quoque titilabis, ut frequentius sternutet. quo factō, statim exhilaratur.

XL. Si æstuaverit animal & defectionem patietur, brassicæ folia cum apio contundes, & cum vini sextario permiscebis, & per narem sinistram infundis. Si vero fortius æstuaverit, petroselinī, daucii, filis Gallici, abrotani, spicæ nardi, schinuanthus æquis ponderibus tunduntur, & cum aqua mulsa data, æstum relevant. Quod si his ita membra defecerint, ut concidant, quibusdam placet abstinere eos a potu, & sitientes in aqua frigida una hora stare, & continuo reparari. Alii dixerunt, hordeaceam farinam cum vino per cornu faucibus in-

fundī. Plerique experti sunt, triticeam farinam cum aqua frigida datam continuo profuisse. Vel certe tria ova cruda cum pulegio & pusca, oleoque permixto, faucibus infundant.

XLi. Paralyfin ad similitudinem hominum jumenta patiuntur, quæ his ostenditur signis: Ambulabit pravus in latere ad similitudinem cancri, cervicem incurvabit, ut solent habere, quibus fractæ sunt, rectos pedes mittere non potest. si coegeris, parietibus se illidunt, cibum & potum non recusant. Hordeum autem ipsius udum semper apparet. Hac ratione curabitur: Sanguis ei de temporibus parte contraria, non qua contractus est, tollitur. unctionibus thermanticis perfricatur, cervicesque ejus constringuntur usque eo, ut cratellis ex ligno appositis constricta cervice pravitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus. cui ipsæ potiones dantur. Si parum in totum ista medelarum adjumenta profecerint, cervices eorum uruntur, non qua contractus est, sed ex parte contraria de caute accipit palmas ab armo usque ad cervicem auriculæ, & in tempore uritur ad mensuram semissis. In alia autem parte temporis quasi stellam parvam cauterio facies, & in parte renum usque ad mediam spinam virgulas dabis solemniter, & curasti.

XLII. Jumenta nimio saltu, vel cursu aut ruina, cum aliquid ruperint, vulsant. quorum ista sunt signa: Stranguriam patientur, exscreabunt etiam purulentum, & quoties volutata fuerint, non revolvuntur, nec se excutiunt. Si recens ruptura fue-

rit, sanguinem magis excreabit, quam pus. Quæ curantur glutinosis & lenibus cibis. Talem etiam accipiunt frequentissime potionem. Turis masculi unciam unam, opii unciam unam, heliotropii unciam, quod intybum agrestem vocamus, rutæ unciam unam, quæ omnia diligenter trita cum vino austero quatuor mensuras adjicies, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt, glutinentur.

XLIII. Sed animal nonnunquam invadit insania; ut præsepium frangat, seseque morfu laceret, impetus etiam in homines faciat, auribus micat, oculis erit attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quem caute, ne medentem lædat, diligenterque constringito. Sanguinem ei de cervice & de cruribus trahito, rursusque in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum coeperit ad patientiam revocari, succum cicutæ uno acetabulo, & aquæ unam heminam admisce, & per os defundis. Post rutam conterito, & supra cerebrum ponito, caputque lanata pelle constringito & curato, & cum profecerit, calide stabuletur. Talis quoque potio equis subvenit rabiosis. Baccas lauri novem, & alii purgati grana viginti & unum, diligenter contres, & cum vino veteri candido per narem sinistram injicies.

XLIV. Si animalia, dum sudant, hordeum comederint, vel ipsum hordeum novum fuerit, quia vehementius ealet, vel copiosius, quam oportet, otiosa pascuntur, absque dubio indigestio & pleura comitabitur. Quæ passio his agnoscitur signis;

Sudabit , ligati erunt. armi , ambulabit incertum. Sanguinem ei de cervice detrahes , aceto oleoque permixtis totum corpus diligentissime confricabis , levibus ambulationibus exercendum est , & ab hordeo penitus abstinendum. Cui ejusmodi subvenit potio : Brassicæ folia contundis, succumque exprimis , & myrrhæ pulverem , & parum liquaminis , & vinum vetus optimum misces, quod per triduum per os defundes, ita digestio & sanitas consequetur. Aliquantum præcantatione tentant afferre remedia, quæ vanitas ab aniculis solis diligenda est , cum animalia, sicut homines , non inanibus verbis , sed certa medendi arte curentur.

XLV. Pulmones ut integri præstant substantiam vitæ , ita vitiiati periculum afferunt mortis , quorum dolor manifestis declaratur indiciis: stertet , tussiet graviter , & exscreabit purulentum. Si ægritudo longior fuerit , de prioribus claudicat pedibus, gravem foetorem naribus expellit, difficile se collocat , sed febriens præseprio incumbit. corruptum affellabit. Aliquando in corpore ipsius similia furunculis tubercula nascuntur. Quorum ægritudo difficilis est, sed hac potione curanda : Turis masculi uncias tres, hyssopi uncias duas, folii unciam unam, mannæ croci unciam unam, myrrhæ uncias duas diligenter tundis & cribras , ex quo pulvere unum cochlear cum tribus ovis & aqua temperabis, & diffundis per os. Si cibum non appetit, pro aqua lac caprinum miscebis , & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoque ptisanæ cum oleo rosaceo , & pulverem superius comprehensum

cum ovis per os dabis ad cornu. Offas quoque ex duobus sextariis farinae triticeæ, & uno sextario ervi pollinis facies, quibus admiscebis ex supra scripto pulvere quinque cochlearia. Sed septenas offulas diebus singulis digeras, quas quotidie ad substantiam dabis, donec cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet offerri, & contrario lenticulam cum tritico vel hordeo torrefacto, cum palea dabis, ut, quidquid ex diversitate ciborum voluerit, eligat. Lac tamen recens cotidie ei convenit dare. Deambulet primum: ubi coeperit convalescere, ad exercitium revocandum est. Lac si defuerit, aquam, in qua ervum prius lotum die ac nocte permanferit, dabis in potu. In causa pulmonum de cervice vel de palato his sanguis aufertur, quibus nec fastidium evenit, sed fortiora sunt corpora. Cineres quoque ulmi loti & infusi aqua cum vino veteri optimo odorato heminas singulas misces & dabis. Quod si vehementius vexatum ægritudine, transiit in morbum: radicis lentisci drachmam, turis uncias duas, myrrhæ drachmam, succari semiunciam, contere diligenter, & cum vino suffunde. Sunt & ista remedia: Uva alba in os equi frequenter exprimatur, semen radicis datur in vino, amygdalæ frixæ cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio: Cardamomi uncias duas, cassiæ unciam, storacis unciam unam: quæ omnia, si validior & sine febre erit, cum vino; si febriens, cum succo ptisanæ per os dabis.

XLVI. Orthopnoicum jumentum his agnoscitur signis: Etiam si trahatur, ambulare detractat, an-

helat graviter, frequenter suspirat, ronchos ducit; ilia suspendit, dum manducat, tussit. Ex quo vitio difficile liberabitur, licet in longum protrahat vitam. Pulmo enim eorum contrahendo se comburit, unde & macies cum morte insequi consuevit. In recenti tamen hanc curam festinanter adhibebis: Sanguinem de pectore detrahes, & mero oleoque permixtum atque calefactum perunges. Lixivium quoque cineris diligentissime cretum cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinque continuis eidem digeres. Potionem quoque dabis postmodum: Sinapis Alexandrini frixi, & sulphuris vivi, & myrrhæ, cardamomi species æquis ponderibus contundis & cernis, & cum melle optimo decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem nucis cum vino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alii vero myrrhæ uncias duas, sulphuris unciam unam, nitri semiunciam, picis liquidæ pusillum deterunt, additoque melle & vino vetere odorato, candido, per nares sæpius infundunt. Curabis autem, ne algeat, temperabis exercitationibus ut sudet: & non solum in potione, sed etiam in foeno, nitrum cum melicrato aspersum semper accipiat.

XLVII. Opisthotonici quoque similis passio declaratur. Orthotonicus, qui totus est rigidus, opisthotonicus, cui in posterioribus partibus morbus infederit. Cujus ista sunt signa: Aures rigidas habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia gravia, ut oscitare & aperire vix possit, cibum potumque fastidiet, cauda rigida,

gressus incertus, membra distensa, difficile progreditur, & frequenter in posteriorem partem concidit, unde opisthotonicus nominatur. Quod genus passionis hieme curare difficile est, æstate autem, si diligentior fueris, obtinebis. Quæ passio per æstatem his nascitur causis, si jumentum ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, & vehementius sudaverit, ex dolore, vel si armum læserit, vel supra ipsum jacuerit, ut armus indormiat. Hieme autem cum de itinere vel de exercitatione venerit, & cum sudore steterit sub divo in frigore, aut in loco (recenti) vel humecto, aut marmorato, aut tessellato, vel si frigore maxillæ obdormierint, tunc ista ægritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere: Adipis porcinae veteris libras duas, resinæ terbentinae semilibram, piperis triti drachmam, ceræ libram, olei veteris sextarios duos pariter decoques, & calidissime totum animal perunges. Multi ervum decoquunt, calentemque aquam capiti ipsius languentis imponunt. Alii in stercore ipsorum calido obruunt ægrotantes, ut languor exsudet. Plerique colligata jumenta commodum credunt arenis sole ferventibus operire. Hæc quoque potio traditur salutaris: Piperis triti grana viginti, cedri pondus denarii, nitri unciam unam, mixturæ laseris Cyrenaici globulum ad magnitudinem fabæ, trita atque permixta, addita liquaminis floris hemina, & vini veteris [summi] sextario bis in die per os digeres. Expertum dicitur, sanguinem bubulinum calidum & fumantem, sed moderate per

cornu faucibus infundis. Quod si forte defuerit ; turis cribrati & salis triti ternas uncias cum vino optimo prodesse dixerunt. Calidis medicamentis animal expedit, dum sanetur, perungi. Adipis quoque porcinae recentis coctae, quantum existima- veris, cum oleo optimo & vino summo & mel- le commisces, & ad carbones [semper] decoques, ac per nares infundes. Malagma quoque de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino vel com- muni, sed veteri, solvitur & perungitur. Post cu- ram operitur fagis, & in sole calido exercetur a fessore, trepidans dum fudet. Post sabanis validio- ribus abstergetur, & denuo unctum operitur, pice quoque liquida admixto oleo perungendum : non tamen nimia pix sit, ne corium lædat. Nonnulli jam validioribus de cervice sanguinem detrahunt. Plerique in balneum ducunt, calidissimis potionibus curant, id est, lasare & cymino, aniso, oleo, bac- cis lauri, ex quibus quotidie aliquid cum vino mi- nistrant. Unctionibus quoque istis utuntur : Ceræ libram, resinæ uncias quatuor, opopanacis uncias duas, medullæ cervinae uncias tres, olei storacini uncias tres, olei laurini uncias quatuor, quæ omnia decoquunt, & in sole aut in loco calido perungunt. Alia quoque unguenti compositio talis est : Bacca- rum lauri sextarium unum, cymini sextarios duos, sulphuris vivi uncias tres, resinæ unciam unam, galbani uncias tres, olei sextarios duos : quæ omnia decoques & uteris.

XLVIII. Lethargici quoque jumentu ista sunt si- gna : Jacebit semper & dormiet, neque cibum ap-

petit neque potum, cum excitatum fuerit, continuo aggravatur, & se projicit, & macescit, & quamcunque ei dederis potionem, tanquam dormiens vix suscipit. quod hac ratione curabis: Substernito in stabulo, ubi stat, ut bibat ibi. cui caput fomentabis ex calida pulegio decocta, postmodum perunges oleo cum adarce trito, ita ut caput ejus & aures infundas, ea usus potione: Camomillam Illyricam, (idem nos trace) & herbam Artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc passio adstrictius ad redum pedem contingere. Est quidem periculosa passio atque curatio. cujus ista sunt signa: Oculi ejus lacrimabunt, quasi lippiant, in præsepio dormitans incumbit, a posterioribus ambulans nutat, & totum gravatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro: ex quo eum perunges. Herbam Artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixivii sextario, & olei cyathis duobus, per triduum. quarta die intermites. Quod si cibaria non appetit, ervum molitum ex aqua tepida [comedat, & aquam] bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle, quantum sufficiat. quæ potio etiam febricitantibus prodest. Lethargicum animal frequenti exercitatione prohibendum, constat a somno. Assidua quoque injungenda est deambulatio, si anteriores pedes ejus miseris in fomentum. nam furfures sale & aceto permisces, & calentes ungu-

lis imponis. farinam quoque triticeam cum tritis salibus & puscae sextario uno, faucibus infundes, herbam Artemisiam tunfam cum oleo & modico lixivio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabae solidae sextarium porrigis, ut vigilet, donec duriores edomet cibos. de cervice sanguinem ei detrahes. Depletum hac ratione curabis: Afronitri uncias tres, gallae Syriaticae uncias duas, spicae nardi uncias duas, radices capparis uncias duas, tunfa & cribrata permisces, & terna cochlearia in sextario aquae tepidae dabis in potu. Nunquam frigidam, nec nimium calidam, sed tepidam, ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum aut voce, ut vitium timore deponat.

XLIX. Si quod jumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: Utrique oculi virides sunt, & cervicem inclinatam habebit in dextra parte, & pede [dextro etiam] sinistro videbitur claudicare. cujus curatio est ista: Loco tenebroso, ubi lumen videre non possit, clauditur, & operitur sagis ita, ne oculi ejus aperiantur in die, oleo & vino tepido ungetur atque fricabitur. Lapidem molares non minus pondera quinque in ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene canduerint, sub ejus naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares, & oculi, ut morbi virus exsudet. quod per septem dies continue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus: Sanguine caprino & lacte ovillo, anagallico, costo, oleoque pariter admixto potio conficitur, quae per dies duodecim datur.

L. Sed interdum biles, quæ cholerae appellantur vulgo, solent jumenta vexare. quæ passio his declaratur indiciis: Commovetur ac volutatur, ut strophosus. Sanguinem de cervice emittis, daturus ejusmodi continuo potionem: Herbæ trixaginis nigrae unciam semis, mannae succari unciam unam, nitri uncias duas, altei uncias duas, vini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram nares infundes.

LL. Quod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum vino contritam per nares dextram defundes, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

LII. Coli passio gravissimos cruciatus jumentis consuevit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credantur; sed his agnoscitur signis. Cum stat, repente concidit, ut arreptum putes, si satis suspensum fuerit, dolor subsequitur, & jacet nonnunquam: cum frigidam aquam acceperit, tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur: Anisi Pontici unciam unam, petroselini unciam unam, foeniculi feminis unciam, piperis nigri uncias duas, marrubii unciam unam, abrotani unciam unam, anethi uncias tres, Levistici scrup. 4, centaureæ minoris & majoris uncias duas, cametris semiunciam, eupatoris scrup. quatuor, gingiberis unciam semis, pulegii semiunciam, rutæ unciam, apii unciam semis, pariter contundes & cernes. tunc mellis optimi pondera duo cocta & despumata cum omnibus mices, ex quo medicamento ad magnitudinem nucis avellanæ cum aquæ tepidæ sextario dilues, &

per os infundes. certissima medicina est. Quod si dolor perseveraverit, foeniculi seminis cochlearia quinque bene trita cum vino sincero, sed cibario, sext. i dabis. Præterea piperis aliquantulum, & pelliculam de ventre pulli siccatam in furno & tritam cum vino dabis.

LIII. Vomicæ plerumque animalibus nascuntur intrinsecus. Cujus passionis signa sunt ista: Cum accubuerit, difficile surgit, os ei graviter olebit, incumbet in eo loco, a quo vexabitur, tussiet, & purulentum exscreabit interdum. Turis uncias duas, aristolochiæ uncias duas in uno cum vino tepescato per nares degeres. Item sulphuris vivi uncias duas, aristolochiæ unciam semis, similiter dabis. Cibo autem maxime sustentandum est, ut habeat corporis nutrimentum. Et cum ruperit vomitam, cauteriis circa pectus aduris, ut facilius provocatus humor emanet.

LIV. Passio, quam Græci ecedermiam vocant, Latini coriaginem appellant. cujus ista sunt signa: Macescet, & sine febre non erit, corium illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso ejus nonnunquam furunculi exire consueverunt: magis etiam, quam assueverat, appetit cibos. Cujus ista curatio est: Thymum & sales cum vino rubro conteris, & tubera, si qua in eo sunt, confricas. Parabis etiam aliam unctionem: picem, ceram, resinam cavealem, & turis pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totum animal confricando diutissime perunges. Sed parum est unctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur. Piperis

albi triginta grana, myrrhæ femiunciam, vini odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum unum admiscebis & per os digeres. Item fasciculos rutæ viridis atque purgatæ & opopanax unciam unam in cotylam vini & olei viridis cyathum admisces, & dabis in potu. Quod vitium ex perfrictionis injuria, aut ex coactione alicujus necessitatis descendit. Aliquantis suis non vetulæ, sed novellæ sanguinem vino permixto ad cornu faucibus degerunt, ignorantes, si plus sanguinis fuerit, continuo animal interire. Cautius est, hac magis potione curare: Cepas germanas & semen rutæ pariter admisces, & deteres, ex quo uncias tres cum vini cotyla per dies singulos dabis, usus curationibus, quæ conveniunt roborosis.

LV. Syntexin animalia patiuntur & homines: quæ valetudo his declaratur indiciis: Cotidie tenuantur, & macie ossa eminent, multum manducantia esuriunt semper, quidquid invenerint, tentant fame cogente corrodere, durum sterqus emittunt, trahunt longam ac miserabilem vitam, ut nec surgere valeant. sed jacentia, fatigata, multumque manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca, quam sumserint, ad sterqus, & omnis potus convertitur in urinam: nullus ex his succus, nullum alimentum pervenit ad medullas: propterea quod stomachus eorum nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum, & sanguis præparatur. Tabescit semper, jecurque ejus minuitur ad similitudinem ar-

boris, quæ, radicibus ex majori parte præcisis, cum a parvulis aliquamdiu sustentata portaverit frondes, celeriter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri: Inter principia facies unctionem, ceræ libras duas, resinæ terbeni-
næ libram, medullæ cervinæ libram, axungia veteris sine sale libram, propoleos selibram, irisillyricæ libram, samfuci libram, olei laurini, quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis, & ad ceroti mollitiem percolabis, cui adhuc tepenti mices pulverem irisillyricæ & cretæ Cimoliæ, donec infrigescat, agitabis. Ex quo medicamento totum jumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo convenit fieri, ita ut coopertum animal sit, & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio: Abrotani uncias quatuor, fantonici uncias quatuor, trixaginis uncias quatuor, chamæpityos uncias quatuor, gentianæ uncias duas, murrhæ uncias duas, opopanacis uncias duas, ejusdem radicis, succari semiunciam, rutæ aliquantulum, omnia bene tundis & cribras. ex quibus duo cochlearia in vino veteri decocta cum succo ptisanæ, in quo acro decoctus est, admiscebis. adjunges etiam ervi pollinis cochlearia duo: quæ cum per novem dies continuos dederis, intermittis aliquamdiu, ut vires colligat & resumat, & per singulas periodos alternis curabis. Nec cessabis, donec sanitas redeat. Diebus autem vacuis of-
fas ex farina triticea in lacte conspersa ad substantiam degeris. furfures quoque triticeos & paleas

dabis: hordeum non dederis, nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam viridem, donec reparare coeperit corpus.

LVI. Ictერი ista sunt signa: Oculi virides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabae: indurescit corium, fit horridum pilis, insequitur fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His sanabitur medelis: Panacis Syriatici & apii feminis singulas libras contundito atque cribrato, & cum mellis Attici libra misceto, tunc aquae, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamento superius descripto, quatuor cochlearia miscebis, & in potione dabis per dies quinque. Si tardius adjuvat, vini sextarios tres in pultario novo, canini stercoreis albi uncias tres admisceto, & ponito sub divo, ex qua potione quinque diebus per os degeres. Præterea aquam, in qua ciceres decocti fuerint, & sterces caninum simili ratione præbebis.

LVII. Strophii diversae causae & diversae sunt curae. cuius ista sunt signa: Volutatur, patitur torsiones, ilia sibi respicit, sterces durum affellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis horis refrigerationem sentit & requiem. Hac potione curandum est: Acori, anisi, opopanax, singulas libras pariter contundis & cernis, ex quo pulvere duo cochlearia in vini veteris sextario, & olei pondo semis admisces, & tepidum per os dabis triduo. Si strophosus fuerit, & non facit ventrem, caudam inter coxas suas mittet, & ad ventrem suum conversus attendet. cui pulverem de semine

rutæ silvaticæ cum vino per os dabis. Præterea cepas decem veteres, ficus ficcæ scrupulos octo, nitri scrupulos quinque, stercoris columbini scrupulos quatuor, ex quibus, addita urina, collyria facies, & bina vel terna in anum immittes. Si vero fortius venter induruit, convenit adhibere clysterium, sed prius ventrem aqua calida perfovebis. Tunc succum Cantabricum, in quo fuerint betæ malvæque decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini stercoris quatuor scrupulis, prorum constitues, & per anum injicies jumento, ita ut post clysterem inambulet aliquantulum. Alii firmum leporis cum novem cochlearibus mellis, & quindècim granis piperis, addito caulium succo, per os salubriter defundunt.

LVIII. Jecoris dolor solet infestare jumenta. ejus ista deprehenduntur indicia: Cibi fastidium, potus appetentia, ventris inflatio; macies. Cui primo cremoris ptisanæ sextarium unum, cum olei rosacei tribus cyathis per os degeres. Si passio permanet, alia potione curabitur. Apii feminis uncias tres, hyssopi uncias tres, abrotani unciam unam, allii viridis, quantum sufficit, vel sicci paulo minus, si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias decoques. per aliquot dies potionem dabis. Similis quoque hujus passionis est ratio. Sine febre enim animal non erit, nec facile cibum conficiet, testiculus dexter tumebit & indurescet. Cui ista subvenit medicina: Fœnigræci cyathos quatuor mittis in aquæ fontanæ sextarios quatuor [i. grana triginta] & decoques ad tertiam partem. he-

mina per os data potione curabis. Nonnulli turis drachmas duas tritas cum vino, quantum sufficit, miscent, & inde totum corpus multorum perfricatur manibus, faccis cooperiunt, ut fudet.

LIX. Inflatio ventris interdum jumenta non sine dolore conturbat. Cujus passionis ista sunt signa: Testes eorum sudabunt, alternis pedibus terram tundunt, subito inde alterna parte se convertunt, caput ad ilia sua ponunt, tanquam qui locum doloris ostendant, gemitus interdum & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam in anum mittes, & stercus extrahes. deinde sale & melle mixtis in anum infundes, ut assellandi augeat voluntatem. Si hiems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem: Laurum viridem vel baccas ipsius, piper & cuminum, petroselini & foeniculi semen, semen agrii & nitri, quæ pariter admixta, tunsa & cribrata cum vino, & oleo tepido, & calidæ aquæ parvula portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

LX. Intestini quoque vexatio, quod colon vocatur, & inflationes & dolores consuevit inferre. quæ his agnoscitur signis: Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus transvaricat & dolore subglutit, & crebras deambulationes & calores stabuli, si diligenter etiam operiatur, diligere consuevit. Cui per nares suffundes laser Cyrenaicum in vino tepido solutum.

LXI. Frequenter omni genere deforme vitium;

eo quod maximæ animalium parti accidit, tussis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamentorum ratione curatur, interdum insanabilis penitus invenitur. Difficultas autem curationis emergit, quia causæ, ex quibus tussis evenerit, a medentibus nec discernuntur, nec intelliguntur interdum. Quam passionem universis auctoribus evolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus exponendam.

LXII. Exasperatio aut injuria faucium gravissimam commovet tussim, quoties aut pulvis, aut arista, aut os, aut furculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæ res adeo periculosa est, ut, nisi celeriter subveniat, animalibus per impatientiam doloris insaniam generet. In sole igitur diligenter inspicito, si quid hæserit, evellito. Ex tepida etiam, addito nitri pulvere, infusa spongia tergito. Deinde oleo rosaceo tepido cum lana obturato locum, qui indignationem sustinet. Post diem tertium lanam ejicies, eadem ex aqua calida fovebis, & tale medicamentum imponis. succari scrup. quatuor, aluminis colati scrup. i ex tepido vino infundes, & sic exasperata sanabis.

LXIII. Ex perfrictione quoque nascitur tussis, cujus ista sunt signa: Cum tussierit, caput deorsum mittit usque ad terram, & cum biberit, aqua ei per nares currit. Quam hac ratione curabis: Machinam ori inferes, manum planam injicies, comperies in parte superiore quasi vesiculam, quam ungibus rumpis. Deinde tres pilulas bene contusa axungia mollissimas facies, quas in subtilissimo lo-

mento, hoc est, farina fabacea, convolves, & per os digeres. Deinde per triduum venaculo & sale perfricabis, & pastillos cum speciebus calidis & vino in potionibus dabis.

LXIV. Tussis a colibus si fuerit, his signis agnoscitur: Coles injuriæ pleni sunt ac tumbunt, dum bibunt, continuo ruminant. Ovum in aceto acerrimo mittis, resolutaque testa, ita ut integra membrana permaneat, pice liquida perunges, & faucibus degeres. Post alumen, axungiam, sale, in vino conteres; offas facies, & ex melle dejicies, ita ut aqua calida, & si facultas suppetit, cum evisco decocta, assidue fomentare non desinas. Hanc quoque potionem adjicies: Myrrhæ uncias duas, piperis albi semiunciam, nuclei pini purgati sextarium semis, uvæ passæ sextarium semis, mellis uncias tres, pastinacæ unciam unam, cariotæ viridis selibram, decoques pariter ex aqua, & addito vino tepido quinque vel sex diebus potionare non desinas.

LXV. Ab interioribus gravior & pæne insanabilis tussis est, quæ hac ratione dinoscitur: Nares jumenti præcludes, ut spiritum reddere non possit, tunc ilia ei inspicias: quæ si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa jecinoris, pulmonis, vel præcordiorum, sed recentem. Si lentis pulsibus ilia duxerit & ventrem, indicat tussim de interioribus, hoc est, de his locis, in quibus intestina jumentorum ligantur, quorum tensione & injuria compelluntur tussire. nam si cursu nimio vel latiore saltu convexata ilia fuerint, hæc nascitur causa. Ex nimio quoque æstu, vel intolerabili fri-

gore interiora vitiantur, & faciunt tussicos. [Unde vultu appellantur.] Sive igitur ex supra scriptis, sive ex aliis causis interioribus nata fuerint vulnera, etiamsi post sanitatem duxerint cicatrices, strictius tamen contrahendo se & asperitatem faciunt, & assidua tirillatione perpetuam excitant tussim. Quæ causæ lenissimis medicamentis adjuvari vel suspendi aliquatenus possunt, per sanari omnino non possunt. Hinc est, quod in herba viridi vel pascuis vulsorum vitia celantur. Sed omni tempore hæc compositio est salutaris: Foenigræci heminam, seminis lini heminam, traganti unciam unam, turis masculi unciam unam, myrrhæ unciam unam, succari, ervi pollinis ana unciam unam tussa & cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatholei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua compositione recens causa sanabitur; vetus sentiet levamentum. Ad quæ vitia nunquam dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed lenem & simplicem, & refrigeratorem. Cavendum etiam est, ne in tali passione unquam sanguinem detrahas. Plerique tracanton ex oleo dedere per biduum, tertio die decoctos raphanos atque contusos propinarunt cum vino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. Ad tussim diversæ sunt potiones, quas proprie omnes inferere necessarium duximus, ut pro qualitate passionum, medentis arbitrio remedia commodentur. Farinæ fabæ frixæ sextarios duos infundis in passi sextariis tribus, & in mortario diutissime conteres. piperis triti grana

triginta, sepi hircini libras tres pariter admisces, & omnia tusa & cribrata per os ad cornu per triduum dabis. Nonnulli vero duobus sextariis conditi fabæ frixæ heminam ante triduum fundunt, post deterunt diligenter, & æquatis partibus per triduum degerunt. Aliis placet farinæ fabacæ sextarium unum tribus sextariis vini veteris infundere, additaque olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tussis ex ruptura vel vulsione provenerit, anagallicum primo tundes, post herbam parietariam [pro duabus partibus] teneram admisces, adjunctaque axungia veteri conteres diligenter, & pastillos facies, quos impari numero & imparibus diebus cum resolutio butyro ac melle diffundes. Ad levem tussim viatoria sunt expeditaque remedia, porros decoquere, & cum herba parietaria bene tusa miscere, factisque pastillis in ovo resolutio & oleo roseo, nec non & passo & melle convolvere, & per triduum dejicere, succum ipsius juris, in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Item laser [id est, opium Cyrenaicum] ad magnitudinem fabæ cum vino veteri deteres & per cornu dabis. Tussi & gravedini capitis medebitur oleum roseum vel certe simplex, sed viride cum aqua calida per narem dextram per triduum diffusum.

LXVI. Vulsis glutinare creditur, si draganti uncias duas pridie infundas in calida, foeni quoque Græci heminam, lini feminis heminam, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullæ cervinæ uncias duas, sepi hircini li-

bram, radicis drancontiae unciam unam, gentianae unciam unam, centaureae unciam unam, sepi taurini unciam unam contundes, & illis, quae prius parata sunt, addas: quae omnia in mortarium mittes, & diutissime conteres. Ad ultimum passi sextarios tres, & aquam, in qua foenum Graecum vel semen lini fuerat infusum, adjicies & decoques, ac per triduum ad cornu dabis. Graviter tussientes & vulsi hac portione recreantur: De masculo pinguis porcinus acro decoquitur, donec omnis caro solvatur, abjectisque ossibus universis, cum jure, quo deferbuerant, & tribus sextariis passi & sextario ptisanæ rursus in cacabum mittis. glutis taurinae semiunciam, aceti acerrimi hemina dimidia conjungitur, & fervet, ut quilon fiat. traganti unciae tres, lini seminis & foeni Graeci unciae singulae decoquuntur extrinsecus & teruntur: adjunges etiam medullae cervinae & sepi hircini uncias tres. quae ad ultimum, cum omnia pariter calefacta fuerint & colata, facies potionem, ex qua per cornu dabis animalibus diebus septem, aut novem: curaturus, ut tepescitam degeras, quae ne spissentur, adjectio passi, & aquae illius copia, in qua cocta sunt semina, praestat liquamentum. Aliquantum caput agninum tam diu decoquunt, donec omnis compago solvatur, abjectisque ossibus terunt, adjectoque ad jus ipsius melle, diebus septem ad cornu digerunt. Quod si tussis ex faucibus veniat, myrrhae uncias tres, cardamomi unciam unam, nuclei sextarium, uvae passae sextarium, deteres diligenter, additoque melle agitando lentis carbonibus decoques. cum intepue-

rit, pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinque vel septem degeres. Item si ex faucibus causa est, occisum pulum palpitantem aperies, & tollis ejus ventriculum, quem cum suo stercore calentem & integrum in melle convolves, & per canalem degeres. certissimum ac verum remedium est. Si exasperatio gutturis moverit tussim, murrhæ uncias duas, piperis uncias duas, seminis lini frixi & contusi sextarium, cardamomi semiunciam, uvæ passæ sextarium, nuclei sextarium, mellis pondo duo, diligenter trita commisces ac decoques, pastillos ad nucis magnitudinem facies, ternos in die degeres.

LXVII. Tussi, quæ ex acerbitate humorum provenit, tali ratione succurritur. In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaque silvaticum vel radices ejus cum nitro Alexandrino conteres, adjunctoque vino vetere per os dabis ad cornu. Quæ potio cum laxaverit ventrem, post diem tertium squillæ validioris scrup. quatuor contundes, & optimi laseris, quantum fabæ patitur magnitudo, commisces, vinique odorati sextarium, & olei veteris libram addis, & cum diligenter omnia cribraveris, triduo per os defundes ad cornu. Istis quoque suffimentis non minus, quam potionibus, adjuvabis: Sandarici uncias tres, asphalti uncias tres, allii & ceparum uncias tres. quæ cum pariter triveris, in tres partes æqualiter divides, & per triduum cooperto ori vel capiti subjectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cujus tamen oculos prius ligabis, ne medicamenti acerbis-

tate lædantur. Herbae quoque marrubii fasciculum, quam magnum volueris, deteres, & cum ovo & vino succido admisceas, addita adipe cervina, vel si defuerit, vervecina cum cera resolvis, & cum tepida ad cornu degeris. Gravissimæ subvenit tussi, si pilulas cypressi decoquas, & purges diligenter, addita axungia, & anagallico, & foliis tenerioribus herbae parietariae, contundas in pila, & pastillos ad nucis magnitudinem facias, quos quotidie impares cum melle & oleo & vino passo, ovisinctos dejicies. Si placet pro pilulis etiam folia cypressi contusa miscere cum omnibus supra scriptis, potes liquidiores facere potionem, & dare per cornu. Ad omnes tusses talem dedere plerique potionem: Draganti, myrrhae, spicae nardi ana unciam unam detrivere sollerter, & cum duobus sextariis passi per triduum diffudere.

LXVIII. Ad arteriam exasperatam, & ad spasum: Hyssopi libram, foeni Græci se libram, seminis lini, tracanti, anagalliei, rutæ viridis singulas se libras, salis heminam dimidiam conteres, & usque ad tertiam decoques cum passo, tussienti per triduum, vulso per novem dies dabis. Alii petroselini Macedonici unciam unam semis, dauci unciam unam, myrrhae, spicae nardi, costi, tracanti, singulas uncias, prius in mulsa tepida diffusas, acri, piperis, succari ana unciam unam, guttæ Ammoniacæ uncias duas, cassiæ unciam unam, pariter deterunt, pastillos ex mulsa faciunt, post cum passo dejiciunt tediante. Ad tussim veterem & ad suspirium, vel anhelitum, & ad synanchen mox dede-

ris storacis rubæ uncias tres, myrrhæ trogloditis uncias duas, opopanacis uncias duas, irifillyricæ uncias duas, galbani uncias duas, refinæ terbentinæ uncias tres, herbæ symphoniacæ unciam unam, pariter commisces & deteres, pastillos facies cum melle. Præterea axungiae libram semis, Caricas quindécim, pineam combustam, & in pulverem redactam, liquaminis optimi heminam, mellis libram cum cauliculis excoctis, offas faciunt, & cum passo degerunt. Aliquanti hederæ folia, item populi albi folia, æquo pondere deterunt, & cum vino albo per nares defundunt. Alii rutæ folia cum melle deterunt, & cum vino optimo per nares defundunt. Alia. Cucumeris silvatici folia foëno miscent, radicemque ipsius contundunt, & cum lini semine & hordeo commixta offerunt. Experimento probatum est tussim suspiriumque sanare, si sulphur vivum & rosmarinum cum melle & vino veteri per sinistram narem degeras. Aliquanti panacis radicem detritam cum vini optimi hemina & tribus cyathis olei, per cavernas naris sinistræ infundunt. Præterea rosmarini scrup. quatuor, myrrhæ scrupulos duos, cum vini veteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundunt, ita ut in die detur hemina. Anethi acetabulum, irifillyricæ acetabulum, rutæ scrupulum unum, olei heminam dimidiam per os digerunt. Suspirium quoque ac tussim relevat, si radicis mori scrupulum unum, herbæ heliotropii uncias tres, diligenter conteras, & cum hemina vini candidi per os defundas. Recens quoque tussis experimento curationis sedatur. Len-

tis sextarium semis emolis, farinamque mollissimam facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduum degeres. Vetus autem tussis aboleri creditur, si cyathos tres ex succo porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tussientes ac vulsi hac potione curantur: Panacis radicis uncias duas, sulphuris vivi unciam unam, turis masculi uncias duas, myrrhæ troglodytis unciam unam commixta in pulverem rediges, ex quo duo cochlearia cum duobus ovis, addita vini veteris hemina, diebus quinque vel septem per os dabis. Expertum dicitur, ulmi cinerem levissimum, id est, favillam aqua tepenti permiscere, & olei boni æquam mensuram addere, junctisque tribus ovis, diebus, quot volueris, dare per fauces.

LXIX. Validissima contra tussim & vomicas compositio est: Succo marrubii expressi heminam, caricis ficcas xxv, mellis Attici, vel cymini sextarium semis, in olla nova ad medium decoques, post myrrhæ troglodytis uncias duas, dauci unciam unam, cassiæ fistulæ unciam semis, cinnami semiunciam, turis masculi unciam, aristolochiæ uncias duas, opopanax unciam, irisillyricæ unciam semis, radicis panacis unciam, universa conterito atque cribrato, & supra medicamentum, in quo mel & ficus coxeris, mittito, & studiose agitando fervere facito paulatim carbonibus lentis, post in pixidem plumbeam vel ligneam condito, ex qua bina cochlearia cum hemina vini per os quotidie degeres. Vulsis vel tussientibus prodest singulos sex-

tarios lentis, foeni Græci, & lini feminis frigere separatim, & pulverem facere, & de singulis speciebus singula cochlearia cum succo anagallici, & succo plantaginis, quantum volueris, addito vino, per os dare.

LXX. Ut diversæ causæ sunt, ita & difficiles curæ. Quapropter studiose, quæ experimentis nostris vel aliorum probata cognovimus, intimamus. Ad unum itaque animal talis potio præparatur: Fabæ frixæ sextarium sine sale cum aqua decoques, quemadmodum hominibus consuevit apponi. Præterea foeni Græci sextarium separatim mittis in cacabum, & cum fervere coeperit, primam aquam fundes, post addis aquæ sextarios quinque, caricæ viginti, liquiritiæ uncias duas, tantum ferveat, donec quatuor sextarii remaneant, tunc fabam istam coctam & fœnigræcum cum caricis vel liquiritia in mortario diligenter deteris, addis insuper butyri, sepi hircini ana uncias duas ad calorem diligenter resolutas. quæ cum omnia miscueris, addito jure, in quo fœnum Græcum decoxeris, tepesacta, per cornu plus quam singulas heminas diebus singulis faucibus digeris. Quod si spissorem videris potionem, tantum passi addis, ut possit per cornu exire. Barbarorum usus adversus tussim invenit salutare remedium. Radicem herbæ, cui nomen est inula, quam Campanam plerique appellant, colliges, in umbra ficcabis, postea deteres, in pulverem rediges, ex quo terna majora cochlearia in singulos sextarios vini veteris pridie infundis, & cum bene agitaveris, claudes, ne odor

herbæ salutaris exhalet; per os triduo, vel quot volueris diebus, degeres. Item alia. Lentis Alexandrinæ, fœni Græci, lini seminis, heminas singulas decoquis, addisque ei traganti unciam semis, pridie in tepida infundis, & anagallici uncias tres diligentissime resolutas, quæ cum omnia in mortario triveris, in cacabo novo cum tribus aquæ sextariis decoquis, exinde tertiam partem cum sextario passi tepidum per os dabis triduo continuo. sanare creditur vulsos. Si jumentum ex vulneribus faucium tussis urgebit, irisillyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, succari scrup. unam, myrrhæ troglitis semiunciam, turis pollinis semiunciam, traganti prius infusi & triti unciam unam, ova quinque cum passi sextario commisces, & triduo per fauces degeres ad cornu. Post mel, butyrum, axungiam, salem & piculam commisces, ofas facies, & in passo intinctas degeres. Si ab internis intussierit, succi ptisanæ heminam, defruticyathum misces, & per triduum dabis. Si gravius tussierit animal, fabæ frixæ & coctæ sextarium, fevi hircini uncias tres, allii capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat autem vulsos & ruptos: Fœni Græci sextarium unum, cum viginti caricis, fasciculo apii, & fasciculo rutæ in aqua ad medium decoquis, ita ut post modum traganti resoluti uncias tres, & anagallici contusi uncias tres, & allii tres addantur, & omnia conterantur, offulisque ad nucis magnitudinem factis, ternæ, quinquæ, septenæ per triduum degerantur.

LXXI. Scabies jumentis deformem passionem, & interdum periculum generat. Contagiosa namque est, & transit in plures. Cui nascenti medicamentis non oportet occurrere, ne præclusa cute in visceribus residens convertatur in morbum. Sed ut eruperit foras, primo purgatio ventris adhibetur, si pulverem ex cucumere silvatico cum vino faucibus animalis infundis, vel certe, si radicem concisam copiose cum hordeo subministres. Quod cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquantulum sanguinis, si caput & collum scabies infestat, de cervice detrahes. Si vero scapulæ, vel armi, aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur. Cum spinam, vel lumbos, aut coxas papulis æstuans prurigo pervaserit, de femorum venis sanguis emittitur. Asphaltum, sulphur vivum, picem liquidam in butyrum æquis ponderibus pariter deteris, & in sole diutissime confricans totum jumenti corpus perungis. aceti acris sextarium, piculæ uncias quatuor, cedrinæ uncias quatuor pariter decoquis, scabiosum animal ex lotio humano & calida permixta diligentissime perfricaturus, tunc penicillo in fuste ligato medicamentum inducis in sole. asphaltum & sulphur æqualiter conteris, addita adipe porcina, & olei veteris tantundem, quæ cum decoxeris, perunges in sole. Adipis libram, sulphuris vivi uncias duas, bituminis unciam unam, olei selibram, picis liquidæ cyathos duos, omnia conteris & decoquis, & perungis, sicut supra scriptum est. Lotii veteris humani, fæcis scrup. quatuor, stercoris ovilli selibram, olei heminam, sul-

phuris vivi uncias tres, picis liquidæ cyathos tres, omnia contere & decoque, & in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sulphuris vivi selibram, ceræ librā, mannæ turis selibram commisces in oleo, in quo prius fasciculus anchusæ decoctus est, & perungis in sole. Alia. Si minus habeat integras vires, ranas in aqua decoquis, unctumque earum colligis, & cum polline lenticulæ, adipe & oleo permisces, tepefacto perungis. Item alia. Cucumeris silvatici radices lavas & tundis, in cacabo novo cum oleo, quantum sufficit, decoquis & uteris. Sulphur quoque cum vino decoctum similiter juvat. Si vetustate scabies occalluit, prius obradenda ferro vel testis ad vivum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel falsa mixto confricandum est. post sulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungię veteris, sepi caprini, ceræ, aluminis spissæ, singulas libras contundis, misces, & decoquis, & sic animal perungis in sole. Folia rhododafnes cum oleo vetere decoques, addita pice liquida, & aceto, & cera certum est de experimento remedium. Memineris tamen in omni unctione, contra pilum jumentum in sole diutissime confricandum.

LXXII. Vitiatum aliquo casu vel mucidum fœnum ad similitudinem veneni animalibus nocet, quorum ista sunt signa: Oculos habebunt vagos & semper micantes, ipse gradus eorum erit incertus. His de matrice auferendus est sanguis, de brachiolis flebotomandi sunt, & potionandi [ita,] Caricis in vino odorato decoctis, rursus detritis: absti-

nendi ab hordeo & foeno : dandæ etiam diureticæ potiones.

LXXIII. Simili observatione curantur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed hæc etiam in aqua frigida adversus torrentem diutissime detinentur. Utrique remedium est, pelliculam de ventre pulli ficcata fumo deterere, additisque octo scripulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncias pollinis ex fure cum sextario vini veteris tepefacto per os dare.

LXXIV. Fascinatum animal triste est, gravatur incessu, macescit, &, nisi subvenieris, incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parum cum granis latræ ex aqua defundis per nares. Præterea coriandrum vel semen ipsius cum sulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua ferventi animal consperges, suffumigabis. Universis quadrupedibus remedium præstat ista suffumigatio, curat, atque morbis resistit.

LXXV. Adversus universas infirmitates & morbos equorum vel boum, ubi primum cœperint ægrotare, potio ista succurrit: Radix scillæ, radices populi, quæ græce appellatur rhamnos (nam est fuscior & nubellula) & sales communes, quantum sufficit, mittes in aquam, eamque animalibus usque ad sanitatem dabis in potu. Quod si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne unquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis præparabis potionem, & per quatuordecim dies continuos dabis in potu.

LXXVI. Ostendendum autem est, potiones ipsas

Scriptu. R. R. Vol. III.

D d

oportere cum ratione defundi. siquidem frequenter evenit, ut, dum animalia potionantur, tussiant, sudent graviter, & tremorem musculorum omnium patiantur, follicent etiam, & submisso capite se sustinere vix possint. Quod accidit, si quando per imperitiam [artis] dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. Unde fit & periculum præsens. Quare observandum est, ne tussienti jumento & pendenti adjicias potionem, sed statim [eum] solvas, paululumque deambulet, & magis ei alia potione subvenias: aquæ tepidæ oleum rosatum commisces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoque pulejata nares ejus fovebis, & emendabitur culpa. Observandum quoque est, ut subtracto hordeo & negato potu digerat animal potiones.

LXXVII. Plerumque a nocivis animalibus, id est, colubris, scorpiis, phalangiis, & muribus cæcis animalia feriuntur, & in periculum veniunt. Cujus ista sunt signa: Fastidium ciborum, pedes trahuntur, &, cum producuntur, succumbunt ad singulos gressus, per nares defluit sanies, gravedo nascitur capitis, ita ut dejiciatur ad terram, ad surgendum vel incedendum deficient corporis vires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus, qui percussus est, ante omnia fumigandus est succensis testis ovorum gallinæ, quæ prius infundes in aceto, addito etiam cornu cervino vel galbano. Post suffimentum loca ipsa scarificabis, & sanguinem ex his emittis, vel certe candenti ferro comburis loca, quæ venenata pestis attigit. Observe autem

debes, ne aut supra articulos aut nervosis in locis in quacunque passione unquam cauterium imponas. Aduſtis enim nervis vel articulis, perpetua debilitas conſequetur. Sed diligenter confidera, ut aut ſuperius, aut inferius puſillum, quam nervi aut articuli ſunt, cum neceſſitas fuerit, apponas cauteria. Animal autem, quod venenata beſtiola tetigerit, expedit, ut ſudet, & calidis coopertoriis involutum deambulet, & farinam hordeaceam in cibo ſumat, additis frondibus fraxineis & vitibus albis. In plaga autem mel Atticum vel cyminum in vino veteri mixtum, calefactum oportet imponi. Nonnulli ſtercus ſuillum recens & mel Atticum cum vino miſcent, & calefactum quaſi cataplaſma inducunt, addentes urinam humanam.

LXXVIII. Equus ſi bupreſtem comederit in foeno vel in pabulo, hæc ſigna ſtatim ſequuntur. Venter ei inflatur, a cibis reſilit, & ſtercora minutatim & frequenter reddit. qui ſtatim ſternendus eſt, & cogendus ad curſum. Poſt ei vena tangenda eſt de palato leviter, ut ſanguinem ſuum deſluentem transglutiat, aſſidue deambulet, triticum cum paſſo infuſum, & porros afferes ad cibandum. Vinum autem tepedaſtum cum uva paſſa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

LXXIX. Vipera ſi momorderit jumentum, ex morſu ejus puſ conſuevit exire. nam ſi prægnans erit, totum rumpitur corpus. Ad morſum tamen viperæ, vel phalangii, aut muris aranei, commune remedium eſt, terram formicarum cum vino miſcere & dare per fauces. Vel certe de ipſa terra fre-

quentissime vulnera confricare. Ad quas causas etiam terra talparum creditur posse prodesse. Quod si in itinere, aut in locis, ubi desit copia fomentum, necessitas ipsa contingit, piperis grana triginta cum sextario vini veteris tepesfacto faucibus degeres. & herbam thymum tritam cum vino si dederis, prodesse creditur. Morsus viperæ vel cujuscunque serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remedium est, si hædum, vel gallum, vel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones ejus cum sanguine, vel corde, vel jecore vulnere apposueris, diligenterque constrinxeris, ut omne virus educat: daturus continuo positionem: Acori Pontici semiunciam tritam cum vini veteris sextario, salis triti heminam pariter mices, & tepesfactum faucibus degeris. Si perseverat tumor, vitem albam silvestrem copiose comburito, & ex cineribus ejus lixivium facito, & in positionem triduo ad unum sextarium dato. Cinerem quoque ipsum cum aceto in modum cataplasomatis vulnere imposito. Si nihil profecerit, cauteriis urito, usta solemniter curato. Farinam quoque hordeaceam cum vino & sale, oleoque decoctam in cicatricem oportet imponi.

LXXX. Jumentum si in pabulo araneum comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, & oculos, & nares inflatio cum indignatione major apparet. cui hac ratione subvenis: De palato sanguinem tolles, eumque exceptum cum sextario aceti & hemina salis misceris, & circa plagam vel loca tumentia perunges,

diligenterque operies, ut fudet. Hac ratione sanabitur.

LXXXI. Si phalangius jumentum percusserit, his apparebit indiciis. Stat ei veretrum præ dolore, & videbis velle mingere. cui ista ratione subvenies: Piperis unciam unam, pyrethri unciam, uvæ silvaticæ unciam, terito, & cum vino veteri per fauces dato.

LXXXII. Mus araneus pestis venenata, & tam equis, quam bobus; noxia. atque ideo, cum captus fuerit, merfus necabitur in oleo, ibique in putredinem vertitur, ex quo medicamento, cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inventus non fuerit, cyminum tritum cum pice liquida axungiaque miscetur, ad spissitudinem malagmatis coquitur, impositumque a periculo liberat & sanat. Quod si in suppurationem fuerit plaga conversa, lamina ferrea candenti aperienda est, & quidquid vitiosum est, inurendum, atque ita pice liquida vel oleo curandum. Ne autem mus araneus animal mordeat, ipsum animal vivum de creta circumdabitur, quæ cum induraverit, suspenditur in collum, & non contingetur a morfu. certissimum est. Adversus morsum comprobatur allium tritum cum nitro, & si nitrum defuerit, cum sale & cymino permiscere, atque ex eo pulvere loca, quæ morfu contacta sunt, confricare. Quod si eruperint vulnera venenata, hordeum combustum in pulverem rediges, & diluto aceto vulneri insperges, & hac ratione sola curabis: daturus potionem, pollinem tritici, hordeum, cedriam, & vini

sextarium per fauces degeres. Quod si prægnans mus araneus fuerit, qui percusserit, his agnoscitur signis : Pustulæ per totum corpus exeunt ; sed simili, ut supra scriptum est, ratione curabitur.

LXXXIII. Scorpius si jumentum percusserit, his agnoscitur signis : Genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ virides, ut accumbit vix resurget. Simili ratione curatur, sicut serpentis ac viperæ morsus : stercus tamen asinum velocius in plagam oportet imponi.

LXXXIV. Canis rabiosi morsus & jumentis & hominibus exitium inferre consuevit, usque eo, ut ipsos, qui contacti fuerint, hydrophobos faciat & convertat in rabiem. qui hac ratione curantur : Locus, qui morsus est, ferreis, vel, quod utilius est, cuprinis cauteriis urito, in loco tenebroso eum constituito. Sic etiam eum alligabis in tenebris, ne aquam videat. Quod si canem ipsum occidere poteris, jecur ejus decoctum dabis ad manducandum, vel detritum faucibus degeres. Fœni quoque flores combures, & cum axungia veteri deteres, & ad morsum appones. salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon, id est, herbæ, quæ appellatur rosa canina, effoderis, & lotam prius atque contusam diligenter, siue homini, siue animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamque cum vino veteri propinaveris quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, &

imminens discrimen evadet. Canis rabidi morfibus subvenit, si tres scrup. nitri, Judaici bituminis scrupulum unum, tritum cum hemina vini veteris repentis triduo per os degeras. Sambuci quoque grana vel succum de foliis aut de cortice exprimes, & cum vino veteri dabis in potu. Sed tunc efficax est hæc potio, si de eo sambuco dederis, quod non in terra, sed in alia arbore fuerit innatum.

LXXXV. Si fimum gallinarum animal in hordeo comederit, vel foeno sumserit, quasi a venenatis bestiis percussum cruciatur continuo, internorum dolor & inflatio subsequitur, ad similitudinem quoque strophii & volutatio ac tussis asperrima. Adversus quam necessitatem, apii seminis deteris uncias duas, & cum vini veteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os defundes, & tam diu deambulare compelles, donec potio ventrem moveat. Quod si nimius dolor etiam obrobatio fuerit subsequuta, baccarum lauri libram, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextarium, diligenter trita permisce, & ad focum calefacies, & in loco calido per triduum unges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimum daturus ex sudore remedium. Adversus hujusmodi casum physicum remedium experimenta docuerunt: Pullum si occideris vel gallinam, ventremque ejus crudum, & adhuc calentem, cum stercore suo equo vel mulo involutum melle digerere per fauces. optimum creditur. Tres pilulas gyphi cum vino veteri deterere, & te-

pidum per os dare, eadem optime sanare firmatur. Lixivium quoque de arbore ulmi, vel cujuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene cretum, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidum defundere per fauces, physicum & salutare laudatur.

VEGETII RENATI
 ARTIS VETERINARIÆ
 SIVE
 MULOMEDICINÆ
 LIBER IV.

P R Æ F A T I O.

SOLEMNIS excusatio negligentium est, dispendia ex diffimulatione venientia Deo imputare vel casibus. Minus namque peccare se credit ignavia, si id, quod ipsius culpa accidit, ad potestatem incipiat deferre fortunæ. Sic de ægrotantibus dicitur morituros, & si medicina cesseret, evadit. Cui disputationi, quia non solum iners, sed etiam impia est, non libenter assenserim. Malo enim nihil expertum relinqui, quam si quid calamitatis evenerit, avaritiæ vel diffimulationibus imputari. Sed fortasse aliquando vera [illa] videantur in homine, qui divina providentia ac dispositione fatorum creditur regi. Animalia vero, cum quibus divinitas nihil dignatur habere commune, nisi hominum studio impensisque curentur, absque ambiguitate depereunt. Quid enim jumentis spei superest, quæ divinitas fovere respuit, si hominum medela cessaverit? Sæpe

accidit, ut neglectis animalibus, quæ primo cum perirent morbo, contactu crescens pestilentia greges integros perimat, cum polluta a languidis pascula, infectique fontes, ita nocent, quasi in venena vertantur. Postremo ægroti odor cum sanorum impleverit nares, ipso foetore visceribus inferet morbos. Sic ad pullos mors a matribus corrupto lacte transmigrat. Sic in numerosis stabulis, quamvis vile jumentum, si contagiosam semel susceperit passionem, veloci transitu pretiosa quoque jumenta consumet. Sed adversum omnia diligentia, studium, herbarum potestas, curandi scientia, prodesse consuevit. Sicuti medicorum prima doctrina est humani corporis partes organorumque cognoscere, ita necessarium Mulomedicis, de ossibus, de nervis ac venis jumentorum universa perdiscere. Neque enim curare rationabiliter potest, qui qualitatem rei, quam curat, ignorat.

C A P U T I.

JUMENTUM igitur habet in capite ossa duo; a fronte usque ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares quatuor & viginti, caninos quatuor, rapaces duodecim. In cervice autem sunt spondyli septem, spatulæ renum sunt octo. a renibus usque ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt regulæ duæ. ab armis usque ad brachiola duo. A brachiolis usque ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ. a tibia usque ad arti-

culos duo. Bases quæ appellantur, numero duæ. Usque ad pumices ungulæ ossa minuta sedecim, in pectore unum: costæ tamen in interioribus triginta sex. Item a posterioribus a cumulari usque ad molaria duo; a molaribus usque ad vertebrae duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo; a gamba usque ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.

II. Nunc mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus sunt duodecim. Longitudo linguæ habet pedem semis. labrum superius habet uncias sex, inferius uncias quinque, maxillæ singulæ uncias denas: a cirro frontis ad nares habet pedem. auriculæ singulæ continet uncias senas. In oculis autem singulis uncia quaternæ. a cirro, ubi definit cervix, usque ad Mercurium continentur calculi octo. Spina continet subter spatulas triginta duas. a commissura renum (quod cumulare dicitur) usque ad imum muscarium commissuræ sunt duodecim. Sagulæ longicia uncias duodecim; ab armis usque ad brachiolum uncias sex, a brachiolis usque ad genua longitudo continet pedem; ab articulis usque ad ungulas uncias quatuor; in longitudinem vel prolixitatem pedes sex. Hæc eumetria equi convenit staturæ honestæ ac mediæ. Ceterum non dubitatur, in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse majora.

III. Nervorum quoque numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A mediis naribus per caput, cervicem, ac mediam spinam, usque ad imum mu-

scarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. duo nervi in cervice palmarii continent pedes quatuor. ab armis usque ad geniculum nervi duo. a geniculo usque ad basin nervi quatuor. In prioribus sunt nervi decem, in posterioribus decem. a renibus usque ad testes nervi quatuor. fiunt in se omnes nervi triginta quatuor.

IV. Consequenter venarum quoque indicandus est numerus. In palato venæ sunt duæ, suboculares duæ, in pectore duæ, de brachiolis duæ, de subcirris quatuor, de talis duæ, de coronis quatuor, de feminibus quatuor, de femoribus vero duæ, de subgambis duæ, de muscario una, venæ matricis in cervicibus duæ. fiunt pariter venæ undetriginta.

V. Ætatem jumentorum ex dentibus aliisque signis oportet agnosci, ne vel ementes imperitiæ subeamus incommodum, vel curantes ægrotantis ignoremus ætatem: quia sicut hominibus, ita & equis, aliud convenit, cum jumenta sunt fervida, aliud cum senectute jam frigida. Manifestum est autem, notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensium, medii dentes superiores cadunt, quos lactantes vocant. cum autem quartum annum agere cœperint, decidentibus his, qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextum annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutavit, exæquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cavatos habere incipiunt dentes, nec postea, quot annorum sint, sciri ad fidem potest, nisi signis aliis, quæ usus edocuit. Decimo namque anno tempora cavari incipiunt, & super-

cilia nonnunquam canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Plerique afferunt, domitis & freno assuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus, computandas, ita ut ab angulo, ubi incipit morsus, incipientes, usque ad extremum labrum perveniamus; quia annorum numerum, rugarum numerus ostendit. Propterea rugarum multitudine, tristitia frontis, dejectione cervicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum, palpebrarumque calvitie senectus ipsa se prodit.

VI. In permutandis equis vel distrahendis, maximam fraudem patriæ solet afferre mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quæ res nos compulit, qui per tam diversas & longinquas peregrinationes equorum genera universa cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutritivimus, uniuscujusque nationis explicare signa vel merita. Nam ut viliora ministeria taceamus, equos tribus usibus vel maxime necessarios constat, proeliis, circo, sellis. Ad bellum Hunniscorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde & Burgundiones injuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiscos, non minus velocitate, quam continuatione cursus invictos. Postea Epirotas, Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena, habiles armis. [ac bellis] asseverant. Curribus Cappadocum gloriosa nobilitas: Hispanorum par vel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores prope Sicilia exhibet circo; quamvis Africa Hispani sanguinis velocissimos præstare consueverit. Ad usum sellæ Persis provinciis omni-

bus meliores præstat equos, patrimoniorum censibus æstimatos, tam ad vehendum molles, & pios incessibus, nobilitate pretiosos. sequuntur Armeni atque Saphareni, in qua nec Epirotas Siculoſque despexeris, si mores ac pulchritudo non deferat. Hunniscis grande & aduncum caput, exsistentes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta cervix & rigida, jubæ ultra genua pèndentes, majores costæ, incurva spina, cauda filvosa, validissimæ tibiæ, parvæ bases, plenæ ac diffusæ ungulæ. ilia cavata, totumque corpus angulosum, nulla in clunibus arвина, nulli in musculis tori, in longitudine magis, quàm in altitudine, statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præstet ipsa deformitas: animus moderatus & prudens, & vulnerum patiens. Persis & statura & positio a ceteris equorum generibus non plurimum differt, sed solius ambulaturæ quadam gratia discernuntur a ceteris. gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ veluti jure præstetur. Inter colatorios enim, & eos, quos totonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media est, & cum neutris sint similes, habere aliquid creduntur ab utrisque commune. His, sicut probatum est, in brevi amplius gratiæ, in prolixo itinere sevirior patientia, animus superbus, &, nisi labore subjugetur assiduo, adversum equitem contumax. mens tamen prudens, &, quod mirum est, in tanto fervore cautissime decoris est observantior, incurvata in arcum cervix, ut mentum recumbere videatur in pectore.

VII. Aetas longæva Persis, Hunniscis, Epirotis, ac Siculis: brevior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est, Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod usque adeo naturæ beneficio ægroti convalescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius vivunt, si ex arte veniens medela non desit. Spadonibus tamen inter auctores constitit sanguinem de matrice nunquam, nisi forte ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quod caloris maximam partem cum testibus amiserunt. De palato tamen, si non impediat negligentia, omnibus prope mensibus tam spadonibus, quam testiculatis, minuendus est sanguis. Admissarii vero si cohibeantur a venere, nisi dematriculati fuerint, cæcari sæpe dicuntur: quamvis eo anno, quo admissum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus cura geminæ necessitatis exhauriat. Studiosis equorum quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, quæ observationis sollicitudo præstanda sit, primus ac secundus indicat liber. Nunc, decursis omnibus his, quæ hujus artis doctrina poscebat, ad compositiones necessariorum potionum medicamentorumque descendimus, in quibus & explorata congeffimus, & ea, quæ non tam ad utilitatem curandi, quam ob caritatem emendi, mulomedicorum cupiditas inflaverat, submovimus. Constat namque, non tam multis neque pretiosis speciebus, sed paucis, & ad causam, de qua agitur, accommodis posse sanari. Primum igitur ut pingua sint jumenta tam in curuli-

bus, quam in sellaribus, decet: deinde, ut sana permaneant: post, ut ægrota curentur, confectioes (ut dictum est) medicaminum proferemus electas ex auctoribus multis, de experimentis manifestissimis approbatas.

VIII. Traditur Chiron ad reficienda jumenta, vel curanda, hanc edidisse potionem, quæ internos extergeat morbos, quæ tussim reprimat, vulsos ac tussicos curet. Ptisanæ sextarium, lini seminis heminam, croci unciam unam, intestinum porcinum recens, quod longanone vocant, prius diligenter lotum, vel acronem: quæ si in præsentia forte non suppetunt, hædinum caput cum pedibus & intestinis ac ventre, & diligenter quasi ad hominum usus curatum, in cacabum mittis. addes superioribus hyssopi fasces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, rutæ fasciculum unum, baccarum lauri sextarium unum tritum, dactylos viginti, allii purgati capita tria, sepi caprini uncias sex, pulegii ficci fasciculum. Quæ omnia trita decoquis in aqua cisternina vel coelesti, donec liquefacta carne defluant ossa. sed aquam sæpius adjicies, ne medicamentum ustura constringat. Sed cum spissum videris, colabis, abjectisque excrementis & ossibus, tracanti uncias tres pridie calida infusas, ut inturgescat & solvi possit, adjicies, passi sextarios tres, ova cruda sex, olei rosacii ova plena sex, butyri resoluti uncias tres, anagallici uncias tres, amyli uncias tres, pulveris quadrigarii uncias tres, lomenti fabæ [id est, farinæ] sextarium. Hæc omnia ita temperabis,

ut per cornu defluant, & sextarios singulos jejunis animalibus per triduum dabis. & si volueris, septem diebus interpositis repetis, & das a capite potionem. Jumenta a morbis vindicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ troglodytis, rasuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus pulvis immixtus, ex quo grande cochleare plenum sumis. Adde hyssopi triti scripulos quatuor, mellis vel passî uncias tres, vini sextarium, gisni resoluti pastillum unum, post cursum sive post laborem conditi bene piperati heminam adjicies, æstate roris vel absinthii tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscæ cum pulegio trito misces, naresque & faciem confovebis: ova quoque trita cum hemina vini veteris optimi faucibus infundes, ut per ovi refrigerium vini virtus accrescat. Maciem languoremque depellit, si semiunciam sulphuris cum myrrhæ scripulis quatuor in pulverem resolutis ovum crudum & vini veteris sextarius addatur, frequenterque per fauces detur. Diapente est (ut supra retulimus) necessarium pluribus causis ac morbis, & semper diligenti confectioe servandum. Gentianæ, aristolochiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccarum lauri, de recentibus speciebus in unum redactis minutissimis pulvis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cum tribus uncis mellis, & aquæ tepidæ sextario, in qua radices junci, & apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis, ita ut triduo similiter cura procedat. Idem pulvis si ultra cochlearium cum sextario vini veteris & olei viridis hemina detur, animal a quibuslibet venenis, vel

serpentum aut bestiolarum morfibus liberat. Cui si piperis atque pulegii, nec non etiam cymini pulveris, aliud cochleare addideris, & cum vini veteris sextario dederis, omne frigus expellit.

IX. Tussim quoque insanabilem cura cum hemina passi, & tribus uncis olei & ovo crudo, si per triduum defundis faucibus, addito fabæ polline, & fœni Græco binis cochlearibus. Præterea valde tussientibus prodest fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini uncia tres, butyri unc. 3, alii purgati capita tria decocta cum succo ptisanæ, data per triduum. Quo medicamento validius creditur: Ficus siccae pondera duo, fœni Græci sextarium, tracanti unciam, pridie in calida infusa, anagallici unciam, rutæ viridis fasciculum, apii fasciculos tres, pariter in aqua diutissime decoques, & faucibus per triduum defundes. Curare etiam vulsos creditur, si septem uncias cineris mundissimi colligas, addasque olei uncias tres, bulbos tritos septem, anagallici unciam, butyri unciam, sepi caprini unciam, mellis uncias tres, plantaginis viridis tritæ uncias tres, passi heminam, ptisanæ vel lini feminis heminam: quæ ita temperata, ut per cornu defluant, per triduum, vel, ut necessitas cogit, per plures dies, jejunis singulos sextarios dabis. Desperatam tussim sæpe curavit potio vilis ac facilis: Pulveris ex faba uncias sex, pulveris ex fœno Græco uncias sex, enulæ tunsæ siccae pulveris uncias sex, pulveris anagallici tunsæ uncias tres, butyri uncias sex: quæ omnia cum tribus boni vini sextariis, additoque passi sextario uno semis, pariter agitabis,

& uni equo jejuno ante lucem bina cornua per os dabis, donec omnem ebibat potionem. Curam quoque non parum profuisse experimenta docuerunt, hac ratione compositam: Fabæ frixæ sextarium sine sale decoques, addeſque ſepi hircini reſoluti uncias tres, butyri uncias quinque: in mortario deteres univerſa. Præterea foeni Græci sextarium bene purgatum fervere facies, primamque aquam inter initia ſervoris effundes, addeſque aquæ ſextarios quinque, pinguiſſimas caricæ viginti, & liquiritiæ uncias quatuor, pariter decoquas, donec aqua ad tres ſextarios redigatur. tunc in mortario deteris foenum Græcum, liquiritiam & caricæ, miſceſque cum faba, ſuperfundis etiam calidam, in qua caricæ cum ceteris coctæ ſunt: contemperatiſque omnibus, ſi liquor ſpiſſior fuerit, tantum paſſi addeſ, ut per cornu facile poſſit exire. diebus plurimis ex eo per os ſingulos ſextarios tuſſientibus dabis.

X. Coſſos, vermes, vel tineas, ceteraque animalia ventris exſtinguit, ſi heminam cineris, ex olivæ ligno arido collecti, cum hemina olei viridis per triduum dabis ad cornu. Aliâ quoque confectio, ſed quæ ſæpe mortiferam liberat paſſionem: Pulveris ſantonici, itemque abſinthii Pontici, nec non lupini crudi, & herbæ centaureæ, & ervi polinis, & ſeminis raphani binas uncias mittis, addeſque cornu cervini unciam, ſinopidis Pontici paſtillos tres, opopanacis ſemiunciam, vini tenetani vel alterius aſteri ſextarios duos, olei viridis ſextarium, quæ tepefacta ita animali defundis, ut per os cornu accipiat, in clivo conſtitutum, quatenus

succus facilius ad interiora perveniat. Postero die idem animal pronum constituatur in clivo, & per clysterem illius tepidæ potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraque parte injecta potio coagulare, quod appellatur, possit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolæ coguntur, & pertuso ventriculo excruciatæ doloribus animalia perimunt. Est & tertia confectio non minus valida: Radicis capparis Siculi, vel baccas cum foliis ad unam libram deteris, pariterque commisces, addisque aceti sextarios duos. Quod medicamentum interdum per os, (sicut superius dictum est) interdum per intestinum injicis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

XI. Adversum omnia genera morborum salutaris confectio præparanda est, ut inter ipsa initia ex conditis possit occurrere. Cassa est enim medicina, quæ fera est. Myrrhæ libram, turis masculi libram, mali Punici corii tunsæ libram, piperis uncias tres, croci uncias tres, acaciæ rufæ selibram, Cadmiæ botryodis selibram, resinæ ustæ selibram, absinthii Pontici selibram, pulveris serpylli selibram, betonicæ selibram, centaureæ selibram, sagapeni selibram, saxifragæ selibram, peucedani selibram. quæ omnia bene tunsæ & cribrata in mellis optimi tribus sextariis misces, & ad carbones leniter paululum coquis, post in vase stagnæo vel vitreo condita servas, ex qua confectio morbidis, si febriunt, ad diem singula cochlearia majora cumulata cum hemina aquæ tepidæ, & olei floris tribus unciis dabis. Quod si absque febre sunt morbidi,

vel convalescere jam cœperint, cum vino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur, quam validissimam & approbatam noveris potionem.

XII. Suffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat dæmones, submovet morbos. Odor namque fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad viscerum omnes recessus, ac curat sæpius loca, quæ potiones non potuerunt curare. Etiam in hominibus suffimentorum vapor præcipue sequitur. Denique desperatos & periculosissimos morbos auctores mulomedicinæ asserunt, non ex pabulo aut aquarum vitio, sed aeris corruptione descendere. Et ideo facilius languorem, quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris hujus curat afflatus. At talis compositio suffimentorum: Sulphuris vivi libram, bituminis Judaici libram, opopanax unciam, galbani selibram, castorei selibram, ciceris crudi selibram, albitis selibram, salis Ammoniaci uncias tres, rasuræ cornu cervini uncias tres, sinopidis uncias tres, gagatis feminæ uncias tres, lapidis gagatis uncias tres, lapidis ematitis unciam unam, lapidis sideritis unciam unam, lapidis argyritis unciam unam, cabaliones marinos septem, stellas marinas quatuor, pilas marinas septem, caudas marinas septem, ungues marinos septem, uvæ marinæ uncias tres, medulla tedæ pineæ pondera tria, cedriæ pondera tria, picis liquidæ pondera tria, ossa sepia septem. hæc siccata pariter deteruntur atque miscentur. ex quibus unum cochleare, cum opus fuerit, vivis carbonibus aspergis, & cooperto capite, ut fumum

per os naresque suscipiat, animal suffis. Quod suffimentum, præter curam jumentorum, sanat incurrentes hominum passiones, grandinemque depellit, dæmones abigit & larvas.

XIII. Quadrigarium pulverem vocant, qui ex diverso pigmentorum genere mixtus & per se adjuvat animalia, & aliis potionibus pro modo vel curatione miscetur. Hujus Chiron talem compositionem saluberrimam credit: Tracanti pondera tria, aloes uncias sex, myrrhæ uncias sex, & scrup. 1, costi unciam unam, & scrup. 1, amomi unciam unam, & scrup. 1, cassiæ unciam unam, & scrup. gentianæ libram unam, aristolochiæ libram, centaureæ libram, betonicæ libram, saxifragæ libram, samfuci libram, opii libram, abrotani libram, eupatorii uncias sex, cardamomi uncias sex, folii uncias tres, spicæ nardi uncias tres, spicæ Celticæ uncias sex, asari libram, dauci uncias tres, castorii uncias sex, opopanax uncias sex, galbani uncias sex, strutii uncias sex, panacis radicis uncias sex, liquiritiæ uncias sex, absinthii fascēs tres, succi herbæ peristerei ficcæ & cribratæ uncias quinque, hæc omnia pariter conteres, & diligentissime in vase vitreo vel stagneo servabis. Pelagonius vero quadrigarii pulveris ejusmodi composuit confectio- nem: Cinnamomi, spicæ Syriacæ, spicæ Indicæ, croci Siculi, myrrhæ Troglodytis, scieni, piperis nigri, piperis longi, mannæ croci, betonicæ, cassiæ nigræ, trissaginis, folii, nardi, lentisci, cepe Indici, nardi, storacis, acori Pontici, turis masculi, irisillyricæ, thymi Cretici, piperis albi, calami

aromatici, asari Pontici, petrosilini, mannæ croci, mali terreni, gentianæ, rosæ aridæ, cassiæ fistulæ, enulæ : omnia æquis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pyxide vel vitreo dolio condis, & cum opus fuerit, singula cochlearia, vel amplius, si vires patiuntur, jumentis singulis dabis, addito vino & oleo. Interdum aliis potionibus misces, si ratio artis vel cura mandaverit. Absyrtus quadrigarium pulverem hac ratione composuit : Folium, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanax radix, cassiæ dafnitæ, cassiæ marmalitis, cassia nardina, irisillyrica, apii semen, malum terræ, peucedanum, sabina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, tus masculum, gesse mantium, malum Punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristolochia longa, amomum, calamum Syriacum, herba Artemisia. hæc omnia pro numero animalium præparas, æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrasque & servabis, adversus passionem usus.

XIV. Causticum humectata siccat, laxata constringit, luxata parat, læsa confirmat. Hujus Chiron talem compositionem demonstrat : Bituminis Judaici pondera duo, bituminis Apollonii pondera duo, mannæ turis uncias sex, bdellii Arabici uncias duas, medullæ cervinæ pondera duo, propoleos uncias duas, galbani uncias duas, guttæ storacis uncias duas, ceræ communis pondera duo, resinæ cavealis libram unam, visci Italici uncias tres, apo-

chymatis uncias duas, succi hyssopi uncias duas, guttæ Ammoniacæ uncias duas, picis Brutæ libram, [liquefacienda liquefac, pulverem aliorum addens agita & coque, ut sit una substantia, quo uteris adversus vesicas & suffusiones, quæ nascuntur in genibus & tibiis, & nodis, & articulis : & glandulas & ossilaginem curare creditur.] Pelagonius causticum, quod suffusiones vesicasque ficcasset in genibus vel articulis, hac ratione composuit : Ceræ Punicæ libram, resinæ pondera duo & semis, galbani uncias tres, asphalti Judaici pondera duo, myrrhæ secundariæ pondera duo, bituminis libram, Ammoniæ uncias sex, costi uncias sex. Verum cetera decoquis in cacabo fictili novo, qui cum refrixerit, addis asphaltum & Ammoniacum & costum pro mensura, qua scriptum est, tritum ad modum farinæ, & agitabis, & iterum coques, ut sit una substantia, quo uteris adversum venas & vesicas, & suffusiones, quæ nascuntur in genibus, aut in tibiis, aut inter nodos, aut in articulis, usque eo, ut ossilaginem curare credatur. Malagma quoque causticum hac voluit ratione componi. Picis pondera duo, ceræ pondera duo, galbani uncias tres, resinæ libram, adipis taurinæ pondera duo, bdellii uncias septem, turis pollinis uncias tres, resinæ terebinthinæ uncias sex, visci pondera duo, glutis uncias tres. Absyrtus hujusmodi causticum hac ratione composuit : Glandularis resinæ frixæ uncias tres, picis duræ uncias tres, bituminis Judaici uncias tres, evisci uncias tres, galbani uncias tres, bituminis Græci uncias tres. hæc omnia in vino

decoquis. Bitumen vero contundis, & superimittis.

XV. Compositio malagmæ ad tumores duros & veteres: Galbani uncias duas, refinæ libram, Ammoniaci felibram, picis Brutiaë felibram, ceræ libram, olei, quod temperare possit. Item malagma ad tumores duros & veteres: Galbani libras duas, Ammoniaci felibram, refinæ terebinthinæ felibram, opopanax libram, storacis libram, ceræ rufæ libram, bdellii libram, piperis albi unciam unam, baccæ lauri libram, piperis longi unciam unam, picis Brutiaë felibram, olei irini quantum sufficit.

XVI. Collyrium fistulare, quod conficitur, ut mittatur in fistulas vulnerum, quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ad mensuram ipsius fistulæ, ut, cum immissum fuerit, eandem possit implere, ut celerius jam consumpta duritie, caro viva ducat solidam cicatricem. Misy libram, feculæ libram, æruginis libram, chalcitis libram, cimini uncias sex, teres cum aceto, vel collyria facies. Item aliter componitur collyrium fistulare: Misy, æruginis, chalcitis libras singulas, mellis uncias sex, zungitis pondera duo, coquas ex vino veteri, pastillosque inde facies fistulis inferendos.

XVII. Compositio malagmæ crudæ: Calcis vivæ libras duas, sinapis Alexandrini libram, ficus siccæ uncias sex, axungiaë quantum sufficit, immisces, contundis, & uteris.

XVIII. Compositio syncrismæ: Ceræ rufæ pondera duo, refinæ frixæ pondera duo, olei laurini libram, sepi taurini libram, axungiaë libram, me-

dullæ cervinæ libram, olei Cyprini, æruginis, hyssopi, axungiae veteris libras singulas: hæc omnia pariter ad carbones decoquis & uteris.

XIX. Traumaticum medicamentum curationi vulnerum valde convenit. nam absumpta putredine, vivam carnem ad sanitatem reducit. Hujus est talis compositio: Misy libram, chalcitis pondera duo, æruginis libram, pariter colabis, & supra tegulam in ignem pones, & coques, ut rubeum fiat. Post in mortario teres, & ad similitudinem farinæ pulverem facies. Deinde duos sextarios mellis in olla nova coquis cum vino, & cum fervere coeperit, pulverem supra scriptum agitabis, & pariter decoques: refrigeratoque ad cancrumatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas uteris. Traumaticum quoque hac ratione componitur: Misy, cathimiae, aloes, acori libras singulas, æruginis libras duas, chalcitis libram, mellis libras duas in olla nova decoques, refrigeratoque uteris.

XX. Malagmæ quoque istiusmodi compositio approbata est: Mellis libram, galbani, storacis, bdellii, piperis albi singulas libras, Ammoniacy pondera duo, medullæ cervinæ, baccarum lauri ana libram, turis pollinis uncias duas, sepi caprini uncias quinque.

XXI. Malagmæ quoque medicamentum hac ratione componitur: Ammoniacy uncias tres, ceræ libram, nitri floris uncias duas, resinæ terebinthinæ pondera duo, storacis uncias tres, baccarum lauri uncias sex, olei Cyprini uncias tres, olei laurini uncias tres, medullæ cervinæ uncias sex, olei

rosati uncias tres, adipis aserinæ uncias sex, hyssopi uncias quatuor, adipis cervinæ uncias sex, opopanacis uncias sex, piperis albi uncias duas, galbani uncias tres, axungiae veteris libram, aceti acerrimi heminam, turis masculi uncias quatuor.

XXII. Absyrtus compositionem anacollimatis ejusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextarium, opopanacis uncias tres, croci Siculi uncias duas, piperis albi unciam, pollinis turis uncias tres, cochleas contusas decem, bulbos viginti, avellanas viginti, quæ omnia contusa & permixta, si aceto temperaris, divulsa conjungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinem ipsius animalis addideris. Compositio synchrismæ: Storacis uncias quatuor, Ammoniacy uncias tres, medullæ cervinæ uncias duas, olei glaucini uncias sex, olei Cyprini uncias tres, sevi taurini uncias tres, resinæ terebinthinæ uncias quatuor, adipis ursinæ uncias tres, adipis leoninæ uncias quatuor, propoleos uncias tres, olei veteris uncias sex, axungiae veteris libram, olei Sabinensis libram, opopanacis, galbani uncias tres. hæc ad carbones lentis vaporibus decoquuntur, & unctionem saluberrimam præstant.

XXIII. Compositio malagmæ crudæ talis est: Cerae Punicæ selibram, Ammoniacy selibram, bdellii uncias tres, storacis uncias duas, sagapeni uncias quatuor, turis pollinis uncias sex, olei veteris uncias quatuor, propoleos uncias duas, medullæ cervinæ uncias sex, sepi taurini uncias duas, resinæ frixæ uncias duas, adipis ursinæ uncias duas, adi-

pis leonis uncias duas, opopanacis, baccarum lauri, ana uncias duas, olei Cyprini uncias quatuor, gentianæ uncias tres, resinæ Colophoniz uncias sex, galbani uncias sex. Item alia compositio malagmæ: Ceræ Ammoniaci ana libram, storacis uncias sex, sagapeni uncias tres, turis pollinis uncias tres, medullæ cervinæ uncias quatuor, opii Hispani uncias duas, propoleos uncias quatuor, sepi caprini uncias sex, galbani uncias sex, picis Brutiz uncias quatuor, resinæ terebinthinæ uncias tres, resinæ frixæ uncias quatuor, aceti acerrimi uncias quatuor, olei lentiscini uncias sex, olei irini uncias quatuor.

XXIV. Compositio malagmæ ad uligines. Salis Afri libram unam, bulbi libram, nitrum, sulphuris libram unam, mysi libras duas, olei libram. his coctis diligenter, uteris.

XXV. Compositio malagmæ ad nervos: Sulphuris vivi, aluminis, resinæ, picis Brutiz ana libram unam, ceræ pondera duo, medullæ cervinæ libram unam. hæc omnia pariter diu agitas aut verberas.

XXVI. Compositio traumatici: Gallæ uncias quatuor, æris usti uncias tres, corticis mali Punici uncias tres, misy uncias quatuor, vini unciam unam, aceti uncias tres, in olla nova excoquis & uteris.

XXVII. Compositiones collyriorum Absyrti, Pelagonii, Chironisque subjecimus. Ad album enim de oculis tollendum & abstergendum Absyrtus tradidit: Nuces avellanas combustas, donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addeſque mannæ

turis idem pondus, quæ diutissime trita, & melle optimo adjecto comprehendantur, & sic inungatur animal. Idem Absyrtus ejusmodi collyrium laudat: Piperis albi grana octo, mellis Attici uncias duas, croci uncias duas, sepiaë marinæ testa diligentissime trita uncias duas, balsami unciam unam. Pelagionius tale collyrium monstrat: Oleum, sal, refinam, cerussam, opobalsamum, addito melle deteris atque componis, alternis diebus inducis usque ad sanitatem. Nardinum quoque collyrium hac ratione composuit. Violæ uncia una, spicaë nardi uncia semis, cassiaë, myrrhaë unciaë tres, croci unciaë tres, olei Cyprini unciaë sex, piperis albi unciaë duæ, cymini unciaë tres. Item alia collyria composuit. opobalsami, croci, myrrhaë, salis Hispani, lepidis, ossis sepiaë, singulas uncias, cadmiaë uncias duas, afromitri unciam unam, mellis Attici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac collyrii indicat confectiione purgari. Cornu bubulum extremum, ubi solidum est, combures, ac turis masculi pulverem, stercoreis quoque humani combusti & salis Ammoniaci pari mensura pulverem facies, piper longum, ossa sepiaë, flos æruginis, vetus vinum, crocum, rutam, pariter detrita commisces, addito optimo melle, quod sufficit, & inungis. Aliud quoque collyrium simile composuit. Ossa sepiaë marinæ, crocus, myrrha, troglodytis: item sal, ac sterco crocodili. hæc omnia pariter ac diutissime deteruntur, & bene trita cernuntur, additoque optimo melle unctionis utilitatem animalibus præstat. Licet parva & prope nulla de his, quæ diversi auctores retulerunt, præteris-

se doceam, tamen quæcunque videbantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusione magis legentibus, quam instructionem videretur afferre, modum plenum credimus faciendum, illud iterum iterumque commonentes, ut diligenti cura passionum occurratur exordiis. nam etiam incurabiles ægritudines, si præventæ fuerint, medentis arte vincuntur. Inveteratas causas, etiam faciles, curari sæpe non posse, legi.

XXVIII. Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera difficilia claudenda & supplenda: Herbæ panacis radices, tus masculum, myrrham, pollinem ervi, rosæ folia arida bene trita & cribrata. hic pulvis confectus difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc etiam si melle decocto, & huic medicamento mixto collyrium facias, & altis sub vulneribus fistulæ subjicias, citius supplere & sanare cogit. Medicamentum consuetum, in usu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: Æruginem, chalcitem, æris florem, æs ustum; hæc bene trita & cribrata æquo pondere catastalticum faciunt, quod carnem supercrescentem comedendo effovet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad mellis crassitudinem, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera & cancos elympidanda, & ossa scabrosa. Chlora medicamentum, quod facit ad omnia vulnera complete lympidanda, vel sine difficultate claudenda. Punicam, resinam terebinthinam, medullam cervinam, æruginem, oleum, ita conficies, quantum sufficit. Tetrapharmacum, quod facit ad omnia vulnera elympidanda, & velocius

curanda: Adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi, catuloticum est. Glicium, quod facit ad omnia vulnera for-
dida & cancrofa: Amurcam, salem, acetum: his mixtis, quantum volueris, ad crassitudinem mellis uteris. Officulare medicamentum, quod facit ad omnia officula, & (darscus quo loco factum, si de-
jiciendum volueris) Picem liquidam, axungiam ve-
terem, æruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionem supra scripta pur-
gat vulnera diligenter. Stypticum, quod facit ad omnia vulnera humecta, & fungos exsicccandos: Alu-
men scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticem de ipsa arbore: hæc omnia trita, pulvis ipsius vulneribus exsicccandis valde prodest. Medica-
mentum, quod facit ad omnia vulnera claudenda: Absinthium, sinopidem, lepidam. hæc tria bene commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia vulnera prodest. Impletoricum medica-
mentum, quod facit ad omnia cava supplenda: Pollinem turis, pollinem herbi, lepidam. hæc bene trita me-
dicamentum faciunt ad supplenda vel elympidanda vulnera. Ad oculorum rupturas & tuniculas servan-
das prodest, si fel caprinum lacti caprino misceatur, & sic pennæ nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: Vini sextarios 4, gari floris sextarium unum, mellis uncias 4, pariter decoquis & uteris. Ad recentem ocularem percus-
sum: Croci, myrrhæ, turis masculi, gummi, medul-
læ vervecinæ, anagalliçi succi, mellis, cardami, bi-
nas uncias. Synchrisma: Ceræ rufæ pondera 2, ax-

ungiae pondera 4, opopanax uncias 2, olei veteris pond. 2, galbani unc. 3, myrrhæ pond. 4, Armeniæ pond. 3, olei Cyprini pond. 4, medullæ cervinæ pond. 2, hyssopi pond. 2, storacis pond. 4, olei lentiscini pondera 4. Synchronisma ad alia genera: Galbani pond. 2, opopanax pond. 1, ceræ pond. 4, medullæ cervinæ pond. 3, turis masculi pond. 2, piperis albi pondus 1, resinæ terebinthinæ pond. 3, storacis pond. 1, adipis anserinæ pond. semis; euphorbii uncias 6, adipis leoninæ, mellis, castorei, libras singulas, olei myrrhæ lib. 2, olei lentiscini pond. 2, olei Syriaci lib. 2, olei veteris lib. 2, olei mellini pondera 2, olei storacis pond. 2, opii pond. 3. Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1, cerussæ uncias 2, vini sextarios 3, olei pondus 1, & semis. omnia conficies, & sic uteris. Lipparia alio genere sic facies: Spumam argenti, cerussam, tus masculum, acetum album, oleum. hæc omnia in unum conteres, & cum vino melicrato admisces, & sic uteris. Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1, misy pond. 1 semis, æruginis unciam 1, stercoreis columbini pond. 1, adarcis uncias 3 & scrupulos 3. decoquis una, & sic uteris. Item alio genere ad flegmonas tollendas: Sinapis Alexandrini unc. 6, fici Afræ unc. 3, axungiae veteris uncias 6, aceti scrup. 3. Item Traumaticum alio genere ad verrucas tollendas: Floris chalcitis uncias 2, nitri uncias 2, lasari uncias 3, aceti heminam. Item alio genere ad suffraginosos: Æruginis, aluminis ana pond. 5, herbæ fideritis, ferrariæ pond. 1, aceti acri sextarium unum. Ad flegmonas discutiendas:

radicis, ervi, axungiae, aceti acris, linis in linteo, & sic uteris. Causticum ad nervos. crassos, vel quaecunque in notitia sunt: Galbani, opopanax, medullae cervinae, resinae terebinthinae, Armeniaci, propoleos, violae, turis pollinis, bina pondera, resinae frixae pondera 5, bituminis pond. 3, picis durae pond. 5, resinae pituinæ pond. 5, ceræ pond. 5, olei cerini pond. 3, incomii pond. 2, storacis pond. 2, visci pond. 2. Causticum ad nervorum dolores: Galbani, storacis, violae, propoleos, resinae singula pond. Colophoniae uncias sex, resinae terebinthinae pond. 6, opopanax pond. 1, turis pollinis, hyssopi, Armeniaci, baccae lauri, singula pond. picis Brutiae pond. 1 & semis, vini Aminei pond. 1 semis, resinae bituminis pond. 1, hæc omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces calida. Malagmam cocticam sic facies. Ceræ albæ, galbani uncias singulas, resinae terebinthinae pond. 2, adipis taurinae pond. 3, hyssopi pond. 2, bdellii pondus 1 semis, irisillyricæ pond. 2, adipis anserinae pond. 1, hæc omnia decoquis, & uteris. Malagma ad nervorum dolorem: Ceræ unc. 6, adipis cervinae unc. 3, galbani, piperis, Armeniaci, resinae terebinthinae uncias ternas, tracenti uncias 5, singula contundis, permisces, & uteris. Malagma ad nervos vexatos: Menthae, galbani, rubricæ, storacis, violæ ana pond. 6, similaginis pond. 4, hæc omnia cum similagine & vino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & vinum in unum permiscebis, illinis in linteolo, & alligabis ferventia. Malagma ad tumo-

res sic facies. Ceræ uncias 6, adipis cervinæ uncias 3, galbani uncias 3, violæ, piperis albi uncias ternas, Armeniaci unciam, resinæ terebinthinæ unc. 3, storacis unc. 3, gentianæ unciam 1, singula contundis, postea permisces in vino, & sic uteris. Emplastrum: Ceræ viridis pond. 1 & semis, olei Cyprini unc. 9, olei myrrhini uncias 2, adipis anferinæ uncias 2, turis pollinis unc. 2. hæc omnia in cacabum mittis, coquis, & linteolis illinis. Cerotum ad ulcera. (strumenta) pond. 2, ceræ rufæ pond. x, olei myrrhini pond. 6, olei veteris pondera 8, aluminis pond. 9, olei Cyprini pond. decem, calcis pond. quinque. Fomentum ad tumores, sive ad duritiam quamlibet sic facies. Eviscum ex vino decoctum conteris cum axungia, & sic uteris. si minus, herbam sabinam conteris, & ex rosaceo concoquis, & sic uteris ad sanitatem. Compositio ad colicos: Asari Pontici, petroselini, foeniculi uncias singulas, piperis nigri uncias 2, marubii maf. unciam 1, abrotani unciam semis, mellis optimi pond. 2, coques & despumabis, & hæc omnia contundes & cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis avellanæ, & ex aqua dabis, & aquæ congiū 1, in potum. Item diebus, quibus eo morbo tenetur, foeniculi seminis cum vino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adjicies vini cibarii sextarium 1, mittes in ampullam aut cornu, & dabis, ut bibat, & cum sagis bene munies. Malagma ad nervos claudos: Sepi hircini libram, molybdænæ selibram, resinæ libram, æruginis selibram. Compositio ad genua:

Aceti hemina, salis pusillum, æris usti selibram, sinopidis quod satis est. Potio hiemalis: Croci, costi, petroselini Macedonici, murrhæ, turis masculi, tracanti, cymini Alexandrini, crocomagmæ, piperis uncias singulas, vini & olei quod sufficit (ova). hæc omnia permisces, & dabis cum succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv, bulbos xxv, hyssopi fascem, caprinos adipēs, catulum brevem vivum mittis, quem cum madefactum videris, tunc omnia efficcabis, & adjicies olei quod sufficit, tunc illa omnia permisces, & potionabis. Potio æstivalis: Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaulii, petroselini Macedonici binas uncias, gingiberis unc. 1. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quotidie heminas singulas singulis jumentis. Adde porri sectivi, porcla sil Gallici, tus, apium, olei Afri heminam, temperabis quod sufficit, & uteris.

GARGILII MARTIALIS
FRAGMENTUM.

C U R Æ B O U M

EX CORPORE

GARGILII MARTIALIS.

AD boum morbum. Salem tritum per cornu cum vino in potionem dabis. Boves morbos ne noceat, dato sumtas salis, terna lauri folia, & totidem porri sectivi, & ulpici alii ternas spicas, turis grandis grana terna, herbæ sabinæ erbas ternas, rutæ cauliculos ternos, sambuci carbones ternos. Hæc omnia sub dio coeli per triduum ex eadem potionem dato: adjecto scilicet vino. Quod ita partieris, ut æquas potiones per triduum accipiat. Sane is, qui dabit, sublime stet, & vaso ligneo infundat in os, deiciat in gutture. Boves si ægrotare cœperint, dato continuo ovum gallinacium, quod crudum integro facto ut devoret: postero die caput ulpici alii. Bos si ægrotat, quotidie ei dato unam eminam vini, & exercere bene vivere medium. si ægrotat, herbam centauream contrita ex vino infunde per cornum. Bos si ægrotat, muriam falsamenti optimam, & malum terræ aquæ sext. aceti fil. ruta conterito, & labris perfricato. Vel radicem herbæ personaciæ conterito, & primo die dato unc. 1, vinique sext. 1, & aquæ. Bos si ægrotat, junci radicem decoques, & per cornum dabis. Bos si tussiet, aut si su-

spiravit, terræ malum, ovum crudum & adipem suillum, & vinum vetus, adipem tamen prius liquefacito & dato, juvat; vel marrubium cum vino datur. Si bos collum subtorserit, ebulo contrito perunguitur, sæpe vel medullam taurina, prius tamen axungiam perfricato. Si in collum nervi laboraverint, sumito corticem novam de subero, comburito, ut carbones fiant, & terito ex vino veteri & axungia bene inter se commixto & perfricato, ei collo pili sæpius defluunt. Ulmi vernaculi radicem ex vino decoquitur ad tertias, & eum, cum opus non faciet, sæpius perunguito, vel adipem ursinam, vel medullam taurinam, prius tamen axungia perfricato. Si bovi intestina dolebunt, sumito vini sext. III, & olei emin. & permixtum per cornum & curat, remediabitur. Item aliud. Salis pugnum, & cepæ capita x, pariter conterito, & in offæ modum reficito, eam in anum bobis inuito, & fac eum arare continuo folli, & sanus erit. Scabies bobis neves. & erbam si satrum tundes, & ex eo pecus lavabis. Et ex aqua, in qua lupini decocti fuerint, nihilominus lavabis. Bobus & ceteris pecoribus scabiem ut discutias, intibum silvaticum conteris & perunguis. Bos aut asinum si eosdem morbos inciderint, sumito scilla aut rumnisa radicem, id est, spinam albam quam tenerrimam, & in aquam infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat. Unde expurgabuntur, & sanitas consequitur. Irudinem si bos devoraverit, cimicem conteres, & ad nares ejus admovebis, statim eicies. Bos si non rumigat, salicis folia aut corticem ejus viridissimam

contundito, & in eo sext. vini addito, & olei partem quartam in se bene misceto, & per cornum bovi infundito. Intestinum enim movit, ut pedere non cesset, enovit sanabitur. Jumenta si potionabis. Stercus leporinum & cepam ficcam cum vino conterito, & per cornu dato. Jumentum ruscones si habebit, alium cum axungia conteris & dabis : agri des remedium, foeniculi cum cepa conteris & potionabis jumenta, si crocinabuntur jumenta, marubium & axungia conteris, & in vino dabis. Ad glandulas jumentorum. Luna XIV mane, antequam manus laves, jumento omnia impedimenta tollis, & manus sinistra digito medicinali de glandulam apprehendis, & hæc dicis : Senti precante nec lapis lanam feri : Nec lumbicos oculos habet, nec mula parit. Utriculum cossia herpiosum arbor fuit manu humana hæc ipsa concisa est, corbo factus est & si tuber, si panus evala subula neceris, nec radices agas. Hoc semel dices. Si jumentum stercus gallinacium comederit, brassicam agrestem terito cum oleo & aceto, bibat per cornum. Ad abundantiam sanguinis genestam viridem conterito, & eam in vino sive in aquam permixtam dato per cornum. Jumentum si male habuerit, cineres, lixiva, cyathos VIII, olei cyathos VI, confubige & in se & dat. bibat per cornum, & currat ne minus horam aut seniores. Ut bene valeant. Ypopomaces unc. i conteris, ex vino dabis potionem. Ad scabiem jumentorum. Arabis bituminis p. III , sulfuris p. II , picis liquidæ p. VI , picem, mentam, oleum, mitte in ollam integram, sine quiescat. Dein super infri-

cato, qui & trita erunt, & quæ soleta, adice. bitumen, sulfur nigro & ita infunde, sed diligenter coques, ne ferveat, sed lene igni vel carbonibus calefacito, & remobes ab igne, & colas, ac resolutum prius aceto admiscebis. Hoc medicamento perunguis jumenta alternis diebus plus bis aut quater. Ad pituitas, aniscis unc. III, benetoris dabis cum vino permixtos cyathos VI ad cornum. Ex quo medicamento etiam per sinistram narem duas dragmas infundis. Item aliud: Stercoris scrupini pulverem contritum diligenterque cribratum studiose servabis, ut si quando jumento pituita molesta erit, ex confecto pulvere cum vino veteri, quantum videtur posse sufficere, per cornum deicias, & sanabitur statim. Si quod jumentum cujuslibet generis stranguriam patitur, de sinistra manica tunicæ pediculum eximis, eumque in aurem equi sinistram conicies, continuo sanabis. Sed cum hoc facies, pediculum omnino non nomines. Si quod jumentum mus cœcum morderit, acetum acrum bene cum orbita infundito, & cum subigis & sic tollis, & inde acu ferrea morsum bene compungito, & supra dicta terra confricato. Hoc per triduum facito, & cornu cervino suffumigato. Ad vermes necandos scyllæ sucum instillato & pice liquida tangito. Boves si pedes attriverint, priusquam in viam mittas, pice liquida cornua perunguito. Famicem si boves habuerint, sale & aceto diligenter eluito posa æris flos contritum commixtum cum axungia vel alumine solo, vel galla cum allumine.

AUSONI POPMÆ FRISI
DE
INSTRUMENTO FUNDI
LIBER QUI
APPENDIX AD REI RUSTICÆ
SCRIPTORES LATINOS
VETERES.

I N D E X C A P I T U M.

- I. Instrumenti fundi definitio & divisio.**
- II. Præfecti villæ & rei rusticæ, Villicus, Villica, Procurator, Actor, &c.**
- III. Operarii rustici, & eorum diversa ministeria & nomina, Politor, Arator, &c.**
- IV. Pecudes majores agriculturæ servientes, Boves, Equi, Asini, &c.**
- V. Pecudes minores, ut Ovis, Sus, Capra, &c.**
- VI. De canibus, & eorum diversis generibus & usibus.**
- VII. Aves villaticæ, terrestres, & aquatiles, Gallinarum tria genera.**
- VIII. Instrumenta inanimata & muta trium generum: & quæ fructus quærendi gratia parata.**
- IX. Colligendi fructus causa parata instrumenta, & primum messis.**
- X. Fœnificiæ instrumenta.**
- XI. Vindemiæ instrumenta. Torcularis descriptio particularis.**
- XII. Oleæ legendæ & premendæ instrumenta.**
- XIII. Lacticinii instrumenta.**
- XIV. Florilegii & fructuum hortensium colligendorum instrumenta.**
- XV. Conservandis fructibus destinata instrumenta, Cellæ, Apothecæ, Cisternæ, Horrea, &c.**
- XVI. Vasa vinaria majora, Culleus, Cupa, Orca, Seræ, Dolia.**
- XVII. Minora vasa vinaria, Cadus, Amphora, Fidelia, Lagenæ, &c.**
- XVIII. Vasa Salgamaria & Salfamentaria.**
- XIX. De instrumentis instrumentorum fundi.**
- XX. De cibariis & vestimentis familiæ rusticæ.**
- XXI. De instrumentis jumentorum, & ornamentis eorundem.**

A U S O N I P O P M Æ

D E

INSTRUMENTO FUNDI

L I B E R.

I NSTRUMENTUM fundi est apparatus rerum necessariorum, cum ad culturam agri villæve, tum ad fructuum perceptionem, vel conservationem. Nam quod ornatus, aut usus sui causa paterfamilias habet in fundo, id appellatur instructum: veluti suppellex, bibliotheca, pædagogia, artificia; hæc enim omnia non agri, sed ipsius domini sunt instrumenta, quibus ille lautior in re familiari, & ad vitæ cultum fit instructior. Quæ autem continentur instrumento fundi, partim sunt animalia, ut homines, pecudes, aves: partim inanima, ut ferramenta, vehicula, dolia: sine quibus neque agricultura, neque frugum fructuumque reliquorum collectio, vel conservatio esse ulla potest. Ac homines quidem ad usum rusticum parati, vel liberi, vel servi sunt soluti, aut vincti: & alii præfecti, alii operarii: utrique vero a diversis ministeriis & operis diversa habent nomina, quibus discernuntur.

II. Inter præfectos primus est VILLICUS, agri colendi causa constitutus in villa: cui contubernalis VILLICA, quæ rem familiarem & domestica opera

curat. *Villæ* autem appellatione intelliguntur omnia ædificia extra urbem, quæ non pecora modo armentaque recipere possunt, sed etiam familiam & fructus fundi. Tres enim partes villæ constituuntur, una *Urbana*, ampla & ornata, quæ *Prætorium* quoque dicitur, & ipsius domini habitatio est: altera *Rustica*, laxa & impolita, quæ habet familiam villaticam, pecora, stabula, præsepia, omne denique instrumentum rusticum: tertia *Fructuaria*, ubi fructus fundi ac redditus reponuntur, ut fœniscia arida in tabulato, vindemia in cella, in granario messis. PROCURATOR est socius villici, & in omnibus rebus administer; Græco vocabulo dicitur *Epistata*. Cato 57, *Villico, Villicæ, epistatæ, opilioni*. ACTOR in familia rustica acceptorum expensorumque actum administrat, cibaria familiæ distribuit. DISPENSATOR rationes villaticas dispensat, pecuniam fœnerat, locat, mercedes præstat. Plinius Epist. 3, *Sub eodem procuratore, & pene iisdem actoribus habere*. Quintilian. declamat. 345, *Quod per dispensatores fœneratis, quod familiam per procuratores continetis*. ATRIENSIS villæ & supellectilis rusticæ munditias curat, videtque ut ferramenta deterfa nitidentur, atque rubigine liberentur, ceteraque si refectiorem desiderant, fabris concinnanda tradantur. MONITOR est, qui tenet nomina operariorum totius ac familiæ, & unumquemque nominatim sui muneris & operæ admonet: sicut qui in scena adest histrionibus, & gestus verbaque suggerit, dicitur etiam *Monitor* auctore Festo. Columella lib. 1, *Et in turba & sub Moni-*

*tore vinitor opus facere debet. ibidem : Ne praeuntis monitoris diligentiam multitudo confunderet. Ulpian. tit. De inst. & instrum. leg. Villici & monitores. CELLARIUS cibum & potionem praebet familiae, &, rationes cellae ne turbent, videt. ideo, more veteri, cellam penumque omnem signo herili obsignabat. Plant. Captiv. Obsignate cellas, referte annulum ad me. Persa : Allium servo obsignant cum sale. Vocabulo Plautino Promus & Condus appellatur. Pseudolo : Promus & Condus fuit, procurator peni. CUSTOS torcularium servabat, ne quid incuria aut furto deperiret; & erat homo liber : contra qui dolia curabat, servus. in lapide prisco : A TERENTIUS. M. L. CHRYSOGONUS SER. DOLEARIS. FORNACARIUS accendendi fornacis curam gerit, ignemque custodit, ne evagetur : qui ab Jurisconsultis tit. ad legem Aquil. Fornicarius, & tit. de instr. & instrum. leg. Fornicator appellatur : nimirum propter affinitatem & commutationem literarum A & I, quam multis exemplis ostendi lib. 1 De usu antiquae locutionis. ERGASTULARIUS erat custos & praefectus ergastuli, in quo vincti & compediti servi concludebantur, cum cessassent ab opere, ne noctu aufugerent. Erat enim *ergastulum* in villa tanquam privatus carcer. Juvenalis, Sat. 14, *Quem mire afficiunt inscripta ergastula carcer Rusticus.* & Sat. 8, *Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittar.* Hinc Apulejus lib. 9 Metamorph. vocat *Tullianum* : *Eos retrorsum abducunt pagani, statimque vindos in Tullianum compingunt.* OSTIARIUS sive JANITOR foribus tutelam gerit, ut ait Plautus, & in-*

troitus exitusque observat: ob quod olim in cella sua prope januam catena vinctus cubabat, non ruri modo, sed etiam in urbe. Petronius Satyrico: *Non longe ab ostiarii cella.* Columella lib. 1: *An putem fortunatius a catenato repulsum iri janitore.* Ovidius Fastor 1: *Janitor immitis, dura religate catena.*

III. Operarii rustici pro modo & natura agrorum diversas operas præstant, vel colendis arvis, vineis & hortis, vel pascendis pecoribus, vel salictis aut saltibus instituendis atque tuendis. In quibus singulis Columella requirit singularem animi ac corporis habitum, ut in aratore proceritatem, in vineatore latitudinem, in bubulco vocis vastitatem pariter & corporis, in pastore sedulitatem ac frugalitatem. Ex horum numero est POLITOR, qui agrum cultura expolit, dummodo id facit fide domini. Non enim tenetur instrumento fundi, (quod idem de aliis omnibus intelligendum) si pecuniarium mercedem, aut certam fructuum partem capit, pro ratione operæ & artis, vel conditione soli: ut olim in agro Casinate & Venafro, loco bono, si politor tantum demessuisset fruges, & eæ una cum spicis in corbem corruerentur, accipiebat partem octavam, at si etiam impendisset trituræ & ventilationis laborem, & purgatum frumentum modio divideretur, ferebat partem quintam, auctore Catone, 136. Ulpianus tit. Pro socio: *Cum pecus in commune pascendum, aut agrum politori damus in commune querendis fructibus.* ARATOR terram aratro sulcat & proscindit, JUGARIUS in aratione juga ducit & regit. Columella 1: *Jugario ad*

circumeundum laxa ministeria præbeat. MEDIASTINUS est quasi in medio actu agricolationis, & post aratorem reliquas partes tractat. Habent enim opera rustica commune quoddam vinculum, quo inter se alia aliis statuto ordine succedunt, ut terra primum variis modis illecta & præparata ad sementim proscinditur aratris: deinde illius gremio mollito & subacto semen inspergitur, quod mox constrata humo altius obcæcatur: tum ubi herbescens ex eo viriditas se ostendit, spinæ noxiæ succrescentes leviter evelluntur rastris, sarculis, runcinis: post fruges jam adultæ defecantur, quæ calore solis afficcatæ bacillis furcillisve in area triturantur & excutuntur: ad extremum grana ventilabro per longum spatium in ventum projiciuntur, atque ita purgantur. Quæ opera qui efficiunt, singuli sua privataque habent nomina, ut SATOR, OCCATOR, SARRITOR, RASTRARIUS, RUNCATOR, MESSOR, TRITURATOR, VENTILATOR, & uno simul omnes vocabulo Mediastini appellantur: sicut in familia urbana *Mediastini* sunt servi medii inter actores & compeditos, id est, inter summos & infimos. Lucilius lib. 17 Sat. *Villicum Aristocratem, mediastinum atque bubulcum.* Columella 1: *Mediastinus qualiscunque status potest esse, dummodo perpetiundo labori sit idoneus.* VINITOR colit vineam: cui adjungitur PUTATOR, FRONDATOR: ille vites aut arbores amputat & purgat: hic arbores defrondat, ut e frondibus faciat manipulos ad pastum pecoris per hiemem; vel vitium folia decerpit, quæ uva solis calori exposita commodius maturescat. Utriusque

insigne olim erat falx. Ovidius Metamorph. 14: *Falce data frondator erat, vitisque putator.* PASTINATOR terram vinealem fodit & præparat. VINDEMIATOR colligit vindemiam, & Græce τρυγητής dicitur. OLEARIUS loco & ordine socius ac æqualis est Vinitori: quia apud veteres fuit gemina & juncta cura vineæ & oliveti. Huic operam præbet LEGULEJUS, qui oleam caducam & verberando decussam nuda manu legit: STRICTOR digitabulis pressam decerpit ab arbore: FACTOR oleam facit exprimitque, ut *Factus* est, quod uno tempore conficitur; & *Hostus*, quod ex uno facto reficitur, quasi haustus, ut *Horio* pro haurio veteres dixerunt, & *dehorito* pro dehaurito Cato 67: idem 6, *Hostus nequam erit*, id est, inutilis & nullæ rei. CAPULATOR oleum expressum *capulis* deplet, & e *cortina* in *labra* aut *dolia* transfundit. *Deplere* enim est haustum minus facere, ut ait Statius Achilleid. 1, *Fontes deplevimus haustu.* HORTULANUS & OLITOR curat fructus hortenses, & vendit impositos asino vel caballo, ut olim fieri solebat. Horatius Epist. 1: *Olioris ager mercede caballum.* Pastioni pecoris præest MAGISTER PECORIS, idem PASTOR, qui pecus pascit, regit & curat, ut *Magister camelorum* Victori, *sarcinalium principis jumentorum magister*, Ammiano lib. 15. ARMENTARIUS sive JUMENTARIUS & ARMENTI CUSTOS Ovidio 11 Metamorph. cui qui præfectus est, dicitur SUPERJUMENTARIUS. Suetonius in Claudio: *Barbarum & olim superjumentarium.* Sed a pecoris genere, cui præsunt armentarii, habent diversa nomina, ut *Equiso*, *Asinarius*, *Mu-*

lio, *Bubulcus*, *Subulcus*, *Opilio*, *Caprarius*, *Porculator*, qui observat porcellos lactentes. AVIARIUS est, qui aves villaticas pascit & curat; FARTOR, qui saginat. Horat. 2 Sat. 3, *Cum scurris fartor*. Antiqua inscriptio: AVIUM FARTOR. GALLINARIUS, curator gallinarum, DELIACUS, saginator. Varro de re rust. 1: *Qua gallinarius curator earum ire possit*. ibid. *Ut maxime faciaverunt Deliaci*. Cicero Academic. 2: *Accepimus, Deli fuisse complures salvis rebus illis, qui gallinas alere permultas quæstus causa solerent*. Plinius 10: *Gallinas saginare Deliaci cœpere*. SALICTARIUS est, qui salictum curat, & ex eo materiam salignam parat, vel texendis corbibus, canistris, & cistellis, vel viti pedandæ, jugandæque. Sunt enim *salicum* duo genera: aliæ *viminales*, suppellectili villaticæ texendæ; aliæ *perticales*, vineis jugandis vel soboli plantandæ, vel denique sæpimentis usum præbent. Unde Cato in æstimatione prædiorum tertium locum tribuit salicto, præponitque olivetis, agris frumentariis & pratis. SALTUARIUS vocatur custos saltuum: five fructuum conservandorum gratia paratus sit, five finium rutandorum causa, ut ille Tyrrhus Virgilianus, *cui late custodia, credita campi*. Nam omnino Saltuarii continentur instrumento, si fundus saltus pastionesque habeat: sicut etiam accedunt instrumento, si villa cultior est, SCOPARII, & si viridaria habeat, TOPIARII, qui hedera deambulationes gestationesve convestiunt, & formas varias ex plantis, arboribus, fruticibus compositis & plicatis reddunt: si in agro venationes sunt, VENATORES; si ab aucupio

reditus percipiatur, AUCUPES; si ex melle, MELLARII, qui sunt curatores apium & mellis, ut ait Varro 2. Denique est in instrumento fundi FOSSOR, qui compeditus erat, & minimæ dignationis. Unde pro inertis & stupido dixit Persius 5: *ne cum sis cetera fossor*. Juvenalis 2: *Squallidus in magna fastidit compede fossor*. MESSOR, FÆNISEX, vel Fænise-ca: illius insigne, more veteri, erat corbis, hujus corona e fœno. Cicero pro Sestio: *Messoria se corbe contexit*. Ovidius Metamorph. 13: *O quoties habitu duri messoris aristas Corbe tulit, verique fuit messoris imago*. Idem 14: *Tempora sæpe gerens fœno religata recenti, Defectum poterat gramen versare videri*. Propertius 4: *Arma tui quondam, & memini, laudabar in illis, Corbis at imposito pondere messor eram*. Ibidem: *Da falcem, & torto frontem mihi comprime fœno, Jurabis nostra gramina secta manu*. GERMINISECA, qui in hortis & vineis germina falculis præcidit. Varro L. L. 4: *Falculas has phancillas germinisecæ vocant*. Sed Pistor, Molitor, Coquus, Faber, Tonsor, Fullo, Textor, & alii opifices, si qui in fundo sunt, continentur instrumento, non ut fundi instrumenta, sed instrumenti, nempe familiæ rusticæ, cujus causa parata sunt, ut infra dicemus.

IV. Sequuntur reliqua duo genera instrumenti animalis, *Pecudes & Volucres*, quæ fundi culturæ inserviunt. Non enim, si quæ habentur, ut dominum lautiores reddant, instrumento fundi annumerari debent: sed hæc modo, sine quibus recte exerceri nequit possessio. Itaque si dominus paravit greges ve-

nalium, ut ex iis fructus caperet, hi non sunt in instrumento, nihilo magis, quam si induxit plures in fundum textores, fabros, aut alios artifices rei quærendæ. *Pecudes* autem promiscue appellantur omnia animalia, quæ parent hominis imperio, & pabulo pascuntur: & sunt aliæ majores, ut bos, asinus, mulus, equus, aliæ minores, ut ovis, capra, sus: quæ familiæ victum, vestitum ministrant. Majores pecudes communi nomine dicuntur **ARMENTA**, ab arando, vel ab armis, id est, scapulis majoribus, ut Servius putat; & **JUMENTA**, a jungendo, sive a juvando, quod necessarium rusticum laborem vel subvestando, vel arando juvent: etsi jurisconsulti hæc distinguant subtili quadam differentia, quam tamen alii auctores non observant, ut notavi lib. 1 de differentiis verborum. Ex his veteres præcipuum usum & honorem tribuerunt bovi, socio laboris rustici, & tanquam colono; ob quod Hesiodus ex viro & uxore aut bove domum constare dixit. Cognominatur autem **BOS JUGATORIUS**, qui iugo submittitur, contra **INJUGIS**, qui sub iugo non fuit, ut Festus tradit. **ALTILIS**, ad publica sacrificia saginatus, apud Varronem lib. 2, ut *gallina altilis*, apud Martialem 13. **STERILIS**, qui est exsectus. Tibullus 3: *Dum subigunt steriles arva secunda boves*. **LACTARIA**, bos femina, vacca, quæ lac præbet. **FORDA** & **HORDA**, vacca, quæ prægnans est; unde *Fordicalia*, seu *Hordicalia* festa dicta, quod tum hordæ boves immolarentur. Ovidius Fastor. 6: *Forda ferens bos est, facundaque dicta ferendo*. Hinc etiam foetus nomen habere putant. **PARTA**, vacca foeta, ἡ τοκάς; contra

EXPARTA, quæ parere desit, effœta. Glossæ: *Exparta, partu vacua*. Varro de re rust. 2: *Ætate potius ad fructus ferendos integræ, quam expartæ*. Columella 7: *Exparta nutrici consociata minus laboret in educatione fœtus sui*. Item a diversa cornuum forma bos **LÆVUS**, cujus cornua terram spectant; **LICINUS**, cujus cornua sursum versus reflexa sunt; **CAMURUS**, qui conversa introrsus cornua habet; contra **PATULUS**, cui cornua diversa sunt & late patent: ob quod plaustris & aratris aptus est, Græcis dicitur *πάτιλος* & *πατάλις*: qua forma Plautus Truculento, *Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem*. Equus variis rebus & usibus destinatur, ut vecturæ, agriculturæ & admissuræ. Hinc **VECTARIUS**, qui vehit, vel aptus est ad vehendum. Varro lib. 2: *Qui vectarios facere vult*. **JUGALIS**, qui curru junctus intra jugum sive temonem decurrit, Græcis *ζυγίος* dictus, ὁ ὑπὸ τῷ ζυγῷ ἵππος: contra **FUNALIS**, qui extra jugum decurrit, sive ante, sive ad latera adjunctus sit: inde appellatus, quod fune, sive loro aut catena exterius vagatur, ut in quadriga duo jugales, duo funales, dexter & sinisterior. Græcis vocatur *παράριος*, vel *σειραῖος*. Sophocles Electra: *δέξιόν τ' ἀνείς Σειραῖον ἵππον εἶργε τὸν προκειμένον*, dextro funario laxans habenas attrahebat in firmum. Suetonius Tiberio: *sinisteriore funali equo*. Statius Thebaidos 6: *funalemque Thoam*. Ausonius Epicedio Phosphori: *Pegasus hinc dexter currat tibi, lævus Arion Funis eat, quartum det tibi Castor equum*. **ADMISSARIUS**, qui admittitur ad coitum, quasi maritus equarum, quod periphrasi poetica decenter expressit Virgilius Georgicor. 3:

Quem legere ducem, & pecoris dixere magistrum. SAGMARIUS, idem qui *Clitellarius* & *Dossuarius* & *Sarcinalis* apud Lampridium in vita Heliogabali. Nomen habet a *sagmate*, quod stratum significat, quo farcinæ aptantur. Isidorus *sagma*, quod corrupte vulgo *Selma* dicitur, stratum sagorum vocatur. Unde Caballus Sagmarius. ASINUS alius est PLOSTRARIUS, qui plaustra trahit, alius DOSSUARIUS, ut nominat Varro lib. 2, qui onus dorso fert, alius CLITELLARIUS, qui & ORNATUS dicitur Catoni, ab impositis *clitellis*, id est, sellis dossuariis. Apulejus Metamorph. 10 de se asino: *Sarcinis propriis onustum, & prorsus exornatum armatumque producunt in urbem*. Alius MOLARIUS, qui molas frumentarias versat, Cato 10 & 11, idem dicitur ab Africano tit. de legatis 3, & Ulpiano tit. de instr. & instrum. leg. MACHINARIUS eo, quod catillum five machinam infixam molæ frumentariæ trahit & volvit. Nam asini solebant agitare *motas versatiles*, quas Cato vocat *asinarias*, sicut servi *trusatiles* & *pistrinarias*: ex quo Catullus ait, *Et non pistrino traditur atque asino*, id est, datur ad molas trusatiles & versatiles. Quamquam nonnulli asinum machinarium in libris Jurisconsultorum accipiunt eum, qui tympanum rotamve, qua aqua de flumine aut puteo tollitur, versat: quibus non consentio.

V. Post majores pecudes ovilli generis prima ratio est, si utilitatis magnitudo spectetur. Nam simul & corporibus nostris vestitum præbet, & casei lactisque abundantiam, & carnis lautissimæ dapes subministrat. Quod Virgilius scite expressit: *inque*

*tuendos Natum homines, pleno quæ fertis in ubere ne-
 ctar, Mollia quæ nobis vestras velamina lanas Præbe-
 tis, vitæque magis, quam morte juvatis.* Oves autem
 varie cognominantur: AGNÆ, quæ nondum den-
 tes ediderunt: BIDENTES, quasi *Biennes*, interpo-
 sita D litera, id est, duorum annorum, ut tradit
 Gellius; aut a dentibus duobus eminentioribus, qui-
 bus ad sacrificia censebantur aptæ: etiam si illos non
 sola ovis bima, sed & alia pecus habet, cum ad
 bimatam ascendit, teste Hygino. Glossarium: Bi-
 dentes *διόδοντα πρόβατα*. AMBIDENTES, quæ supe-
 rioribus & inferioribus sunt dentibus. ADASIÆ, ve-
 tulæ recentes a partu. Isidorus in Glossis: *Adasia*
ovis major natu. APICÆ, quæ non amplo corpore
 sunt, nec multam lanam habent circa collum ac
 ventrem. nam *ἀπείκας* est glaber. MINÆ ventre gla-
 bro sunt. Varro 2, & Plautus Truculento, *Perperas*
minas oves. DELICULÆ vel ætate vel morbo delin-
 quunt & deficiunt, ut *armenta delicula*, Cato 11.
 REICULÆ ob vitium aliquod rejiciuntur & alienan-
 tur, ut minæ, perperæ: INCIENTES sunt vicinæ par-
 tui: PUSTULOSÆ corripuntur sacro igne, quem
Pusulam vocant pastores, eo quod pus contineat
 & pustulas cuti imprimat. PASCALES passim in ne-
 moribus & montibus pascuntur, eædem HIRTÆ &
 SOLOCES, quod lana crassa & squalida, quæ Solox
 dicitur, contextæ sint. Lucilius: *Pascali pecore ac*
montano, hirto atque soloce. Quibus opponuntur PEL-
 LITÆ, quæ propter lanæ bonitatem pellibus inte-
 guntur, ne lana inquinetur, & in tenerrimis pa-
 scuis aluntur, ut sunt Tarentinæ & Articæ. Horat.

Carmin. 2: *Dulce pellitis ovibus Galeſi flumen.* PECULIARES vel PECULATORIÆ, quæ ſervis aut filiis familias ſunt in peculio; ſicut *Peculiares ſervi & ancillæ*, quæ adoleſcentulos aut puellas ſectabantur & curabant, proprio ſibi miniſterio. Plaut. *Aſinaria*: *Etiā opilio, qui paſcit, mater, alienas oves, Aliquam habet peculiarem, qui ſpem ſoletur ſuam.* Captivis: *Parvolum peculiarem parvulo puero dedit.* Perſa: *Sophoclidisca hæc peculiaris eſt ejus, quo ego miſſus ſum.* Præterea agni dicuntur CORDI, ſerotini, ut qui poſt x Kal. Auguſti naſcuntur, vel qui poſt tempus gignuntur, ac remanſerunt in volvis ſive membranis involuti, quæ Græci vocant *χοπλον*, auctore Varrone, ſicut *Cordum fœnum auctumnale*, quod auctumno ſecatur, & *corda frumenta*, quæ ſero matureſcunt: *olus cordum* apud Columellam. DEPULSI, qui a materno lacte depelluntur. Virgilius: *depulſos matribus hædos.* SUBRUMI, lactantes. Nam *Rumis* ſive *Rumia* eſt mamma. Varro de liberis educandis: *Ruminæ propter rumam, id eſt, priſco vocabulo mammam: a quò ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.* MUSTEI recens ableſtati & in paſcua ducti. Cato in oratione *de agna muſtea paſcenda.* *Suſculinæ ruſticæ uberrimos apparatus præbet, & gæneæ exquisitam materiam, quam Cenſoriæ leges ſæpe coercuerunt, interdixeruntque coenis abdomina, vulvas, & alia gulæ irritamenta.* Nam ſapidiſſima omnium pecudum æſtimatur vulgo ſuilla caro, ut ait Plautus in *Milite*, *Occiſam ſæpe ſapere plus multo ſuem, cum manducatur.* Hæc ubi peperit, FŒTA dicitur: ubi omnem foetum ad utrumque latus

circum se habet, CONFÆTA, qualis ad sacrificium adhibebatur, teste Festo. Quæ semel tantum peperit, PORCETRA : quæ sæpius, SCROFA. Verres castrati mutant nomen, atque dicuntur MAJALES. Porci a mamma depulsi, *Lactentium* nomine omisso, DELICI appellantur. A partu decimo die puri & integerrimi dicebantur SACRI, sive, ut antiqui loquebantur, SACRES, quod tum primum idonei ad sacrificia, quæ Laribus agno & porco fiebant ab iis, qui insani fuerant, aut piaculum aliquod admiserant, aut liberorum prole familiam auxerant, ut ex Plauti Menæchmis & Rudente constat; iidem MYSTICI Tibullo dicti 1, 10: *Hostiaque e plena mystica porcus hara*. NEFRENDÆS, quod nondum fabam fren- dere, hoc est, frangere possunt. Terentius Scaurus de orthographia: *Ne pro non positum est, apud antiquos, ut Nefrendes porci, qui fabam fren- dere non possunt*. SERARII, qui fero pasti sunt. Cato 151. COLLUVIARIS, qui omnigeno potu nutritur, cibo permixto.

VI. *Canis* etsi pecudum numero non est, ut recte censent jurisconsulti, quoniam pabulo non pascitur, tamen instrumento continetur. Nam & nocturnas vigilias agit, pro tutela domus ac villæ, & custos est pecoris, quod eo comite defenditur, maxime Ovillum & Caprinum: cui inermi generi lupi insidiantur, nisi Canis opponatur defensor. Itaque alius dicitur DOMESTICUS sive VILLATICUS, alius PASTORALIS & PECUARIUS, alius VENATICUS. *Domesticus* intra villam & ædificium excubat, vel libere circumiens, vel catena per diem vinctus,

& noctibus solutus. Unde dicitur *catenarius*, qui etiam in urbe domus custos ad januam accubabat. Seneca de ira 3: *Irasceris ergo cantenario cani? & hic cum multum latravit, objecto cibo mansuescit. Pecuarius* pastorem apud gregem comitatur: in quo maxime requiritur fortitudo & acritas, ut lupum aliasve feras repellere, aut raptores persequi & prædam eripere possit. Tales olim laudatissimi fuerunt MOLOSSICI, sive EPIROTICI. Virgilius Georgic. 3: *acrenve Molossum Pasce sero pingui.* & ALBANI magnitudine ac robore præstantissimi, ut qui parvas feras contemnentes, leones & elephantos prosternerent. Venaticus indagine vel cursu & labore feras prosequitur. Est enim alius *Vestigator*, qui præcipua sagacitate feræ latebras & vestigia scrutatur ac prodit; de quo Ennius Annal. 10: *Veluti si quando vinclis venatica, Venox Aptæ filet: si forte feram ex nare sagaci Sensu, voce sua niçlatque ululatque ibi acute.* Alius *Emissarius* ac *Vertagus* sive *Vertrahus* dictus, ex eo, quod feram trahat ad dominum. Martialis Epigram. 14: *Non sibi, sed domino, venatur vertagus acer, Intactum leporem qui tibi dente refert. Grattius: Et pictam macula vertraham delige falsa.* Ejus generis celebrantur ob velocitatem LACONICI, sive SPARTANI, unde Virgil. Georgic. 3: *veloces Spartæ catulos.* Horatius Epodo: *Nam qualis aut Molossus aut fulvus Laco Amica vis pastoribus.* Ammianus 29: *Ad observandam venatitiam prædam Spartanum canem retinere dispositus.*

VII. *Aves* instrumento fundi contineri volunt jurisconsulti, si redditus & fructus ex iis percipian-

tur, ut si intra septa villæ sint cortes, aviaria, & aquatiliū receptacula, quæ venditorum animalium pretio uberrimum quæstum præbent, & mensam pretiosis inemtisque dapibus exornant, denique fimo vineas & arva lætificant. Quod si fundus non est ita instructus, ut septa & stabula avium habeat, sed unius generis aves quasdam, puta gallinas vel anates; hæ nihilominus instrumento continentur: quoniam earum cura colono maxime necessaria est, propter quotidianum proventum, & saginam lautissimam, quam suppeditant. Avium vero villaticarum aliæ terra modo sunt contentæ, ut gallinæ, columbæ, pavones, turdi, turtures, phasiani; aliæ etiam aquam requirunt, ut anseres, querquedulæ, anates, cygni. *Gallinæ* sunt trium generum, *Villaticæ*, *rusticæ*, & *peregrinæ*. *Villaticæ* rure nascuntur in villis; quæ, si adhuc effoetæ non sunt & pullos edunt, appellantur PULLITRÆ, quibus contrariæ VETULÆ aut *Veteranæ*. Varro de re rustic. 2: *Potius vetulis, quam pullitris*. Quæ sunt humiles & curtis pedibus, PUMILIONES, sicut *Pumilos* homines brevi & humili corpore, paulum supra terram exstantes, Suetonius Augusto vocat, *Pumiliones* Gellius 19, *Pumilos* Papinius Silvar. 1, *Hic audax subit ordo pumilorum*. *Rusticæ* pullos & ova edunt in silvis, neque sunt mansuetæ, sed ab aucupe capiuntur, & ad cibos delicatos parantur. *Peregrinæ* propter amplitudinem & speciem corporum nobiles ipsæ, patrias quoque suas nobilitarunt, a quibus complura & diversa-nomina habuerunt, ut *Africanæ* sive *Numidicæ*, *Chalcidicæ*, *Medicæ*, *Rho-*

dia, *Tanagrica* a Tanagra urbe Atticæ. Ex his *Medica* erant fimiles facie gallinis vulgaribus, corpore majore, pedibus oblongis, quales nos *Longobardicas* vocamus. *Africana* grandes, variæ, gibberæ, rutilam comam & cristam in capite gerebant; quas utraque cæruleas habebant *Meleagrides*, ut testatur Columella. Itaque falluntur, qui putant, *Meleagrides* vel *Africanas* esse nostras gallinas Indicas & *Turcicas*, ut vulgo appellantur, quas scimus non habere cristas, sed palearia tantum. De reliquis avium generibus videndi rerum rusticarum scriptores.

VIII. Restat alterum genus instrumenti rustici, inanimatum & mutum, quo comprehenduntur ea, quæ fructus quærendi, colligendi, conservandi gratia parata sunt. Quærendi, velut frumentum, quod ferendi causa sepositum est, & vasa, quæ culturæ serviunt, ut escaria & potoria ad ministerium operatorum in messe & vindemia. QUALA SATORIA, in quibus semina feruntur ad sementim. TRIMODIÆ SATORIÆ, e quibus jaciuntur. URCEI AQUALES sive AQUARII, quibus aqua fertur ad irrigationem arborum & vitium. Quæ genera vasorum intelligit Ulpian. tit. de instr. & instrum. leg. 8, ubi inter instrumenta fructus quærendi refert *vasa, quæ utilia culturæ sunt*. Item ferramenta, pedamenta, pali, ridicæ, falces putatoriæ, crates. Ferramenta sunt necessaria ad culturam arborum, hortorum & vinearum, ut ARATRUM terræ proscindendæ ad sementim; cujus partes *Stiva*, *Buris*, *Culter*, *Vomer*, *Temo*, *Ralla*, quæ est stimulus ferratus, quo vomer

detergetur & terra inhærente liberatur: sic dicta a radendo. Plinius 18, 19, *Purget vomerem subinde stimulus cuspidatus Ralla*. RUNCINA, SARCULUM purgandis hortis, segetibus & vineis. *Runcare* enim & *Averruncare* est ex agro noxias herbas evellere, *Sarrire* leviter purgare sata. IRPEX, compago e pluribus dentibus ferratis, quam jumenta trahunt, ut eruant, quæ in terra serpunt. Cato vocat *Urpicem*, Græci ὀξίνην. Hesychius: ὀξίναί ἐργαλεῖόν τι γεωργικὸν σιδηροῦς γόμφους ἔχον ἐλκόμενον ὑπὸ βοῶν. RASTRUM, lignum itidem dentatum confringendis glæbis, & terræ in aratione exæquandæ, a quo ὑποκοριστικῶς RASTELLUM, quo stipulæ raduntur, & foenificii cumulo adduntur. RUTRUM, lignum in ima parte patens & cavum, quo terra arenave corruitur in cumulum, aut calx vel lutum subigitur, aut fruges conjiciuntur in modium: Græci vocant κῤωπίον. Ejus diminutivum *Rutellum* usurpat Lucilius Satyra 9: *Fragmentarius est, modium hic secum atque rutellum Unum affert*: ubi nonnulli perperam censent esse instrumentum hostorium ad æquandam mensuram, quod Græce ῥόχαιον. RUTABRI noxia eruunt e terra, ut auctor est Varro L. L. 4. CAPREOLUS, ferramentum bicorni ad terram comminuendam, in plantatione herbarum hortensium. LIGO, BIDENS, instrumenta ferrea fossoria. MARRA itidem ferrea, exscindendis herbis inutilibus comparata, ut sarculum, runcina. Juvenalis: *ne marra & sarcula desint*. Columella 10: *Contundat marra, vel fracti dente ligonis*. Plinius 23: Verno feri debet, liberarique ceteris herbis, ad trimatum marris a solo radi. PALÆ ferreæ, planæ,

quibus terra foditur, & fossa vel egeritur, vel aggeritur, ut **BIPALIUM** pala duplo latius; unde ei nomen. Plaut. Poenulo, *Palas vendundas sibi ait*. **Columella** 10: *Tum mihi ferrato versetur robore palæ Talis humus*. **PASTINUM**, vineaticum instrumentum bifurcum, quo semina in scrobes demissa panguntur. **PEDAMENTA**, **PALÆ**, **RIDICÆ** sunt sustentacula vitium, quæ Plinius optima commemorat e salice, robore, olea, arundine, junipero, cupresso, sambuco, castanea. **CRATES** & **SIRPEÆ** sunt vehicula e viminibus contexta, quibus stercus evehitur. Unde *Crates & Sirpeæ stercorariæ* apud Catonem. Varro L. L. 4: *Sirpea, quæ virgis sirpatur, id est, colligando implicatur, in quo stercus aliudve quid evehitur*. Virgil. Georg. 1: *Vimineasque trahit crates*, quod Servius male exponit, *ad agrorum scilicet exæquationem, quam rustici Irpicem vocant*. Nam poeta intelligit agrorum stercorationem, ad quam adhibentur Crates, multum diversæ ab Irpice, de quo ante dixi. *Falcis putatoria* multiplex usus est, & species diversa, ut **ARBORARIA**, **SILVATICA**, **VINEATICA** sive **VINITORIA**, putandis arboribus, silvis, vineis. **LUMARIA** ressecandis lumis, id est, herbis spinosis in agris. **RUSTARIA** rubis sentibusque, qui per agros serpunt. Nam *rustus* est rubus, auctore Festo. **SIRPICULA** amputandis ligamentis, quibus sirpantur & alligantur fasces, incisi fustes. **STRAMENTARIÆ** desecandis stramentis exstantibus in segete post messem.

IX. Colligendi fructus causa parata instrumenta sunt varii generis: nonnulla serviunt messi, quæ-

dam fœnifeciæ, alia vindemiæ, oleitati, lacticio, florilegio. Messis instrumentis seges matura demetitur, deinde exsiccata in horreis conditur, tum excutitur atque purgatur. Cui rei parantur FALCES MESSORIÆ sive ADOREÆ, id est, frumentariæ, Trahæ, Tribula, Vanni, Furcillæ, Corbes. Falcium variae formæ, pro locorum regionumque varietate, reperiuntur. LUNATÆ, quibus fruges robustioris culmi, ut triticum & filiginem demetunt, dextra secantes stipulam secundum terram, sinistra autem unco prælongo convolventes & in fasces cogentes refecata. *Sicilas* hodieque vocant, [Germ. *Sicheln*] a prisco verbo *ficilire*, id est, secare; unde Sicilimentum pro fœno secto apud Catonem. Glossæ: *Sicila* σμίλα χερτοτόμος. VERRICULATÆ sunt majusculæ longo manubrio, perinde ut falces fœnariæ. His in modum verriculi affixis ligneis quasi cratibus utraque manu segetem præcidunt, stratumque longo ordine in fasces alligandam relinquunt. ROSTRATÆ, DENTICULATÆ nominantur ex eo, quod rostrum, dentes habent: sicut TRIBULATÆ, quæ tribulum, quibus solebant filicem abscindere, ut tradit Palladius. TRAHA, TRIBULUM, FLAGELLA, FURCILLÆ usurpantur ad excutienda e spicis in aream grana, etsi forma & usu multum distent. Nam *Traha* est asserum compago dentata cum orbiculis, quæ bubus per aream trahitur ad frumenta excutienda. *Tribulum* sive *Tribula* est tabula ferro vel lapide asperata, quam trahunt jumenta juncta, infidente auriga, vel grandi pondere addito. *Triblas* vocat Cato 135, *Plostrum Pœnicum* Varro. Virgil.

Georg. 1 : *Tribulaque trahæque & iniquò pondere rassi. Flagella* sunt bacilli loreis vinculis penduli e fuste, quem trituratores manibus tenentes, tundentesque spicas flagellis excutiunt grana. *Furcillæ* sunt ferreæ dentatæ, quibus frumenta moventur, & ubi fuerint excussa stramenta, extra aream ejiciuntur. Unde *furca* sive *furcilla expellere* proverbii specie dicitur, pro eo, quod est vi ejicere. Cicero ad Atticum 16 : *sed quoniam furcilla extrudimur.* Catullus : *Musæ furcillis præcipitem ejiciunt.* Horatius : *Naturam expellas furca, tamen usque recurrit.* MERGÆ sunt furcæ ferreæ, quibus spica legitur, vel acervi sunt : dictæ a mergis volucribus. Ut enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur; sic messores eas in fruges mergunt, ut elevare possint manipulos, auctore Festo. Plaut. Pœnulo : *Palas vendundas sibi, mergas datas.* PECTEN ligneus manubrio affixus, quo paulo longius a terra interposito exstans spica proscinditur, quemadmodum fit in capilli tonsura per pectinem. Colum. 2, 21 : *Multi mergis, alii pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facillimum, in densa difficillimum est.* Plin. 18, 30 : *Panicum & milium singillatim pectine manuali legunt Gallie.* VANNUS, VALLUM, VENTILABRUM, sunt instrumenta viminea lata, forma plana : quorum motu vel jactu ad ventum, frumentum excussum purgatur, ut, quod levissimum sit in eo, atque appellatur ACUS vel PALEA, evolet; ac quod est ponderosum, purum remaneat. CORBES sunt sportæ vimineæ aut sparteæ, quibus frumenta feruntur & dimetiuntur : sicut veteres etiam vina metiebantur

per corbes, quas picatas fuisse verisimile est. Ovid. *habitu duri messoris aristas, Corbe tulit.* Cato 137: *Parte octava corbi dividat.* Ulpian. tit. de peric. & comm. rei vend. l. 1, *de mensura vini dolearis: faciendum quod veteres putaverunt, per corbem venditorem mensuram facere & effundere.*

X. Foenificiæ instrumenta sunt FALCES FŒNARIÆ, RASTELLI LIGNEI: illis fœnum maturum secant; his exsiccatum & arefactum contrahunt in acervos, deinde in metas exstruunt, stipulasque de pratis, quas fœnisece præterierunt, eradunt. FURCÆ ferreæ dentatæ, quibus fœnum demessum versant, & exsiccatum componunt, pabulumque pecoribus ministrant; Cato 10 vocat *ferreas*, tacito furcæ nomine.

XI. Vindemiæ parantur FALCULÆ & UNGUES FERREI, quibus uvæ maturæ desecantur, ne vindemiatoris manu distringantur & lædantur. CORBES & CORBULÆ, quæ ab oppido Ameria dicuntur Amerinæ, ut Amerina retinacula, Virgil. Georg. 1. FISCI, FISCINÆ, corbulæ breves, in quibus uvæ desectæ reponuntur & deferuntur, unde Nævius poeta proverbialiter dixit, *In pectus tuum, tanquam uvam vindemiator in fiscinam.* Etsi in corbibus etiam spicæ, grana, in fiscinis paleæ, semina, frondes, & id genus reliqua portantur: ex quo Plinius *fiscinas frondarias* nominat. Eidem rei sunt DECEMMODIA, TRIMODIA, sic dicta a mensura decem, trium modiorum. ALVEUS, LINTER, NAVIA, a navis similitudine appellantur vasa concava uno e ligno exsculpta; in quibus portantur & servantur collectæ uvæ,

donec perveniant ad torcularium. Tibullus 1: *Hæc mihi servabit plenis in lintribus uvas.* Servius in illud Virgil. Georg. 1: *cavat arbore lintres*: Alii, inquit, *lintres*, in quibus uvæ portantur, accipiunt. Festus: *navia est ex uno ligno exsculpta, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.* QUALI vindemiatorii exceptoriique sunt corbes vimineæ, in quibus uvæ feruntur, ut in canistro, apud Ulpian. tit. de instr. & instrum. leg. l. 8, quamvis etiam QUALI & COLA sunt vasa viminea, vel juncea aut spartea, per quæ liquatur & defluit calcatis uvis. Cato 11: *Cola vitilia III, cola, qui florem demant*, id est, primum liquorem & optimum, qui flos vini est. Virgil. Georg. 2: *tu spisso vimine quallos Cola que prelorum fumosis deripe rectis.* Præterea colum nivarium vas erat ex lapide spongioso factum, quo aquam ex nivibus colare solebant delicatuli, ut æstivo tempore frigidius biberent. Martialis: *Attenuare nives norunt & lintea nostra, Frigidior colo non salit unda tuo.* His annumerandus SACCUS VINARIUS, quo per colaturam vina franguntur & castigantur, reddunturque mitiora, defæcata & liquida, vel etiam odoratiora & magis grata, injectis in sacco aromatibus: quæ ratione comparatur vinum Hippocraticum vulgo dictum; Martial. *ut liquidum potet Alauda merum Turbida sollicito transfundere Cæcuba sacco.* CRATES, texta viminea, in quibus planis super terram uvæ & fici stratæ siccantur, vel erectis & acclinatis in testudinis morem, a rore, pluvia & frigore defenduntur: cui usui sunt *crates ficariæ* Catonis 49. SPORTE FÆCARIÆ prelo suppositæ facem exci-

piunt, unde vinum fæcatum exprimitur, ut Cato docet 154. URCEI MUSTARII, quibus mustum progeritur in labra, hodieque mustum bibitur. URNÆ SPARTEÆ & AMPHORÆ SPARTEÆ ad vinum diffundendum in dolia, quæ picatæ non tam facile, quam fistiles, franguntur. CORTINÆ sunt vasa ænea patula, defruto sapæque coquendæ accommodata, & *Cortinale*, locus ubi fit: licet *Cortinæ* quoque sint vasa tinctorum & infectorum, in quibus coquunt pannorum pigmenta. TORCULARIUM & TORCULAR machina est uvis premendis ac torquendis apta: etsi quandoque significat locum vel ædificium, ubi vindemia perficitur. Hujus descriptio exstat apud Catonem, quæ varii generis instrumenta habet, *tractoria*, *funaria*, *pressoria*, de quibus singulatim dicemus. PRELUM est trabs, qua uva calcata premitur: quod Cato de carpino atrapotissimum faciendum præcipit ob duritiem ejus arboris, ex qua boum juga olim fabricabantur, Vitruvio teste, & manubria rusticis fiebant, ut tradit Plin. 19, 6. LINGULA est novissima pars preli, quæ inter duas arbores rectas inseritur in modum linguæ. FIBULÆ sunt clavi lignei, qui per tabulas tignave trajiciuntur, ut ea constringant: & CONFIBULÆ sunt tanquam duplices fibulæ, quæ, si quando partes dishiascent, ad constringendum utrinque adhibentur. ARMILLÆ sunt annuli ferrei cavati, in quibus vertibula versantur. SUBSCUDES sunt tabellæ ligneæ, quibus immissis asseres aut tigna compiguntur: sic dictæ a succudendo, quod locus, cui inseruntur, cudendo scalpris excavatur,

& ipsæ icu mallei immittuntur. Pacuvius apud Festum: *nec ulla subscus cohibet compagem alvei*. PEDICINUS est pes tenuis edolatusque, quo arbor inseritur cardini aut suæ basi. SUCULA a suis similitudine vocatur machina tractoria, inter *chelonia* versatilis, circum quam *ductarius funis* obvolvitur: cuius ope trajectis per foramina vectibus, prelum tenditur vel subducitur, & trabes attolluntur, vasa vinaria ex apothecis educuntur. PORCULUS est paxillus vel uncus in medio fuculæ fixus, ut teneat funem, qui fuculam circumplexus simul versatur. MELIPONTI sunt funes longissimi & crassissimi, sic dicti, quod melius premant. Nam *pontare* pro deprimere etiam hodie mechanici usurpant. CAPISTRUM est retinaculum, quo prelum subductum tanquam freno retinetur, ne subsidat decidatque. TROCHLEA est machina tractoria cum rotulis vel orbiculis æreis aut ligneis, qui per ariculum versantur, trajectis ductariis funibus, quibus relevatur prelum. Nomen habet a τροχός, id est, rotula, fitque ad similitudinem Græcæ literæ Θ, auctore Isidoro. FORUM est pars torcularis, in quam uva defertur, ut prelo subjiciatur. Varro appellat forum vinarium. PATIBULA sunt fustes validiores, quorum usus in torculari ad aliquid moliendum, muniendum, ferendumve. Titinius Fullonibus: *Si quisquam hodie præter hanc Posticum nostrum pepulerit patibulo hoc, Ei caput defringam*. Ubi Nonius minus recte: *patibulum est sera, qua ostia occluduntur, quod hac remota valvæ pateant*. Non enim a patendo, sed a patiando, dictum patibulum. VECTES sunt pali robusti, qui-

bus per foramina trajectis, machina tractoria & fucula circumagitur ab operariis, aut prelum torquetur. Eos Cato in premendo fortiter prelo adhibet longos triplici ordine, pro numero scilicet eorum, qui premunt: in torquendo leviter & remisse breves, quos vocat *remissarios*.

XII. Oleæ legendæ & premendæ serviunt DIGITABULA, tegumenta digitorum, quibus pressam oleam strictores ex arbore decerpunt: sic dicta, ut acetabula, ignitabula. CORBULÆ DECEMMODIÆ, TRIMODIÆ, quibus districta bacca suscipitur. FISCI & FISCELLÆ sunt quali, in quibus olivæ inclusæ prelo supponuntur, ne fraces & sordes in lacum cum olea defluant: quem usum monstrat Colum. 12, & Ulpian. tit. Locati l. 19, cum ait, *Fiscos autem, quibus ad premendum oleam utimur, colonum sibi parare debere*. CORTINÆ, vasa plumbea, in quæ oleum expressum fluit, & inde in labra funditur, ut fraces & amurca liquentur. CAPULÆ, vasa ansata, quasi Capides minores, quibus oleum depletur, & in fictilia vasa diffunditur: cui rei quoque serviunt CONCHÆ, ferreæ & rotundæ, ut testatur Plin. 23, ut & Colum. 12, 50. INFUDIBULA, per quæ oleum aut vinum infunditur in vasa angustioris, ut urceos, amphoras: sicut Vitruvio *infudibulum* est, per quod in molam frumentum decurrit ac transmittitur. SPONGIÆ majores & minores, quibus fiscinæ aut dolia effinguntur & purgantur: URCEI, quibus oleum progeritur in lacum aut cortinam: UNCI ferrei, de quibus urcei urnæve suspenduntur, vel quibus gestantur. LABRUM, clearium

vasculum rotundum, in quod oleum transfertur e cortina aut lacu: ut *labrum lupinarium*, in quo lupinus aqua maceratur: *labrum eluacrum*, in quo aliquid eluitur & lavatur: *labrum culleare*, quod capiebat mensuram cullei, & vino admetiendo parabatur, ea forma, qua Cato præscribit 55. *Labelum pollulum* est labrum parvulum. GEMELLAR *strudile* est, quasi duplex labrum olearium: cui nomen dedit gemina structura. MOLA, CANALIS, SOLEA, TUDICULA, referuntur a Columella inter instrumenta olearia pressoria; sed minora, quam TRAPETUM, quod Varro 1 ait esse *molam oleariam e duro & aspero lapide*; Colum. 12, a mola separat, & pro trabe accipit, qua oleum exprimitur: Cato totam constructionem & fabricam intelligit, in quo ORBIS est ipsa olearia mola, quæ in trapeto vertitur, & oleam terit. MOLILE, scapus vel manubrium, quo mola impellitur & circumagitur. MILLIARIUM, vas angustum & longum mihi forma, quod sub trapeto ponitur ad excipiendum liquorem: etiam si alios quoque usus præstat, in culina, in balneo, ad aquam calefaciendam; quod ad Catonem notavi. TYMPANUM est machina tractoria versatilisque, quæ prelum tendit, deprimit aut sustollit: sicut *tympana* appellata mechanicis axes, quorum capita habent foramina, quibus inditis vectibus, iisque funibus advolutis pondera vel protrahuntur, vel sustolluntur, ut est apud Vitruvium, Oribasium, & alios. Ulpian. tit. Locat. 69: *quod si regulis olea premitur, & prelum, & fuculam, & regulas, & tympanum, & trochleas, quibus relevatur pre-*

lum, dominum præstare oportere. Ubi **REGULÆ** sunt tabellæ lignæ oblongæ, quibus, ut in fiscis, imposita bacca prelo subjicitur & exprimitur. Colum. 12 : *Suspensa mola oleam frangito, eamque vel in regulas, vel in novos fiscos adjicito.* Ibid. Aut regulis, si consuetudo erit regionis, aut certe novis fiscinis sampsæ exprimi. Plin. 15 : *exilibus regulis pede incluso.*

XIII. Lacticinii instrumenta sunt **MULCTRA** five **MULCTRUM**, vas, in quod lac mulgetur, five sit urna ahenea five lignea. *Mulctralia* dixit Virgilius Georg. 3 : *implebunt mulctralia vacca.* *Mulgaria* Valgius poeta : *Sed nos ante casam tepidi mulgaria lactis Et sinum vini cessamus ponere Baccho.* **CYMBIUM** est vas & poculum a cymbæ figura dictum, in quo lac fervare, & Dis manibus libare solebant: etsi Varro *cymbia* refert inter vasa vinaria; Plin. 37, 8 inter pocula. Virg. *Æneid.* 3 : *Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.* Statius *Thebaid.* 6 : *Capiti gratissima cymbia lactis.* **SINUS** & **SINUM**, vas rotundum capace alveo, in quo lac retinetur & deportatur, atque olim etiam offerabatur Diis minoribus rusticis, ut Priapo, Rumia; ex qua consuetudine dixit Virg. *Eclog.* 7 : *Sinum lactis, & hac te liba, Priape, quotannis Exspectare sat est.* Quamvis *sinum* etiam vas vinarium est, de quo Varro lib. 1, de vita pop. Rom. *ubi erat vinum in mensa positum, aut galeola aut sinum.* Ibid. *Item erant mala vinaria, fini, cymbia, culignæ, pateræ, gutti.* **FISCELLA**, **CALATHUS**, **FORMA**, caseo faciendo adhibentur, suntque vasa viminea vel juncea, in quæ lac coagulatum trans-

fertur, ut serum percoletur, & caseus formetur: quod nunc fere faciunt in formis ligneis perforatis. Glossarium: *fiscella*, forma, ubi caseus exprimitur. Tibullus: *Tum fiscella levi detexta vimine junci* Raraque per nexus est via facta sero: quem postremum versum Ovid. Fast. 4, ita æmulatur: *Dentque viam liquido vimina rara sero*. Colum. 7: liquor in *fiscellas*, aut in *calathos* vel formas transferendus est.

XIV. Florilegio & fructibus hortensibus colligendis parantur instrumenta viminea, *Corbes & Sportæ*, *Storæ* e funibus aut junco, *Tegetes* canneæ, vel cannabinæ, quibus subjectis, ficus, uvæ, poma soli exponuntur & siccantur. Item *SIRPICULI*, canistra sirpea, vel quod e sirpo junci genere contextuntur, vel a sirpando, id est, ligando appellati: quamvis apud Plautum Captivis etiam sunt *sirpiculi piscarii*, scilicet nassulæ sive sportulæ sirpeæ piscatorum; & apud Varronem in vinea *sirpiculi jugorum*. Colum. de cultu hortorum: *cavo jam vimine textum scirpiculum ferrugineis cumulate hyacinthis*. Lucilius Satyr. 15: *Tintinnabulum abest hinc, Scirpiculique olerorum*, etsi Scaliger ibi legit *scirpiculaque*, & putat esse duo genera vehiculorum *Tintinnabulum* & *Sirpiculam*, diminutivum a sirpea. Ego arbitror, Lucilium loqui de venditione olerum, quæ, ut ex Horatio & Apulejo constat, olitores vendebant imposita caballis vel asinis, ad quorum colla forte erant suspensa tintinnabula, quæ etiam hodie jumentis & minoribus pecudibus aptari solent: vel tintinnabulum ad venditionem

olerum significandam adhibebatur; sicut apud Græcos in venditione piscium fieri solebat, ut testatur Strabo 14, & Plutarch. Sympotiac. 4, 4. Plautus in Pseudolo, cum ait, *lanies inde accensam duos cum tintinnabulis*. Intelligit compedes vel catenas, quæ ubi moventur, sonant & tinniunt, ut dixit Afran. *Janitoris impedimenta titinnire audio*.

XV. Conservandis fructibus deserviunt Cellæ; Apothecæ, Cisternæ, horrea, granaria, vasa, ollæ. CELLÆ & APOTHECÆ sunt diversorum generum, vinariæ, oleariæ, penuariæ, torculariæ, defrutariæ: CISTERNÆ ad vini custodiam effodiuntur & construuntur; quod si cui mirum videatur, is sciat, etiam LACUS VINARIOS in terra depressos vina e torculari excipere, & per canales structos, vel tubos fictiles in dolia defundere, ut tradit Colum. 1, Ulpian. tit. de furtis l. 21: *si cisterna vini sit, quid dices? aut aquæ cisterna*. HORREA sunt frumentaria, vinaria, penuaria; quorum mentio est in libris jurisconsultorum tit. de acquir. rer. domin. de instr. & instrum. leg. de penu leg. Horatius: *Parcis deripere horreo, Cessantem Bibuli consulis amphoram?* ubi interpretes horrea, in quibus vina vetera reposita erant, appellat veterana, ut Seneca veteraria epist. 112, *adspice veteraria nostra, & plena multorum seculorum vindemiis horrea*. GRANARIA reponendis frugum granis erant destinata, & ex tabulis fiebant, stipitibus vel in terra defixis, vel supra terram collocatis. Horum usum in nonnullis provinciis præstabant SIRI, sub terra in modum speluncarum & puteorum effossi, ad recipiendas & conservandas fruges: de

quibus Varro & Colum. 1, Plin. 38. Curtius 6 : *Siros vocant barbari circa Caucasum, quos ita sollerter abscondunt, ut, nisi qui defoderint, invenire non possint; in iis conditæ fruges erant.* RISCUS est genus vasis contexti e junco, capaci alvo, utraque parte acuminatum, in quo rustici fruges, vel far molitum hodieque asservant : quém ejus usum an veteres habuerint, nescio; nomen quidem Græci & Latini usurpant; sed pro cista vel arca vestiaria. Terent. Eunuch. *Abi, cistellam domo effer cum monumentis. ubi sita est? in risco* : quo loco Donatus nomen id esse Phrygium notat, eoque significari cistam pelle contextam. Ulpian. tit. de auro argent. leg. 1. 25 : *Velui labatir, risco*; utrumque vocabulum peregrinum, alterum Phrygium, ut dixi, alterum Græcum, λαβάτης apud Hesychium. Pollux 10, 31 : *ῥίσκος οἷς ἀποτίθενται αἱ ἐσθῆτες ῥίσκον παρὰ τοῖς νεωτίοις λέγεται.* Glossarium : Riscus κιβωτός μεγάλη.

XVI. Vasa vinaria majora & capaciora sunt : CULLEUS sive CULLEUM, quod viginti amphoras capit, urnas quadraginta : *qua nulla est major mensura liquoris*, ait Fannius : eoque vinum vendere & admetiri solebant per labrum culleare, ita ut in vini culleos singulos quadraginta urnas, & auctarii loco unam præterea adderent. CUPÆ lignæ sunt, latæ & vastæ, in quibus vinum novum & recens expressum servatur. Cic. in Pison. *panis & vinum a propola & de cupa.* Augustin. Confession. 8, 9 : *Jubetur a parentibus de cupa vinum depromere.* ORCA est genus vinarii vasis magni & teretis, a quo *Urceos* & *Urceolos* dictos putat Horatii interpres. Varro 1 :

quæ in Hispania fervore musti ruptæ. SERIÆ, DOLIA, interdum erant decem amphorarum capacia, aliquando minora. Hæc oblinebantur & oppicabantur cortice, pice & resina, ne vinum fugeret, unde *oblinire dolia* est obturare, & contra *relinire* est resignare & aperire. Terent. Heautont. *relevi dolia omnia, omnes serias.* Quamquam in doliis & seriis etiam frumenta condebantur, ut testatur Cato 11, & Ulpian. tit. de verb. signif. l. 206, & hoc amplius, dolia erant *olearia, amurcaria, deacinata*, quæ acinis liberata sunt, ubi mustum deferbuit. Cato 26.

XVII. Minora vasa vinaria sunt CADUS sive metretes, qui continet urnas duas, vel, ut nonnulli censent, tres cum dimidia. AMPHORA, FIDELIA, LAGENA, CULIGNA, FESTA, vasa fictilia vel vitrea, in quæ vinum e dolio vel cupa defundebatur, ac vetustas ac nobilitas vino diffuso quærebatur, obfignatis vasis, & in tabella appposito nomine vini, & numero consularis anni, ut apud Petron. amphoræ vitreæ gypsatae affixis pittaciis cum hoc titulo: FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM. Proculus tit. de trit. vino & oleo leg. *Amphoras & cados, in quibus vina diffusa servantur, legatos esse.* Horat. Carmin. 3: *Corticem adstrictum pice dimovebis Amphoræ fumum bibere institutæ.* Idem epist 1, 5: *Vina bibes iterum Tauro diffusa.* Juvenalis 5: *Ipse capillato diffusum consule potat.* Hinc vinum *Doliare*, quod in doliis est, dixit Ulpian. tit. de peric. & comm. rei vend. *Amphorarium*, quod in amphoras diffusum est, idem tit. de trit. vino. Est autem *amphora* e Græco ἀμφόρα, continetque, quemadmo-

dum Columella scribit, duas urnas, five sextarios quadraginta, ut vero Metianus & Festus, octo & quadraginta sextarios. Latini vocant *Quadrantal*, quasi vas pedis quadrati five magni, quo utitur Plaut. Curcul. *modica est, capit quadrantal*. FIDELIA fictilis aut vitrea ad vina & conditanea fervanda, apta; quæ capiebat congium, & antiquo ritu cum vino offerebatur Diis, ut Fidei a Plautino servo Aulularia: *mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam*; atque etiam donabatur causidicis a clientibus, quo respexit Persius 3: *ne inideas, quod multa fidelia putet*. LAGENA & LAGUNCULA vas fictile, vel e radicum filis, cum fici, tum etiam silvestrium, auctore Plin. 16, 31, aut e cucurbita, Colum. 10. Ejus usus plurimus in conviviiis, in itinere, in venatione olim fuit, atque etiam hodie manet: sed fere stanneæ aut vitreæ & vimine obductæ. *Flossa* vulgo dicitur: Horat. lib. 2 Sat. ult. *Convivæ reliqui minimum nocuere lagenis*. Plin. epist. 6: *Cum venabere, licebit, auctore me, ut panarium & lagunculam, sic etiam pugillares feras*. CULIGNA dicta a Græco κύλιξ, ut Festus tradit. Cato 133: *Culignam vini dapi*. Idem: *culignam in fæno Græco ponito*. Varro de vit. pop. Rom. lib. 1: *Cymbia, culigna, patera, gutti*. TESTA fictilis ad vina condenda accommodata: quam Horat. vocat Græcam, quod vino Græco primo imbuta fuisset, vel quod Cumis, civitate Græcæ originis, facta, ut Martialis: *Cumanam testam*. Juvenal. 5: *Cujus patriam titulumque senectus Delevit multa veteris fuligine testæ*. His addendus UTER VINARIUS, e corio confutus, qui ut

ἀσκός apud Pollucem inter vasa vini conditoria erat, & in conviviiis primo ponebatur, postea TINA: cujus nomen integrum in Belgico idiotismo rustici hodieque usurpant, sed pro vase ligneo, in quo lac, mulsum vel expressum asservatur. Varro de vit. pop. Rom. lib. 1: *antiquissimi in conviviiis utres vini primo, postea tinas ponebant.* Apulejus Metamorph. 7: *Vinarios utres ferentes.* D. Matthæus Evangel. 9: οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον εἰς ἀσχοῦς παλαιούς.

XVIII. Vasa *Salgamaria* sunt, in quibus conditanea ad cibum, quæ veteres *Salgama* dixerunt, servantur, ut puta mala struthea, cydonia, melimela, pyra, fici, nuces, rapæ, oleæ. Ejus generis sunt URCEI, ORCULÆ apud Catonem, & alia vasa fictilia aut vitrea, patienti ore, & usque ad imum æqualia, ut Colum. præscribit 12, 4. SALSAMENTARIA Græci κεράμια appellant, in quibus asservantur sale condita ad diuturnum usum ciborum, ut pisces falsi, carnes, pernæ, muriatæ, & alia, quæ Græcis τὰ τάριχα, Latinis *Salsamenta*, Plauto *muriatica* dicuntur, eo quod in muria servabantur. Est autem *muria* aqua sale commixta, in qua aliquid maceratur aut servatur: licet etiam significet piseium falsorum, præcipue thunni, liquamen. Hujusmodi vasa fictilia sunt CADI SALSAMENTARII, quos nominat Plinius. DOLIA, SERIÆ, in quibus pernas saliri præcipit Cato; ORCÆ, angusto ore, specie tereti & uniformi, ad similitudinem orcæ, belluæ marinæ. Suidas: ὄρκας κεράμια ἀγγεῖα ὑποδεκτικὰ τὰρίχων δύο ὠπὰ ἔχοντα: interpres Horatii ad illud Sat. 2, 4, *Byzantia putruit orca: Olla Græca*

ῥαυα, seu *vasis* genus ore angusto, in formam *καρα-
λίου*. In his conditas menas & pelamides, viles pi-
sciculos, clientes pauperculi caufidicis & patronis
suis donabant: quo allusit Persius Sat. 3: *Menaque
quod prima nondum defecerit orca*; & Juvenal. 7:
*Quod pretium vocis? ficus, petasunculus, & vas Pela-
midum*. Præterea VASA STANNEA piscium falsuræ
tribuit Plautus; cujus versus apud Festum ita le-
gendos arbitror: *Muriaticam autem video in vasis
slagneis Bonam naritam, & canltam, & tagurica,
Apuinas fartas, conchas piscinarias*; ubi *muriatica*
intelligitur coena, *slagneis* pro stanneis antiqua scri-
ptura, de qua alibi dixi, *narita* piscis minutus, Græ-
co nomine *Rhina*, Latine *squarus*, *Canita* eadem ca-
nicula, nisi quis malit *cornutam*. Utraque Plinio
memorata 32, ult. *Tagunia* piscis, qui Athenæo
ταγύνια. *Apuina*, apuæ pisciculi; e quibus ga-
rum optimum conficiebatur, ut refert Plin. 31, 8.
OLLÆ serviunt condituris fructuum hortensium,
ut pomorum, ficorum, uvarum, quas inde ollares
vocat Coel. Aurelian. & Martial. 7: *Dulci placenta
sordidam linie mappam. Illic & uvæ collocantur olla-
res*. Horat. Sat. 2: *venuncula convenit ollis*. Et hæc
quidem sunt ipsius fundi instrumenta, quæ rursus
habent alia sibi propria, sine quibus nullum omni-
no opus effici potest. Quam ob causam juriskon-
sulti instrumento contineri censuerunt personas &
res ad usum familiæ rusticæ & pecudum intra vil-
lam paratas: de quibus quam potero brevissime
dicam.

XIX. Villatici opifices & ministri sunt, molito-

res, pistores, coqui, fabri, fullones, calcarii, qui calcem domino coquunt ad refectiorem villæ; textores, lanificæ, focarii & *focariæ*, quæ sunt villicæ adjutores, focum curant, ligna afferunt, cibum & pulmentaria coquunt: de quibus fit mentio tit. Nautæ caupon. l. 1. tit. de instr. & instrum. leg. l. 12 & l. 25 tit. C. de donat. inter vir. & uxor. l. 3, ubi tamen *focariæ*, concubinæ quasi focum & larem colentes, accipiendæ sunt. Horum instrumenta cum sint multa & diversa pro ratione artis & operæ, recensentur inter cetera a scriptoribus rei rusticæ, maxime a Catone, FISTULA & PILA FARRARIA ad far pinsendum, PILA FABARIA ad fabam fream, PILA LIGNEA, in qua tunduntur grana molliora, ut zea: cujus mentio Piin. 18, 11. PILA SEMINARIA ad terendos seminum nucleos. PILUM FABARIUM, FARREARIUM, SEMINARIUM, quo faba, far & semina in pilo sive mortario feriuntur & tunduntur. PILA BULLONICA, in qua tunduntur panni & vestes, ut poliantur. CRIBRA INCERNICULA, quibus frumenta purgantur, antequam molantur, vel pollen a furfurum recrementis discernitur ac separatur. MATEOLA est parvus tudes ligneus ad succudendam & adigendam materiam, dicta a rusticis κατ' ἀφάρπειν *mateola* pro materiola; quomodo sæpe dictiones pronuntiabant, ut Plautinus rusticus Truculento, *Cauliator*, *conia*, *rhabo*, pro *cavillator*, *ciconia*, *arrhabo*: nisi est a Græco ματέω. PAVICULA est lignum ponderosum utrinque ansatum, quo sola & filices tunduntur, ut æquentur & solidentur. *pavire* enim & *depavire* est ver-

berare. Hoc major & ponderosior est **FESTUCA** sive *festuca*, qua pali & trabes magna vi in terram adiunguntur; unde *festucare fundamentum* dixit Cato pro fistucis solidare. **FORCIPES** ferreæ, ad focum ignemque instruendum & ornandum. **RUTABULA** lignea, quorum usus pistoribus in proruendo igni, panis coquendi gratia, auctore Festo. **FOCULUS** fictilis, æneus, ferreus, ut ignitabulum, in quo ignis servatur & accenditur, vel prunæ candentes inferuntur mensæ ad calefaciendum cibum. Cicero pro domo: foculo posito in rostris. Gellius 1, 19: *Tum illa foculum coram eo apposuit*. **TESTUM & TESTUS** est vas figulinum vel æneum, sub quo in foco calefacto cinere & prunis superinjectis & circumpositis panes, liba, ceteraque dulciaria coquebantur. Unde *testuarium* edulium, quod sub testu calido coquebatur. Varro L. L. 4. Ovid. Fastor. 2: *Ara fit, huc ignem curto fert rustica testu*; & 5: *Stant calices; minor inde fabas, olus alter habebat, Et spumat testu pressus uterque suo*. **BATILLUS** instrumentum domesticum ferreum vel ligneum, ad similitudinem palæ, quo cineres & prunæ tolluntur, aut immunditia effertur. Varro 3: *pastorem cum bacillo circumire oportet, ac sterqus tollere*. Horat. *latum clavum prunæque batillum*. **ROTA AQUARIA** sive *tympanum*, quo aqua de puteo aut flumine trahitur ac tollitur; vel etiam far molitur. Plin. 17, 11: *Rotis etiam, quas aqua verset obiter & molat*. **RUDIS & RUDICULA** est instrumentum coquinarium ferreum vel æneum, qua versant in aheno elixa, aut spumam detrahunt. Cato: *rudicula agitato crebro*. Plin. 34:

versatum rudibus ferreis, aut ferulaceis. TELA JOGALIS, instrumentum textorium, in quo imponitur & convolvitur detexenda tela. Ovid. Metamorph. 6: *tela jugo juncta est.* AHINEUM, ÆNEUM vel ÆNUM, vas ex ære factum, in quo aqua ad potandum aut lavandum calefit. Cæcil. Hymocide: *quin mahra licitari adversum æneum cœpisti sciens.* Glossæ: *Æneum, αἴβης.* Paulus tit. de instr. & instrum. leg. l. 18: *Nec multum refert inter cacabos & ænum, quod supra focum pendet: hic aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* Ulpian. tit. locati l. 19: *Item ænum, in quo olea calida aqua lavatur.* AHENUM COCULUM, in quo cibus familiæ coquebatur: quod cepisse culleum non mirum in numerosa familia, qualis rusticorum Romanorum fuit. Plaut. *æneis coculis mihi excocta est omnis misericordia.* Festus: *cocula vasa ænea coctionibus apta.* Isidorus: *cocula-ligna arida, vasa ærea.* Quamvis etiam in aheno vinum, sapa, defrutum decoquebantur. Virg. Georg. 1: *Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem, Et foliis undam tepidi despumat aheni.* CATINUS & CATINUM, vas escarium fictile, in quo parabantur & apponebantur pulli, pisces, & jurulenta, pulmentaria, vel intrita, ut in lance assa; dictum a Græco *κάτανος*, inde diminutivum *catillus*. His accedebant LINGULÆ, quæ sunt instrumenta plana & oblonga instar linguæ, apta ad miscendum & secandum, ut videre est apud aromatarios. HAMA, vas aquarium rotundum, ventre gibbofo, compescendo incendio accommodatum, quod Cato refert inter vasa ahena cap. 136, meminit Juvenal. 14: *dispositis*

redives hamis, & Plin. epist. 10. Paulus tit. de
 ræfesto vigilum, Ulpian. tit. de instr. & instrum.
 eg. Sed in quotidiano usu etiam fuisse hauriendæ
 quæ indicat Colum. 10, ubi e cucurbita fieri di-
 cit: *aut habilem lymphis hamulam, Bacchove lage-*
ram. MATELLIO, vas aquarium ansatum, ad simili-
 tudinem matulæ, unde nomen invenit. NASITER-
 NA, genus vasis ænei, ansati & patentis: quale erat,
 quo equi in Circensibus post confecta spatia per-
 fundi & refici solebant: ita dicta, quod tres nasos,
 id est, ansas haberet: meminit Cato de re rustica
 & in orationibus, Plautus, Stichus, Varro & Fe-
 stus: licet interdum gemino s scriptum *nassiterna*,
 quasi a nassa deducatur. SCUTRISCUM est patella æ
 rotunditate scutiformi dictum, sicut & *scutra*, un-
 de *scutula* & *scutella*, de quibus in notis ad Cato-
 nem. Cæcil. Hymnide: *quæ narrare inepti est scu-*
tras ferventis. SITULUS AQUARIUS, vas hauriendæ
 aquæ proprium, quod *Situla* vulgo dicitur; Plaut.
si hanc situlam accepero. Alius SITULUS BARBATUS,
 vas aquarium humile & concavum, quod Græca
 voce *Nanus* dicebatur, auctore Festo. SOLIUM, vas
 concavum & patens, ut alveus, cujus usus in la-
 vatrina ad pannos lineos emaculandos, vel in bal-
 neis ad lavanda corpora. TRULLA fictilis ænea vel
 lignea, quæ per manubrium cavum e culina in la-
 vatrinam aquam fundit, vel vinum aut oleum in
 solia, a *truva*, *truvula* diminutive, deinde *trulla*:
 si etiam vas portorium oblongum, naviculæ in-
 ar, apud Plautum, Ciceronem, Horatium, Pli-
 um, Juvenalem, & Scævola, vel *lasanum*, in

quod ventris onus deponitur, vel cæmentariorum instrumentum trigonum, quo dealbati tectorio muri aut delutati linuntur & complanantur, a terendo, vulgo TROFFELL. Palladius 1, 13: *trulla æqualimus*, & c. 15: *prima trullis frequentetur inductio*. TRULLEUS & TRULLEUM, vas est aquarium latius & capacius, quam trulla, sine manubrio cavo, quo manus, Nonio teste, abluuntur. URNA QUINQUAGENARIA, quæ quinquaginta sextarios capit, sive urnas duas cum dimidia. URCEUS AQUARIUS, quo aqua frigida in ahenum infunditur.

XX. Adhuc continentur cibaria & vestimenta, quæ dominus familiæ præstare cogebatur. Seneca de benef. 3: *aliquid, quod dominus præstare servo debet, ut cibarium, vestiarium*. Cibus autem rusticorum non erat omnibus idem, sed alius præfectis & liberis, alius operariis servis & compeditis; nec eadem mensura omnibus, aut omni tempore dabatur. *Panis rusticus* nominatur a Plinio 19, 8, cujus crustæ inspergebatur candidi papaveris semen, ovo affuso inhærens, inferior crusta allio, gitaque cereali sapore condiebatur. Hic fuit vel triticeus, vel filigineus, vel hordeaceus, sive ex solo hordeo, sive ex hordeo & tritico mixto, vel denique ex milio, ut testatur Cato 57, & Colum. 2, 9. Vilior *panis cibarius* vel *secundarius* ex farina non cribrata, vilissimus *furfuraceus* vel *acerosus*, furfurum recrementa & aceris paleæque sordes retinens, quem vocat Plautus in *Asinaria*, & Suetonius Nerone *sordidum*, Terent. in *Eunucho atrum*, Juvenal. 5 *caninum*, quod canibus cum jusculo præberetur, Apicius &

Coelius Aurelian. *Cantabrum*. PULS ex panico pin-
 fito, vel ex milio, vel ex farina hordeacea, aqua
 cocta interdum lacte commixta: *pulmentarium* co-
 ctum vel crudum, quale Catonis, quod habet oleas
 conditas; *halecem*, id est, piscosum falfamentum;
 falem & acetum; quo postremo designari *poscam*,
 nonnulli perperam existimant. Nam *posca* non fuit
 inter diaria, sed urbana, nimirum plebeculæ & ser-
 vorum potio vilis, confecta ex vino mucido, aquæ
 vel aceto mixto, ut præter medicos indicat Plau-
 tus Milite, ubi servus queritur, *alios ebrios esse ex
 optimo vino, alios poscam potitare*. Præterea erant
 inter edulia familiæ rusticæ fici, cæpæ, allium cum
 sale, olus cordum, moretum, factum e lacte, caseo
 & herbis, etsi non omne intritum significat: inter
 dulciaria *panis depsticius*, id est, subactus manibus
 in mortario, placentæ, liba, globuli, spiræ, scri-
 blitæ & similia. Potus LORA, quæ fit vinaceis aqua
 lotis & perfusis, quasi mustum dilutum, *Vinum præ-
 liganeum* Catoni, *operarium* Plinio, quod ad usum
 familiæ operarumque, ex uvis ante justam maturi-
 tatem prælectis expressum, per æstatem bibebant;
 sicut per hiemem mustum cum aceto, sapa, & aqua
 marina mixtum. Mensura, quæ & *demensum* dicitur
 a demetiendo, & *diurnum*, & *diarium*, quod in
 dies singulos fiebat, non semper eadem servabatur,
 sed pro conditione operæ & temporis variabat;
 veluti, Villicus, Villica, procurator & alii, qui
 magis cura & custodia, quam labore res villaticas
 administrabant, in menses singulos accipiebant tri-
 tici modios tres: operarii per hiemem modios qua-

tuor, per æstatem modios quatuor semis: compediti per hiemem panis pondo IV; ubi vineam fodere incipiebant, pondo V. Contra in urbana familia pro ratione & dignitate ministeriorum demensum distribuebatur: & maiorem mensuram accipiebant servi lautiores & honestiores, quam mediastini & infimi. Ex qua varietate est, quod Sallust. histor. 3 in oratione Macri Trib. pleb. & Seneca epist. 80, servis quinos modios assignat; Donat. in Terent. Eunuch. quaternos. Vestimenta familiæ erant tunicæ pelliceæ, saga, centones & centiculi, manicæ de pellibus, quæ vel in silvis, vel in vepribus rustico operi & venatorio poterant esse communes: Cuculli, sive Cuculliones, *Galeri* in modum galeæ facti, *pilei* densi crassi, & futiles e pellibus lanariis, quales prisco ritu fuerunt Romanorum pontificum *galeri*. Utraque capitis tegmina ad arcendas pluvias. Colum. 1: *cultam vestitamque familiam magis utiliter, quam delicate habeat, munitam diligenter a vento pluviaque, quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis, cucullis*. Auctor Moreti de Similo rustico, *tecusque galero Sub juga parentes jungit lorata iuvenco*. PERONES & SCULPONEÆ, quas Cicero in Pisoniana, & Petronius Satyrico *soleas ligneas* vocant, sunt calceamenta rustica & servilia: illa e corio crudo fiunt, hæc ex solido ligno exsculpto, dicta a sculpendo: unde *Peronatus* & *Sculponeatus* indutus peronibus sculponeisve. Virgil. lib. 7: — *crudus regit altera pero*; ubi Servius: *Pero rusticum calceamentum*. Persius: *Navim si poscat sibi peronatus arator*.

XXI. Similiter comprehenduntur pecudum majorum instrumenta, ut boum *juga lignea*, vel *lorea*, quæ binos ternosve jugant, Asinorum *instrata*, *capistra*, illis insternuntur, his alligantur, si quando inscenduntur. *Clitellæ*, id est, fellæ dossuariæ imponi mulis & asinis consuetæ, ad onera commodius gestanda. *Helcia* lorata, sparteæ, vel cannabina, ante pectus ab armis dependent, quibus asini equive currus per *temonem* trahunt, vel molas per *machinulam* ipsis annexas versant: dicta a Græco ἔλκω, traho. Apulejus 9: *defectum alioqui me helcio sparteo*, demoto nexu machinæ liberum, applicant præsepio. Equorum habenæ, frena, *oreæ*, quæ ori induntur, *Murices*, iidem *lupi* & *lupata* frena ferrea asperima. *Stragula* insterni solita, *Ephippia* fellæ ad insidendum impositæ propter mollitiem vectorum, calcaria, cingula, eadem zonæ, quibus cinguntur & dstringuntur, soleæ pedibus suppositæ. Quæ magnam partem non tam instrumenta fuerunt, quam ornamenta: qualia etiam censentur *frontalia*, quæ sunt laminæ a naribus ad frontem inter oculos ductæ, in summo latæ, in imo contractæ, forma scuti longi; *balei*, qui tergo injecti ventrem superiorem ambiunt, unde *phaleræ* dependent; *Monilia* circa collum & pectus demissa, *phaleræ* ornamenta pensilia, quæ omni corporis parti adduntur: etsi Suidas frontem, Herodotus maxillas, Servius pectus ornari phaleris tradant. In his autem ornamentis veterum imperatorum & principum fastus maxime enituit: habuerunt enim ista aurea, gemmata & cæolata, ut de *frontalibus gemmatis* testatur 37.

12, de *soleis aureis*, idem lib. 38, 11, de frenis, monilibus, stragulis, cingulis aureis & gemmatis, Virgilius *Æn.* 7 : *Aurea pectoribus demissa monilia pendunt, Tecti auro, fulvum mandunt sub dentibus aurum.* Statius *Thebaid.* 3 : *Spumantes procul mandunt adamanta jugales ;* & lib. 12 : — *ignea gemmis Cingula.*

Claudianus de equo Honorii Imperat.

Dumque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,

Hac uterum zona cinge frementis equi.

Sanguineo virides morsu versare Smaragdos,

Et Tyrio dignum terga rubere croco.

Apulejus de Deo Socratis : *Neque in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimæ cervicis duritias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia varia gaza dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent, si frena calata, si ephippia fucata, cingula aurata sunt.*

VOCUM QUÆ IN HOC LIBELLO

EXPLICANTUR SYLLABUS.

Actor	cap. 2	Cortinæ	11, 12
Adagiæ oves	5	Cordi agni. Cordum	5
Admissarius equus	4	Crates	8, 11
Africanæ gallinæ	7	Cuculli	20
Aheneum, Ahenum	19	Culleus	16
Albanus canis	6	Deliacus	3
Altilis bos	4	Deliculæ oves	5
Alveus	11	Delici porci	5
Ambidentes oves	5	Digitabula	2
Amerinæ corbes	11	Dispensator	2
Amphoræ	17	Doliaris servus	2
Apicæ oves	5	Dossuarius asinus	4
Armenta, Armentarius	4	Ephippium, sella equi	21
Armillæ	11	Epistatæ	2
Atrienfis	2	Ergastularius	2
Aviarius	3	Epiroticus canis	6
Balcei equorum	21	Expartæ oves	5
Batillus	19	Factor. Factus	3
Bidens, Bipalium	8	Fartor	3
Bidentes oves	5	Fœta sus	5
Cadus	17	Fibula, Confibula	11
Cadus falsamentarius	8	Fidelia	17
Calathus	13	Fisci, Fiscina, Fiscella	12
Capistrum	21	Fistula farraria	19
Capreolus	8	Fistuca	19
Capulæ	12	Flagellum	9
Capulator	3	Focarii, Focariæ	19
Catinus, Catillus	19	Foculus	19
Cellarius	2	Forda Bos	4
Cisterna vinaria	15	Forma casearia	13
Clitellæ	21	Fornicarius	2
Colluviaris porcus	5	Frontalia	21
Confoeta sus	5	Funis ductarius	11
Colum vinarium, nivarium	11	Funalis equus	4
Conchæ	12	Furca	10
		Furcilla	9

Galerus	20	Meliponti	11
Gallinarius	3	Mellarius	3
Gemellar	12	Miliarium vas	11
Germinifeca	3	Minæ oves	5
Globuli	20	Molossicus canis	6
Granaria	15	Monitor	2
Hama	19	Mediolanum unde	1, 3, 9
Helcium	21	Moretum	20
Hippocraticum vinum	11	Murex	21
Hirtæ oves	5	Musia	18
Horda bos	5	Mystici porci	5
Horrea	15	Navia	11
Hostus	3	Nasiterna	19
Incerniculum	18	Nefrendes porci	5
Incientes oves	5	Occator	3
Irpex	8	Olearius	3
Jugarius	3	Orca	18
Jugatorius, injugis bos	4	Oreæ	21
Jugalis equus	4	Ostiarus	2
Jumentarius	3	Pala	8
Labatir	15	Panis depsticius	20
Labrum eluacrum	12	Panis cibarius, secundarius	20
Laconicus canis	6		
Lactaria vacca	4	Parta vacca	5
Lævus bos	4	Pascalis ovis	5
Lagena	17	Pastinum	8
Legulejus	3	Patibula	11
Licinus bos	4	Patulus bos	5
Lingula	11	Pavicula	19
Linter	11	Pecten	9
Lora	20	Peculiares oves	5
Lumaria	8	Pedicinus	11
Lunatæ	9	Perones	20
Lupus, Lupatum	21	Pellitæ oves	5
Machinarius asinus	4	Phaleræ	21
Mala struthea	18	Pila, Pilum	19
Mala cydonia	18	Plostrarius asinus	4
Mala melimela	18	Politor	3
Marra	8	Porculator	2
Mateola	19	Porculus	11
Mediastinus	3	Porcetra	5
Medicæ gallinæ	7	Posca	20

Præliganeum vinum	20	Situlus aquarius	19
Pollitræ gallinæ	7	Spira	20
Pumiliones, Pumilii	7	Soloces oves	5
Pustulosa oves	5	Storia	14
Quali	11	Strictor	3
Quala fatoria	8	Subjugium lorum	21
Quadrantal	17	Subrumi agni	5
Ralla	8	Subscudes	11
Rastrum	8	Sucula	11
Rastrarius	3	Superjumentarius	3
Rastelli	10	Tanagricæ gallinæ	7
Regulæ	12	Testa	17
Rejiculæ oves	5	Testum	19
Riscus	15	Tela jogalis	19
Rota aquaria	19	Tintinnabulum	14
Rud's, Rudicula	19	Torcular & torcularium	11
Runcina, Runcator	3	Topiarii	3
Rustaria falx	8	Traha	9
Rutabulum	19	Trapetum	12
Rutum, rutelum	8	Tribulum	9
Sacres porci	5	Trimodiæ	11
Sagmarius equus	4	Trochlea	11
Salgama	18	Trulla, trulleum	19
Salictarius	3	Tympanum	12
Saltuarius	3	Tullianum pro ergastulo	2
Sarculum	8	Vallum, vannus	9
Sarritor	3	Vectarius equus	4
Scutiscum	19	Vectis	11
Sculponeæ	20	Vectes acrifolii	11
Scirpiculus	14	Ventilator	3
Scriblita	20	Ventilabrum	9
Seria	16	Verriculata falx	9
Serarii porci	5	Ungues ferrei	11
Sinus & Sinum	13	Urceus, urceolus	16
Sirpea	8	Urcei mustarii	11
Sirpiculus	14	Urna quinquagenaria	19
Sirpicula falx	8	Uter vinarius	17

TURNEBI ET GESNERI

ANNOTATIO DE TRAPETO.

Turnebi, ex Advers. 20, 7.

TRAPETUM, quo oleæ teruntur, ita accommodari præcipit Cato capite 22, ut statuatur ad libellam æquatum, ne quid fastigii, ne, quid devexi habeat: sed ut æquato situ & planitie perlibrata positum sit. id enim, *librare* cum dicit, intelligit: *ab labris digitum minimum orbem abesse* vult. orbis autem mola est olearia, qua in trapeto olea teritur: qui ita in trapetum cavum convenire debet, ut labra trapeti eum non tangant nec terant, sed ab eis digitum minimum undique absit. *Ab solo mortarii, orbis cavere oportet mortarium ne terant*: ut diximus, ab labris orbis abesse debere mortarii & trapeti, item abesse a fundo & solo eos oportet, ne terant ejus fundum. *Inter orbem, & miliarium, unum digitum interesse oportet. Miliarium* vas est angustum & oblongum, milii formam referens. subdebatur autem etiam trapeto miliarium, tanquam fulcimentum, & in eo columella ferrea recta stabat, qua mola tenebatur: quod miliarium ita temperari accommodarique oportebat, ut quod ad latitudinem attinet, inter orbem & miliarium non amplius digitum interesset. quod si plus interesset, miliarium constringebatur, & in arctum adducebatur ejus laxitas. Ita operi aptius erat & firmitus. ita enim quod

nimum intererat explebatur, & spatium illud inane minus reddebatur, quod amplius ante hiabat. si orbes sint altiores, nimisque deorsum descendant ad imum mortarii, eis orbiculos supponit, quibus attollantur. eodem modo latitudo temperatur & accommodatur. nam si lati satis non sint, circumdantur orbiculis ligneis eorum margines, aut armillis, velut rotæ suo cantho. mox sequitur, *summa summus DCXXIX nummi sestertii*, pro trapeto, composituris, vectura, operis hominibus v, cum bubulcis vi, quæque alia enumerat. Illa autem tota fabrica trapetorum difficultatis nonnihil habet. proinde conatus sum, si non picturæ lineamentis eam repræsentare, certe umbra quadam leviter designare. Hæc Turnebus.

Gesneri.

Varro L. L. p. 34, 5, *Trapetes*, inquit, *molæ oleariae vocantur*. Trapetes a terendo, *nisi Græcum*. Esse Græcum, jam ostendit Scaliger ex Odyss. η, 124 *ἑτέρας δ' ἄρα δὲ τρυγῶσιν*, "Ἄλλοι δὲ τραπέουσι". Plura habet Hesychius. Unde apparet, vocem *trapetus*, *trapetum*, vel plur. *trapetes* (tot modis enim dicitur) generatim notare machinam *calcandis* vel *exprimendis* sive uvis, sive, ut apud nostros, credo, semper, oleis. Huc pertinet etiam Varr. 1, 55, 5, ex lectione primarum editionum, a quibus cum discessissent reliquæ, Scaliger eam revocandam censuit, *demittatur ad trapetas, quæ res molæ oleariae, e duro & aspero lapide*. E lapide fuisse orbes, lapidibusque adeo molaribus, quos nostra ætas usurpat, non dissimiles, apparet præsertim ex Cat,

135, 6. Hic *orbis* fuit, quæ postea *meta*. Orbi subiectum fuisse *mortarium*, lapidem alium, aliquantum excavatum, cum *labro* five margine, qui *catillus* deinde dictus est, ad quod ita accommodandus erat orbis, ut neque fundum ejus five solum, neque labra tereret, constat ex Cat. 22, 1 & 2. Ad eam rem, tollendo nimirum orbi, columella in medio erat mortario fixa, quæ sustineret impositum sibi orbem non proxime illa quidem, sed intercedente *cupa*. *Cupam* autem & *miliarium* Catonis c. 20, it. 21 & 22, unum idemque intelligo, pyxidem nimirum, intra quam continetur *columella*, cui imposita pilei instar fuit. Hoc *miliarium*, hæc *cupa* deinde & transivit *orbem*, & sustinuit, ita ut stante firmiter *columella*, orbis, *miliarii* five *cupæ* opæ illi impositus, deinde funium & trochlearum beneficio circumageretur. Altitudo & latitudo temperabatur *orbiculis* ligneis vel *armillis* ferreis. Tantum intelligere me puto; superesse quædam in illa trapeti descriptione c. 20, 21, 22 mihi plane ἀδυνα non nego. Interim si comparentur ista cum iis, quæ ad ipsum Catonem notata sunt, non multum superesse puto. Vid. etiam ad Col. 12, 50, 7.

SCRIPTORES
REI RUSTICÆ
VETERES LATINI

RECENSIONE JO. MATTH. GESNERI

VOLUMEN QUARTUM

LEXICON
RUSTICUM

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
MDCCCLXXXVIII

L E X I C O N
R U S T I C U M.

LEXICON RUSTICUM.

A.

ABIMA fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. a Menate libertus, Varr. 2, 8. a se instituit ipse, Col. 11, 1. ab aspectu decorus, Col. 6, 29. ab hinc, Pall. 4, 13. ab his leguminibus, *h. e. post*, Col. 2, 10. ab uno & viginti diebus exactis, Pall. 7, 5.

Abacus, Cat. 10. *mensa structoria & coquinaria*. Ge. Alex.

Abiegna scobis, Col. 12, 43.

Abies Gallica, Pal. 12, 15.

Ablaqueatio nudavit radices, Col. 4, 14. adopertas (*int. ante ablaqueationem*) ostendit radículas, Col. 4, 8. ablaqueationis lacusculi, Col. 4, 8. *Malim ergo a lacu derivare hoc verbum, cum Georgio Alex. Beroaldo, quam a laqueis radicum, quibus liberantur arbusculae.* ablaqueationis orbem fortius exaltare, Col. 4, 4. *Ursin. coni. scrobem. Sed quidni orbem dicat illam aream, quae in ablaqueatione refoditur? Rotundum certe spatium ipsa stirpium & ablaqueationis natura desiderat.* Quid quod Graecorum consuetudo γυρδν, γυρδν & γύρωσιν hic agnoscat? & ipse Moderatus 5; 9. altis gyris ablaqueari oleas praecipit.

Ablaqueo. Quid sit ablaqueare disertissime docet Col. 4, 8. *vid. oblaqueo.* ablaqueari vitem antiquissimum est, Col. 4, 29.

pro Ablativis consequentiae, Nominativi, Veg. 2, 34. interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis non potest reprimi. An Gracismus est? Debebat certe animali despumato.

Ablegandum pecus a prato, Varr. 1, 47. cum ablegabuntur boves, Col. 6, 5.

Abnodare palmitem focaneum, *h. e. ablato illo vulnus levare*, Col. 4, 24.

Abnnit Saferna id ruris genus, Col. 3, 3. *h. e. respuit, damnat.*

Abolescit ficcitatibus vitis, Col. 3, 2. abolescunt, quae
Scripta. R. R. Vol. IV.

L E X I C O N

ex majoribus minora fiunt, ac tandem pereunt. Siccitatibus igitur abolefcunt uvae, h. e. rugis contrahuntur, ac tandem succo omni deftituta decidunt. Idem verbum occurrit apud Laetium 5, 732. & Virg. Æn. 7, 232.

Abominari, *h. e. deprecari*, Col. 6. Praef.

Aborigines solum mutarunt, Col. 1, 3.

Aborto. ne abortet, Varr. 2, 4.

Abrado dolabra acuta, Col. Arb. 10.

Abrotonites vinum, Col. 12, 35.

Abrotoni virga pro caprifico, Pall. 4, 10. macerati portione sedatur dolor ventris in pecudibus, Col. 6, 7. Veg. 3, 3.

Abscido fere *Lugdunensis MS. apud Palladium, & ita Jenfon. & Bonon. cum Commel. 4, 10. ubi scindere rel. Sed abscondere arbores*, Pall. 6, 4. absconditur messis, Pall. 7, 2.

Absinthiatum conditum, Pall. 3, 32.

Absinthides vinum, Col. 12, 35.

Absinthium Ponticum, Cat. 159. Veg. 3, 28, & saepe al.

Abstisto. nec abstistat id facere, donec &c. Col. 12, 19.

Absolvit spissitudinem olei sal, Pall. 12, 17. absoluta sunt liba, *i. e. parata, fertig*, Varr. 2, 8. absoluta tempestatibus dies, Pall. 4, 12. nebularum noctibus loca, *i. e. libera*, Pall. 1, 3.

Abstineo. abstinere pullos cibo & aqua, Col. 8, 5. *significatio transitiva, curare ut abstineant, prohibere, coercere. Schætz. si se imber abstineat, Pall. 3, 24. h. e. si non pluat. abstinentissimus somni & vini, Col. 11, 1. rebus Venereis, Col. 12, 4. abstineantur hordeo, Col. 6, 30. portione, Col. 7, 10. abstineatur a potu, Pall. 6, 7. abstineri debent, Col. 8, 5. abstinentus cibo bos, Col. 6, 7 & 9. ab humore, Col. 6, 26. abstinentis cibis aves, Col. 8, 5. Talia plura dedit Barth. 19, 15. p. 992.*

Abstractum pro Concreto pon. vid. Acerbitas, Ariditas, Maturitas.

Absumta ablaqueatione, Col. 5, 10. *De hac phrasi dubitat Ponted. ad Col. Arb. 24. absumtas vires refovere, Col. 2, 14.*

Abunde sit dixisse, Col. 5, 3.

Abundo. si abundaverit parum cruoris, *h. e. effluxerit*, Veg. 3, 4 b. *Ita abundavit sanguis per nares, Scribo. Comp. 47.*

in Abus Dativi & Ablativi non semper adhibentur. Scal. ad Varr. 2, 1. sed ex his equis qui nati pulli &c. h. e. equabus.

R U S T I C U M.

- Ac etiam, Varr. 1, 47. Col. 9, 12.
 Acacia nigra, Veg. 2, 34.
 Acanthini caules, Col. 9, 4.
 Acanthos imitatur pinea, Col. 10, 241.
 Acapnon mel, Col. 6, 33. *acapnon mel etiam laudat Plin.*
11, 16. f. 16. Strabo ἀκάπνιστον appellat l. 9, p. 400. genus
pellis Attici, quod circa argenti fodinas confieret, idque dici
ait ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἀκαπνάς, credo quod fumus non ad-
hiberetur ad repellendas apes, quo aliquantum vitari mel necesse
est. cf. Harduin. ad Plin. l. c. ligna acapna vid. Cat. 130.
 Accedit propius ut non sit macra, quam ut sit jejuna,
 Varr. 1, 9. per gradus vindemia, Pall. 3, 9.
 Accendere Venerem, Col. 8, 11. accendi æstatis vapori-
 bus, Col. 9, 6.
 Accessiones parvæ, Col. 1, 7.
 Accipiter, Col. 8, 4 & 8. *MS. Lips. ancipiter.*
 Acclamationum verens bos, Col. 6, 2.
 Acciues inter se crates, Col. 12, 15. acclivibus locis,
 Col. 3, 15.
 Acclivitatis difficultas, Col. 2, 4.
 Accommodare trapetum, Cat. 21. accommodantes ope-
 ra temporibus, Col. 11, 2.
 Accommodum digestionem, Pall. 8, 8. labori potius, quam
 velocitati animal bos, Veg. 3, 2.
 Accubans non nisi sacris diebus coenet villicus, Col. 11, 1.
 Accuratio. ad omnem Accurationem, Veg. 1, 56. *h. e.*
accuratissime.
 Accurare victum & cultum, Col. 12. Præf.
 Accusativus absolute positus pro ablativo, Cat. 90. palum-
 bum recentem ut pressus erit &c. *subaudi quod ad. vid.*
Perizon. ad Sanct. 4, 11 extr. add. Cat. 42. ligustici unciam,
int. lumen, vel simile quid, Col. 12, 57. Turis masculi un-
ciam unam &c. Veg. 3, 42. pro nominativo, Col. 6, 3. eos-
que nemo dubitat, quin optimi sint. Sic e. c. etiam Cæsar B.
G. 1, 39. rem frumentariam, ut satis commode supportari
posset, timere se dicebant.
 Aceo. si aceat vinum, Cat. 148.
 Acerbitas, *pro uvis acerbis*, Pall. 3, 9.
 Acerbæ uvæ, Col. 3, 21. *maturis opponuntur.*
 Acervatim enectæ, Col. 9, 13.
 Acetabulum. quantum acetabulum capiet, Veg. 1, 17.
 add. 2, 53. *Hemina signatur quarta pars, i. e. drachmæ quin-*

L E X I C O N

decim. Bero. Idem verbum Catoni restituendum c. 102. pro catapulm. Apud Vegetium saepe scriptum est accetab.

Acetum ut fiat, Col. 12, 5. acerrimum & pulcherrimum, Cat. 104. ficulneum, Col. 12, 17. laserpitiatum, Cat. 116, e malis, Pall. 3, 25. mulsum, Cat. 157. de piris, Pall. 3, 25. scylliticum ut fiat, Col. 12, 34. & Pall. 8, 8. e sorbis & piris, Pall. 2, 15. mellis aceto, Col. 12, 5. *Forte legendum aceti. Plin. 11, 15 pr. In omni melle quod per se fluxit, ut mustum oleumque, vocatur acetum. Hesych. ἀντὸν, κρᾶτιστον. An etiam mellis aliquod acetum est, sive mel acidum? Certe prohibent quantum possunt mellarii, ne qua panis incidat mica, a cuius fermento scilicet effervesce & vitari mel putant.*

Achæi solum mutarunt, Col. 1, 6.

Achaica myrrha, Col. 10, 173. τὸ σμυρρεῖον ita vocat, quod in Græcia nascatur. Dioscoride vero teste provenit in Bæotia, quæ etiam Achajæ nomine cum adjacentibus regionibus venit. vid. Cuper. in epist. ad Constant. Hugenum, quam profert Columbus ad Laclantium de M. P. c. 50. Schættg.

Achanti unc. 6. Veg. 1, 10. inter suffumenta.

Acheloides nympha Pegasidum comites, Col. 10, 263.

Achrades pyri, Col. 7, 9. 10, 15 & 250. unde silvestres esse apparet.

Acina crassa, Col. 12, 43. proprie igitur sunt folliculi, quibus vinacea celantur, Col. 11, 2. vid. Græv. ad Cic. de Sen. 15.

Acina pro ipsis baccis uvarum, ut arida & vitiosa, Col. 12, 39. corrugata, Col. 12, 39. corrupta, Cat. 112. Col. 12, 39. rugosa, Col. 12, 43.

Acinaria dolia, Varr. 1, 22.

Acinaticium vinum, Pall. 1, 6. *Huius conficiendi rationem vid. apud Cassiodorum Var. 12, 4.*

Acinus. acini varii in una uva coloris, Col. Arb. 9.

Acnua quid? Varr. 1, 10. Col. 5, 1.

Acontizare ut possit sanguis, Veg. 1, 26 & 27. h. e. profilire, emicare.

Acopon thermanticum, Veg. 1, 43. unguentum dolores leniens & calefaciens. add. 2, 11 & 54. Plinii etiam & Celsi vocem esse, docet Rhodius Lex. Scribo.

Acorem facit hæc res, Col. 3, 21. concipit lac, Col. 7, 8. redolere, Col. 12, 18. acore vitatur lac, Col. 12, 13.

Acori libra, Veg. 3, 57. Pontici, Veg. 3, 79. *Descriptio*

R U S T I C U M.

pariter & pictura Dodonæi convenit cum eo, quem cives mei vocant Calmus. Sed calamum aromaticum male dici acorum idem confirmat.

Acquiescit vinea palo, adminiculo, Col. 4, 12.

Acratophorum, Varr. 1, 8. *vasis genus.*

Acredinem cepis tollunt nuces, Pall. 2, 15.

Acrimoniæ brassicæ non potest ferre ulcus, Cat. 157.

Acris. Acre ut fiat vinum vapidum, Col. 12, 5. acrior sol. Col. 11, 2. ignis, Col. 12, 19.

Acrus, a, um, *etiam dixere.* Acra radice, Pall. 9, 5. cum aceto non acro, Veg. 2, 7. aceti acri, Veg. 4, 28.

Acrifioneos amores, Col. 10, 205.

Acro vel acron. Acronis suilli usus, Veg. 3, 66. *it.* 4, 8. *add. Morgag.* 4, 43. ungulam de perna in simili re commendat Cat. 158.

Acrocolesium, Veg. 4, 12.

Acroteria, *al.* acrocolia, *quæ glossa est τῶν ἀκρωτηρίων;* *ætte synonymum.* Veg. 2, 47. ἀκροκόλια, ἀκρωτήρια, *extrema artuum, manus, pedes &c.*

Acrifolii vectes, Cat. 31. *Monet Porphyrius in omittis ista:* Catonis *Acrifolia* arbor eadem est, quæ vulgo *Agrifolium*, Germanice *Hulsen* dicitur, habetque folia aculeata, & ob duritiem apta est vectibus; quod Plinius per incuriam non animadvertit, & *Aquifolios* reposuit. *Sed vid. Aquifol.*

Actæonis μῦθος, Varr. 2, 9.

Actæus. Actæi mellis Hymetti, Col. 10, 386.

Actiones Mamiliæ, Varr. 2, 5 & 7. *h. e. formulæ, quæst quidam rerum agendarum modi. Vid. Formulæ.*

Actor, servi genus, villico simile, Col. 1, 7 & 8. *it.* 12, 3. Sic forte etiam legendum Col. 6, 27. pro auctor. convenit providere auctorem industrium. *Vid. Schæstg. ad Juven.* 3, 719. *Cort. ad Plin. Ep.* 13, 19, 2.

Actus primus villaticæ pastionis, Varr. 3, 11 extr. *conf.* 1, 9. 1, 26. 2, 10.

Actus agrimenforum quis? Col. 5, 1. minimus Varro- nis, *ibid.* quadratus, Varr. 1, 10.

Aculei caleis, Col. 8, 2.

Acumina seminum terræ infigenda, Pall. 2, 15. *acumi- ne deorsum verso ponuntur ossa Persici,* Pall. 12, 7.

Acuminis strenui minister, Col. 1, 9.

Acuo. acuere palos, Col. 11, 2.

Acus grani, Varr. 1, 52. seminum, Cat. 37. fabaginum,

L E X I C O N

Cat. 54. substernendum gallinis, Varr. 3, 9. durissimæ, Col. 2, 10. mixto acere e frumento.

Acus mergendis sarmentis, Pall. 1, 43. *h. e. subula.*

Acutata bene sagitta, Veg. 1, 22.

Acutum cuprinum, Veg. 3, 2. *it.* 1, 12.

A. D. *ante diem.* Schættg. ad Varr. 1, 28.

Ad medium complere, Col. Arb. 4. ad pabuli condimentum, Col. 7, 3. ad ischiadicum vinum, Cat. 123. ad alvum crudam &c. Cat. 125 sqq. * *Pro in.* ad casas, Varr. 2, 10. *Vid. de hac ratione Scheff. ad Petron. c. 61. * Pro ablativo instrumenti.* ad acutam cannam exseces, Veg. 3, 3. ad spongiam deterges, Veg. 3, 4. *Vid. Morgag. 3, 8.* Ita ad siphonem, ad cornu, 1, 10, 11, 17, 34, 45, 56. ad manum, Veg. 1, 47. ad colum colabis, Veg. 1, 56.

Adaggerare terram circa arbores, Col. 5, 11. *it.* Cat. 94.

Adamat partes suas orbis spiritus, Col. 10, 199.

Adapertas vites relinquere, Col. 5, 5. *Forte legendum etiam adaperta* Col. 10, 145 & 239 & 261. *pro adoperta.*

Adaquare, Pall. 3, 33.

Adarce, Veg. 3, 48. 4, 28. ἀδάρεν, *spuma salsa concreta ad arundines. v. Gorraeus.*

Adaruit amurca, Cat. 98.

Addere, *h. e. indere, infundere, etiam de prima specie, cum nihil adhuc est in vase.* Varr. 1, 54. *it.* 3, 15. Col. 12, 22 & 57. *Pliniana plura damus ad Fabri thesaurum. v. Adjicio.*

Addubitare, Col. 3, 8.

* Adduco. adducere ad utilitatem, Varr. 1, 20. *de bobus domandis.* adduci ad aratrum. Varr. 1, 20. adducunt te pedes ad mercatum, Varr. 2. Præf. adduci, *h. e. credere,* Col. 2, 1.

Adeps. adipis præfulsi, Pall. 4, 12. *sed MS. Syll. præfulsæ, ut est etiam* Col. 6, 2. *Ita leoninæ, it. ursinæ,* Veg. 4, 22. *porcinæ,* Veg. 3, 47.

Adepta *pass.* Pall. 14, 126. *recepta, adoptata.*

Adfero, adflo. *vid.* Aff.

Adfrico. adfricare se arbori, Col. 7, 5.

Adfrio, Varr. 1, 57.

Adhærescunt Persica amygdalis, Pall. 12, 7. *h. e. insita illis comprehendunt. Forte eundem intellectum habet adhærentes, ibid. paulo ante: obruas diligentius adhærentes.*

Adhiberi admissuræ, Col. 6, 27.

Adjaceo. adjacere foribus, Col. 1. Præf. adjacens complexibus feminæ, Col. 12, 1.

R U S T I C U M.

Adigere fissuram cuneo, Col. 5, 10. fissuram cuneum tedæ pineæ adigito *legi vult Urfin.* Forte librarii culpa intercessit; voluitque *Urfinus* in fissuram. adigi oportet lactentes ad matres, Varr. 2, 5.

Adjicialis cœna, Varr. 3, 6. dicebatur convivium, quod pontifices, augures, & alii sacerdotes, in aditu honorum suorum populo dabant; quale describit *Macrobius* 2, 9. præter quem consulendi *Baccius de conviviis* 1, 2, & *F. Urfinus ad Ciacconium de triclinio* p. 175. Unde aditiales dicere mavult *Grævius præf. T. XII. Ant. Rom.* cui lectioni favet *Coll. Ang. Politian.* Sic & apud *Plin.* 10. s. 23. it. 29, 14. habent libri scripti pariter atque excusi. Et hoc verius puto. Certe ἐτυμολογικώτερον est.

Adjicio, de medicamentis vel cibis, ut addere, etiam ubi de prima aut una adeo specie sermo est, Col. 12, 3, 16, 21, 43, 54 & 56. Pall. 12, 22.

Adindito subscudes, Cat. 18.

Adinvicem, vid. invicem.

in Aditu, Col. 9, 15.

Adjugare vites, Col. 4, 17. *Auctoritates alie in Fabriano thesauro allatae.*

Adjutores, Cat. 21.

Adjutorio calami annecti debet, Pall. 4, 1. adjutoria se-nectutis, Col. 12. Præf.

Adjutrice data, Col. 12, 1.

Adjuvo. nisi stercus adjuverit, Pall. 3, 9. add. c. 18. & vid. Juvo. adjuvandas salices aquationibus, Pall. 3, 17.

Adlatrare locupletissimum quemque, Col. 1. Præf.

Admetiri vinum, it. admensum vinum resolvere, Cat. 148.

Adminiculo. adminiculari vinea ut debeat, Col. 4, 26.

Adminiculum viti contribuere, Col. 5, 8. adminicula fissilia, Col. 4, 33. hominum, Varr. 1, 17. amminiculum scribunt omnes editi Pall. 3, 24, 4, 9.

Administratio tempestitiva harum rerum, Col. 11, 2. h. e. peractio.

Administro fœnificium, Varr. 1, 17. insitionem, Col. 11, 2. sementem, Col. 2, 22. vindemiam, Col. 11, 2. ubi est peragere. sed administratur mel in secundam mensam Varr. 3, 16.

Admisces in sextariis singulis, Pall. 6, 16. & 8, 7. admisces an futuri temporis? Veg. 3, 22 & 28. Vid. sub misceo. de Admissariis equis, Col. 6, 27. Pall. 4, 13. admissarius asinus, Pall. 4, 14.

L E X I C O N

de Admissione (pecoris) videndum, Varr. 2, 1.

Admissuræ idonei boves, Col. 6, 24. equi, Col. 6, 27. admissuras facere, Varr. 2, 4.

Admissus, *a, um.* admissæ canes, Varr. 2, 9. *videtur enim h. l. legendum: quæ tunc admissæ, h. e. veris initio.*

Admissum faciunt equi, Veg. 4, 7. admissu solis terræ talpæ, Pall. 4, 9.

Admitto. quemadmodum admittant, Varr. 3, 9. *de galinis.* admisit ovibus arietes, Col. 7, 2. admittitur equæ, Col. 6, 37. Veneri, Col. 6, 37. admitti oportet vaccis tauris, Pall. 4, 11. *sed si vera est V. L. quam profert Schætzg. ex MS. Vlit. ad Nemesian. 114. admittuntur tauris vaccæ. admittendi equabus admissarii, Pal. 4, 13: admittendis anseribus tempus, Varr. 3, 10. add. Col. 8, 14.*

Admixta aliqua re terra, Varr. 1, 9.

Admodum nimia ubertas, Col. 4, 21.

Admonere flagello, Col. 2, 2.

Admotus, Varr. 1, 13. *i. e. propinquus.* admota naribus spongia, Col. 6, 27.

Admovent caput utero, Col. 6, 30.

Admulcere illecebris ciborum, Pall. 4, 12.

Adnatæ sunt prospere apes, Varr. 3, 16. *h. e. sobolem habuerunt.*

Adnexione aliqua conglutinare, Pall. 4, 10.

Adnixæ vites pedaminibus, Col. 5, 4.

Adnumerare æs, Varr. 2, 2. adnumeratur generosissimis piscibus, Col. 8, 16.

Adobruere arbores, Col. 11, 2. sarculo, Col. 2, 11.

Adoleatur id igne, Col. 12, 31.

Adolescentulos vigentis sensus, Col. 11, 1.

Adoperiunt ova sale, Col. 8, 6.

Adoperta resolvit nexus suos foeta, Col. 10, 145. adoperta genas virgineas rosa, Col. 10, 261. *Sed forte utroque loco legendum adaperta.*

Adoptatis frugibus curvatur arbor, Col. 10, 39. *h. e. insitis.*

Adoptione novæ prolis, Col. 9, 13.

Adoptivis arbor onusta comis, Pall. 14, 20. *ii. 160.* adoptivus pudor, Pall. 14, 144.

Adoreum far, Col. 11, 2. *hæc igitur vox intelligitur, cum simpliciter positum est adoreum: quod apparet etiam ex Col. 2, 6. ubi quatuor generum esse dicitur. Videtur autem illud*

R U S T I C U M.

genus esse, quod *Dünkel* appellat superior Germania. Nam habet folliculum firmum & durabilem, Col. 2, 8. qui tritura ordinaria non decedit, sed peculiari machinatione, molis suspensis elidendus est, & vento excitato abigendus, quod vocant cives mei *Gerben*, quo vocabulo utuntur etiam in coriis subigendis. Huc refert etiam Turnebus illud Catonis 2. expinſi far. Porro duplex fere *adorei* modus, quam tritici, serendus est teste Col. 2, 9. quod præclare convenit in frumentum tam ampli folliculi, cui etiam modium majorem ideo adhibent, qui illud colunt, cives mei. Adoreum semen ubi feri velit, Cat. 34. add. Col. 2, 6. Pall. 10, 2 & 11, 1.

Adraſi furculi, Col. Arb. 8.

Adrepere ad columbarium, Varr. 3, 7.

Adsellabit (*animal*) corruptum, Veg. 3, 45. stercus durum, Veg. 3, 57. adsellatus multum stercoris si ediderit, Veg. 1, 50. si jumentum adsellatum fuerit (*credo ἀπὸ τοῦ ζοινοῦ supplendum*) sanguinem, Veg. 3, 10.

Adserere vitem propter ridicam, Varr. 1, 26.

Adficcare, *vid.* Afficare.

Adsignificant statuæ, Varr. 2, 11. adsignificari, Varr. 2, 1.

Adsita ad olus vitis, Varr. 1, 16.

Adsum. nisi adfueris velocitate remedii, Pall. 4, 15. adesse ad rem divinam, Cat. 83.

Adtinctum animal, Veg. 1, 11. *Alius morbus est eodem nomine apud Laur. Resium hippiatr. c. 110. p. 97. læsio casualis in nervo magistro cruris anterioris — cum a crure posteriore percutitur in anteriore &c.*

Advenæ volucres, Varr. 3, 5.

Adveneror Minervam, Varr. 1, 1.

Adventitius humor, Varr. 1, 41. adventitium genus, Varr. 3, 5.

Adverto animum, Cat. 1. advertendum, si, Varr. 1, 12.

Adulatio vocis, Col. 6, 2.

Adulor. adulantur furem, Col. 7, 12.

Adulterina semina propter similitudinem, Varr. 1, 40.

Adumbrantur uvæ tegumentis, ne exarescant, Col. 11, 2. ii. 5, 5. adumbrari frondibus, Col. 9, 7.

Adunare membra divisa, Pall. 3, 29. adunatum germen, Pall. 4, 10.

Adunca rostra, Col. 8, 2.

Advocatus veni mihi, Varr. 2, 5.

Adurit stercore ungulas pullus, Col. 6, 27. adurunt gla-

L E X I C O N

cie, Pall. 11, 4. aduritur planta calore stercoreis, Pall. 2, 15. mustum, Col. 12, 19. aduruntur aromata in fundo subsidencia, Col. 12, 20.

Aduſus. donec Aduſus eris omne caſeum, Cat. 76.

Adyta, Col. 1. Præf.

Æacii flores, Col. 10, 175. ex cruore caſſi Ajacis ſtatim dicitur nata herba hyacinthus, *Plinius ait. Æacidæ legendum præclare vidit N. Heinfius ad Ovid. Met. 10, 215. Nimirum Telamonis pater fuit Æacus, filius Ajax.*

Ædificium in agro quomodo inſtituendum, Pall. 1, 8.

Ædificare piſcinas, Varr. 3, 17. ædificandum quando? Cat. 3. quomodo? Col. 1, 4.

Ædicator ne ſit agricola, Col. 1, 4.

Æditimus veteribus, qui poſt ædituus, Varr. 1, 2. *conf. Gell. 12, 10. ex eodem Varrone. æditumi libertus, Varr. 1, 69.*

Æeta in Colchide aureum arietem habuit, Varr. 2, 1.

Ægeum pelagus a capris dictum, Varr. 2, 1.

Æger. ægri ut tractandi, Col. 11, 1. ægræ arbori remedium, Pall. 3, 25. viti, Pall. 4, 7.

non Ægre, Col. 9, 8. *h. e. impigre.*

Ægitudinis hujus peſtilentia, Veg. 3, 23. ægitudine affectis agnis, Col. 7, 5.

Ægyptii quomodo explorent proventum futuri anni, Pall. 7, 9. Ægyptiæ gentis memorabilis auctor Bolus, Col. 7, 5. Ægyptiæ aves, Col. 8, 8.

Ægyptus fervens regio, Col. 3, 12. Ægypti ſolum, Col. 2, 2. bonitas, Col. 2, 12. feracitas, 3, 8.

in Æmilianis qui habitant, Varr. 3, 2. *vid. Urſin ad Varr. 1, 2. & Sueton. in Claudio c. 18.*

Æmulor, æmulari pomis recentibus, Pall. 4, 10. pro poma recentia.

Æmulus, æmula umbra, Col. 5, 6. *h. e. æque ſpiſſa, atque pampinorum in vitibus maritatis eſt.*

Æoles Bœotii, Italiæ coloni, Varr. 3, 1 & 12.

nulla Æque quam prædictæ falſuræ pabula, Col. 8, 17.

Æquabiliter, Cat. 103. Varr. 3, 9.

Æqualiter æquabimus, Pall. 6, 11.

Æquilibrio undique ſtabilita in ſe requieſcit vitis, Col. Arb. 5.

Æquinoctialis oriens, Col. 1, 5. meridies, Col. 1, 6. *bis. Inaudita forte alias appellatio, rationi certe adverſa, cum meridies, ut Plinii in hoc ipſo argumento verbis utar, ſemper*

R U S T I C U M.

fit idem. Nimirum ille & 18, 33 f. 76 & 77, ubi speculam quamdam ventis explorandis, sive anemothericum construere docet, octo tantum plagas numerat, adjunctis ad decumanum litem (h. e. lineam ab oriente æquinoctiali, ad eundem occidentem protensam) utrinque hinc hiberno hinc æstivo ortu vel occasu; quem deinde decumanum ad angulos rectos secant cardo, h. e. a septentrione in meridiem procurrentes lineæ. Et 2, 47 f. 46, ubi XII ventos enumerat, orientis quidem & occidentis hiberni, æstivi, itemque æquinoctialis mentionem facit; de meridie autem & septentrione aliter loquitur. Vitruvius etiam 6, 7, ubi disputat, ad quas regiones cæli ædificiorum genera spectare debeant, meridiem æquinoctialem ignorat: itemque 1, 6, ubi dedita opera ventorum patrias & vias describit. Quin diserte Apulejus de mundo p. 62. ex Favorino, Quatuor mundi plagas imparem numerum habere ventorum; eo quod ortus & occasus mutantur tertia vice cum solis accessu, Meridies & Arctos iisdem [semper] regionibus sunt notatæ. Ortus quippe accepimus Æquinoctialem, Solstitialem, Brumalem &c. Quid ergo? an plane, & tribus quidem locis (taceo, quod & 8, 8 & 9, 5 hibernum & brumalem meridiem commemorat) expungemus? vel ipsum Columellam imperitiæ postulabimus in re non obscura? Neutrum opus est. Scilicet analogia quadam & proportionem usus æquinoctialem meridiem vocat ipsum cardinem, nusquam ad orientem neque ad occidentem declinantem: ut oriens æquinoctialis est ipse decumanus limes, nihil vel ad septentrionem, vel ad meridiem inflexus.

Æquinoctium primum, Col. 9, 14. æquinoctii autumnalis dies, Col. 2, 8. æquinoctia quando fiant, Col. 9, 14.

Equiparo. ut alimentum pomis succus æquiparet, h. e. alimento sufficiat, Pall. 3, 25.

Equo. æquare stercora, Col. 2, 22. h. l. idem est, quod supra c. 16. dixerat dissipare, Mist breiten. Schættg. æquavit votum felicitatis arbor, Pall. 8, 3.

Equor maris, Col. 8, 17. Ennæum, Col. 10, 270. æquora dulcis humi, Col. 10, 87.

Equoreus pater, Col. 10, 200. Oceanus, cujus uxor Thetys.

Æquus. æquo modo, Pall. 1, 6.

Æquas scalas reddere, Cat. 144. h. e. æque bonas.

Aer. aeris mutationes an statis diebus respondeant? Col. 11, 1. salubritas ut probetur, Pall. 1, 3.

Ærea acus commendatur Veg. 3, 4. vid. Cupr.

Ærugo æris, Col. 7, 5. Veg. 2, 22 & 4, 16.

L E X I C O N

Æs flatum, pecore notatum, Varr. 2, 1. æs ustum, Veg. 4, 28. æris exigui res, Col. 9, 16. æris flos, Veg. 4, 28. *h. e. chalcanthus.*

Æsculei asseres, Pall. 1, 9.

Æsculus ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Æstas quod initium, & quot dies habeat, Varr. 1, 28. Col. 11, 2. æstate quæ fiant opera, Varr. 1, 27.

Æstimator officiorum, Col. 11, 1.

Æstimare personam, cui præcipias, Pall. 1, 1.

Æstivaria piscium, Varr. 3, 17.

Æstivo. æstivant greges in montibus, Varr. 2, 2. æstivatum abiguntur greges, Varr. 2, 1. æstivans sol, Col. 11, 2. *h. e. in signis æstivis commorans.*

Æstivosus locis, Col. 5, 8.

Æstivus. æstivæ partes vitis, Col. Arb. 5.

Æstuabunda confectio, Pall. 11, 17.

Æstuantis mulæ curatio, Col. 6, 38. æstuantia vina, Pall. 11, 14.

Æstuosa caligo, Col. 11, 2. *mox æstum nebulosum vocat. æstuosissimum animal sus, Col. 7, 10. Æstuosa dicuntur animalia, quæ calore & æstu infestantur, sicut alsiola, quæ frigore vexantur. Beroaldus.*

Æstus nebulosus, Col. 11, 2. æstum calores, Col. 1, 5. æstibus alternis reciprocans, Pall. 12, 15.

Ætas media villicationi aptissima, Col. 11, 1. *h. e. quæ inter juvenem & senem est. viridis, vegeta, Col. 1. Præf. vetus & novella, Col. 8, 9. ætatis indicia in equis, Col. 6, 29. ætatem anni complere, Pall. 12, 11.*

de Æternitate mundi sententiæ, Varr. 2, 1. æternitati naturæ nulla tarditas asserere potest fastidium, Pall. 3, 25.

Æternam juventam sortita tellus, Col. 1. Præf.

Ævum pati, Col. 2, 10. *quod alii dicunt ætatem ferre, h. e. durare, non statim perire. ævi longioris vitam sortitus est cervus, Col. 9, 1. ævo manet, Col. 11, 3.*

Afer. Afra spongia, Veg. 2, 34. ex Afra pisa lomentum, Pall. 11, 14.

Affatim se replere, Col. 9, 13. paleas, Col. 3, 6. viridem frondem, pabulum, Col. 11, 2.

Affectionis comes industria, Veg. 1. Præf.

Affero. affert ager segetes lætas, Col. 2, 18. uvam vitis, Varr. 1, 8. afferunt plantæ fructum, Col. 11, 3. florem furculi, Col. 11, 2. vinum vites, Col. 3, 2. afferre den-

R U S T I C U M.

tes in dominum, *h. e. in pecus domini impetum facere*, Varr. 2, 9. plurimum, Col. 3, 10. afferendo æquavit arbor votum fertilitatis, Pall. 8, 3.

Afficta villæ septa, Varr. 3, 3. *Sic reposuit Victorius e vetustis libris pro vulgata lectione Affixa. conf. Varr. 3, 9. it. fictus pro fixus* 3, 7. tabulæ fictæ. Deficta habet etiam Medicus liber 3, 7. virgis fiscatis defictis; *ubi vulgo legitur defixis.*

Affictitius ad villam actus, Varr. 3, 12.

Affinitas, pro *connexio*, Varr. 1, 16.

Afflatus. ut ab omni afflatu protegantur, Col. 11, 3. *h. e. vento.* Afflatum pro adspiratione *s. litera H.* dixit Varr. 3, 1.

Afficta senio aut tempestate arbor, Col. 5, 6.

Affligit herbas lupinus, Pall. 2, 9.

Afflo *vel* adfflo. afflat fumus assiduus granaria, Pall. 7, 3. odor, Veg. 3, 4. afflante vicinia alienæ ægritudinis, Veg. 1. Præf. afflari a serpente pestilens est, Col. 8, 5. *plura Rhodius Lex. Scribon.*

Affusione medicaminis radices infundunt, Pall. 3, 28.

Africam vocat Varr. 2, 1. *quam modo Libyem dixerat, Hesperidum patriam.* Africa Numidia, Col. 1. Præf. Africæ bonitas, Col. 2, 12. feracitas, Col. 3, 8.

Africanæ gallinæ, Col. 8, 2. fici, Cat. 8. *it. Varr. 1, 41.* Col. 5, 10.

Afronitri, Veg. 3, 3 *b. h. e. aphronitri.*

Agallici uncia, Veg. 3, 24. *utrum agarici an anagallici?*

Ageladæ arte, Col. 10, 30.

Acta æstate, Varr. 3, 16.

Ager emi pararique ut debeat, Cat. 1. Col. 1, 3. Pall. 1, 7. optimus quis, & quis huic proximus, Varr. 1, 4 & 7. Col. 1, 2. campester, collinus, montanus, Varr. 1, 6. cultus, silvester, humidus, graminosus, ficcus, spurcus, Col. 1. Præf. frumentarius, Cat. 6. nebulosus, frigidior, macrior, *ibid.* quibus locis conferendus? *ibid.* & Pall. 1, 5. inprimis curandus, Cat. 6. Col. 1, 7. uti colendus? Cat. 6. quibus rebus? Varr. 1, 17. quando proscindi possit? Pall. 2, 3. pinguis & herbosus quando proscindatur? Pall. 6, 3. herbosus & gelidus quando? Pall. 7, 3. incultus quando & quomodo aperiendus? Pall. 6, 3. silvestris ut extirpandus, Pall. 8, 1. ut pastinari soleat? Col. 3, 13. quibus temporibus stercorendus? Col. 2, 10. sationi faciendæ ut expediendus? Col. 2, 11. feri quando incipiat? Pall. 10, 1. aqua per hiemem ne lædatur, Cat. 155. ut lustrari.

L E X I C O N

soleat, Cat. 141. quibus remediis curetur? Pall. 1, 35. agri genus ut sapore exploretur, Col. Arb. 3. forma quotuplex, & quæ dimensiones? Col. 5, 2. quot operis quisque modus agri coli possit? Varr. 1, 18. Col. 2, 13. quot jugis? Varr. 1, 19.

Agger terreus quis bonus? Varr. 1, 14.

Aggerare cinerem, Col. 11, 3. aggerari debent circumfossæ arbores, Col. 11, 2.

Aggestio fluminum saturat valles, Pall. 2, 13. *h. e. limus a fluminibus invehitus.* ex æstu recipr. Pall. 12, 15.

Aggravatur ratio rustici, Col. 2, 4. longis itineribus imbecillitas, Col. 7, 5.

Agilis opera, Col. 11, 1. agile corpus ab aspectu, Col. 6, 29.

Agilitas currentis aquæ, Pall. 1, 17.

Agitatio terræ, Col. 2, 2. agitationes agrorum, Col. 2, 1.

Agitator aselli, Col. 7, 1.

Agito. agitare caput, & caudam crebrius agere, Col. 6, 6.

Agnati. ad agnatos & gentiles deducendus, Varr. 1, 2. Col. 1, 3.

Agnus. agnorum cura, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. Pall. 12, 13. maturi caractere signantur, Pall. 2, 15. ægrotantes ut juventur? Col. 7, 5.

Ago. agit arbor coliculum, Col. 5, 9. folia ficus, Col. 5, 10. lupinus secundum, tertium florem, Col. 2, 16. mundus ver, Col. 10, 210. agere citatum & currentem per M. passus, Col. 6, 6. caudam crebrius, Col. 6, 6. agendum ut vitis non sit spissa, Pall. 3, 13. nihil agendo male agere discunt homines, Col. 11, 1.

P. Agrasius, publicanus, *collocutor*, Varr. 1, 2.

Agrestis. res agrestis, *h. e. rustica*, Col. 11, 1. agreste negotium, Col. 11, 1. agrestium operum studiis, Col. 5, 1. agrestis pastinaca, Col. 9, 4. 6, 33. agrestes columbæ, Varr. 2, 7. 3, 7. pavonum greges, Varr. 3, 6. mures ut profligantur, Pall. 1, 35.

Agrestis (*an Agrostis?*) herbæ radices, Col. 6, 31. Puto *gramen vulgare significari*, agrostin, ἀγρωστίν dictum botanicis, quæ vox idem fere quod agrestis notat, quam ἀμαξίτην etiam αἰγικὸν, sanguinalem, uniolam dici notat Dodonæus; de qua Discor. 4, 30. apposite ad *h. l. ἡ ῥίζα καταπλαττωμένη λεῖα τρεῦματα καλλὰ.*

Ἀγρία σταφυλή, Col. 8, 5.

R U S T I C U M.

Agricola perfectus qui, Col. 1, Præf. agricolarum duces
Dii, Varr. 1, 1.

Agricolare opus, Pall. Infit. 3.

Agricolationis neque doctores se ulli, neque discipulos
profitentur, Col. 1. Præf. *it.* 11, 1. studiosi, Col. 4, 1. agri-
colationi qui studium dederit, Col. 1, 1.

Agricultores, Col. 1. Præf.

Agricultura ars est, Varr. 1, 3. ejus laus, Cat. Præf. par-
tes, Varr. 1, 5. Pall. 1, 2. summa, Varr. 1, 2. principium
& finis, Varr. 1, 4. præcepta generalia, Pall. 1, 6. aucto-
res Græci, Varr. 1, 1. Col. 1, 1. Lapini, Col. 1, 1.

Agrii semen (*an* Argii,) Veg. 3, 59. *puto prius*: Agriion
enim est peucedanum.

C. Agrius, Socraticus, *collocutor*, Varr. 1, 2.

Aheneum signum, Varr. 3, 2. aheneum unum, Cat. 11.
ahenei orbes, Cat. 10. aheneus orbis, Cat. 11. ahenea om-
nia, Cat. 98.

Ahenum coculum, Cat. 11. *vid.* Coculum.

Ala. alis exsectis, Pall. 7, 7.

Alaternus arbor, Col. 7, 6. *frutex sterilis, sepibus aptus.*
vid. Plin. 16, 26. Schættg.

Alba, Cat. 135. Alba condita, Varr. 2, 4.

Albanus ager, Col. 3, 8 & 9. collis, Col. 3, 2. Albani
solum mutarunt, Col. 1, 3. Albanæ Curiatiæ trigemino-
rum matres, Col. 3, 8.

Albarium opus ut fiat, Pall. 1, 14. albarii operis nitore
decorare, Pall. 1, 40.

Albiceris olea, Cat. 6. Varr. 1, 24. *a colore ceræ, ut vi-
detur, sicut ficus albicerata Plin. 15, 18. Schættg.*

Albiduli coloris liquor, Pall. 3, 25. albidum granum,
Col. 2, 9.

Albineus color equi, Pall. 4, 13.

Albitis, Veg. 4, 12. *inter suffimenta.*

Album Ingaunum, Varr. 3, 9. *Vetus lectio est: Album;
Ingaunum. Sed scribitur sine interposito commate etiam apud
Plin. 3, 5. & contrahitur etiam Albingaunum & Albigaunum
apud Mel. 2, 4, 99. Schættg.*

Albor ovorum, Pall. 11, 14. *Plures auctoritates dedit Rhe-
dus Lex. Scribon.*

Albuelis vitis, Col. 3, 2.

Albæ ficus, Col. 10, 417.

Album in oculo ut curetur, Col. 6, 17.

Script. R. R. Vol. IV.

B

L E X I C O N

Albumentum ovi, Veg. 2, 57.

Ἀλκὴ, *canis nomen*, Col. 7, 12.

Alea negotiationis, Col. 1, Præf. ultæ domini, Varr. 1, 4. aleam sequi, Varr. 1, 18. vindemiatorum subire, Col. 3, 21.

Alescere, *h. e. crescere*, Varr. 1, 2, & 44. it. 45. *aut Vi-
flor. pro* adolescere, alescendo roborari, Varr. 2, 4.

Aleum *quoties pro allio positum sit in libris Vegetii, ostendit Morgag. 4, 37. v. g. 3, 43.*

Alexandrinæ columbæ, Col. 8, 8. cucurbitæ, Col. 11, 3. Alexandrinum cuminum, Veg. 4, 28. Alexandrina lens Vegetii *videtur Pelusiaca aliis laudata, vel Ægyptia.* Alexandrinum nitrum, Veg. 2, 28.

Alexis spernat opes Corydonis, Col. 10, 298.

Alga marina suspenditur in ficis arboribus, Pall. 4, 10. ad radices obruitur, *ibid.* algæ tæniolis involvuntur radices brassicæ, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. herbis vestiuntur scopuli, Col. 8, 17. alga marina vestire, Pall. 4, 10.

Algiana olea, Col. 5, 8.

Algor obest prægnantibus, Varr. 2, 7.

Alibile *aut ἀσπερικόν* lac *active*, Varr. 2, 11. alibiliore
fiunt pulli, *passive*, Varr. 3, 9.

Alica ut fiat, Pall. 7, 12. prima, Cat. 76. *Sunt enim tria
ejus pro granorum magnitudine genera. Vid. Plin. 18, 29. it.
Voss. Etymol. & præcipue Jo. Rhod. ad Scribon. c. 104. p. 172.*

Alicastrum *ea forma ab alica derivari putamus, qua a lili-
qua siliquastrum. Georg. Alex. Sed nostri omnes cum scribant
halicastrum, ibi quære.*

Alienatus morbus, Veg. 3, 23.

Alienigeni pisces, Col. 8, 16. alienigenos pullos, Pall. 1, 28. alienigenis foetibus, Col. 8, 5. alienigena semina, Col. 3, 4.

Alieno, *pro* vendo, Varr. 2, 1.

Alienus odor opplet nares, Varr. 3, 4. *aliena huic tem-
pori fatio*, Col. 11, 2. omni labe pollutionis aqua, Pall. 9, 10. alienum exteræ regionis difficiliter convalescit, Col. Arb. 1.

Alimentum, *de fimo*, Col. 2, 5 & 14. *vid.* Pabulum. alimento materno destitutus, Col. 3, 10. alimenta terre-
stria, Col. 12. Præf.

Alimonium, Varr. 1, 8. 2, 1. 3, 16. seminum, Varr. 8, 44. in alimoniis pecus sic contuendum, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M

Aliquantis diebus, *pro aliquot*, Pall. 1, 19. post aliquantos dies, P. D. S. *Sape ita* Vegetius v. g. 3, 4, 15 & 44. & in altero opere de re milit. v. g. 3, 22 bis. It. 3, 23 &c. Sic & Palladius 10, 5 aliquanto dixit pro paulo.

Aliquis. aliquod semen, *h. e. aliquantum seminis*, Col. 11, 3. aliqua V folia, Cat. 156. Varr. 1, 2. Ita & alibi Cato in originibus apud Nonium locutus est. Faciendum, inquit, ut quadringentos aliquos milites ad verrucam illam &c. & est elegans hoc loquendi genus, & scriptoribus classicis non infrequens. Apulejus Mil. f. 2: Quo placito ociter surrexit, & ad aliud me cubiculum induxit. Ibi corpus splendentibus linteis coopertum, introductis quibusdam septem testibus, manu revelat.

Aliter. cornibus nigris potius quam aliter, Varr. 1, 20. nisi aliter existimamus, *i. e. alia de causa*, Col. 1, 3. aliter, *i. e. alio remedio*, Pall. 1, 41. 4, 10. 12, 21 &c.

Alium, *pro allium. vid. Victor.* ad Cat. 132. Pompon. ad Col. 10, 112. & ita fere semper Vegetius Corbej. unde & saepe aleum, oleum.

Alius ab alio separati, Col. 5, 6. aliufve quis ferus, Col. 9, 20. aliave quæ bestia, Varr. 3, 5 & 11. aliudve quid animal, Varr. 3, 7. aliam atque aliam emittit, Col. 9, 8. aliud melle, *h. e. diversum a melle*, Varr. 3, 6. alii Dei, *genit.* Varr. 1, 2.

Allecto. allectare sibilo, Col. 2, 3:

Allectores captivorum *turdi*, Col. 8, 10. *h. e. conciliatores consolatoresque, qui alliciant oblectentque captivos, mitigentque mæstitiam captivitatis. Beroaldus.*

Allecula. *vid. halec.*

Allevare plagam ferro, Col. 4, 24. *i. e. levem & planam reddere. nodos & cicatrices*, Col. 3, 15.

Alliccem impone articulis, Veg. 2, 49. *utrum halecem, an alicam? Alicæ favet farina hordeacea, haleci autem sinapi. Salsamentum detractis spinis ac pelle in oxæna commendat Eumelus Hipp. 2. p. 113. Halecula in simili remedio* Col. 6, 8.

Allidere. alliduntur, Col. 4, 20. *i. e. præterlabente humore rigantur. allidere & elidere* Veg. 1, 26. *videtur idem significare, quod equum dejicere curationis causa. cf. Veg. 2, 17. allidi dominum (ab agro suo) i. e. affligi*, Col. 1, 3.

Alligator vitis, Col. 4, 13, 17, 20, 26.

Alligatura infitionis, Col. Arb. 8, 3.

Allinire. alliniatur, Pall. 1, 41. 3, 33. & alias: & in uni-

L E X I C O N

versum linio cum compositis ita sæpe ex quarta conjugatione flexum invenias in nostris scriptoribus, ut solis librariis hoc tribuere, apud Palladium certe, non audeam. Vid. Linio.

Allium ne foeteat, Pall. 12, 6. Punicum, ἀφροσκόπον, Ulpicum, Col. 11, 3. allii satio & cultura, Pall. 2, 14, 12, 6. allia cum cepis, Col. 10, 314.

Allobroges qua pice ad condituras utantur, Col. 12, 23.

Allobrogicæ vites, Col. 3, 2.

Alluvies fluminum, Col. 3, 11.

Alnus ad quæ utilis, Pall. 12, 15. alnos indomitas, Col. 10, 250.

Aloe epatica, Pall. 11, 14. aloes optimi, Veg. 1, 14.

Alphius foenerator, Col. 1, 7.

Alsiolum pecus caprile, Varr. 2, 3. *Glossarium* alsiolum interpretatur δύσριγος. vid. Æstuosus.

Alta novem pedum, Col. 8, 14. ternis pedibus, Pall. 1, 38. tribus pedibus, Pall. 2, 10. in altum descendere, Col. 11, 3. altissimi homines Germani, Col. 3, 8.

Alte duos digitos, Col. 5, 6.

Alter. post tricesimum & alterum diem, Col. 12, 41. alteræ parti, Col. 5, 11. alteræ alteræ, Varr. 2, 2. alteræ partes, Varr. 2, 1. altera altera non contingant, Col. 12, 45. de alteris quatuor, Varr. 1, 17. 2, 2. alteris valis, Cat. 18.

Alternatæ qualitates, Col. 2, 2.

Alternemus vernaculas & Atinias, Col. 5, 6.

Alternis æstibus reciprocans, Pall. 12, 15. annis, Varr. 1, 44. Col. 2, 9. alternis dormiunt, Varr. 3, 16. sal ingeritur, Col. 12, 53. alterna tabulata olivarum & salis usque in summum componunt, Col. 12, 48.

Althea, ibiscus, Pall. 11, 14. *e simplici etiam MS. Sylb. Gr. ἀλθαία.*

Altiles boves, Varr. 2, 1.

Altinæ vaccæ, Col. 6, 24. *Legi vult Harduinus ad Plin. 8, 45. p. 274 Alpinæ. Nam inquit, si ab Altino Italia oppido, de quo Plin. 3, 18, nomen hæ haberent, non Altinæ quidem, sed Altinates dicerentur, uti nominum ratio postulat, & ipse Col. 7, 2 Altinates oves commendat. Similia habet Bochartus Hieroz. 1, 2, 29. qui duo loca adducit ex Varrone & Gratio, quibus confirmatur terminatio Altinas, non Altinus. Schætzg.*

Altinates oves, Col. 7, 2.

R U S T I C U M.

Alveare. alvearium castratio, Pall. 11, 13. purgatio, Pall. 5, 8.

Alvearium, μελιττῶν, Varr. 3, 16. populi adjectione ut reparetur, Pall. 7, 8. alvearia quæ probentur, Col. 9, 6. quando & quomodo castrantur, Pall. 7, 7.

Alveati sulci, Cat. 43. *h. e. alvei formam habentes in summo lutiore, lateribus inclinatis, ut fundus sit contractior.*

Alveolus, Col. 8, 5.

Alvei, *apum habitacula*, Col. 9, 2. ex fimo, lateribus, Col. 9, 6. collocandi ut sint, Col. 9, 7. alveorum cultores, Col. 9, 3. * **Alveus**, *supellex alia*. in alveo indere, Cat. 81. falire herbas, Col. 12, 9. alvei, Cat. 11. *quibus in lintres portantur collectæ uvæ.* Turneb. 7, 23. *Oblique concavos fuisse alveos inde intelligitur, quod angulis expressis opponuntur eorum flexus* Col. 4, 4. alveus ad hordeum ministrandum equis, Veg. 1, 56. in alveo aqua apponitur bovi, Veg. 3, 31.

Alumen crudum, Veg. 2, 63. rotundum, Veg. 2, 58. *habet etiam Scribon. comp. 30 &c. scissum, tritum*, Col. 6, 13.

Alumnus gregem, *de porculis*, Pall. 3, 26. alumnos educere, Col. 4, 27.

Alvus, *monstrum vocabuli, nescio qua irrepsit in Lexicon Reyhero - Juncckerianum, adscripta significatione, vis alens, & laudato* Cat. 157. *Deportavit illud Cl. Facciolatus. Errori occasionem dedit* Cat. 157, si alvus non ibit.

Alvus superior ut dejiciatur (*vomitum*) Cat. 156 & 158. quali vino moveatur, Cat. 115. citatur, Col. 7, 9. cruda, Cat. 125. non consistens & cruda quo vino curetur, Cat. 126. *alvus cruda simpliciter alvus vocatur* Col. 6, 7. si alvus non ibit. Cat. 157. alvum bonam facere, Cat. 156. alvo materno, Col. 10, 146. *Antiquarium id esse ostendit Barth. ad Guil. Brito. 6, 560. Alii legunt arvo, quæ lectio Schætzgenio melior videtur, quia notum sit alvum maternum arvum etiam vocari a Lucretio & Virgilio. Igitur hanc vocem h. l. duplicem significationem habere posse, propriam, qua scil. flores in arvo materno s. matris suæ terræ consistunt, & metaphoricam, qua flores pullulare dicuntur ex arvo s. alvo matris suæ, h. e. terræ.* * **Alvi apum** unde dictæ, & qua materia fiant, Varr. 3, 16. *add.* Col. 9, 6. aperiendæ sunt, Col. 9, 14. castratæ, Col. 9, 15. 11, 2.

Amaracus odoratus, Col. 10, 296.

L E X I C O N

Amarantini flores, Col. 9, 4. *Sed tamaricini reponi vult Bodæus a Stapel. cf. Amarantus.*

Amarantus, Col. 9, 4. *Inter arbores h. l. recensetur, verum non est inter arbores, sed potius herbas, quapropter Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 7 ex veteri codice, qui habet amaricus substituit tamarica vel tamariscus, quæ inter arbusculas est, & cujus historia prolixè recensetur a viro laudato. Juvat & nonnihil Lips. qui habet amaracus. Schættg. Amaranti immortales, Col. 10, 175.*

Amarefcunt amygdala, si rodantur arbores a pecore, Pall. 2, 15.

Amarissimus morbus amaris potionibus solvendus, Veg. 1, 11.

Amati quæ vocatur herba, Veg. 3, 4. *vid. Morgagnus Ep. III, §. 22. qui pro amati amati, verbis in prima editione obelo confixis, avia reposuit ex Col. 6, 14.*

Amat frequenter effodi, Pall. 3, 24. putari & circumfodi, Pall. 4, 10.

Ἀμβολιεργὺς ἀνὴρ, Col. 11, 1. *h. e. dilator, qui ἀναβάλλει, rejicit ac differt necessaria. Ex Hesiod. ἐργ. 2, 31.*

Ambrosios succos, Col. 10, 408.

Ambulacra in cella vinaria, Pall. 1, 18.

Ambulatio, Varr. 3, 5. *locus, ubi ambulatur, sicut Gestatio Cic. Att. 4, 9. ad Q. Fr. 3, 1. Plin. ep. 5, 6, 17. Schaug. ambulationes villaticæ, Col. 1, 6.*

Ambulator ne sit villicus, Cat. 5. Col. 1, 8. *vocabantur autem ambulatores, circulatores & homines circumforanei. Sic Mart. lib. 1, epigr. 42. & ita infra Cato eod. cap. si hoc faciet, minus libebit ambulare. Meurf. Ambulatrix ne sit villica, Cat. 143.*

Ambulaturæ gratiam perdit equus, Veg. 2, 5. 4, 6. *Vid. Salmas. ad Capitol. Maxim. cap. 3. Est nimirum illud incessus genus, quod Galli hodieque vocant l' Amble.*

Ambulat feriata familia, Varr. 1, 16. ambulare composite, Col. 6, 2. ambulant naves, Cat. 1. *Ita naves ire dicuntur. Vid. Heins. ad Ovid. R. A. 488. Gellius 10, 26 hac auctoritate tuetur Sallustium, quem reprehenderat Pollio, quod transgressos dixerat, qui transfretassent. Navibus peragrarè litora Justin. 12, 10. Barthius Adv. 73, 2. p. 1118 lenitudinem & suavem cursum ita indicari putat.*

Amelli frutices, Col. 9, 4. radix, Col. 9, 13. *Copiose describit Cerda ad Ge. 4, 271.*

R U S T I C U M.

Amerina mala, Col. 5, 10. salix, Col. 4, 30. *laudata etiam Virgilio Georg. 2, 265. Add. Salmas. de homonym. c. 73. Scharrg. corbulæ. Caut. 11.*

Ames. in amidibus apparetur aucupium noctuæ, Pall. 10, 12. amites basternarum, Pall. 7, 2.

Amethystos vitis, Col. 3, 2. *Ita legendum. Nam inerticula uva cum a nostris ita nominetur, quia temulentiam sola non facit, merito a Græcis appellatur amethystos, h. e. sine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quod nostri justius hanc uvam sobriam appellassent, quam inerticulam dicunt. Beroald.*

Amicitia. ex amicitia domini hospes, Col. 11, 1. h. e. ex amicis.

Amicus. amiciores jugo quam arboribus vites, Col. 3, 2. amicissimi apibus flores, Col. 9, 4. venti, Col. 1, 5.

Amictus gemmantis caudæ, Pall. 1, 28. *de pavone.*

Aminneum vinum, Cat. 6. *Ita libri veteres Catonis sine ulla varietate habent. sed amineum efferunt poëta omnes, & est in veteri inscriptione VINEAM VOBIS AUGUSTALES IDCIRCO DARI VOLO, QUÆ EST AMINEA. Ejus genera duo Cato memorat, Plinius quinque: quæ cum in diversis Italia regionibus provenirent, etiam dispari natura fuerunt. hinc Virgilius Aminea vina prædicat firmissima, Galenus aspera, Florentinus dulcia. Popma. Vix est, ut quis in concordiam redigat discrepantes doctorum virorum sententias, vel codicum adeo veterum varietatem. Nobis, postquam legimus, quæ ad Georg. 2, 97 dixere Pierius & la Cerda, ad Plin. 14, 2 s. 4 r. Harduinus, ad Serenum Sammon. p. 204 Ro. Keuchenius, Hinsf. & Burm. ad Virg. Georg. 2, 97, inspectisque ipsis veterum locis, quæ illi laudarunt, ac præterea Geoponicis Græcis, usu venit, ut diceremus, probe fecistis, multo sum quam ante incertior. Hoc tamen apparet, non peccare, qui vel Ammineum legat cum Pierio, Sunt etiam Ammineæ vites, cui succenturiatur Ausonius epist. 18 ad Ursulum versu ult. Solus qui Chium miscet & ammineum, vel Sereni auctoritate Aminæum, Succus Aminææ vitis cum pane medetur. Si quis tamen alterutrum modo verum esse contendat, malim Aminæum, quod & Virgilius quibusdam scripsisse videtur, Sunt & Aminææ vites &c. In Sereno non ita facilis est mutatio. In Geoponicis nunc ἀμιναιὼν video, nunc ἀμινιῶν. Ex Galeno ἀμιναιὰς σταφυλὰς laudat Cerda. Apud Columellam fere Amineæ scriptum inveni & reliqui. Hæc de descriptione. non multo certiora de etymo. Præteritis Servii, vel interpolatoris ejus nugis, illud*

L E X I C O N.

maxime placet, quod Hesychius offert in ἀμινάϊος ubi cum jussisset uno v scribi vocem, subjungit, ἢ γὰρ πινυετία ἀμινάϊα λέγεται. quem locum Harduinus ad Plin. l. c. no. maj. 5 confert cum Macrobii Sat. 2, 26-1 (320) Uva Aminæa, scilicet a regione. nam Aminæi fuerunt, ubi nunc Falernum est. Salentum vult restitui pro Falerno, quod Penedani fuerint in Salentinis. ἐπέχω. Conf. Io. Rhod. ad Scribon. comp. 64. p. 123. it. ad 257. Aminneum minusculum & majusculum, Cat. 6 & 7. Varr. 1, 25. Amineæ vites quales & quot generum, Col. 3, 2. Pall. 3, 9. Amineæ vetustissimæ quæque vineæ, Col. 3, 9. vinum Amineum, Veg. 2, 22.

Amiterninus, cognomen P. Aufidii Pontiani, Varr. 2, 9. Amiterninis arvis, Col. 10, 422.

*Ammoniacus fal, Col. 6, 17. ejus usus in maltha, Pall. 1, 41. Armoniacum fere scribunt editi. Vegetii, sed ex Corbejensi restituimus Ammon. * Ammoniacæ guttæ, Veg. 3, 68. ita legi etiam vult Rhodius Lex. Scribon. * Ammoniacum, ferula liquor in Africa Cyrenaica frequentis, de qua multa Diosc. 3, 98. Itaque sic forte legendum pro Armoniaco, Veg. 4, 14. & reliquis locis, quæ laudamus in Armeniacum.*

Amnis altera, Varr. 3, 5. amne primo musti spumantis egesto, Pall. 11, 14. h. e. fluxura.

Amœnitate aliqua demerenda erit matrona, Col. 1, 4. Amor nunc ad coitus properat, Col. 10, 197. de ver.

** Ἀμπελοέσσα appellat Phrygiam Homerus, Varr. 1, 2. i. e. multis vineis instructam. Locus exstat Iliad. γ. 143. Eadem laus Phrygiæ occurrit apud Claudianum in Eutropium 2, 270. Planities Cererique favet, densisque ligatur Vitibus, & glaucos fructus attollit olivæ. Schætzg.*

** Ἀμφίβια, Varr. 3, 10. Col. 8, 13.*

Amphitrite Dea, Col. 10, 201.

Amphora defracto collo, Cat. 88.

Amphrysi nemus, Col. 10, 265. Amphrysus fluvius Thesaliæ juxta lacum Bebeidem, ad quem Phœbus, ut ostendit Valerius Flaccus lib. 1, pavit armenta regis Admeti. Pompon.

Amplexum genus, pass. Pall. Insit. 48.

Amplius. hoc amplius, Cat. 142. Locutio frequens Catoni & ab aliis auctoribus etiam usurpata. Ejus vim & usum explicat Pomponius Jurisc. L. VII ad Sabinum. Si pure tibi legavero, deinde postea scripsero ita, Hoc amplius, si navis ex Asia venerit, heres meus ei fundum dato; verius est,

R U S T I C U M.

eo verbo superiora repeti. Sicut dicimus L. Titius plebi quina millia dedit, *Hoc amplius*, Sejus viscerationem; quina millia quæque Sejum dedisse intelligamus. *Idem significat hoc plus Terent. Eun.* Vigilabis lassus, hoc plus facies: id quod Græci πλέον ποιήσεις. *Philemon τί δὲ πλέον ποιήσεις, οὐδέν.* Cic Lib. 2. de Leg. Jam cetera in duodecim, minuendi sunt sumtus lamentationesque funeris, translata de Solonis fere legibus. HOC PLUS NE FACITO, ROGOM ASCIA NE POLITO, ita enim locus ille in vulgatis libris omnibus legitur: qui tamen mihi videtur corruptus ignoratione hujus antiquæ locutionis, atque ita restituendus: Translata de Solonis fere legibus; hoc plus ROGOM ASCIA NE POLITO, *aperia sententia.* Omnia sunt, inquit, translata de Solonis legibus, sed in XII hoc plus est, ROGOM &c. *Popma.*

Ampullaceum corium, Col. 8, 2. vel ex ampulla veteri coriaceæ sectum, (tales enim fuisse etiam Casaubonus docet ad Theophr. Charact. p. 169, non ex Græcis modo, sed ex Plauto etiam & Festo) vel certe ita inflexum, quasi ex ampulla vel bulla sectum esset.

Amputare mergum, Col. 4, 15. scabiem, Col. 6, 32.

Amulum s. amylum uti fiat, Cat. 87. ad invicem amulli, Veg. 2, 7. add. 4, 8. ubi scribitur amylum.

Amurca quid esset? Varr. 1, 64. sincera, falsa, Col. 12, 50. insulsa, Col. 2, 9. i. e. quæ salem non habet, ut nosler infra cap. 15 & 20. h. e. cui sal non est admixtus. Schættg. ut condatur, Varr. 1, 61. ut fervetur & promatur, Varr. 1, 64. inimicissima oleo, Col. 12, 50. itaque tollere eam caveat capulator, Cat. 66. ejus utilitas plerisque incognita est, Varr. 1, 55. varii ejus usus, Cat. 91. add. 101. it. 103. Varr. 1, 51. veteris amurcæ usus, Col. 2, 15. bubus salutaris est, Col. 6, 4. Veg. 3, 2. ad aream, Col. 2, 20. ad granaria, Varr. 1, 57. adversus pulices, Pall. 1, 35. spissæ adhærent mures, ibid. arboribus spargenda, Cat. 36. Pall. 3, 25. oleis speciatim, Col. 11, 2. Amurga passim scribitur per G in MSS. Palatinis, teste Sylburgio, & Græco ἀμύργη. Serv. ad Georg. 1, 94. Amurca per C scribitur & per G pronuntiatur, ut C. Gajus, Cn. Gnejus. Schættg.

Amurcaria dolia, Cat. 10.

ad Amussim non est numerus, Varr. 2, 1.

Amygdaleos ramos, Pall. Insit. 157.

Amygdali satio & cultura, Pall. 2, 15. 3, 25. insitio, Pall. Insit. 149. amygdalo inseritur pirus, Pall. 3, 25.

L E X I C O N

amygdalæ arbores, Col. 9, 4. quando inferantur, Col. 11, 2. parum feraces ut medicandæ, Col. 5, 10. amygdalum, nucem, Col. 12, 55. amygdala qualia ferenda & quomodo, Pall. 2, 15. feracia ut fiant, Col. Arb. 25.

Amylum, *vid.* amul.

Amythaonius docuit quem plurima Chiron, Col. 10, 348. *Amythaon pater Melampodis medici: unde Amythaonius Melampus dictus. Hunc docuit Chiron filius Saturni & Philiræ Oceani. Pompon. Virg. Georg. 3, 550: Phillyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.*

An. ars an sit, an quid aliud, Varr. 1, 3. an universa, an aliqua, Col. 1, 1.

An *pro* ana distributivo, Gr. ἀνά, sæpe apud Vegetium, e. g. 3, 2. ana est 3, 65.

Anacollima (ἀνακόλλημα) emplastrum quod divulsa conjungit, Veg. 4, 22. e in penultima poscit analogia; sed jo-
tacissabant librarii, & ipse forte Vegetius. Describitur aliquod anacollima Veg. 3, 18. 4, 23. oculo per paracentesin curato imponendum, Veg. 2, 17. ad sanguinem sistendum, Veg. 3, 10.

Anagallicum apud Vegetium quid sit disputat Morgæ. IV, 38. *Adi* 1, 53. 2, 6. 2, 9. 3, 10. 3, 49. 3, 65. *conf.* Symphytum. 3, 67. 4, 8. 4, 9, 22. εὐώδης ἀναγallis βοτάνη Geop. 15, 1, p. 402. Diosc. 2, 209.

Anapleroticum, Veg. 2, 26.

Anates. de anatibus Varr. 3, 11. ut alantur, Col. 8, 15. conspectu suo intestinorum dolores, præsertim equini generis, sanant, Col. 6, 7. Veg. 3, 3. anatum stabula, Varr. 3, 5.

Anceps ad favonium spectet, de nuce ferenda, Col. 5, 10. & Arb. 22. anceps eventus, Col. 3, 6.

Anchusa, Veg. 3, 71.

Ancoras tollere, Varr. 3, 17. *h. e. discedere.* ancoræ ferreæ, Pall. 1, 40. *uncinos vocat Vitruvius.*

Andrachne humida, Col. 10, 376. *herba, quæ solet inns-
sci montibus.* Portulacam esse volunt. *vid.* Plin. 13, 22. Schætzg.

Andromeda, Col. 11, 2. *fidus.*

Anethi satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. papaver ei jungitur, Col. 10, 314.

Aneurysma, Veg. 2, 30. *tumor mollis a sanguine ex artu-*

R U S T I C U M.

ria vel vena profusa excitatus, dictus ab ἀνευρύειν, dilatare, unde orthographia patet.

Angi pluribus radicibus inter se connexis, Col. 4, 2. desiderijs naturalibus, Col. 6, 27. angentem exterminet herbam, Col. 10, 149.

Anguifer, ἀφιδύχος, Col. 11, 2.

Anguinei cucumeris humore medicata semina, Col. 2, 9. radix, medicina suum, Col. 7, 10. *Cucumerem anguineum mali esse arbitrantur cucumerem silvestrem, qui erraticus vocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant, succo expresso ex semine, nec ullum ex medicamentis longiore ævo durat: annis ducentis servatum auctor est Theophrastus. Beroald.* Ἀγρίον σίκυον vocat Africanus; agrestem Pall. 10, 3. cf. Plin. H. N. 20, 2. & de voce anguineus vid. Jf. Vossius ad Catullum p. 215.

Anguina pellis, Cat. 73.

Anguis corio involvitur truncus arboris, ut florem contineat, Pall. 4, 10.

Angularis lapis, Cat. 14. *est ad angulos rectos cæsus.* angulares ordines, Col. 5, 3. *extremi.* venæ, *credo, nullæ sunt, quæ leguntur* Veg. 2, 12. *etiam Sambucus jugulares.*

Anguste putare vel deputare, Col. 4, 16 & 22. angustius aut laxius de re aliqua constituere, Varr. 2, 10. angustissime præcisus, Col. 4, 24.

Angusto. angustatur foramen egestionis, Veg. 3, 15.

Angustus. angusta putatio, Col. 4, 10. 3, 21.

Anhelitum pestis exhalant spiritus, Pall. 9, 9. ex anhelitu inflationes, Veg. 3, 39.

Aniciana pira, Col. 5, 10. Cat. 7.

Anima, *h. e. aer*, Varr. 1, 4.

Anima auriga rectrixque membrorum, Col. 3, 10. sui pro sale data, Varr. 2, 4. animam efflare, Varr. 1, 3. animas extorquent naribus, Pall. 9, 9. *h. e. suffocant.*

Animadvertuntur sues a facie, Varr. 2, 4.

Animal si quod in mustum ceciderit, Col. 12, 31. si in oleum, Pall. 12, 20. animalium generandi principium an fuerit? Varr. 2, 1.

Animatæ quotidianis rigationibus arbores, Pall. 4, 10.

Animo. animare plantam quotidianis rigationibus, Pall. 8, 3. animans machina, Col. 3, 10. animantur ova, Col. 8, 5. semina genitalibus locis injecta, Col. 6, 36. animari alimento contra vim cœli torrentis, Pall. 4, 1.

L E X I C O N

Animus. animi ingenium variat etiam in bobus, Col. 6, 1. animi lumen, Col. 1, Præf.

Anisi satio & cultura, Pall. 3, 24. 4, 9. anisum Ægyptium, Col. 12, 49 & 51.

Annalis cursus solis, Varr. 1, 27. **annale** tempus, *ib.*

Anniculus malleolus, Col. 4, 7. furculus, Pall. 4, 10. **annicula** ætas, Col. 7, 9. mula, Col. 6, 37. Pall. 4, 14. planta, Pall. 11, 12. vitis, Col. 4, 15. **anniculum** defrutum, Col. 12, 20. vinum, Varr. 1, 65. **anniculi** pulli, Varr. 2, 7. ramuli, Col. 5, 11. **anniculæ** nuces, Cat. 17.

Anniversarii vicini, Varr. 1, 16. *videntur annua mercede conducti.*

Annius Capra, Varr. 2, 1.

Annona regionis, Col. 3, 15. *latissime patet, & pro tota ratione accipitur, qua utile aliquid, aut secus videtur.* lactis, Col. 8, 17. macelli annonam excandefacere, incendere, Varr. 3, 2. *loquendi hanc rationem illustrat Turneb.* 22, 33. musti annonam expedire, Col. 3, 21. vini, Col. 3, 3. **annonæ** sterilitas, Col. 2, 10.

Annosa mater, Col. 6, 28.

Annotini ungues custodum, Col. 4, 24. **annotinæ** plantæ *pro hornotinæ MS. Pol. Col. Arb.* 30.

Annoto, quid, & cui, & quando datum, Col. 12, 3.

Annumeravimus sua cuique, Col. 12, 3. **annumerantur** agni duo pro una ove, Varr. 2, 2. *alias*, procedunt.

Annus quibus partibus constet, Varr. 1, 27. **prospiciens**, Varr. 1, 23. anni tempora e foliis cognosci possunt, Varr. 1, 46. anni quo tempore quæque fieri oporteat, Varr. 1, 28. Col. 11, 2. *Ita Palladii totum fere opus dispositum.* anni Romani princeps mensis Januarius, Col. 11, 2. in annum *intell. futurum*, Varr. 2, 2.

Anfatum vas, Col. 9, 15.

Anser. *de his* Varr. 3, 10. Col. 8, 13. Pall. 1, 30. Capitolii custodes, Col. 8, 13. ut alantur, Col. 8, 14. uti farciantur, Cat. 89.

Anserculis excusis, Col. 8, 14.

Ante annum, Col. Arb. 4 & 16. *pro anno ante.* ante diem IX Kalend. Nov. Col. 2, 8. ante quadragesimum vindemiæ diem, Col. 12, 18. ante quam extrahatur, prurumpitur, Col. 3, 18.

Antelucana lucubratio, Col. 11, 2. **antelucanis** temporibus, Varr. 1, 14. Col. 11, 2.

R U S T I C U M.

Antepagmenta, Cat. 14. sunt valvarum ornamenta, quæ insculpi vel affigi hodieque solent, sive sint hominum formæ, sive belluarum, sive gensilia insignia, dicta ab ante & pangendo, non, ut Festus nugatur, ab antis, i. e. lateribus ostiorum. Sic antefixa dicebantur signa fictilia, vel ærea inaurata, quæ in fastigiis ædium ponebantur. Liv. lib. 34: Antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes. Sic Popma. Facciolati, cujus plura sunt in hos scriptores merita, explicationem dedimus ad Fabrum. Neque contemnenda Schættigenii conjectura, qui pessulorum vel repagulorum genus antumat. Certe ad ipsam parietis firmitatem rejungi videntur eod. capite, & etymologia convenit planissime.

Antes sitientes andrachne protegit, Col. 10, 376. antes sulci sunt & in vineis, & in agris, & in hortiis. Pompon. Ordines primos cujusque rei ex etymo significare videtur. Sed etiam de his est erudita Cl. Facciolati disputatio in Fabri thesaurum a nobis relata.

Περὶ ἀντιπαθῶν liber Democriti, Col. 11, 3. h. e. de repugnantibus, discordantibus dissidio quodam naturali, ac potentia. Plinius ex hac (ut conjectare licet) doctrina Democritica prodidit cuncta constare ex sympathia atque antipathia, hoc est, ex concordia rerum atque discordia. Nam ignes aquæ restinguunt: aquam sol devorat: luna parit. ferrum ad se trahit magnes, adamas dissidet cum magnete in tantum, ut juxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat: at ipsum adamanta rumpit sanguis hircinus recens & calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam scripsit feminam menstrualem repugnare erucis vermiculis, ut decidant emorianturque repente omnes: si ea solutis crinibus & nudo pede ter circumeat areolam, in qua erucæ olera infestant: super quâ re Palladius sic refert: Aliqui feminam menstrualement nusquam cinctam, solutis capillis, nudis pedibus contra erucas & cetera infestantia hortum faciunt circuire. Beroald.

Antiqua vitis, Pall. 12, 3. antiquæ apes & veteres, Col. 9, 11. antiqua canneta, Pall. 3, 23. rosaria, Col. 11, 2. Pall. 3, 21. * antiquus & Atticus confunduntur in MSS. vid. Atticus. * antiquissima fides pastoris, Col. 8, 4. pars, Col. 3, 21. antiquissimum sit considerare, Col. 3, 6. ei esse debet conservare &c. Col. 4, 20. est explorari parentem, Col. 6, 36. sic. 2, 9. 4, 29. 8, 7.

Antistites artium, h. e. magistri, Col. 11, 1. singulis dare,

L E X I C O N

qui observent & præcipiant, Col. 3, 21. *Plures auctoritates dabit Barthius 34, 6, p. 1554.*

Antisto. antistat brassica oleribus omnibus, Cat. 156. *Lucretium & Ausonium ita locutos ostendit Barth. 34, 6, p. 1554.*

Apelles, Col. 1, Præf.

Apennini boves, Col. 6, 1.

Aper. de apris Varr. 3, 13. apri sues feri, Varr. 2, 1.

Aperire agros, Pall. 6, 3. arboreos foetus, Col. 10, 401. *μῦθον de Actæone, Varr. 2, 9. i. e. ostendere, quæ ejus sit significatio.*

Apertio floris, Pall. 1, 6.

Aperturam si fecerit, Veg. 2, 48.

Apertus locus, Cat. 35 & 46. Pall. 1, 5. *est soli expositus.*

Apes, *vid.* Apis.

Aphronitrum, *vid.* Afron.

Aphroscorodon, allium Punicum, ulpicum, Col. 11, 3.

Apiacos, Cat. 157. *brassicæ species. Apud Plin. 19, 8, Apianam vocasse hanc Catonem, legitur.*

Apiana vitis, Col. 3, 2. uva, Col. 12, 39. Apianum vinum, Col. 12, 45.

Apiarium, *apum grex, examen*, Col. 9, 3.

Apiaria, *μελισσῶνες*, apum cubilia, Col. 8, 1. 9, 5. 9, 7 & 12.

Apiastrum, *μέλινον, μελίφυλλον, μελισσόφυλλον*, Varr. 3, 16. Col. 9, 8.

Apicæ oves Varr. 2, 2. *Festus*: apica dicitur ovis, quæ ventrem glabrum habet. *Plin. 8, 48*: Quibus venter nudus esset, apicas vocabant. *Scaliger, & qui post eum hunc locum attingere, a πείκος derivant.*

Apiciæ uvæ, Cat. 24. Varr. 1, 58.

Apicium vinum, Cat. 6, 7 & 24. Varr. 1, 25.

Apis grandior, Col. 9, 3. evadit, Col. 9, 12. De apibus Varr. 3, 16. Col. 9, 2 *sq. ad finem libri*. Pall. 1, 37 — 39. quomodo e juvenco progenerentur, Col. 9, 14. Varr. 3, 16. mellifica loca ut indicent, Pall. 5, 8. adversus hiemem ut muniendæ, Pall. 12, 8. silvestres ut investigentur & capiuntur, Col. 9, 8. earum seditio & fuga ut nosci & compesci possit, Pall. 7, 7. apum reges qua forma, Col. 9, 10 & 11. Pall. 7, 7. apum morbi & remedia, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. *Genitivus pluralis indifferenter apum habet & apium. v. c. de originibus apum*, Col. 9, 2. ceterarum

R U S T I C U M.

apum, Col. 9, 14. apium causa, Varr. 3, 16. natura, Col. 9, 9 &c.

Apium. ejus fatio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 5, 3. genera tria, Pall. 5, 3. apio fasces cingere, Col. 10, 371. apios majores & crispas ut facias, Pall. 5, 3. sic apium viridem, Veg. 2, 11. pro viride: appium sæpe pro apio Veg. c. g. 1, 56.

Ἀποκατάστασις, Col. 3, 6. *Conversio sive restitutio solis, quam noster quadriennem statuit, quæ etiam a quibusdam Eudoxi τετραετηρίς existimatur. Alias illa revolutio sive periodus anni magni, quo sol ad centrum suum revertitur, statuitur contingere post annos 532. Vid. quæ docent Jos. Scaliger epist. 3. Salmas. ad Solinum c. 33. p. 390. Harduinus ad Plin. 10, 2. Schættg. Nimirum ipsa est hæc Juliani anni 365 diebus 6 horis definiti ratio, ubi quatuor annis adjicitur dies unus, qui sunt ipsi dies 1461. Sed quid ea ἀποκατάστασις, satis illa quidem imperfecta, ad fecunditatem stirpium conferat, difficile sane est ad intelligendum, & mirum si non plane falsum.*

Apocimatis libra, Veg. 2, 54. eadem est apoxima 3, 28. 4, 14. Sed verum est

Apochyma Diosc. 1, 98. ubi de Zorissa dicit καλουμένην ὑπ' ἐνίων ἀπόχυμα, οὖσαν διαχυτικὴν (dissipandi vim habentem) διὰ τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ βρέχεσθαι. Dixerat ξυομένην ῥητινὴν. Itaque forte non malum Apoxyma. Quoties χι Græcorum & x Latinum confusa sint, constat. Ceterum Apocimam, vel utcumque legere verum sit, utroque genere ponit Vegetius, ut malagma.

Ἀποδυτήριον, Varr. 2, Præf. locus, ubi in balnea, vel palastram ingressuri, vestes deponebant. Plin. ep. 5, 6, 25: Inde apodyterium balinei laxum & hilare. Vid. Greenium de rusticatione & villis vet. 2, 7. p. 281. Latini vocant Spoliarium. Glossæ Græcolatinæ apud Barthium 47, 19 Ἀποδυτήριον, spoliarium. Glossæ Isidori: Spoliaria exteriores balnearum cellulae. Inscriptio apud Gruterum p. 489, 12: ETIAM. GLADIATORIIUM. ET. SPOLIAR. SOLO. EMPTO. SUA. PECUNIA. EXSTRUCTUM. PUBLICÆ. OPTULERIT. Confer Lipsium Saturnal. 1, 18. P. Fabrum Semest. 2, 11. Spoliare enim & exspoliare est vestes exuere, qua notione occurrit apud Abdiam Babylonium 3, 40. & in Actis S. Marini c. 19 apud Bollandum Tom. 1. Jan. p. 19. Schættg.

Ἀπάρχουσις, Col. 2, 10. initium decrescendi in luna, quod

L E X I C O N

fit, cum radios solis e diametro oppositi transcurrit, ut jam non precedat solem, sed sequatur.

Apollonium bitumen, *vid.* bitumen.

Apostema, Veg. 3, 4.

Apostolicum medicamentum. *Sic legitur etiam pro anapleroticum, Veg. 2, 26. Sambucus in margine: Forte pro castolico; ubi vid.*

Apothecæ villaticæ, Col. 1, 6.

Aproxima, *vid.* Apocima.

Apparent Vergiliæ, totæ, taurus totus, Col. 11, 2. opus non apparet domino, Cat. 2. *h. e. non constat ratio, non satis operis factum videtur domino pro operarum, i. e. hominum opus facientium, ac dierum numero.*

Apparitor Appii, Varr. 3, 7.

Appellatione blanda mulcere, Pall. 4, 12.

Appellare. non appellando optima nomina fiunt mala, Col. 1, 7. *Significanter & proprie locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitorem: cum ab eo reposcit quod debetur. Quia-til. Pauper eras & a creditoribus appellabaris. Item non debui tibi pecuniam, nunquam me appellasti. M. Tull. in oratione pro Quintio: Eum tum impudenter appellare volebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer Latine loquuntur. Beroald.*

Appellere oves ad bibendum, Varr. 2, 2.

Appendix. adjicitur, Varr. 3, 9. appendices fundi, Varr. 1, 16.

Appetit stercoreari origanum, Pall. 10, 13. *Lugd. amplectitur, probante Gronovio Obs. 2, 16. Sic Ammianus Lib. XVII: offerre obsides, quietis vincula conservandæ, grantanter amplexi sunt. * appetit ver, Cat. 94. h. e. advenit.*

Appiosus equus describitur, Veg. 2, 2, 9 & 10. *Cum opiosus etiam sit in libris antiquis & somnolentum sit hoc genus, ab opio forte ita vocari divinabat excellentissimus Medicus Platnerus, quem aliquoties honoris & officii causa nomino.*

Appius, collocutor, pauper & parcus in adolescentia, Varr. 3, 16.

Appius Claudius augur, Varr. 3, 2.

Applicatus ad eam ramus, Col. 5, 6. applicato adminiculo, Col. 4, 6. applicata trunco, Col. 5, 6. applicitus trunco palus, Col. 4, 22. applicatis auribus equus, Varr. 2, 7. *Col. brevibus auriculis & adrectis. Pallad. aures breves & argutæ. Apfyrtus: προστάλμνα, quæ sunt artedæ.*

R U S T I C U M.

Applicatae ergo sunt adeo, ut quasi ad reliquam cutem applicata videantur. Schætzg. *Melius cum Needhamo legitur προσηταλμένα, quod est ipsum applicatae. Quod ipsum etiam in feminarum pulchritudine censetur, si aures suo ingenio applicent se ad caput.*

Applico. si applicueris vitem, Col. 5, 6. applicatur huic officio, Col. 3, 10. applicandæ propagines palis, Col. 4, 17.

Appositus ad vitem locus, Varr. 1, 7. ad fœnum, Varr. 1, 23. equus ad medendum, Varr. 2, 7. appositissimæ sunt ad pariendum gallinæ, Varr. 3, 9.

Apprehendet libido, Cat. 156. apprehendit morbus animal, Veg. 3, 2.

Approbavi, h. e. experimentis didici, Pall. 2, 13. locus approbatur, *ibid.* approbatum sit, Veg. 3, 2.

ad Apricationem exire, Col. 8, 8.

Apricitas diei, Col. 7, 4. 8, 15.

Apricus. apricioribus locis, Col. 11, 3. apricissimo die, Col. 9, 14.

Aprilis mensis descriptio & opera, Col. 11, 2. Pall. 4, 15. in Apulia loca calidiora, Varr. 1, 6. inde æstivatum in Samnium abiguntur greges, Varr. 2, 1. hic hibernant oves, Varr. 2, 2. granaria hic sublimia, Varr. 1, 57. pecuariae oviliaræ, Varr. 2, Præf. Apuliæ segetes, Varr. 1, 19. maritima, Col. 11, 3.

Apulus ager, Col. 3, 8. Apuli pecuarii, Varr. 3, 17. Apulæ oves, Col. 7, 2.

Aptati publicis sacrificiis fastus, Col. 9, 14.

Aptum melius jugum, Col. 2, 2.

Apud te, h. e. domi tuæ, Varr. 3, 2.

Apyrenus vel Apyrinus fructus mali Punici, Col. 5, 10. *Harduin. ad Plin. 13, 34 utramque scribendi rationem probat, quia πυρήν & πυρίν nucleus, acinus, Græce dicitur. Sen. ep. 85: Apyrina dicuntur, non quibus nulla inest duritia granorum, sed quibus minor. Apyrenum Punicum, Col. Arb. 23. Laudat Beroaldus epigramma Martialis: Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis, De Nomentanis sed damus arboribus.*

de Aqua villæ Col. 1, 5. vestigari ut possit, Pall. 9, 8. nova ut probetur, Pall. 9, 10. *ii.* 1, 4. limosa ut corrigatur, Pall. 9, 9. duci quot modis soleat, Pall. 9, 11. de agro per hiemem depellenda, Cat. 155. cœlestis s. pluvialis, Col. 12, 6. 9, 20. ad bibendum omnibus antefertur, Pall.

Script. R. R. Vol. IV.

C

L E X I C O N

1, 17. aquæ calidæ potus in nausea, Col. 7, 10. aqua candens, Col. 6, 5. 12, 53. marina ut concinnetur, Cat. 106. Col. 11, 2. mulsa ut fiat, Col. 12, 11. falsa quomodo vinis adhibeatur, Col. 12, 21 & 25.

Aqualiculus, venter equi, Veg. 1, 40.

Aquarius. aquarii sulci, Col. 2, 8. 11, 2. Pall. 10, 3. aquaria vasa, Cat. 11. aquarium, Cat. 1.

Aquaticæ aves, Pall. 1, 31.

Aquatilis silva, Col. 7, 9. aquatile genus, Varr. 3, 3.

Aquatilia, ium, *morbus jumentorum*, Veg. 1, 25. *suntne ea, quæ vocantur hydatides? in lemmate ozænæ vocantur.*

Aquationibus juvandæ salices, Pall. 3, 17. coll. 19. aquationes mutare, Col. 7, 5.

Aquatus humor, Pall. 4, 1. *h. e. aquosus, dilutus.* aquata nimis mulsa MS. Pall. 2, 15. *pro mulsa aqua ita ut ne nimis.* Aquati fructus, Pall. 1, 6. *multa dabit Jo. Rhodius Lexico Scribon.*

Aquifolii vectes, Cat. 31. *legebatur ante Victorium.* Aquifolia ilex Plinii, *si Salmasio fides ad Solin. c. 23. p. 190. a, D. est Theophrasti πρίνος ὀξύφυλλος: estque aquifolia quasi acufolia ab acuendo. Sed in neutro aquifolium Plinio est ὀξύανθος Theophrasti, in quo quidem errare illum dicit. Itaque p. 582. b, D. apud Catonem etiam pro acrufolium vel acrifolium legendum putat acufol. idque vitium p. 675. b, B. ita ait antiquum esse, ut inde etiam Italorum agrifolio nomen habeat, quæ Gallice houx vocetur, voce cognata ilici, Ital. elce. Ceterum potest fieri, ut ἄκρόφυλλον cogitarent, qui acrufolium primi fecere.*

Aquila occidit, Col. 11, 2. ejus ortus, Col. 2, 10. 11, 2. *bis.*

Aquilonius piscis, Col. 11, 2.

Aquor. aquantur apes frequentes, Pall. 5, 8.

Aquosus & uliginosus locus quid distent, Varr. 1, 6.

Ar *pro ad in compositis. vid. Arveho.*

Arabia pretiosis odoribus illustris, Col. 3, 8.

Araneus mus, *μυγαλῆ*, Col. 6, 17. araneum si comederit in pabulo jumentum, Veg. 3, 80.

Arationis iteratio, Col. 11, 2.

Arator qualis esse debeat, Col. 1, 9.

Aratra simplicia & aurita, Pall. 1, 43. minora, Col. 2, 2. aratris minimis proscindunt, Col. 2, 11. *de aratri partibus locus classicus est Varr. L. L. 4, 31. p. 33.*

R U S T I C U M.

Arbitratu boni viri, Cat. 144, 145, 148, 149.

Arbitrium habebit, *h. e. pro arbitro poterit*, Pall. 2, 15.

Arbor citri, Pall. 5, 5. piri, Pall. 3, 25. pruni, Pall. 12, 7. arbores alni, Varr. 1, 7. cydonii, Pall. 3, 25. fici, Pall. 4, 10. Col. 5, 11. ficorum, Col. 11, 2. ficulneæ, Col. 5, 11. 11, 2. arbores quam terram ament, Col. 5, 10. feri ut debeant, Col. 5, 10. & Arbor. 19. earum cultus rei rusticæ pars non minima, Col. 3, 1. cultura perpetua quæ, Col. 5, 6. species variæ, Col. 3, 1. plantæ circumfodiendæ &c. Pall. 12, 2. arbores e pomis sponte progenitæ, Pall. 2, 15. majores quomodo transferantur, Pall. 12, 16. fructum non ferentes ut curandæ, Col. 5, 9. Pall. 3, 25. *vid. Clavus, cuneus &c. feraces ut meliores fiant*, Cat. 93. frugiferæ trium generum, Col. 3, 1. maritæ, Col. 11, 2. vitiferæ, Pall. 3, 10 & 13. quando cadendæ, Col. 11, 2.

Arborariæ falces, Cat. 10 & 11.

Arborator bonus, Col. 11, 1.

Arborei foetus, Col. 10, 401.

Arborideus ramus dicitur, qui alitur, ut arborescat, *h. e. ut arbor fiat, & arborea magnitudine adolescat. Hæc Beroaldus, laudato Columella 5, 4. ubi nihil tale reperio: neque alias ubi sita vox, vel ejus similis, comminiscor.*

Arbusculæ ficorum, Col. 11, 2. *it. 5, 11. transferendæ ut sint*, Col. 5, 10.

Arbustum, Cat. 1 & 7. *Veteres rei rusticæ scriptores ita peculiariter appellant arbores vitibus maritatas: unde & arbustum vinum dictum, quod in arbussto progignitur. Plinianum verbum est arbustare agros, quod significat arbustum in agris facere, & arbores idoneas vitibus maritare, quo teste judicatur nobilia vina in arbusstis gigni, & laudatiora in summis, uberiora in imis. Vites enim maxime gaudent arboribus, quia naturaliter in sublimi procedunt. Sicut territorium nostrum pæne totum arbusstis confitum mira pulchritudine, nec minore uvarum largitate spectatur. Hinc arbustiva vitis, quæ scilicet in arbussto ponitur, arborique copulatur. Beroald. cujus declaratio confirmatur Col. 5, 6, 7. ut constituendum arbustum, Col. Arb. 1. Pall. 3, 10. disponi ut debeat & coli, Col. Arb. 16. *it. 5, 6. arbusti Gallici ratio*, Col. 5, 7. *Arbustum quamvis vetus posse transferri, ab Ægiolo didicit Seneca ep. 86.**

Arbustivus aut silvestris locus, Col. 3, 13. arbustiva positio, Col. 4, 1. arbustivi Aminei urnæ, Col. 12, 41. at-

L E X I C O N

bustivæ vites quæ, Col. Arb. 4. ut serantur, Col. 4, 1. ut colendæ, Col. Arb. 16. Pall. 3, 10. ut putandæ, Pall. 3, 13.

Arbutum inter primos cibos mortalium, Varr. 2, 1.

Arbutus arbor, Col. 7, 9. arbuti baccae, Col. 8, 10. *Arbutus arbor Græce κόμπος, cujus folia hædis grata esse docet Virgilius Ecl. 3, 82: Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis. Fructus ejus dicitur arbutum, neutro genere, quamvis etiam feminino semel utatur Horatius, alias unedo, quia non plus quam unum pomum comedere prodest, Græcis μίμεινυλον. Hæc ita distinge proponere volumus, quia confuse admodum tractat Plinius H. N. 15, 24. quo nomine & a Dalechampsio, & Salmasio ad Solinum c. 46, p. 674, item de homonymis hyles iassica c. 5 refellitur. Confer etiam J. B. Pontam Villæ 3, 14. Schættg.*

Arca vestiaria, Cat. 11. arcam domini exhaurit ea res, Col. 3, 3. complent columbæ pretiis pullorum, Col. 8, 8.

Arcades solum mutarunt, Col. 1, 3.

Arcadici asini nobiles, Varr. 2, 1.

Arcanius, Col. 3, 2.

Arcelaca major, vitis, Col. 3, 2 & 7. *al. arelata. Sed rectius arcelaca. Plane fallitur Ge. Alexandrinus, qui de Arelate urbe hic somniavit.*

Arcellæ vites, Col. 3, 21. *sed arcelacæ etiam hic malit Ponted.*

Arcessere boves ex longinquo, Col. 6, 2. arcessita humus, Col. 2, 16. *Hac auctoritate etiam alias contra libros scripsi arcess. pro accers. e. g. Col. 3, 15.*

Archetypon inventoris, Varr. 3, 5.

Architectus piscinam facit, Varr. 3, 17. architecti professio, Col. 5, 1.

Arctata densius quæ protulerit cerasus, putanda, Pall. 11, 12.

Arcto. arctare flores canistris, Col. 10, 277. *Sic malim pro vulg. aptare. R & P frequentissime, ob figuram cognatam, miscentur. foramini taleam, Pall. 11, 8. transversos fustes, Col. 12, 43. transversis furculis, Col. 12, 45. de spissamento. vid. Artio.*

Arcturus oritur, Col. 9, 14. occidit, Col. 11, 2. Arcturi sub sidere, Col. 10, 413. Arcturo exoriente, Col. 2, 10.

Arctus. ad arctum, Veg. 2, 26. arctior spes, Col. 1, 5.

Arcuato pecori remedium, Col. 7, 5. *h. e. laboranti isthico morbo. Arquatum morbum veteres dixerunt, qui alio nomine*

R U S T I C U M.

regius vocatur, eo quod arqus cœlestis ei concolor sit de virore. Græci *ἰκτερίδης* vocant, & vulgo ictericam. Isterici homines fiunt aureoli coloris, & lutei, unde & auriginem appellant. Cornelius Celsus: Æque notus est morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant, quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricitante ægro supervenit, tutum esse molibus tantummodo præcordiis substantibus. Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum. Cur autem regius morbus dicatur, docet Quintus Serenus, scribens: Regius a vero signatus nomine morbus; Molliter hic quoniam celsa curatur in aula. Consimiliter Celsus tradit utendum esse in hoc morbo frigidis natationibus, lecto etiam & conclavi cultiore, clauso loco, ludis, lascivia: per quæ mens exhilaretur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus videtur. Plinius memorat, icteron avem vocari a colore: quæ si spectetur, sanari id malum, & avem mori. Est & gemma nomine icterias, lucido colori similis, ideoque existimata salubris contra regios morbos. Beroald.

Arculæ fagineæ, Col. 12, 45.

Arcus dimensio, Col. 5, 2. arcus propaginis, Col. 4, 29. arcu sidereo fulget, Col. 10, 292.

Ardeæ in publico scriptum, Varr. 2, 11.

Ardeatinus ager, Col. 3, 9.

Ardebat cura, Varr. 3, 17. *Mediæ vetustatis liber*: In Bajano autem ardis tanta. alii: In Bajano aut ardis. Cum igitur Mss. tam diversi sint, vereor, ne quod hic mendum lateat. Videtur. Inusitatus est modus loquendi hac in parte, & cœlo Latino inauditus, quo utitur Varro. Sed non puto Varronianum esse, tanta arsit cura. Immo, cum veteres codices hic variant, puto reconcinnandum. Lego: In Bajano autem arsit tantu, ut architecto &c. Tantu ut, pro tantum ut, quemadmodum supra: Secunda ea, & datu iri, & talia. Scalig. Locus interpolatus, qui in nonnullis libris antiquis ita legitur: In Bajana aut ardis tanta ut; ex quibus vestigiis legi posset, in Bajano haud par, sed tanta ut. Non par, inquit, illi piscinarum cura fuit in Bajano, sed major, & quidem tanta ut. Mox infra eundo suam domum; fortassis legendum, endo suam domum, ut sit integrum illud Ennii, endo suam domum, quod observant Grammatici, pro in suam domum. Popma. Salmasius ad Solinum c. 23. p. 189 ita legit: In Bajano autem tanta ardes,

LEXICON

ut architecto permiserit, velut &c. *Vulgo editur*, in Bajano tanta ardebat cura. *Sed quæ a nobis reposita est*, innuitur veteris scripturæ auctoritati, quam ab hac lectione haud longe abesse eruditissimi viri testimonio scimus. Accius apud Nonium: Arde foeta lampade, i. e. ardoris plena. *Ipsè male legit* arde-foeta, *unica voce*. Sic loca foeta furentibus austris apud poetam. Ardes, ut tabes, labes & similia. *Hæc Salmasius*. Schanz. arduerunt arbores attactæ, Inscr. Fr. arval. p. 127.

Ardor Sirius, Col. 10, 289. *Prudent. de Epiph.* Et si quod astrum Sirio Fervet vapore. *Buchnerus*. ardore primo fervebit mustum, Pall. 11, 9.

Arduitas montium, Varr. 2, 10.

Arduus clivis, Varr. 1, 18.

Areæ omnis modus ut comprehendendi possit, Col. 5, 1. *h. e.* superficiei, ut loquuntur geometræ. area villæ, Col. 1, 6. area granis terendis, Cat. 91 & 129. Varr. 1, 51. Col. 2, 20. Pall. 1, 36. 7, 1. conferenda deinde rapis, Col. 11, 3. areæ hortorum, Pall. 1, 34. *cf.* Col. 11, 3. *qui locus hunc interpretatur*, ut legitur in antiquis editionibus, sic divisas vult areas propter spatia utrinque purganda, quia in semita consistens opera ultra tres pedes vix porrigere manus potest, sine periculo incidendi in sata.

Arelata vitis, *vid.* Arcelaca.

Arenæ genera, Pall. 1, 10.

Arenariæ, s. fodinæ, Varr. 1, 2.

Arenato calce, Cat. 18. *De hac ratione pavimenti conf. Salmas. ad Solin. c. 28. p. 268 seq. it. c. 56, p. 867 seq.* Ex instituto hanc partem adificandi tractant Vitruv. 7, 1. Plin. 36, 60 seq. itemque Pall. 6, 11. Ceterum ex h. l. corrigas errorem quorundam Lexicorum, quæ calcem pro lapide tantum feminini generis esse volunt: de quo jam dubitabat Vossius de anal. 1, 34. *cujus hinc sententia confirmatur.*

Areo. arentes culmi, Col. 2, 21.

Areolas horti, Col. 10, 362. in areolas differere semina, Col. 11, 2.

Arepennis, Col. 5, 1. *Gall. arpent.*

Arfacere, pro arefacere, Cat. 69. it. 125 & 157.

Argeritis lapis, Veg. 1, 20. 4, 12. *leg.* argyrites.

Argilla, creta figularis, Col. 3, 11. Pall. 1, 34.

Argillosa terra commodior, quam argilla sola, Pall. 2, 13.

Argitis vitis, Col. 3, 2. *De hac ait poeta*: Argitisque minor, cui non certaverit ulla Aut tantum fluere, aut totidem

R U S T I C U M .

durare per annos. *Videtur Argitis nuncupari a candore, ἀργὸς enim albus dicitur. Beroald.*

Argo navis, *fidus*, Col. 11, 2.

Argonautæ, Varr. 2, 1.

Argos Ἰππίον, Varr. 2, 1. *Hoc oppidum Italiæ esse, non Græciæ, docet Plinius lib. III: Argos Hippium Diomede condente, mox Argyripam dictum. De quo celeberrimus vates canit: Vidimus, o cives, Diomedem, Argivæque castra, Atque iter emensi casus superavimus omnes, Contigimusque manus, qua concidit Ilia tellus. Ille urbem Argyripam patriæ cognomine gentis Victor Gargani condebat Iapygis agris. Quare scriberem: Ut oppidum in magna Græcia. Pontid. πολύπυρον, Varr. 1, 2. vid. πολύπυρον.*

Argutia famulorum, Pall. Infit. Præf.

Arguto gramine fontes, Col. 10, 284. arguti boves, Pall. 4, 11. sapes, Pall. 3, 25. 4, 10. argutæ valles, ἄρχοι, Col. 9, 5. arguta corpora, Pall. 4, 13.

Argyrites lapis, *vid. argeritis.*

Aricia porri mater, Col. 10, 139. *Martial. 13, 19: Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros, In niveo virides stipite cerne comas. Laudat etiam Plin. 19, 33.*

Ariditas fimi, *h. e. fimus aridus*, Pall. 3, 4. rasiariorum reciditur, Pall. 3, 21. *i. e. sarmenta arida.*

Aridus morbus f. malleus, Veg. 1, 4 & 11. *vid. ficcus.*

Aries aureus, Varr. 2, 1. petulcus & pugnax uti mitigetur, Col. 7, 3. arietes qui probentur? Col. 7, 3. *add. Varr. 2, 1 & 13. qui cujus coloris agnos generent, Col. 7, 2. Pall. 8, 4. quales & quando admittendi, Pall. 8, 4. silvestres & feri, Col. 7, 2. tenuioris velleris, Col. 7, 2. arietum admissura prima, Pall. 5, 7.*

Arietinum cicer, Col. 2, 10. *eo quod arietino capiti simile sit, ut vult Plinius 18, 12: Schættg. An arietillum? Hoc certe invenit Nic. Heinsius in Cod. Paris. ut testatur epistola ad Munckerum Syll. Burm. T. 5, p. 381. Add. Burman ad Petronium c. 35, p. 145. arietina cornua circa fici radices obruta, Pall. 4, 10.*

cis Ariminum, Varr. 1, 2.

Arista, quæ ut acus tenuis longa eminet e gluma, Varr. 1, 48.

Aristolochia, Veg. 1, 17. rotunda, 3, 23. *apud Vegetium semper fere scribitur aristologia.*

Aritudine perire, Varr. 1, 12.

L E X I C O N

Armamentis instructa navigia, Col. 4, 3.

Armarium promptuarium, Cat. 11. Sic cella promptuaria, & videtur illa ratio, ubi substantive ponitur promptuarium, aliquanto recentior. Armarium vero non est cella promptuaria, ut Turnebus putat, sed ligneum repositorium, in quo obsignato reconduntur & asservantur necessaria ad usum familiae, ut cibaria; indusia, nummi. Cic. pro Caelio, Tunc aurum ex armario promere ausa es? Plaut. Captiv. Cellas refregit omnes intus, reclusitque armarium. Idem Epidic. Quin ex occluso atque obsignato armario Excutio argenti tantum. Popma.

Armatus cornibus aries, Col. 7, 3.

Armenia, int. terra, Veg. 4, 28.

Armeniacus sal, Veg. 3, 4. vulg. Armoniacus vel potius Ammon. Sed esse tamen Armenium etiam salem, docet Salmas. ad Solin. p. 811. b, C. Armeniacæ arbores, Col. 11, 2. Harum sunt Armenia poma vel Armeniaca, quibus stipantur calathi, Col. 10, 404. Hac eadem esse præcoqua, vulgo Abricots, Abricosen, fere convenit.

Armenium pigmentum in luxu villarum commemoratum Varr. 3, 2. Inter pretiosos colores etiam ponit Vitruv. 7, 5. Salmas. l. c.

Armeniorum mos in equis tondendis, Veg. 1, 56.

Armentarius, Varr. 2, 5. int. pastor.

Armenticium pecus, Varr. 2, 5. armenticii greges, Varr. 2, 10.

Armentum equinum, Col. 1, Præf. de vaccis, 6, 27. armenta boum, Pall. 4, 11. afinorum, Col. 7, 1. armenta alibi alia statura, Col. 3, 8. qualia emenda, Varr. 2, 5.

Armilla cuparum, Cat. 21.

Armoneacea, vid. armoracea.

Armoniacus sal, vid. Ammoniacus.

Armoniacum etiam positum forte pro Armeniaco.

Armoracea, raphanus agrestis, Col. 9, 4. Pall. 4, 9. 11, 11. ejus succus remedio est contra ictus serpentium, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. ubi scribunt armoneacea. Armoraciorum cyma ut condiatur, Col. 12, 9. Feminino genere armoracia est Plin. 19, 5 & 20, 4. Neutro genere in glossariis, Armoracia παρὰ πείρας. e vero pro i habet & Palladii MS. codex. Sylb.

Armos si convellit bos, Col. 6, 16. conf. Veg. 3, 4.

Aro. arare quando & quomodo conveniat, Col. 2, 4. Pall. 2, 3.

R U S T I C U M,

Aromata, Col. 12, 20.

in Arpino arundo pro jugis vinearum, Varr. 1, 8.

Arreptus, Veg. 3, 52. *interpretatur, credo, ἐπίληπτον. con-*
cidunt enim epileptici, & morbus ipsorum est caducus.

Artes in Græcia quando repertæ, Varr. 3, 1. Tuscæ &
Dardaniæ, Col. 10, 358. artium magister usus, Col. 4, 11.

Arteria. ad arteriam exasperatam, Veg. 3, 68. arterias
& fauces curat mel, Pall. 2, 15.

Articularis morbus equorum, Veg. 1, 6 & 13. boum,
Veg. 3, 2.

Articularius morbus, Cat. 157. *Glossæ: ἀρθριτικός.*

Articulus. in articulum it seges, Col. 2, 12. articulos
omnes experiri, Cat. 157. *Meursio præferenda videtur lētio,*
omnes articulares morbos expellere. Ego vero putaverim, lo-
qui Catonem de experimento articulorum in digitis, præsertim
vulgo usitato, qui trahuntur intorquenturve ad eum finem, dum
crepitum edant. Quod quidem arthriticus ne tentare quidem ausit.

Artio. artito furculum, Cat. 40 & 41. artiveras, Cat. 40.
Est autem artire, interprete Turnebo, 11, 13, demittere, adige-
re, inferere, immittere.

Artus fœcundos compleat, Col. 10, 212.

Arvehant ligna, Cat. 138. *i. e. advehant.* arvectum, Cat.
125. *Ar veteres pro Ad dicebant, ut arfero, arvenio, arcesso &c.*

Arundinei canales, Col. 9, 13. cuneoli, Col. 4, 29.

Arundineti fatio & cultura, Cat. 6. Varr. 1, 24. Col.
4, 32. jugerum, Col. 4, 30.

Arundo, jugi genus in vineis, Varr. 1, 8. degener, Col.
7, 9. castratur, cæditur, &c. Col. 4, 32. arundinis fatio,
Cat. 47. Col. 4, 32. & Arb. 29. oculi, Cat. 6. arundine se-
cantur quædam, Col. 12, 7, 14 & 47. *vid. Canna.*

Arundulatio in ficis, Varr. 1, 8. *Sermo h. l. est de quarto*
genere jugandarum vitium, ubi traduci locus est, cum nimirum,
quæ sustinere suo se trunco non possunt, vites in aliam arborem
traducuntur. Hic opulos arbusi loco adhibent Mediolanenses,
ficus Canusini; sed cum infirmi & fragiles sint earum rami,
arundine eos deligata firmasse videntur; eaque dicta arundulatio.

Aruspices notati, Cat. 5. Col. 1, 8. 11, 1. Varr. 1, 40.

Arvum, quod aratum, necdum satum est, Varr. 1, 29.

As generatim unum notat, Col. 5, 3. *ter.* as jugeri, Col.
5, 1. in assem, Col. 2, 13. *ii.* 3, 3. totum solum h. e.
assem, Veg. 2, 36. & mox commissura calcis & assis.

L E X I C O N

Asaron Ponticum, Veg. 4, 13. *ajunt esse nardum rusticam, Gall. cabaret, Haselwurz.*

Ascalonii generis cepæ, Col. 11, 3. 12, 10.

Afcia dolare, Pall. 1, 14. afciæ rastris fimiles, Pall. 1, 43. *vid. Phil. a Turre monum. vet. Antii p. 22.*

Ascræum carmen *Virgilii*, Col. 10, 436. *Ascra oppidum & vicus in Bœotia, patria Hesiodi poeta, qui versus de rusticatione composuit. Ascræus Hesiodus dicitur, ut Virgilius idem de se ait: Ascræumque cano Romana per oppida carmen. Pompon.*

Asellus, s. vulgaris asinus, Col. 7, 1. aselli dossuarii, Varr. 2, 6. *asellus pro trabe, cui aliquid imponitur. vid. Bassellæ.*

in Asia Mygiaque terra densa, Col. 1, Præf.

Asianæ oves, Pall. 12, 13.

Asiatica mala pigro foetu, Col. 10, 412.

Asinæ calvaria in hortis, Pall. 1, 35.

Asinarius, *agaso*, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 18. asinariae molæ, Cat. 11.

Asinus XL millibus emptus, Varr. 3, 2. asini caput nudum cute in limite ruris figitur, Col. 10, 344. de asinis quæ tenenda, Varr. 2, 6. asini vulgares, Col. 7, 1. Arcadici & Reatini, Varr. 2, 1. eorumque pretia, Varr. 2, 6 & 8. admissarii quales esse debeant, Pall. 4, 14. mulino generi seminando quales destinandi, Col. 6, 37. ab equabus ut admittantur, Col. 6, 37. plostrarii & molarii, Cat. 11. *Ad plaustra adhibitos, docet etiam Col. 7, 1. add. Scheffer de re vehicular. 1, 8. feri, Varr. 2, 1. ornatii clitellarii, Cat. 10.*

Asparagi fiunt e corruda, Cat. 6. *nimirum asparagi corruda simillima filo, Col. 10, 375. spinosa herba, Col. 10, 246. Duo genera asparagi, hortense & silvestre, sed incultum gratius est, quod Corrudam, alii Libycum vocant. Asparagus non a Græco dicitur, aut ab asperitate, ut dicit Varro: sed ab Chaldaea voce, quæ caulem significat: quia hæc herba semper crescit in caulem & virgultum. Pompon. asparagi satio & cultus, Cat. 161. Col. 11, 3. Pall. 3, 23. 4, 9.*

ad Aspectum solis versare lateres, Pall. 6, 12.

Asper bos mansueto conjungitur, Pall. 4, 12. aspro velamine, Pall. Inf. 67.

Asperati parietes, Pall. 1, 11.

Aspergito sale minuto, Col. 12, 52. aspergitur pini semen, *h. e. spargitur*, Pall. 4, 10. 12, 1 & 7.

R U S T I C U M.

Aspergo ne noceat, Cat. 128.

Aspero. asperare medicamentum limum dysentericæ passionis, Pall. 3, 31. *h. e. duriores reddere; ut glacialis hiems aquilonibus asperat undas, Æneid. 3, 285.* asperantur gradibus, Col. 8, 3. ac macescunt apes propter laborem, Varr. 3, 16. caloribus apes, Pall. 7, 7.

Ἀσφάλτιον, trifolii species, Col. 6, 17. Plin. 21, 9: Minyanthos vocant Græci, alii asphaltion majore folio, quo utuntur coronarii.

Asphodilus, s. asphodelus, herba apibus grata, Pall. 1, 37. asphodeli scapus, Col. 4, 4.

Aspicit meridiem tabulatum, Col. 8, 8. aspicere ad aliquem, Varr. 1, 2.

Aspirare ne possit vipera, Col. 8, 14.

Aspro velamine, *h. e. aspero*, Pall. Inf. 67.

Astaria pecuina daps, Cat. 132. *h. e. apta & parata assuta. Popm.*

Astellare, *vid.* Adsell.

Astentiri, *de facto vel historia*, Varr. 2, 3. si astenserit humor, *h. e. si non remuerit, si adsit nimis*, Pall. 12, 7.

in Asterculo alligato scopas, Cat. 152. *h. e. baculo s. vericulo, qualibus etiam apud nos alligantur sarmenta.* astercula quinque, Cat. 12. asterculis modicis, Col. 8, 3. *in quibus locis & ipsis, ut simplex aster non latum illud ligni segmentum notat, ein Bret, sed angustum, qualibus utimur ad suspendendas regulas, ad clathra &c. eine Latte. Verum hoc in Fabro olim observatum est.*

Astero vites, Cat. 32. asterit, non posse generari, *h. e. confirmat, asseverat*, Pall. 1, 19. Veg. 1, 17. 3, 26.

Asseverare non expertus non audeo, Col. 9, 13. *pro polliceri*, Col. 5, 1.

Asticcatus succus, Col. 1, 6. asticcatos in cratibus caules, Col. 12, 9.

Asticescere in cratibus, Col. 12, 9.

Asticcant venti nebulam, Col. 4, 19. asticcare in sole, Col. 2, 9. 12, 15, 16 & 33. asticcatur spongia humor, Col. 12, 50. asticcari, Col. 12, 49.

Astidunt in ornithone volucres, Varr. 3, 5.

Astidius perfricabis, Pall. 1, 29. astiduiore facere pastores, Varr. 2, 10.

Astignatum suo loco, Col. 12, 2.

Astiliens admissarius, Col. 6, 37.

L E X I C O N

Assis vel Axis, pro eo, quem vulgo, sed falso, asserem dicunt. Asses quernæ cum esculis non misceantur, Pall. 1, 9. Conf. locum Vitruvii, quem præ oculis videtur habuisse nosler, L. 7, 1: Danda est opera, ne commisceantur axes esculini quernis, quod querni simul ac humorem perceperunt, se torquentes rimas faciunt in pavimenti &c. roboreas, Col. 6, 30. Veg. 3, 4. ex assibus dentatis tribulum, Varr. 1, 52. vid. Scheffer. de re vehic. 2, 7, p. 127 sq. assis ligneus, Veg. 3, 14. Axes & axiculi, Col. 6, 19.

Assumere fugam meditantur apes, Pall. 1, 39. nisi tamen præstat cum Crescentio legere arripere. assumit pro absumit habet antiqua edit. Crescentii Pall. 6, 7. & 7, 2.

Assura. requiro farsuræ assuræ membra de palumbis &c. Varr. 3, 9. Videtur in actionibus conducti locati fuisse, ut farsuræ tecturæ præstaretur, aut non multum dissimile: i. e. ut aliter in iisdem legibus dicitur, ut sarta tecta insula aut ædes præstarentur. Nam olim farsum pro sartum, ut farsum pro fartum. Ergo ludit πᾶρ ὑπόβοιαν. nam quod diceretur in lege conductionis farturæ tecturæ, ludens in avium lege dixit farsuræ assuræ, utpote cum aves ipsæ ad assandum natæ sint. Nam assura, quod prius diceretur arsuræ. Et quod dicimus nunc assum, prius erat arsum. Cum igitur tractatus de palumbis & gallinis hic desideraretur, vult hoc sartum sibi & integrum præstari Axis. Sed veram lectionem, ni fallor, conficiemus, si non farsuræ, sed farsuræ, legamus. Ita nihil dubii relinquetur: nam farsura, quia de farsciendis gallinis & palumbis sermo instituitur &c. Hac Scaliger. Alia alii. Me sola Victorii reverentia impediit, quo minus revocata primarum editionum fide ponerem farturæ assuræ, quæ ἀσσυδέτως, ut multa alia, posuisse puto Varro- nem. Sic Cat. 14: lapide calce, it. 132. domo familia &c.

apud Assyrios pomis non caret citrus, Pall. 4, 10. Pro non Ponted. vult reponi nunquam, ex Italica Palladii interpretatione: ed afferma Marziale che in Assiria questi arbori hanno tutto l'anno frutto. Sed id etiam Palladius statim docet. Adjiciamus Plinii locum elegantem 12, 7 de citro, quam hic Assyriam malum vocat: Omnibus horis pomifera est, aliis cadentibus, aliis maturescentibus, aliis subnascentibus — nisi apud Medos & in Perside nasci noluit. Palladius igitur forte primus est, qui hujus arboris extra Mediam convalescentis meminit, quæ postea non in Italia tantum, Hispania Galliaque coli se passa est, sed in ipsum septemtrionem translata fructus edidit, quamquam bonitate inferiores his, qui sub

R U S T I C U M.

clementiore fidere educantur. Non ignoro, quid de hac re disputetur, v. g. apud Spanh. de usu & præst. numismat. diff. 6. p. 329 sq. sed illum sequor characterem, quem indicat Palladius, orbem continuæ fecunditatis: quidquid sit de mira totius generis varietate, quam elegantissime, ut reliqua, quæ ad cultum & naturam ejus arboris pertinent, persequitur Jo. Bapt. Ferrar. eleganti libro, quem vocat Hesperides: de qua appellatione, ad quem fructum pertineat, præclare etiam meritus est, quem modo laudabam, Spanhemius. Assyria radix, Col. 10, 114. eadem Syriaca, Col. 11, 3.

Astringere frondem, Col. 5, 6. h. e. destringere: vel etiam adstringere, h. e. alligare. Locus aliquantum obscurus.

Astrologiæ literæ, Col. 1, 1.

Astrologi cælum descripserunt, Varr. 2, 1. h. e. astronomi. Conf. Varr. 2, 3. adversus astrologos compositi a Columella libri, Col. 11, 1.

Atavi Romani, Col. 1. Præf.

Ater. atræ ficus, Cat. 8. atrum olus, ἰπποσέλινον vel σμύριον, Col. 11, 3. vid. olus atrum. vinum, Cat. 157.

Atheroma, Veg. 2, 30. tumoris genus, continens quasi puliculam, ἄθρηαν dictam. Sed latius etiam patet. vid. Gorræus.

Athletæ comitiorum, Varr. 3, 5. pecuarii, Varr. 2, 1.

Atinia ulmus, Col. 5, 6. ab Atina Galliæ Cispadanæ urbe dicta videtur, de qua Plin. 3, 19. Schættg. ut seratur, Col. 5, 6. eadem Atinea, rustice, credo, pronuntiata voce, Col. Arb. 16.

Atlantides, Col. 10, 54. Vergiliæ.

Atque etiam, Col. 2, 2 & 15. simili ratione atque in arbusto, Col. 5, 7.

Atramentum sutorium, Veg. 2, 49. sutoricium, Veg. 2, 64. Chalcanton vocatur Hippiatr. Ruell. p. 112, b. extr. Plura Rhodius Lex. Scribon.

Ἀτράφαξος, atriplex, Col. 11, 3. ejus satio & cultura etiam Pall. 5, 3. atriplici gravis phaselus, Col. 10, 377. accusatam a Pythagora, interpretatur Georgius Aloxandrinus.

Atreus auream pecudem habuit, Varr. 2, 1.

Atrienes servi, Col. 12, 3.

Atriplex, vid. Ἀτράφαξος.

Attactu frequenti, Pall. 1, 35.

Attentando, Col. 1, 4.

Attenuata cacumine sagitta, Col. 3, 17.

Attenuare vepres, Col. 11, 2.

LEXICON

Atteruntur oculi, Col. 11, 2.

Attice, *h. e. Attica regio*, Varr. 2, 5.

Atticus interlocutor, Varr. 2, 1. Atticus ante T. Pomponius, nunc Q. Cæcilius, Varr. 2, 2.

Atticum mel, Col. 6, 33. Veg. 2, 17. *ubi MS. antiquo pro Attico, quæ voces etiam confunduntur* Veg. 1, 17. Atticæ lanæ, Varr. 2, 2. Atticum profluvium, *vid. h. v.*

M. Attilii Reguli dictum, Col. 1, 4.

nihil Attinet, Col. 2, 21.

Attinctum animal. *vid. Adtinctum.*

Attollit minas serpens, Col. 8, 2. *Virgiliana formula Georg. 3, 421: Tollentemque minas, & sibila colla tumentem. Tilia sæpe sunt apud nostrum, quibus tanquam gemmis orationem distinguis.*

Attondi, *pro attonderi*, Veg. 1, 56.

Attractio rugarum ne deformat zizipha, Pall. 5, 4.

Attrahit auxilio hortis amnes, Col. 10, 24. attrahetur præceps ædificium, Col. 1, 5.

Attrectatione manus frequenti, Pall. 4, 12.

Attusus, *contusus*, Veg. 3, 3^a b.

Avara vitis, Col. 3, 2.

Avare. avarius opus exigit, Col. 1, 7. *Rarior usus hujus comparativi; sed etiam apud Sextum Rufum in breviario observante Crenio 10, p. 59. Schættg.*

Auctio facienda, Cat. 2, 7.

Auctor incertus bonitatis color terræ, Pall. 1, 6. auctorem industrium equini generis providere, Col. 6, 27. curatorem *legendum suspicatur Lichtenhanus; certe intelligitur is, qui curam habet.* auctorem in aliquo habere, Varr. 3, 15. auctores memorabiles, Col. 1, 1.

Auctoritas rei ex nomine alii rei tributo, Varr. 2, 5. auctoritas dulcis mellis, Pall. 7, 7.

Auctumnitate, Cat. 5. prima, Cat. 155.

Auctumnalis agnus, Col. 7, 3. *Conf. Plin. H. N. 8, 47, f. 72.*

Auctumnus. auctumni imber, Cat. 5. auctumno semine, Col. 11, 3. *læstio dubia; quamquam & apud Catonem l. c. in Pol. & Wrat. legitur imber auctumnus, æjectiva notione: quæ læstio non contemnenda videtur, nec sine auctoritate est. Vid. Heinsf. ad Ovid. Met. 3, 729.* auctumni initium & numerus dierum, Varr. 1, 28. opera, Varr. 1, 27 & 34.

Acupium laqueis tenditur, Pall. 13, 6. noctuæ, Pall. 10,

R U S T I C U M.

12. aucupio nomenclationis studiosos demorari, Col. 3, 2.

Aucupor. aucupari apum examina, Col. 9, 8.

Auditus imbellicitas ut levetur, Cat. 157.

Avellanæ nuces, Cat. 8. earum satio, maturitas, Pall. 3, 25. Avellana Tarentina ut fiat, Col. 5, 10. Avellana, modi *f. mensuræ nomen*, Veg. 3, 12 & 52. *Ita etiam Scribon.*

135.

Avenæ satio, Col. 2, 11.

Aventinus mons, Col. 1, 3.

Averruncesque, Cat. 141.

Aversus a ventis, Col. 12, 50. a sole locus, Col. 12;

44. a Venereis amoribus, Col. 11, 1. contubernio uxoris, Col. 12, 1. averso sole agit pecus, Varr. 2, 2. averfa sole positio, Col. 4, 22.

Avertere se admissario, Col. 6, 37.

Aves duum generum, Varr. 3, 5. foecundissimæ gallinæ, Col. 8, 2. Rhodiæ, *h. e. gallinæ Rhodiæ*, Col. 8, 11. *Ita κατ' ἐξοχὴν aves gallinas, ut ὄρνις Græcorum, notare videntur* Col. 8, 5. avium stercus, Col. 2, 15.

M. Aufidius Lurco, Varr. 3, 6. P. Aufidius Pontianus Amiterninus, Varr. 2, 9.

Augmentum lunæ, Pall. 13, 6.

Augur. ad auspicia augures pararunt pullos, Varr. 3, 3. citantur a consule, Varr. 3, 7.

Augurali adjiciali cœna, Varr. 3, 6. *vid. adjicialis.*

Augustalis Claudius, Col. 11, 1.

Augusti mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Augusto augurio, Varr. 3, 1. *conf. Sueton. Aug. c. 7.*

Avia herba, Col. 6, 14. *quæ fuerit apud veteres, hodie ignoratur. Ponder. in Emendatt. reponi vult Lamiam aut Lamium ex Plin. H. N. 22, 16.*

Aviarius, *custos avium*, Col. 8, 3, 5 & 11.

Aviarium Luculli, Varr. 3, 4. Varronis, Varr. 3, 5. avia-
ria veterum, Varr. 3, 3. *add. 3, 4 & 5.* Pall. 1, 33. co-
hortalium avium, ὀρνιθῶνες, Col. 8, 1. nantium volu-
crum, χυνοτροφεῖα, Col. 8, 1. turdorum, Varr. 1, 38.

Avitus color, Col. 6, 37. avita fortitudo celeritasque, Col. 6, 37.

Aula *f. olla nova*, Cat. 85. aheneâ, Cat. 81. in aulas propagare, Cat. 52.

Aulia fuccidia, Varr. 2, 4. *vox corrupta.*

Aulicibus atperius stadium, Veg. 1, 56. *Quid si aulacibus?*

L E X I C O N

ab αὔλαξ. *Legenti totum locum, & sedem vocis repetita inveniunt, res manifesta videbatur. Αὔλαξ est excelsum illud inter duas fossas. Gracissae saepe noster. Alioquin cogitare etiam poteras elices.*

Auratæ pisces, Col. 8, 16.

Aureolus color, Col. 9, 3. aureolum collum gallorum laudatur Varr. 3, 9. quod est Col. 8, 2 ex auro flavum.

Aureus color equi, Pall. 4, 13. aurea medietas chamæmillæ floris, i. e. flava. Pall. 7, 10. aureum medicamentum, Col. 6, 14. idem quod Vegetio aptum remedium. aureæ pelles unde dictæ, Varr. 2, 1. aurea mala Hesperidum, Varr. 2, 1.

Auriga, *fidus cæleste*, Col. 11, 2. auriga rectrixque membrorum anima, Col. 3, 10. *vid. origa.*

Auris. aurem apponere, Pall. 7, 7. aures applicatæ in equis laudantur Varr. 2, 7. auribus prægravantibus & flacidis, Col. 7, 6. auribus spiritum ducunt capræ, Varr. 2, 3. *cf. Plin. 8, 50. Simile Archelai mendacium est Varr. 3, 11. ii. 3, 12.*

Auritus. aurita aratra, Pall. 1, 43. *nisi fallor, opponuntur βραχέα, Geop. 3, 1. Schætzg.*

Aurosi pulveris lapidosa macies, Pall. 1, 5. *aurosum pulverem Barthius Adv. 39, 8 explicat grandiore & coloris aurei, metallicæque duritiæ. Sed Cresc. habet arenosum, quod prætulerim, eumque dici puto minutissimum arenæ genus, duritiem & rigorem arenæ habens, & nihil vel parum viscidæ illius & limosæ naturæ, qua proprie aluntur plantæ. auroso colore membrana, Veg. 2, 17. h. e. aureo. aurosa arena sternebatur via imperatoribus. vid. Casaub. ex Synesio ad Lampriidii Elagab. c. 31 extr.*

Auscultetur, *active*, Col. 8, 5.

Auspicari carminis principia, Col. 3, 1. culturarum officia, Col. 11, 2. auspicandi causa, Col. 11, 2. *h. e. ut felix capiant anni totius auspiciam.*

Auster hibernus, Col. 11, 2. *h. e. χειμῶνα hiemem, i. e. tempestatem afferens. Ita sæpius noster hoc ipso in Calendario hiemat, hiemat cum frigore &c.*

Austeritas nimia in quibus uvis, Col. 11, 2. austeritate prope omni fugantur serpentes, Pall. 1, 35. austeritates psilothri, Pall. 1, 35.

Austerus. austeriorem gustum efficere, Col. 12, 12.

Austrinus dies, Col. 11, 2. piscis, *ibid.*

R U S T I C U M.

Aut quid item aliud, Varr. 2, 5 & 9. aut nisi, Varr. 1, 31. modo vera sit lectio. Certe Codex Ryck. loco nisi habet inde, longe rectius.

Autolycus fur, Col. 1, 3.

Axis, axiculi, vid. Affis.

Axis meridianus, Col. 3, 21. de oriente etiam & occidente, Col. 4, 24.

Q. Axis, tribulis, Varr. 3, 2.

Axungia, unguen, Pall. 1, 17. Veg. 3, 4. caprina, Veg. 3, 4.

B.

Bacæ cum virgis ut servantur, Cat. 101. Bacas etiam semper fere scribit Codex Corbej. Vegetii, v. g. 3, 24. baccæ ederacæ, Col. 8, 10. bacca stercoris caprini, Pall. 2, 14. Germani quidam Ziegenlorbern. Ita vero vocantur ob similitudinem stercora, quæ sigillatim decidunt; Græci στυπάδες & στυπάδους vocant, Plinius Valerianus pilulas. Schættg.

Bacchea voce frementem, Col. 10, 223.

Bacchus pater, Col. 10, 429. condit odores, Col. 10, 301. illius genus, Col. 10, 38.

Bacchor. spiritus orbis bacchatur Veneri, Col. 10, 198. l. c. tota mundi anima jam nihil aliud potest, quam generare & gignere. Schættg.

Baculis excutiuntur spicæ, Col. 2, 21. vid. Fustis.

Badius color equorum, Pall. 4, 13. vid. Isid. Orig. 12, p. 1114, 45. Saniora Gothofr. ad l. c. cui convenit lectio Lugdun. Cod. baidius.

Bætica provincia, Col. 11, 3. modice clivosa, Col. 5, 8. ejus ora maritima, Col. 3, 12. 11, 2. regiones, Col. 1, Præf. Bæticum vocabulum, Col. 5, 1.

in Bagiennis quales atreæ, Varr. 1, 51. Nihil dubito, quin Bagienni iidem sint, qui Plinio 3, 5 s. 7. 3, 16 s. 20. & 3, 20 s. 24 Vagienni dicuntur, & in Liguribus collocantur, quibusque ad Padi recentis ripam sedes assignantur a Cellario. Ita a Silio 8, 607 Pernix Ligus & sparsus per saxa Vagenni conjunguntur. Ad rem nostram facit, quod etiam apud hunc vetustissimæ editiones Bagenos vel Bagenos habuere, observante Drakenborchio, ac de Plinii quibusdam exemplaribus idem refert Cluver. Ital. ans. 1, 10, p. 87, quocum convenit inscriptio Taurinensis apud Sponium Cellario laudata. Porro quæ de situ Vagiennorum, Vagennorumve prodidere Silius Plinius.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

D

L E X I C O N

que, ea bene conveniunt his, quæ a Varrone hic commemorantur. In montanis enim locis a mari non multum remotis, ad fluviorum origines, crebros circa messem nimbos esse, quis mirabitur?

Bajanum L. Luculli, Varr. 3, 17.

Balani pisces, Col. 8, 16. in marinis referuntur a Plin. 9, 33. Schættg.

Balatrone, Varr. 2, 5. Balatrones, inquit Festus, quod de calceamentorum coriis eraditur, nimirum παρὰ τοῦ βάλλειν. Omnino sic puto quæcunque coriis rescantur, quæ Nicandro dicuntur λάδαργοι, Οἷον ὅτε πλαδῶντα περὶ σκύλα καὶ δέρη ἱππῶν Γναμπτόμενοι μυδῶσιν ὑπ' ἀρβήλοισι λάδαργοι. Unde despicati & nugatorii homines dicti balatrones. Huic opinioni adstipulantur ea, quæ sequuntur: huc adferam meum corium & flagra. In Italia hodieque reinentur, Belitroni, ut in Gallia Belitre. Tamen nihil dubium, quin fuerit convicium in eos, quos abominabantur: & Baratrones prius dictos, tanquam dignos, qui in barathrum conjicerentur: ex consuetudine Atheniensium, qui maleficos in barathrum, ut Lacones in καϊάδας, quæ erant ut Puticuli Romæ extra portam, conjiciebant &c. Scal. Schættgenio ista denominatio originem habere videtur a quodam Balatrone, sicut nepos in luxuriosi significatu a quodam Nepote. Nomen ejus exstat apud Horat. Sat. 2, 8, 21. Appellativum apud eundem 1, 2, 2. Vid. etiam Benth. ad Horat. Sat. 2, 3, 166. & de toto h. l. Brenemannii Epist. ad Schættz. in Miscell. Obs. 6, 3, p. 587. adde & Voss. ad Cat. p. 119.

Balausti sterilis comas, Col. 10, 297. h. e. balaustii. Est autem balaustum, Gr. βαλαύστιον, flos mali Punica, de quo Plin. 13, 19: Flos balaustum vocatur, & Medicinis idoneus & tingendis vestibus. Græci scriptores, ut animadvertit Harduinus, balaustum dicunt esse florem mali Punica silvestris, non domesticæ, quos hoc loco secutus videtur Columella, cum appellat sterile. Plinius promiscue usurpat, pro flore cum silvestri tum domestico, quod colligitur non solum ex loco allato, sed etiam ex 23, 6. Facciolatus. Diligentia summa & felicissima de balaustii flore egit Ez. Spanhemius de usu & præst. num. 6, 4, p. 315 sqq. balaustii semen, Veg. 3, 16.

Balneorum colluvies, Pall. 1, 40.

Ballucæ siliqua, Veg. 1, 20. quid sit n. l. Dufresnius interpretatur arenam aurosam; vid. Salm. ad Plin. 239. b. G. Somnibam etiam de ballote, quod & porrum nigrum Plin. 27, 8 pr.

Balnearia cubicula, Col. 1, 6.

R U S T I C U M.

Balnei ædificandi ratio, Pall. 1, 40. balnea rustica jurgantur fumariis, Col. 1, 6. balneas (pro in baln.) domum sequitur oleum, Varr. 1, 55.

Balo. satis balasti, Varr. 2, 3. *h. e. de ovibus locutus es.*

Balsama cum casia nectens, Col. 10, 301.

Balteum, Cat. 76 & 78. in opere pistorio est pars soli replicata, quæ placentam ringit, & ambit. Popm.

Bambatæ decem, Col. 12, 34. *Vix dubito, quin cum Salmasio ad Solin. c. 27, p. 265 legendum sit ad embammata. Embammatis certe loco fuisse acetum scilliticum, docet Plinius 30, 6 s. 17. ubi erranti (ac proinde in cibo, ubi medicamentum non suspicatur) dari docet dum dierum catuli lienem ex aceto scillitico. Embammatis etiam vocem non in lemmate modo recentioris hominis fuisse, sed ab ipso Columella profectam tum locus 12, 55 declarat, tum quod indoctis librariis ea in mentem venisse non videtur, nisi adhibita in ipso loco esset.*

Barba magna in antiquorum statuis, Varr. 2, 11.

Barbarici equi, Veg. 4, 7. barbarica silva, Col. 11, 2. *h. e. confeminea.*

Barbarorum remedium adversus tussim, Veg. 3, 69.

Basculus, gentis nomen, Varr. 2, 10.

Basellis impositæ cupæ, Pall. 1, 18. *Non improbabilis videtur lectio Barthiana asellis. Certe οὐρανός in machinis esse suculam, trabem, vel axin potius transversum, constat. Si cantherium transferre licuit ad ædificandum & sustinendas vites, si onaget est in machinis; quidni asello tale quid contigerit? & comigis jam illi nomen & locus in machinis bellicis, quod ostendit Du Fresnoius. Et quid melius asello conveniat, quam impositum onus? Sed si verum est basellis, erit diminutivum μιχρόβαλλος ex basis: pro quo agnovit Du Cangius.*

Basilica vitis, Col. 3, 2, 7, 9 & 21.

Basilicæ forma ad cellam vinariam applicata; Pall. 1, 18.

Basis supposita, Col. 3, 13. si basin moverit jumentum, Veg. 1, 25. semoverit, Veg. 2, 46. utrobique malim emoverit. quibus remorata basis, Veg. 1, 26. est nimirum infima pars pedis. add. 1, 56. 4, 1.

Basternarum amites, Pall. 7, 2. *vid. de basterna Jo. Schefser. de re vehic. 2, 6, p. 116. præsertim p. 120. Pyrrhus Ligonius de vehic. c. 15. Pignoriæ de servis. Schætzg.*

Batillum ligneum cum ferrula ferrea messis data, Varr. 1, 50. *instrumentum aliquantum excavatum ad recipiendas spi-*

L E X I C O N

cas; figura forte non multum differt ab illo batillo, quo ad stercora colligenda uti jubet Varr. 3, 6.

Battis flos, Col. 12, 7. volunt esse grithmum, Gall. bacille, nostris Meerfenchel. Battis sativus quibusdam cordum olus, Col. 12, 13.

Battitura calcetis (f. chalcitis) Veg. 2, 26. est squama metallorum, cadens ab incude. sic Matth. Silvaticus apud Dufresnium. Nostri Hammerschlag.

ad Baulos piscina Hortensii, Varr. 3, 17. Bauli urbs Campaniæ, non procul Bajis. Nomen habet a stabulis boum Herculis, quasi βοαύλια; unde & Herculeos Baulos dixit Silius 12, 156. villæ Hortensii ad Baulos meminit etiam Cic. Acad. 4. Schættg.

Bdellium, qui est succus vel resina arboris cognominis, reponi vult Morgag. pro depli, Veg. 3, 28. Arabicum, Veg. 4, 14. bis.

Bee, βῆ, vox ovium, Varr. 2, 1.

Bellissimi vini pars, Col. 12, 19.

Belo, belare, pro balare, Varr. 2, 1.

Bene oleum addere, Cat. 157. id bene faciet, Cat. 157. de effectu medicinæ. Sæpe ita Scribonius, indicante Rhodio.

Beneficium, h. e. bene factum, κατόρθωμα, Cat. 5.

Bennæ emantur, Cat. 23. genus vehiculi esse Gallicæ lingua, docet Sex. Pompejus. Schefferus, qui toto c. 2, l. 21 de re vehic. de benna agit, ostendit, corbem esse (plaustro deinde impositam, vel cistam vitilem) qua significatione hodieque utuntur Belgæ: sed pro emantur vult legi vieantur; satis quidem ingeniose.

Bes jugeri, Col. 5, 1.

Bestiola, quæ vocatur buprestes, Veg. 3, 15.

Beta, literæ nomen apud Græcos, & herbæ apud Latinos, Col. 10, 251 & 254. Betæ pallentia robora, Col. 10, 326. fatio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 3, 24.

Betacei pedes, Varr. 1, 2.

Betonica, pro Vettonica, Veg. 4, 11.

Bias, de septem unus, Col. 1, 1.

Bibo. ut bibas quantum voles, Cat. 156. bibat terra fontes, Col. 10, 49. ne bibat oleum nova metreta, Cat. 100.

Bibulæ ollæ, Col. 12, 43.

Bicomis equus, Veg. 1, 56.

Bicorni ferro herbam pectere, Col. 10, 148.

R U S T I C U M.

Bidentes jactantur in opere rustico, Col. 4, 17. *vid. Popma de instr. fundi. Cyprei, Pall. 8, 5. add. 1, 43.*

Biennii tempus, Col. 3, 9.

Biferæ arbores, Varr. 1, 7. ficus, Col. 10, 403. Gr. *δίφορος*.

Bifidæ ridicæ, Col. 4, 33.

Biformes Panas, Col. 10, 427.

Bifurcus, Col. 4, 24. pastini, Col. 3, 18. bifurcum, *de venarum conjunctione, Veg. 2, 40.*

Bigemines reseces, Col. 5, 5.

Bigeneri muli atque hinni, Varr. 2, 8.

Bilibres singulas, Veg. 2, 6. *h. e. portiones binarum librarum.*

Bilis ut ejiciatur, Cat. 156. jumento si molesta est, Col. 6, 30. in ovibus ut curetur, Col. 7, 5. arida, Veg. 3, 51. bilcs, quæ coleræ appellantur, Veg. 3, 50. *ita & Scribon. comp. 136.*

ante Bimatum, Varr. 2, 5. post bimatum, Col. 7, 3. bimatu explecto, Col. 7, 4.

Bimus. a bima aut trima fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. bimæ plantæ, Pall. 3, 25. nuces, Cat. 17.

Bipalium, Cat. 6. *ligo ferramentum habens duo pedes longum.* Col. 11, 3: At ubi copia est rigandi, satis erit, non alto (*lego alte*) bipalio, id est, minus quam duos pedes ferramento novale converti. *Mentio Catoni etiam infra cap. 151, & Varroni lib. 1, 37. Meurs.*

Bipalmes tabulæ, Varr. 3, 7.

Bipartior. XI Kal. Majas ver bipartitur, Col. 11, 2. Bipartior *h. l. non usurpâri deponentium more, sed passivum esse, putabat Ponteder.* Sed quid si dies dicatur bipartiri ver? *In participiis præteritorum facile admiserim passivam significationem: in aliis temporibus non item.* bipartita hiems, Col. 11, 2.

Bipedæ ferreis ancoris colligatæ, Pall. 1, 40. *h. e. bipedales tegulæ, ut Vitruvius explicat 7, 1 extr. Conf. Pall. 6, 11. add. Fabretii inscr. c. 7, p. 511.* in altum constituentur, Pall. 1, 40. bipedarum canales, Pall. 6, 11. bipedis aream sternis, Pall. 1, 40. stratum solum, Pall. 1, 19.

Bipedanea latitudine, Col. 11, 2. scrobe, Col. 4, 1. bipedaneis spatiis, Col. 4, 30. bipedanea humus, Col. 2, 2.

Bistruticius equus, Veg. 1, 25. *qui sit N. L. Al. dysentericus, sideratus.*

Bitumen Apollonium, Veg. 4, 14. *est Pissasphaltum Dioscor. 1, 100. Judaicum, Veg. 1, 20. 2, 56. 3, 84. ejus pulvis, 2, 57.*

L E X I C O N

Biturica vitis, Col. 3, 2, 7 & 9. Bituricæ fructibus opti-
mæ, Col. 3, 21.

Bivium ad culturam, Varr. 1, 18.

Blandimenta æstivi caloris, Pall. 10, 17. vecturæ, *h. e.*
vestura mollis, Veg. 1, 56.

Blandus. blanda pabula, Col. 7, 3.

Blattæ apibus inimicæ, Pall. 1, 37. lucifugæ, Col. 9, 7.

Blitus quando feratur, & quomodo colatur, Pall. 4, 9.
Paulus Festi: Blitum genus oleris a saporis stupore appel-
latum esse ex Græco putatur, quod ab his βλάξ dicitur stu-
pidus. *Isidorus Orig.* 17, 10: Blitum genus oleris saporis
evanidi, quasi vilis beta. *Vid. Taubm. ad Plaut. Truc.* 4, 4,
1. *Bap.* *Porta Villæ* 10, 61, *Schætzg.*

Bolus. ut ad hunc bolum pervenias, Varr. 3, 2.

Bombum faciunt apes, Varr. 3, 16.

Bonus Eventus invocatur, Varr. 1, 1. *Hic & ipse Deus*
putabatur a Romanis, ut omnia, quæ agenda susciperent, eventum
prospero bearet. Occurrit ejus mentio aliquoties in Inscriptionibus
apud Gruterum p. Cl, 7 sqq. Simulacrum quoque illius Romæ fuit,
quod dextera pateram, sinistra spicam ac papaver tenuit. Pli-
nius 34, 8. *Schætzg.* *Plura de hoc Hard. ad l. c. Plin. f.* 19.
p. 16. Lindenbr. & Vales. ad Ammian. XXIX extr. & dedux
opera Moravius de Malaturri (Moreau de Maunour) disserta-
tiuncula de hoc Deo & nummis ejus honori cufis, quæ habetur
in Hist. Acad. Inscript. T. IV, p. 78.

Bona salute, ἀγαθὴ τύχη, Cat. 4. Est εὐφημισμός & in-
vocatio salutis Deæ, ut quod omen Deus avertat, salvis re-
bus tuis &c.

Bonum est, prodest, Cat. 157. bonum fœcunditatis, Pall.
1, 7.

Βοῶπις, Varr. 2, 5. *Libanius Elagio pannonis ion.* 2. p.
713 edit. *Morell.* Ὀμηρος μὲν γὰρ πού κατὰ τὴν περὶ οὐρανὸν
πολλάκις τὴν μὲν βασιλίδα τῶν θεῶν βοῶπιν προσονομάζει,
ὁφθαλμῶν τὸ κάλλος οὕτω τιμᾶν βουλευσάμενος. *Enipvero*
Homerus passim in sua poesi Reginam Deorum Boopin vocat,
cum oculorum bovinorum pulchritudinem hac voce honorare sta-
tuisset. Schætzg.

Borea nubifugo, Col. 10, 288.

Bos intelligitur castratus, Col. 6, 20. cubitor, Col. 6, 2.
indigena, Col. 6, 2. boves perferi, Varr. 2, 1. honore ce-
teras pecudes superant, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf. Veg. 3,
Præf. quales emendi, Varr. 2, 1 & 5. Col. 6, 1, Pall. 4.

R U S T I C U M.

11. qui agriculturæ idonei, Varr. 1, 20. confecta & stabula qualia desiderent, Col. 6, 23. Veg. 3, 1. quando & quomodo domandi, Varr. 1, 20. Col. 6, 2. Pall. 4, 12. ut tractandi & curandi, Cat. 54 & 60. Col. 6, 3. Pall. 4, 12. in opere ut jungendi, Pall. 2, 3. melius collo, quam capite, junguntur, *ibid.* in arando ut regendi, Col. 2, 2. post opus ut tractandi, Col. 2, 3. boum jugum unum quid præstare possit, Col. 11, 2. boves admissuræ quando idonei, Col. 6, 24. annuo delectu instaurandi, Col. 6, 22. uti valeant, Cat. 103. quo voto ut valeant, procuretur, Cat. 83. quo medicamine curentur, Cat. 70 & 73. Col. 6, 4. nitidiores ut fiant, Pall. 1, 21. ne pedes subterant, Cat. 72. ægri ut curandi, Cat. 71. pestilentiam ut contrahant, & ejus remedia, Col. 6, 5. a serpente morfi ut curentur, Cat. 102. si scabie, venenato morfu, coriagine laborent, Col. 6, 13. si oculorum vitio, Col. 6, 17. hiruðinem si hauserint, Col. 6, 18. ad pulmonis exulcerationes, palatique aut cervicis tumorem, Col. 6, 14. ad tussim, Col. 6, 10. ad dolorem ventris & intestinorum, Col. 6, 7. ad eruditatem, Col. 6, 6. febrientes ut curandi, Col. 6, 9. armo convulso aut cornu præfracto, Col. 6, 16. talum aut ungulam si læserint, Col. 6, 15. si claudicent, Col. 6, 12. bubus cibaria, Cat. 54 & 60. medicamentum, Cat. 70 & 73.

Boscides, anatis genus, ut alantur, Col. 8, 15. Bosca-des, *βοσκίδες* malit H. Steph. in *Thesaur. h. v.* *Βοσκὰς* enim nota Aristoteli, Boscis nusquam, credo.

Bosphori, Thracius & Cimmerius, Varr. 2, 1.

Botryodes Cadmia, Veg. 4, 11. botryitis est apud Scribon. comp. 4 & 24.

Botryones varii ut nascantur, Pall. 3, 33. botryonibus illæsis, Pall. 12, 12. botryonum tenaces, Pall. 10, 17.

Bovile, Veg. 3, 1.

Brachiatae vineæ, Col. 5, 5. *opponuntur* capitatae.

Brachiola in equis quæ sint, *it. de brachiolis mittendus* est sanguis, Veg. 1, 25. *conf. de situ* 4, 1 & 2. 3, 28 & 71.

Brachiolares muscoli, Veg. 1, 25.

Brachium. brachia in arboribus dicuntur rami. brachia vitis, Cat. 95. ut tractanda, Col. 4, 24. prolata, Pall. 6, 2. fertilia quæ? Pall. 3, 9. *vid. Manus fraxin.*

Branchiæ scororum, Col. 8, 17. *Ambrosius in hexaem.* Pisces branchias habent, quas nunc plicant & colligunt, nunc explicant atque aperiunt: in hac ergo collectione &

L E X I C O N

apertione dum suscipitur aqua, & transmittitur ac penetrat, respirationis munus videntur implere. *Beroald.*

Brassicæ genera, natura, laudes, Cat. 156 & 157. *id.* Col. 10, 127. *ubi vid. Pompon.* facit ad stranguriam ex ver-
mibus, Veg. 3, 15. vitibus inimica, Pall. 9, 5. brassicæ fa-
tio & translatio, Pall. 7, 4. 10, 13. Col. 11, 3. semen ve-
tustum in rapam mutatur, Pall. 3, 24.

Brevis, *h. e. parvus.* breves insulæ, Pall. 1, 28. *νῆσίδες*
χαίροντο vocat *Didymus Geop.* 14, 18. brevissimum vas-
culum, Pall. 5, 8. brevissimo spatio distantia sarmenta,
Pall. 2, 10. brevissimæ offulæ, Pall. 1, 29. *Ita Plin.* 8, 23
Pantheris breves in candido macularum oculi.

Brevitas vineæ, Pall. 9, 3.

Brisam subactam prelo subjicere, Col. 12, 39. *Videtur*
brisa poni pra vinaceis. Nam Plinius hoc idem memorans de
passo conficiendo sic insit: Quidam ex quacunque uva dolci-
dum percocta illa faciunt siccantes sole, donec paulo am-
plius dimidium pondus supersit, tulasque leviter uvas ex-
primunt, deinde quantum expressere, adjiciunt vinaceis
aquæ puteanæ, ut & secundarium passum faciant, diligen-
tiores eodem modo siccatis acinos eximunt, ac sine sarmen-
tis madefactos vino excellenti, donec intumescant, expri-
munt: & hoc genus ante cetera laudant. *Dispice an ex hac*
brisa deduci commode possit Briseus, propter illud Persianum,
Est nunc brissei quem venosus liber Acci. Qua in loco in-
terpretes multi multa comminiscuntur, pauci pauca bene. Ni-
hil decerno ut dogmatistes, sed opinor ut opinator. Scio, apud
Macrobius cognominari Bacchum Brissea. Quidam autumant
brissam uvam tunc dici, cum pedibus calcatur ad vinum expri-
endum. Beroald. Videtur subbarbari quiddam in hoc verbo ia-
tere, quod conveniat cum Gallorum briser, frangere, comminuer.

Brocchi dentes, Varr. 2, 7. directis opponuntur Varr.
2, 9. *ubi Crescentius interpretatur, brocchi, i. e. torti, & 2, 7*
i. e. plicati. Ursinus ex Col. 6, 29 *vult esse prominentes.*
Optime videtur illos explicare Veg. 4, 5: Duodecimo (anno)
nigredo in medietate dentium apparet.

Bruma confecta, Col. 8, 5. *vid. Confectus, consumta,*
Col. 11, 2. peracta, Col. 11, 3.

Brumalis oriens, Col. 1, 6. merities, Col. 9, 5. *Potest*
hic brumalem meridiem spectare dici locus, cui nihil obstat,
quo minus etiam brumæ tempore radiis meridiani solis collustrari
queat: ita æstivum spectaret meridiem, cui oppositum quidem ali-

R U S T I C U M.

quid, sed non ita altum, ut non in summo axe constitutus sol illud superet. Cf. Æquinoctialis.

in Brundisino restes pro jugis, Varr. 1, 8.

Brutia pix, Col. 12, 18. Veg. 4, 14, 15, 23 & 25. *Plin. 16, 22: Pix in cortinas æreas conjecta aceto spissatur; & coagulata, Brutiae cognomen accepit — lentore ab alia pica differens, item colore rutilante, & quod pinguior est reliqua. Add. Dioscor. 1, 69. Brutia tellus, Col. 10, 139. Brutii servi & pastores Lucanorum fuere. Inde aufugerunt, & furtim in regione confederunt, ubi Consentia est, quæ fuit eorum metropolis, quam regionem prius Ausones habitaverunt. Brutii multo post tempore, & ab Hannibale, & a Rom. propter eorum perfidiam deleti pene fuere; sine dignitate, sine honore ad servilia semper opera coacti. Pompon.*

in Brutis pecuariae nobiles, Varr. 2, 1.

Brutus orator, Col. 1, Præf.

Bryaxis, statuarius, Col. 1, Præf. *Vid. Plin. 34, 7 & 8. Schætzg.*

Bryonias f. Bryonia, Col. 10, 250. *herba est, quæ pampinorum amoenitatem præstat: ideo in fenestris ponitur, luxurians semper, alligatque, quidquid obviam habet. Pompon.*

Bobilia ut ædificanda, Cat. 4. Varr. 1, 13. Col. 1, 6.

Bubulcus & armentarius differunt, Varr. 2, Præf. *Nimirum armentarius pascendi causa habetur; & armenta dicuntur Varroni de L. L. 4, p. 25 quasi aramenta, non quæ adhibentur ipsa ad arandum, sed unde eliguntur ad arandum: bubulcus autem inter arandum boves gubernat, quod v. g. Col. 1, 9 & 2, 13 apparet. Sed ipse Varro h. L. etiam, bovem & armentum satis distinguit. arator, Col. 2, 5 & 13. qualis esse debeat, Col. 1, 9. bubulci cella, Col. 1, 6. officium in arando, Col. 2, 2.*

Bubulina urina, Veg. 3, 4. bubulinum sebum, Veg. 3, 4.

Bubulum pecus, Varr. 2, 1.

Bucina inflata, Varr. 3, 13. ad bucinam omnia facere consuefaciendi sunt porci, Varr. 2, 4. *De bucina vel bucina pastorali Broukh. ad Prop. 4, 10, 29. ad buccinae sonum, Col. 6, 23.*

Bucinatum est, Varr. 2, 4.

Bucolicon poema, Col. 7, 10.

Buculi jüvenci, Col. 6, 2.

Βουβόνας apes, Varr. 2, 5. *Cf. Ælian. περὶ ἰδιότητος τῶν ζώων, ultimo secundi libri capite, quo laudes boum explicat. Ce-*

L E X I C O N

terum Scal. non credit Græcis βουγόνας dictas, sed potius βουγενεῖς, & ita Varronem scripsisse; citatque Callimach. ἄρμενα παρ' Δαναοῦ γῆς ἐπὶ βουγενέων. βουγόνας autem ortum putat ex eo, quod statim sequitur, bugoniam. Mentem Scaligeri confirmat Hesychius: Βουγενέων, τῶν μελισσῶν &c.

Bugoniæ auctor, Varr. 2, 5. Eumelus, ut ex Hieronymo adduxit Salmasius ad Solinum c. 40, p. 603, qui tamen postea mutavit sententiam. In notis enim ad Hieronymi chronicon, quod cum notitia Bibl. Vinar. edidit H. L. Schwartzschius n. 1250 ista habet: Bugoniam Scaliger interpretatur opus de apibus agens. Sane βουγενεῖς apes sunt. Varro — Antigonus Carystius παραδόξων συναγωγῇ c. 33, p. 21 προσαγορεύει οὐ καὶ φιλήτας τὰς μελίσσας βουγενεῖς, λέγων, Βουγενεῖας φάμενος προσεφῆσας μακρὰ μελίσσας. Hæc etsi vera sint, vellem nihilo minus Scaligerum fatius probasse, quod Bugoniam, quæ Bugenogonia hoc modo potius esset dicenda, Eumelus scripserit. Equidem repono, invitis etiam omnibus libris, Theogoniam. Constat enim e Clementis Alexandr. στρωμ. 6. p. 629, Eumelum Corinthium Hesiodi Theogoniam, καταλογάδην expressam pro sua venditasse. Hæc adscripsi, quod in paucorum manibus est liber Salmasii.

Bulbi Megarici, Cat. 8. Col. 10, 106. Tria bulborum genera conjungit Ovid. R. A. 797 sq. bulbi arundinum, al. oculi, Col. Arb. 29. it. 4, 32. Cor. Celsus in bulbis numerat allium & cepam: Plinius discriminat, docens quomodo ferendi sint. Megaricos bulbos laudat Cato. A poetis optimo epitheto falaces nominantur: quoniam stimulant venerem. Sunt præterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumque plantarum similitudine dicti. Hinc Plinius scribit, radicem lilii unam sæpe bulbos quiquagenos emittere. Item scribens de asphodeio herba sic refert: Radix ejus naxis modicis similis est, neque alia numerosior, octoginta simul acervatis sæpe bulbis: & mox radicem i. e. bulbos interpretatur. Idem Plin. scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Columellam bulbus in radice arundinis. Plinii verba sunt hæc: Seritur arundo bulbo radice, quam alii oculum appellant, dodrantali scrobe. Ab eodem Plinio bulbosæ & bulbaceæ radices appellantur, in quibus bulbi tales conspiciuntur, quales in radicibus arundinum. Beroaldus.

Βούλιμος, Varr. 2, 5. Sextus Pompejus: Bulimon Græci magnam famem dicunt, assueti magnis & amplis rebus præponere Bu. Hinc est, quod grandes pueros Bupædas appellant,

R U S T I C U M.

& *mariscum ficum* Busycon. *Viā* bulimus si permanferit, Veg. 3, 38. bulimum faciunt bovem jejunia, Veg. 3, 35. fuffi-
nent animalia, Veg. 3, 38.

Bulla est homo, Varr. 1, 1.

Bullita, *h. e. leviter cocta*, Veg. 1, 45.

Bullo. bullabit vinum, Cat. 105.

Bumamma uva, Varr. 2, 5. *Vox hybrida*. Col. 3, 2. *græ-
ce bumaston uvam dixit.*

Bumasti vites, Col. 3, 2. *Plin. 14, 1*: Tument mamma-
rum modo bumasti. *Μαστός nimirum mamma. De βοῦ αυ-
gendi vid. Βούλισμος.*

Bunias, *rapi species*, Col. 10, 422.

Βούπαις, Varr. 2, 5. *vid. Βούλισμος.*

Buprestæ, Veg. 3, 15 & 78.

Bura fracta, Varr. 1, 19.

Burgundiones equi, Veg. 4, 6.

Burici equi, *vel burichi, manni, equi minores*, Veg. 4, 2.

Βούσυχον, Varr. 2, 5. *Vid. Βούλισμος.*

Butyrum, Col. 6, 12.

Buxæ formæ, Col. 7, 8.

Buzyges Athen. Varr. 2, 5. *Fuit hic Atheniensis, quem
bovem & aratrum invenisse tradit Plinius 7, 56. Hesychius:
Βουζύγης, ἦρος Ἀττικὸς, ὁ πρῶτος βοῦς ὑπὸ ἀροτρον ζεύ-
ξας: ἐκαλεῖτο δὲ Ἐπιμενίδης. Schæwg.*

Byzacium Afr. Varr. 1, 44. *Conf. Plin. 5, 4 & 17, 5 &
18, 10*: Utpote cum e modio, si sit aptum solum, quale in By-
zacio Africæ campo, centeni quinquageni modii reddantur.
*Ursin. Salmasius ad Solinum c. 27 observat, videri Byzacium
Vaponem pro urbe accipere, quæ tamen regio. Sed ex parti-
cula ad, quæ idem ac apud est, id concludere non licet. Di-
cunt enim ita & alii auctores, ut apud Orientem, pro in
Oriente Tacit. Annal. 3, 12, 1. Schæwg.*

C.

Caballiones marini s. equulei, Veg. 1, 20. 4, 12. *vid.
Fabri thes. in Hippocampus.*

Cacabus novus, Col. 12, 48. figuli, Col. 12, 41. caca-
bo æneo coquito, Col. 12, 46.

Cachinno plena, Col. 10, 280.

Cacumen fici ut ponatur, Pall. 4, 10. nucis quo diri-
gendum in positione, Pall. 2, 15. cacumina ficorum piro-

L E X I C O N

rumve & malorum depangere, Col. 3, 21. ficulnea obruntur, Pall. 4, 35. oleastri, Veg. 3, 3. olivæ, Col. 5, 12. cacuminibus & talea feruntur cydonia, Pall. 3, 25. mora, *ib.* inversis ziziphi grana, Pall. 5, 4. mentastrum, Col. 11, 3.

Cacus latro, Col. 1, 3.

Cadetum quid aratoribus, Col. 5, 1.

Cadmia botryodes, Veg. 4, 11.

Cado. si cadit fistula, Veg. 2, 13 & 26. cum ulla ceciderint, Veg. 2, 48. *In quibus omnibus significat, vim morbi fractam.*

Caducus equus, Veg. 1, 25. * aqua, quæ abundat, per fistulam exit, *der Abfall*, Varr. 3, 5. *cf. Polenum ad Frontin. p. 166.* * olea, Cat. 23. Col. 12, 50. spica saturantur oves, Varr. 2, 2. ad caduca poma remedia, Pall. 3, 25. 12, 7.

Q. Cæcilius Atticus, qui ante T. Pomponius, Varr. 2, 2.

Cæcilia lactuca, Col. 10, 179, 182 & 190. *Conf. de ea Plin. 19, 8.*

Cæciliana eadem, Col. 11, 3.

Cæcilæ morsus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *Forte etiam pro cæcis muribus restituenda Veg. 3, 77. Serpentis nomen Cæciliam vult etiam Beroaldus.*

Cæco. cæcat oculum vitis humor defluens, Col. 4, 9 & 24. *de eadem re Græci ἐκτυφλῶν, v. g. Geop. 5, 22. cæcabitur spes, Pall. 1, 6. Sensus totius loci, si demseris allegoriam, hic est: ne immittatur vineæ florenti fossor, cum facile nimis flores, vindemiaeque spes decutiantur.*

Cæcubus ager, Col. 3, 8.

Cæcus. cæca resectio, Col. 4, 32. cæci colubri, *h. e. lumbrici occulti*, Col. 10, 231. morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt, Col. 1, 5. cæcæ fossæ, Pall. 6, 3. Col. 2, 2.

Cædo. ne cædat frigus, Varr. 2, 1. cædere fœnum, Col. 2, 19. cædendæ silvæ modus, Pall. 6, 4. frondem, Col. 5, 8.

Cædua silva, Cat. 1. Varr. 1, 7. Col. 3, 3.

Cælius orator, Col. 1, Præf.

Cæmenticii parietes, Pall. 1, 10.

Cærefolii fatio, Pall. 3, 24. *id. 10, 13.*

Cæsar Vopiscus, Varr. 1, 7.

Cæsim facere, Col. 4, 25. petere, *ibid.* *Opponitur ductim. Synon. ictu.*

Cæsio, Col. 4, 33.

Cæsonianum præceptum, Col. 1, 4.

Cæspitis herbam vivacem, Col. 10, 88.

R U S T I C Û M.

Cæsposo litore Cumæ, Col. 10, 130. Cæsposo Crenius explicat cæspite pleno. Sed Scaliger corrigi vult Thesproto. Ego verum puto ceposo, in quo consentiunt fere MSS. & editio antiquissima. Superest, ut aliunde constet, ceparum ferax fuisse illud litus, de quo nihil habeo dicere. Forte ut deinde Ariam porri matrem laudat, ita hic ceposam Cumam. Convenit enim his oleribus, certe in olla.

Cæsus. cæso lapide structum, Pall. 1, 31.

Cætabulum Melanthii, Cat. 102. Hoc verbum nihili, quocunque modo in Victorii ed. venit. habetur quidem jam in edit. Gryphii 1541. Servatum deinde est propter auctoritatem viri summi. Acetabulum verum putamus.

Calabræ oves, Col. 7, 2.

Calabriæ maritima, Col. 11, 3.

Calabrica oliva, Col. 12, 49.

Calabrici inseritur tuber, Pall. 10, 14. Plin. 17, 10, s. 14: Tuberes melius inseruntur in pruno — & in calabrice: ea est spina silvestris.

Calametis liberare vineas, Col. 4, 27. h. e. fragmentis calamorum, ex quibus formata sunt juga. Sed variat lectio.

Calamitate afficere, Varr. 2, 1.

Calamitosus ager, Cat. 35. calamitosum, Cat. Præf. prædium, Cat. 1. quod multis tempestatibus est subjectum.

Calamus (cum schoeno junctus) Cat. 105. aromaticus, Col. 12, 52. Veg. 4, 13. Esse eum, qui inter nos Calmus dicitur, ostendit Wedelius Exercit. Cent. 2. Dec. 3, 5. Schættg. Syriacus, Veg. 4, 13. * Calamus defigitur, Col. 3, 15. calamo applicare vitem, Col. 4, 4. acuto intercidere olivas, Pall. 12, 22. calami fabacæ messis, Pall. 12, 1.

Calasticus, vid. chalast.

Calathio similis cinara, Col. 10, 240. calathis infusum lac, Col. 10, 397. adde Col. 7, 8.

Calcaribus cædere equos, Veg. 1, 56. calcaria gallinarum, Col. 8, 2. calcis aculeos vocat ibid.

Calcaria fornax uti facienda, Cat. 38.

Calcarius, Cat. 16.

Calcatorium, Pall. 1, 18.

Calcatu assiduo terra solidetur, Pall. 2, 13.

Calcetis battitura, Veg. 2, 26. pro chalcitis puto. Conf. 4, 16 & 19.

Calceamenta (calciamenta) utrique sexui convenientia, Col. 12, 3.

L E X I C O N .

Calceatis pedibus, Veg. 2, 58.

Calceabis (calciabis) animal, Veg. 2, 55. calceantur solea, Pall. 1, 24.

Calcitrosus bos, Col. 2, 2.

Calco. si calcavit surculum, Col. 6, 15. calcant quædam gallinæ velut mares, Col. 8, 5. calcare manibus, Cat. 117. *Conf.* Cat. 52. fistucis vectibusque, Cat. 28. *add.* Pall. 2, 20. calcabis foramina, Veg. 2, 43.

Calculosus ager, Col. 3, 11. calculosum jumentum, Veg. 1, 46. calculosa loca, Col. 5, 10.

Calculo posito, videt conducere, Col. 3, 3. *h. e. subdulla ratione.* calculi (*al. talioli*) inter partes & membra equi, Veg. 4, 2.

Caldorem & frigus, Varr. 3, 9. *add.* 1, 41 & 55.

Caldus ager, Cat. 6. caldo sole, Varr. 3, 2.

Calfacere dolium, *pro calef.* Cat. 69.

ad Calendas Octobr. primas, Cat. 147 & 148. ante Calend. Jan. primas, Cat. 148. *vid.* primus.

Cales. Calibus quæ emantur, Cat. 135.

in Caliculis obruta semina, Pall. 12, 7.

Calidaria maltha, Pall. 1, 41. *qua loca in balneis scissa & corrupta reficiebantur. Salmasius ad Solinum c. 52, p. 771. Schættg.*

Caligant amnes nebulis, Col. 1, 5.

Caligo æstuosa, Col. 11, 2. *quem æstum nebulosum vocat ibid.* inter caligines, Col. 3, 1. Pall. 3, 9. *h. e. nebuloso & frigido aere.*

Calix novus, Cat. 39. in calice aquam quærit vinum, Varr. 1, 8.

Callidissimus rerum naturæ, Col. 7, 3. callidissimi rei rusticæ, Col. 2, 2.

Calliope mea, Col. 10, 225.

Callis. calles silvestres longinqui ovium, Varr. 2, 9. *add.* 10. *viam pecudum callo tritam, ostendit ex Varrone præserim Turneb. 3, 22.*

Callisto fidus occidit, Col. 11, 2.

Callistruthiæ fici, Col. 5, 10.

Callistruthis ficus, Col. 10, 416. *Plinio Callistruthia parum sapore præstantiores, ficorum omnium frigidissima. Italici vocantur Digitelle. Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 6, p. 385. Schættg.*

R U S T I C U M.

Callositas fistulæ, Veg. 2, 27. narium, Veg. 2, 21. *sunt oppositi utrinque septo parietes callosi in jumentis.*

Callosus cum molli jucunditate tactus, Pall. 10, 17.

Callum in ulmeis foliis, Pall. 4, 10.

Calor incipit, Col. 11, 2. ubi calor temporis coeperit, Pall. 4, 1. calore refrigerato, Pall. 7, 7. calores æstuum Col. 1, 5.

Caltha flammeola, Col. 10, 307.

Calvaria equæ, asinæ, Pall. 1, 35.

Calvescunt colla, Col. 6, 14. Veg. 3, 4. castaneta, Col. 4, 33.

Calvitium loci, Col. 4, 29.

Calvus. calva a vite vinea, Cat. 33. calvæ nuces, Cat. 8.

Calvas simpliciter vocat Petronius c. 66. ubi vid. Heinsf. Ratio nominis, quod undique putamine cinctæ circa verticem nudæ sunt. vid. Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 3, 15. Schættg.

Calx, pedis pars. calcis aculei in gallinis, Col. 8, 2. h. e. calcaria. calcibus proturbare, Col. 6, 37.

Calx partiario coqueretia uti detur, Cat. 16. melior quæ, Pall. 1, 10. calce arenato, Cat. 18. item Pall. 3, 25, MS. Erf. calx vivus, pro vulg. viva.

Camaræ marmorato factæ, Varr. 1, 59. h. e. testa conclaveium fornicata, vel structura simili.

Cameleon, vid. chamæleon.

Camera tectus locus ut testudo, Varr. 3, 7. add. 3, 8. cameræ more juncti pampini, Col. 4, 17. supra cameram polvis, Col. 11, 3. cameræ in balneis, Pall. 1, 40. in agrestis edificio ut fiant, Pall. 1, 13. camerarum tectoria, Pall. 1, 10.

Cametris, pro chamedrys, Veg. 3, 52.

Cammarus, Col. 8, 15. cammari anatibus objiciuntur, Varr. 3, 11. alunt pisces majores, Col. 8, 17. Inter cochlearum genera recensentur a Plinio H. N. 32, 11. Græce dicitur ἀστακός. Apicius Art. Coq. 2, 1: Isicia fiunt marina de cammaris & astacis. Ubi recte notat Humelbergius, unam vocem per alteram ab Apicio explicari. Joannes Geometra Tetraſticho 12: Ἀστακός οὐδείς ἐστὶν ἀνέστιος, οὐ λιπὲπατρίς. Vertit Fed. Morellus: Gammarus haud ædes proprias patriamque relinquit. Schættg.

Camœnæ Græcæ, Col. 2, 2.

Campanam plerique appellant inulam, Veg. 3, 70.

L E X I C O N

Campaniæ levis terra, Varr. 2, 6. solum facile, Col. 5, 4. *conf.* 6, 1. terra pulla, Cat. 135. boves, Col. 6, 1.

Campanicæ fiscinæ, Cat. 135 & 153. Campanica aratra, Cat. 135. ferta, Cat. 107. *De hac ita Plin. 21, 9*: Meliloton, quod fertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania Italiæ laudatissima, Græcis in Sunio, mox Chalcidica & Cretica, ubicunque vero asperis & silvestribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas indicio est nomen fertulæ, quod occupavit. Odor eius croco vicinus, & flos, ipsæ canæ. *Ponted.*

Κάμπη, eruca, Col. 11, 3. τὰ δ' ἐκ λαχάνων, ὥς κάμπη Sext. Empir. 1, 14. Campe hirsuta, Col. 10, 324. *Piso hanc esse, qui alias Involvulus dicitur, quod ipsa Græcorum origo in voce campe non refugit, & Columella de eadem inf. 10, 366 sic*: Volvitur ad terram distorto corpore campe. Nimirum ex vineis, vel aliis fructibus incidit in flores, vel ad illos, ubi decidit, repit. ut profligetur, Pall. 1, 35.

Campester locus qui melior, Varr. 1, 6. campestris ager, Col. 3, 14. locus, Col. 3, 13. situs, Col. 7, 2. campestres sationes, Col. 11, 3. vineæ, Col. 12, 21.

Campi qui probentur, Col. 2, 11.

Canalicula, Varr. 3, 5.

Canaliculus perpetuus, Col. 8, 15. canaliculi digitales, Pall. 6, 11.

Canalis & solea oleo conficiendo, Col. 12, 50. longus, Pall. 2, 15. perpetua, Varr. 3, 11. rotunda, Cat. 18. faucium, Veg. 3, 24. canales angustas, quæ, Varr. 3, 5 & 7.

Cancelli scenici, Varr. 3, 5. *Hos cancellos interpretatur Burmannus ad illud Ovidii Amor. 3, 2, 64, Cancellis primos inferuisse pedes, parallellos gradibus, & impositos illis, asseres inferiores, (sed nihil prohibet, quo minus fuerint cancelli perforati, quod arguit inferuisse illud Ovidianum, & ipsæ cancellorum appellatio) qui prohiberent scilicet, ne quis nimis latum sedilis spatium occupare, & post se sedentis premere pedes posset; quamquam non ita alii erant, ut injurias post sedentis in eum, qui tergum illi obverteret, plane arcerent. His rursus cancellis ad perpendicularum imminebant lineæ, quæ humeros sedentium coercerant, ne reclinare se in post sedentes possent, neque aliquis de superiore gradu in inferiores detrudi, ac stragem sic & ruinam facere; ita tamen, ut spatium, inter utrumque asserem patens, posteriorum genua transmitteret. vid. Burmann.*

R U S T I C U M.

ad l. c. 19. *Hic Varronis locus mirifice facit ad sententiam viri doctissimi confirmandam. Quamquam Varro videtur cancellorum nomine hic lineam etiam ipsam complexus. Cancelli ænei, Col. 8, 17.*

Cancellavit solum, Col. 4, 2.

Cancer. ne in cancrum transeat vulnus, Veg. 3, 2 b. canceres purgabit brassica, Cat. 157. *vid. Rhod. Lex. Scriba.* Cancri Lernæi brachia, Col. 10, 313. cancri adustior gravis, Col. 9, 5. *Conf. Plin. 11, 19: Cancrorum etiam odore, si quis juxta coquat, exanimantur. Neque vero de coquendis ad mensarum usum cancris loqui Plinium credibile est, sed de urendis ad usum non unum medicum cancris, v. g. ad morsum canis rabidi Plin. 32, 18 & 19, ad sphacelum ibid. c. 40, ad defluvium capillorum ibid. c. 47. Quin adversus carbunculum arborum & pruinas noxias commendant Plin. 18, 70, iumque Apulejus Geop. 5, 31 fumum cancris sub dio adustis excitandum. Hæc in Chrestomathia Pliniana me jam monere memini, ne miraretur quispiam, cur cancos adurere prohibeamur, quod nemo temere facturum videatur. Conf. Pall. 1, 37. fluviales, marini, πᾶγουροι, Pall. 1, 35.*

Canceraticus foetor, Veg. 2, 43.

Canchremata quæ dicuntur Mulomedicis, Veg. 2, 22. *credo a grangræna vel a cancro productam vocem.*

Cancromatæ plagæ, Veg. 4, 19.

Candelas sebare, Col. 2, 22.

Candere sævissime, Col. 1, 4. *de agro.* candens aqua Col. 6, 5. Veg. 1, 17. sebum, Col. 7, 5. candente aqua glabrantur porci, Col. 12, 53. candente sole, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. aere, Veg. 3, 24.

Candetum Gallis quid? Col. 5, 1. *Pertinet huc, quod Dufresnius docuit candretum esse portionem agri centum villarum, a Cant, quod Britannica lingua veteri centum significat.*

Candidato suo studere & præsto esse, Varr. 3, 2. gratulari, Varr. 3, 17.

Candosocci Gallis qui? Col. 5, 5. *Auctor libri (Astruc) Memoires pour l'hist. nat. de Languedoc p. 463 docet Cand s. Cowand significare propaginem, & socco s. soucro capus vitis. Vid. Steph. præd. rust. p. 312.*

Canescit lanugine vitis, Col. 3, 2.

Canicula apparet, Col. 11, 2. caniculæ signum, Varr. 1, 28. ortus, Col. 2, 21. Pall. 7, 7. Canicularum æstu fa-
Script. R. R. Vol. IV. E

L E X I C O N

tigatur arbor, Pall. 11, 12. canicularium, *Jens.* canicularum ortu, Pall. 8, 6. *MS. Syll.* canicularium.

Canicularis sol ardentior, Veg. 3, 36.

Caninum studium, Col. 1. *Præf. est causidicorum & rabularum, qui id egerunt, ut homines eloquentia sua morderent. Talem caninam eloquentiam Ciceroni quoque tribuit Laetantius 6, 8, 26. Ovid. in Ibin v. 14: Jactat in toto verba canina foro. Pertinent huc, quæ exstant apud Plaut. Menæchm. 5, 1, 14: Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem Graji esse prædicabant? &c. Confer præterea Cujacium Observ. 4, 40. Douzam fil. & Erhardum ad Petronii Fragm. p. 687. Crenium part. 10, p. 43. Schættg. Buchnerus addit Prudent. hamartig. 402: Inde canina foro latrat facundia toto: & conjicit, caninum facundiæ studium. add. Hieron. ad Minerv. pr. Ciceroniana cum canibus & anseribus comparatio in oratione pro Roscio notissima. add. Quintil. 12, 9, 9. canini dentes, Varr. 2, 7.*

Canis se vespere celat, Col. 11, 2. canes in cœlo, Varr. 2, 1. canes trium generum sunt, Col. 7, 12. idonei rei rusticæ qui? Varr. 1, 21. de canibus Varr. 2, 9. *int.* Col. 7, 12. canum nomina, Col. 7, 12. canes ut noctu aciores & vigilantiores sint, Cat. 124. ut medicandi sint, Col. 7, 13.

Canistris sacris aptatæ Telluris comæ, Col. 10, 177. canistros e salignis virgultis, Pall. 12, 17.

Canna vulgo degener arundo dicitur, Col. 7, 9. cannæ similis arundo gracilis, Col. 4, 32. canna viridi & radicala agitare dolium, Pall. 11, 14. ex canna agitare, Pall. 11, 17. ex canna canales, Pall. 4, 15. ad instillandum unguentum, Veg. 2, 58. 3, 4. canna viridi scinderé olivas, Col. 12, 48. cannæ factæ, Col. 12, 15. ad cameras, Pall. 1, 13. circa vites dispositæ, Pall. 3, 11. cannarum depositio, Pall. 1, 32. cannas spisse textas, Col. 12, 50.

Cannabina retis, Varr. 3, 5. cannabini funes, Col. 6, 2. 12, 50. cannabinæ tegeticulæ, Varr. 3, 8. Col. 8, 9.

Cannabis satio, Col. 2, 10.

Cannabum quando feratur & quomodo, Pall. 3, 5, 45.

Canneæ tegetes, Col. 12, 50.

Canneta quomodo colantur, Pall. 3, 23.

Canopo hilari nata sampsuca, Col. 10, 171. Canopum in Ægypto urbs, haud procul ab Alexandria, (quem ferunt condidisse Menelai aurigam Canobum; inde mutata litera Canopum) quæ ideo hilaris dicitur, quia homines ibi semper w.

R U S T I C U M.

aptatibus erant dediti. Vide quæ notat Cellarius ad Silium
italic. 11, 433, & Heinsf. ad Ovid. *Am.* 2, 13, 7. Schætzg.

Cantabricus succus, Veg. 3, 57. Forte est Cantabricæ her-
 bæ, quam Vettonicæ genus faciunt: describit Plin. 25, 47.
 Visam sibi negat Harduinus, sed pictam esse docet in Clusii hist.
rar. plantar. p. 49. Adoptavit hanc sententiam auctor versionis
 Anglicanæ, nulla Gesneri mentione facta.

Canteriatæ vites, Col. 5, 4. Conf. 4, 12.

Canterinum hordeum, Col. 2, 9 & 11. Pall. 10, 4. 11,
 1. a canteriis, quod ejusmodi animalia bene pascat. v. Bochart.
Hier. 1, 2, 9.

Canteriolis interpositis, Col. 11, 3.

Canterius, equus castratus, Varr. 2, 7. * mons in Sabinis,
 Varr. 2, 1. * in vinea, Col. 4, 12 & 14. ex arundine, Col.
 11, 3. * in canterio suspendendus equus, Veg. 2, 47. *Se-*
cunda syllaba aspirationem interdum habet: recte an secus n. l.

Cantharides in rosis, Pall. 1, 35. ne vitibus noceant, *ibid.*

Cantio (*incantatio*) ad luxum, Cat. 160.

Canto. cantare, *incantare*, Cat. 160. Varr. 1, 2.

Cantrices aves, Varr. 3, 5.

Cantibus magicis sopitum anguem, Col. 10, 367.

Canus color equi, Pall. 4, 13.

Canusinus ager, Varr. 1, 8.

Capella quæ probetur, Col. 7, 6. Pall. 12, 13.

Caper qui probetur, *ibid.*

Capillamenta feminum, Col. 4, 11. supervacua radicum
 decidi debent, Pall. 11, 12. ex minimo capillamento (vi-
 tis) potest fieri furunculus, *h. e. germine*, Col. 4, 22.

Capillus & barba magna in antiquorum statuis, Varr. 2,
 11. muliebris remedium pullis a serpente afflatis, Col. 8,
 5. plenior apum regibus in ventre, Col. 9, 10. Pall. 7, 7.

Capio. capere dulcedinem, Col. 11, 2. noxam, Col. 6, 2.
 radicem, Cat. 51 & 133. siliculam, Varr. 1, 23. * capiant
 oleum, Cat. 67. *i. e. novis subinde vasis labrisve excipiant,*
facibus in eo relictis, unde depletur.

Capisterio expurgare fruges, Col. 2, 9. *Est species vanni,*
quæ frumenta expurgantur. Goffridus *Vindocinensis Serm.* 11:
 Nutrix vero illius (*Benedicti*) cum a vicinis mulieribus
 capisterium accepisset, quo modicum tritici, quod eis
 pro Dei amore collatum fuerat, purgare debuisset, vas
 ipsum super mensam non bene collocatum cecidit, &
 ita confractum est, ut in duas partes inveniretur divisum.

L E X I C - O N

*Schættg. qui in Antiquitatibus tritura pag. 64 addit locum
vita Scholastica ap. Bollandum Febr. T. II, pag. 404.*

Capistrantur ad jugum boves, Col. 6, 19. 11, 2.

Capistrum proprie, Varr. 2, 6. Cat. 12. in preli instrument
retinaculum, quo tanquam freno capitur &c. Turneb. 8, 6.
capistro constringitur vitis, Col. 4, 20. vid. Scheffer. de r.
vehic. 1, 13. Schættg.

Capitatus porrus; Pall. 3, 24. Col. 11, 3. capitata vinea
Col. 5, 5. quæ crescit in caput & robur crassitudinis accipit in
stirpe. oppon. brachiata. Beroald. capitati clavuli, Varr. 2, 9

Capitellum paracenterum, Veg. 2, 17. capitella allii
Veg. 1, 18.

Capito piscis, Cat. 158. Græce νέπατος, est species mu-
gilis, capite crasso latoque, qui ad alvum solvendam prodest,
sic ut mutulus & cochlea, ex præcepto Horatii Serm. 2, 4: — si
dura morabitur alvus, Mutulus, & viles pellent obstantia
conchæ. Popma.

Capitolii occupatio anserum clangore impedita, Col. 8, 13.

Capitulum in torculario, Cat. 18. sarmenti, Col. 3, 17.
capitula cepæ, Col. 11, 3. in malleolo, Col. 3, 17. est re-
berculum illud novi sarmenti in vite, quo committitur duro, &
quo enascitur.

Caponis sanguine macerata faba, Pall. 12, 1. vid. Capus.
in Cappadocia speluncæ pro granariis, Varr. 1, 57.

Cappadocia lactuca, Col. 11, 3.

Cappadocus sal, Col. 6, 17. Cappadoca gens, it. lactuca,
Col. 10, 184 & 191.

Cappadox. Cappadoces equi, Veg. 4, 6.

Cappar feritur, Pall. 11, 11. Capparitis MS. Sylb.

Capparitis fatio & cultus, Col. 11, 3. Siculi radices, Veg.
4, 10.

Capra Anniorum cognomen, Varr. 2, 1.

de Capris, Varr. 2, 3. Col. 7, 6 & 7. Pall. 12, 13. unde
dictæ, Varr. 1, 2. 2, 3. capræ pilus, Varr. 2, 11. capra
feræ, Varr. 2, 1. earum saltus, Varr. 2, 3. glabræ, ibi
capras sanas sanus nemo promittit, Varr. 2, 3. Astrologi
in coelum recepit, Varr. 1, 2. 2, 1 & 3. Capra exoritur, Col.
11, 2. occidit, Col. 11, 2.

Caprarii, Varr. 2, 3.

Caprasia inf. Varr. 2, 3.

Caprea in vicia, Varr. 1, 31. in vite parit capreolum,
quid esset

R U S T I C U M.

Capreolus, *ibid.* capreolus ferramentum bicornis ad terram commovendam, Col. 11, 3.

Capreida planta, Cat. 122. *Ita vocant fruticem, quem vulgo Caprifolium, vel Matrifilvam, Græci nominant περι-κλυμνον, mire efficacem ad movendam urinam. Nam & semen & folia decocta & assumpta in vino, tanta vi urinam educunt, ut a sexto die sanguis eam consequatur. Legendi Dioscorides L. 4, & Plin. 27, 12. Popma.*

Capricornus *fidus*, Varr. 2, 1.

Caprificari arbores fici quando soleant, Pall. 4, 10.

Caprificus ficulneis arboribus suspendend. Col. 11, 2.

Caprile quale esse debeat, Col. 7, 6. caprilia, *um*, Varr. 2, 3.

Caprili unde dicti, Varr. 2, 1.

Caprinus grex, Varr. 2, 3. caprinum pecus, Col. 7, 6 & 7. genus quibusdam modo Diis immolatum, Varr. 1, 2. caprina folia, Veg. 3, 2. *ut videtur*, Caprifolium, Periclymenon, Capreida Catonis.

Captivi apri, Varr. 3, 13.

Captans acquirere voluptatem, Col. 8, 11.

Capua pinguis, Col. 10, 132.

Capulatoris officium, Cat. 66. Col. 12, 50 & 52. *vid.* Capulare. Caplatores *sunt in inscr. apud Grueterum p. 1088, 3.*

Capulo. capulantur jaculis boves, Col. 6, 2. *i. e. capiuntur, jaculis funibus cornibus injectis. Capulare enim est captare, a capio eadem forma derivatum, ut jaculari a jacio, vel a specio speculari. Ab hoc ipso verbo etiam capulator dictus est, qui capulet oleum, i. e. capiat de amurca, depleat: & capulus gladii est, quo ille capitur &c. Barbari capulare pro vulnerare dixere, ex ipsa capiendi significatione, ut nostri einen Fang geben.*

Capulo proxima pars falcis, Col. 4, 25.

Capus, Varr. 2, 7. *vid.* capo. capi semimares, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Caput equo si doleat, Col. 6, 30. * *pro toto animali: caput conservatur minimæ partis jactura, Col. 6, 5. grex XXV capitum, Col. 8, 11. XXX capitum, Col. 8, 5. capita ducenta sub uno pastore, Col. 8, 2. per caput animalium, h. e. unicuique animali, Veg. 1, 18. * propter similitudinem dicitur caput allii, Col. 6, 34. porri, Col. 11, 3. ulpici, Cat. 71. in caput crescit cepulla, Pall. 3, 24. porrum, Pall. 11, 11. * pro stirpe arborum & radicibus: a capite propagari, Cat. 51. add.*

L E X I C O N

Cat. 36. *it.* **Cat.** 33, 41, 51, 95. capita castanearum, **Col.** 4, 33. *h. e. quantum ex una castanea crescit.* oleagina, **Cat.** 43. vitis, **Col.** 3, 10. 4, 2 & 24. 5, 6. *Ita caput vitis fit virga* **Col. Arb.** 7, *postquam ex cacumine in scrobem demisso radices egit, & a matre amputatur, ein eigener besonderer Stock.* * *Sed caput malleoli est* **Col.** 3, 18 & 19, *qua matri abscissus est, servata metaphora mallei, cujus item caput est massa illa ferrea manubrio apta.* * *Itz trunci in vite caput est, ubi ille in plures palmites & quasi brachia spargitur,* **Col.** 4, 17, 21, & *inprimis* 4, 24. * *caput aquæ fons est,* **Pall.** 9, 8. capita fossarum, *principia*, **Pall.** 6, 3. * *pro sorte in re pecuniaria, capitis amissi jactura,* **Col.** 11, 1. * *precipuum: caput disciplinæ,* **Col.** 11, 1. *caput est in omni negotio,* **Col.** 1, 1. * *principium sive extremum: ut de capitibus ungularum calcant,* **Veg.** 2, 54. *a capite, h. e. ab initio, da capo,* **Veg.** 4, 8.

Carbones falsi pro sale adhibiti, **Varr.** 1, 7. *conf. Plin. H. N.* 31, 40: *Quercus — per se cinere sincero vim salis reddit; alibi corylus laudatur: ita infuso liquore falso carbo etiam in salem vertitur. Sambuci, s. turiones, Garg. Mart. supra carbonem incidis pilulas cypressi,* **Veg.** 3, 3 b.

Carbunculosus ager, **Col.** 3, 11.

Carbunculus quæ terra, **Varr.** 1, 9.

Carceres aperire & emittere equos, **Varr.** 2, 7. *a quibus carceribus decurrat ad metas,* **Varr.** 1, 3.

Carcharus piscis, **Col.** 8, 17.

Carcinoma ut sanetur, **Cat.** 157. *carcinomata præcidit ustio,* **Veg.** 1, 28.

Cardiacus equus, **Veg.** 1, 25. *it.* 2, 4. **bos**, **Veg.** 3, 52.

Cardo coeli, **Varr.** 1, 2. *polus arcticus, qui centrum est circuli septentrionalis. vid. Gœs. ad Sic. Flacc. p. 134. a cardine ad orbem,* **Varr.** 3, 5 bis. *h. e. a centro ad peripheriam.* * *cardines mundi loco movendos credidit Hipparchus,* **Col.** 1, 1. * *cardinibus, quibus steterant, opponuntur arbores,* **Pall.** 3, 19. *h. e. plagis: de qua significatione Gœs. ad Script. rei agrar. p. 134.*

in Carduetis cati & mustelæ, **Pall.** 4, 9.

Cardui satio & cultura, **Pall.** 4, 9. 11, 11. *Intelligim nempe sativus Græcis κάρτος & κάρπα. Varr. Geop.* 12, 39. *ex quo pleraque noster hausit. Ruribus illum describunt Jo. Bapt. Porta Villa* 10, 57. *Salmas. ad Solin. c. 19, p. 159, c. 33, p. 371; & ad Tertullianum de pallio c. 2. Schætzg.*

R U S T I C U M.

Carenariæ, Pall. 8, 7. *sunt vasa coquendo careno. Ita quoque Turn. 13, 23.*

*Carenum vel caroenum, it. Crescentio caroenum, genus vini cossi, & dulcis, cum tertia perdita duæ partes remanserint, ut describitur Pall. 11, 18. e quo repetit Crescens. 4, 24 extr. Bern. Bonævall. Abb. l. 2. de vi'a S. Bernardi ap. Cangiæ h. v. Panis ibi opicus pro simila, pro careno sapa; pro rhombis olera, pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur. Ivo Carnot. Ep. 287 ap. eundem, Vinum quoque meum, cum sitio, non curo sapa sit an carenum. ubi aperte præstantius atque delicatius carenum sapa fuisse indicatur. cum tamen antiquioribus, quod infra ostendimus, sapa regnum vinorum dulcium fictorum obtinuerit. De etymologia Turneb. Advers. 13, 23, ubi a Caribus derivat inventoribus, cum Cassiodorus in tripartita historia Carenos vocet, qui in Græco sunt Κάρπες. Juvat illius conjecturam Galenus de comp. medic. sec. locos apud Lad. Nonnium Diat. 4, 13: Verum Atticiffantes ipsum (Κάρπες) Siræum vocant, quemadmodum alii Caricarum decoctum Siræum appellandum censent. Laudat Nonius etiam Paulum Ægin. 3, 28, Σαπῆνον ἀπὸ ἰσχυράδων. Carænum Apicia 1, 33, ubi cum defruto conjungitur, & alias restituit Humelbergius. De toto genere vinorum ita decoctorum vide Linden. sel. med. 10, 36 sqq. * Carenum in condimentis aridis quidam legunt Col. 12, 49. sed restit. carpum.*

Carecta quando extirpentur, Pall. 9, 3.

Carex. caricis extirpatio, Col. 11, 2. caricibus aut genitis teguntur porticus gallinariæ, Pall. 1, 22.

Carica creta, Varr. 1, 57.

Caricæ (ficus) Pall. 1, 26 & 30.

Cariem vetustatis recipit vinum, Col. 3, 2.

Carina nucis, Pall. 2, 15. Nux navis quandam habet similitudinem, quæ tamen optime omnium in amygdala potest conspici, in qua pars ea, quæ inferius curvata est, carina dicitur a Plin. H. N. 17, 10. unde & ipsæ amygdalæ ibidem falcatæ dicuntur. Extremitates autem earum a Plinio mucrones, a nostro cacumina vocantur. Schætzg.

Cariosa terra, Cat. 5. it. 34 & 37. Copiose quid esset cariota terra, interpretatur Plin. 17, 5. sed ut paulo aliter hunc locum legat: Terram cariosam cave, neve plastro, neve pecore impellas. Interpretatur autem cariosam ex ligni natura, aridam, fistulosam, scabram, canescentem, exesam & præ-

L E X I C O N

micofam. Sed paulo aliter accepit. Col. 2, 4, qui conferendus est. cariosior fit vetustate palmula, Varr. 1, 67.

Cariotta, pro caryota, Veg. 3, 64.

Carmen. carminis legibus implicare materiam hortensis rei, Col. 11, 1.

Carnarium vulgo cellam accipiunt carni asservanda, & fieri potest, ut id quoque significet. Sed sunt loca, ubi non potest cellam significare vel penu, verum instrumentum minus, in quo suspenditur caro. id cum obiter sit dictum in Fabro, & tamen ad nostros rusticos declarandos aliqua parte valeat, juvat paulo accuratius explicare. Igitur auctor moreti v. 56 de Simulo suo: Non illi suspensa focum carnaria juxta Durati sale terga suis, truncique vacabant: Trajectus medium sparto sed caseus orbem, Et vetus adstricti fascis pendebat anethi. Hinc apparet 1) carnarium fuisse instrumentum ad focum suspensum. 2) in eodem pependisse caseum atque anethum. quod posterius observandum, ut lux inde accedat Plinio, qui 18, 60 in carnariis florere narrat pulegium. De eadem re idem 2, 41: floret ipso brumali die suspensa in tectis florentis herba pulegii. Scilicet a potiori usu carnarium vocabatur instrumentum uncis instructum pluribus, non procul a foco suspensum, unde porro suspenderentur tum caro praesertim, tum alia, quae sicca servari, ope modici caloris cum fumo a foco ori intererat. Ita in carnario funes suspensi Cat. 68. Quae ita in alto pendebant, ea promebantur inde furca. quod apparet ex Petronii diversis locis, qui non modo furcae de carnario raptae meminit cap. 96: sed etiam c. 135 quae adhuc diximus confirmat omnia: Enothea — pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat (quale quid de anetho & pulegio vidimus) ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula. Idem sinciput Enothea c. 136 pr. in carnarium furca reponit. Alium hoc fuisse sic satis, non furcae tantum ministerium indicat, sed sella etiam, quae staturae anus altitudinem adjecerat. Nimirum etiam hinc apparet, non habuisse domus, pauperum certe, qualis hic describitur, caminos fumo excipiendo peculiare, sed fumo, non ita ut apud lautiores frequenti, liberos patuisse in tectum vel per ipsum tectum exitus. Sed de his Burm. ad Petr. c. 135, p. 646 sq. Adde Philandrum ad Vitruv. 7, 3, p. 132. qui multam asseveratione negat habuisse caminos cubacula seu conclavia veterum. Sed ad carnarium redeamus. Pensile quid fuisse apparet, non tantum ex vet. gl. κρεμάστρον carnalium, ubi carnarium legendum, sed etiam ex Plaut. Capt. 4, 4, 6: Adveniens

R U S T I C U M.

deturbavit totum cum carne carnarium. *Id. Pseud.* 1, 2, 64: Nisi carnaria tria grandia tergoribus oneri uberi hodie Mihi erunt, — te stringam ad carnarium. Carnarium grande tergoribus vix dici potest cella; sed bene potest instrumentum uncis pluribus instructum, qualia hodie videmus vulgo. Apparet etiam ratio ridicularum minarum, q. d. nisi datur mihi asfatim porcinae fumo duratae, te pro porcina suspendam. In supellectili, quae moveri potest, refertur a Varrone apud Non. 15, 16, p. 545. Merc. Haec adventoribus accedunt, cellae, claves, claustra, carnaria, dolia, tamen aut sellae legendum, aut, quod expeditius, incisum tollendum post cellae. Reliqua veterum loca, in quibus cellam aut penu forte significare possit, ita tamen sunt comparata, ut illam, quam explicavimus, interpretationem non excludant. Occurrit autem vox Cat. 13 & 14. Varr. 2, 4. Col. 12, 53. Periphrasis carnarii est ap. Sidon. Apoll. Epist. 8, 11.

Karpion an karpion cytissus, Col. Arb. 28. an quia τοῖς κάρποις, pecudibus, gratissima? Sylb.

Caro. carnes olivarum, Pall. 12, 17. pirorum resolutae, Pall. 3, 25. dura in carne & cute pira, Pall. 3, 25.

Caroenarium & Cardenum, vid. Carenum.

Carpathium pelagus, Col. 8, 16.

Carpenta stercoris, Pall. 10, 1. vehes vocat Col. 2, 5 & 6. carpenta sudant admniculis in vinea advehendis, Veg. 3, Praef. h. e. boves juncti.

Carpinea manubria, Col. 11, 2.

Carpinus arbor, Col. 5, 7. atra, Cat. 31. Carpinus atra ab agricolis hac aetate vocatur ostrya, ulmo similis; arbor in asperioribus montosisque locis frequens, cujus fructus plurimus, in racemum lupuli instar dispositus, calyce ceu vesica turgido obducitur, in quo semen. Quo calycis discrimine a carpino proprie dicta separatur; nam haec de calyce multifido fructum producit. Amenta vero sive juli eadem fere sunt in utraque. Ponted. Cf. Plin. H. N. 16, 75, ubi tamen pro carpino legitur sapi-nus. utilissima fabricis, Pall. 12, 15.

de compositis ex Carpo vid. quae in spargo observamus.

Carptim, Col. 9, 15.

Carptura, de cibo apum, Varr. 3, 16.

Carpum, Col. 12, 49. Carpum vocari foenum Graecum herbarii docent; carphos est apud Plinium 12, 120. Porro foenum Graecum esse in conditiuris aridis, Index noster docet, & Apicius 5, 7.

L E X I C O N

Carfeolanus ager, Col. 3, 9.

Carthaginienſis ager, Varr. 1, 57.

Cartilago narium habet indicium epilepfias, Veg. 3, 33. ſi corrupta ſit, Veg. 2, 34.

Caryotæ Syriacæ, Varr. 2, 1. Caryota *legendum etiam* Veg. 3, 64, *pro* Cariotta.

Cafeale, Col. 2, 15. *locus, ubi lac aſſervabatur, & caſei conficiebantur. Schœttg.*

Cafeum omne, Cat. 76.

Cafeus recens & ſaluſ, Col. 12, 57. Gallicus, *ibid.* caſei quando fieri ſoleant, Varr. 2, 11. ut differant, *ibid.* ut conficiantur & ſerventur, Col. 7, 8. Pall. 6, 9. domesticis ut præparentur, Col. 12, 13. ut muſto condiantur, Col. 12, 42. caſei vitia, Pall. 6, 9. in caſeum lac cogitur, conducitur, glaciatur, Col. 7, 8. concreſcit, *ibid.* conſpiſſatur, condenſatur, *ibid.* gelatur, *ibid.* congelatur, *ibid.*

Cafia, *vel* Caſſia, Col. 9, 5. *Cneorum hoc eſſe, κρίνον, apibus propter odorem apprime utile, obſervat ad Geop. 15, 2 Needhamus.* frondens pluribus locis Romæ, Col. 3, 8. cum caſia nectens baſama, Col. 10, 301. Caſſia fiſtula, Pall. 11, 14. nidaphantis, *ſi potius* daphnitis, marmalitis, *ſi potius* muſylitis, nardina, Veg. 4, 13. nigra, *ibid.*

Cafinate agro, Cat. 136. in Caſinati, Varr. 2, 3.

Cafinia MSS. *ſere habent apud Vegetium, ubi editi Cathimia, vel Catimia, pro Cadmia, v. g. 4, 27. Vid. Cathimia.*

Cafinum, *vel* Caſſinum, Col. 8, 16. ſub Caſino ornithon Varronis, Varr. 3, 4 & 5.

Caffiope, *ſidus*, Col. 11, 2.

in caſſum recidit omnis impenſa, Col. 4, 3.

Caſtaliis guttis rotantia antra, Col. 10, 267.

Caſtaneæ natura, ſatio, cultura, Col. 4, 33. 5, 10. Pall. 3, 25. 12, 7. inſitio, Pall. Inf. 155 & 161. caſtaneæ inſita pirus, Pall. Inf. 67. malus, Pall. Inf. 94. caſtaneæ ad ponendum ut eligantur, Pall. 12, 7. ut ſerventur, *ibid.* caſtaneæ materies ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Caſtaneti jugerum, Col. 4, 30. caſtaneta novella, Col. 4, 33. Pall. 12, 7.

Caſtigatores tot ſeculorum feri, Col. 8, 16.

¶ Caſtimoniale liquamen de piris, Pall. 3, 25. *Palladii ea ſit hæc vox, equidem dubito. Sed ſignificari arbitror potum, quo uti illis licet, qui caſtimoniam, h. e. abſtinentiam a vino ex voto vel alia quacunque de cauſa debent, ut de melitæ Plin.*

R U S T I C U M.

ais 32, 54 : solebat dari mulieribus vini abstemiis. Castimoniarum *superstitionem etiam de cibo & potu dici, ejusdem locus Plinii indicat obscurus alioquin* 31, 44, ubi genus vel gari vel hakeis ait castimoniarum superstitioni sacrisque Judæis dicatum, quod fit e piscibus squama carentibus.

Castitas, *h. e. Minerva*, præsul olivæ, Pall. 1, 6.

Castoreum admiscetur clysteri, Veg. 3, 24. unguento, *ibid.* pulveri, *ibid.*

Castra ponere noctu, Varr. 3, 2. *h. e. pernoctare.* castra apium, Pall. 1, 37. stabularii, Col. 6, 23.

Castrationis vitulorum genera & præcepta, Col. 6, 26. Pall. 4, 13. 6, 7. duplex ratio in suis, Col. 7, 11. tempus idoneum, Col. 11, 2. castratio agnorum, Varr. 2, 2. gallorum, Varr. 3, 9. *Gallarum castrationem incognitam veteribus, usitatam hodie in Francia observat Menagius Menagian. Tom. 2, p. 108.* castratio arundineti, Col. 4, 32.

Castratoria ferramenta, Pall. 1, 43.

Castraturæ vulnera, Pall. 6, 7.

Castro. castrare caudas catulorum, Col. 7, 12. alvos apum, Col. 9, 15. alvearia, Pall. 7, 7. vites, Cat. 33.

Castrati ab igne (*viriose, credo*) Veg. 3, 24. *f. cauteriati.*

Castus a rebus venereis, Col. 9, 14.

ad Catachlytum longanonis, Veg. 1, 42. S. M. catichidem. *Suspiciabar cataclistum, & intelligebam, ipsum sphindera & sedem infimam. Probatumque eam conjecturam Platnero, qui eam confirmavit ex Phavorin. κατάκλιτος, τελευταία. Nimirum emendandum putat κατάκλειστος. Potest etiam κατακλεις, quæ ad os scapulæ alias pertinet, hanc rem significare, quæ hic opus est.*

Cataclysmos, Varr. 3, 1.

Cataloticum medicamentum, *vid. catuloticum.*

Cataplasma, *emplastrum*, Veg. 2, 14. cataplasmis utendum, Veg. 3, 3 b.

Cataplasma bis equum ex polline hordei, Veg. 2, 54.

Catastalticum, Veg. 4, 28. *vid. catastolicum.*

Catastematis recurso, Veg. 1, 17. *h. e. ejusdem constitutionis cæli ac siderum: eandem puto, quam κατάστασιν Hippocratis interpretatur apud Gorræum Galenus, τὴν παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι (æra intelligit) κρᾶσιν.*

Catastolicum medicamentum, Veg. 2, 22. *Quid sit, docet Dioscor. 2, 1, τὸ τοῦ ἰχθύου ὄστρακον καταστέλλει τὰ ὑπερ-*

L E X I C O N

σαρκούρτα. Saracenus vertit, ea reprimat, quæ in ulceribus ipsis excrescunt. vid. Apostol.

Catellæ, catenulæ, Cat. 135.

Catenæ, Cat. 18. *sunt vincula lignea, quæ materiam arti compingunt, & præstant æqualem ac directam. Sic apud Vitruv. 7, 3: Asseres cum ad formam circinationis fuerint distributi, catenis dispositis, ad contignationes, sive tecta erunt, crebriter clavis ferreis fixi religentur: eæque catenæ ex ea materia comparentur, cui nec caries, nec vetustas, nec humor possit nocere, id est, buxo, junipero, olea, robore, cupresso, ceterisque similibus. Quem locum Palladius ita est imitatus 1, 13: Tunc eas catenis ligneis ex junipero, aut oliva, aut buxo, aut cupresso factis, ad contignationem suspendamus. Popma. catenis utilis ulmus & fraxinus, Pall. 12, 15.*

Catervatim & specialiter oppon. Col. 3, 19.

Cathimia, Veg. 4, 11, 19 & 27. & Catimia, Veg. 2, 12. *scribitur pro Cadmia.*

in Catillo composita mixtura, Col. 12, 57.

Catinos aquæ ponere oportet, Varr. 1, 63.

Catinum fictile, Cat. 84.

Cato Luculli tutor, Varr. 3, 2. Col. 8, 16. Catones, *h. e. Cato*, Col. 4, 11.

Catulire, id est, ostendere velle se maritali, Varr. 2, 9. *Συζῆν hoc Græci appellant. Verba, id est, ostendere velle se maritali, nemo non videt glossema esse, & quidem satis inepti Grammatici. Plin. 16, 25: Catulitionem rustici vocant, gestiente natura semina accipere &c. Laberius Lacu Averno: scinde unam exoleti impatienti catulientem lupam. Plautus: Meam uxorem vidi catulientem. Sed de canibus proprie dicitur. Ursin.*

Catuloticum restituimus Veg. 4, 28. *κατουλωτικόν, quod esse dicitur apud Æginetam. Dioscoridi 5, 89: ἀπουλωτική δύναμις in squama æris est, quæ valet ad cicatricem vulneri obducendam.*

Catulus orator, Col. 1, Præf.

Catuli ædes, Varr. 3, 5.

Catuli canum ut tractandi, Col. 7, 12. catulus lactens in medicina equorum, Veg. 1, 17. catuli lactentis sanguine placatur rubigo, Col. 10, 343. catulo facere ante semen-tem moris est, Col. 2, 22. *Tradit Plin. Catulos lactentes adeo puros habitos esse apud priscos, ut placandis numinibus*

R U S T I C U M.

hostiarum vice catulis uterentur. Genito mane catulo res divina fit. In canario sacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulsarentque sævitiam sideris caniculæ. *Beroald.*

Cati in carduetis habendi, Pall. 4, 9.

ad Cavaturam vulneris collyrium, Veg. 2, 26.

Caudæ catulorum ut castrandæ, Col. 7, 12. in Syria breves, in Italia prolixæ ovium commendantur Varr. 2, 2. boum profusæ &c. Varr. 2, 5. marinæ, Veg. 1, 20. 4, 12. *inter suffimenta quæ sint n. l.*

Caudinis faucibus horti, Col. 10, 132.

Cavea, in qua tauri pugnare solent, *amphitheatrum*, Varr. 3, 5. caveæ, *h. e. alvearia*, Col. 9, 15. caveæ, qua iter est in ornithonem, Varr. 3, 5. *introitus pergulati, similes caveis theatrorum.* caveis emunire arbores ab injuria pecoris, Col. 5, 6. *h. e. sepimento rotundo circumdare.* Sic caveis circummunire plantas, Col. 5, 9. munienda vitis, Pall. 3, 10. Cavealis resina, Veg. 3, 54. 4, 14. *doliis picatis derafa: vel qualis condiendo vino adhibetur.* Vulg. cabialis.

Caveo. caveto scabiem pecori, Cat. 5.

Cauliculorum cibo sustinetur animal, Veg. 2, 6. *vid. Coliculus.*

Caulis. caulem cum fecit cepa, Col. 11, 3. in caulem cito erigi, Pall. 11, 11. * caules (*κατ' ἐξοχὴν dicti, brassicæ*) quando ferantur & quomodo, Pall. 3, 24. Hor. Sat. 2, 4: Caule suburbano, qui siccis crevit in agris, Dulcior. Irriguo nihil est elutius horto, *deliciæ videntur hominis difficilia & ob id rara affectantis.* Quamquam audiendus forte fuerit, si de Medicis viribus sermo sit. Ut condiantur caules, Col. 12, 7. prototomi, Col. 10, 369. caulium offæ, Veg. 2, 6. qui etiam feminino genere caules dixit 3, 3 & al. * caules acanthini, Col. 9, 4. in vitibus, Cat. 33. Col. 4, 7. caulium teneræ laurus libra, Col. 6, 7. *Vid. Colis.*

Cauniæ ficus, Col. 10, 414.

Cavo. cavantur tempora equis, Pall. 4, 13.

Cauri, Col. 10, 75. *scribitur etiam Crurus.*

cum Causa Musarum esse dicuntur apes, Varr. 3, 16. *h. e. merito.* cum cum causa sibi præesse, Varr. 1, 17. * Pro morbo sæpe Vegetius, e. g. partes, quæ in causa sunt, 2, 6. quibus totum corpus in causa est, 1, 25. locus causæ, 2, 30. in causa pulmonum, 3, 45. *add. 2, 22. 3, 5 & 65. 4, 27.*

Causatio, Pall. 1, 4. *de morbo. vid. Scharf. ad h. l.*

L E X I C O N

Cauter, καυτήρ instrumentum ustorium, cujus usus tum in chirurgia, tum in ferruminando. Nostri à figura conii vocant einen Kolben. Hinc cautare percurrere, Pall. 1, 41. cauterem in instrum. rustico, Pall. 1, 43. Cauter est etiam Tertull. de Pall. c. 5.

de Cauterii ratione, Veg. 1, 28. cauteriis rectis inurere, Veg. 1, 14.

Cautelizare subtiliter, Veg. 3, 2 b.

Cavus terebra factus obturatur, h. e. foramen, Col. 12, 8. cavi laxiores, Varr. 3, 15. cavis modicis forantur spatia, Col. 8, 3. cava ne faciant mures, Cat. 128. Plura Ges. Ind. Agrar. & J. F. Gronov. ad Phædr. 2, 4. Schætzg.

Cea insula, Col. 9, 2. add. Varr. 2. Præf.

Cedo. cedit pro stercore, Pall. 10, 1. pro pulmentario, Col. 12, 14. cedere binas pro singulis, Cat. 150. cedunt capris capellæ, Col. 7, 6.

Cedria perungere, Col. 6, 32. h. e. Cedrino liquore. Liquor picis, qui aquæ modo fuit, ex tæda dum coquitur, cedrinum vocatur, cui tanta vis est, ut in Ægypto corpora hominum defunctorum eo perfusa servantur. Est etiam oleum cedri, quo peruncta materies nec tineam, nec cariem sentit. Hinc illud Epigrammaticarii: cedro nunc licet ambules perunctus. Cedriam quoque accepimus appellari humorem manantem ex ambusta picea. Beroald. Cedria sæpe etiam apud Veg. v. g. 3, 71. ubi cedri an cedrinæ legendum sit, incertum. Sed κέδριον, quæ pix vel resina cedri, & κέδριον, liquidius & magis oleosum confundi, jam Gorraus monuit. Add. Veg. 3, 82.

Cedrus durabilis, Pall. 12, 15. odorata, Col. 9, 4.

Celebris via, Cat. 1. celeberrimi auctores, Col. 3, 17.

Celebro. harum studia rerum majores nostri celebraverunt, Col. 8, 16. celebratur insitio, Pall. 3, 17. vinearum putatio, Pall. 4, 1. putatio autumnalis, Pall. 12, 4. celebrabitur opus (glandis legendæ) operis femineis, Pall. 12, 14. celebrari potest emplastratio, Pall. 8, 3. celebranda est ovium tonsura, Pall. 6, 8. vitium positio, Pall. 12, 2. vinearum positio, Pall. 4, 7. vindemia, Pall. 10, 11.

Celer, canis nomen, Col. 7, 12.

Celeritudo, Varr. 3, 12.

Celie Sardinia, Varr. 1, 16. Caralim vult Ursinus. Pomponius Mela lib. II de Sardinia: in ea antiquissimi populorum sunt Ilienses. Plinius lib. III de eadem: Celeberrimi in ea populorum Ilienses, Balari, Corsi. Quibus in locis repo-

R U S T I C U M.

nendum cenſeo Jolienſes, & hic apud Varronem Joliem, nomen oppidi. Liv. lib. 50 eorſdem, opinor, vocat Jolenſes, infames latrociniis. Similiter Græci appellant Ἰολαεῖς & Ἰολάους. Conf. de eiſdem Strab. lib. V, & Diodor. lib. IV. Popma.

Cellæ anſerum, Col. 8, 14. balnei, Pall. 1, 40. Veg. 2, 6. columbarum, Col. 8, 8. familiæ, Cat. 14. *de his Barth. 35, 19, p. 1600 & 1613. in horreis diviſæ, h. e. loculamentis, Pall. 1, 19. olearia, vinaria, Cat. 3. Col. 1, 6. Varr. 1, 11. in plano faciendæ, Varr. 1, 13. torcularia, defrutaria, Col. 1, 6. cella vinaria ut paranda, Col. 12, 18. Pall. 1, 18. cellæ villaticæ, Col. 1, 6. quæ cellæ quas fenestras poſtulent, Varr. 1, 13. cellas duas, Cat. 13. Sed vix dubium mihi eſt, quin h. l. legendum ſit ſellas. Quid enim ſibi volunt cellæ in cella?*

Cellares columbi, Col. 8, 8.

Cellarius, Col. 11, 1. 12, 3. de hujus diligentia qui ſcripſerit, Col. 12, 4.

Celo. celantur ſidera, *occidunt*, Col. 11, 2. celat ſe veſpere ſtella, *ibid.*

Celſus. celſi agri, Col. 1, 2. celſiſſimo Germano proceſſior Judæus, Col. 3, 8.

Cenſeo. cenſeo vitare, *h. e. vitandum*, Col. 1, 5. cenſemus pampinare, Col. 4, 6. inſtituere, Col. 8, 2. diducere, Col. 5, 6. præcipere, Col. 5, 8. pernoſcere, Col. 6, Præf. cenſuerunt reſecare, Col. 4, 10. cenſeri numerus poteſt, Col. 6, 23.

Cenſores cenſu admittunt populum, Varr. 3, 2. cenſu, *i. e. quando cenſus agitur. Sic Gronov. de Pecun. vet. 4, 1, p. 264. Sed poſſis etiam videri dativus antiquus, pro ad cenſum. apud cenſores cauſæ, aguntur, Varr. 1, 8.*

Cenſoria lege committere, Varr. 2, 1. cenſorium opus ſuſcipere, Col. 12, Præf.

Cenſus. cenſibus pæne totis redimi, Col. 12, Præf.

Centaurea, Veg. 3, 2. violacea, Veg. 1, 55.

Centaurus, Col. 11, 2.

Centenarii greges, Varr. 2, 4. 3, 6.

Cum Centefimo redit ſemen in Sybaritano, Varr. 1, 44.

Centimalis fiſtula, Veg. 1, 43. 3, 25. ἀπὸ τοῦ κεντεῖν *nomen habere videtur: ad paracenteſin certe adhibetur. Conſentit Platerus, & a κέντημα derivatum nomen putat. Oſtendis mihi etiam acum triquetram, qua acuta eſt, ceterum teretem, cum cannula, qua continetur, quod inſtrumentum trois quarts*

L E X I C O N

a Gallis hodie vocari me docuit. Nihil autem ea aptius ad paracentesin, cum impressa acus extrahi, & relinqui in vulnere canna argentea possit.

Centones sarcire, Cat. 2. *vid. Schættg. ad Juvenum 2, 375. centones pueris, Cat. 10. e veteribus vestimentis, Cat. 59. equis imponuntur, Veg. 2, 59. centonibus confectis prohibetur frigus, Col. 1, 8.*

Centum ex modio nascuntur in Byzacio, Varr. 1, 44.

Centumpondium incertum, Cat. 13. *Pondus suspicor una mole centum libras pendens: certis ponderibus opponitur, quæ distincta, partitaque sunt, non in unum pondus diffusa. Æquum centupondium apud Plaut. in Asin. Sc. Ubi ego nunc, æquum est, & justum centum librarum pondus. Turn. 7, 24.*

Centumvirale judicium cum vocatur, numerus non est ad amussim, Varr. 2, 1. *Nonnunquam enim CV, post Augusti vero ætatem ultra CLXXX fuisse centumviros ostendit Sicama de centumvirali judicio 1, 8. Schættg.*

Centuria rusticis quæ, Varr. 1, 10. Col. 5, 1.

Centuriæ (an centriæ?) in equis, Veg. 1, 25. *Platnerus suspicatur esse ἀπὸ τοῦ κεντρῆν dictas: loca, ubi stimulari solent equi calcaribus. Certe κεντρῆς ex Absyrto hippiatr. ita explicatur ab Henrico Stephano.*

Cepa Ascalonia, Marfica, Pompejana ut condiantur, Col. 12, 10. *de Ascalonia etiam Col. 11, 3. Marficam simpliciter unionem vocant rustici, Col. 12, 10. germana, Veg. 3, 54. longior, Pall. 4, 10.*

Cephalargicus equus, Veg. 1, 25. *pro cephalalg.*

Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera claudenda, Veg. 4, 28.

Cephalo, palmæ planta, Pall. 5, 5. *vid. Salmaf. p. 933. b. B.*

Cepheus exoritur, Col. 11, 2.

Cepinæ cultura, Col. 11, 3.

Cepullæ satio & cultura, Pall. 3, 24. 11, 11.

Cera quando & quomodo fiat, Col. 9, 16. Pall. 7, 7. *cera Punica, Veg. 4, 14 & 23. ceræ discolores pictorum, Varr. 3, 17. cera communis, Veg. 4, 14. cerarum in alveis figura, Col. 9, 15.*

Cerasi satio & cultura, Pall. 11, 12. *insitio, Pall. Inf. 143. inferuntur brumalibus diebus, Varr. 1, 39. agrestis cerasi satio, Pall. 12, 7. insitio, Pall. 2, 15. cerasa ut sine osse nascantur, Pall. 11, 12. ut servantur, ibid.*

R U S T I C U M.

Κεράτιον, filiqua Græca, Col. 5, 10. it. Arb. 25.

Ceratum liquidum, Col. 7, 7. a cera dictum, quod vulgo cerotum nuncupant. Plinius, Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa ac divina rerum artifex: officinarum, immo verius avaritiæ commenta sunt. Beroald. Tenerum vocat Scrib. comp. 173; liquidum saepe Celsus, observante Rhodio Lex. Scrib.

Ceraturam pati, Col. 12, 50.

Cerauniæ vites, Col. 3, 2. quod rubeant velut ignis, Isidor. Orig. 17, 5. Schættg.

Cercitis olea, Col. 5, 8. radius.

Cereale papaver, Col. 10, 314. Epitheton Virgilii Georg. 1, 211; ubi Servius: Cereale papaver, vel quod est esui, sicut frumentum, vel quo Ceres usa est ad oblivionem doloris. Plin. 19, 8, ubi de papavere: Hoc & panis rustici crustæ inspergitur adfuso ovo inhærens, ubi inferiorem crustam apium githque cereali sapore condiunt. Schættg.

Cerebellare, Veg. 2, 12. 3; 33. pulvillus capiti apponendus.

Cerebellum idem. cerebello appposito caput munire, Veg. 2, 11. cerebellum de lanata pelle, Veg. 2, 7.

Cerebrofi boves, Col. 2, 11. gravedinosos interpretatur Dalechampius ad Plin. 18, 15. Alias idem est, quod ὀξύχολος, ad iram facilis. Acron ad Horat. Serm. 1, 5, 21: cerebrofus, αἰσάδης, iracundus. Schættg.

Cerebrum ubi commovetur, Veg. 2, 7. cerebro indita lana, Veg. 1, 10. h. e. loco externo appositæ. ungitur cerebrum, Veg. 2, 12. puscā calidā cum spongia apponere, Veg. 3, 39. rutā supra cerebrum ponito, Veg. 3, 43.

Cerefolium, vid. Cæref.

Cereolæ ficus, an prunæ, an utrumque? Col. 10, 404.

Ceres eadem quæ Terra mater, Varr. 3, 1. & Liber invocati, Varr. 1, 1. in Cereris initiis porci immolantur, Varr. 2, 4. ejus minister bos, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf. proles, Proserpina, Col. 10, 269.

Ceretanum suum laudat Col. 3, 3 & 9. Ceretani populi sunt citerioris Hispaniæ, qui Juliani cognominantur. De his intelligendum est apud Epigrammatistam scribentem, Ceretanā mihi fiat, vel massa licebit. Namque ab his Ceretanis mittebantur pernae optimæ: quod & Strabo memorat. Apud eosdem nascebantur vina generosa, quæ scriptores magna cum laude nominant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, scribens, Ceretana nepos ponat, Setina putabis. Male literatū

Scriptu. R. R. Vol. IV.

F

L E X I C O N

enarratores Ceretana vina, & falsamenta falso existimant referenda esse ad Ceretes Etruriæ populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotavi quædam annotamenta non indigna cognitu super Ceretanis vinis, & pernīs, quæ leguntur in calce Plinianorum codicum, qui impressi Parma fuerunt. Apud Columellam fit mentio vinorum Ceretanorum: & de Hispaniensibus est intelligendum. Beroaldus. Quam hic annotationem suam commemorat Beroaldus, ea relata est in Facis Gruterian. Tom. 1, p. 307 sq. De Ceretanis ex Pet. de Marca Cellarius p. 123.

Cerialis pompa, Varr. 1, 2. *Rectius puto cerealis, & unamquamque cœnam intelligo.*

Cerinthæ ignobile gramen, Col. 9, 8.

Cernere per cribrum quam minutissime, Cat. 107. cribello spisso, Pall. 7, 11. contundis pariter & cernis, Veg. 3, 28.

Cero. cerari dolium sexta quaque olivitate, Col. 12, 50.

Ceroti instar efficies, Pall. 1, 41.

Cerreæ glans, Col. 9, 1.

Cerrus, Col. 7, 9. excisa, Pall. 3, 18. de cerro tabulata, Pall. 1, 9. *Inter arbores glandiferas est cerrus: ex glande cerreæ, ut Nigidius. tradit, porcina caro fit solidior. Antumat Plinius, cerrum ne Italiæ quidem majori ex parte notam esse. Beroaldus.*

Certaminum sacrorum studiosi, Col. 3, 9. ad certamina laborum patientissimi, Col. 6, 29.

Certum habeo, desideraturos, Col. 2, 22.

Cerva, nomen canis, Col. 7, 12.

Cervinus color equi, Pall. 4, 13. *Isidorus: Cervinus est, quem vulgo gauranem dicunt. Æranem idem vulgus vocat, quod in modum ærei sit coloris. Quid si cerinum legamus a cera? Nonius 16, 6: Cerinum a ceræ colore. Plautus Epidico 2, 2, 49: Plumatile aut cumatile, cerinum aut melinum. Schættg.*

Cervinum cornu, remedium pullis contra afflatum serpentis, Col. 8, 5.

Cervix ejecta, laxata, Veg. 2, 41. mota, dejecta, Veg. 3, 4. vitis, Col. 4, 7.

Cerussa plumbo creatur attrito, Pall. 9, 11.

Cervus ævi longioris vitam sortitus, Col. 9, 1.

Cesposum litus, *vid. Cæsposum.*

Cessator, Col. 11, 1.

Cessim, *h. e. retrocedendo*, Veg. 3, 22.

R U S T I C U M.

Cestum quid, Varr. 1, 8.

Cetariorum officinae, Col. 8, 17. Cetarius liber Matii, Col. 12, 44. Cellarius *maxime*, nec injuria sane, Turneb. 17, 13.

Cetero vino, Cat. 114.

Ceti unguine linitur, Col. 6, 32.

Cervæ, vaccæ Altinæ, Col. 6, 24. *Fere coincidit hæc vox cum nostra Kühe, vel ut rustici pronuntiant, Küwe. inde argumentari licet, Alpinas (vid. Altin.) illas vaccas esse Helveticas, quibus id nomen sua lingua fuit. Vid. Bochartum Hieroz. 1, 2, 29. Schætzg.*

Chærephyllum, Col. 11, 3. ejus satio & cultura, *ibid.*

Chærophylum (schærephilum) breve, Col. 10, 110. *idem chærefolium Sylb. vid. Cærefolium. Lepidium esse ait Salmas. hyl. iatr. c. 17.*

Chalasticæ unctiones, quæ leniunt, & contorta atque emota *refinunt. Ita certe legendum puto Veg. 1, 28. ubi colasticæ vel calasticæ adhuc editum est. Κολαστικὸν forte dici possit, quod cohibendi castigandique vim habeat: sed caret auctoritate, quod sciam. Chalastici ceroti mentio semel iterumque apud Marcellum de medicament. c. 25, p. 352, h. H. Steph. it. c. 35, p. 402, f.*

Chalcidica creta, Varr. 1, 57. Chalcidici galli, Varr. 3, 9. Chalcidicæ gallinæ, Col. 8, 2. fici, Varr. 1, 41. Col. 5, 10. 10, 414.

Chalcis Euboica, Col. 1, 4.

Chalcis salibus exesa, Col. 8, 17. *Harduin. ad Plin. 9, 47 sardellas esse statuit. Schætzg.*

Chalcitis, *vid. calcetis. Chalcitem, Veg. 4, 28. Chalcitidis, Veg. 4, 28.*

Chaldæi solstitium brumale ubi statuant, Col. 11, 2. polliceri solent improbissime, Col. 11, 1. non consulendi, Cat. 5.

Chamedrys, *vid. cametris.*

Chamæleon, (cameleon *edit.*) herba ex carduorum genere, *passim laudatur Vegetio, v. g. 1, 45.*

Camæpitys, Veg. 3, 55.

Characatæ vites, Col. 5, 4 & 5. *Legendum characatas, Est autem χάραξ feminino genere pedamentum vitis: unde vites characatæ dictæ pedaminibus annexæ. Proverbium Græcorum est, χάραξ τὸν ἀμπελον, i. e. Palus vitem, ἐξηπάτησεν, decepit. Beroald. cujus nimirum liber habebat charcatas.*

L E X I C O N

Charactere signare pecus, Col. 11, 2. Pall. 2, 16. Luciano libelli, Varr. 3, 2.

Chelidoniæ, purpureæ ficus, Col. 10, 415. Hirundineam *ficum* vocat Macrobius. 2, 16. ita enim legendum pro vulgato *hirundinea*. Chelidonia herba, Veg. 2, 16. vulg. celidonia. Ita celidonium Scribon. comp. 174.

Chelydri more depedens cucumis, Col. 10, 378.

Χηνοβοσκίων, Varr. 3, 10. chenoboscia ut constituentur, Col. 8, 14.

Χηνοτροφεῖα, nantium voluctum aviaria, Col. 8, 1.

Chia inf. Varr. 2, Præf. Chiaë ficus, Varr. 1, 41. Col. 10, 414.

Chirurgia quæ appellatur, Veg. 2, 13.

Chlora medicamentum, Veg. 4, 28.

Choenix. mensura, quam Syri choenicam vocant, Pall. 11, 14. Χοῖνιξ non Syrorum est, sed Græcorum mensura, eaque & aridorum & liquidorum. Est autem quatuor sextariorum, quod testatur Rhemnius Fannius de ponderibus & mensuris v. 69. Vide Eustathium ad Odys. T. 28. Eduard. Bernardum de ponderibus & mens. lib. 1, p. 29. Terminationem primæ declinationis præter nostrum hic, & 12, 20, comprobatur etiam Paullus Festi abbreviator: Choénica mensuræ genus. In choénice non sedendum esse, Pythagoreorum est dogma, de quo Plutarchus περὶ παιδων ἀγωγῆς 17, 6; Eustathius l. c. Bapt. Pius ann. post. c. 36. choénicas duas, Pall. 12, 20.

Χοῖρος, porcus, Varr. 2, 4. in virgine, Varr. 2, 4.

Cholera, vid. colera.

Chorda disponere, h. e. linea adhibita, Col. 5, 9.

Chordapfos, Veg. 1, 41 & 49.

Chordi agni, foetus, Varr. 2, 1. Chordus, vel etiam sine aspiratione, cordus, notat omne id, quod serius, quam alias, fit vel nascitur. Paullus Festi abbreviator: Corda frumenta, quæ sero maturescunt, ut foenum cordum, quod nos hodie Grummet vocamus. Sic etiam de ovibus Plin. H. N. 8, 47: Cordos vocabant antiqui, post id tempus (ordinarium scil.) natos. An vero vox ista ἀπὸ τοῦ χορίου derivanda sit, merito dubitandum est. Χορίου enim est membrana illa, cui foetus & animalium & hominum involutus est, non vero intima vulva. Aristoteles hist. anim. 9, 5 de cerva: καὶ ὅταν τέκη, ἐσθίει τὸ χορίον πρῶτον, cum peperit involucrium prius comedit. Referenda ergo est hæc derivatio inter allusiones Varronis nostri, de quibus alias. Scaliger in Scaligeranis primis p. 55 cordum idem

R U S T I C U M.

esse vult ac condum, quod non sit verosimile. Schættg. Chordi agni duo annumerantur pro una ove, Varr. 2, 2.

Choreis intenta virgo, Col. 10, 269.

Choreusæ (χορεύουσας) Ludiorum insulæ, Varr. 3, 17. *Lege ex vestigiis veterum codicum Ludianorum. Ludiani, ut Asiani, Adriani. In Lydia νῆσος χορεύουσας vocat, quas alii χορίδας; Plinius saltuares vocat lib. II, cum scribit: Sunt & in Nymphæo parvæ, saltuares dictæ, quoniam in symphonias cantu ad ictus modulantum pedum moventur. Hunc locum habebat in animo Martianus Capella; ut L. IX, p. 314, cum scriberet, In Lydia Nympharum insulas dicunt, quas etiam recentior asserentium Varro se vidisse testatur, quæ in medium stagnum a continenti procedentes cantu tiliarum primo in circulum motæ dehinc ad litora revertantur. Scalig.*

Χορίον, volva intima, Varr. 2, 1. *vid. Chordus & volvæ.*

Chorus canentium, Col. 12, 2.

Chrysomeliana mala, Col. 5, 10. *Plin. 15, 1: Chrysomela incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Schættg.*

Cibarium oleum, Col. 12, 50. *opp. probum. conf. c. 52 extr. cibarius sapor, Col. 12, 11.*

Cibaria rusticorum adjuvat, *h. e. in cibos assumitur*, Col. 12, 14. *condere*, Varr. 3, 16. *bobus*, Cat. 60. *diurna*, Col. 8, 4. *familiæ*, Cat. 56. *gallinacei generis*, Col. 8, 4. *cibariorum iusta fortius conficere*, Col. 5, 6. *cibariis leguminum sustineri*, Col. 2, 10.

ad Cibatus usus far expedire, Varr. 1, 63 & 69. *cibatus* quod sit, Varr. 2, 8. *cibatus* positas offas, Varr. 3, 5. *cibatu largiore sustentare*, Varr. 2, 4.

Cibo. cibandis pullis utiles locustæ, Col. 8, 11.

Cibi appetentiam quæ restituant pecori, Col. 6, 8. *maioris plantæ*, Varr. 1, 23. *h. e. quæ plus succi & alimenti trahunt e terra. Urfin. maximi casei bubuli*, Varr. 2, 11. *minimi ovilli, ibid. cibi conditivi*, Col. 7, 9. *contrectari a quibus debeant*, Col. 12, 4. *cibi digesti*, Col. 8, 5 & 7. *h. e. excrementa.*

Cicatricosa putatio, Col. 4, 27. *vitis*, Col. Arb. 11.

Cicatrices oculorum ut sanentur, Col. 6, 33.

Cicer Punicum, vernaculum, Col. 9, 1. *crudum*, Vég. 4, 12, *si vera lectio. ciceris genera, eorumque satio*, Col. 2, 10. *Pall. 4, 4.*

Cicera, pabuli genus, Col. 2, 11. *sed neque hominum*

L E X I C O N

cibo inutilis, *ibid.* quid a cicercula differat, & ejus satio, Pall. 4, 6.

Cicerculae satio, Col. 2, 10. Pall. 2, 5. *ubi MS. Erf. cicercula.*

Ciceronis eloquentia, Col. 1, Praef.

Ciconia, instrumentum, Col. 3, 13. *Isidorus Orig. 20, 15, & veteres glossae, tollenonis faciunt synonymum; cuius formam ignorare nos non passus est Vegetius de re mil. 4, 21: Quoties una trabes in terram praefalte defigitur, cui in summo vertice alia transversa trabes longior dimensa medietate connectitur, ut si unum caput deprefferis, aliud erigatur &c.*

Cicuta e segetibus vellenda, & substernenda pecori, Cat. 37. cicutae succus bovi infano, Veg. 3, 43.

Cilicia unde dicta, Varr. 2, 11. *add.* Col. 1, Praef. ciliis absterges equum, Veg. 1, 42.

in Cilicia & Pamphylia, Col. 11, 2.

si Cilium ruperit equus, Veg. 2, 22.

Cimex in medicina equorum, Veg. 1, 61. boum, Veg. 3, 15. cimicis nidor, Col. 6, 18. *Aliter Vegetius 3, 4: Odor quoque cimini &c. Sed is ex Columella emendandus. Vide & Apfyrtum Geop. 16, 19. Schættg. remedium adv. cimices, Pall. 1, 35.*

Ciminum Africanum, Alexandrinum, Veg. 1, 42. 3, 24. rusticum, 2, 12. 3, 2. *Ita vero scribitur pro cymino vel cumino.*

Ciminus lacus, Col. 8, 16.

Cimolia creta, Col. 6, 17. Veg. 2, 29 & 32. 3, 4. a Cimolo insula, Cycladum una, ut ostendit Schættg. *Antiquit. fullon. p. 56.*

Cinara hispida, Col. 10, 235. *Bapt. Pius & Salmasius ad Solinum c. 19, p. 159 sq. probant, cinaram esse carduum, de quo multis agit Palladius, nobis Artischocken. Vide & Salmasium de homonymis hyles iatricae c. 59. Idem quoque statuit Maimonides ad Masechet Kilaim c. 5. Schættg. add. Nonnus de re cib. 1, 13, p. 52. cinarae satio, Col. 11, 3.*

Cineritia terra, Varr. 1, 9.

Cingere fasces apio & porro, Col. 10, 371. *i. e. confringere.*

Cinis ad stercoreandum, Col. 2, 15. 11, 3. *conf.* Pall. 4, 10. contrahit piris argutos saporos, Pall. 3, 25. cinis lixiviae, Col. 12, 22. ingerendus ad muscum necandum, Pall. 10, 10. cineris pulveres, Pall. 3, 25. cinere in modum gypsi temperato linitur dolium, Col. 12, 43. famentorum oblita dolia, Pall. 11, 14.

Cinyreia virgo, Col. 10, 172.

R U S T I C U M.

- Cio. cit alvum, Col. 6, 5.
 Circines locum acuto cuprino, Veg. 1, 12.
 Circiter messem hordeaceam, Varr. 2, 11. 3, 8.
 Circitis olea, Col. 5, 8. *rectius κερκίτις, radius*, Sylb.
 Circum. circum binos pedes, Varr. 3, 10. *pro circiter, nisi etiam ita legendum.* circum orbem indere, Cat. 21.
 Circumagere suovitautilia fundum, Cat. 141.
 Circumaggerare terram, Col. 5, 12.
 Circumcalcare codicem, Col. 5, 6. *Siculus Flaccus p. 5 Gæf.* Adjectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant *terminos*, quo firmitus starent. *Schættg. Vid.*
 Circumculc.
 Circumcidere, Col. Arb. 26.
 Circumcidaneum mustum, Cat. 23. *Conf. Plin. 14, 20. Varro 1, 54 circumcisisum vocari ait. Rem ipsam interpretatur Col. 12, 36. Vinum ejusmodi Diis offerre, quod circumcisis vinaceis profluxerit, nefas habitum docet Plin. 14, 23.*
 Circumcisisum mustum, Varr. 1, 54. *vid. circumcidaneum.*
 Circumcisorium (*instrumentum*) Veg. 1, 26.
 Circumciso pede, Col. 12, 36. circumcisis, quæ huc non pertinent, Varr. 1, 1.
 Circumculcari, Col. 5, 6.
 Circumdare terram radices, Cat. 114. & *per tmesin*, circum vestimenta eam dato, Cat. 157.
 Circumdant fissuram libro, Col. 4, 29. circumdatur murus, Col. 9, 1.
 Circumleo cubilia, Col. 8, 5. alvearia, Col. 9, 9. equis, Col. 1, 3.
 Circumferre, Veg. 3, 74. *verbum lustricum. Virgilius: ter pura focios circumtulit unda.*
 Circumfluxere lupum muli, Varr. 2, 9.
 Circumfodere plantam, Col. 5, 6. Pall. 3, 20. circumfodi amat mespilus, Pall. 4, 10. circumfodiri, Col. 5, 9.
 Circumfricare, Cat. 26.
 Circumitus solis, Varr. 1, 5.
 Circumliniendus oleo, Col. 6, 17.
 Circummunire sæpe, maceria, fossa, Col. 5, 10.
 Circummutatæ arundinibus, Col. 5, 4.
 Circumplectito laminis, Cat. 21.
 Circumplumbato modiolos, Cat. 20.
 Circumscribere diffusum scriptorem epitomis, Col. 1, 1.
 subula, Col. 6, 5.

L E X I C O N

Circumsecare ungulas , Col. 6, 6. radices , Cat. 114.

Circumsignare arborem, Col. 5, 11. gemmam , Pall. 7, 5.

Circumtinniendo ære , Varr. 3, 16.

Circumvallare fulcis , Col. 11, 3.

Circumvenerunt vincula truncum , Col. 4, 29. circumvenire manus ramum potest , Col. 5, 9. *v. de h. v. Berman. ad Virg. Æn. 6, 132.*

Circumventa vitibus arbor , Col. 5, 6.

Circumversum focum , Cat. 143.

Circensibus ludis , sublato ovo , Varr. 1, 2. apparatus pompæ eorum , Col. 3, 8.

Circus maximus , Varr. 3, 13. in circo , Veg. 2, 47.

Cirrus frontis *in equo* , Veg. 4, 2. ubi desinit cervix, *ibid.* cirri in articulis pedum , naturale ornamentum , non resecandi , Veg. 1, 56. tibiales , proxime infra gambam , Veg. 4, 1. de sub cirro , Veg. 1, 25. cirris , Veg. 4, 4.

Cisorium ossis , Veg. 2, 22.

Cista viminea quadrata , Col. 12, 54.

Cisternæ sub tectis , lacus sub dio , Varr. 1, 11. ut fiant, & ut sarciantur , Pall. 1, 17.

Cisternina aqua , Col. 12, 43. Veg. 1, 56. 4, 8.

Citatum bovem agere , Col. 6, 6.

Citharædi non sunt omnes qui habent citharam , Varr. 2, 1.

Cito. citat fructum e duro , Pall. 3, 9. materiam planta, Col. Arb. 10. ex arcu , Col. 4, 15. *coll.* 20. radices vitis , Col. Arb. 7. virgam vitis , Col. 3, 6. citavit in summo radices , Col. 5, 5. citare per nomina , Col. 11, 1. citatur alvus , Col. 7, 9. citantur stirpes e duro , Col. 3, 10.

Cito , *h. e. jussu citius , ut sero* , Pall. 1, 6.

Citra satietatem vesci , Col. 9, 13. citra , *h. e. ante* , Kalendas , Col. 2, 8. matris perniciem , Col. 7, 3. rustici operam , Col. 11, 3. hoc experimentum , Col. 2, 2.

Citrago herba apibus grata , Pall. 1, 37. citreago *scribitur* Pall. 5, 8. Melissam *esse s.* Melissophyllon *notum est.*

Citrete tegumentis defenduntur a frigore , Pall. 3, 24.

Citreum *int.* pomum , Pall. 4, 10.

Citrius , *de arbore* , Pall. 8, 3.

Citrus in luxu villarum , Varr. 3, 2. ejus satio & cultura , Pall. 4, 10. insitio , Pall. Inf. 109. arbor ab Assyriis culta , Pall. 4, 10.

Civis. civium nexu occupari , Col. 1, 3. *h. e. civibus ob ei alienum nexis* , Schottg.

R U S T I C U M.

Civitate Romana donare agricolationem, Col. 1, 1. in civitatibus Græcis, Col. 12, 47.

Clabi semen, Veg. 3, 24. *vitiose videtur legi pro dauci.* *conf.* Veg. 3, 40.

Clamofissimæ mortes boum, Veg. 3, Præf. *forte calamitosissimæ.*

Clare occidere incipit, Col. 11, 2.

Classes operarum, Col. 1, 9.

Clatratas faliscas, Cat. 4.

Clatri marginibus infiguntur, qui super aquam emineant, Col. 8, 17.

Clatro. clatrare feris, Col. 9, 1.

Clava torcularii, Cat. 13.

Clava & talea fereré, Pall. 4, 10. Clavam, κερύνην, & τάσσαλον, taleam, ita distinguit *Anatolius Geop.* 10, 8, ut clava sit ramus ita in arcum incurvatus, ut duo extrema panguantur in terra, ipsumque germen erumpat ex summa flexura, quam fornicem, hæc enim est καμάρα, appellat: talea autem incurvari non potest, sed inversim κατὰ κεφαλῆς parte acutiore depangitur, unde τασσάλου, h. e. clavi, nomen invenisse videtur. Noster deponi tantum transversam & jacentem jubet clavam, pro modo vites prosterni e. Columella videmus, nulla curvaturæ mentione injecta. Clavolam, de qua s. l. eandem quam taleam docet Varro.

Claudicat fructus, Col. 4, 2. claudicanti bovi remedium, Col. 6, 12.

Claudigo, Veg. 1, 26.

Ap. Claudius augur, Varr. 3, 2.

Claudius Augustalis, Col. 11, 1.

Claudo. claudunt venationem voluptati suæ, Col. 9, 1. h. e. feras, quas animi causa venentur. clauserunt Neptunum, Col. 8, 16. clauduntur vulvæ cicatricibus.

Claviculæ vitium, Col. 4, 6. claviculis adminicula comprehendunt, *ibid.*

Clavis. sub clavi habere, Varr. 1, 22.

Clavola, eadem quæ talea, Varr. 1, 40. *vid.* Clava, & *Scheffer. de re vehic.* 1, 7, p. 64 ubi de clabulari vehiculo.

Claustra patitur mugil, Col. 8, 17.

Clausulam imponere disputationi, Col. 3, 19. clausula peracti operis, Col. 12, 57.

Clausum. sub uno clauso, Col. 7, 6.

Clausula animalia ostrea, Pall. 13, 6.

LEXICON

Clavuli capitati, Varr. 2, 9.

Clavus tedæ radicibus Punicarum arborum infigitur, Pall. 4, 10. *vid.* Cuneus. cuprinus vel ferreus amygdalorum radicibus imprimitur, Pall. 2, 15. clavo æneo purgandi vermes, Pall. 4, 10. clavi cornei, Cat. 18. * cervicem instantes boum ut curentur, Col. 7, 5. quod si clavum fecerit, Veg. 2, 60. *h. e. durum callum in tumore.*

Clemens. clementior dies, Col. 11, 2. clementius genus columbarum, agrestibus oppositum, Varr. 3, 7.

Clementer agitant venti oleas, Pall. 12, 5. assurgens collis, Col. 2, 2.

Clementia diei suadet, Col. 9, 13. 11, 2. hiemis, Col. 5, 5. nascentis anni, Col. 11, 3.

Clibano similis scrobs, Col. 5, 10. *iz.* Arb. 19. torrefactæ ficus, Col. 12, 15. subtili patet longanum, Veg. 1, 47.

Clima geometris quod? Col. 5, 1. climate medio ventris, Veg. 1, 43. *h. e. e regione.*

Clitellis aptior mulus, Col. 6, 37.

Clitellarii asini, Cat. 10. muli, Col. 2, 22.

Clivofus locus, Col. 2, 16.

Clivulo adverso, Col. 6, 37.

Clivus. clivi graciles, Col. 2, 4.

Cloacarum cœnum, Col. 2, 15.

Clostra, Cat. 13. Romanica, Cat. 135.

Cludere, *pro* claudere, Col. 12, 44. *Plurima congestu Rhodius Lex. Scribon.*

Clusinum far, Col. 2, 6. *Forte dictum a Clusio Hetruria urbe. Schæstg.*

Clystere per intestinum infundis, Veg. 1, 15.

Clysteriabis, Veg. 1, 42 & 45.

Cneci semen, *vid.* Gneci.

Coa *ins. nisi potius* Cea, Varr. 2, Præf.

Coacescit vinum, Varr. 1, 65.

Coactio, *passionis nomen in animalibus*, Veg. 1, 37, 38 & 43.

Coactor, Cat. 150. *vid.* relegere.

Coactura cujusque diei, *de oleo*, Col. 12, 50.

Coactus igne lento, Col. 7, 5. coacta materia, Col. 7, 8.

Coaddere cretam, Cat. 40.

Coadjicitur semuncia salis, Col. 12, 21.

Coæqualium grex, Col. 8, 14. *Primus est Columella, apud quam hæc vox reperitur, frequentata deinde a Petronio, Justino. &c. vid. Heinsf. & Burm. ad Petr. c. 136.*

R U S T I C U M.

Coæquare aream, Cat. 91. pastinatum, Col. 3, 16. fulcum, Col. 11, 3. arena & calce, Pall. 1, 13. cylindro, Cat. 129. crate inducta, Col. 2, 18.

Coaggerare faba fresca, Col. 8, 6.

Coagmenta Punicana, Cat. 18.

Coagmentat furculus fissuram, Col. 4, 29.

Coagula, Veg. 1, 44 & 45. &

Coagulare, Veg. 4, 10. *Collatis inter se locis vidit clarissimus Lipsienſium medicus Platnerus, eſſe colon inteſtinum, vel hujus principium, quod cæcum dicitur, cum ultra has partes clysmata non aſcendant.*

Coagulum agni aut hoedi, Col. 7, 8. *πυρία, πύρετα, lac caſeoſum in ventriculo animalium lactentium concretum.* coaguli genera, Varr. 2, 11. ejus vicem quæ ſuppleant, Pall. 6, 7.

Coaleſcit gramen, Col. 2, 18. farmentum depreſſum, Col. 3, 18. ſemen, Col. 3, 5. furculus, Varr. 1, 41. triticum, Col. 2, 6.

Coanguſtare, Varr. 3, 16.

Coarctatæ in anguſtis caveis, Col. 8, 7.

Coarcto in ſtrigam, Col. 2, 19.

Cochlea, (vel coclea, ut ſemper ſere apud Varronem & Vegetium legitur) animal teſtaceum, de quo Varr. 3, 14. *int. cochlearum teſtæ vacuæ*, Pall. 1, 35. cochleæ germanæ, Veg. 1, 56. 4, 8. * in cochleam retorti reſeſſus, Col. 8, 17. * cochlea in cavea, Varr. 3, 5. *januæ verſatilis genus.* * in cochlea exprimis, Pall. 4, 10. *h. e. prelo, torculari.* cochleæ ſuppoſita ſparta comprimitur, Pall. 11, 19.

Cochleâr cumulatam, *meſura*, Col. 12, 21. *ita Ligula.*

Cochlearium, locus cochleis alendis, Varr. 3, 12 & 14.

Cocolubis vitis, Col. 3, 2. *Plin. cocolobim appellat.*

Coſtica malagma, Veg. 4, 28. *vox hybrida, ut videtur; & coquo cum caſu Græco.*

Coſtura, Col. 11, 3. ſubſedit ad tertias, Col. 12, 20. coſtura, *de doliis picandis*, Col. 12, 18. coſturam non difficilem habere, Pall. 12, 1.

Coculum ahenum, Cat. 11. Cocula dicebantur vafa, quæ coſtionibus deſtinata, *Festus*: Cocula vafa ænea coſtionibus apta. *Iſidor. lib. 20, c. 8*: Omnia vafa, coquendi caſa parata, cocula dicuntur. *Plautus*: Ex æneis coculis mihi excocta eſt omnis miſericordia. *Sed & ligna tenuia, quæ flammam facile concipiebant, cocula vocabant. Festus*: Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur opſonia. *Ru-*

L E X I C O N

fici appellabant cremia a cremando. vid. Col. 12, 9. Mewf.

Cocus, liber Matii, Col. 12, 4 & 44.

Coda, *pro cauda*, Varr. 2, 7.

Codex feminis circumcalcandus, Col. 5, 6. codices & vastiora ligna, Col. 12, 19.

Codicilli oleaginei, Cat. 55 & 130.

Cœlestis aqua, Col. 3, 12. 7, 4. omnibus ad bibendum antefertur, Pall. 1, 17. cœlestium rerum studiosi, *h. e. astro-nomi*, Col. 3, 6.

Cœliacas fieri apes, Varr. 3, 16. cœliacis utile vinum, Cat. 125.

Cœlitibus rosa præbet honores, Col. 10, 261.

Cœlum bonum, Cat. 1. calidum, Pall. 12, 7. medio-cris qualitatis, Pall. 2, 13. cœli status *s. qualitas an mute-tur?* Col. 1, 1. varietas & mutatio ut observanda rustico, Col. 11, 2. partes eâdem spectare debent translata semina, Col. 5, 6. intemperantia, intemperies, Col. 1, Præf. de cœlo tacta villa, Cat. 14.

Cœnationes, Col. 1, 6.

Cœnum cloacarum, Col. 2, 15.

Cœo. coit vulnus ad cicatricem, Veg. 2, 27. coeunt de-frutum & medicamentum, Col. 12, 20. ut coeat lac, Varr. 2, 11.

Coercere (*cohercere apud Varro-nem*) verberibus potius, quam verbis, Varr. 1, 17. angusta putatione vitem, Col. 3, 21. femina, Col. 4, 10. scabra rubigine incrementa virentium, Col. 3, 1. coercetur vitis juxta terram, Col. 4, 1. examen æris strepitu, Col. 9, 8. coercendi sacri ergo, Cat. 139. Sacrum *h. l. est lucus cuidam Deo vel Dea sacr.* Coercere notat arborum luxuriam ferro amputare. Schætzg.

Coercita onere luctuca, Col. 11, 3.

male Cogitantes, Cat. Præf.

Cogo fructus, *h. e. colligo*, Varr. 1, 6. Col. 11, 2. 12, 3. *vid. Gronov. Obsf. 4, 3, p. 33 sqq.* oleam, Cat. 64 & 144. pennis undam supernatantis olei, Pall. 2, 19. * cogit uligo stabuli scabras fieri ungulas ovium, Varr. 2, 2. macre-scere boves algor & fames, Varr. 2, 5. se ambulare equus, Veg. 1, 43.

Cohors (*vel chors, sunt etiam qui cors scribant*) gallina-ria, Col. 8, 3. quomodo ædificanda, Pall. 1, 22. exte-rior, Varr. 1, 13. clausa macerie pro ovibus, Col. 7, 3. cohortis colluvies, Col. 2, 15. cohortes ovium, Varr. 2,

R U S T I C U M.

2. duæ in magno fundo, Varr. 1, 13. ex retibus, Varr. 2, 2. in cohorte tecta esse debent plaustris, Varr. 1, 13.

Cohortalis gallina, Col. 8, 2. officina, ὀρνιθῶν, Col. 8, 3. ratio, ὀρνιθοτροφία, Col. 8, 2. cohortales aves, Col. 1, Præf. 6, 27. 8, 1.

Coinquinati stercore, Col. 8, 5 & 7.

Coinquinat totum gregum morbus, Col. 7, 5.

Coitus appetentia pecori ut moveatur, Col. 6, 24. velut coitu uberantur arbores, Pall. 11, 8. ad coitus feminarum revocantur tauri, Col. 6, 23.

Colasticæ unctiões, Veg. 1, 28. *vid. chalaſt.*

Colatorii equi, Veg. 4, 6. *qui ſint vid. in Guttonarii.*

Colatum cribro thymum, Col. 7, 8.

Coleræ appellantur biles, Veg. 3, 50.

ad Colicos compositio, Veg. 4, 28.

Coliculus betæ, brassicæ, Cat. 158. fabæ, Col. 11, 2. viteus, capreolus, Varr. 1, 31. coliculum agit arbor, Col. 5, 9. radix, Col. 12, 56. facit brassica, Col. 11, 3. coliculi vix enasci possunt e semine fici, Varr. 1, 41. ut con-
diantur, Col. 12, 7. *vid. Caulic.*

Colis tardius enascitur e nucleo olivæ, Varr. 1, 41. coles rapicii, Cat. 35. sarmenti in vite, Varr. 1, 31. vinearii, Col. 5, 6. agit planta, Col. Arb. 9. * a colibus & glandulis, Veg. 1, 38. *it. a colibus tussis, Veg. 3, 64. Sed legendum ibi est tolibus vel tollibus, i. e. tonsillis.*

Collaria canum, Varr. 2, 9.

Collecticii clysteres, Veg. 1, 46. *vitiose dicti videntur pro collecticis, κολλητικοῖς.*

Collectio, Veg. 2, 44. *suppuratio, ulcus. Sic aliquoties Calius. plura etiam habet Rhod. Lex. Scribon.*

Collectus. collectæ breviter mansiones, Pall. 1, 9.

Collegiorum cœnæ, Varr. 3, 2. *Varia fuerunt Romæ collegia tum artificum, tum opificum, de quibus peculiari diatribe agit Pancirollus T. III thesauri Græviani insertus. Cœnas autem membra eorum post mortem integris collegiis instituebant, ut ex pluribus locis inscriptionum Gruterianarum constat. Schætzg.*

Collibrato, Cat. 19.

si Collibuisset, Col. 11, 1.

Collidit altera alteram, Col. 12, 43.

Colligatum herbis solum, Col. 2, 18.

Colligit disputatio, Col. 3, 10. colligimus terram ad radices, Pall. 5, 2. colligendi ad stabula equi, Pall. 4, 13.

LEXICON

Collina aqua, Col. 1, 5. collinum genus agrorum, Varr. 1, 6. collinae vineae meliores, Varr. 1, 6. jucundius afferrunt vinum, Col. 3, 2. *add.* Col. 12, 21. collina vina, Col. 12, 21.

Colliquescere in pice, Col. 12, 22.

in Colliquias derivemus, Col. 2, 8. *Videtur legendum, in collicias. Sunt autem colliciae sive colliquiae sulci majores amplioresque, & quasi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus sulcis derivatur extra segetes. Vitruvius appellat colluviaria, omnis colluviei, & purgamentorum receptacula. Plinius meminit colliciarum his verbis: In usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat ampliore sulco, quæ in fossas aquam deducant. In Plinianis codicibus fere omnibus, legitur collectritas. Verum sive colliquias, sive collicias, sive collectritas legere libet, haud equidem in magno ponam discrimine, dum modo noverimus, vocabulum hoc ab humore colligendo, vel eliquando esse deductum. Fiunt autem in agris hujusmodi colliciae, ad colligendas aquas, atque educendas extra segetes, sicuti quoque sunt elices, sulci aquarii, ab elicienda aqua nominati. Cato cloacale flumen dixit, pro colluvie cloacarum. M. Varro collicias signare videtur, cum ait: Sulcant in fossas, quo pluvialis aqua dilabatur. Beroald.*

Collisiones in dorso jumentorum, Veg. 2, 59.

Collocare nuptui filiam in dimidia parte agri, Col. 4, 3.

Collucet auctumnus, Col. 3, 21. collucent foetibus horti, Col. 10, 293.

Colluco arborem, Cat. 139. Col. 2, 22. *Tria sunt prisorum verba ab eodem fonte derivata, collucare, sublucare, interlucare, quæ hoc discerniculo disparantur. Collucare, est arbores silvæ officientes lumini succidere, & succisis arboribus locum luce complere. Sublucare minus est, quam collucare, significat enim ramos arborum supputare, & veluti subitus lucem immittere. Docet M. Cato, quemadmodum Romano more lucem collucare oporteat. Interlucare vero est in arboribus frugiferis per intervalla deputare ramos in densitate ramorum, qui sunt supervacui, unde nata interculatio est, cui in vitibus consimilis est pampinatio. Plinius: Interlucatio arboris prodest, sed omnium angorum trucidatio inutilissima. Beroald.*

Colluctandum cum agro, Col. 1, 3.

Colluo metretam novam, Cat. 100.

Colluvies cohortis & ædificii, Col. 2, 15.

Collyrium ad fistulam, Veg. 2, 13. fistulare describitur

R U S T I C U M.

Veg. 4, 16. opobalsamatum ad oculos, Veg. 2, 16 & 18. collyriorum compositiones, Veg. 4, 27. collyrium urinam ducens, Col. 6, 30. Veg. 3, 15. subjicere, quod ventrem moveat equi, Col. 6, 30. collyria immittuntur alvo, Col. 6, 6. Veg. 3, 3. ad ovi magnitudinem, Veg. 1, 62. *add.* 2, 16. *De hoc genere collyriorum, quæ glandes, turundæ, & globuli vocantur, Rhod. ad Scrib. comp. 142, p. 215. Gesn. Attende collyria dici non solum medicamenta oculorum, sed aliarum quoque rerum. Item Corn. Celsus collyria ponit pro medicamentis fistularum, docens, quo modo fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribit Suidas, χολαία, i. e. collyria, esse pharmaca iatrica, i. e. medicinalia. Idem docet, panes quosdam quasi mutilos eodem nomine appellari. Beroald.*

Colminia olea, Varr. 1, 24. Culminia, Col. 12, 49. *re-
flus forte Cominia. Sylb. Colminiana, Cat. 6. culminea, Col.
12, 49. Culminiana, Col. 12, 52. nihil certi.*

Colo, *as.* colabis sporta palmea, Pall. 3, 27. ad colum, Veg. 1, 56. colatur cera per stramenta defusa, Col. 9, 16.

Colo, *is.* colit ulmus aliquot corbularum uvarum, Varr. 1, 15. qui colunt deorsum, *it.* sursum, *h. e. humilia vel edi-
uora loca incolunt, Varr. 1, 6. colere terram quid? Col.
2, 11. est fermentare terram, Col. 2, 2. in colendo quæ
spectentur, Varr. 1, 2.*

Colocasie (colocasii *MS. Lugd.*) bulborum fatio & cul-
tura, Pall. 3, 24. *Nomen est herbae, de qua Martialis: Nilia-
cum ridebis olus lanasque sequaces. Plinius: In Ægypto
nobilissima est colocasia, quam cyamon vocant. Aliqui hanc
a Nilo metunt, caule cum coctus est arenoso, in mandendo
spectabilis est, foliis latissimis, quibus implexis in variam
speciem vasorum potare gratissimum habent. Beroald.*

Colocynthides suffusio contra mures, Pall. 1, 35. co-
loquintidem *vocat s. cucurbitam Ægyptiam, Veg. 1, 17.*

in Coloniam suos crebro emiserunt Sabini, Varr. 3, 16.
ut colonias mittunt apes, Varr. 3, 16. coloniae suæ termi-
nos non debet egredi villicus, Col. 11, 1.

Colonicæ leges, Varr. 1, 17.

Colonus bonus, Cat. Præf. coloni ratio ac scientia, Varr.
2, Præf. Col. 1, 7.

Coloquintis, *vid. colocynthis.*

Color in sobolem propagatur, Col. 6, 37. 7, 2. coloris
perspicui aqua, Pall. 1, 4. colores equorum, Pall. 4, 13.

Colostrea quæ, Col. 7, 3. Pall. 12, 13. *Dicitur colo-*

L E X I C O N

strum neutro, & colostrum feminino genere: quæ nil aliud est, quam spongiosa densitas lactis a partu. Plinius: Ex primo semper lacte a partu colostrum sunt. Hinc colostrati infantes dicti, quibus perniciosum fuit gustasse id lac. Plautus: Mea colostrum, meus molliculus caseus. Epigrammatista: De primo matrum lacte colostrum damus. Beroald. Vid. Serv. & Landin. ad Virg. Ecl. 2, 2. Scaligerana prima p. 52 colostrum volunt cremam s. cremorem. Schættg.

Colubri cæci, h. e. lumbrici, Col. 10, 231.

Colum, *intestinum*, Veg. 1, 40 & 50. 3, 52.

Colum, *qua colatur*. cola, Col. 11, 2 vitilia, Cat. 11. juncea & spartea, Col. 12, 19.

de Columbis Varr. 3, 7. Col. 8, 8. Pall. 1, 24. a columbinibus villarum dictæ, Varr. 3, 7.

Columbarius pastor, Varr. 3, 7. *absolute, ibid.*

Columbarium ut constituatur, Pall. 1, 24. columbaria singulis paribus, Varr. 3, 7. fictilia, Varr. 3, 7. Col. 8, 8. *Vulgo columbarium vocant stabulum columbarum, ipsam edificium & locum columbis alendis accommodatum, & ita Palladius quoque appellat: verum Columella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculamentis, & cellis, in quibus singula paria fœtiscant. M. Varro sic refert: Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire & exire possint. Beroald.*

Columbini pulli, Varr. 2, 7. columbinum saxum, Pall. 1, 10. *a colore dictum videtur Isidoro 19, 10.*

Columbus. columbi ut saginentur, Col. 8, 8.

Columella ferrea, Cat. 20 & 22.

M. Columella, patruus nostri, laudatur Col. 2, 16. 5, 5. 7, 2. 12, 21, 40 & 43.

Columellares dentes, Varr. 2, 7. *Vide quæ Rigaltius notat ad Artemidori Oneirocrit. 1, 33, p. 15. Schættg.*

Columen, Cat. 15. *Al. culmen. Sed columen vox casca, & Catone digna, pro qua postea colmen dixerunt, extrita littera, deinde o in u mutato, culmen. Varro etiam usurpavit de R. R. 3, 7. Terent. Phorm. Act. II, Sc. 1: Bone custos salve, columen vero familiæ, Cui commendavi filium hinc abiens meum. Quo loco Donatus: Columen, culmen, an columen, columna? Arnobius præscarum vocum mirus affector lib. 7: Libertatem his dedit, alios ad columen dominationis erexit. Meurs. Columina villæ, Varr. 3, 7.*

Colymbades olivæ ut fiant, Col. 12, 47 & 48. Pall. 12,

R U S T I C U M.

12. *ita dicuntur olivæ conditiæ, ἀπὸ τοῦ κολυμβᾶν, quod in aceto & muria innatent. Plura Needham ad Geop. 29, 33. Schætzg.*

Coma ovium varia, Col. 7, 3. comæ telluris, Col. 10, 277.

Combibit oleum testa, Col. 12, 50. caseus, Col. 12,

42. combiberunt uvæ, Col. 12, 39. *Ita* Pall. 4, 10. combibat metreta amurcam, Cat. 100. bacca falem, Col. 12,

47. combibere jus, Col. 12, 10.

Comedit, *h. e. mordet*, alia animalia, Veg. 2, 12. comesto, *comedito*, Cat. 156.

Comesa coena venimus, Varr. 1, 2. comesæ sunt oleæ, Cat. 58.

Cominia olea, Pall. 3, 18. *vid.* Colmin.

Comitas adhibenda, Col. 1, 8.

e Comitio educere populum ad leges accipiendas, Varr.

1, 2. Comitiiis ædilitiis, Varr. 3, 2.

Commadebit bene, Cat. 156.

Commeatum liquidæ vocis fauces exercent, Pall. 1, 3.

Commendabile fructu arbutum, Col. 5, 6.

Commenta, ὑπομνήματα, Col. 7, 5.

Commentarii antiquorum serio scrutandi, Col. 1, 1.

Commeo. commeans & remeans examen, Pall. 1, 39.

Commetiri agros, Col. 5, 1.

Commi, *vel* commis, *vid.* Gummi.

Commiscis, *pro* commisces, Veg. 3, 10 & 15. *vid.* Misceo, *admisceo*.

Commissura, Cat. 135. qua nascitur materia nova, *in vite*, Col. 3, 17.

Commissuralia loca, Veg. 2, 13 & 51.

Committo. non committunt scamna facere, Col. 2, 4. committere lege censoria pecus inscriptum, Varr. 2, 1. labori equum, Col. 6, 29. committitur rixa, Col. 9, 15.

Commixti urna, Cat. 93.

Commixtura, Cat. 157.

Commode facere, *apte*, Col. 11, 1.

Commodat se stirpium natura, Col. 4, 22. commodare trapetum, *accommodare*, Cat. 135.

ex Commodo ferveat, *h. e. commode*, Col. 12, 19. mandere, Col. 6, 2.

Commolere grana minutissime, Col. 12, 28. olivam, Col. 12, 50.

Commortalis natura, Col. 3, 20.

Commovet perniciem, Col. 6, 17. *legitur, pro* summovet

Scriptt. R. R. Vol. IV.

G

L E X I C O N

vel submovet. commovere favos sedibus suis, Col. 9, 13. colla, idem fere quod luxare, Col. 2, 2.

Commundanda vasa, Col. 12, 18. Vid. Heinsf. ad Petron. c. 47. ubi plures hujus verbi auctoritates affert. Schautg.

Communis vulpibus & hominibus vinea, Varr. 1, 8.

Communiter pisere, Cat. 136. h. e. collatis frugibus in idem pistrinum.

Commutatio ventorum, Col. 11, 2.

Commutato ære, Col. 12, 26. antequam se commutent, quædam vendenda, Varr. 1, 69. amurcam commutet, Cat. 67. h. e. commutandis labris sepatet ab oleo.

Compacta & torosa cervice, Pall. 4, 11. compacti boves Hetrusci, Col. 6, 1. compactis ac rectis cruribus, Col. 6, 1 & 37.

Comparationes discordantium, συζυγίας ἐναντιοτήτων, Col. 2, 2.

Comparere, Cat. 2.

Comparo. comparare morbum, h. e. nancisci, Veg. 4, Præf. comparatur urbanæ vitæ villatica, forte idem quod adjungitur, una paratur, Col. 8, 16.

Compascere pabulum in fundo, Varr. 2, Præf. compasci oportet stipulam, Varr. 1, 53.

Compediti, servi, Cat. 56.

Compellendum agnos in gregem ovium, Varr. 2, 2.

Compendiosum fit in summa, quod per partes damnosum, Col. 1, 4.

Compendium temporis sequi, Col. 4, 22. compendia minuta etiam maximis personis, Pall. Inf. Præf. extr. Obscurissima sunt ultima hujus proœmii verba. Sensus totius loci videtur: Quod tu, vir magnus, quares & studio tuo dignum judicabis, illa ipsa re magnum erit, & dignitatem quandam assequetur. Licet, cum primum honorifice de meis nugis senties, & ipse incipiam pretium illis statuere. Cum enim non sit viri magni asses quærere, minuta compendia, seu lucra sectari: ipsa tua aestimatio indicabit, hunc libellum non ad asses, non ad minuta compendia referendum. Quod vir magnus humo tollit, id magnum esse debet, & opera dignum.

Compescere umbras, Col. 4, 27. de putatore, aut porpignante. ramos propius ferro, Col. 5, 6. compescitur fructu vitis, Col. 4, 21. compescenda quasi pueritia feminum est.

si Competit, h. e. convenit, wenn sichs schickt, Col. 1, 6. 2, 8, 19 & 21. 4, 29. competit maturitas vitium, Col.

R U S T I C U M.

3, 21. si loci situs competit, Col. 8, 17. 9, 1 & 5. competit humor cœli, Col. 10, 50. vis sideris, Col. 11, 1. si ita competierit lunæ cursus, Col. 11, 2.

Competunt cacumina in unum, Col. 4, 17. cuncta voto, Col. 4, 19.

Compingitur solum roboreis axibus, Col. 6, 19.

Compitalibus sacris in compito, Cat. 5 & 57. *Compitalia* *feriæ erant conceptivæ, de quibus plene Macrobius Saturn. lib. 1, cap. 7. Concipiebantur autem a prætore his verbis: DIE. NONI. POPOLO. ROMANO. QUIRITIBUS. COMPITALIA. ERUNT. QUANDO. CONCEPTA. FOVERINT.* N. ut docet idem Macrobius libro citato, cap. 4. Celebrabantur autem postridie Kalendas Majas. Dicebantur compita, loca quasi turres, constituta in quadriviis, in quibus rustici post agriculturam sacrificabant: atque hæc sacrificia innuit Cato. Aut etiam Compita erant viæ publicæ, ubi ædiculæ per quatuor partes patentes consecratæ erant, in quibus agricolæ in emeriti operis testimonium fracta juga collocabant. Persius Sat. IV: Hunc ais? hunc Diis iratis, genioque sinistro, Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit, Seriolæ veterem metuens deradere limum, Ingemit: — *Interpres ejus vetus: Compita sunt loca in quadriviis, quasi turres, ubi sacrificia finita agricultura rustici celebrabant. Merito pertusa, quia per omnes quatuor partes pateant, vel vetusta, vel compita non solum sunt in urbe loca, sed etiam viæ publicæ, ad diverticula aliquorum confinium, ubi ædiculæ consecrantur patentes. In his juga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti & elaborati operis indicium. Meurs.*

Complanare, Cat. 151.

Complere ad medium, Col. Arb. 4. aquam, *h. e. haurire*, Pall. 11, 14. complentur jumenta, *h. e. inficiuntur*, legit MS. Veg. 1, 17 pro corrumpuntur. Verbum non malum ad contagium significandum. Ita impleri dixit Liv. 4, 30 ex Thucydidis ἀναπλήρωμα. Etiam huc retulerim illud Liv. 1, 46: Adolescentem suæ temeritatis implet.

si Compluta est uva, remed. Pall. 11, 9 in lemmate.

Compluviata jugatio, Varr. 1, 8. ubi quadrata in medio spatia relinquuntur.

Compluvium interius, Varr. 1, 13. compluvia jugorum vineaticorum, Col. 4, 24 & 26.

Componere ungulam, Veg. 1, 26. *h. e. curare.*

Componeto., Cat. 37. a componeo.

L E X I C O N

Componi & condiri *idem significant*, Col. 12, 9, 10 & 13. componi ea conditura potest oliva, Col. 12, 47.

Compos agricolationis, Col. 1, 1.

Composite ambulare, Col. 6, 2.

Compositio, *h. e. conditura*, Col. 12, 20. gleucini olei, Col. 12, 51. compositiones rerum auctumnalium, Col. 12, 44. compositiones, *de medicamentis*, Veg. 1, 17.

Compositus. compositas muria olivas, Pall. 12, 22. compositis hac conditura olivis, Col. 12, 47. *Sic nostri einglegt.*

Compostura, Cat. 22.

Comprehendo. comprehendit stirps in valido solo celerius, Col. 3, 5. male comprehendit vitis, Col. 5, 6. omne insitum, Pall. 3, 17. planta in rubrica difficilior, Pall. 2, 13. melius malvæ planta, Pall. 11, 11. *Græci etiam ἀπαρτεῖν de plantis terram matrem, vel arbutusculam, cui sunt insita, suctu fibrillarum, instar hirudinum apprehendentibus, e. g. Damog. Geop. 10, 65, καὶ ἐντιδεμένην κρατεῖ.* * comprehendere modio nuces, Varr. 1, 7. * repetitis experimentis, *h. e. discere*, Pall. 2, 13. * ovem hieme, Col. 7, 3. *h. e. continere stabulo; nostri aufwintern.* * melle, *h. e. in unam massam redigere*, Veg. 4, 27. *Aliquoties ita Scribon.*

Comprehensus in nominando, Varr. 1, 9. * comprehensa porri planta, Pall. 11, 11. *Non necesse est deponentis more hic accipi comprehensa: nam cum ipsa comprehendit terram matrem, (vid. modo Comprehendo) tum ab ipsa comprehenditur.*

Comprimere, Col. 8, 11. *de pavonibus, h. e. inire.* * comprehendere significat, aut librarii culpa pro eo positum videtur, Col. 8, 14: comprimendæ sunt atque tentandæ. * comprimenda luxuria, Col. 4, 27.

Compugnans amaritudinem, Veg. 1, 13. *h. e. una impugnans.*

Compulsoris modum excedit bos, Pall. 7, 2.

Computatio dierum, Col. 2, 13.

Computo rationem operis, Col. 5, 1.

Computrescere, Col. 5, 10.

Concalefieri, Varr. 3, 9.

Concalefcit fœnum, Col. 2, 19.

Concarnari si non potuerit os, Veg. 2, 22. donec concarnet *intransit. ibid.*

Concavatis nidis, Col. 8, 5.

Concentus chori, Col. 12, 2.

Conceptio e vento, Varr. 2, 1. Col. 6, 27.

R U S T I C U M.

Conceptum facere, Col. 7, 6. elidere, Col. 6, 23.

Conceptus, *a, um.* concepta publice existimatio, Col. 1, Præf. amaritudine, Col. 12, 19. conceptus imbribus torrens, Col. 1, 4.

Concessatio in itinere, Col. 11, 1. Concessare *Plautinum est. Videtur inde dictum, quod nunc huc, nunc illuc concedunt, & devertunt ignavi, de quibus agit Columella, viatores.*

Concessione, ut peculiare aliquid in fundo pascere liceat, Varr. 1, 17.

Conchæ majores & minores, in cellis oleariis, Cat. 13. feræ, Col. 12, 50. minutæ farinæ, Cat. 156.

Conchyliis quæ stagna apta, Col. 8, 17.

Conciliator suillæ carnis datus populo lanius, Varr. 2, 4.

Concinnatores capitem, capillorum, Col. 1, Præf.

Concinnitas deliciarum, Col. 1, 4.

Concinno trapetum, Cat. 135. vinum ad alvum movendam. Cat. 114 & 115. *Catonis verbum esse observavit Plin. 14, 19. n. 5. Schurzfleischii antiquit. deipnosophist. §. 11 laudat Schættig.* concinnanda fabris tradere, quæ refectiorem desiderant, Col. 12, 3.

Concipio. concipit lac acorem, Col. 7, 8. concipiunt macræ melius, Varr. 2, 1. * imbres limumque vineæ, Col. Arb. 10. * concipere nuges sesquimodio, Varr. 1, 7. * amaritudinem, Col. 12, 19. cupidinem bibendi, Col. 7, 3. humorem, Col. 1, 6. morbum, Col. 7, 5. noxam veram, Col. 12, 3. saporem falis, Pall. 11, 10. teporem, Pall. 1, 22. * verba, *de formula precum*, Cat. 139 & 141.

Concisorium ferramentum, *ad ungulas equorum*, Veg. 1, 56.

Concitate agitur pecus, eo usque dum anhelet, Col. 6, 6.

Concitant boves tabani, Varr. 2, 5. concitare in cursum, Col. 6, 5. seditionibus familiam, Col. 1, 8.

Conclave excelsum, Col. 12, 2. conclavibus septæ aves, Col. 8, 1.

Conclausa & coarctata femina, Col. 3, 12.

ne Concludat pituita pavones, Pall. 1, 29. *h. e. corripiat & obstruat meatus &c.* fodientes ruina, Pall. 9, 9. concluditur ordo pariendi viginti ovis, Pall. 1, 29.

Concolor lanæ lingua, Col. 7, 3.

Concoquit mirifice brassica, Cat. 156. * tumida eadem, Cat. 157. concoqui in se, Col. 2, 19.

Concordat cum Novembri hic mensis, Pall. 3, 34.

Concordia vocum, Col. 12, 2.

L E X I C O N

- Concreta materia, &
 Concrevit lac, Col. 7, 8. *h. e. coagulatum est.*
 Concubitus tempora, *de anatibus*, Col. 8, 15.
 Conculcare vinaceos, Cat. 25.
 Concutiunt requiem quiescentis examinis, Pall. 6, 10.
 Concuti exercitatione, Col. 6, 37.
 Condeliquescere, Cat. 23.
 Condemnabile studium, Pall. Inf. 11.
 Condensant se oves in locum unum, Varr. 2, 3. radices
 herbarum, Col. 2, 18. condensatur ponderibus, Col. 7, 8.
 Condepfere, Cat. 40 & 76.
 Condimenta viridia, Col. 12, 8.
 Condio. uno cyatho condire unam amphoram, Pall. 11,
 14. condiri herbæ quando & quomodo debeant, Col. 12,
 7 & 13. poma, Col. 12, 10.
 Condiscit fructum ferre, Col. 3, 10. condiscant agni fo-
 ris pasci, Col. 7, 3.
 Conditio amurcæ, Varr. 1, 61. prout conditio conditura
 exegerit, Col. 12, 4. regionis si permittit, Col. 4, 12. rara
 conditio est hujus possessionis, *h. e. raro contingi possessio*,
 Col. 8, 11.
 Conditicia cibaria, Col. 8, 8.
 Conditiva mala, Cat. 7. pira, Varr. 1, 59. olea, Cat. 6.
 conditivis cibis sustinere pecus, Col. 7, 9.
 Coditura inulæ sic fiet, Col. 12, 46. condituram qualem-
 cunque recipere possunt, Col. 12, 47. hac conditura com-
 positis olivis, *ibid.* eadem potest componi, *ibid.* in condi-
 tura olivarum mella pro defruto, Col. 12, 11. quibus con-
 ditis mustum & vina adjuvari soleant, Col. 12, 19.
 Conditui olivas legere, Col. 2, 22.
 Conditus sapor vini emtores fugat, Col. 12, 20. condi-
 tum, Pall. 11, 19. *ænomeli.* absinthiatum, rosatum, viola-
 tum, Pall. 3, 32. *Vid. Morgag. Ep. 11, 19 & 20. conf. Plin.*
 14, 19. condita oportebit infundi, Veg. 1, 56. 3, 65.
 ex Conditis, *h. e. quæ ad usum reposita sunt*, Veg. 4, 11.
 Condo. condit odores Bacchus, Col. 10, 302. condere
 largius, *int. fruges*, Col. 1, Præf. vindemias, *ibid.* in ace-
 tum, Cat. 117. ficus in orcas, Col. 12, 15. conditur mu-
 stum in dolium, ut habeamus vinum, Varr. 1, 65.
 Conducere cisternis aquam tectorum, Pall. 1, 16. con-
 ducitur lac, Col. 7, 8. *h. e. cogitur.*
 Conducticiis operis, Varr. 1, 17.

R U S T I C U M.

Conductor ædificii, Cat. 14. agri, Col. 3, 13. pecoris, Cat. 150. *emtor.*

Conduplicare cibum, Varr. 2, 4.

Confectio prima olei, Pall. 12, 17. * in confectione olei sui quassabimus baccas, *h. e. baccas oleo conditas*, Pall. 13, 2. de medicamentis, Veg. 4, 10 & 11.

Confectura mellis, Col. 9, 14.

Confectus. confecta bruma, Col. 8, 5. 11, 3. consumtam vocat Col. 11, 2. confectum æquinoctium, Col. 11, 2, & 3. Sic bruma confecta *Plin.* 36, 15. sidus confectum, *h. e. solstitium*, *Plin.* 16, 36. * confecto palati tabulare, Veg. 2, 11. *Al.* ulsto, *quæ glossa videtur. Verum autem conficito, pro confixo, ex configo. vid.* Affictus & fictus.

Conferciunt se apes, Varr. 3, 16.

Conferre in fiscellam, Col. 12, 39. pestem, Col. 1, 5.

Conserveant urina & amurca, Pall. 1, 35.

Confervescat vinum, Col. 12, 23. *Plin.* 18, 73: Granum, si tegulis subjaceat, confervescere.

Confessa nec dubia signa, Col. 2, 2.

Confestim, Col. 2, 10.

Confibulæ lignæ, Cat. 12.

Conficere mel, Col. 9, 15. ligna, Cat. 16. Col. 11, 2. fundum fructuosum, bene colendo, Varr. 1, 1. confecisse sementem, Col. 11, 2. conficitur æquinoctium, Col. 2, 8. bruma, *ibid.* *it.* 9, 14. messis, Col. 11, 2.

Configere inter se, Cat. 21.

Configurare ad similitudinem, Col. 4, 20.

Confines fundi, Varr. 1, 16.

Confinium spectandum in fundo, Varr. 1, 16. in confinio boni & mali, Col. 3, 5.

Confio. stercus, quod ex hominibus vel pecudibus confit, Col. 2, 15. confiat panis, Col. 1, 8. *vid. Heinsf. ad Virg. Æn.* 4, 116.

Confirmavit se vinea, Col. 4, 3.

Constitentur, *h. e. indicant, de rebus mutis*, Pall. 1, 3 & 18. *it.* 7, 7.

Conflagrant colla, Col. 2, 2.

Confodere minute terram, Cat. 129. VIII jugera, Varr. 1, 18. vineta, Col. 4, 5.

Conformantur in volucrum speciem ova, Col. 8, 5.

Confragosus ager, Varr. 1, 18 & 20. lapidibus locus, Col. 2, 2. confragosæ viæ, Veg. 2, 54.

L E X I C O N

Confricato sale, Cat. 7. sale confricatae, Varr. 1, 60. *forte utroque loco magis placeat confriat. Videtur tamen confricare aliquanto plus esse, quam confriare. Hoc nimirum minutam rei, quae inter manus friatur, asperzionem notat. Illud autem, olivas, ut hoc utar, vel inter manus sale fricari, vel certe addito sale subigi & circumagi, ut ad omnes partes sal perveniat.*

Confrico. si confricaverit animal oculum, *h. e. perstrinxerit*, Veg. 2, 20. confricari sale, Col. 7, 10. a pluribus facies jumentum, Veg. 1, 43.

Confundit multitudo diligentiam monitoris, Col. 1, 9. non confusa membra in pullo equino, Varr. 2, 7. *int. capitis, cum satis eminent v. g. quae eminere debent, & fines oculorum, nasi, aurium satis sunt distincti.*

Congelationes brumales, Col. 4, 8.

Congelatae radices, Col. 3, 12.

Congelo. congelare lac, Col. 7, 8. thymum tritum, *h. e. caseo, dum solidatur, adjicere*. Pall. 6, 9. * congelatur, *h. e. refrigeratur*, Pall. 4, 15. * congelabitur frigoribus oleum, Col. 12, 50. *Ita Scribon. comp. 271 extr. ubi se congelaverit adeps.*

Congenerati porculi, *h. e. eadem foetura editi*, Varr. 2, 4. congeneratum parentis senium, Col. 7, 3.

Congerminascere *Varroni restitutum a Salmasio* 3, 16. *vid. Geminare.*

Congestio stercoreum, Pall. 1, 33.

Congestitia humus, Col. 2, 10. materia, Col. 2, 16. terra, Pall. 10, 7. 11, 11.

Conglutina germinantes oculos aliqua annexione, Pall. 4, 10.

Conglutinosus, *h. e. tenax, viscidus*, Veg. 1, 40.

Congruens. nulla parte corporis inter se non congruenti, Varr. 2, 7.

Congruus modus, *h. e. quantum satis est*. Pall. 11, 14.

Conjectura videre hoc licet ex aliquot rebus, Varr. 1, 7.

Conjicio *apud Catonem in MS. Mediceo fere semper coicio, & ita in compositis reliquis. conjicitur mustum in vasa*, Col. 12, 19.

Conjugalem gregem protegunt galli, Col. 8, 2.

Conjugium maritale a natura uti comparatum, Col. 12. Praef. conjugia admissariis submittenda, *h. e. equae*, Pall. 4, 13.

Conjugulum murtum, Cat. 8 & 133. *conf. Plin. 15, 37.*

R U S T I C U M.

Conjunctio nuptialis, Varr. 2, 4. conjunctionis rimas obducere, Pall. 1, 41.

Conjunctas servas si habeant servi, conjunctiores fiunt fundo, Varr. 1, 17.

Conjux mox facta tyranni, Col. 10, 271. vitis ulmus, Col. 5, 6.

Conlevata cum melle *pro conlinita libri. quidam* Col. 6, 17.

Conliciaries tegulae, Cat. 14. *Ita Victorius. V. C. deliciaries, quae e. p. binis integris p. Rectissime. Sunt autem deliciaries tegulae angulares, a delicia, quod tigni genus ad infimas angulares tegulas a culmine fastigium versus collocatur, unde & deliciatum testum. Festus: Delicia est tignum, quod a culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigium collocatur, unde deliciatum, & tegulae deliciaries. Possunt tamen conliciaries dictae videri a conliciis: nam veteribus conliciae, sive colliquiae dicebantur canales, qui aquam e stillicidio defluentem excipiebant. Vitruvius lib. 6, 3: Tuscanica sunt, in quibus traves in atrii latitudine trajectae habeant interpersiva, & colliquias, ab angulis parietum, ad angulos tignorum intercurrentes. In agris quoque colliciae erant fulci ampliores, qui & porcae, per quos aquam delibrabant. Plin. lib. 18, 19: In usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat, ampliore fulco, quae in fossas aquam deducant. Meurs. Meursianis simillima sunt, quae habet H. Magius miscell. 3, 8 Lampadis Grut. T. 11, p. 1380.*

Conlinita cum melle, Col. 6, 17.

Conlucare, *vid. collucare.*

Conniventes oculos, Col. 10, 259.

Conopea muliebria, Varr. 2, 10.

Conquadratae perticae, Col. 8, 3.

Conquassare calicem, Cat. 52.

Conquiescere non patiuntur gallinam pulices, Varr. 3, 9.

Conquirunt rapae solum stercoreatum, Pall. 8, 2.

Confanat cicatricem furculus, Col. 4, 29. confanantur plagae, Col. 4, 24.

Confanescit celeriter, Col. 4, 27. confanescunt ulcera, Col. 8, 2.

Confanguea sapientiae res rustica, Col. 1, Praef.

Confarrire porcas, Cat. 48. confarriendi fulci omnes, Col. 11, 3.

Conseminales vineae, Col. 12, 45. *ubi diversi generis vites promiscue posita. Eadem*

L E X I C O N

Confemineæ, Col. 3, 21. *licet Plinius 14, 4 n. 7 videatur speciem aliquam peculiarem hoc nomine appellare.* confeminea silva, Col. 11, 2.

Consenescent columbæ inclusæ, Varr. 3, 7. *h. e. languida & mæstæ atque macræ sunt.* conf. Varr. 3, 9. * ova incubata, Varr. 3, 9. *interpretatur Cresc. corrumpuntur.* consenuit vitis vitio soli, Col. 4, 22. *h. e. tristis ac sterilis facta est.* consenescent veterno, Col. 7, 5.

Consentes Dei XII, Varr. 1, 1. *De his multa G. Arnaldus de Diis παρόδοις c. 6 & 7.*

Consentinus ager, Varr. 1, 7.

Consentire numeris magistri in choro canentium, Col. 12, 2.

Conseptum, *de aggere piscinæ*, Col. 8, 17. *ita septa eadem cap. * consepito universo (villæ) aptetur membrorum numerus*, Col. 1, 6. *add.* Varr. 1, 13. *consepita diffusiora*, Col. 1, 4. *bobus qualia facienda*, Col. 6, 23.

Consequenter, *h. e. deinde*, Veg. 1, 22 & 38.

Consequi non possunt oculi animalia quædam minuta, Varr. 1, 12. *opera superioribus diebus præterita*, Col. 11, 2. *i. e. revocare, repetere, nachholen.*

Conferi vineam malleolo, Col. 5, 5.

Conservæ, Varr. 1, 17.

Conservare stirpem rectam, Col. 4, 20.

Consideranter, Pall. 3, 17.

Considerare, *h. e. observare, videre simpliciter*, Col. 11, 2. 12, 2.

Consiligo herba, Col. 6, 5 & 14. 7, 5 & 10. Veg. 1, 12. 3, 2. *Laudat etiam Beroaldus duos Plinii locos, quorum alter habetur 25, 48; alter 26, 21. Veratrum album esse consiliginem suspicatur, sed suspicatur tantum, Dodonæus 2, 3, 19, p. 261 sq.*

Consistit alvus, Cat. 156. fructus turturum, Varr. 3, 8. mustum, Col. 12, 21. eatenus plaga, Col. 4, 7. vitis in se, Col. Arb. 5. *add.* 4. *urina in stabulo*, Varr. 2, 2.

Consolidationem quæ faciunt, *styptica*, Veg. 3, 10.

Consolando restituere servi voluntatem in dominum, Varr. 1, 17.

Consonant vehementer apes, Varr. 3, 16.

in Consortium operum comparantur jumenta, Col. 6, Præf.

Conspergito vinum vetus, Col. 12, 39. conspergitur aqua

R U S T I C U M.

mulsa farinæ triticeæ, Col. 6, 17. tanquam farina, Col. 12, 38.

Consperſio crebra ſalis, Pall. 12, 13.

Conſperſus. conſperſam ſale carnem, Col. 12, 53. ervum, cicercula conſperſa, Col. 6, 3. * conſperſa polenta mulſa aqua, Col. 6, 17. & ſubacta farina aqua, Col. 8, 7. conſperſum aqua mulſa ſemen detritum, *h. e. ſubactum*, Col. 6, 12. *ut conſperſio Vulg. 1 Cor. 5, 7 eſt φύραμα.*

Conſpicitur terribilior niger canis, Col. 7, 12. hirundo, Col. 11, 2. conſpici numeroſiſſimis foetibus, Col. 3, 10.

Conſpiratus ſanguis, Veg. 2, 30. *videtur eſſe de ſententia auctoris, ex arteria cum ſpiritu emiſſus. Notum, quid de arte-ria philoſophati ſint veteres. Cic. de N. D. 2, 55: Nam quæ ſpiritu in pulmones anima ducitur — — pars concipitur cordis partē quadam, quam ventriculum cordis appellant: — — eoque modo ex his partibus & ſanguis per venas in omne corpus diffunditur, & ſpiritus per arterias.*

Conſpiſſata vinacea, Col. 12, 43.

Conſpurcare cibos & aquam proluvie ventris, Col. 8, 3. ex Conſtipatione vitium, Veg. 1, 39.

Conſtituere villam, *h. e. de ea conſtituenda præcipere*, Col. 12, 2. de numero paſtorum anguſtius vel laxius, Varr. 2, 10. ex mari reditum, Col. 8, 16.

ex Conſtitutione domini, Col. 1, 8.

ad Conſtitutum venire ſerius, Varr. 2, 5.

Conſto. conſtat aqua, Cat. 155. dum conſtat ſerenitas, Pall. 10, 2. conſtat viliffime, Col. 9, 1. conſtabit parvo, ſi, Pall. 3, 9. conſtans viribus & forma equus, Pall. 4, 13.

Conſtrata culmis ſtabula, Col. 7, 3. ſilice area, Col. 1, 6.

Conſtructiones alternatæ, Pall. 12, 22. *h. e. ſtrata.*

Conſtruere armenta, *h. e. ſaturæ operam dare*, Pall. 4, 11.

Conſudare in qualis, Col. 12, 48.

Conſudant herbæ conditæ, Col. 12, 7. conſudent oves, Cat. 96.

Conſue quoque faciunt, Varr. 2, 9. * conſueſcunt feri per manuſectos, *citurantur, domantur*, Col. 8, 10.

Conſueſcimus juvenum aratro, Col. 6, 2. conſuevere libero victu, Col. 8, 15. conſueſcat pulvere planta, Col. 10, 1. * conſueverunt non magis humo quam ſtagno amphibæ, *Græce αἰώδασι, ſedes habent*, Col. 8, 13. * *Sed pro conſueſciat*, Col. 11, 1: conſueſcatque ruſticos. *it. conſueſcere vitem humori*, Col. Arb. 1.

L E X I C O N

Consuetudo ab antiquitate deflexit, Col. 3, 18. quæ magis in consuetudine est, Col. 4, 29. * consuetudini Latinæ tradidit Cicero *Œconomicum Xenophontis*, Col. 12, Præf. in consuetudine Græca, Col. 3, 2.

Consuetus otio, aleæ, Col. 1, 8. consuetæ una pecudes, Varr. 2, 3.

Consulere fructui, Col. 4, 24.

Consultus disciplinæ, Col. 11, 1.

Consummatio, *collectio in unam summam*, Col. 2, 13. susceptæ professionis, Col. 9, 2. consummationem habere minimam, Col. 1, Præf.

Consummato partu, incubare incipiunt gallinæ, Col. 8, 5. consummatis operibus cereis, Col. 9, 13. * consummata scientia, Col. 11, 1. * consummatum in assem pretium, Col. 3, 3. consummata jugera vinearum, Col. 3, 9. quæ consummata efficiunt duo millia &c. Col. 5, 2.

Consummo. consummat XXIV M. *h. e. in unam summam computatus facit*, Col. 3, 5. *conf.* 3, 3. consummare numerum, Col. 5, 3. * consummantur partibus suis pulli, Col. 8, 5.

Consumta bruma, Col. 11, 2. *est confecta, ubi vid.*

Consurgit limen in altitudinem, Col. 7, 9. consurgunt vineta, Col. 4, 1. consurgere, Col. 3, 11.

Contagio in pecore, Col. 7, 5.

Contagiosa passio, Veg. 1, 14. *est scabies*, Veg. 3, 71.

Contemperare, *h. e. commiscere medicamenta*, Veg. *sap.* 1, 8. 4, 9.

Contemplationem suam dirigere, Col. 3, 12.

Contenebravit, Varr. 2, 2. *Respondere hoc verbum Græco συσκοτάζειν, quo usi Demosthenes contra Cononem, & Xenophon Cyropæd. 4, observat Victor VV. L L. 35, 2.*

Conterminus, *vicinus*, Col. 1, 3.

Conterere orbem, Cat. 3.

Contextu rariore fiscellæ, Pall. 11, 19.

Contextus vimine faccus, Col. 9, 15. contexta crasso vimine, Col. 12, 54.

Contignationis ratio, Pall. 1, 9.

Continentia tria in spica, *h. e. connexa, coherencia*, Varr. 1, 48.

Continet villicum mulier contubernalis, Col. 1, 8. continere sub tecto pecudem, Col. 7, 10. tecto prægnans

R U S T I C U M.

pecus, Col. 6, 27. continendi sunt cavea cum matre; Col. 8, 5.

Contingit palumbos pinguissimos facere, Col. 8, 8. contingunt nobis gratuita, Col. 9, 8. quæ dono vel aucupio contingunt, *ibid.* * contingere penora & contrectare, Col. 12, 4. apum terga festucis rubrica illitis, Col. 9, 8. *h. e. conspergere.* contingitur sale caseus, Col. 7, 8.

Continuati clunibus diversi assistunt tauri, Varr. 2, 9.

Contra hoc aviarium est aliud minus, Varr. 3, 5. septemtrionem pascere, Pall. 8, 4. ventum pascere, Col. 7, 3.

Contractu acinorum, Varr. 1, 68.

Contrahere noxam, Col. 6, 27. cum agricolatione, Col. 1, 1. contrahentibus rugis crispæ olivæ, Pall. 12, 22. contrahitur plus nummorum, Col. 12, 50.

id facere est Contrarium, *h. e. noxium*, Col. 8, 17. 9, 11. *coll.* 2, 2 *extr.*

Contribuere duas alveorum plebes in unum, Col. 9, 11. apibus examen novum, Col. 9, 13. semina, Col. 3, 1. viti adminiculum, Col. 5, 5. contribuerim leguminibus, Col. 2, 9. contribuitur nunc Piceno agro, Col. 3, 3. contribuuntur generibus species, Col. 2, 2. colores campis, *ibid.*

Contristatæ gravi servitio, Col. 8, 8. injuria, Col. 9, 14.

Contristat vina amaritudo, Pall. 2, 13. *h. e. injucunda reddit.* contristari æstu, caloribus, Col. 3, 2, 20 & 21.

Controversæ perticæ, Cat. 43. *contraversæ, l. contra obversa.*

Contrudere in dolium, Varr. 1, 54.

Contubernalis, *servus eandem tabernam colens*, Col. 12, 1 & 3. mulier, Col. 1, 8.

Contubernium, Col. 12, 1.

Contueri pecus, Varr. 2, 5.

Contumacia pervicax, Col. 6, 2.

Contumax ad concubitum, Col. 8, 2. servitio, Col. 6, 37. contumaces boves, Col. 6, 2.

Contundere colla, Col. 6, 2 & 14. iras, Col. 6, 2.

Contusæ in (*h. e. cum*) lentisco oleæ, Cat. 7. Varr. 1, 60. *Pet. Victorius VV. LL.* 32, 22 *respondere his ait eas, quas cives sui vocent acciaccate; pro lentisco autem adhiberi sua ætate arborem Medicam.*

Convalescit caulis, *i. e. magnus & validus fit*, Pall. 3, 24. convalescunt semina facilius, *h. e. comprehendunt*, Col. 3, 3, 4, 16. convaluit opinio inveterata, Col. 3, 7. cum convaluerunt arbores, Varr. 1, 23. quoad convaluerunt agni

L E X I C O N

recens nati, Varr. 2, 2. ubi convaluerint agni, Col. 7, 3. *conf.* Pall. 8, 4.

Convallis cava, Varr. 1, 12.

Conveniunt se venæ, Veg. 2, 40. conveniat in columellam, Cat. 21. * conveniat semina spargi, Col. 11, 3.

Converrere stabulum, Col. 7, 6. converri & emundari debet locus, Col. 8, 8. *vid.* Conversus.

Conversatus equis asinus, Col. 6, 37.

Conversio, *h. e. pars in suppurationem conversa*, Col. 6, 17.

Conversor. conversantur apes cum parentibus, Col. 9, 11.

Conversus, *a verro. conversa & munda villa*, Cat. 143. *conversum finum progerere*, Col. 1, 6. *Priscianum* L. 10, p. 408 *laudat Schættgenius.*

Convexare animal, Veg. 3, 18. ilia, Veg. 3, 65. *vid.* Conuxare.

Convictum cum domestico habere, Col. 1, 8. externum vitet, Col. 11, 1. *ubi ad epularum intemperantiam refertur.*

Convicia ranæ, Col. 10, 12.

Convivia lætis pratis virent, Col. 10, 281.

Convolves in melle, Veg. 3, 66.

Convolvulus in vinea ne fiet, Cat. 95. *Plant. Cistell.* 4, 2, 63 : Involvolum, quæ in pampini folio intorta implicat se. Gr. *ἰουλος*. *Multa Pius annot. post. cap. 34 & 170. Schættg.*

Conus. coni cupressini, Col. 6, 7. Conus dicitur fructus cupressorum, unde coniferæ dictæ a poetis, *κονοειδὴς* Græce nominatur : quoniam rotunditate in acumen attollitur : *κόνος*, auctore Suida, sunt strobuli : ubi strobulos accipere malo pro nucleis pineis, quam pro fructibus cupressi. Nam & Galen. in VII lib. qui *μέρη* inscribuntur, docet, conos antiquitus appellatos esse ab Atticis strobulos, i. e. fructus pineos. M. Varro galbulos nominat, pilas istas cupressorum cortinas (*f. corticias*) in quibus inclusa sunt semina primigenia. *Beroald.*

Conuxet membra, Veg. 3, 4. *pro colluxet scriptum puto, vel convexet, ubi vid.*

Conyza herba, Pall. 1, 19. MS. Cnizæ. sed *κόνυζα* etiam Hesychii Lexicon. Sylb. Restituenda etiam videtur hæc vox Veg. 2, 6. *pro exorica*. Certe laudat eam in re simili Calius Aurel. acut. 2, 9, 40. Cunilago Plinii creditur : pulicariam Gaza appellat : officinæ ignorant.

Cooperculis erosus, Pall. 7, 7.

Cooperit se multa fronde, Col. 5, 6. nutrix ova, Pall. 1, 29.

R U S T I C U M.

Coopertoriis involutum animal, Veg. 3, 77.

Copulare arbuſto vitem, Cat. 7. caput animalis ad pedem, Veg. 3, 49.

Cophinis indita terra ſtercorata, Col. 11, 3. *Mißbeeten.*

Coquit locum ſol, Varr. 3, 14. coquunt ſol ac luna arbores, Varr. 1, 7. coquuntur celerius uvæ, Varr. 1, 7 & 54.

* coquere calcem, Cat. 38 *aliquoties.* carbonem, Cat. 38.

Cor. cordi ſunt gregibus pabula, Varr. 2, 10.

Coracinus piſcis contra formicas prodeſt, Pall. 4, 10. *κορακῖνος Paxamo.* Saperida aliis, Platiftacus, Platax: *au-
doritates habet Needh. ad Geop. 13, 10.*

Coramble oculis inimica, Col. 10, 178. *Parrhaſius epist. 13, & Salmaſius de homonymis hyles jatrix cap. 30,* coramblen *crambes genus ſtatuant.* Suidas: *κράμβη, οἶον κοράμβλη τις εὔσα, ἢ ἀμβλύνουσα τὸ διορατικόν.* Schættg.

Corbícula, Pall. 3, 10.

Corbis. ad corbem venit frumentum ex area, Varr. 1, 52. corbis pabulatoria, Col. 6, 3. 11, 2. * corbis conſtricta, Veg. 2, 33. *vel gloſſatoris, capiftri genus, ein Maulkorb.*

Corbulæ aliquot uvarum, Varr. 1, 15. Amerinæ, Cat. 11. Col. 12, 50.

Corcyræ quid egerit Varro, Varr. 1, 4.

Cordiscum ſuperimpones, Veg. 2, 60. *eandem habet vim, ac fascia constringes. Et videtur diminutivum Græca moneta percuffum a chorda. vid. Cordulæ.*

Cordubenfes lanæ, Col. 7, 2.

Cordulæ inteſtinorum, Veg. 1, 56. *Quid ſi chordulæ, parvæ chordæ, inteſtina tenuia, quæ chordis fidium adhibentur. Vel ſunt κορδύλα revolutiones inteſtinorum.* Suidas *Κορδύλη πᾶν τὸ συνεſτραμμένον.* Hæc Platnerus.

Cordus Melanthius, Varr. 2, 3. *Scribo, condus. Condus ὁ ταμίης. Niſi adſcribamus veteri conſuetudini Romanorum, qui pro condolio dixerunt cordolium (non enim a corde) & pro contumione, cortumionem. non enim ne id quoque a corde, ut vult Varro. Eſt enim contumio ἐνατενιſμός. Unde & contumax. Plura & ejuſmodi paſſim apud veteres annotabis, ut genimen, germen. Scal.*

Cordum olus, Col. 12, 13. fœnum auctumnale, Cat. 5. Col. 7, 3. *Plinius: Rurſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur auctumnale fœnum, quod vocant cordum. Antiqui cordum dixerunt ſerotinum, unde & frumenta corda, quæ ſero matureſcunt, & agnos cordos, qui ſerius nati forent. Et in ho-*

L E X I C O N

minibus dicti cordi sunt ultimo fœtu progeniti. Hoc est quod ait Quintilianus, præceptorem subtilem & eruditum scrutatorum origines verborum, unde cordi nomen traxerint. Lego fuisse Cordos duos scriptores historiarum. Beroald. Veteres corda vocabant omnia tarde matureſcentia. Feſtus: Corda frumenta, quæ ſero matureſcunt, ut fœnum cordonum. Et nescio, an audeam dicere, hunc eum Catonis locum voluisse explicare. Bis autem anno fœnum ſecabant, ut etiam apud nos hodie in latioribus campis, æſtate, & autumno. Atque poſtremum illud cordonum nominabatur. Col. 7, 3: Aluntur autem commodiſſime repositis ulmeis, vel ex fraxino frondibus, vel fœno, quod cordonum vocatur. Plin. 18, 28: Rurſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur autumnale fœnum, quod vocant cordonum. Agni quoque cordi nuncupabantur, qui poſt X Kalend. Auguſti naſcerentur. Idem Plinius 8, 47: Coitus omnibus ab Arcturi occaſu, id eſt, a tertio Idus Majas, ad Aquilæ occaſum, X Kal. Auguſti. Gerunt partum diebus CL. Poſtea concepti invalidi. Cordos antiqui vocabant poſt id tempus natos. Varro de R. R. 2, 2: Quidam enim pretio facto in ſingulas oves, ut agni cordi duo pro una ove annumerentur. Sic olus cordonum etiam apud Columellam 12, 13. Meuſſ. Bonis ergo auctoribus etiam Cordiam gentem ex caſu auctoris ſero naſcentis nomen invenisse putat Havercampius ad Urſiniana numiſmata p. 112.

a Core (κόρη) pupilla oculi, dicuntur Stenocoriaſis, Platycoriaſis, Hypocoriaſis, Veg. 2, 16.

Coriaginoſi equi, Veg. 1, 38. a vermibus, Veg. 1, 44.

Coriago, Col. 6, 13. Veg. 3, 4 & 54.

Coriandrum, an inter magica? ſuadet Veg. 3, 74. coriandri viridis ſuccus adv. profluviū narium, Col. 6, 33. coriandri ſatio & cultura, Col. 11, 3. coriandro emendatur odor horrendus olei, Pall. 12, 20. coriandrum viridem Veg. 2, 35. coriandra famoſa, Col. 10, 244.

Coria depſta, Cat. 135. * corium ſi difficilius dimittant amygdala, Pall. 2, 15. mali cydonii, Pall. 11, 20. ſine corio ervum, Veg. 3, 4. mali granati, Veg. 2, 56. * corium pavimenti, Cat. 18. corio ſimili obducti parietes, Pall. 1, 17. coria tria in parietis tectura, & quartum ſubtilius, Pall. 1, 15. conf. 1, 11. Vid. Guiland. de papyro, c. 3. Salmaſ. in Plin. p. 870. Corium etiam ſummæ partes in acervo granorum, Pall. 1, 19.

Cornelius Merula, collocutor, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Cornei clavi, Cat. 18. corneo solo, Varr. 2, 9.

per Corniculum infundere faucibus, Col. 7, 5.

Cornu caprinum in remediis, Veg. 3, 2 b. cornua infima, Cat. 72. in ariete & capro qualia probentur, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. in bove nigrantia, Varr. 2, 1. cornibus præfractis remedium, Col. 6, 16. cornua arietina circa radices fici obruuntur pro caprificatione, Pall. 4, 10. * cornum cervinum incendendum, Varr. 3, 9. cornum *etiam e MSS. notamus* Col. 6, 2. 7, 10. *add. Heinsf. ad Ovid. Metam. 2, 874. Sapissime etiam cornum MS. Corbej. Vegetii, v. g. 3, 24. Multa item Rhodius Lex. Scrib. * Per cornu infundere, Col. 6, 2 & 10. dare, Col. 6, 27. demittere, Col. 7, 10. Vid. Ad cornu sub Ad. Cornu infundi medicamentum canibus jubet Nemesian. Cynege. 228. Fuit ergo pro infundibulo vel strigili. * An etiam mensuræ nomen? Ita videtur Veg. 4, 9. * De cornu pro ungula vid. in Cornutum. Adde ista: donec obdurescat in cornu, Veg. 2, 56. donec cornu ungulam (forte ungula) faciat, Veg. 2, 57. *id.* 3, 4. cornua infima ungito, Cat. 72. cornua axungia linuntur, Col. 6, 15. cornu concavo, Pall. 4, 13. *conf.* Veg. 3, 3.*

Cornum, *fructus.* corna ut condiantur, Col. 12, 10.

e Cornu arbore pastus apibus noxii, Varr. 3, 16.

Cornutorum ætas cognoscitur, Varr. 2, 7. *Quid cornutorum nomine h. l. intelligat Varro, non ita perspicuum est; nam fide iis tantum animalibus, quæ in fronte gerunt cornua, suspicio fit, ut de bubus, cervis & similibus, hæc quidem ungulas minime indivisas habent, sed divisas; præterea oves, canes, sues, quorum ætas ex dentibus quoque cognoscitur, cur rejecit, quæ neque cornua ferunt, neque ungues dividunt? Quapropter ut hæc difficultates declinemus, proclive est credere, cornutorum dici de unguib, nequaquam de cornubus proprie dictis, siquidem cornu etiam de ungue intelligitur. Equi vocantur cornipedes de unguib. Virg. Æn. 7: Unde etiam templo triviæ lucisque sacris Cornipedes arcentur equi. Et Silius Italicus l. 7 cornipedis nomine equum indicat: Jam nullis cursibus instat Prendere cornipedis. Faunum quoque prisicarum gentium numen, quoniam pedes cornutos, caprinos nempe habere fabulantur, cornipedem appellavit Ovid. Fast. 1, 2. Item Virg. III Georg. de eq. loquens planius significavit: Cavatque Tellurem, & solido graviter sonat ungula cornu. Neque a poetis solummodo id usurpatum invenio, sed etiam ab iis, qui prosa oratione scripserunt. Vid. supra in cornu. Varro 2, 9. nescio quid non*

Script. R. R. Vol. IV.

H

L E X I C O N

valde abfimile protulit, de canum pedibus loquens: Solo nec ut corneo, nec nimium duro, sed ut fermentato. Pall. 4, 13 de generosi equi signis, Pes, ait, siccus & solidus, & cornu concavo, altius calciatus. Quem locum hisce verbis accipit Isidorus 12, 1: Pes siccus & cornu concavo solidatus. Hinc cornutorum voce fortasse intellexisse Varro videtur animalia, quibus ungues divisi sunt, cujusmodi ferunt boves, capræ, oves, cervi, quibus in cibis Hebræi utuntur. Nam in sacris literis traditum habemus, omne, quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis. Quidquid autem ruminat quædam, & habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus & cetera, non comedetis illud &c. Tales autem ungues cernuntur in equis, asinis, mulis, de quibus primo membro est locutus Varro: Ætas cognoscitur equorum & fere omnium, quæ ungulas indivisas habent. Sicut alio, & etiam cornutorum, bubus, subus, ovibus, capris, quæ ungulas divisas habent. Ponted. Cornu pro ungula dici non est dubium. Videndum, an cornuta animalia, quæ Apfyrus Geop. 16, 1 κερὰσφόρα ex hoc ipso loco videtur transtulisse, pro his dicta alias etiam sint, quæ ungulas habent solidiores.

Coronam in focum indere, Cat. 143. coronæ in modum contorti coles, Col. 5, 6. in coronam religantur palmites, Col. 5, 5. * Coronæ cœlestis ortus, Col. 11, 2. * Coronæ in parietibus prominentes, Pall. 1, 11. Sic coronæ Cat. 6 videntur loca aliquantulum edita, quibus termini agrorum signantur. Ita certe sumitur vox apud Frontin. de colon. p. 114. it. p. 131. Gæf. Similiter fere interpretatur Turnebus 25, 19. Varr. 1, 24, ubi refert Catonis locum cit. simpliciter circa fundum. Coronam igitur forte dixeris etiam aggerem exteriorem urbis. * coronæ mediocres superpositæ ungulis (equorum), Col. 6, 29. Add. Col. 6, 15. Veg. 1, 13, 25 & 56. 2, 54. 3, 4. Ungulæ ortum vel exortum definiunt Apfyrus & Hierocles apud Ruell. Hippiatr. 1, 53.

Coronamenta omne genus, Cat. 8.

Coronulæ in pedibus equorum, eadem quæ coronæ, Veg. 2, 55.

Corporatio & statura bovis, Col. 6, 2. al. incorporatio.

Corporatura pecoris operarii humilis & modica esse debet, Col. 6, 2.

Corpulentum pecus, Col. 6, 3.

Corporis animalium figura & habitus, Col. 3, 10. habitus pro regionis cœlique statu variat, Col. 6, 1. partium cuique attributum officium, Col. 3, 10. * corpus he-

R U S T I C U M.

minis per annos plurimos innoxium servat mel, Col. 12, 45. * corpus arboris totum, Pall. 12, 4. matris, *ulmi*, Col. 5, 6. vitis, Col. 5, 5. in corpus nudatur ulmus, Col. 5, 6. * corpus æquum vini & defruti.

Corpuscula habitatorum, Pall. 1, 3.

Correperunt intra murum patres fam. Varr. 2, Præf. Col. 1, Præf.

Corrigere perperam facta, Col. 11, 1. catenas clavis, Cat. 18.

Corripi morte, Col. 6, 34.

Corroborat se vinea, Col. 4, 12.

Corruda simillima filo asparagi, Col. 10, 375. ubi & quomodo ferenda, Cat. 6. Varr. 1, 24. Col. 11, 3. Corruda est *silvestris asparagus*. Cato præcipit, corrudam feri debere eo in loco, in quo fuerint arundines, ut ita asparagi fiant. Nam conventi arundinetum cum corruda. Plinius, Silvestres, inquit, fecerat natura corrudas, ut quisque demeteret passim, ecce altiles spectantur asparagi. Item hortorum indicavimus corrudam, hunc intelligimus silvestrem asparagum, quem Græci orminon aut myāchanton vocant, aliisve nominibus. *Beroald.*

Corrugatur oliva, Col. 12, 50.

Corrumpunt rem dominorum, Col. 11, 1. corrumpere manibus glandulas, ut velut vanescendo sanentur, Veg. 2, 24. *h. e. tractare, subigere, elidere.*

Cortex. corticem ducunt ulcera, Veg. 1, 5. corticibus similes squamæ, Veg. 1, 9.

Corticata pars farmenti, Pall. 4, 1. pix, Col. 12, 23.

Corticæ pilæ, Varr. 1, 40.

Corticulis baccæ resolutis, Col. 12, 47 & 50.

Cortina plumbea, Cat. 66.

Cortinale (*cella*) ubi fit defrutum, Col. 1, 6. Non id est cortinale, quod glossematici opinantur, neque a mensa parietique deducitur. Sed cortinale dicitur proprie locus, in quo sapa & defrutum coquuntur in cortinis. Sunt autem cortinæ scriptoribus agricolationis vasa defrutaria, *h. e. defructio sapaque coquendæ accommodata*, quæ magis plumbea, quam ærea esse debent. Plinio cortinæ sunt vasa, quibus vellera tinguntur sorbentia succum & medicamina infectoris, a quo cortina dicitur viridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad plenum eximium illum colorem, qui expetitur in vestimentis. Idem ait, Vela pingi in cortina, & cum sit unus in cortina

color, alium atque alium fieri in veste accipientibus medicaminis qualitate mutatum. *Alio significatu apud ecclesiasticos scriptores, alio apud poetas cortina usurpatur, qua nihil notius est, vulgatiusque. Beroald.*

ad Cortyniam Cretæ, Varr. 1, 7.

Corus, *ventus*, *al.* Caurus, Col. 11, 2. Coro dies frigidus, *ibid.*

Corycius, Col. 9, 4.

Corycon flore croceo, Col. 3, 8. *Plin.* 21, 17: Prima nobilitas Cilicio croco & ibi in Coryco monte. *Plura dabit Panted. ad h. l.*

Corydonis opes, Col. 10, 298.

Corymbo purpureo glomerata, Col. 10, 237. *conglobata, scapo pineato in similitudinem glomeris. Corymbo, scapo simili racemo hederaceo, qui peculiariter corymbus appellatur. Unde Bacchum corymbiferum appellamus. Ovid. Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi. Pius. corymbos croceos, Col. 10, 301.*

Cossinius, *collocutor*, Varr. 2, 1 & 10.

ad Cossos medicinæ, Veg. 1, 45 & 53. 4, 10.

Costatus bene bos, Varr. 2, 5.

Costum f. costus, Col. 12, 20.

Cotonea mala, Varr. 1, 59. Cat. 7. *vid.* Cydon.

Cotulæ duæ ciceris, Pall. 11, 14. *vid.* cotyla.

Coturnices advenæ, Varr. 3, 5.

Cotyla, *mensura*, Veg. 2, 6, & *sapissime.*

Coum vinum facere, Cat. 112.

inter Coxas suas mittit caudam bos strophosus, Veg. 3, 57.

Coxendicibus crassibus boves, Varr. 1, 20.

Crabrones apibus infestæ, Pall. 9, 7.

Crassamen in imo aquæ requietæ, Col. 12, 25. donec crassamen in modum fæcis existat, Col. 12, 41.

Crassamentum in imo simile fæci, Col. 12, 12.

Crasse illinire mala, Col. 12, 44.

Crassescunt turtures milio, Col. 8, 9.

Crassitudo, Cat. 39. Col. 4, 30. crassitudine convalescunt, Col. 4, 6. ad crassitudinem oxymellis, Veg. 1, 48.

Cratellæ ex ligno, Veg. 3, 41. *al.* cretellæ *L.* critellæ. *Jam adnotavit Cangius, pro clitellis poni. Intellego machinam ad clitellarum similitudinem factam corrigendo collo animalis. Ita cephalargia pro cephalgia &c.*

R U S T I C U M.

Crater, *fidus*, Col. 11, 2.

Crate inducta coæquare glebas, Col. 2, 18. *hic occæ vicem præstat.* * in crate siccantur uvæ, Col. 12, 16. crates ficariæ, Cat. 48. pastorales, Col. 12, 15. stercorariæ, Cat. 10 & 11. *add. Scheff. de re vehic. 2, 20.* * crates favorum, Pall. 7, 7. * alternæ baccarum, *h. e. strata*, Pall. 12, 22. * cratem facit vitis, Col. 4, 2. crates prati, Pall. 10, 4.

Craticulæ lucernæ, Cat. 13. *h. e. craticulata, si audiamus ascio quem in Fabriano thesauro. sed vid. Lucernæ.*

Craticulatum, Veg. 3, 3 b, *ex MS.*

Craticia podia, Pall. 1, 19.

Creciacus, *vel* Creticus, equi vitium, Veg. 1, 25.

Κρεμαστῆρες nervi, Col. 6, 26. Pall. 6, 7.

Cremia ligna, Col. 12, 19. *Nec dubito, quin verior sit lectio antiqua, Plin. 12, 42. med. Dein forte cremia discerni, præ altera Harduini, qui ex MSS. substituit gemina.*

Cremo. cremare equum aut figmare, Veg. 1, 26.

Cremor, Cat. 86. ptisanæ, Veg. 3, 27. *Est autem cremor hoc expressum ex grano aqua macerato. Georg. Alex. Ita recte vocari χυλδν sive succum ptisanæ notavit Marfilius Cagnatus Var. observ. 1, 30. Scaligerana prima p. 52. 53: Crema est vetustissimum verbum Gallicæ, quæ est Romanis Cisalpina, unde Galli nomina fecerunt Cremonæ propter soli ubertatem. Inde cremor est vox Gallica vetustissima, quæ significat succum expressum ex aliquo grano aut semine &c. Schættg.*

Creo, creare, generare, parere, Pall. 1, 29. 3, 26. quod creante asino nascetur, Pall. 4, 14. si creare mares volueris, Pall. 4, 11. *h. e. facere, ut taurus procreet.* si quem creare mulorum genus delectet, Pall. 4, 14. *Sed si creari mares volueris, Pall. 8, 4. * De vegetabilibus.* creare materiam, Col. 5, 6. creat uvas instio, Col. Arb. 9. armentum non creat, quod in agro natum, Varr. 2, Præf. *h. e. labore suo producit.* creat minimum herbarum stercus asini, Col. 11, 3.

Crepant poma, *i. e. finduntur*, Pall. 4, 10. teneri parapii digitis stringentibus in pampinatione, Pall. 6, 2.

Crepidinis objectu, Col. 8, 17. *de margine dixit Varr. 3, 11.*

Crepitacula ærea, Col. 9, 12.

Crepitus creber in oppidis aut vicis, Varr. 1, 20. *e* motu frenorum, Varr. 2, 7.

Crepusculo, peractis operibus, Col. 12, 1.

Cresco. qui postea creverunt, *h. e. posteri*, Varr. 3, 1.

L E X I C O N

Creta *inf.* ad Cretæ Cortyniam, Varr. 1, 7. an mel ibi ortum? Col. 9, 2.

Creta *f.* argilla, Pall. 1, 34. cretæ pulvere radicibus misso, Pall. 3, 25. creta Carica & Chalcidica, Varr. 1, 57. Cimolia, Col. 6, 17. Veg. 2, 29. 3, 19. cretas Cimolias, Veg. 3, 8. cruda, Cat. 39. creta cruda dicitur, quæ non est exsiccata purgataque, & majorem acrimoniam habet, quam cocta & pura. *De ea* Plin. 35, 17. Popp. figuli, Pall. 3, 18. figulorum, figularis argilla, Col. 3, 11. 6, 17. 8, 2. Veg. 3, 4. qua fiunt amphoræ, Col. 12, 43. fossicia, qua stercoreantur agri, Varr. 1, 7. nigra, Veg. 2, 29. Promethea, Col. 10, 59.

Cretenfibus vini conditura oraculo monstrata, Pall. 11, 14.

Creturæ sextarii tres, Pall. 1, 24. *h. e. excretarum for-
dium frumenti. Vid. Excreta tritici, it. Excrementa frugum.*

Creti bene cineris, Pall. 12, 22.

Cretofus locus, Cat. 8.

Cribellato cineri, Pall. 1, 41.

Cribello spisso cernimus, Pall. 7, 11.

Cribrata aromata, Col. 12, 51.

Cribrum farinarium, Cat. 76. viciarium vel loliarium, Col. 8, 5. cribro excutiente in pulverem deducere, Pall. 11, 14. cribrum parare lecto retibus subtento, Cat. 25.

Criminosum est senatori, Col. 1, 3.

Cripa pampinacea, Col. 12, 20. *Hermol. Barbarus in Coroll. fertæ Campanicæ libram emendavit, mirumque est, hanc castigationem, cum optima judicetur, ab iis, qui inferiore tempore Columellam ediderunt, non receptam, præsertim cum apud Catonem c. 107 non abfimile exemplum exstet: Sapæ, inquit, congios VI quam optimæ infundito in aheneum, aut in plumbeum, & iris aridæ contusæ heminam, & fertam Campanicam P. V. De hac fertula Campanica ita Plinius 21, 9: Meliloton, quod fertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania laudatissima &c. Hæc Ponted. Ac certe cripam ignorant, quod sciam, herbarii.*

Crispetur tellus apio, Col. 10, 166.

Crispus subtili nebula aer, Pall. 9, 8. crispa, brassica, apiacon, Cat. 157. crispæ frondis apium, Col. 11, 3. crispum, crispissimum folium, Col. 11, 3. crispæ, rugis contrahentibus, olivæ, Pall. 12, 22.

Cristulæ rutilæ, Col. 8, 2.

Critellæ, *vid. Cratellæ.*

si Crocinabuntur jumenta, Gargil. *quid sit, mihi non liquet.*

R U S T I C U M.

Crocodili pellis superstitiose adhibita, Pall. 1, 35.

Crocomagma, Pall. 11, 14.

Crocus Siculus, bulbus, Col. 9, 4. Veg. 4, 22, & *sape*.
croci satio, Varr. 1, 35. Pall. 3, 21. croco florere Tmolon
& Corycon, Col. 3, 8. florens hortus, *ibid.* croci manna,
vid. Manna.

Crotus equus cœlestis, Col. 10, 57. *vid.* Hygin. fab. 224.

Cruditas, *h. e. acerbitas, vel fructus acerbi*, Pall. 3, 9.*
cruditis boum quæ signa, quæ cura, Col. 6, 6. Veg. 3, 3.

Crudus. crudo latere, Col. 9, 1. cruda musta, Col. 12, 6.
crudo sparto, *h. e. non malleato*. Col. 12, 19.

Crumena, *capistri genus, forte ein Maulkorb, legitur pro*
corbe constricta Veg. 2, 33.

Cruore obscœno, Col. 10, 360.

Crus fractum ut curetur, Col. 7, 5. * ab ipso arboris
crure, Col. arb. 16. crura vitium, Pall. 1, 35. Sic Col. 3,
10 & 18. 4, 24.

Crusta, Pall. 12, 22. *est stratum illius massæ, quam ibi de-*
scribit; adem fere, quam craterem dicit eodem cap.

Crustuminus ager, Varr. 1, 14. Crustumina pira, Col.
5, 10. 12, 10. *Nomen habent ab oppido Hetruriæ Crustumio,*
ut notat Servius ad Georg. 2, 87, ubi earum fit mentio. Nota
earum nobilitas etiam Talmudistis. Cœlius Aurelianus Acut. 2,
206: Pyra concoquenda duracina, quæ Crustumina vocant.
Adde Harduinum ad Plinium H. N. 15, 15 Schættg. Vid.
etiam Jo. Rhodius ad Scrib. comp. 104, p. 175.

Crux. summum jus, summa crux, Col. 1, 7. crucibus
suspensæ volucres nocturnæ in hortis, Col. 10, 349. *conf.*
Pall. 1, 35.

Cubiculorum mensura, Pall. 1, 12.

Cubilia substernantur fronde, Varr. 2, 9. gallinarum,
Varr. 3, 9. Col. 8, 3. pavonum, Varr. 3, 6. talparum, Pall.
4, 9. *pro cavernis & speluncis.*

Cubitalis mensura, Pall. 3, 18.

Cubitantes humi pavones, Col. 8, 11.

Cubitorem bovem fame & siti emendare, Col. 6, 2.

Cuculiones farcire, Cat. 2.

Cuculli sagati, Col. 11, 1. cucullis sagis, Col. 1, 8.
forte utroque loco leg. saga cucullata. Est autem cucullus capitis
& humerorum tegmen, quales hodie gestant monachi, ut pluribus
ostendit Ferrarius de re vest. 2, 1, 20. Schættg. Cucullas voca-
vit posterior ætas Ennod. ep. 9, 14: Accepi cucullam &c.

L E X I C O N .

Imaginem exhibet Pignorius de servis. Vide etiam Casaub. ad Capitolin. Verum p. 415. & eodem vql. p. 876.

Cucumis. ejus genera, satio, cuitura, Col. 11, 3. 10, 234. *it.* 380 *sqq.* Pall. 4, 9. anguineus contra cimices &c. *laudatur* Varr. 1, 2. Col. 2; 9. 7, 10. *vid.* Anguineus. *Idem videtur* agrestis, qui facit contra pulices, mures, locustas, Pall. 1, 35. contra talpas, Pall. 4, 9. contra animalia subterranea, Pall. 10, 3. *Nec diversus, puto, asininus, cujus radices commendat* Veg. 2, 6 & 28. *ubi & silvaticum vocat.*

Cucurbita, Col. 10, 234 *sqq.* *it.* 380 *sqq.* & 11, 3. Pall. 4, 9. cucurbitæ juvant citrea in vicinia satæ, Pall. 4, 10. cucurbita Ægyptiaca, coloquinthis, Veg. 1, 17. viridis, Veg. 3, 4.

Curcubitina pira, Cat. 7.

Cudere frumenta in area, Col. 2, 10.

Cuferion, *vitium equi, qui cuferinus inde dicitur*, Veg. 2, 37. *quid sit non liquet.*

Culcita, Cat. 11. * culcitæ & columellæ in ornithone, Varr. 3, 5. *culcitæ h. l. sunt torosæ stylobatæ projecturæ, extra solidum procidentes, ut est videre in peristyliis monachorum, in quibus pulvinatæ coronæ stylobatarum extra perpendiculum præbent opportunas sedes fessis deambulando: quæ, quia pedibus calcari possunt, culcitæ dictæ: seu, quod verius puto, quia similes sunt culcitarum toris in lecto convolutis. Scal. Recte, & putarim ipsum lapidem pedem & dodrantem altum, de quo modo dixit Varro, in culcitas formatum, sedilium usum præbuisse. Esse enim hanc ipsam altitudinem assidere volentibus commodam, apertum est.*

Culex ne tenera folia consumat, Col. 11, 3. ne hortos infestet, Pall. 1, 35.

Culigna vini, Cat. 132.

Culinæ locus, Varr. 1, 13. in ea cibus capitur, Col. 1, 6. pascitur e culina, Varr. 2, 9. *Sed probatissimum Victorii exemplar habet e curia, quocum consentiunt Cæsen. & Venet. quæ optima est lectio. Curiam enim coenaculum appellarunt Romani, ut refert Dionysius Halicarn. Antiq. Rom. l. 2. Ponted.*

Culleare labrum, Cat. 154.

Culleus. in culleos singulos quadragenæ & singulæ urnæ dandæ, Cat. 148. cullea dena vini, *ex Catone*, Varr. 1, 2. culleum pro culleorum, Cat. 11. *Ceterum uno l scribunt hoc nomen editi ante Victorium.*

Culminia olea, Col. 5, 8. 12, 49. bacca, Col. 12, 52.

R U S T I C U M.

Culmus. seges cum parte culmi demessa, Col. 2, 21. culmi fabæ, Col. 12, 16.

Culpa coloris, *h. e. vitium*, Pall. 4, 13. culpæ fuit non cepisse, Col. 5, 1.

Cultellus osseus, Col. 12, 14. *Plura de ejusmodi cultellis, non superstitione, sed cum causa adhibitis, Rhodius ad Scrib. comp. 83, p. 148.*

Culter osseus, Col. 12, 45. *vide modo dicta in cultellus.* culter falcis, Col. 4, 25. ad cultrum emere bovem, Varr. 2, 5.

Cultores alveorum, Col. 9, 3.

Cultura partis accuratior tantundem præstat, quantum universi fundi cultura minus accurata, Col. 4, 3. duabus viis utitur, Varr. 1, 18. cultura formæ, Varr. 1, 7. *studium venustatis.* culturam farritionis exigit, Col. 11, 3. culturæ ceteræ, Col. 11, 1. culturarum officia, Col. 11, 2.

Cultus agrorum, Col. 2, 10. vinearum, Col. 11, 2. hortorum, Col. 10, 1 & 424. arundinetis idem est, *h. e. eodem modo coluntur*, Col. 4, 32.

Cum eo præterea, *per pleonasmum*, Varr. 3, 5. cum eo, *h. e. ex conditione*, Col. 5, 1. cum decimo redit semen, *zehenfelig*, Varr. 1, 44. * cum loris ornata iuga, Cat. 10. cum melle oblinito, Cat. 77. cum stercoreata terra completo, Col. Arb. 4. cum vino & oleo ungere, Veg. 1, 11. cum tabula verberare, Veg. 1, 27. cum passo potionabis, Veg. 1, 34 & 38. cum fibulis consueto, Veg. 2, 31. * cum subito, *h. e. simulatque*, Col. 9, 9. cum & — tum &, Col. 1, 8. *nisi alterutra particula glossæ sunt.*

Cumæ, Col. 10, 130.

Cumino grata (*similia*) melanthia, Col. 10, 245. *vid.* Ciminum, Cyminum.

Cummim, gummi, Cat. 69. *Gr. κόμμις.*

Cumulare, commissura renum, Veg. 4, 1 & 2.

Cumulata ligula salis, Col. 12, 21.

Cumulum addere foeniciciæ, Varr. 1, 49.

Cunctantur parere in servitute, Col. 8, 15. cunctans ad opera, Col. 11, 1.

Cuneati agri dimensio, Col. 5, 2. cuneata forma, *ibid.*

Cunela *pro* cunila scribitur, Col. 6, 8. 7, 5. Pall. 13, 3. *id.* 3, 2. Cunela *etiam* vult *Salmas.* apud *Jo. Rhod. ad Scrib. comp. 124, p. 198.*

Cuneolum præmittere, Pall. 3, 17.

Cuneus ferreus vel osseus in insitione, Col. 5, 11. Arb.

L E X I C O N

26. Pall. 3, 17. affigitur, Pall. 12, 7. premitur, *h. e. deprimitur vel imprimitur*, Pall. 11, 12. cuneus tedæ radicibus inseritur, Pall. 2, 15. mergitur, *ibid.* imprimitur, *ibid.* figitur, Pall. 4, 10. *quæ sunt remedia feracitatis: ita etiam lapis*, Pall. 3, 25. 4, 8. *vid.* Clavus, Epiurus, Palus. Cunei, Cat. 10 & 11. cuneis salignis circumfigi oportet columellam, Cat. 20.

Cuniculus, *leporis species*, Varr. 3, 12. * rivi perducatur, Col. 8, 17. deductorius in stabulo, Veg. 1, 56.

Cunila bubula, Col. 6, 13. *ubi vid. Beroald.* Col. 6, 30. *Est origanum: bubula dicitur, quia in remediis boum adhibetur. Vid. Bodæus a Stapel ad Theophrast. hist. plant. 6, 2, p. 564, & Salmas. ad Solin. cap. 56, p. 900. Schætig. nostras, rusticis fatureja*, Col. 4, 9. *Vid. Salm. ad Solin. p. 409. transmarina*, Col. 11, 3.

Cupa fieri ut debeat, Cat. 21. cupæ minuscule, Cat. 12. cupæ in cella vinaria, Pall. 1, 18.

in Cupellis condiuntur pira, Pall. 3, 25.

Cupidine perversa, Col. 12, Præf.

Cuprei bidentes, *vid.* Cyprei.

Cupressetæ ut serantur, Cat. 151.

Cupressini coni, Col. 6, 7.

Cupressi ad fines tuendos, Varr. 1, 15. vivæ pro ridicis, Varr. 1, 26. ut serantur & propagentur, Cat. 28, 48 & 151. cupressi pilulæ, Veg. 3, 3 b. *it.* 3, 67.

Cuprinus clavus, Pall. 2, 15. cyprum *f.* cuprum *Palladii ætate æs appellatum, monet Salmasius ad Solin. c. 52, p. 770.* cuprinum acutum, Veg. 1, 12. 3, 2. cauterium efficacius, Veg. 1, 14 & 28. 2, 6 & 61. 3, 3 b.

Cupulæ minuscule, Cat. 21.

Curam statim sentiet, *h. e. se curari*, Veg. 1, 64: curæ fuit aquam inveterare, Col. 12, 12.

Curatio mancipiorum non putatur plebeja, Veg. Præf. vini odorator, Col. 12, 25.

Curator apum, Col. 9, 9 & 14. aviarii, Varr. 3, 5. galinarius, Varr. 3, 9. pavonini gregis, Col. 8, 11.

Curatus. sic curati, *h. e. saginati*, Varr. 3, 10. * curatum caput hoedinum, *h. e. purgatum*, Veg. 4, 8. *Vid. Rhodi Lex. Scrib.* * curatiores erunt corpore, Cat. 103.

Curculio, genus exitii, ne frumento noceat, Cat. 92. Col. 1, 6. ut necetur, Varr. 1, 63. non oritur, quo spiritus non pervenit, Varr. 1, 57. curculiones exesse inci-

R U S T I C U M.

piunt frumentum, Varr. 1, 63. Gurgulio scribitur Pall. 1, 19. & 7, 3.

Curcuma pro corbe constricta leg. Veg. 2, 33. est capistrum genus; vid. Dufresnius. Est etiam in L. Leonis L. un. Cod. nulli licere in frænis (11, 11) ubi recte ex Hesychio interpretatur Cujacius Qbs. 11, 20. Is enim illud Psalmi ἐν κνημῶνι interpretatur ἐν κουρκουμῶνι.

Curia, pro cœnaculo, vid. Culina.

Curiatia familia, Col. 3, 8.

Curiose factum sinapi, Col. 12, 55. curiosissime pangere vitaria, Col. 11, 2.

Curiosi pastores, Varr. 2, 3.

Curius Dentatus, Col. 1, Præf. ii. 1, 3.

Curo. curant aquam prope ut sit, Varr. 3, 16. nec de soli qualitate curant colocasiæ, Pall. 3, 24. curavi demonstrare, Pall. 11, 14, & sæpe alias. curabis interficere duces seditionum, Col. 9, 9. allinire, Pall. 3, 33. abradere, Pall. 11, 12. agitare, Pall. 11, 14. excoquere, Pall. 10, 16. ferre, Col. 12, 22. infundere, Pall. 6, 14. miscere, Pall. 7, 12. siccare, Pall. 11, 14. curantes ægrotis animalibus, Veg. 4, 5. MS. pro vulg. curantes ægrotantis; non male, ut ad Fabrum ostensum est. curandum ulcera medicamentis, Col. 7, 5.

Currere cogitur, Col. 6, 6. * currit humor de plaga, Veg. 3, 29, & alias. currentis aquæ agilitatem stans imitatur, Pall. 1, 17.

Curtatis etiam radicibus, Pall. 3, 10.

Curvabiles ulmus & fraxinus, Pall. 12, 15.

Curvatura dorsi, de testudine, Pall. 1, 35. in vite materiam exprimit, Col. 4, 20. vid. Exprimo, & conf. Col. 5, 6.

Curulia jumenta, Veg. 1, 56. 4, 7.

Cuspides, tubulorum genus, Varr. 1, 8.

Custodia nequissimi hominis amplissima quæ, Col. 11, 1. custodiæ tradere captas aves, Col. 8, 15. custodiam pastoris decipit volatile pecus, Col. 8, 4. sollertem præbet anser, Col. 8, 13.

Custodio. illud quoque custodies in hortis, h. e. observabis, Pall. 1, 34. custodire præcepta, Col. 1, 8. Multa in hoc genere Rhodius Lex. Scrib. ut custodiatur ordo, Col. 12, 4. custoditur ea ratio, Col. 4, 29. custodire ne, i. e. cavere, Col. 4, 24. hæc in villica custodienda sunt, Col. 12, 1. illud in perpetuum custodiendum habebit, Col. 12, 3. *

L E X I C O N

custodire poma in melle, *h. e. servare*, Col. 12, 45. * custodiri prata incipiunt, Pall. 3, 1. *h. e. defendi a pecore, submiti.*

Custos candidati deprehensus, Varr. 3, 5. Custodes observabant, ut suffragia *e sitella depromta* in sui quodque candidati loculamentum *s. loculum conjicerentur*: sed iidem etiam se custodiebant invicem, ne, quod hic factum est, & quod facile fuit homini non tardo, subjiceret aliquis in suum loculum domo allata, & intra cavum manus vel togæ plicam abscondita, pilulariorum more, suffragia. Hæc enim tesseras hic vocari, nescio an aliquis dubitet. * in vite, quis, Col. 4, 21.

Cybelles Dindyma castra, Col. 10, 220. Dindymus, mons Phrygiæ, in quo Cybeles sacra fiebant.

Cyclades insulæ, Col. 1, Præf. it. 9, 14.

Cyclus. cyclo curare equum, Veg. 2, 5 & 6. unde apparet, cauterium esse, loco sinapi prius eroso adhibitum. vid. Semissis.

Cydonitæ vites, Col. 3, 2.

Cydonites ut fiat, Pall. 11, 20. Conditura crassior ex melle est, ut Diacydonium, nostris Quittenlatwerge.

Cydonius (*arbor, ut malus.*) Cydonii amant locum frigidum &c. Pall. 3, 25. arbores cydonii, *ibid.* cydonii insitio, Pall. Inf. 99. cydoneo inferuntur tuberes, Pall. 2, 15. Cydoniæ satio & insitio, Pall. 4, 10. pirum insitione admittit, Pall. 3, 25. & Inf. 65. Cydonia mala trium generum, Col. 5, 10. grandia, Col. 12, 41. ut servantur, Col. 12, 45. Pall. 3, 25. ex cydoniis conditura musti, Col. 12, 41.

Cyllenes juga, Col. 10, 266. Cyllene, mons Arcadiæ, ubi enutritus Mercurius, Cyllenus dictus est.

Cylindrus, instrumentum rusticum ad premendum solum terra. cylindro supervoluto, Col. 11, 3. gravibus densare cylindris, Col. 10, 319. inculcare, Col. 11, 3.

Cylon. si cylon feceris. Veg. 3, 38. it. 3, 66. ubi editum est quilon. Cum suspicarer in eo loco intelligendum esse jus gelatum, confirmavit eam opinionem Platnerus, & contulit cum hoc cylo, zelum piscium (*αζέω, unde & zenna*) i. e. gelatinam vel zelatinam Italorum, gelée Gallorum, laudavitque Valisnerii osservazioni varie T. III Opp. p. 167. Mirè confirmatus sum deinde ab interprete Germanico Vegetii, qui l. c. ita reddidit: daß es ein Renne, oder eine zæhe Zusammenfließung werde. Videbam prioris vocabuli hodie quidem obsoleti, vim adhuc superesse in verbo conjugato gerinnen, quo utimur in lacte & similibus, cum gelantur. Sed tulit suppetias Vocabu-

R U S T I C U M.

larius Germanico - Latinus, primus sui generis, si præfationi credimus, qui penes me est, Argentorati 1515, 4 editus. Hic enim diserte, Renn coagulum dicitur lactis contractio. Hic igitur si cydon feceris significat, cum coquendo panis molli cum vino jusculum crassiusculum, quod tamen facile adhuc fluat, effeceris &c.

Cymam faciunt rapa & napi, Col. 12, 54. in cymam profilit brassica, Col. 11, 3. cymæ tempus amisit brassica. Pall. 5, 3. cymæ conditura, Col. 12, 7. cyma producitur, Pall. 10, 13. * cymata pro cymas, Col. 10, 129. Ceterum cymam summitatem & tenerum cacumen plantarum significare, & a caulibus, ut partem a toto distingui, ostendit Reines. V. L. 2, 8, p. 195.

Cyminati salis adpersione, Pall. 12, 22.

Cymini satio & cultura, Pall. 3, 24. 4, 9. cyminum agreste contra pulices, Pall. 1, 35. vid. Cimin. Cumin.

Cymosa stirpe, Col. 10, 137.

Cyniola, pro tithymalo, Veg. 3, 4.

Cyperum, cyperus, Col. 12, 20. oleo condiendo adhibetur, Pall. 12, 18. Cyperus in Ægypto est arbor, semine coriandri, candido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos frutices numeratur. Hieronymus in commentariis Cantici tradit, cypron esse genus vitgulti, quod fructum ferat odoratum in modum uvæ florentis, & cypros uva florens appellatur. Præterea cyperon vocant juncum quendam triangulum, quem multi non discernunt a cypiro vicinitate nominis. Plinius distinguit utrumque, aitque, cypirum esse gladiolum radice bulbosa, cyperum vero juncum angulosum, juxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem olivæ nigræ similem cyperida vocari, magni in medicina usus. Beroald. Salmas. ad Solin. p. 702 ostendit, Græcos antiquiores hoc vocabulum scripsisse κύπεριον, posteriores vero κύπερον, sine diphthongo, maleque fecisse Plinium, qui hæc tanquam duo distincta protulerit. Latine autem vocari gladiolum, ob similitudinem foliorum cum gladiolo. Melius tamen vertitur juncus triangularis: hanc quippe formam habet, & junci odorati species est. Vide Bodeum a Stapel ad Theophrasti hist. plantar. 4, 11. Schættg.

Cyprei bidentes, Pall. 8, 5. pro cuprei.

Cyprica laurus, Cat. 8.

Cyprius. Cypria lactuca, Col. 10, 187. Cyprii generis brassica, Col. 11, 3.

in Cypro platanus folia non amittens, Varr. 1, 7.

Cyrenaicum laser, Veg. 3, 60, & sæpe.

LEXICON

Cytifus. ejus utilitas, natura, cultus, Col. 5, 12. ii. Arb. 28. non est ulla regio, in qua non possit hujus arbusculæ copia esse vel maxima, Col. 8, 4. inter majoris incrementi furculos refert cytisi genera duo Col. 9, 4. cytifus agrestis, Col. 7, 6. *Vid. Salmas. homon. hyl. jatr. cap. 75.* * cytifum pecori amicum, neutro genere, Varr. 2, 2.

D.

D jugulatum linea transversa notat numerum CCCC, Varr. 1, 10.

D in L versum vulgi imperitia, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Δάκρυον s. ὀπός coaguli vicem subit, Varr. 2, 11.

Dactyli uvæ, Col. 3, 2. *Uvæ sunt prælongis acinis porrectæ, unde & nomen a digitorum longitudine sortiuntur: sicut & dactylides dictæ a digitorum gracilitate.* * Dactyli, palmulæ. Dactylorum ossa quomodo ponantur, Pall. 11, 12.

Dæmonas fugas suffimentum, Veg. 1, 20. 4, 12.

Dalmatæ equi, Veg. 4, 6.

Damascena pruna, Pall. 12, 7. quæ

Damasci pruna, Col. 10, 404.

Damnificum, Pall. 3, 9.

Damno. damnare ex emto vendito, de auctore, Varr. 2, 2.

Damnum. damni dati lex, Cat. 149. ex tempestate, Cat. 3.

Daphnitis cassia, Veg. 4, 13.

Dapalis Juppiter, Cat. 132. *Sic dictus, quod amplis dapibus sacra illi fiebant cubanti in lectulo, cum Junone & Minerva, sedentibus in sellis, ut refert Arnobius lib. 5. Popma.*

Daps profanata comestaque ubi fuerit, Cat. 50. vid. Profanare. Jovi assaria pecunia, Cat. 132. pro bubus quando & quomodo fiat, Cat. 131 & 132.

Dapsilis proventus, Col. 4, 27. musto vitis, Col. 3, 2. in Dardania boves feri, Varr. 2, 1.

Dardaniæ artes, Col. 10, 358. i. e. magicæ, a Dardano, insigni, ut tradunt, mago. Conf. Plinium 30, 2.

Darscus, Veg. 4, 28. vox corrupta.

Datio, Varr. 3, 9. Eodem verbo utitur Cælius Aurelianus Acut. 2, 55: vini dationibus intemporalibus. Schættg.

Dauci semen, Veg. 3, 40, 68 & 69. restit. Veg. 3, 24 pro clabi. *Pastinaca agrestis est, vel caucalis.*

De in argumenti significatione, ubi idem valet, quod quantum ad. Varr. 1, 59 & 60. 2, 2 & 9. * Partem notat in his:

R U S T I C U M.

De Aprili medio, Col. 2, 4. de clunibus pinnas habeant gallinæ, Varr. 3, 9. de ternis pedibus alii rami submittendi, Col. 5, 6. de capitibus ungularum calcant, Veg. 2, 54. *treten nur fornen mit der Spitzen auf.* de ramorum connexionē inferuntur Punica, Pall. 4, 10. * *Pro ex.* de muria exeunt, Col. 12, 47. de pavonibus greges, Varr. 3, 6. facto de arundinum, foliis, Col. 12, 47. * *Pro ablativo instrumenti &c.* De cauterio adusta, Veg. 3, 17. de pollice, 2, 40. de fagis involvantur, 3, 15. de experimentis probatæ medicinæ, 4, 7, & al. * Desub massa, Col. 12, 34. desub pedibus raptum mustum, Pall. 11, 21. *idem esse puto, quod desub massa, utrumque medium inter lixivum & inter tortivum, quorum illud sponte ante pressuram fluit, hoc post primam pressuram circumciso pede exprimitur.* Massam dici commode, qui alias pes est, vel usus auctorum nostrorum in ficibus similibusque ostendit. Compositionem præpositionum desub non esse indignam ævo Columellæ, Florus ostendit 2, 3, 2: desub ipsis faucibus Italiæ. Taceo agrimensores veteres, quorum pluscula id genus suppeditat in Indice Gæsius. Vid. deforis.

Dea. his Diis, de Musis, Varr. 3, 16.

Deacinata dolia, Cat. 26.

Dealbatis parietibus, Pall. 1, 24.

Decacuminare, Col. 4, 7. 5, 6.

Decalvare psilothro inducto, Veg. 2, 48.

Decarnare syringotomio, Veg. 2, 27. add. 2, 42. 3, 6.

Decedere de nobilitate generis, degenerare, Pall. 3, 25.

Decembris opera, Col. 11, 2.

Decemmodiæ, Col. 12, 50. *decimodiæ scrib.* Col. 12, 18.

Decempedæ XVIII, Pall. 2, 12.

Decenni major asinus, Pall. 4, 14.

quod Decidit, per *semnologiam*, stercus, Col. 6, 5. decidet musti pars decima, *h. e. absumetur in coctura*, Col. 12, 20.

Decies & octies supputatæ, Pall. 2, 12.

Decimanis divisæ vites, Pall. 3, 9. *vid.* Decumanus. extremæ circa decimanum tabulæ, Pall. 3, 18. *h. e. viæ majori vineam dividenti contiguæ.*

Decimodiæ, *vid.* Decemmodiæ.

Decipit custodiam pastoris pecus, Col. 8, 4.

Declarantur maturo fructu foliisque vites, Col. 3, 20.

Declinata a metendo messis, de *etymologia*, Varr. 1, 50.

Declinatio mundi, κλίμα, Col. 1, Præf. ii. 1, 6. 3, 1. declinationes cœli, Col. 4, 24.

L E X I C O N

Decollat, *defit*, Varr. 1, 2.

Decoloratur ex albo, fitque luteola, Col. 12, 47. decolorantur ahenis infervescentes uvæ, Col. 12, 16. mala in fervidam demissa, Col. 12, 44. cum decolorari cœperit olea, nec tamen adhuc varia fuerit, Col. 12, 52.

Decoctum ad tertiam, Col. 12, 20.

Decoquunt usque in quartam partem, Col. 12, 12. usque quo ad tertiam partem decoxeris, Varr. 1, 2. decoquere ad tertias & ad quartas, Col. 12, 34. decoquenda in dimidiam partem aqua, Col. 12, 24. * non tibi decoquet ornithon, *h. e. damnosus erit*, Varr. 3, 2. *Huc pertinet*, res ipsa decoxit, Col. 1, 8. 11, 1. * decoquitur pastinatio beneficio alboris aut solis, Pall. 1, 34. *ubi idem est, quod fermentare, ubi vid.*

Decorata amygdala, Pall. 2, 15.

Decumanus & semitæ in vinea, Col. 4, 20. in decumano proximo ignis fiat, Col. 12, 43. decumanis distinguendæ vites, Col. 3, 20. *vid.* Decimanus. *Paullus Festi epitomator*: Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu solis ad occasum. Alter, ex transverso currens, appellatur cardo. *Vid. Sic. Flacc. de condit. agror. p. 14. & Rigalt. in glossar. apri- mens. Salmas. ad Solin. p. 475 sq. Schættg. Verbo*, decumanus limes, *ut in colonia, sic in vinea est maximus. Ita etiam Turnebus 17, 13. Locus classicus est apud Plin. 17, 22.* * decumana pira, Col. 12, 10. *etiam hæc magna interpretor.*

Decumbat qui vomere vult, Cat. 156. decumbere in herba, Col. 10, 283.

Decumus pro decimo. decuma pars, Col. 5, 2.

Decuriæ operarum, Col. 1, 9.

Decurrit terra, Col. 3, 19. Pall. 2, 13. decurrunt granis spicis lapsa, Pall. 7, 2. poma, Pall. 12, 7. *vid.* Excurro. decurrens rivus, Col. 1, 2.

post Decursionem sanguinis, Veg. 1, 27.

Decursis III diebus, Pall. 12, 18. *sed suspecta lectio.*

Decussa pluit arbore nimbus, Col. 10, 364.

Decussatim incidere rapa, Col. 12, 54. pulmunculum secare, Veg. 2, 61. urere cervicem, Veg. 3, 24.

Decussare in speciem Græcæ literæ X, Col. 3, 13. jugum in stellam, Col. 4, 17.

Dedita opera, Col. 12, 4.

Dedolare pedamenta, Col. 4, 26. ridicas, Col. 11, 2.

Deducit humorem noxium fulcus aquarius, Pall. 10,

R U S T I C U M:

deducunt bilem collyria, Col. 6, 30. * deducite carmine Musæ, Col. 10, 40. *Translatio a texentibus, aut lanam in fila ducentibus. Sic Ausonius: Mollia subtili texunt mihi carmina filo Pierides. Columella infra: — gracili connectere carmina filo. Plura vid. ap. Barthium 1, 2.* * deducet omnia de capite, Cat. 157. deducere de salario, Cat. 144. * in pulverem cribro aromata, Pall. 11, 14. * deducere saepe scribitur pro diducere, ubi. vid.

Deductoria liquoris, Pall. 12, 7. *fossiones, quibus humores commodè deduci ac derivari possunt. Schættg.*

Deductorius cuniculus; Veg. 1, 56.

Deerrasse visu, Col. 2, 2. sic Col. 1, 4.

Defacare aerem, Veg. 1, 20. *de suffimentis.*

Defatigatum & effoetum solum, Col. 1, Præf.

Defectionem si patietur animal, Veg. 3, 40.

Defectus. defecta senio arbor, Col. 5, 6. defectissimus annis & viribus, Col. 1, Præf. *Sic Plin. 2, 8: Obscura sidera defectis mortalibus attributa. Schættg.*

Defendere frigus & solem, Cat. 48. solem a vertice, Pall. 10, 18. prata, Cat. 50. Varr. 1, 20. *quod alias vocant submittere. Plene defendere prata a pastione, Varr. 1, 37. defendenda a pecore prata, Col. 11, 2.*

Defero. deferre manipulos, Col. 10, 315. *h. e. in forum fere vendendi causa. Vid. de hac notione Salmas. ad Tertull. pall. p. 454. deferre ex arbore in terram, Varr. 1, 40. idem quod differere & demittere. * deferri pro differri legitur Col. 11, 3.*

Defervefacito bene, Cat. 157. defervefacito in plumbeo, Cat. 122.

Defervescit foenum, Col. 2, 19. fructus, Col. 9, 15. defervescent æstus, Varr. 2, 2. deferbuit mustum, Col. 12, 21 & 38. cum deferbuerit mustum, Col. 12, 20. aquam ubi lupinus deferberit, Cat. 96.

Deficitur species pondere, Col. 2, 6. si deficitur memoria, Col. 7, 9. defici segetibus, Col. 3, 8. stercore, Col. 2, 15. lacte, Col. 7, 12. rebus omnibus, Col. 2, 16.

Defigere sarmenta, Col. Arb. 3.

Defingere panes, Cat. 74 & 121.

Definire urbis ambitum, Varr. 2, 1.

Detlexu frangitur palmes, Col. 4, 26.

Deflo. deflare summum amurcæ, Varr. 1, 64.

Deflorescere, Col. 2, 10. 4, 19.

Scripta. R. R. Vol. IV.

I

L E X I C O N

Defluunt ossa carne liquefacta, Veg. 4, 8. defluentes maturitate uvæ, Pall. 10, 17.

Deforis, *extrinsecus*, Veg, 1, 9 & 15. 2, 15.

Deformatus ad tabulæ speciem, Varr. 3, 5. *vid.* deformato.

Deformato. deformabis areas, Cat. 161. *Notanda infrequens verbi deformare notio, pro eo quod est delineare. Varro quoque ita usurpavit 3, 5. Vitruv. lib. 1, c. 1: Deinde graphidos scientiam habere (oportet) quo facilius exemplaribus pictis, quam velit operis speciem deformare valeat. Et lib. 5, c. 8: Horum autem ornatus sunt inter se dissimiles, disparique ratione, quod Tragicæ deformantur columnis, fastigiis & signis, reliquisque regalibus. Meurs.*

Defricata dolia, Col. 11, 2. *vid.* Defrictus.

Defricare radicem, Col. 12, 56. aqua frigida, Col. 6. 14. urina vulnera, Col. 6, 7. defricanda quotidie corpora pecudum ut hominum, Col. 6, 30.

Defricta redulceratur cutis, Col. 7, 5. defricto alio extenuatur scabies, Col. 6, 13.

Defrigescit coctura, Col. 12, 20. defrixit, Col. 12, 21.

Defringere collum, Cat. 88.

ne Defrudet segetem, Cat. 5. *An defruget, i. e. frugibus spoliet, quod etiam excantare fruges Plin. 18, 2, & Virg. Ecl. 8 latas alio traducere messes. Sylb. cui nescio an aliquis assensus sit. Multo melius Cl. Facciolatus probat segetem ne defrudet, h. e. ne quid de semine furetur. Defrudare vinum, Cat. 24. Ursino legendum videbatur defrutare: cui conjecturæ, quamvis receptæ a Meursio & Popma, non assim accedere. Neque enim hic de vinis defrutandis sermo est, nulla siquidem coctionis mentio. Crediderim potius defrudare vinum esse adulterare, καπηλεύειν, vel honestiore verbo & Catoniano concinnare, h. e. alienum ei saporem conciliare, & ita gustantes decipere & defraudare. Quidni defrudandi vocatur Cato, cum sui seculi alter Cato Plinius 14, 20, post enumerata conditura genera, Tot, inquit, beneficiis placere cogitur: & miramur noxium esse. Ceterum nescio quis, Popmam & Meursium secutus, in Fabriano thesauro adscripsit, rectius defrutabis. Malo hoc ipse monere, quam usu mihi venire, quod de Didymo Grammatico narratur, cum historiae quidam ut vanæ repugnaret, ex ipsius libro eam prolatam esse. Quæquam in minutis hoc genus observatiunculis non nobis modò, sed doctoribus etiam accidere facile potest, ut nobis ipsi contra-*

R U S T I C U M.

dicamus. Defrutare vero sine ulla dubitatione est Col. 2, 22.
h. e. decoquere vinum, ut defrutum fiat.

Defrutarium, *int. vas*, Col. 12, 20. & defrutaria va-
 sa, Col. 12, 19. defrutaria cella, Col. 1, 6.

Defrutum, *vini dulcis & cocti genus, a defervendo dictum,*
ut ex Pall. 11, 18 repetit Cresc. 4; 24 extr. A Columella
12, 20 & 21 ita describitur, ut a Plinio sapa, de qua s. l.
nimirum ubi ad tertias mustum decoquitur, duabus adeo par-
tibus pereuntibus. Contra Palladius & Crescentius l. c. generatim
definiunt: defrutum, ubi mustum ad spissitudinem fortiter
despumatur, eodemque loco carenum, de quo s. l. ad hoc genus
vinorum referunt. De etymologia & reliquis, quæ disputari hæc
de re possunt, multa Linden. Sel. Med. 10, 36 sq.

non Defugio, quin dicam, Varr. 2, 4.

Defundito aquam, Cat. 156. defundat in labra, Col.
 12, 50. defundere in nares, Veg. 3; 2 & 15. per os, Veg.
 3, 33, 57 & 67. per narem dextram, Veg. 3, 51. in fauces,
 Veg. 2, 12. *conf.* Diffundo.

Defusa per stramenta cera; Col. 9, 16.

Degenerat furculus, Col. 3, 9. degenerant frumenta,
 Col. 2, 9. semina etiam lectissima, Col. 3, 10. * degene-
 rat animos Venus teneris canum concessa, Col. 7, 12. *h.*
e. degeneris reddit.

Degere sarmenta de vineis, Cat. 37. *h. e. detrahere. Vistor.*

Degero reposuimus ex MS. Veg. 1, 13 & 17. *vid.* Digerō.

Degravari pondere, mole, Col. 1, 5. 6, 2.

Dehorito amurcam, *pro dehaurito*, Cat. 66.

Dejecta & mota cervix, Col. 6, 14.

Dejicere vites de arbore, Cat. 32. oleam, Cat. 3. alvum
 superiorem, Cat. 156. *h. e. vomere.* animal curandi causa,
 Veg. 2, 24. *vid.* Deponere; Elidere. dejicere per nares, *in-*
fundere, Veg. 2, 3. 3, 67 & 68. coles vitis, *h. e. rese-*
care, Col. Arb. 9. facile dejiciuntur casei caprini (*per al-*
vum inferiorem.) Varr. 2, 11.

Deinceps constitutæ arbores, Varr. 1, 14. septimus deinceps
 Prætorius in gente nostra, Varr. 2, 4. deinceps mo-
 vetur totum solum, Col. 2, 4. * ut deinceps præcipiemus,
h. e. statim, Col. 2, 11.

Deintus, *a parte interiori*, Veg. 3, 4.

Dejungere boves, Veg. 3, 4.

Delacrimare, Col. 4, 9.

Delapidare agrum, Cat. 46.

L E X I C O N

Delapsus aquæ non habet locus, Varr. 1, 6.

Delectare oves, Cat. 30. *i. e. detinere & quasi deligare, ut fecunditatem agro concilient. Conf. Plin. 17, 6.*

Delectus militum, Varr. 3, 2. quotannis habendus in gregibus, Varr. 2, 5.

Delegare curam villicæ, Col. 11, 2. pecuniam, Cat. 149. *vid. Relegere.*

Deletis radicibus, Col. 11, 3.

Delevato plagam ferro, Col. Arb. 6. *ita levato*, Col. Arb. 8 & 26.

Deliaci, & Deliacæ gallinæ, Varr. 3, 2. Col. 8, 2. *cf. Plin. 10, 71.*

Delibatus, Col. 12, 1. *h. e. noxa qualicunque affectus, ut contra illibatum robur &c.*

Delibo. ne delibent agni cursitantes aliquid membrorum, Varr. 2, 2. *Crescentinus addit glossam, i. e. destruant. ne bos extremo jugo truncum delibet*, Col. 2, 2.

Delibratus cortex, Col. 12, 56. ramus, Pall. 3, 17. delibrata stirps, Col. 5, 11.

Delibro. delibrare arborem, Col. 5, 11. radicem, Col. 5, 6. delibrandus cortex fissus, Col. 4, 24.

Delibuto tergore medicamina perbibet, Col. 7, 4.

Deliciares tegulæ, *vid. Conliciares.*

Deliciarum oblectamenta, Col. 8, 8.

Deliculæ oves, Cat. 2. armenta delicula, *ibid. Turnebus 28, 47 delicula intelligit, quæ vel ætate vel morbo delinquant & deficiunt. Non dubito esse diminut. ex*

Delicus. delici porci, Varr. 2, 4. *a lacte recens depulsi.*

Deligere uvam, Cat. 112. oleam, Cat. 144. *ut nostri ablesen. fructum*, Col. 5, 10. Arb. 21.

Deliquescunt cum musto poma, Col. 12, 41.

Deliquo vinum in alia vasa, Col. 12, 39.

Delius Pæan, Col. 10, 224.

Delphica laurus, Cat. 8. Col. 10, 217. *cf. Plin. 15, 39.*

Delphinus exoritur, Col. 11, 2. Delphini exortu, Varr. 2, 5. occasus, Col. 11, 2.

Delutare habitationem, Cat. 128.

Dematricati nisi fuerint admissarii, Veg. 4, 7. *h. e. sanguis emissus a matrice; ubi vid.*

Demereri aliquem amœnitate, Col. 1, 4.

Demergere, depangere, deponere surculum, *synonyma*, Col. 3, 18. demergere surculos, Pall. 3, 17. ungulas, Col. 2, 18.

R U S T I C U M.

Demersus terræ ramus, Pall. 3, 17.

Demessi favi, Col. 9, 15. 11, 2.

Demetitis flores, Col. 10, 304.

Demissus sanguis in pedes, Col. 6, 12.

Demittere taleam, Cat. 45. sanguinem, Col. 6, 30. per cornu, Col. 7, 10. *add.* 6, 9.

Demosthenes orator, Col. 1, Præf.

Demseris odorem, Cat. 110.

Demutilare cacumina, Col. Arb. 11.

Denarii argentei pondus, Col. 7, 8. pondus unius denarii, Veg. 2, 6. *Est drachma Græca.*

Denicalibus feriis, Col. 2, 22. *Festi Pompeji verba hæc sunt:* Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Græci enim νεκρῶν mortuum dicunt. *Tu dispice, an ex hisce doctissimi grammatici verbis scribendum sit denicalibus feriis, tanquam ἀπὸ τοῦ νεκρῶν formato vocabulo. possumus & denicales legere, ut a numero denario distinctum sit, sicut novendiales dixere a numero LX dierum. Beroald.*

Denigrat terram amurca, Varr. 1, 55.

Denotet quales sint nati, Col. 7, 9.

Dens aratri, Col. 2, 4. dentes ætatis indices in equis, Varr. 2, 7. Col. 6, 29. Pall. 4, 13. Veg. 4, 5. dentium in animalibus numerus & genera, Veg. 4, 1. dentes brocchi, canini, columellares, Varr. 2, 7.

Denticulatæ falces, Col. 2, 21.

Denticuli recurvi, Pall. 7, 2. aperire nituntur gingivas tumentes, Pall. 1, 28.

Dentitio prima pullorum, Veg. 2, 25.

Dentix. denticies pisces, Col. 8, 16.

Deorsum versus ibit (*de alve purganda*) Cat. 156. curvantur palmæ, Col. 4, 20. spectantes ollæ, Col. 12, 43. deorsum versus pressi lumbi, Varr. 2, 7. deorsum facias, *h. e. veritas*, Pall. 3, 25. verso acumine, Pall. 12, 7.

Depangere malleolum, Col. 3, 16. 11, 3. cacumina ficorum, pirorum, Col. 3, 21.

Depaverint herbas rosidas, Col. 7, 5.

Depellere agnos, *a matre remove*, Varr. 2, 2. depellenda soboles, Col. 7, 6. *vid.* Depulsus.

Dependitur plus in operis avocandis &c. Col. 11, 1. merces, Col. 5, 1.

Depereunt in usu, Col. 12, 50. deperit repente sapum animal, Veg. 1, Præf. *it.* 4, Præf.

L E X I C O N

Depexa coma, Col. 10, 188.

si Deplanaverit oculus, *h. e. planitiem & levitatem amiserit*, Veg. 2, 19. *Sed legendum deplanaveris, ut 2, 22, & deplanes, ibid. h. e. planum abrasa scabritie facias.*

Deplantare, Varr. 1, 40 & 43. *significat ab ipsa stirpe vel majore ramo revellere, ut furculus ita avulsus latiore basin habeat: cui opponitur defringere. Sed Plinius 17, 33 idem est, quod serere, deponere.*

Deplere oleum, Cat. 64 & 66. *vid. Capulator, Capulare. & defundere in labra, Col. 12, 50. * animal, h. e. venam ei secare, Veg. 1, 13, 22 & 24.*

Depli, Veg. 3, 28, *in bdellii mus.*

Deplorant vites, Pall. 3, 30. *vid. Lacrimare.*

Depluit Juppiter imbrem in sinus matris, Col. 10, 206. *Al. defluit. Vid. quæ de verborum istorum cognatione & promiscuo usu disputamus ad Fabri thesaurum.*

Deponit florem frumentum, Pall. 6, 1. * deponere cuneum, *demittere, inferere*, Pall. 3, 17. * deponere malleolos, *plantare in terra*, Col. 3, 3. furculum, Pall. 3, 17. stirpem vitis, Col. 1, 1. ulpicum, Col. 11, 3.

Deportatio, Cat. 144.

Depressius pastinetur solum, Col. 11, 3.

Deprimere plantas, Col. 11, 3. *deprimente locum palo, in quo ponatur talea*, Pall. 3, 18. *deprimuntur semina in regesto*, Col. 4, 1.

Depfere manibus, Cat. 76. coria, Cat. 135. *ubi depfueris*, Cat. 76.

Depsticius panis uti fiat, Cat. 74.

Depsta coria, Cat. 135. depsto luto oblinere, Cat. 40 & 41.

Depulsi a matribus agni, Varr. 2, 2. & mamma porci, Varr. 2, 4. *vid. Depello.*

Depurgatos caules, Col. 12, 9.

Depurgo. depurgato, Cat. 50 & 112. *depurgare sordes*, Col. 9, 14.

Deputatum, *decisum*, Col. 3, 10.

Deputo vineam, Cat. 49 & 50. Col. 4, 23. *arbores*, Col. 11, 2. *deputandi falce palmites*, Col. 5, 6. * *deputare steriles vaccas aratro*, Pall. 4, 11. *h. e. destinare. Sic Pall. 10, 10. 12, 11.*

Derides? *vox fidem negantis, vous vous moqués*, Varr. 3, 1.

Deridiculum est, Varr. 1, 18.

R U S T I C U M.

Derivanda sulcis palus, Col. 2, 17.

Derogabit ætati arboris, Pall. 3, 25. derogare fructibus suis, Pall. 1, 6.

Descendere gradatim, *de his, quæ magis perficiuntur*, Varr. 2, 1. *Quamquam vitia accusat deliciasque.*

Desciscunt malignitate naturali semina, Col. 3, 10. *add.* 3, 2.

Describunt cœlum astrologi, Varr. 2, 1.

Descriptio hortulorum, Col. 4, 18. * *In descriptionibus animalium casus mutatur, e. g. Varr. 2, 5, 7 & 8. numerus, Varr. 3, 9.*

Descriptus. descriptæ vites, *ordinatæ*, Col. 3, 21.

Defecare segetes & prata, Col. 11, 1. viciam, Col. 2, 18. prati jugerum, Col. 11, 2. a vite, Col. 12, 43.

Defecta herba, Col. 2, 18.

Defectio stramenti, Col. 6, 3.

Deserere possidendo, Col. 1, 3. *plus possidere quam colere possis, quæ ratione aliis excluduntur.* * *desero, planto, vid.* Desitus.

Deses intra tecta, Col. 12, 1.

Desideria naturalia, *fames*, Col. 10, Præf. desideris naturalibus (*coitus*) angî, Col. 6, 27.

Desidero. desideratur foecunditas ab Amineis, Col. 3, 9. * *minime desideratur vapor ignis, h. e. noxius est*, Col. 12, 50. *Eodem modo optimi scriptores utuntur formula, non opus est. Cic. pro Cluent. 50 extr. Ut si quid aliquando, quod non opus esset, a se esset dictum, posset se negare dixisse. Ita Liv. 27, 48 pr. Non opus esse castra dilatari. Simile est Ter. Phor. 5, 3, 15: Hei pæne plus, quam sat erat (dixi) &c. Add. quod de ἀχρεῖας, inutilis, observat Clarkius ad Il. 2, 269. * ut examina desideremus, Col. 9, 8. positum videtur pro consideremus. Ita sequitur, ut morbo laborantibus remedia desiderentur, Col. 9, 13. h. e. circumspiciantur.*

post Desidiâ, longam æger lætas segetes affert, Col. 2, 18. *Sed alibi deses terra Val. Flac. 3, 660.*

Desidiosiores, Varr. 2, Præf.

Desido. in imo quod desederit, Cat. 112. desidit ovum plenum, Varr. 3, 9.

Definit oriri piscis, Col. 11, 2.

Desistens auctumno, Varr. 2, 3.

Delitis feminibus, a desero, Varr. 1, 23.

Desolare agros profugiendo, Col. 1, 3.

L E X I C O N

Despernat opes Alexis, Col. 10, 298.

Despicietur area, Col. 1, 6.

Despondent animum volucres & moriuntur, Varr. 3, 5. *Conf.* Varr. 3, 16. despondere *simpliciter*, *omisso* animum, Col. 8, 10. despondere sapientiam, *h. e.* *spem amittere illius consequendæ*, Col. 11, 1.

Despumare, *est spumam auferre. Sed illud apud nostros fere scribitur dispumare, ubi vid. * del. umare est mittere sanguinem de palato equorum. Apparet hoc ex Veg. 2, 34. Hinc intelligimus, quid sit despumantur equi tertio gradu à dentibus*, Veg. 1, 22. *add. 2, 6 & 28. Ita Laur. Rufus in Hippiatria, cap. 129, sub titulo de spumaturis ungularum agit de sanguine inde emittendo.*

Despuo, *in superstitione*, Varr. 1, 2.

Destillationi omnis humor præstat augmentum, Veg. 1, 44. destillationem patitur cervix equi, Veg. 2, 43.

Destinanti pullo præbet ubera equa, Col. 6, 37: *h. e. appetenti. MS. Gæf. desideranti. quam glossam puo.*

Destinati in ordinem sulci, Pall. 12, 7. *directi.*

Destituta humus, Col. 2, 1.

Destringere, *vid. Distr.*

Destruunt quæ contulerunt beneficia, Col. 4, 3.

Desub cirro, Veg. 2, 54. cirris, Veg. 4, 4. gamba, Veg. 3, 22. 4, 4. locis, Veg. 2, 53. massa, Col. 12, 34. oculo, Veg. 2, 19. pedibus, Pall. 11, 21. *vid. De.*

Desucto flore, Pall. 1, 37. *de apibus.*

Desuefiunt minutatim catuli, Varr. 2, 9. *h. e. separantur a matre. Nostri entwahnen.*

Desugunt pavimenta, quæ funduntur, Pall. 1, 9.

Desultor, Varr. 2, 7. *Genus equitum, qui in ludis de uno equo in alium desiliebant. Copiose de illis Torrensius & Marc. Donatus ad Suet. Cæs. c. 39. Scaliger ad Manik. l. 3. p. 253. Dempster ad Rosi. 5, 24. Scheffer. de re vehic. 2, 11. Schætzg.*

Desuo. desuere imbricibus cupam, Cat. 21.

Desuper calcato, Col. 12, 16. spissius terra calcatur, Pall. 2, 15. tectus gypso, *ibid.*

Detectæ a superiori parte haræ, Pall. 3, 26.

Detergeo. fastidium, Col. 8, 10. lanuginem pomis Cydoniis, Col. 12, 45. palmites, Col. 4, 27. 5, 5. se parietibus, *h. e. adfricare*, Col. 7, 5. deterget se lingua bos, Col. 6, 6. detergeri spongia, Col. 6, 9. 12, 48.

Deterius fit, Varr. 2, 4. *pro damnosum est.*

R U S T I C U M.

- Detero. deteras herbam verbenam, Veg. 3, 1. *add.* 3, 2, 67 & 70. deteruntur frumenta, Col. 1, 6.
- Detinent fabæ operas duas, Col. 2, 13.
- Detondere, Cat. 96. Col. 4, 23. Varr. 2, 4.
- Detrahere poma arbori, Col. 12, 44. matri (viti) flagellum, Col. 3, 17. viti furculos, Col. 4, 29. uvam, Col. 12, 43.
- Detrita frumenta, Col. 2, 21. scilla, Col. 6, 27. detritum milium, Col. 6, 12. semen τοῦ ὑερκνάμου, Col. 6, 38.
- Detruncari superiora, Col. 5, 6.
- Deturbare pampinos, Col. 4, 27.
- Deucalionæ cautes, Col. 10, 67.
- Devehere mulctram, Col. 7, 8. *h. e. ipsum lac in mulctra vel sino in forum deferre.*
- Devexum leni clivo solum, Col. 1, 6.
- Deum jugeri, Col. 5, 1.
- Devorat sumtu fructum vinea, Varr. 1, 8.
- Deus Mæonius, *Homerus*, Col. 1, Præf. Deo majore, Col. 10, 217. *i. e. majore Apollinis ad poesin auxilio. Schætzg.*
- Dii rustici, Varr. 1, 1. facientes adjuvant, *ibid.*
- Deussit urina genitalia, Col. 6, 30.
- Deusti cimicis nidor, Col. 6, 18.
- Dextans jugeri, Col. 5, 1.
- Di & de *frequentissime confundi in plerisque compositis, etiam apud nostros auctores observamus; v. g. diffundere, digerere.*
- * di & z in Glycyrrhiza, *pro quo est Glycyrrhidia.*
- Diabetes, Διαβήτης, *sipho*, Col. 3, 10.
- Diæresin dabis, *refecabis ulcus*, Veg. 2, 43.
- Diagridium, Veg. 3, 33. *est succus Scammonia in coroneo malo decoctus.*
- Diametros areæ, Col. 5, 2.
- Diamoron ut fiat, Pall. 10, 16.
- Dianaria radix, quam Artemisiam dicimus, Veg. 2, 6, 3, 33.
- Diapente medicina, Veg. 1, 16. diapenton specierum numero nuncupant, *quas nominat* Veg. 1, 64. diapenten potionem, Veg. 1, 11, 12, 14, 15. diapenton, Veg. 1, 10 & 12. 4, 8. *utrumque forte debetur ruditati librariorum.*
- per Diastema ut composito corpore sint, Veg. 1, 22. *per intervallum cibi. Sic etiam placebat Platnero.*
- Dice, *pro dic*, Varr. 1, 9.
- Dictator ab aratro, Col. 1, Præf.

L E X I C O N

Dicto. modus, quem dictabit humi lætitia, Col. 4, 24. forma, quam dictavit consuetudo, Pall. 1, 20.

Dicto audiens sit domino suo, Cat. 142.

Diducere cuneo, Col. 5, 11. lanam, Col. 7, 4. litem, Col. 3, 13. *Ita enim reposui ex Gæf. pro vulg. deducere.* diducuntur laciniae, Col. 7, 6.

Diem meridiæ dividere, Varr. 3, 2. in diem vivere (*ab-
jecta futuri cura*) Col. 3, 3. diē diutius non habere opera-
rium, Cat. 5. diebus nonis modo res urbanæ usurpatæ,
Varr. 2, Præf. dies brumales horarum IX, Col. 11, 2. ci-
viles, Varr. 1, 28. interpositis diebus, aut singulis men-
sibus, Veg. 2, 58. * Die vendere, Cat. 150. *tempori.* dies
argento ex K. Nov. mensium X, Cat. 146. *Hic in omnibus
emtionibus, cum solutio non sit numerato, est dies X mensium.
id ex eo opinor, quod primum fuit dies annua, cum esset in
anno X menses: post ubi annus auxit, nihilominus in his con-
tractibus ea dies remansit, sed nominatim expressi X menses.
Similiter tempus luctus Romulus anno definivit; & postea iidem
X mensium fuit, ut annotavi ad Varronis Satyræm Geronio-
didasc. Popm. in diebus pecuniarum, Col. 1, 7. diem præ-
gnationis idem bis habere non potest, Varr. 1, 44. * dies
pro sole. Schættg. Col. 7, 3: dum dies arvis gelicidia detrahat.
in Dieta, Veg. 2, 9. forte in die.*

Differre plantam, *differere*, Varr. 1, 43. Col. 11, 3. di-
stulerunt oculos suos plantæ per longa internodia, Pall. 4, 10.

Difficile nascitur, Pall. 2, 7.

Difficiliter, Col. 5, 3 & 7.

Diffindere meridiem somno, Varr. 1, 2.

Difformitas, *pro deformitas*, Veg. 3, 17.

Diffundere (*vinum in dolia aut serias, in quibus obturatis
& picatis servetur*) Col. 12, 28. *add. 3, 2. * radices*, Varr.
1, 37. * si diffuderit se cupa, Pall. 1, 18. *h. e. vitium fecerit,
& vinum effuderit: modo non legendum sit diffiderit. * dif-
fundere per narem medicamentum*, Veg. 1, 45. in fauces,
Veg. 2, 6. *ita 3, 15 pro defundere: quod etiam alicubi
est in MS.*

Diffusus per multa volumina scriptor, Col. 1, 1. diffusa
materia, Col. 11, 1.

Digerere semen, Cat. 161. mel liquefactum in formas,
Pall. 7, 7. stercus in pratæ, Col. 11, 2. ut per ventrem di-
geratur humor infestus, Veg. 1, 14. digereretur morbum,
Veg. 1, 14. *add. 1, 24. In his divisionis & distributionis*

R U S T I C U M.

quadam notio inest. * tepesactam (portionem glutinosam) digeras, ut inspissetur, Veg. 3, 66. *h. e. caloris ope particulas fluidas dissipet.* * pro degerere scriptum a Vegetio an librariis? 1, 13 & 17. 2, 6 & 9. 3, 1, 2, 3, 4, 23 & 66. In quibusdam locis etiam MSS. degerere.

Digestionis auxilia concitat vinum scillites, Pall. 8, 6. per digestionem decoctus cibus, Veg. 1, 40.

cum Digitalibus legitur olea, Varr. 1, 55. *Vett. libr. digitabulis.*

Digitelli flos, Col. 12, 7. *Non habent herbarii. Cogitabam de Digitali, itemque de Digito veneris: sed neuter in condituris est.*

Digiti primores, Cat. 21. *Turnebus 25, 20 interpretatur tenuiores & graciliores.* * digiti impares gallinarum laudantur Varr. 3, 9. digitis quinis gallinae, Col. 8, 2.

Dignitas amplitudinis & coloris in bobus, Varr. 2, 5. cum dignitate sunt asini, Varr. 2, 6. canes, Varr. 1, 21.

Dignor. non dignantur architecti comprehendere modum aedificiorum &c. Col. 5, 1.

Dignoscere suos & alienos non potest, Col. 8, 5. dignoscitur sapore, Col. 2, 2.

Dijuncti a matribus equuli, Varr. 2, 7. dijuncta ab agriutilitate, Varr. 1, 23.

Dijungere, disjungere, Varr. 1, 2 & 3. asinum ab opere, Varr. 2, 6. dijunguntur agni a mamma, Varr. 2, 1. catuli, Varr. 2, 9.

Dilabitur vestis sitis, Col. 12, 3.

Dilapidans grandine labores hominum, Col. 10, 330.

Dilatio noxia in re rustica, Cat. 5. Col. 1, 8. 11, 1.

Dilecta vitis novella, *h. e. diligenter culta*, opponitur neglectae, Pall. 1, 6.

Diligentiae inimicissima somnus & vinum, Col. 11, 1.

Diligunt crescere, *amant, solent*, Pall. 3, 25.

Diluere, Cat. 69. membra pecorum tonsa, Pall. 6, 8. muria olivas, Pall. 12, 22.

Dimicare aciem, Col. 9, 9.

Dimidio maturius, Col. 11, 1. dimidium acetabuli polenta grandis, Cat. 108.

Dimissus in nuce cortex, Pall. 2, 15. sanguis in pedes, Col. 6, 12. *vid. Demissus.*

Dimitto. dimittunt ex se oleum baccae, Pall. 2, 19. dimittitur sanguis, *vena secta*, Varr. 2, 1. * dimittere pam-

L E X I C O N

pinarium, *h. e. submittere*, Col. 5, 6. Sic Pall. 3, 12 & 13, 4, 7. 6, 2. 11, 8. * *Generatim relinquere notat*. Dimittunt ternos pedes inter singulas vites, Pall. 3, 9. dimittas spiramenta, Pall. 12, 22. dimittitur pars favorum quinta, Pall. 7, 7. tenui caule dimisso, Pall. 9, 5. ut aliquid dimittatur hæerere, Pall. 6, 7.

Dindyma castra Cybelles, Col. 10, 220. *vid. Cybel. sub Dio. vid. Dium.*

Dionæis redimitur floribus, Col. 10, 286. *Dione mater Veneris. Venus Dea hortorum est. Popm.*

Διφθέρας senes in comædiis vocantur, Varr. 2, 11. *Loquitur de comædiis, quas novas appellabant: priscarum iam etiam poeta ostendunt, hoc vestitu pastores usos fuisse, ut Aristophanes in vesphalis. inducit enim Strepsiadem cum filio illo loquentem, "Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἰγὰς ἐκ τοῦ φελλέως, "Ὅτ' περ ὁ πατήρ σου, διφθέραν ἐνημμένος. Nam διφθέρας etiam veteres appellasse membranas, in quibus (ut nos quoque facimus) scriberent, ostendit Cicero in epistola ad Atticum, cum de parte suorum librorum, quos de Academicis quæstionibus conficeret, ut ad Varronem mitteret, loqueretur. inquit enim, Quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. Idem etiam significabatur proverbio illo, quod dicebatur in eos, qui nimis vetusta referrent, ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγειν. Adagium apud Suidam explicatum. Victor. Similia his disputat vir doctissimus Varr. Lect. 26, 23.*

Dipondarius orbiculus, Col. 4, 30.

Dipondii semissis, Col. 11, 2. *duo cum dimidio. dipondio semisse, .ibid.*

Diradiare vitem, Col. 5, 6. *Vet. editio dirarare. Sylb. Nescio quam veterem editionem indices Sylburgius. Nostra quidem non habent.*

Directi dentes, Varr. 2, 9. *opp. brocchis.*

Diribere, Varr. 3, 5. *vid. Dirimere.*

Dirigere ad metam, Varr. 1, 4 & 18. *contemplationem suam, Col. 3, 12. diriguntur ordines, Col. 3, 15. ne alter ramus sub alterius linea dirigatur, Pall. 3, 13. * in dirigendis potionibus, Veg. 1, 19. vulg. pro degerendis. vid. Diger.*

dum Dirimentur suffragia Varr. 3, 2. *Ita legendum, quamvis in VV. CC. sit, diribentur. & infra cap. 5 legendum idem dirimerent. nam ibi V. C. habet diriperent. Lucan. 5: Et non admittæ dirimit suffragia plebis. Cic. ad Q. Fr. 3, 4: Cato diremtis tabellis. Urs. Puto, me repræsentandis Varronis vir-*

R U S T I C U M:

bis quam proxime ad veritatem accessisse. Ex dirimentur ortum est illud diribentur, bonum sane verbum, sed cui locus esse videtur proprie, cum euntibus ad suffragia ferenda tabellæ ministrantur: dirimuntur autem, vel diripiuntur forte, ac distribuuntur, cum confusa in unam sitellam vel loculum discernuntur, ut appareat, quis candidatus suffragia plura vulerit. De hac diremptione sermonem esse, indicant verba, cum suffragium tulissemus. De dirimendis suffragiis hic sermonem esse etiam volunt Mamutius ad Cic. ad Q. Fr. 3, 4. itemque Sigonius emend. 1, 14, & qui has epistolas Hagæ Comitum 1725 ad Grævianam rationem edidit.

Discessere a qualitate sua, Col. 3, 2.

Discindito falicem Græcam, Cat. 40.

Disciplina ruris, Col. 1, Præf. it. 1, 1. villaticæ pastionis, Varr. 3, 2. fici, Pall. 7, 5. servetur, Pall. 6, 6. si loci patitur disciplina, Pall. 12, 4. disciplinam alienam caveto contemnas, Cat. 1. disciplina simili, Pall. 12, 17. * disciplina mores facit, non naturæ tantum, Col. 7, 12. disciplinis liberos excolere, Col. 4, 3. in disciplinis peccando discitur, Col. 1, 1. disciplinis illustribus eruditus, Col.

5, 5.

Discipuli persona consideranda, Pall. 1, 1.

Disco. didicit ferre totius orbis fruges Italia, Col. 3, 8. discendum quod ignoras, Col. f, 8. 11, 1.

Discocto farre, Pall. 1, 29. discocta in furno ficus, Pall. 4, 10. sed al. cocta.

Discolor lanæ lingua, Col. 7, 3. discolores ceræ, Varr. 3, 17.

Discordante natura, Pall. 9, 5.

Discrepant cum priscis, Col. 1, 1. nominibus vitium etiam vicinæ nationes, Col. 3, 2.

sine Discretionem, Pall. 8, 4.

Discrimen, quo divisa est bovis ungula, Col. 6, 15. 7, 5. puro discrimine pectita tellus, Col. 10, 94. quæ rastro dentibus, quasi pectine, polita est ac discriminata. Vocatur autem discrimen ornatus ille, quando acu discriminati comæ in duas partes per medium caput erat divisa. Purum autem discrimen vocatur, ut purum caput, sic simpliciter discriminatum ab alio mulierum ornatus, quando scilicet capilli torti erant & calamistrati. Excerptimus hæc e Salmasio ad Solin. c. 37, p. 534, qui plura ibidem habet, quæ conferri merentur. Vid. eundem de Cæsarie & Coma p. 269 sq. Schættg.

L E X I C O N

- Discriminatum, Varr. 1, 7.
 Discutitur mentis error, Col. 6, 35.
 si Dishiascent arbores, Cat. 12.
 Disiectos palos reponere, Col. 11, 2.
 Disiuncti opere boves, Col. 6, 15. *vid.* Dijun.
 Disjungitur ab opere bos, Col. 2, 3. 6, 14. Veg. 3, 4
 Dispalatæ *forte leg. pro* displicatæ, Varr. 3, 16.
 Dispariles qualitate vites, Col. 3, 2. disparile pabulum,
 Varr. 2, 11. dispariliter habent momentum, Varr. 1, 6.
 Dispendiosa cunctatio, Col. 2, 21.
 Dispereo. disperire solent fructus, Varr. 1, 11.
 Dispergunt se capræ, Varr. 2, 3. dispergere lactucam,
h. e. differere, disponere, Col. 11, 3. traducibus vitem, Col.
 5, 6.
 Dispersim scripserunt, Varr. 1, 1. 3, 2.
 Displicatæ apes, Varr. 3, 16. *forte* dispalatæ.
 ne Displodantur bobus ingredientibus pedes, Varr. 2, 5.
sed cani ingredienti, Varr. 2, 9.
 Disponere oculos arundinum, Cat. 47. brassicam, Col.
 11, 3. mentastrum inversis cacuminibus, Col. 11, 3. * in
 qua scrobe dispodemus inferere, *h. e. volumus*, Pall. 5, 2.
 de quo semen legere disponis, Pall. 11, 11.
 Dispositio & ordo res pulcherrima, Col. 12, 2.
 Dispositus furculo, segetibus, prato, fundus, Col. 2, 15.
 * mente, Col. 1, 1.
 Dispumare *pro* despumare *aliquoties etiam MSS. e. g.* Col.
 12, 38. Pall. 3, 25. 8, 7.
 Disfrarari & intercidi, Col. 4, 32. *vid.* Diradiare.
 Differere de materia, Col. 2, 1.
 Diffilit pix frigore, Pall. 10, 11.
 Dissimulatio, *negligentia*, Veg. 4, Præf. *Ita etiam de re mil.*
 1, 18 de salitione equorum, *h. e. arte insiliendi in equos*,
 quem usum usque ad hanc ætatem, licet jam cum dissimulatione
 pervenisse manifestum est.
 Dissimulare damnosam curationem, *h. e. Intermittere*, Veg.
 1, Præf.
 Dissipare stercoreis cumulos, Col. 2, 16. Pall. 10, 1. ut
 dissipetur late aqua, Varr. 3, 14. ne dissipetur fascia cor-
 ticis, Pall. 3, 17.
 Distabescit cum musto sal, Cat. 24. distabescat suspirium
 in aqua, Veg. 1, 11.

R U S T I C U M.

- Distantia non est in ponendis piris, *h. e. differentia*, Pall. 3, 25. *add.* 4, 10. 11, 14.
- Distendat rosa junci stamina, *h. e. impleat, rumpat corbem*, Col. 10, 306. distendunt curam villicæ, Col. 12, 44. *add.* 8, 2. distenditur sedulitas villici, Col. 1, 6. distentum temonibus corpus, Col. 6, 19.
- Disterere caseum in mortariolo, Cat. 75.
- Distichum hordeum, Col. 2, 9. *ut Hexastichon.*
- Distrieta bacca, Col. 12, 50. uva distrieta *legitur etiam pro* constricta, Pall. 11, 22.
- Distringere oleam, Col. 11, 2. baccam myrti, Col. 12, 38. muscum, Col. 4, 24. Destringere & *hic & ubique legi vult Cuperus Obsf.* 4, 5. *ubique nempe non significat in diversas partes trahere. Et sane Columellæ Codex Lipsiensis sæpe destringere habet, ubi de olea sermo est.*
- Diturbata restituere, Col. 11, 2.
- Ditem Jovi præposuit Proserpina, Col. 10, 273.
- Divaricatæ taleæ, Cat. 45.
- ne Divaricent boum ungulæ, Varr. 2, 5.
- Divertere humorem, Col. 7, 4.
- Diversoriæ tabernæ, Varr. 1, 2.
- Diverti ad aliquem, *de eo, qui ex via in ipsa urbe paulum deflectit*, Varr. 2, 11.
- Dividere diem meridie, Varr. 3, 2.
- Dividuum in domo nihil, Col. 12, Præf.
- Divina si faverint, Pall. 1, 1.
- Divini non consulendi, Cat. 5. Col. 11, 1.
- Divisuræ laterum, Pall. 11, 12.
- Divitiæ pecudes, Col. 6, Præf.
- Divortium veris & hiemis, Col. 4, 27.
- sub Divo, *an sub dio?* esse, Col. 6, 13. *it.* 12, Præf. sub divo certe Veg. 3, 4. & *MS. Lugd.* Pall. 4, 10.
- Diureticæ potiones, Veg. 3, 72. diuretica vina, Pall. 11, 14.
- Diutino sole vanescunt, Pall. 1, 10.
- ad Diurnitatem stirpis confert, Col. 3, 2.
- Do. dare *an vendere est* Cat. 138? dato bibere, Cat. 89 & 103. dare materias, Col. Arb. 6.
- Docenti & discenti opus est exemplo, Col. 11, 1.
- Dociles ad agriculturam, Varr. 1, 17.
- Docta & erudita palata, Col. 8, 16.
- Documenta, *indicia*, Col. 6, 29.

L E X I C O N

Dodrans jugerī, Col. 5, 1.

Dodrantalīs altitudo; Col. 11, 3. stirps, Col. 5, 6.

Dolabella expurgare si quid emortuum est, Col. 4, 14.

* terram dimovere, Col. 4, 24.

Dolabeiliāna pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Dolabra acuta abradito, Col. Arb. 10. * dolabris circumfodiuntur rosaria, Pall. 3, 21. dissipandæ glebæ, Pall. 2, 3.

Dolabratae secures, Pall. 1, 43. *Earum imaginem, ni fallor, expressit Grævius ad Florum 4, 10, 10.*

Dolet cor, Cat. 157.

Doliolum vitreum, Veg. 4, 13.

Dolium fictile, Col. 12, 54. dolia, quæ figuli faciunt, Varr. 3, 15. patentissimi oris, Col. 12, 6. in dolii utero, Col. 12, 4. doliorum in modum formata vasa, Col. 12, 4. dolia demersa humi, Col. 12, 18. *in cella, ut tolli & trahi pro arbitrio non possint. Talia fuisse dolia quædam, discimus ex Ulpiano l. 3. π. de tritico, vino, vel oleo leg. (33. 6)* In doliis non puto verum, ut vino legato & dolia debeantur, maxime si depressa in cella vinaria fuerint; aut ea sunt, quæ per magnitudinem difficile moventur. *Vid. ad h. l. Cujac. Obs. 2, 36, similiaque loca Ictorum laudata a Gothofredo ad l. 17. π. de actionibus empti & venditi. & add. Plin. 14, 27:* Mitiores plagæ doliis condunt vina, infodiuntque terræ tota aut ad portionem situs, *h. e. tanto profundius, quanto aer est calidior &c. Errat enim hic Harduinus. Vid. & Pall. 1, 18.* doliorum opercula, Cat. 11. dolia acinaria & frumentaria, Varr. 1, 22. amurcaria, frumentaria, vinaria, Cat. 10 & 11. nova imbui ut debeant, Cat. 69. ut picari, Col. 12, 18. picata, defricata, lota, siccata, Col. 11, 2. odorata ut fiant, Cat. 105. vindemiæ ut parentur, Cat. 39. Col. 12, 18. ut olivitati, Col. 12, 50. dolia musto spumantia, Col. 10, 432.

Dolitantes partes, Cat. 157.

Dolo. dolantur in quadrum perticæ, Col. 8, 3.

Domesticus labor matronalis fuit, Col. 12, Præf. * domesticum factum e fero, Col. 8, 14. domesticæ pecudes, Col. 10, Præf. aves, Col. 8, 15.

in-Domicilium suum revolant aves, Col. 9, 9.

Dominatur unum in rusticatione, Col. 1, 8.

Dominicæ habitationes, Col. 9, Præf.

Dominus quæ observare debeat, Col. 1, 7. 2, 1. domini oculi & vestigia, Col. 3, 21. 4, 18. præsentia, Pall. 1, 6.

R U S T I C U M.

coll. Col. 1, 1. cum domino, quem villicus docet, male agitur, Col. 11, 1.

Domitura boum, Col. 6, 2.

Domo. domare ad aliquid asinum, Varr. 2, 6. domandi expeditior tutiorque ratio, Col. 6, 2. Varr. 1, 20. ad domandum proni boves, Varr. 1, 20. *h. e. qui domentur. Talia gerundia, passive accepta, habet Cortius ad Sall. Jug. 62, 8.*

Domus. domo meæ, Cat. 134. hæc ubi domo nascuntur, Varr. 1, 8.

Donicum, *donec*, Cat. 146 & 149.

Dos. dotem vineis præparare, *i. e. pedamenta, vimina*, Col. 3, 3. dotibus magnis commendantur uvæ, Col. 3, 2.

Dossuarii aselli, Varr. 2, 6. *i. e. asini onus in-dorso ferentis. Nam antiqui dicebant dorsum & dossum. Schættg. dossuaria jumenta, Varr. 2, 10.*

Δρακὰς f. *δράκας* in canibus, vestigiorum articuli & unguis, Col. 7, 12.

Draco, palmes emeritus, pluribusque induratus annis; Col. 5, 5. *Sic Georgius Merula f. Alexandrinus. At Columellæ quidem locum non invenio; sed video verba hæc legi apud Plinium 17, 35, ubi, Nuper, inquit, repertum draconem ferere juxta arborem &c. Si est apud Columellam, miror, qui diligentiam & meam & aliorum effugerit, etiam Harduini, qui diligentissime cum Plinio Moderatum confert.*

Dracontios vitis, Col. 3, 2.

Dragantum, ita sæpe est apud Vegetium, ut ab auctore ipso videatur profectum, v. g. 1, 56, 58, 59, 60. 3, 12. *Est autem Tragacantha f. gummi hujus arbusculæ, teste Dodonæo p. 751. * cum dragante legitur Veg. 1, 33. * Dragantidis MS. Veg. 1, 59 & 60.*

Dragmas VIII, Pall. 8, 8 *etiam MS. Sylb. pro drachmas.*

Dryadum chorus, Col. 10, 264.

Dubito. eosque nemo dubitat quin optimi sint, Col. 6, 3.

Duco. duce, *pro* duc, Varr. 3, 2. ducere sulcum, Col. 2, 2. in propaginem virgulta, Pall. 12, 7. * ducat in se eosdem sapes, Pall. 11, 10. ducitur e cœlo ac terra salubritas, Varr. 1, 4. * *pro* inducere. supra ducenda est terra, Pall. 3, 25. calcem ducere, Pall. 1, 13. cicatricem, Col. 4, 22. * educere, evellere. fabam, Col. 11, 2. pilum, Col. 6, 32. * ducere peræque, Varr. 3, 16. *h. e. medio proportionali invento inæqualia pretia æquare. Nostri, eins in das andere rechnen.*

Ductim & cæsim opponuntur. Qui ductim putat vineam, *Scriptt. R. R. Vol. IV.*

K

L E X I C O N

prius applicat ferrum, & ita quæ destinavit præcidit, quæ cæsim, hunc ictus frustratur interdum, Col. 4, 25.

Ductu falcis facta putatio, non ictu, Col. 4, 25. ductibus fossarum siccetur ager, Pall. 6, 3.

Duceni quadrageni pedes, Col. 5, 3.

Ducentum, indeclin. pro ducentos, Col. 5, 3.

Duis bonam salutem, Cat. 141.

Dulcedo foli, Col. 2, 2. fructus, Col. 3, 1. * pro prurigne & titillatione, Veg. 3, 15. Hinc & pro morbo scabiei simili, Veg. 2, 52.

Dum tamen, Col. 1, Præf.

Dumtaxat, Cat. 49.

Duo villici, Varr. 1, 18. duo libros, Varr. 3, 1.

Duodecima una pars, Col. 5, 1. Scribi jubet unà cl. Ponteder., hic & paulo post semel atque iterum, ideo credo, ut intelligatur, una adverbium esse, non casum rectum ad pars relatum: quod nobis quoque, fateamur enim, ita videbatur.

Duodequingagesimo die, Col. 9, 14.

Duodequingaginta, Col. 9, 14. 12, 5.

Duplicem relationem ejusdem vocis suspicamur in Ut. Ita forte duas quasi personas sustinet præcipientem, Col. 9, 14. Amici in illo Cic. Læl. 13 extr. ut & bonis amici diffundantur. Videmur idem nobis observasse in Herodot. 1, 27, ubi opiat Cræsus, Αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσας ἐπὶ τοῖς τιμωμένοις ΕΛΘΕΙΝ ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἱπποισι. Quæ ad verbum ita videntur transferenda: Utinam Dii faciant in mentem insolentis venire, venire contra Lydos &c. Opera sane pretium videtur, diligentius ad hæc talia attendere., vid. Cort. ad Plin. Ep. p. 203. & nos ad 8, 6, 17 &c. * Duplex spina laudatur in equo, Col. 6, 29. * Duplices novem ficus, h. e. XVIII, Veg. 1, 38. si audias marginalem Sambuci observationem. Sed cum recurat 1, 56, & alias, ubi locum vix habet ea interpretatio, aliunde illud epitheton esse videtur: auctore Schol. Horatii S. 2, 2, 122 est bifida. * Duplicia quam numerus exigit, h. e. alterum tantum, Col. 1, 8.

Duplicat pretio redditum, Col. 12, 50. duplicantur incrementa, quæ speraveras, Pall. 12, 7.

Duplicatæ pulpæ, Pall. 4, 10. h. e. compressæ & inculcatæ, contractæque. Quæ interpretatio non absurda, credo, videbitur, si quis cogitaverit, non modo duplices & duplicari dici, qui vulnerati se contrahunt, (ἰδνωθέντας apud Homerum) ut ad Virg. Æn. 11, 45, Ovid. Met. 6, 293, Val. Flacc. 6, 509,

R U S T I C U M.

Strutium Theb. 3, 89, viri docti observarunt : sed Maximo etiam Vaierio 5, 1 extr. 1 duplicatum frigore corpus dici, defendente eam lectionem Gronov. Obs. 4, 19, cui hic Palladii locus suppetias ferre felices videtur.

Dupondarius forte leg. pro dipond. ubi vid.

Dupondium, duo pedes, Col. 3, 15. 4, 1 & 32. dupondio & dodrante altus sulcus, Col. 3, 13. dupondium semissem, Col. 6, 19. vid. Dipond.

Durabilis liquor, Col. 12, 38. ficus, Pall. 4, 10. falsura, Col. 12, 53.

Durabilitas frumenti, Pall. 1, 36.

Duracinæ vites, Col. 3, 2. uvæ, Cat. 7. Duracina Persica, Pall. 3, 25. 12, 7. vid. quos laudat Needham. ad Geop. 10, 13. inprimis Casaub. ad Suet. Aug. 76. Duracinæ primo vites dictæ videntur a duris acinis : deinde translatus nomen ad ea Persica, quorum caro ossibus vehementius hæret : ita certe Plin. 14, 3. duracina a reliquis distinguit.

Duramenta s. duramina in vite, Col. 4, 21 & 22. Pall. 3, 12.

Duratus rusticis operibus, Col. 1, 8. cf. 11, 1. * durata salibus aqua, Col. 7, 4. ea dicitur, quæ dura facta est, i. e. salsa & acida, cui rei plurimum confert sol. In qua duri sales, id est, valde salsi liquefacti sunt, & dura dicitur aqua ac durata, ut dura muria. Inde & sale durati pisces, pro salitis. Schættig. Vid. Dura muria.

Duritia ætatis repugnante, Pall. 4, 12.

Duro. durare ungulas, Col. 6, 37. * ficcitatem & ventos, Pall. 3, 9. Crescentius 4, 5 : quæ per ficcitatem durat, & ventos non timeat. Ponted.

Durus. dura muria, Col. 6, 30. 12, 6 & 7. est eadem quæ matura, salsissima, quæ durare proinde condita potest. Sic intellexit etiam Turneb. 17, 16. durum vinum suavi opponitur, Pall. 11, 14. Sic acetum durum Sammon. 40.

Dux. duces agricolarum Dei, Varr. 1, 1.

Dysenteria si jumentum apprehenderit, Veg. 3, 11.

Dysenterica passio, Pall. 3, 31.

Dyspepsia quo vino curetur, Cat. 127.

E.

Eadem. narra isti eadem, Varr. 2, 5. intell. opera, dum advocatus es.

LEXICON

Eapropter, Col. 8, 14.

Eatenus, qua, Col. 12. 9.

Eblandiatur lac igneam sævitiam morbi, Col. 7, 5. *h. e. blando calore suo evocet, & hoc ipso mitiget igneam sævitiam morbi.* eblanditus est mas superjectu (*de asini coitu*) Col. 6, 36. * eblandiantur solitudines ruris, Col. 8, 11. *passive, blandimento quodam vincantur, quo minus molestæ sint. Nisi tamen legendum eblandiatur.*

Ebrioso cum memoria cura officii subtrahitur, Col. 11, 1.

Ebulum ex segete vellito, Cat. 37. ebuli baccae, Col. 10, 10.

Eccum recta candidatus, Varr. 3, 17.

Ecedermia, Veg. 3, 54. *Est sine dubio Gr. ἐχέδερμία, licet ignota lexicis. Cardiacam habet S. M. inde forte, quia cor laborare credit vulgus in hoc morbo. unde & Germanis vocatur das Herzgespann.*

Echini falsi, Pall. 2, 16. marini condiuntur, Pall. 13, 6. * castaneæ, Pall. Inf. 155.

Echionii Bacchi palmes, Pall. Inf. 45. *Echion fuit unus ex iis quinque, qui reliqui fuerunt ex satione denium Cadmi. Ovid. Met. 3, 126: Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion, Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma, Fraternalque fidem pacis petiitque, deditque. Hos operis comites habuit Sidonius hospes, Cum posuit jussam Phœbeis fortibus urbem, i. e. Thebas. Unde h. l. Echionius, h. e. Thebanus dictus est Bacchus, quia matrem habuit Semelen, Cadmi Thebanorum regis filiam. Hesiod. Theog. vers. 917. Schætzg. Ἠχίοι, argutæ valles, Col. 9, 5. alia descriptio Pall. 1, 37.*

Edaces multi cibi, Col. 6, 2.

Ederacea frons, Cat. 54. materia, Cat. 111. ederaceæ baccae, Col. 8, 10. ederaceum vas vinum non continet, Cat. 111. Conf. Plin. 16, 63.

in Editiore silvæ fronde, Col. 9, 8. editissima ædificia, Col. 8, 8.

Edo, *priore corr.* Quod pecus libentius est, Varr. 1, 52. edit *pro* edat, Cat. 156. edent *pro* edant, Cat. 53. esto, Cat. 159. ubi & comesto. estur, Col. 2, 10. esse, Cat. 157.

Edo, *priore longa.* Edunt sterces volucres, Col. 2, 18. homines corporibus, Col. 2, 15. edere conceptos, Col. 6, 24.

Edolatae lingulae, Col. 8, 11. *Fabri nostri vocant Zapfen pars est tenuior trabis, quæ in foramen alterius convenit,*

R U S T I C U M.

plerumque clavo trajecto per utramque trabem figitur. Ita lingula vectis intelligenda & lingua apud Vitruv. 10, 8. Ita tubuli apud eundem 8, 7, lingulati ab una parte, ut alius in alium inire convenireque possint. In his omnibus nimirum lingua, lingula & ligula est pars tenuior, quæ recipi a cava alia possit.

Edomitus humor, Col. 1, 5. edomita pastinaca, sativa, agresti oppos. Col. 9, 4. edomitam hoc reddit feritatem, Col. 11, 3.

Educatio (activa s. nutritio canis foeta) aufert incrementum totius habitus, Col. 7, 12.

Educatrix pullorum gallina, Col. 8, 11.

Educo, as. educare mulum paleis, Varr. 2, 8.

Educo, is. educere radicem ex terra, Varr. 3, 10. evericulo pisces, Varr. 3, 17. fistulam, facere in fonte saliente, Varr. 3, 14. educit terra sulphur, Pall. 9, 9. ager calamos, Pall. 12, 1. educere alumnos, Col. 4, 27. pro educare. sic educi, Pall. 1, 28. * dono auferre significat Varr. 3, 17.

Eductione uberis pendent apes, h. e. ubere formato, Pall. 7, 7.

Eductus altricis uberibus, Col. 3, 10.

Eduro. edurandus rusticis operibus, Col. 11, 1.

Effectui sibi cessisse sensit, Pall. 4, 12. es sey ihm angegangen.

Effeminatorum gestus, Col. 1, Præf.

ubi satis Efferverit, Cat 115. Ita in cunctis MSS. invenimus, sed accurati etiam Grammatici ostendunt, vetustissimos sæpe sic locutos esse. Virgilium etiam eadem ratione dixisse, Fervere Leucaten, manifestum est. Hoc multis locis ita conformatum tempus restituimus. Victor.

Efficacissima remedia, Col. 2, 18.

Efficiunt oleum factores, Cat. 64. efficere sestertios centenos, Col. 3, 3.

Effoetum & defatigatum solum, Col. 1, Præf. effoeti senio tauri, Col. 6, 24. * effoeta simpliciter pro foeta, Col. 7, 5 & 12. 8, 5. 9, 1. * cum effoetus fuerit grex pullorum, Col. 8, 5. pro effotus, fotu exclusus. Sylb. Si de emendando usque loco cogitavi vir doctissimus, vereor ut feliciter. Neque enim alias, credo, occurrit verbum effotus: nisi forte praesidium illi petere aliquis velit a Vegetiano effovet, de quo statim. Ursino legendum videbatur effectus, ut 8, 11: donec quinque & viginti capitem grex efficiatur; & c. 14: longe major grex effici-

L E X I C O N

tur. *Similiter ap. Virgil. Georg. 2, 417 effoetus vitiose est pro effectus, quod MSS. habent.*

Efforatur truncus, Col. 9, 1.

Effovet, Veg. 4, 28. *si vera lectio est, significat blande & fovendo quasi aufert atque erodit, sive potius, comedendo supernascentem carnem, effovet vulnus & sanam carnem elicit.*

Effugiunt somniculoso plurima, Col. 11, 1.

Effundit se magnus venter ad sustinendum foeturae onus, Pall. 3, 26. effunditur in materiam & frondem vitis, Col. 3, 2.

ad Effusionem deponitur vitis, Col. 3, 2.

Egelidum ver, Col. 10, 282. Egelidus *utramque significationem habet, & minus gelatum, aut rigidum, & valde.* Ovidius: Egelidum Borean, egelidumque Notum. Tepidum significat apud Columellam. Frigidissimum apud Auson. epist. XXIV: Egelidæ ut tepeant hiemes, rabidosque per æstus Aspirant tennes frigus subtile aquilones. Barth. 23, 21.

in Egeno esse, Col. 3, 10. 4, 31.

Egerminant oculi, Col. 4, 17, 27 & 32.

Egerit fructum vitis, Col. 3, 2. *al. exigit.* egeritur sterus e columbariis, Col. 2, 15.

Egestionis foramen, Veg. 3, 15.

Egesto primo amne spumantis musti, Pall. 11, 14.

Egressus liber permittitur columbis, Col. 8, 8.

Ejectura leg. pro jectura, Veg. 2, 45. *Vid. statim ejicere, h. e. luxare.* Sic

Ejectus. ejecta locis suis restitues, Veg. 2, 46.

Ejicere ex se vitem; Varr. 1, 31. partem seminum, Col. 2, 11. in agrum pullos pascendos, Pall. 1, 28. * cervicem, luxare, Veg. 2, 41. armum, Veg. 2, 45.

Ejuncidum sarmentum, Varr. 1, 31. *tenue, instar junci.* ejuncidæ mulieres *Victor. & Scal. pro levuncidæ*, Varr. 2, 10.

Elabitur succus lætaminis per totum pratum, Pall. 3, 1.

Elaborare ut, Col. 12, 1.

Elacata *s. fusus* piscis, Col. 8, 17.

Elegantium mensæ, Col. 7, 2.

Elementa sacra spiritus, Col. 3, 10.

Elephantiasis, Veg. 1, 9 & 16. elephantiosis boum, Veg. 3, 2.

ad Elephantinen neque ficus neque vites amittunt folia, Varr. 1, 7. *Theophr. 1, 6: περί γὰρ Ἐλεφαντίνην οὐδὲ τὰς ἀμπέλους, οὐδὲ τὰς συκὰς φασὶ φιλλοβολεῖν.* *Ursin.*

R U S T I C U M.

Elephanti intra moenia nostra nati, Col. 3, 8.

Elevare serum fructum cum præcoque, Col. 3, 21. *h. e. capere, auferre. Sed non dissimulo videri mihi legendum levare, verbum usurpatum in tali re Palladio. Ita Ulpian. l. 4. π. de censibus § 3: Agri tributum in eam civitatem debet levare, in cuius territorio possidetur. Quam late patuerit vocis levare usus in provinciis, Italorum, Hispanorum, Gallorum, qui hodie sunt, consuetudo declarat.*

Elices qui? Col. 2, 8. elices facere, Col. 11, 2. *Festus: Elices fulci aquarii, per quos aqua educitur e liris. Eadem sunt fossæ, quas fulcant, quo pluvia aqua delabatur, Varr. 1, 29. vid. Salmas. ad Solin. p. 512. Add. Eustath. ad Iliad. μ. 294, p. 905, 46 edit. Rom. Ἐλιξ ἢ ἀπλῶς συστροφή, ἐπὶ ἰσοῦ τυχόν, ἢ ὕδατος, ἢ καμπτήρος.*

Elidit vaccarum altera conceptum alterius, Col. 6, 23. *add. 7, 9. eliditur rex apium, Col. 9, 9 & 11. elidendæ herbae, Varr. 1, 47. * In cura jumentorum utitur hoc verbo Veg. 1, 26. it. 2, 27. ubi dejicere videtur significare, ut minus reluctans animal tanto facilius curari possit.*

Eligere manu herbas, Col. 4, 5. pedes e capite pullo-
rum, Varr. 3, 9.

Elimpidaveris, Veg. 1, 26. elimpidat omnia vulnera, Veg. 2, 27. *vid. Elymp.*

Eliquamina salsamentorum, Col. 9, 14. *Melius Lips. liquamina: nam ita garum, aut quævis alia salsamenta eo tempore vocabantur. Vid. Listerus ad Apicium Art. Coq. 7, 7. Schættg. Sed tamen eliquare etiam plus semel dixit Columella; vid. infr. h. v.*

Eliquatam aquam transfundere, Col. 12, 21. eliquatum mustum omni fæce careat, Col. 12, 19. a fæcibus vinum, Col. 12, 27.

Eliquescere, Varr. 1, 55.

Elquo in secunda labra, Col. 12, 50. fixiviam, Col. 12, 22. mel, Col. 12, 12.

Ellipsis. Neque per eas quidquam ire intro possit (*eorum*) quæ nocere solent gallinis, Varr. 3, 9. *Vocum bene est? Col. 12, 7. post verba, deinde si tantum remiserint humoris, ut suo sibi jure ablui possint. τῆς quam, vid. Plus.*

Ellops ad Rhodon., Varr. 2, 6. *alii helops; ut helops Pamphilius, Col. 8, 16. ubi al. elops.*

Elocare boves, Col. 1, 7.

Eloquentiæ parens *Homerus*, Col. 1, Præf.

LEXICON

Elota oliva, Col. 12, 50. *vid.* Eluta.

Eluacrum labrum, Cat. 10 & 11.

Eluit imber perniciem venenati humoris, Col. 1, 5. eluantur baccæ immundæ, Col. 12, 50. * eluant (*helluando exhaustant*) Ponticum Phasin, Col. 8, 8. *cf.* Petron. c. 119.

Elvenacæ vites, *vid.* Helvenacæ.

Eluta vinacia, Col. 6, 3. *vid.* Elota.

Eluvies balnearum, Pall. 1, 40.

Eluxuriabuntur vites pampinis, Col. Arb. 3.

Elympidanda omnia vulnera, Veg. 4, 28.

Em quin adsum, Varr. 1, 56. *In excusis antea en. antiqui libri em, ut Medicus Codex in Ep. Cic. ad Cas. Diſt.* Em hic est ille. *Pronuntiata hæc sunt δεικτικῶς. Viſt.* Em ibi tu quidquam nasci putas posse? Varr. 1, 2.

Emaciatum armentum, Col. 2, 11. emaciatiss vineis, Col. 2, 10.

Emacio. emaciat densitas plantas, Col. 4, 33. emaciant stirpem, Col. 4, 24. emaciari flagellis, Col. 4, 6.

Emacitas in armentis, Col. 4, 3.

Emanat vis saniei, Col. 6, 32.

Emarcus vitis, Col. 3, 2. *cf.* Plin. 14, 4.

Ematites lapis, *hæmatites*, Veg. 1, 20. 4, 12.

Emax. emacem esse non oportet patrem fam. Cat. 2.

ad Embammata idoneum sinapi, Col. 12, 55. *vid.* Bammata. *Plinius noster intinctus subinde vocat, quæ Græco vocabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina multiformia, quibus intingimus bucellas escarum, gulæ prorsus irritamenta, vulgo sapes appellant. Græci δὲ εὐμβάπτειν, intingere: unde & embammata, intinctus. Illud ex Evangelio, qui manum intinxerit in catino, Græce dicitur εὐμβάπτειν τὴν χεῖρα τῷ τρυβλίῳ. Beroald.*

Emblema in luxu villarum, Varr. 3, 2.

Ἐμβρύου ἄκος, s. ἔμβρυον ἄγειν, partum educere, Col. 7, 3. *Ita posuit in Indice suo Sylburgius. Sed legitur rectius ἐμβρυουλκεῖν.*

Emendare bovem cubitorem, Col. 6, 2. perperam factum, Col. 11, 1.

Emersus Caniculæ, *h. e. opus*, Col. 7, 3.

Emicat a capite vitis, Col. 4, 24. in jugum materia, Col. 4, 20. nux posita celeriter, Col. 4, 33. sagitta in vite, Col. 3, 17. stilus, Col. 11, 3.

Emina, *vid.* Hemina.

R U S T I C U M.

Eminula genua boum probantur, Varr. 2, 5. spina, Varr. 2, 9.

quod Emissum est, Col. 3, 13. *Ita ibi omnes, seu pro omisso ipse Columella posuerit, seu antiquissimus librarius.*

Emo. quæ emi, quibus in locis debeant, Cat. 135. in emendo quæ consideranda, Varr. 2, 1.

Emolire puitam per nares, Col. 8, 5.

Emolere, Veg. 3, 68.

Emolumentum, *h. e. labor, difficultas*, Varr. 3, 14.

Emota terra, Col. 3, 13. * emota vel extorta vel ejecta de locis suis, Veg. 1, 28.

Emphragma, præoccupatio, Veg. 1, 40 & 47. *Apud Gortanum ἐμφορᾶσις* est stipatio meatuum aut cavitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa qualitate succorum.

Emplastratio, insitionis genus, Col. 5, 11. 11, 2. Arb. 26. Pall. 7, 5.

Emplastro arborem, Col. 5, 11. 11, 2. emplastrari; inoculari, Pall. 6, 6. 12, 7.

Emplastrum. uti crassitudo fiat, quasi emplastrum, Cat. 39. * aptare in nudatam arboris partem, Col. 5, 11, *add.* Arb. 26. Pall. 7, 5.

Emporium Heracleæ, Varr. 2, 9.

Emtio equina, Varr. 2, 7. emtionis formula, Varr. 2, 2, 3 & 4. lex, Varr. 2, 2. pretium onerat vitis rationem, Col. 4, 30. in emtionibus servorum sex res legitimum dominum perficiunt, Varr. 2, 10.

Emtitia salsamenta, Varr. 3, 17.

Emulgendum est exiguum, Col. 7, 3.

Emundata pastinatio, Col. 3, 15. torcularia, Col. 11, 2.

Emundant pennas gallinæ, Col. 8, 4. emundetur humus, Col. 6, 30. emundentur fæces, Col. 12, 50. emundare alveos, Col. 9, 14. bubilia, Col. 2, 15. fegetes, Col. 11, 2. vinum, Col. 12, 23.

Emunire arborem cavea, Col. 5, 6.

Emunita retibus cavea, Col. 8, 8. sola prohibent curcutionem, Col. 1, 6.

Emuscantur oleæ, Col. 11, 2. *h. e. musco purgantur. vid. Cren. anim. 10, p. 15, 16. Schættg.*

Enallage, *vid. Synesis, quæ illius est fundamentum.*

Ἐναρτιστικὴν συζυγίαν, Col. 2, 2.

donec Enascantur, *de seminibus cucurbitarum*, Col. 11, 3.

Enatare, *humore tolli, innatare*, Pall. 4, 10.

LEXICON

ab Enata stirpe, *h. e. a stirpe, e qua enatae sunt vites*, porriguntur, Col. 5, 4.

Encytum (Enchytum) uti fiat, Cat. 80. *Est genus plantae, sic appellatum ab ἐγχυτεύειν, infundere, quia infundebatur in calicem pertusum in unguine positum. Meminit encyti Athenaeus lib. 14, & Hesychius. Popma.*

Enitescit mel optimae notae, Col. 9, 14.

Eniti spatium, Col. 2, 2. cum enixus est, Col. 1, 9.

Enixae vaccae, quae parere desierunt, Col. 6, 22.

Ennæi æquoris lilia, Col. 10, 270.

Enodata vitis, Cat. 33.

Enodo virgas falce, Col. 5, 6. enodato, Cat. 44.

Enormitas onerum, Veg. 2, 54 & 59.

Enormiter ablatus sanguis, Veg. 1, 36 & 56.

Enucleata ex auctoribus collegi, Veg. 3, Praef.

Enula, *pro inula*, *edd.* Veg. 3, 70.

Enutriunt sata coloni, Col. 3, 3.

Eo, *is.* ire in semen, Cat. 161. *Sic nostri, in Saamengehen. alvus non it*, Cat. 157.

Eo plumbum infundito, Cat. 18. indito, *ibid.* addito oleum, Cat. 156.

Eodem infundito, Cat. 108.

Eousque dum, Col. 4, 30.

Eoo Lucifer ortu, Col. 10, 291.

Epaphæresis. *Ita vid. leg. pro vulg.* Apoforesis, Veg. 3, 25. *est enim epaphæresis repetita evacuatio.*

Epar. epatis usus, Veg. 3, 55.

Epatica vel Epatice aloe, Pall. 11, 14.

Ephippium, Varr. 2, 7.

Epiceñorum nominum periphrasis, Varr. 3, 5.

Epidarmus, Veg. 2, 61. *Vitium esse videtur, cutis justo durior post vulnus enascens. Epidermis est ipsa cuticula, cui hominum superintenta ordinarie.*

Epidromus in torculari oleario, Cat. 13. Epidromum virgam ferream intelligit, per quam cortinae annulis transjiciantur, *Vlitius ad Grat.* 26. *Sed nescio, an ita delicate post velum dormire servos in torculari voluerit Cato. Quid si epidromus sit funis, aut lorum? in reti certe est funis epidromus. Funem, quo lectus subtendatur, intelligit etiam, nostramque adeo explicationem firmat Turn.* 7, 24.

Epilepsia boum, Veg. 3, 33.

Epimelis, *vid.* Hypomelis.

R U S T I C U M.

Epiphora oculi, Col. 6, 17. ejus definitio, Veg. 3, 4: curatio, Veg. 2, 22.

Epirotæ equi, Veg. 4, 6.

Epirotici pecuarii athletæ, Varr. 2, 1. boves meliores, Varr. 2, 5. peculiarem formam habent, Col. 6, 1. canes laudati, Varr. 2, 9. Epiroticæ familiæ, Varr. 1, 17.

in Epiro (Epeiro) pecuariæ, Varr. 2, Præf.

Epistatæ villicæ, Cat. 56. *ita junxit cum plerisque Sylburgius.*

Epistomici equi, Veg. 1, 27 & 38. *videntur esse opisthotonici. Eadem lectionis varietas est Veg. 3, 24.*

Epistomium, *vid.* Epitonia.

Epistylum, Varr. 3, 5.

Epitomis sex circumscripta multa volumina, Col. 1, 1.

Epitonia, Varr. 3, 5. *ubi al. epistomia, quæ varietas etiam in aliis veterum locis occurrit, v. g. l. 17. π. de action. emt. venditi. ad quem locum Budæus Ann. pr. p. m. 216. b. Epistomium est æramentum, quo ora salientium obturantur & laxantur, cum opus est. Dum manu ducitur vertibulum illud pertusum, quod admittit vel arcet aquam, prout hoc, aut illo modo versatur. Epistomia dicta videntur ab usu, quod obturant os fistularum vel doliorum: epitonia, a similitudine eorum, quibus nervi intenduntur in instrumentis musicis. A figura nostri & Angli, itemque Itali gallos, cock, hahn, ab eadem Delphinos, nisi fallor, Kircherus in hydraulicis: quamquam non ignoro, aliter in eadem disciplina sumi apud Vitruvium.*

Epityrum ex olivis, Cat. 119. Col. 12, 47. *M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinum: Si unum epityrum estur. Epityrum (inquit) vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia, quam Italia, usa: Quidam, quia apud Græcos caseus dicitur τυρός, opinati sunt, epityrum dici cibum caseatum, quibus reclamationis auctoritas scriptorum classicorum, quos nominavimus. Videtur autem appellari epityrum a confraeta oliva, quæ Græce dicitur πίτυρις. Beroald. Alii nomen inde derivant, quia ἐπὶ τὸν τυρόν, ad caseum apponebatur. vid. Taub. ad Plaut. Mil. 1, 1, 24. Schættg.*

Epiurus, paxillus, Pall. 12, 7.

Epulæ oves, *i. e. quæ epulis servire possunt, MSS. pro rejiculae* Varr. 2, 1. Sic epulæ dapes, epulum prandium &c.

Epulum quotidianum, Varr. 3, 2.

Equæ quæ probentur, Varr. 2, 7. ut tractentur, Varr. 2, 7. asinum ut admittant, Col. 6, 37. si rabiant, Col. 6, 35. * Olympionicæ, Col. 3, 9. * e vento concipientes, Varr.

LEXICON

2, 1. Col. 6, 27. *De hac & similibus fabulis feminarum sine mare concipientium Jo. a Wower Polym. c. 11, p. 81 sq. * equis feminis, Col. 6, 37.*

Equariæ grandes, Varr. 2, Præf.

Equiculus (Q. Modius) s. Æquicolus, Varr. 2, 7.

Equidem mihi videntur, Varr. 1, 5.

Equina emtio, h. e. equorum, Varr. 2, 7. equinum pecus tripartitum est, Col. 6, 27.

Equitii unde dicti, Varr. 2, 1.

Equuli, Varr. 2, 8. equulorum domitura, Varr. 2, 7.

Equus (caelestis) oritur, Col. 11, 2. * de equis quæ tenenda, Varr. 2, 7. Col. 6, 27 ad 30. Pall. 4, 13. equorum usus diversus, Varr. 2, 7. patriæ & ingenia, Veg. 4, 6. cura & medicina, Col. 6, 30. * equus, pro equa, Varr. 2, 7. diuturniores equos &c.

Eradere muscum, Col. 4, 24.

Erbas ternas herbæ Sabinæ, Garg. Mart. *Quid si herbas? Stæcke.*

Erecti pisces, Col. 8, 17.

Ergastularii, Col. 1, 8. *præfecti compeditis ad custodiam & opera exigenda.*

Ergastulum subterraneum, Col. 1, 6. ergastuli mancipia, Col. 1, 8. 11, 1. ergastula & nexus civium, Col. 1, 3.

Erichthonius, Col. 9, 2.

Erigones canis, Col. 10, 400. *Erigone fuit Icarii filia, cujus parens cum a rusticis Atheniensibus esset occisus, canis illius, Mara nomine, filia indicavit, ubi parentis corpus jaceret, quod ipsa sepelivit, seque in monte Hymetto suspendit. Deinde ex petito Bacchi Erigone & canis ejus inter sidera relatae sunt. Erigone quippe dicitur virgo, canis autem Sirius. Scholiastes Germanici p. 128. Schættg.*

Ἐριδάκη, Varr. 3, 16. *Hesych. Ἐριδάκη ἡ ὑπὸ τῶν μελισσῶν παρατιθεμένη τροφή. Schættg.*

Erneum, Cat. 81. erneum & irneum propter affinitatem literarum e & i appellatur libum, quod in hirneam fictilem indebatur. Hirneæ est vasculum planum, & ex parte concavum, referens formam manus ab hir hirnea, & detracta aspiratione irnea & irnella, cujus meminit Festus. Apud Plautum in Amphitruone est genus vasis vinarii: Hirneam implevi; etsi nonnulli libri habent herniam: quod non improbo. Popma ex Turnebo 23, 10.

Erratica brassica, Cat. 157. *De hac Plinius ex nostro, H. N. 20, 36.*

R U S T I C U M.

Erronem ducem retinere, Col. 9, 10. *Erraticum & fugitivum. Labeo jurisconsultus, ut scriptum legimus titulo ad ædilitium edictum, definit erroneem esse pusillum fugitivum, & ex diverso, fugitivum magnum erroneem esse: sed proprie erroneem sic definiunt jurisconsulti eum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumtis ad dominum redit. De errone terno ait Horatius: Fugitivus & erro. Beroald. Quid sibi velit vox terno non intelligo, inspecto etiam Horatii loco Sat. 2, 7, 13.*

Erronei canes, Col. 7, 12.

Eruca salax, Col. 10, 372. Priapo vicina, Col. 10, 108.

* eruca *κάρνη* ut profligetur, Col. 11, 3. 10, 333. Pall. 1, 35.

Eructo. qui eructant aves Gangeticas, Col. 8, 8. * eructant aquam mammillæ in fontibus, Varr. 3, 14. * eructat humores ager uliginosus, Pall. 2, 13. virus, Col. 1, 5.

Eruderatum solum, Varr. 2, 2.

Erudire est difficile, Col. 11, 1.

Eruditus omni opere rustico, Col. 11, 3.

Ervila, an ervilia? Varr. 1, 32. *Eadem lectionis varietas occurrit* Col. 2, 14.

Eruendi pedes equorum, Veg. 1, 56. f. eluendi? sed & ipsum eruere ad purgationem referri potest magis sollicitam.

Erumpit tumida, *active* pro rumpit, Cat. 157.

Eruncare herbas, Col. 2, 11.

Eruptione facta profugere, Col. 9, 10.

Ervum fresum & aqua maceratum, Col. 6, 3. mollitum, Veg. 3, 48. ejus satio & cultura, Col. 2, 11. 11, 2. Pall. 2, 8.

Eryngii radices, Col. 6, 5. Veg. 3, 2 *describitur. Officinis Iringus, Germ. Manns - Treu.*

Erythræo ariete, Col. 7, 2. erythræis arietibus, Col. 7, 3. quos vocant *ἐρυθροὺς*, Col. 7, 2. cf. Solin. c. 33.

Escæ optima olea orchis, Col. Arb. 17. ad escam ferere faseolum, Col. 11, 2. vites, Col. 3, 2. ab escis remotissima villica, *h. e. quæ non liguriat*, Col. 12, 1. * *pro cibo medicato*, Veg. 3, 4.

Esculentæ merces, Col. 11, 3.

Esitare brassicam, Cat. 157.

Esui condere oleas, Varr. 1, 60.

Et etiam Græci, Varr. 2, 4. *conf.* 1, 48 & 59. *it.* 2, Præf. *it.* 4 & 7. *Add.* nec non etiam *f. l.* & item, Varr. 2, 1. etiam

L E X I C O N

item, Varr. 2, 1. & id etiam ignotissimis quoque, Varr. 1, 1. & is non, *neque is*, Col. 2, 16.

Etesiae Kalendis Augustis, Col. 11, 2. flare desinunt III Kal. Sept. *ibid.*

Etiam nunc, Varr. 3, 1 & 2. etiam &, Col. 6, 3. neque scirent etiam, Varr. 1, 2. *h. e. nondum scirent.*

Etymologiae Varronis (*vid. de iliis Scal. ad 3, 1.*) & verborum disputationes, alliterationesque. Alvi apum ab alimonia, 3, 16. Appius ab apibus, *ibid.* Arista, quod prima arefcit, 1, 48. Arvum, quod aratum nec dum satum, 1, 29. Balare, belare a sono vocis, 2, 1. ex βούς composita, 2, 5. Canterii, quod semine carent 2, 7. Caprae a carpendo, 2, 3. Capreolus a capiando, 1, 31. Chordus ἀπὸ τοῦ χορδίου, 2, 1. Columbæ a columinibus villæ, 3, 7. Cuniculus, quod cuniculos facit, 3, 12. Delici porci depulsi a mamma, 2, 4. Farrago, quod ferro cæsa, vel a farracia segete, 1, 31. Flagellum qu. flabellum, 1, 31. Gluma a glubendo 1, 48. Granum a gerendo, 1, 48. Hordicalia ab horda, 2, 5. Italia ἀπὸ τῶν ἰταλῶν, a vitulis, 2, 5. Legumina, quod leguntur, 1, 23 & 32. Lepus ab Æol. λέπος, 3, 12. Lirare quid? 1, 29. Lora, quod lota acina, 1, 54. Melicæ gallinæ, *pro* Medicæ, 3, 9. Messis a metendo, 1, 50. *sed p. p.* a medio. Nefrendes, quod nondum fabam frendere possunt, 2, 4. Novalis quis ager? 1, 29. Occare, quasi occæcare semen, 1, 31. Ocinum ab ὀκίως 1, 31. Offringere quid? 1, 92. Oves, aves, 3, 2. Palea, quia discedit palam, 1, 50. Palma, qu. parilema 1, 31. e Pecuararia re appellationes multæ, 2, 1. etiam hominum, 2, 1. Porca, quod ea seges frumentum porricit, 1, 29. Porcus, 2, 4. Proscindere quid? 1, 29. Sacres porci, 2, 1 & 4. Seges, quod aratum satum est, 1, 29. Serpullum, quod serpit 1, 35. Sicilire a secando, 1, 49. Specæ rustici pro spica a spe, 1, 48. Stolonis cognomen, 1, 2. Stramentum a stando vel a stratu, 1, 50. Subrumis a ruma, 2, 1 & 11. Sucida lana a sudore, 2, 11. Sulcus quis? 1, 29. Terra quotupliciter dicatur, 1, 9. Thebarum nomen a teba, gieba, 3, 1. Turdi nomine mares, revera feminæ quoque, 3, 5. *Grammatici ἐπίκοινα.* Vellera, velumina a vellendo, 2, 11. Vicia a vinciendo, 1, 31. Villæ a vehendo, 1, 24. *Huc pertinet, quod etiam collocutores in dialogis suis eos finxit Varro, quorum nomina cognationem habent cum rebus, de quibus agitur. Fundanius, Agrasius, Agrius, de fundis & agris dispu-*

R U S T I C U M.

sant; de porcis Tremellius Scrofa; Licinius Stolo de arboribus: Vaccius sibi de bubus loquendi partes vindicat 2, 4. de Apibus, Appius, 3, 16. Cornelius Merula, Fircellius Pavo, Minucius Pica, M. Petronius Passer, loquuntur de avibus.

Evadit apīs vestibulum, Col. 9, 12. evadere limen, Col. 7, 9.

Evagari se celsius patitur vitium lætitia, Col. 4, 19. *Videtur legendum Mediceæ chartæ indicio evocari. Lætio evagari fecit, ut se omitterent editiones vetustæ, quo facto dissimulatum ulcus non est sanatum. Evocari verbum elegans, & Columellæ in tali re alias quoque usurpatum, Index h. v. ostendit.*

Evanesco. evanuit pruina, Varr. 2, 4.

Evanidæ oleæ, Col. Arb. 17.

Evannere foras, Varr. 1, 52. *ventilare, vel movere; a vanno, in quo legumina ventilantur. Nonius.*

Evehere, Cat. 5.

Evenit serius, *h. e. exit e terra*, Col. 4, 32. evenit mihi feliciter *insitio*, Pall. 11, 12.

Eventus rei, Col. 11, 1. * Bonus Eventus, *numen rusticum*, Varr. 1, 1. *vid. Bonus.*

Everrere stabula, Col. 7, 4. everruntur officinis, Col. 8, 17.

Everās omnibus, *de vulnere purgando*, Veg. 2, 30.

Evertitur lupinum (*aratro*) Pall. 9, 2.

Eugeneum geminum, *genus vitium*, Cat. 6. Varr. 1, 25. Col. 3, 2. *quasi tu eū γεγὲς dicas, s. generosum, ut inter nostrates uvæ sunt gut edel. Schœttg.*

Evincere campas, Pall. 1, 35. morbum, Col. 6, 5. discrimen, Veg. 1, 11. 3, 2.

Evirat sanguis enormiter ablatus, Veg. 1, 36 & 38. *Similiter Cælius Tard. 1, 5, 178: Corpore evirato animæ quoque substantia turbatur. Præcessit de usu Veneris. Credo non a viro derivari, sed a viribus.*

Eviscus *pro* ibisco *s. hibisco videtur poni*, Veg. 3, 64. *pro visco*, Veg. 4, 14 & 28.

Evius, *Bacchus*, Col. 10, 424. Evie Evie Pæan, Col. 10, 224.

Eumæus subulcus Homericus, Varr. 2, 4.

Eumetria equi, Veg. 4, 2. *iusta proportio & magnitudo.*

Eunuchos raro vexat podagra, Veg. 2, 53.

Evocat tepor ea, quæ feruntur, Pall. 1, 6. evocare succum, Col. 5, 5. per siphonem, Col. 9, 14. evocatur in

L E X I C O N

latitudinem falix, Col. 4, 31. patitur se celsius evocari lætitia vitium, Col. 4, 19. *vid.* Evagari. *Ita Plin.* 17, 35: Vitis evocata ad fructum.

Evolutum furfure panicum, Col. 2, 9. *proprie & cum respectu ad volvulas, vel valvulas, ubi vid.* * evolutis universis auctoribus, Veg. 3, 61.

Evomit herbas solum stagni, Col. 8, 15.

Europam Phoenice exportavit amans Juppiter, Varr. 2, 5.

Eurus ventus, Col. 11, 2.

Euronotus, Col. 11, 2.

Eurus, Vulturus, Col. 5, 5. 11, 2.

Ex aceto coquere, Col. 12, 46. ex ossibus jus, Varr. 2, 9. ex furfure calidus sacculus, Veg. 3, 28. * ex fraxino frondes, Col. 7, 3. ex leguminibus paleæ, Col. 7, 3. * ex albo decoloratur, Col. 12, 47. ex aureolo varias, Col. 9, 3. ex rutilo albicantes, ex auro flavæ, Col. 8, 1. ex longo rotundum corpus, Col. 6, 29. * ex a. d. VII Id. Febr. &c. Varr. 1, 28. ex Kal. Mart. Col. 4, 5. * ex concitato mitissimus, Col. 6, 29. * ex commodo, Col. 12, 19. ex facili, Col. 4, 33. ex canna agitabis, *pro ablat. instrumenti*, Pall. 11, 17. * ex *omittitur in illo*, plenos sinus urbe reportet, Col. 10, 310.

Exacescere & exacuisse, Col. 12, 17.

Exactio operis, Col. 11, 1.

Exactor operis, Col. 11, 1. vigilans, Col. 3, 13.

Exactum & reliquum *oppon.* Cat. 2. * exactis messibus, Col. 12, 10. * mercibus, Col. 10, 317. Exigere merces, *est extrudere, ut in illo Horatii Ep.* 2, 2. 11: — Plenius a quo Laudat venales, qui vult extrudere merces.

Exacuere ridicas, Col. 11, 2. metas in angustissimos vertices, Col. 2, 19. * exacuit morbos, Col. 10, 392.

Exaggerandum stramentis aviarium, Col. 8, 11.

Exagitare facem, Col. 12, 19.

Exaltare fulcum, Col. 3, 13. in tres pedes, *ibid.* orbem ablaqueationis, Col. 4, 4.

Examina silvestria (apum) Col. 9, 8.

Examinato modo, Col. 3, 12. *h. e. suis quasi ponderibus librato ac diviso.*

Examinant alvi, Col. 9, 14. *h. e. examina exigunt, sic schwärmen; examen, ein Schwarm.*

Exanio, *vid.* exsanio.

Exarmatus aries, Col. 7, 3.

R U S T I C U M.

Exarare de integro locum frumenti causa, Col. 2, 18. exarari ager incipiat, Pall. 9, 1. exarari & effodi non desiderant mala, Pall. 3, 25. *h. e. terram, in qua stant, aratro vel bipalio moveri.*

Exasperatio faucium, Veg. 3, 62.

Excæcare, Col. 11, 3.

Excandefacere annonam, Varr. 3, 2. *ut incendere, ibid.*

Excande me fecerunt cupiditate, Varr. 3, 4.

Excandescere ad tactum, *de pusula*, Col. 7, 5. * *de liquido*, Cat. 95. * *in exteros, de cane*, Col. 7, 12.

Excedit bos modum compulsoris, Pall. 7, 2. * formicæ non excedent imas vites, Col. Arb. 14. *Quid si scripsit Columella, non escendent?*

Excernuntur flatu frumenta, Col. 2, 21.

Excipere, *h. e. nominatim cavere*, Varr. 2, 2, 3, 9 & 10.

Excisio plagæ, Pall. 3, 30. *pro plaga excisa.*

Excitat terebra lanuginem, Col. 4, 29. excitantur altiores pulvinuli, Col. Arb. 10. pascua in novalibus, Pall. 12, 13. incilia, Col. 5, 9.

Excludere extra limbum, Varr. 2, 3. ad excludendum apta ova, Col. 8, 5. *vid. Excudo.*

Exclusi pulli, Col. 8, 5 & 14.

Excodicare vites quid? Pall. 2, 1. *Isidor. Orig. 17, 5: Oblaqueare est circa codicem terram aperire, & velut lacus efficere. Hoc aliqui excodicare appellant. Schæng.*

Excolatur ager extirpatis arboribus, Pall. 6, 3. *ita silvas excoli præcipit Varro 1, 27. Præsidium hinc petere poterat Gruterus, cum Cic. Tusc. 5, 2 pro vulgato expultrix dubitat an non præferenda sit lætio altera excultrix. vid. Exsero.* * excoluntur spatia per semina, Col. 3, 5.

Excoquere dimidium, Cat. 107. *h. e. coquendo absumere.* ad dimidium, Col. 12, 19. * excoquit terram frigus, Col. 11, 3. *vid. Fermentare.*

Excrementa frugum, Pall. 3, 26. *vid. Cretura. tritici*, Col. 8, 5. *uvæ, quæ Græci γίγαστρα vocant*, Pall. 12, 20.

Excreti a farina furfures, Col. 8, 4. excreta tritici dantur gallinis, Col. 8, 4 & 8.

Excubitor vigilans, Col. 7, 12.

Excubo. excubandis ovis minus utiles gallinæ novellæ, Col. 8, 5. *Rectius excludendis ult. ed. vel incubandis. Sylb. Sed excubant eod. intellectu mox sequitur eod. cap. & excubandis in primis edit. legitur Col. 8, 14 pro excudendis.*

Scriptt. R. R. Vol. IV.

L

L E X I C O N

Excudit mihi, ut componerem cultus hortorum, Col. 11, 1. *pro* extudit. * excudere ova, Varr. 3, 9. pullis formandis excudendisque, Col. 8, 14. *comparat Græcum ἐκκλάπτειν Sylb. vid.* Excusus. * excudi debet canalis a summo trunco, Pall. 2, 15.

Excultæ oleæ, Col. 5, 9. exculta semina, Col. 11, 3. ut Excurrat humor, Pall. 12, 15. * excurrimus, *exsecuti sumus, vulg. legitur* Pall. 9, 7. *Sed nos adoptavimus* occurrimus, *magna consensione optimorum librorum comprobatur.*

Excusatæ matres ab incubatione, Pall. 1, 28. *de pavoribus.*

Excusent se invicem a calore, Pall. 12, 7. *pro* defendant. Sic excusant ne poma caduca nascantur, *ibid.*

Excusus. excusis anserculis, Col. 8, 14. excusos pullos, Varr. 3, 6 & 9.

Excudit gradus ambulantium tremorem fabricæ, Pall. 1, 9. excutiunt se jumenta post volutationem, Veg. 3, 42.

Exedra conclusæ aves, Varr. 3, 5.

sine Exemplo nec docetur recte, nec discitur, Col. 11, 1.

Exemtiles perticæ, Col. 8, 11.

Exemtio favorum, Col. 9, 14. exemptionem difficilem præbet, Col. 3, 19.

Exemto anno, *i. e. exacto*, Pall. 3, 17. quarto mense, Pall. 3, 26. tempore, Pall. 3, 33. exemptis XL diebus, Pall. 11, 14 & 15. tribus diebus, Pall. 12, 20.

Exeo. exit e terra primum hordeum, Varr. 1, 45. vix ulla herba, Col. 2, 12. *conf.* Pall. 3, 4. exire nituntur oculi sarmentorum, Pall. 3, 32. exit melior arvis napus, Col. 2, 10. lupinus non exit solo limoso, *ibid.* exeat & grandescat lens sata, Pall. 3, 4. * exeunte mense, Pall. 3, 25. *i. e. finiente.* * unde optimi exeunt asini, Varr. 2, 6. *h. e. gignuntur.* * non exeunt novenæ partes ultra &c. Varr. 2, 1. *h. e. transferri, applicari non possunt.* * uti inde (*de prædio*) exiri possit, Cat. 1. *Locus relictus fere a viris doctis, cum tamen interpretatione, si quis alius egeat. Dicam quid putem, libenter audiurus meliora monentes. Respicere igitur videtur vir sapiens ad fabulam, quæ etiam apud Phædram est 4, 8 de capro, qui non circumspexerat, uti exire posset e puteo, in quem a vulpecula invitatus, descenderat, quæ illum deinde clauso reliquit hærentem vado. Et multi majora copiis suis prædia emunt, ac iis se implicant negotiis, quorum facilius est initium, quam finem invenire. Cælius ad Cic. 8, 6 extr. ne te eo demittas, unde exitum vides nullum esse. Plane proba-*

R U S T I C U M

rem hanc interpretationem, si ea, quæ præcedunt, & quæ proxime sequuntur, satis responderent. Quod tamen in Catonis hoc libello omnino esse necessarium, nemo, credo, qui totum legerit, dixerit. Possis tamen etiam referre ad salubritatem, ne sit pro agro sepulcrum, & domus illa, unde negant redire quemquam. Et ita conveniret cum his, quæ sequuntur. Vid. & quæ observamus ad *Theſaur. Fabrianum*.

Exerceo. cursu & opere, Col. 6, 27. agrum multis arationibus, Pall. 2, 13. fiduciam contumacem, Pall. 4, 11. imperia in tauros, Col. 6, 23. exercetur labor, Col. 9, 15. exercentur machinæ, Col. 12, 50. * exercet mares in eundi cupiditas, Col. 8, 11.

Exesa salibus chalcis, Col. 8, 17. vermiculis oliva, Col. 12, 50. vinea, Pall. 3, 16. exesæ fruges, Col. 1, 6.

Exgruminantes cochleæ, Varr. 3, 14. explicat *Peyer. de rumin. Lichtenh.* Puto blandissimam esse, si legamus ex se ruminantes, dicamusque, f & e in unam g coaluisse.

Exhalationes noxiæ, Pall. 1, 7.

Exhalata pruina, Varr. 2, 2.

ne Exhalet odor, Veg. 3, 69.

Exhaustum animal, Veg. 3, 1. *h. e. macilentum.*

Exherbatur planta novella, Col. 4, 31. exherbandus erit locus, Col. 11, 3.

Exhercen, Veg. 2, 47. leg. exherxin, ἐξερξιν, exclusionem, ab ἐξέργω excludo.

Exhibeat domino fidem ac benevolentiam, Col. 11, 1. exhibere natis generositatem suam, Col. 6, 36. exhiberi hæc diligentia non potest, nisi per patrem familias, Col. 3, 20.

Exhilaratur jumentum, *h. e. recreatur*, Veg. 3, 39.

Exhorreat æstus siccos, Col. 10, 154.

Exhortantur semetipsos, Col. 11, 1.

Exigere pastum, Varr. 2, 4. * exigat materiam furunculus, Col. 2, 24. vitis, Col. 5, 6. uvas complures vitis, Col. 3, 6. duplices, Col. 3, 2. * exigendum opus, Col. 3, 13. Sic exactor operis, *ibid.* * sagittam dari calibis (*fort. duri chalybis*) exiges, Veg. 1, 22. *h. e. adiges in venam. vid. Exact.*

Exigue prona planities, Col. 2, 2.

Exiguitas acinorum, Col. 3, 2. cibi, Col. 7, 5. culta foecundior, quam magnitudo neglecta, Pall. 1, 6.

Exiguum aceti, Col. 12, 47. laseris, Col. 5, 10. laser, Col. Arb. 23. *i. e. laseris.* Sic pulvis exiguus *ap. Horat. l*

L E X I C O N

Od. 28, & parvum lac *ap. Sedulium.* exiguius, Col. Arb. 28.

Exilis ager, Col. 1, 4. materia, Col. 10, Præf.

Eximie optimum, Col. 8, 17. *Ita forte eximie larga, ibid. extr.*

Eximitur scobes, Col. 4, 29.

Exinanire marsupium, Varr. 3, 17.

Exinanitæ alvi apum, Varr. 3, 16.

Exinde ut pabuli facultas est, *h. e. proinde ac*, Varr. 1, 20. *Eodem fere modo hac voce usus est c. 24.*

Exitii genus curculio, Col. 1, 6.

Exitus naturales, Col. 6, 30. exitum non habet alvus, Col. 8, 5.

Exolescit gratia pascui usu continuo, Col. 7, 3. exoleverunt longo situ vineta, Col. 3, 11. exolescere negligentia, Col. 2, 18.

Exordiri funem, Cat. 135.

Exordium de monte sumant aquæ, Pall. 9, 8. * *exordium sequentis libri, Col. 4, 2. ubi forte pro accessu ad ipsum argumentum possis accipere. Ita 7, 12, potest utcumque resinere consuetum significatum: refertur enim ad 6, 1. Sed alioquin * Columellæ exordium non est protemium libri vel initium, sed totus liber, aut argumentum certe majus & caput dicendorum. Ita verba, quæ priore tradidimus exordio 4, 4 respiciunt aperte partem parum a fine distantem. Dicturus exordio sequente, quæ de vineis arbutisque 2, 22 ad totum librum pertinet. Ita quamquam pars hæc exordii pæne tota jam exhausta sit, 7, 5. Quæ superiore exordio percensuimus, 7, 5. Ita sequenti exordio 8, 17 de totius libri argumento: & ne longiore exordio legentes fatigemus, h. e. producamus librum per se satis longum 5, 12. & Arb. 27. Aperitissime, prioribus subnecteretur exordiis 10, Præf. & prima parte hujus exordii 11, 3 extr. atque in fine adeo libri.*

Exorica purgabis caput equi, Veg, 2, 6. *quid si conyza?*

Exoriente Arcturo, Col. 2, 10. * ab exoriente, Col. Arb. 3. ad exorientem versus, Varr. 3, 9.

Exortus æquinoctialis, Varr. 1, 12. exortus hiberni, Varr. 2, 3.

Exossare carnem suis, Col. 12, 53.

Expandunt in sole, Col. 12, 15.

Expartæ, Varr. 2, 5. *effata. Veteres glossæ: Exparta, partu vacua. Quin & parta, ἡ τοκὰς. Col. 7, 4: Et parta nutritrici consociata minus laboret in educatione foetus sui. Scalig.*

R U S T I C U M.

Expausatum jumentum, Veg. 1, 38. *aufgeruhet.*

Expedire agrum sationibus faciendis, Col. 2, 2. annonam musti, Col. 3, 21. cibaria pastoribus, Varr. 2, 10. far ad cibatum, Varr. 1, 69. ad usum cibatus, Varr. 1, 63. laqueos ad aves capiendas, Pall. 13, 6.

Expedita discentibus, Col. 11, 1.

Expellito uvas, Cat. 33. *h. e. soli exponiso.*

Expendere uber soli feracis in degeneres furculos, Pall. 1, 7.

Experientia exercenda, Varr. 1, 18. rerum varia, Col. 10, 338.

Experimentum muriæ maturæ, Col. 12, 6. de experimento medicina est, Veg. 3, 3. experimentorum nusquam varietas omittenda, Col. 1, 4.

Experrectus vigor, Col. 1, Præf. experrectiores sunt apes, Col. 9, 7.

Expers frumenti natio, Col. 7, 2.

Experta terris tuis furculorum genera, Pall. 1, 6.

Expinsi far, Cat. 2.

Explantat pampinos vinitor, Col. 11, 2. arbusculam, Col. 5, 9. explantatur vento pampinus, Col. 4, 14 & 29. explantare suffraginem, Col. 4, 24 & 27.

Explicata valle, Pall. 9, 11.

Explorare gustu, Col. 2, 2. 11, 2. si regula exploraveris æquale, Pall. 1, 9. me explorante, *ita ad experientiam suam provocat* Pall. 8, 3.

Expolita frumenta, Col. 2, 21.

Exponitur planta seu semen, Pall. 3, 25. *ponitur.*

Expopulatio fructuum, Col. 3, 2.

Expostulavit usus, Col. 12, 2.

Expressi anguli, Col. 4, 4. *sunt recti, oppositi curvaturis oblique rotundis, quales in alveis.*

Exprimit materiam curvatura in vite, Col. 4, 20. *h. e. in loco, ubi curvata est vitis, germen facilius exit. vid. Flexura, & add. 4, 15 & 24.*

Expromisit nummos, Varr. 2, 2. Expromittere est pro se, vel pro alio solemnibus quibusdam interpositis valide promittere. Cum de eo nemo ambigat, quin pro alio promittere significet, ille alter autem intellectus, ubi pro nobis expromittere dicimur, fere negligatur, juvat illum non ex hoc tantum Varronis loco, verum etiam legum auctoritate confirmare. Igitur l. 19 § 4 de donat. (39, 5.) Servus, cui pecunia credita fuerat, (quod

L E X I C O N

quidem per leges fieri non poterat, cum nihil suum habeat servus) liber factus eam expromittit. (*ut adeo nunc demum jure Romano valide exigi ab eo possit*) Non erit donatio, sed debiti (*jure naturali, non civili Romano*) solutio. Ita l. 110 de R. I. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur. Generatim sponsores aut promissores notat l. 104 § 1 de legat. & fideicom. (30, 1.) Tabellas, quibus ei pecuniam expromissam. Apertus in primis est l. 36 de jure dotium (23, 3) Ulpiani sermo, Debitor mulieris jussu ejus, pecuniam viro expromisit. Et denique l. 7 § 8 de dolo malo (4, 3) expromissor intelligitur simpliciter, qui plene promisit pro se, vel alio. Nimirum ñ ex complementi & perfectionis significationem habet, ut in exædifico, exaggero, exhilaro, exquiro, expio, expleo, expolio, exporrigo.

Exputatos palos acuere, Col. 11, 2.

Exputare plantas, Col. 11, 2. vitem, Col. 3, 15. pampinum, Col. 5, 6. falices, Col. 4, 30.

Exradicata ut sint, Varr. 1, 27.

Exsaniare, *humore tetro vel crudo, quæ quasi quedam sanies est, liberare*, e. g. baccam pressam, Col. 12, 47. cum exsaniaveris sinapi, Col. 12, 55. exsanietur caro salita, Col. 12, 53. * exsaniet aqua nitrata amaritudinem, Col. 12, 55. Guilandinum de papyro c. 16 p. 327 laudat Schætz. Beeroaldus comparat cum Apulejano examurcare. Met. 4 p. 73 ed. Pric. de pelle ursina, dum cœlestis vaporis flammis examurcatur.

Exsecare ferra, Col. 5, 11. unde exsecaveris, Cat. 42.

Exsequantur ordines suos frutices sub maceris, Pall. 1, 37.

Exserito radicem, h. e. evellito, Col. 12, 56.

Exsiccati cum fuerint, Veg. 3, 4.

Exsistere *parum ab esse differt*: inutilia exsistunt, Varr. 2, 7. exsistunt steriles, Col. 7, 6. * emergere: quæ XL die vix exsistant, Varr. 1, 34. Sic Cic. de divin. 2, 23: Tages quidam dicitur in agro Tarquinienſi, cum terra araretur, exstitisse repente. Viſlor.

Exsolvit corpus nvarum vis contusionis, Pall. 11, 19.

Exspectare caritatem, Cat. 3.

Exstantia. sine ulla exstantia, h. e. ulla re, quæ emineat, vel exſtet, Col. 5, 5.

Exstat fertilior ager, Col. 5, 9.

Exstimulatæ libidinis signa, Col. 8, 11.

Exstimulari libidinis furis, Col. 6, 27.

R U S T I C U M.

Exstinguit stilla gemmam, Pall. 1, 6. exstingui veterno, Col. 7, 5.

Exstirpatæ frigoribus soboles, Col. Arb. 5.

Exstirpatur ager silvestris, Col. 11, 2. *stirpibus liberatur.* virgultis ager, Pall. 8, 1.

Exsucto sudore sitim quærimus, Col. 1, Præf. exsuctiones restibiles segetes, Varr. 2, 7.

Exsudat caseus acidum liquorem, Col. 7, 8. exsudavit amurcam omnem, Col. 12, 48. exsudent dolia musto, *quidam legunt pro* exundant, Col. 10, 432. *sed male. vid.* Exundant. ut virus exsudet, *an* exsudent? Veg. 3, 49. languor (*an* languorem?) exsudet, Veg. 3, 47.

Exsugeto succum in linteum, Cat. 156. *h. e. per linteum exprimito.* Turn. 10, 19 monet non deesse, qui legant exurgeto, quod sane commodius, nec inusitatum Catoni. exsugere segetem, Cat. 37. arena, quæ exsugat humorem, Varr. 2, 4. exsugitur vitis ab uno latere, Col. 4, 24.

Exsultatio puerilis, Col. 7, 3. Sic Hannibalem juveniliter exsultantem dixit Cicero de Senect. 4. Plautus vitulari Persa 3, 2, 2. Schætzg.

Extalis reversatur, Veg. 3, 11. *h. e. longanum, extremum intestini recti. Est in vulgato interpr. 1 Reg. 5, 9, de Philistæis. Restituimus eam vocem etiam 3, 6, pro stalis. Auctoritates aliæ apud Dufresnium. In Gloss. Philox. & aliorum etiam est stalis ἀρχὸς, quod corr. extalis, ut etiam in lit. E editum est.*

Extensiones in ischuria, Veg. 3, 15.

Extenta vitis, Col. 4, 20.

Extenuare fructum sumtu, Varr. 1, 22. extenuatur scabies, Col. 6, 13.

Exter. exteris gentibus, Col. 9, 9.

Exterminare argenteam herbam, Col. 10, 149. 11, 3.

Externarum gentium agricolæ, Col. 5, 4.

Extero e spicis grana, Varr. 1, 52. Col. 2, 9. exteruntur pecudibus spicæ, Col. 2, 21. *cf. Plin. 18, 72.*

Extollere onera in jumenta, Varr. 2, 10. * in majus voces, Pall. 7, 7. * pampinum, Col. 5, 6. *h. e. auferre, e medio tollere. Sed MS. Gæf. ex toto tolli.*

Extorqueo. si quis extorquet, Pall. 4, 10. *h. e. præter naturam rerum vult efficere.*

Extortus violenter saltus, Veg. 1, 17. * extorta, *h. e. luxata*, Veg. 1, 28.

Extracta puteis pocula, Col. 7, 10.

L E X I C O N

Extrahitur humor, Col. 1, 6.

Extranca exercitatio, *s. extra urbem*, Col. 12, Præf.

Extraordinariæ species, Varr. 2, 1. extraordinarius pecudum fructus, Varr. 2, 11.

Extricator ager, Col. 3, 11.

Extrinscus, *i. e. loco non suo*, Col. 1, 6.

Extrita litera, Varr. 2, 1.

Extuberat frequens nodus, *eminet*, Pall. 4, 10. *Al. exuberat.*

Extumida in medio area, Varr. 1, 51.

Exuberat annus nimis floribus, Pall. 4, 15. terra, Col. 1, Præf. vitis, Col. 3, 6. exuberant majore fructu, Col. 5, 7. exuberare cultu, Col. 2, 1. * exuberant herbæ favorum ceras, Col. 9, 4. *transitive, uberes reddunt. Ita etiam apud Tertullianum sumi, ostendit Salmas. ad Pall. p. 169.*

Exulcerantur vulvæ ferro, Col. 7, 9. *Conf. Plin. H. N. 8, 51.* * exulceranda vitis, Col. 4, 24.

Exundo, Col. 9, 9. exudent dolia musto, Col. 10, 432. *Al. exsudent, vel exudent. sed exundare multo plenius est & uberius, quam exsudare, vel exudare. Lucan. 9, 798: Spumeus accenso non sic exundat aheno Undarum cumulus: ut scilicet undans ahenum est ipfius Virgilii Æn. 7, 463. Val. Flacc. 4, 595: Acheron vasto exundat hiatu. Silio etiam amatum verbum docet Heins. ad 2, 631. Exudent & exudent similiter confundunt librarii apud Calpurn. 4, 104. ubi posterius etiam tuetur unus omnium optimus arbiter Burmannus, quod ubertatem & copiam notari apparet.*

si Exungulaverit jumentum, Veg. 2, 57.

Exuo. exuitur flore vitis, Col. 3, 2.

Exurit semina eruca, Col. 10, 334. exurere ferri massas, ita ut ignis speciem habeant, Col. 12, 5.

F.

Fabæ satio, Cat. 35. Varr. 1, 44. Col. 2, 10. Pall. 12, 1. faba trimestris, Col. 2, 10. Marfica, Col. 2, 9 faba farrienda sit, necne? Col. 2, 12. bis farculanda, Pall. 2, 9. quomodo vellenda, Pall. 7, 3. fabæ corium, Veg. 2, 57. coctæ liquor, Col. 7, 12. collectio, Col. 2, 10. Fabam veterum *s. κύαμιν* non esse eam, quæ hodie faba dicitur, sed legumen fructus rotundi, & multo Bonis omnibus nostris minoris, copiose ostendit Dodonaus, 4, 2, 1 p. 514. *Eas autem,*

R U S T I C U M.

quas nos vocamus fabas s. Bonas, majores quidem, & cauli suo quadrato insistentes, Phaselum majorem appellat: minores ad adminicula repere solitas Dolichos s. Phaseolos. Denique cum fabæ antiquæ, τοῦ κυάμου, notis, quæ a Theophrasto aliisque proditæ sunt, convenire inter hodie nota legumina nullum magis putat silvestri, quam ipse vocat, Bona s. nigra, cujus pictura & descriptio refert legumen, quod ipse me memini Vinaria in hortulo domui adjuncto colere. Vocabant, qui mihi traderant, Spargelwicken, al. Spargelerbsen: & habebat saporem subamarum, asparagis non dissimilem. Tanto magis Dodonæi sententia acquiescimus, quod nihil postea monuerunt Nonnius de re cib. 1, 5; Salmasius, qui plane, credo, hic Pythagoras est, licet multa de faba Ægyptia disputet; Harduinus ad Plinium 18, 30, ubi, Quæ faba, inquit, veterum fuerit, haud ita proclive est statuere &c. * Mensuræ nomen est: ad fabæ magnitudinem, Veg. 3, 12. quantum fabæ patitur magnitudo, Veg. 3, 67. Sapissime ita Scribonius, indicante Rhodio. Add. Salm. ad Solin. p. 688 sq.

Fabaceus mucus, Veg. 2, 36. fabacea messis, Pall. 12, 1.

Fabaginum acus, Cat. 54.

Fabalia, Cat. 37. fabarum culmos Columella dicit; Varro de lingua Latina alas fabales. Popma. matura, Col. 2, 10. cf. Plin. 18, 12. pro stercore inarantur, Varr. 1, 23.

Faber piscis maris Atlantici, Col. 8, 16. De eo vid. Plin. 9, 32. & ibi Harduin. Sed non solius Atlantici maris incolam esse, docet Hippolytus Salvian. de Hist. aquatiliū p. 205. vid. & nos ad Quintil. 5, 10, 21.

Fabrica agrestis, Pall. 1, 12. fabricæ planæ, Pall. 1, 9. totus fabricæ tractus, Pall. 1, 8. fabricæ villaticæ sedem parare, Pall. 1, 7. ad fabricam cædenda materies, Pall. 2, 22. 12, 15. Nimirum fabrica generale vocabulum adificiorum omne genus comprehendit.

Fabricatis in hunc usum vasis, Col. 8, 3.

C. Fabricius, Col. 1, Præf.

Fabrico. jugum, Col. 6, 2. navigia, Col. 4, 3. fabricentur alvei, Pall. 1, 38. canales, Col. 7, 10.

Fabrilis libella, Col. 3, 13.

Fabulos albos III, Cat. 70.

Facio. facientes adjuvant Dii, Varr. 1, 1. Vulgo, & recte quidem, si per se spectetur hoc adagium, interpretantur Erasmus secuti de eo, manus etiam esse admovendas precantibus. Et hanc sententiam etiam Varroni obversatam dicerem, si post invoca-

L E X I C O N

*tionem eam posuisset, & ita opus ipsum esset aggressus. Nunc ante invocationem cum ponit, Varro forte hoc vult: Dii adjuvant sacra illis facientes. * facito infervere, Col. 12, 38. facies defervere succum, Pall. 10, 16. facient te pervenire ad. — Pall. 5, 8. quæ res eos faciet scissuris aperiri, Pall. 6, 12. * facito surculos sint longi, Cat. 41. partem digitos sex altam facito fiet, Cat. 18. reliquas canes facit ut sint in tuto, Varr. 2, 9. vitem, quam ponis, fac ut ad orientem spectet, Col. Arb. 4. add. Cat. 8: hæc facito uti serantur. ubi vid. Gesner. Add. Cort. ad Sall. Jug. 14, 11. Ita. Gell. 14, 2: Ut & illud, in quo hærebam, & cetera faceret me ut earum rerum essem prudentior. * Librum ad librum vorsum facito, Cat. 40. per ellipsin ut sit. Ita certam diem facito, Cat. 149. facere pinguem gallinam, Col. 8, 7. faciundum alacriores præmiis, Varr. 1, 17. * faciet vino, quid volet, Cat. 147 & 148. * facito porco piaculo, Cat. 139. facere catulo, Col. 2, 22. vid. Fio. * Ex se producere, ejicere, eniti. Facit asinus sobolem, Col. 6, 37. faciunt volucres pullos, Varr. 3, 5, 9 & 10. stercora homines, Col. 2, 15. 11, 3. stercus, quod facit asinus, Col. 12, 15. facit urinam, Veg. 1, 51. facit grana malum, Col. 7, 5. frutices inula, Col. 11, 3. faciunt plantas cacumina ficulnea, Pall. 4, 10. fructum, quæ e terra nascuntur, Varr. 2, Præf. caulem spicæ, Col. 11, 3. vinum uvæ, Col. Arbor. 3. spinam facit asparagus, Col. 11, 3. stercus facit multam herbam, Varr. 1, 38. * Producere admotis ad se causis, quas secundas vocant. Qui facere vult bonum gregem asinorum, Varr. 2, 6. vinum, Col. 12, 40. frumentum, Varr. 1, 7. vitem, Cat. 52. oleam, Cat. 65. apium lati folii, Col. 11, 3. violam, Col. Arb. 30. * Parare. Faciundam oleam locare, Cat. 145. facere caseum, Col. 2, 22. * De medicamentorum viribus. Faciunt in hunc usum folia, Col. 4, 13. facit bene, Cat. 157. facit optime remedium, Col. 6, 15. add. 8, 17: facit ex pomis adaperita ficus. * Face pro fac, Cat. 23 & 26.*

*Facies ne deforment jumentum, Veg. 2, 11. h. e. species. Pluralis est, ut in vulgato, Quid facies, facies Veneris cum veneris ante cet. * facies terna, h. e. genera tria diversa, Varr. 1, 9. conf. Col. 10, 189. * faciem literæ Græcæ obtinet stella, Col. 3, 13.*

Facile est, quod habeant, Varr. 2, 10. ex facili, facile, Col. 6, 1. 12, 44.

R U S T I C U M.

Facilitas cerasi, Pall. 11, 12.

Factores olei, Cat. 64 & 66. juranto, Cat. 145. doliorum cuparumque, Pall. 1, 6.

Factorii modus completus, Pall. 11, 10. *i. e. vasis, quod factum capit.*

Factus & factum. in singulos factus olei, Cat. 67. factum dicunt, quod uno tempore conficiunt. quem alii CLX ajunt esse modiorum &c. Varr. 1, 24. *Plinio 15, 6 sunt centeni modii.* Facti unius mensura, Col. 12, 50. cum expresserint facta, Col. 12, 50.

si Facultas sit alendis farmentis, Col. 4, 29. ne vagandi facultas detur, Col. 8, 14. si facultas non est refecis, *i. e. copia*, Col. 4, 24. si facultas ejus sit copiosior, *i. e. si major ejus copia suppetat*, Col. 12, 38. * facultates aliquas acquirere, Col. 12, Præf.

Fæcariæ sportæ, Cat. 11. *Viro docto videntur fiscinæ, de quibus c. 153. Ceterum fecarias legunt A. G. II. nec deesse, qui fecarias malint, e Lexico Fabriano didici.*

Fæcatum vinum, Cat. 153. *ex facibus expressum, quod inter secundaria vini genera recensetur a Plinio 14, 10. Schættg.*

Fæcinia vites, Col. 3, 2. *vid. Isidor. 17, 5. qui sua ex nostro hausit.*

Fæcinum vinum, Col. 12, 45. *Nescio an fæcinum alias occurrat: blanditur lectio Cod. Lips. Setinum. Sunt quidem 3, 2 fæcinia vites. Sed quid si etiam ibi vitium intercessit?*

Fæcula, collyrium ingreditur Veg. 4, 16. & *al. intelligo unctione paratam, de qua Diosc. 5, 132. Plura Rhod. Lex. Scrib.*

Fæculentum vinum ut limpidum reddatur, Pall. 11, 14. fæculentum mingit animal, Veg. 3, 4 b.

Fæles & mæles scribitur Varr. 3, 11 & 12. *vid. Feles.*

Fæx vel fex. fæcem reducere in summum, Col. 12, 19.

Faginea materia, Cat. 21. Col. 12, 45.

Fagus ad quæ utilis, Pall. 12, 15.

Falciculæ breves tribulatæ, Pall. 1, 43. *videntur tribulaticæ potius esse, ut vineaticæ; vel tribulariæ, ut ruscaria; a tribulis refecandis. Nam quod in Fabriano thesauro exponebatur mallei pulsibus acuta, gedengelt, illud nihil esse puto.*

Falculæ vineaticæ & ruscaria, Cat. 11. vindemiatoriæ, Col. 12, 18.

Falere ornithonis, Varr. 3, 5. Falere vocat id, quod magis proprie esset pila: *χηλὴν vocat Thucydides, Virgilius faxeam pilam. Et verbum apud Lucretium oppilare — oppilare ostia*

L E X I C O N

contra. Sustinet autem falere totum peristylîi onus, & stagno oppositum & oppilatum est. Itaque pilæ litoribus immolita a veteribus propterea Faleria dicuntur, quia antea Haleria dicebantur, παρὰ τὴν ἅλα. Argumento, quod Falerii populi ita dicti sint, quia apud eos sal fieret, prius Halerii dicti, auctor Festus. Nisi sit, quod omnia alia φάληρα vocabant Græci. Scalig. Erat falere moles lapidea in orbem ducta, & opposita stagno; cuius usum in piscinis ostendit Col. lib. 8, 17. Origo nominis a Græco Φάλα, quod caput etiam significat, ut ab eodem φάλαρα, phalera. nam prominent in altum projectæ istæ moles, & quasi caput efferunt aquis. Popma.

in Falerno perticæ pro jugis vinearum, Varr. 1, 8.

Falerno completa multo, Col. 10, 431. Falerna annosa, fructuosiora, Varr. 1, 65.

Faliscus ager, Varr. 3, 16. Faliscæ præsepes, Cat. 4 & 14. *nampe optimum, ubique pro nomine proprio accipere.*

Fallo. vide ne te fallat, *int. animus*, Varr. 2, 1.

Falx. falcem supponere, Col. 10, 328. falces sex generum, Varr. 1, 22. fœnariæ, stramentariæ, arborariæ, Cat. 10. vineaticæ, silvaticæ, Cat. 11. putatoriaræ, messoriaræ, fœnariæ, Pall. 1, 43. verriculatæ, rostratæ, denticulatæ, Col. 2, 21. lunatæ, Pall. 1, 43. vinitoriæ falcis figura, Col. 4, 25.

Fames, teterrima mortis comes, Col. 2, 11. famis impatientissimæ sues, Col. 7, 11.

ad Famices malagma, Veg. 4, 19. Garg. *extr. Restitutum etiam videtur*. Col. 6, 12. *e MS. Polit. pro saniem, ut & Pontederæ placet ep. 60.*

Familia ut curanda, Cat. 51. Col. 11, 1. cibaria & vestimenta quæ requirat, Cat. 56 & 59. Col. 11, 1. familiæ numerus, Varr. 1, 18.

Familiaricæ sellæ, Varr. 1, 13. οἱ ἀποδρῶντες. *Et sellæ simpliciter. Marcellus Empiricus: Per vomitum & sellas. Idem ponit sedere pro niti. Unde verbum adsellare creberrimum apud Veg. in Comment. de Re veterinaria. hoc est ἀποδρῆναι. Scalig.*

Familiaris lar, Cat. 2. *it.* 143. familiares bubulco fiant boves, Col. 6, 2. familiaria aquæ viridia, Col. 8, 15.

parum Familiariter nostro solo venit, Col. Arb. 1.

Famulatu miserrimo, Col. 1, Præf.

Far, frumenti genus plures species complexum. Princeps adcreum, cuius & ipsius quatuor genera enumerat Col. 2, 6. Consideratis, quæ de illo Marfilius Cagnatus Var. Obs. 2, 23; (Tom. III Gruterianæ Lampadis) Remb. Dodonæus 4, 1, 10; Sal-

R U S T I C U M.

*mas. in hyle jatr. & alii dederunt, confirmor in ea sententia, quam proposui ad Col. 2, 9, (vid. Adoreum) quamque Turnebus etiam firmat ad Cat. 2. Illud non habeo dicere, an ita inter se convenient appellationes Spelz, spelta, & Dünkel, ut plane pro eadem frumenti specie, quod vult Dodonaus, haberi debeant. Far promendum, Varr. 1, 63 & 69. far adoreum, Varr. 1, 9. Campanum præstantissimum, Varr. 1, 2. venu-culum, vernaculum, forte vermiculum, Col. 2, 6. 11, 2. * Factitium etiam far est, a farina aliquantum diversum, quod utrumque apparet ex Cat. 143. Ita farre & sapa incrustatur olla cibo cochlearum, Varr. 3, 14. far hordei, Pall. 1, 28 & 29. hordeaceum, Col. 8, 11. triticeum, Col. 8, 5. add. Farriculum, it. Fistula farraria.*

Farciminosus morbus equorum, Veg. 1, 7 & 14. boum, Veg. 3, 2. affecti farcimino, Veg. 1, 7.

Farciri aves ut debeant, Cat. 89 & 90. Varr. 3, 9. Col. 8, 7. boves, Varr. 2, 5.

Farctus fici plenior ac melior, Col. 5, 10. sed farctum speciosius & plenius, Col. Arb. 21. Farctum velut tomen-tum fructum interpretatur Barth. 8, 4.

Farinarium cribrum, Cat. 76.

de Farno tabulata diutissime durant, Pall. 1, 9. Farnum quernæ arboris speciem esse testatur Philander ad Vitruvium, qui, ut & hoc moneamus, auctori nostro prorsus contradicit. Verba Vitruvii sunt: Namque de cerro, aut fago, seu farno nullus ad vetustatem potest permanere: & sic quoque Epitome. Schættg. Qualis arbor farnus, incertum. Veteres excusi: fraxino. Ita Joannes Cuba, libro, qui hortus sanitatis inscribitur, ex Palladii Codicibus transcripsit. Ponted. Mihi videbatur farni vox orta ex correptione quadam librarii, qui fraxinum cum nollet integre scribere, franum posuit, e quo deinde levi transpositione farnus ortus est. Vel, quod magis fere placet, labente ævo franum etiam dixerere fraxinum, e quo Gallorum etiam Fresne s. frêne ortum est.

Farracia seges, Varr. 1, 31.

Farraginata &c. Col. 11, 2. Locus corruptus & male commissus sanabitur, si legas: Farraginem quoque — futuram — viciam — conserito. Farraginata nescio an quisquam dixerit.

*Farrago, Varr. 1, 31. Col. 2, 7. feritur, Col. 2, 11. Pall. 10, 8. hordeacea, Col. 2, 11. 11, 2. datur purgando equino pecori, Varr. 2, 7. vid. Vlit. & Burm. ad Nemesia. Cyneg. 283. * ferragines scribitur Veg. 1, 56. Sed leg.*

L E X I C O N

videtur farraginis, h. e. frugum viridum miscendarum, quarum jubet proportionem propositam observari.

Farrearia fistula, Cat. 10. pilum farrearium, *ibid.*

Farreus panis, Col. 7, 12.

•Farriculum e novo tritico, Pall. 11, 21. MS. Erf. farreolum.

Farfura, *vid.* Affura.

Fartor, Col. 8, 7. *Vid. Pignor. de servis p. 559 sqq. Barth. 8, 4. Schæug.*

Fartura avium, Col. 8, 7. farturæ destinatur turtur, Col. 8, 9. *fartura vel farctura in jumentis leg. Veg. 2, 59. pro tractura. *vid.* Tractura.

Fartus femine cucumis, Col. 10, 393.

Fascia corticis ne dissipetur, Pall. 3, 17. fasciis circumdantur pedes, Col. 6, 12.

Fasciculi leguminum, Col. 2, 10. foeniculi fastibus illigati, Col. 12, 19.

Fascio. fasciare fracturam, Veg. 2, 47.

Fascinatum animal, Veg. 3, 74.

Fasciolo superligabis, Veg. 2, 57.

Faselus vel Phaselus, φάσηλος. *Quid leguminis esse videatur, dictum est in Faba. Mei cives vocant Türkische, oder Sau Bohnen, Bonas Turcicas, vel porcinas. Ab his diversus Faseolus s. phaseolus, de quo statim. Nunc quædam loca, ubi faseli mentio est, indicabimus.* Col. 2, 10. Pall. 10, 12. 11, 1. Fasellus scribitur Col. 10, 377.

Faseolus, vel Phaseolus, ad escam seritur, Col. 11, 2. *Hæc est ea, quam vulgo fabam dicimus, legumen cum teneris siliquis coqui & edi solitum, tenero caule & ad longurios repente cet. vid.* Faba.

Fastidiosæ sunt boves prægnantes, Varr. 2, 5.

Fastidium, *deliciæ gulæ*, Varr. 3, 9.

Fastigium habet fossa, ut exeat aqua, Varr. 1, 14. *h. e. declivitatem.* quo fastigio sit fundus, videndum, Varr. 1, 20. *h. e. quam altus vel declivis.* *fastigia tria, *h. e. summa genera*, Varr. 1, 6.

Fastus antiquorum astrologorum, Col. 9, 14. *In notis Servii annotavimus, Servium errasse, dum erroris arcessit Lucanum, qui scribit, fastus esse quartæ declinationis, quando significat superbiam. Secundæ vero; quando significat librum, qui dierum habet computationem. Unde erravit (inquit) Lucanus dicendo; Nec meus Eudoxi vincetur fa-*

R U S T I C U M.

stibus annus. *Namque indiscriminatim dicimus fastos & fastus, in secundo & quarto ordine pro libris, quod & Priscianus tradit, & magnorum scriptorum confirmat auctoritas, quæ pro ratione est. Beroald. Silius Italicus 2, 10: Ausonios atavo ducebat consule fastus. Orientius Commonit. 2 dist. 56: Finge, age, mansori signent tua nomina fastus, Atque tuo felix annus eat titulo. Adde, quæ notarunt Andr. Wilkius ad Prudentii Apotheosin v. 662 p. 530 sq. Barthius ad Claudian. p. 968. Schættg.*

Fatetur vetustatem semen sinapi, Pall. 11, 11. fatentur maturitatem amygdala, Pall. 2, 15.

Fatigata vitis dapuli proventu, Col. 4, 27. fatigatus libidine aries, Col. 7, 3.

Fatigat sævientem contumacia pervicax, Col. 6, 2. fatigantur semina multo soli pressa pondere, Col. 4, 1.

Fatiscit segetibus solum, Col. 2, 14.

Faventia & Faventinus ager, Varr. 1, 2. Col. 3, 3.

Favilla pro stercore, Col. 2, 15. *Hinc favilla nigra satiare, Col. 10, 354.*

Favoniana pira, Col. 5, 10.

Favonius eximius ad ventilandas fruges, Col. 2, 21. Favonii exortus, Varr. 1, 28. cum Favonii spirare cœperunt, Col. 8, 11.

Favorabiliter sentire, Pall. Inf. Præf.

Faustulus pastor Romuli & Remi nutricius, Varr. 2, 1. *per ludum Atticus ita appellatur, Varr. 2, 3.*

Fautores competitorum, Varr. 3, 5.

Favus apum, Varr. 3, 16. venit in altaria, Varr. 3, 16. favi melliti, *ibid.* favorum exemptio, *ibid.* duo genera, ubi duo examina, Col. 9, 15.

Fax. facem libidinis auget voluptatis dilatio, Pall. 8, 4.

Febricitans pecus ut curetur, Col. 6, 9. 7, 5.

Febricosi equi, Veg. 1, 38.

Februarii opera, Col. 11, 2.

Fecinum vinum, *vid.* Fæc.

Fecula, Veg. 3, 22. *est fæcula. Dodonæus, 3, 3, 36 ex Ægineτα σφέκλιν dici ait fæcem ustam, eandemque officinis Tartarum ustum & calcinatum appellari. Vid. Rhodius Lex. Scribon. voc. Fecula, ubi de σφέκλιν Græcorum & hoc ipso Vegetii loco.*

Feles & melis (fælis & mælis) Varr. 3, 11 & 12. *cum viverra jungitur Col. 8, 15. conf. Col. 8, 14. Feles ani-*

L E X I C O N

mal est familiare ac domesticum, omnibus notum, vulgo catus nominatur (ut opinor) a sollertia. Nam catum sapientem dicunt, & acutum, Græci αἰλουρον vocant. Plinius tradit, felium oculos in tenebris fulgere. Idem alibi sic refert: Feles quidem quo silentio, quam lenibus vestigiis obrepunt avibus, quam occulto speculatu in musculos exsiliunt, excrementa sua effossa obruunt terra, intelligentes, odorem illum indicem sui esse. Verum apud Columellam & Varronem feles accipi videntur pro fovino: sic enim vulgus appellat bestiolam gallinis maxime infestam noxiamque, & sæpe gallinaria tota contrucidantem. Beroaldus.

Fel taurinum radicibus pirorum infusum contra vermes, Pall. 3, 25. 4, 10. felle bubulo maceranda semina contra mures, Pall. 1, 35. fel lacertæ viridis contra putredinem, Pall. 3, 25.

Felícula sive filicula, Cat. 158. Polypodium est, cujus vim leniter purgantem, si cum aliis jungatur, in dubium vocatam aliunde confirmat Dodonæus 3, 5, 3 p. 465; usus, si in mentem venisset, commodissime Catonis auctoritate. Vide de ea Plinium 26, 8. Add. Filicula.

Femen. femina gallorum pilosa laudantur Varr. 3, 9. torosa & numerosa, Col. 6, 29. femina secari atque interdum inuri solent, Col. 6, 38.

Feminæ pavones, Col. 8, 11. feminis multa cum maribus communia, Col. 12, 1.

Femininum nomen, Varr. 3, 5.

Fenestellæ brevissimæ, Pall. 1, 24. al. fenestrellæ. fenestellis illuminari, Col. 8, 3.

Fenestræ qua parte faciendæ, Varr. 1, 13. Punicanæ, Varr. 3, 7. vid. Punic.

Feralis mensis, Col. 10, 191. Februarius, quia hoc mense fiebant parentalia, i. e. sacrificia inferis Diis, quæ feralia dicuntur sacrificia inferorum. feralia carmina flere, Col. 10, 350.

Ferax. feraces seminum, Col. 6, 36. feraces venti, Pall. 12, 5.

Ferctum Jovi, Cat. 134. Paullus Festi abbreviator: Ferctum genus libi, dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere libi: quæ qui afferebant, struferctarii appellabantur. Vide pluribus B. apt. Pium annot. post. c. 147; Alardum ad Valer. Flaccum 5, 143; Lomeierum de lustrat. c. 13. Schætzg. Fertum forte rectius Cat. 141. vid. ad Inscr. arval. p. 130.

R U S T I C U M.

: Fereola vitis, *an ferreola?* Col. 3, 2.

Feriæ publicæ aut familiares, Cat. 140. bubus & bubulcis, Cat. 132. mulis, equis, asinis, nullæ, Cat. 138. per ferias quæ facere liceat, Cat. 2. Col. 2, 22. 11, 1. feriis boves jungere uti licitum, Cat. 138. feriis caret necessitas, Pall. 1, 6.

Ferina caro, Col. 10, Præf.

Ferio. ferire fœdus, Varr. 2, 4.

Feritatem ea res mentastro detrahit, Col. 11, 3.

Fermentata colluvies, Col. 1, 5. *de loco putri uligine cænofo.* * fermentatum solum, Col. 4, 1. 11, 3. *h. e. resolutum, molle ac leve.* * fermentato ac molli solo (*pedum*) canes, Varr. 2, 9.

Fermento. fermentantur in amphora ficus, Col. 12, 17. * fermentare terram potest iterus columbinum, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. fermentari finito, *h. e. solum resolutum custodi, ne conculetur*, Col. 5, 9. nihil aliud est colere, quam resolvere & fermentare terram, Col. 2, 2.

Fermentum terræ fossæ, Pall. 3, 18. fermento quasi aliquo abundat, Col. 2, 2. velut fermento quodam humus intumescit, Col. 4, 1. in fermentum congerere solum, Col. 3, 11. *In his omnibus aperta est similitudo massarum farinacearum, quæ fermenti beneficio ex densis rariores fiunt & resolutiores.*

Ferox, *canis nomen*, Col. 7, 12.

Ferramentorum varietas, Varr. 1, 22. quali ferramento facienda insitio, Col. 4, 29. quali putatio, Col. 4, 24.

Ferreæ, Cat. 10 & 155. Varr. 1, 22. Furcas *intelligi vult Turn.* 7, 22. *Est ubi forte commodius palas.*

Ferrugineis hyacinthis, Col. 10, 305.

Ferrum. ferri massæ ignitæ, Col. 12, 5.

Fertilitatis signa in vite, Pall. 3, 9.

Fertum, *vid. Ferctum.*

Ferve bene facito, Cat. 157.

Ferveo. ubi diu ferbuerint, Pall. 2, 19. fervebit in se mustum, Col. 12, 19. primo ardore, Pall. 11, 9. fervente sole, Veg. 3, 4.

Ferula fissa comprimuntur testiculi, Pall. 6, 7. ferulæ minaces, Col. 10, 118. *Pædagogorum sceptræ, Martialis ait. Pompon. e ferulis alvi apum*, Varr. 3, 16. ferulis circumdatis colligare, Col. 7, 5. *add. Veg.* 2, 47.

Ferunta ablata, Veg. 2, 42 & 48. *vid. legendum feruta,*

Scriptt. R. R. Vol. IV.

M

L E X I C O N

aut fervura potius, φλεγμονή, ut ostendit Dufresnius. feruta autem est plaga a cauterio facta, fervura, vulnus ex ustione.

Fervore vini ruptæ orcæ aut dolia, Varr. 1, 13. * fervores æstivi, Col. 4, 24.

Ferus, a, um. ferus Juppiter, Col. 10, 329. feri arietes, Col. 7, 2. feri per mansuetos consuefiunt, Col. 8, 10. feræ pecudes ab hominibus mansuefactæ, Varr. 2, 2. ferarum pecudum genera, Varr. 2, 1. feræ arbores, Col. 3, 1.

Fessi opere, frigore, aut calore, Varr. 1, 13. sic Varr. 2, 1. it. 3, 16.

Festinantius demetere, Col. 2, 9.

Festinabimus emundare, Col. 4, 27.

Festi dies ut agendi villico, Col. 11, 1. festis exercere diebus quæ licitum, Col. 2, 22. vid. Feriæ.

Fibram rapi mediam gustato, Col. 12, 54. fibras emittunt spicæ ulpici, Col. 11, 3. fibræ tritici, adorei, Col. 2, 12. teneris frondens lactuca fibris, Col. 10, 111. fibrarum summæ partes, Col. 11, 3. cum fibrarum quatuor esse cœperunt frumenta, Col. 11, 2. Nimirum fibræ sunt folia angusta, oblonga, & in mucronem fastigiata, atque, ut posteriores vocant, graminea. vid. Ponted. ad Cat. 70. vid. & Thes. L. L. in fibra.

Fibulæ in apparatu trapeti, Cat. 3. fibulæ iligneæ, ulmeæ, nuceæ, ficulneæ, Cat. 31. vid. Turn. 25, 20, & Baldus Lex. Vitruv. Nimirum sunt lignei clavi, copulæ, subscûdes, ancoræ, securiculæ, quacunque figura denique ligna, quibus colligantur & firmantur ligna majora. Hæc architectonica fibula. Sed * in usu chirurgorum etiam est. Sic Col. 6, 5 forte legenda fibula pro subula. Sic fibulæ ad palpebras, Veg. 2, 15. ad vulnus linguæ, Veg. 2, 31. add. Veg. 1, 22, & 2, 22, ubi pro fistula restituendum videtur fibula. Vid. Regula. De omni autem genere fibulæ Jo. Rhodius de acia Celsi: sed fac, ut posteriorem editionem legas multum auctiorem.

Fibulantur pulvinis testaceis juncturæ, Col. 1, 6.

Fictæ tabulæ, h. e. fixæ, Varr. 3, 7. vid. Afficta.

Ficariæ crates, Cat. 48. describit Col. 12, 15. * inter ficarias (ficeta) caprifici arbor suspenditur, Pall. 4, 10.

Ficetum, Varr. 1, 41.

Ficulneæ arboris, Col. 5, 11. 11, 2. ficulnea cacumina, Pall. 4, 10. folia, Col. 6, 3.

Ficulnas insitiones, Varr. 1, 18. ficulneas al.

Fici arbor, Col. 5, 11. fici ut serantur, Cat. 8. it. 28.

R U S T I C U M.

Varr. 1, 41. Col. 5, 10. *it.* Arb. 21. feri, coli, & curari ut soleant, Pall. 3, 25. 4, 10. ut inferantur, Cat. 42. Col. 5, 11. Pall. 5, 5. Inf. 119. fici planta, Pall. 4, 10. cacumina, Col. 5, 10. fici ut grossos teneant, Cat. 94. ficus ad Divæ Rumiae facellum, Varr. 2, 11. * fici, quas edimus, Varr. 1, 41. quæ genera in Italiam translata, *ibid.* genera præcipua, Col. 5, 10. *Conf. catalogum Macrobiani* 2, 16. *Apud nostros occurrunt, quas suis locis commemoramus*, Africanæ, albæ, atræ, biferæ, callistruthiæ, Cauniæ, cereolæ, Chalcidicæ, Chelidoniæ, Chia, Libycæ, Libyscæ, *vel* Libyssæ, Liviæ (*an* Livianæ?) Lydiæ, Mariscæ, Rhodiæ, Saguntinæ, Sulcæ, Telanæ, Topiæ. Fici ut siccentur, Col. 12, 15. aridæ, Col. 11, 2. 12, 5 & 14. ut integræ maneant, Cat. 99. ut ferventur, Pall. 4, 10. earum coria siccentur, *ibid.* fici conculcatæ massa in offas divisa siccatur, Col. 12, 15. ut promendæ, Varr. 1, 67. ficum ad malthas *adhiberi jubet* Pall. 1, 41. ex fico acetum, Col. 12, 18. * ficus duplices, Veg. 1, 38 & 56. 3, 21. 4, 8. *vid. supra in duplex.* ficus maturissimas, Col. 12, 17.

Fidelia fictilis & vitrea, Col. 12, 38 & 56. *add.* 12, 7 & 10.

Fide bona solvere, Cat. 14. cum certa fide, Col. 3, 2. fidem habere certam, Col. 11, 3.

Fidicula, fidus, Col. 11, 2. *eadem*

Fidis, Col. 11, 2. Fidem nostri vocant, quam λύραν Græci, Varr. 2, 5.

Figlina creta, Varr. 3, 9. figlinam (*artem*) exercere, Varr. 1, 2.

Figularis certa, Col. 6, 17. figularibus tritis, Col. 7, 5. *forz.* figularis triti.

Figuli faciunt dolia, Varr. 3, 15.

Figuræ inæqualitas in doliis, Col. 12, 4.

Figurati e lateribus parietes, Pall. 1, 34.

Figuro. figurare in speciem cunei, Col. 4, 29. figuratur manu caseus, Col. 7, 8. simile angustæ ollæ, Col. 9, 15. vinea, Col. 4, 21. figurantur duo temones, Pall. 7, 2. femina principiis agilioribus, *de conceptu animalis*, Col. 6, 37. mos fingendi & figurandi ceras, Col. 9, 15. * figurantes cupiditate sibi ipsæ Venerem, Col. 6, 27.

Filecta exstirpantur, Pall. 9, 3.

Filix ut exstirpetur, Col. 2, 2. 11, 2. Pall. 6, 3. ejus usus in substernendis tabulatis, Pall. 1, 9.

Filieta, Col. 2, 2.

LEXICON

Filicula trita, Col. 6, 27. *vid.* Felicula.

Filius læsisse dicitur a mulomedicis, Veg. 3, 18.

Filum, *nervus*, Veg. 4, 3. * filo gracili connectere carmina, Col. 10, 227. *De hac significatione fili egisse monet Schœtgenius Barthium ad Nemesi. 2, 11.*

Fimi bubuli fumus aptus apibus, Col. 9, 14 & 15. finus leporis in medicina boum, Veg. 3, 57.

Fingitur ex parentibus proles, Col. 6, 36 & 37. mos fingendi & figurandi ceras, Col. 9, 15.

Finio. arbusto nihil potest apte finiri, *h. e. definiri, determinari, ut nunc loquuntur*, Col. Arb. 5.

Finis dicito, qua vendas, Cat. 149. *Turnebus legi fini, & interpretatur quousque, ad quod usque tempus. Sed quid si finis est quartus casus. pluralis numeri, dicito fines, qua vendas, h. e. quo usque, vel intra quos fines vendas. Fines arboribus satis tuendi, Varr. 1, 15. Addere possis, quæ de olea in finibus posita intelligimus ex Varr. 1, 16. unde proverbium Extra oleas. Victor. V. L. 31, 10. * fini qua in modiolos erit, Cat. 21. radicibus fini, Cat. 28. Est, opinor, mutatio casus, pro radicum fini, i. e. ad finem usque radicem. Popm. Mihi videtur vox finis ita usurpata fuisse, ut tenus, quod etiam ex τέλος derivat Vossius. Quemadmodum igitur tenus utrique casui junctum reperitur, fluctuante forte consuetudine inter Græcam rationem & Romanam, ut in his, quæ copiam vel inopiam significant, & aliis: ita finis etiam, vel sexto casu, fini, nunc, & frequentius quidem, genitivum sibi adjunctum habet, alias, ut hic apud Catonem nostrum, eumque forte solum, ablativum. Cum taceant adhuc Lexica, hæc opportunitate oblata congeremus loca veterum, quibus hoc ostenditur. Ac primo quidem Gellius, in hac certe verborum disputatione minime ex ætate sua æstimandus, clarissime hunc usum vocis declarat 1, 3, ubi conjungit QUATENUS, QUAQUE FINI dari amicitiae venia debeat, & eodem cap. extr. HAC FINI ames, tanquam forte fortuna osurus, HAC itidem TENUS oderis, tanquam fortasse post amaturus. Sallustius fragm. hist. 3, p. 979 Cort. fine inguinum ingrediuntur mare, ubi cl. editor advocat Auct. B. Afr. c. 85: Atque ita per mare umbilici fine ingressi terram petebant; itemque Justin. 30, 4, 6, ubi ex MSS. pariter ac optimis per integram, & quod excurrit, seculum editionibus, sensu commodissimo legitur, orientis fine, h. e. usque ad Orientem: ut adeo intempestive a recentioribus mutatum sit. Porro Bentlejus ad Horat. 2 Od. 18,*

R U S T I C U M.

30 illud Ovidii Pont. 1, 4, 18, Qui vix Thessaliæ sine timendus erat, interpretatur, Thessalia tenus, itemque alterum Ovidii Halieut. 102, Scopulorum sine, explicat scopulorum tenus. Ita antiquitatis affectator Hyginus Astron. 272 f. L. 3 exir. Quæ ad figurationem siderum pertinent, ad hunc finem nobis erunt dicta, i. e. hactenus. Idem fab. 82 Tantalum dici stare in aqua media sine corporis, ubi malit legere Sanius in Min. 4, 4 mediū. Maneat igitur, sine vel fini eandem plane vim habere, quam habet tenus; illud peculiare huius loco Catonis, quod iunxit Latino casui, numero præsertim plurali, ubi tenus etiam frequentius genitivum habet. ansarum fini, Cat. 113. ea sine, qua adraferis, quousque, Col. 5, 11. Arb. 26.

Finitio ab antiquis lege sancita, Col. 5, 11,

Fio. fieri oportet porcam, sacrificari, Cat. 134. * fiunt hædi maximi in Caprasia, Varr. 2, 3. * fit deterius, damnosum est, Varr. 2, 4.

Fircellina LX millia, Varr. 3, 4.

Fircellius Pavo, collocutor, Varr. 3, 2 & 6.

Firmarunt, posse inseri, confirmarunt, Pall. 11, 12. firmatur a Græcis, Pall. 3, 26. firmantur, asseverantur, Pall. 10, 3. * donec firmentur agni, Pall. 12, 13. firmandæ largo pascuo equæ, Col. 6, 27.

Firmus. eo erunt firmiores, fideiores, Varr. 1, 17.

Fiscella cum fale populari, Cat. 88. in fiscellam conferre uvas & prelo premere, Col. 12, 39. fiscellæ texendæ & picandæ, Col. 12, 18. junco factæ rariore contextu, Pall. 11, 19. * fiscellæ boum, Cat. 54. capistra. vid. Schesfr. de re vehiculari p. 166 sq.

Fiscello ligneo inclusas baccas exprimito, Col. 12, 38.

in Fiscina nova uvas premito, Col. 12, 39. fiscinæ Campanicæ, Romanicæ, Cat. 135. oleariæ Campanicæ, Cat. 153. sportæque ex palma & sparto, Col. 11, 2. Cat. 13. Col. 10, 307. in fiscinis novis includi, Col. 12, 50.

Fiscus. in fisco novo premere, Col. 12, 52. fisco inclusa olea prelo supponitur, Col. 12, 47. per fiscum lineum exprimere, Col. 12, 38. fiscis novis premi oleum, Col. 12, 50.

Fissile adminiculum, Col. 4, 33.

Fissum rimosumque, de edificio, Col. 1, 5.

Fissuram cuneo adigere, Col. 5, 10.

Fistucis vectibusque calcato, Cat. 28.

Fistuco. fistucato fundamenta, Cat. 18. Est autem fistuca

L E X I C O N

& fistucatio duplex. Interdum fistuca Philandrum audis a Baldo advocatum in Lexico Virruy. ansatum & capitibus ferratum instrumentum, quo pali sublicæque in terram panguntur. Interdum (quod e Budæo additur) funibus attollitur, & pondere suo remissa alliditur. Sed est etiam minoris molis fistuca & fistucatio, cum pavimenta manubriatis assiculis aut trabeculis pulsata coire ad firmitatem coguntur.

Fistula urinalis, Veg. 3, 15. * per fistulam venit aqua in ornithonem, Varr. 3, 5. fistulæ plumbeæ in aquæductibus, Pall. 9, 11 & 12. per fistulam vento naribus inferere, Veg. 1, 10. * fistulam subdito labro uti obturari possit, Cat. 154. fistula frigidaria in balneo, Pall. 1, 40. Hic epistomium intelligi apertum est. De Centimali fistula vid. h. v. * fistula perforata, Veg. 3, 4. Ergo sunt fistulæ non perviæ. Ita est: fistulæ laxioris, quam sunt reliqua foramina, regia apum, Col. 9, 11. Quin * in morbis quoque talis est fistula, in quam turundam intrudi jubet Cat. 157. Add. Veg. 2, 13, 23, 26 & 27. * fistula farraria in ferramentis rusticis commemoratur Cat. 10. Vox nondum satis explicata Lexicis, cui ex Plinio aliquantum lucis affundere studebimus. Is enim non tantum 17, 24 fistulæ meminisse sutoriæ similis, qua utantur ad inoculationem, ubi haud dubie scalprum aliquod acutum intelligitur; sed ubi de pistura agit 15, 23, Etruria, inquit, spicam farris tosti pisente pilo præferrato, fistula ferrata, & stella intus denticulata. Igitur fistula hæc farraria videtur eadem ferrata intelligi, in cujus cavum quadratus, arbitror, pistillus inseritur præferratus, atque hujus ope ipsa fistula intra stellam denticulatam, ut cochlea in matrice, quam vulgo vocant, vel in tympano axis, circumagitur, quo facto interjecta inter fistulam ferratam & stellam denticulatam granis elidi & comminui necesse est. Familiare hodie id genus pisendi est, ubi piper & similia, faba præsertim Turcica (Coffea) tosta, comminuenda est, ita ut paucae jam sint apud nos familia paulo lautiores, in quibus non sit hujus suppellectilis videnda copia. Neque tamen hic dissimulandum, esse, qui legant fistulam ferrariam: quæ lectio si teneatur, generalius forte nomen fuerit hic fistula. Possit etiam aliquis suspicari, legendum hic esse, ut apud Plinium, ferratam. qua ratione superior descriptio confirmaretur. Sed farrariam probo, quia nihil commodius est ad far subtile faciendum Cat. 143. Inspice reliqua loca, quæ de farre facticio laudamus J. l. * fistula porro ferrea cavum aliquid est, intus insecus in columellam, extrinsecus autem in cupam conveniens,

R U S T I C U M

apud Cat. 21, *in trapeti*, i. e. *preli descriptione*, quod & ipsum *mola* genus est. * *fistula pro fibula videtur posita* Veg. 2, 22.

Fistulosi lapides, Pall. 1, 10. *fistulosus caseus*, Col. 7, 8. *cancer*, Cat. 157.

Flabellum, Varr. 1, 31.

Flaccescat foeniculum, Col. 12, 7.

Flaccidæ aures, Col. 6, 30. 7, 6.

Flaccus. *flaccæ aures* in canibus laudantur Varr. 2, 9.

Flacuit finus, Varr. 1, 13. *sed vera lectio est confracuit*.

Flagellum in vite minus palma, Varr. 1, 31. *primi anni*, Col. 3, 6. 4, 10. *flagellis prolixis incitare vitem*, Col. 3, 21. *ultimum flagellum*, Col. 3, 10. *sive summum, sive imum*.

* *flagello excitandum jumentum lethargicum*, Veg. 3, 48.

Flammata cupidine Tellus, Col. 10, 208.

Flammeola caltha, Col. 10, 307.

Flammeus halitus, Col. 5, 5.

Flatum æs, Varr. 2, 1.

Flatus aquilonis, Col. 11, 2. *aprici*, Col. 1, 5.

Flavebit messis aristis, Col. 10, 311. *flavescentes segetes*, Col. 2, 21. *flaventia poma*, Col. 3, 21.

Flebotomia uti, Veg. 1, 14.

Flebotomo. *flebotomare admiffarios*, Veg. 1, 24.

in Flebotomo quæ facienda, Veg. 1, 19. *de observatione flebotomi*, Veg. 2, 40. *post flebotomum*, Veg. 1, 22.

Flegma dissolvit vinum scillites, Pall. 8, 6. *flegmatis multum ex ore profundit equus infaniens*, Veg. 2, 12. *flegma in genibus*, Veg. 3, 19. *ubi forte leg. phlegmonen, de qua* Veg. 2, 48.

Flexo frequentat. ex flecto. flexato, Cat. 49.

Flexo die ardor infringitur, Pall. 12, 13.

Flexuosa radicum, Pall. 12, 9.

Flexura (in vite) profundit materias, Col. 5, 6. *vid. Curvatura*.

Flexus pali, Col. 4, 13.

Flocci substrati pomis, Varr. 1, 59. *pannorum scilicet & lanarum*. Plin. 15, 17: *nec non alii in floccis capsisque, quas luto palato illinunt, mala servant*. Schætzg.

Flora &

Floralia, Varr. 1, 1. * *floralia, horti pars*, Varr. 1, 23.

Florere fata quando & quomodo soleant, Pall. 6, 1. * *florere vinum incipit*, Col. 12, 30. *vid. Flos vini*.

Flos foeni, Veg. 1, 53. *florem afferunt furculi*, Col. 11,

L E X I C O N.

2. flore exuitur vitis, Col. 3, 2. si florem non continet arbor Punica, Pall. 4, 10. in floribus laborant (*φορεῖν*) arbores, Pall. 3, 25. flores ut condiantur, Col. 12, 7. * Quod optimum est in unaquaque re, calcis, Pall. 1, 41. Veg. 2, 62. gari, Veg. 4, 28. liquaminis, Veg. 3, 47. marmoris vel gypsi, Col. 12, 20, 21 & 43. nitri, Veg. 4, 21. olei, Veg. 4, 11. Sic Plin. 15, 6: quod post molam (*intelligo, post primum circumactum molæ*) primum est, prima unda preli. salis, Cat. 88. Ita Livius poeta: florem anculabant Liberi ex carchesiis. Favorinus orator apud Gellium: is flos coenæ habetur inter istos. Lucretio: flos nardi & flos Bacchi. * flos vini, est ejus visum, Cat. 11. quid sit, optime discimus ex Plinio 14, 27, ubi de collecti in cella vini differentia & cura agit. Flos, inquit, vini candidus probatur, rubens triste signum est, si non is vini colos sit. Et statim, quod celeriter florere cœperit — non fore diutinum. Col. 12, 30: Si vinum florere incipiet, sæpius curare oportebit, ne flos ejus pessum eat, & saporem vitiet. Est igitur flos, quod Harduino ad Plin. l. c. etiam observatum est, tenuis spuma in summo innata, ad quam demendam, demum autem quantocius oportet, quin coli subtilis usus sit, non est dubitandum. Germ. Kahn vel Kohn. * flos æris, *chalcanthus*, Veg. 4, 28. *chalcitis*, *ibid.*

Flosculi pomorum, *umbilicati vertices*, *floris reliquia*, Col. 12, 45. An etiam ficus primum erumpentis *cyma*, Col. 5, 10?

Fluidum salivis os, Col. 6, 9. fluidum oppon. terreno, Col. 8, 16.

Flumen facundiæ, Col. 1, Præf. flumina maritima, Varr. 3, 17.

Flumentana porta, Varr. 3, 2.

Flumineæ salices, Pall. Inf. 161.

Fluo. fluit gustus nobilis pretiosusque in loco boni vini ferace, Col. 3, 2. fluunt minus uvarum raritate vites, Col. 3, 2.

Fluorem ventris adstringere, Pall. 3, 31.

Flutæ murænæ, Varr. 2, 6. Col. 8, 17. Macrobius Sat. 2, 11: Arcessebantur autem murænæ ad piscinas nostræ urbis ab usque freto Siculo, quod Rhegium a Messana respicit. illic enim optimæ a prodigiis esse creduntur: tam hercules, quam anguillæ: & utræque ex illo loco Græce *πλωται* vocantur, Latine *flutæ*: quod in summo supernantes sole torrefactæ curvare se posse, & in aquam mergere de-

R U S T I C U M.

smunt, atque ita faciles captu fiunt. Et, si enumerare velim, quam multi magnique auctores murænas e freto Siculo nobilitarint, longum fiat. Sed dicam, quid Varro in libro, qui inscribitur Gallus, de admirandis dixerit his verbis: *In Sicilia quoque, inquit, Papirius manu capi murænas flutas, quod hæ in summa aqua præ pinguedine flutentur.* Hæc Varro. Optimas autem in Siculo mari fuisse testatur etiam Plinius 9, 54, & Martialis 13, 80. Græcis sequiorum temporum muræna fluit dicebatur ἑξορμίδων, ἀπὸ τοῦ ἑξορμίζεσθαι, quod notat litus relinquere & alium capeffere, Vide quæ in hanc rem notavit Salmasius ad Tertulianum de Pallio c. 5, p. 444. Schætzg.

Fluviales arenæ, Pall. 1, 10.

Fluviatica animalia, Col. 8, 15.

Fluviatile negotium, Col. 8, 17.

Fluxe perpurgare, Varr. 2, 11. *Locus corruptus. Antiquus liber pro fluxe habet si ussæ; unde Urfinus conj. si usæ; Popma hibisci.*

Fluxura, mustum, quod fluit ex uvis, Col. 3, 2. amnem hoc sensu dixit Pall. 11, 14. undam in oleo Plin. 15, 2. Sic

Fluxus idem. fluxum meliorem olei reddit oliva, Pall. 11, 10.

Fluxum corpus, Col. 1, Præf.

Focaneus palmes, Col. 4, 24. 5, 6. Pall. 3, 12.

Foculi duo, Cat. 10 & 11. instrumentum ferreum, in quo ignis accenditur. Talis est focus Attinii tribuni pl. in rostris positus apud Cic. pro domo. Turneb. 7, 22.

Focus circumversus quotidie, Cat. 143. circa focum familiarem epulari, Col. 11, 1. focum ornato, Cat. 76. Pluribus hunc locum in nostris epistolis complexi sumus, quo clarius ostenderemus, focum instrumentum etiam esse coquinarium, sed magnum; at minus foculum. Id nos vernacula consuetudine retinemus, qui Focclare & ignis locum, & vas, in quo cibi assantur, vocamus. Quod idem Latinis in consuetudine fuisse dum liberos fugit, Catonis monitum sæde inquinant. Ideoque de primo temperatoque vel leve aut lene pruna temperataque fuit, ut cap. 113; vel, lene igni temperatoque; vel quid item. Ponted. vid. ejusd. ep. 66. in foco rem divinam facere, Cat. 5. in focum corona indita, Cat. 143. * foco curare, h. e. cauterio, Veg. 1, 28. 2, 11.

Fodina argenti, Varr. 1, 2.

L E X I C O N

Fodiri hortum, Cat. 2. possunt feminaria, Col. 11, 2. *ut* Arb. 30. Sic circumfodiri, Col. 5, 9.

Fœcunditas cibis elicienda, Col. 8, 5. ejus parem legem natura dixit plantis & animalibus, Col. 3, 8.

Fœcundat aquilo vites, Pall. 12, 16. fœcundatur terra, Pall. 12, 1. ut fœcudentur loca exilia, Pall. 10, 9.

Fœcunda fruticis regio, Col. 9, 4.

Fœnariæ falces, Cat. 10. Pall. 2, 43.

Fœneratio, Col. 1, Præf.

Fœnerator fure peior, Cat. Præf.

Fœniculi satio, Pall. 3, 24.

Fœnilia, Col. 1, 6.

Fœnifecæ ferramentum, Col. 2, 18. *al.* fœnifecis. fœnifeca messor, *ibid.*

Fœnifeces, Varr. 1, 49.

ad Fœnificiæ spem nata herba, Varr. 1, 47. fœnificia cumulum addere, Varr. 1, 49. fœnificiæ instituendæ, Col. 11, 2. ut condantur, Varr. 1, 56. *nimirum pro fœno hic ponitur, ut messis, vindemia &c.*

Fœnificia administrant, Varr. 1, 17. ante fœnificia, Varr. 2, 11. fœnificia arida in tabulato, Varr. 3, 2. post fœnificia, Col. 2, 19.

Fœnum quando & quomodo secandum, Varr. 1, 49. cum fœnum cecidimus, Col. 2, 19. succisum tractari & condi ut debeat, Col. 2, 19. Varr. 1, 56. cum concaluit, ignem creat & incendium, Col. 2, 19. quod melius, Col. 2, 17. auctumnale, Col. 7, 3. fœni sectio, Pall. 6, 1. sector, Col. 11, 1. repositio *s.* fœnile, Pall. 1, 32. semina, Col. 2, 18. quado spargantur, Pall. 10, 8.

Fœnum Græcum, rusticis siliqua, Col. 2, 11. 11, 2. ejus satio, Col. 2, 11. Pall. 2, 7. 10, 8. in defruti condituram adhibetur, Col. 12, 20, 21 & 28. & gleucini olei, Col. 12, 51. addito fœnugræco, Veg. 4, 9. ex fœnigræco, Veg. 4, 9 & *al.*

in Fœnus dare, Varr. 3, 5.

Fœtæ capræ nocet frigus, quia conceptum vitiat, Col. 7, 6. Sic fœta pavo, *que concepit, nondum peperit*, Col. 8, 11. * fœtas *puerperas liberas & stolas adeo vocat* Varr. 2, 10. fœtas, *fere semper idonei scriptores appellant puerperas, hoc est, eas, quæ perpererunt. Inclitus tamen poeta dixit, loca fœta furentibus austris, pro plena. Idem ait: Non infœta graves tentabunt pabula fœtas, pro pręgnantes. Verum*

R U S T I C U M.

*alio in loco posuit foetam pro ea, quæ jam perperisset. Sic enim inquit in aspide poeta: Fecerat, & viridi foetam Mævortis in antro Procubuisse lupam. Plinius noster foetam semper usurpat pro ea, quæ a partu cubat. Beroald. * foetis palmitibus, Col. 3, 21.*

Fœto. non foetant in servitute gallinæ rusticæ; Col. 8, 12. foetant rarius, Col. 8, 8. in paludibus anates, Col. 8, 15.

Fœtura a conceptu ad partum, Varr. 2, 1. ad sustinendum fœturæ onus; de porcis, Pall. 3, 26. fœtura humana, Varr. 2, 10.

*Fœtus. fœtum edant, h. e. ova pariant, Col. 8, 11 & 14. integri fœtus plur. Col. 8, 11. fœtus mularum, Col. 6, 37. fœtibus inutiles vaccæ, Col. 6, 21. * collectivum nomen est in istis, fœtibus singulis pariunt ova quina &c. Col. 8, 14. it. novissimo fœtu. Ita secundi fœtus pecudes signantur Col. 11, 2. * De fructibus aliis. fœtibus terrenis & arboreis abundantes saltus, Col. 9, 20. fœtuum pauperies, Pall. 12, 9. de proventu uværum.*

Foliatis ramis, Pall. 4, 10.

*Folia unde arboribus maneant hieme, Varr. 1, 7. quæ indicent anni tempora; Varr. 1, 46. folii lati apium, Col. 11, 3. folia subdito in libo, Cat. 75. ut in mustaceo. * folium, malobathrum, Pall. 2, 18.*

Follicent, Veg. 3, 76, restituimus ex MS. pro follientes. Follicantes est etiam Apul. Met. 9, p. 185, 16 Pric. ubi sunt muli senes, cantherii debiles, circa præsepium capita demersi — follicantes nares languidas assiduo pulsu tussedinis hiulci: ubi folles narium ex Prudentio laudat Pricæus. Genas s. buccas debebat dicere, si respexit, ut videtur, Peristeph. 10, 553. Perforari enim folles imperat tyrannus: deinde implet jubentis dicta lictor impius Charaxat ambas ungulis scribentibus Genas rel. Huc enim convenit Tertulliani illud de Pallio, qui de chamaleonte, follicans, inquit, ruminat, h. e. reciprocante spiritu inflans se & contrahens instar folliis, qui follex etiam est in glossis, quas laudat Salmas. ad l. c. p. 199. Neque follicantes caligæ aliud volunt, quam ita laxas esse & flaccidas, ut inter eandem nunc concipere ventum & inflari possint, nunc expresso spiritu contrahi. Denique ex glossis eidem Salmasio laudatis Follico διασπαρασσεν non tam ad incessum mollem & fluctuantem cum summo viro, quam ad illam narium, pectoris & ventris inflatorum superbam reciprocationem retulerim.

LEXICON

Folliculus fici; Varr. 1, 48. folliculi acinorum, Varr. 1, 54. folliculis vestiuntur grana tritici, Pall. 7, 2. * folliculus & annus in equo jungunt C. S. M. Veg. 3, 17 pr.

Fomentabis eum calida, Veg. 1, 53. eodem sensu & forte vitiose fumentando, Veg. 2, 8. add. 2, 17. it. 2, 46.

Fomenta frigori adhibentur, Col. 6, 30.

Fons putealis, Col. 11, 3. arguto gramine fontes, Col. 10, 284. fontium vires quando explorentur, Col. 11, 3.

Fonticulorum amoenitas, Col. 11, 3.

Foramina naturæ, Varr. 3, 12. cf. Plin. 8, 55.

Forati parietes, Col. 8, 3. foratis cornibus, Col. 7, 3. perticis, Col. 8, 11.

Forda bos post coitum non admittit taurum, Col. 6, 24. ne operis & uteri simul gravetur onere, Col. 6, 24. *Vacca pragnans dicitur forda a foetu. Ovidius: Forda ferens bos est. Ab aliis horda appellatur quadam cognatione literarum, ut hœdus, foedus. Inde in fastis dies hordicalia, sive fordicalia nominantur, quæ nonnulli appellant fordicia, quibus hordæ sive fordæ, id est, gravidæ vacca immolabantur. Beroald.*

Forensia vestimenta, Col. 12, 45.

Forficibus amputant vitiosa, Col. 12, 43. De forficis & forpiciis differentia Rhodius ad Scribon. c. 53, p. 93 sq.

Fori in horto, Col. 10, 92. *fori proprie sunt scamna aut subsellia navium & theatrorum. Ergo per metaphoram h. l. illud, quod est inter duos sulcos eminens vel elatum, fori dicuntur, non ipsi sulci, ut quidam volunt. Schœttg. Mihi tamen ex etymo fororum, quos non minus, quam fores a forando dictos arbitror, commodius videntur intelligi cava sulcorum. Sed nostro opus proprie est; fori, trames, sunt, quos Columella gradus alias vocat, spatium, quantum uno nisu effoditur. Angustos foros & parvum tramitem jubet esse, ut tanto fieri queant profundiores.*

Foria, suum morbus, Varr. 2, 4. *Reinesius ad Inscr. 20, 148 p. 932 foriam legi vult pro suria. Suriam autem suum feminarum affectum dicit, quæ cum id patiuntur, dicuntur θυῶν & κυρῶν. Certe foria pro morbo pecudis non minus, quam illud suria vel foria, ἀπαξ λεγόμενον. Nonius laudatus hic ab Ursino, quid sint foria explicat, a quibus dicuntur forioli.*

Foriculæ, Varr. 1, 59. videntur valvulae ad fenestras occludendas.

Forinfecus, Col. 8, 3.

Forma agri, quam natura dat, & quam sationes impo-

R U S T I C U M.

nunt, Varr. 1, 6. in arborum formam redigere, Col. 2, 2. formæ hominum legendæ, *de pastoribus*, Varr. 2, 10. * *pro statura & incremento*, Varr. 2, 3. 3, 6. formæ altissimæ vaccæ, Col. 6, 21. minoris formæ equæ, Col. 6, 34. formæ amplissimæ ac pulcherrimæ equæ, Col. 6, 36. forma altissima vaccas eligemus, Pall. 4, 11. forma egregia equa, Pall. 4, 13. &c. * formis buxeis exprimitur caseus, Col. 7, 8. *vid.* Formula. lutum inter formas clausum, Pall. 1, 34. forma lateri similis, Pall. 6, 12. *vid. Hard. ad Plin.* 35, 48. *Tales sunt* formæ parietum, Varr. 1, 14. *a quibus formacei dicuntur* parietes. *vid.* Lutum Punicum, & Structile.

Formator agricolæ, Pall. 1, 1. *qui vulgo nunc informator.* præceptorque virtutis, Col. 1, Præf.

Formatus artibus agrestium, Col. 11, 1.

Formica rapax populatur semina, Col. 10, 322. ut abigatur, Pall. 1, 35. 4, 10. 11, 12. ne vitem excedat, Col. Arb. 14. ut necetur, Pall. 4, 10. formicæ ova pascendis pullis, Pall. 1, 29.

Formidat attactum, Pall. 4, 9. si formides animalia, Pall. 1, 28. si formidantur pecora, Pall. 3, 18.

Formidolosi ad ingredienda flumina boves, Col. 6, 2.

Formula caseorum, Pall. 6, 9. *pro ipsis caseis formatis, ut videtur.* * disponendorum seminum, Col. 5, 3. conscripta velut formula vinearum, Col. 3, 12. fervorum & operarum, Varr. 1, 18. instrumenti rustici, Varr. 1, 22. * formula, *h. e. verba concepta*, locandi villam ædificandam, Cat. 14, 15 & 16. politionis dandæ, 136. vineæ curandæ, 137. oleam legendam locandi, 144. oleam faciendam locandi, 145. oleam pendentem vendendi, 146. vinum pendens vendendi, 147. vinum in doliis vendendi, 148. pabuli hiberni vendendi, 149. fructus ovium vendendi, 150. luci collucandi, 139. agri lustrandi, 141. porcæ præcidaneæ immol. 134. *Varronis formulæ istæ nobis observatæ:* ovium emendarum, 2, 2. caprarum, 2, 3. suum, 2, 4. bovis stipulandi, 2, 5. servi emendi, 2, 10. in lege locationis fundi excipitur, ne colonus capra natum in fundo pascat, 2, 3. *vid.* Lex.

Fornax calcaria uti facienda, Cat. 38. *forma ejus intelligitur etiam ex* Col. 5, 10. & Arb. 19. * fornax, *h. e. præfurnium hypocausti, ubi excitatur ignis*, Pall. 1, 40.

Foro. forantur spatia modicis cavis, Col. 8, 3. forari, Col. 9, 7.

L E X I C O N

Forpices, *an forcipes?* Cat. 10 & 11. *In instrumento rustico cum censeantur, videntur neque sartorum esse, neque tonforum; sed illud, quo apprehendi, extrahi, intorqueri possunt clavi ferrei, eine Zange. ad ignem in foco tractandum cum ruabulo refert Turn. 7, 22. fuerit itaque eine Feuerzange.*

Fortasse an, forsan, Varr. 3, 6 & 16. Sic Apul. apol. 1: *Et fortasse an peracute vobis reperisse videbamini.* & apol. 2: *Fortasse an vidua antequam domi desedisset.* Sisenna lit. 3 ap. Non. Quod fortasse an ex voluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset. & Accius in Antenoridis ap. eundem Nonium: *Fortasse an sint, & quos hic non meret metus.* Agell. 11, 9: *Legatos venisse Athenas fortasse an de quadrigis veterum auctoritati concessero.* Tertull. 5 ad-versus Marcionem: *Fortasse an & mystice factum sit, & alibi. Urfin.*

Fortax fornacis, Cat. 38. *ut a fornice fornax, ita a fortitudine fortax dicti videtur: quo verbo censetur totus imus camini gyrys, & soli tegumentum pavimentatum & saxeum. Σάρρδος a Graecis vocari videtur. Hesychius: Σάρρδος λίθος ὁ κάτω τιθέμενος ἐν τῷ ἰπνῷ ἐν τοῖς μεταλλεύσιν.* Turn. 11, 13. *Forte in nostris fornacibus fortax fuerit crates fornicata lateritia, satis illa fortis ad sustinendum onus, & ignem tamen transmittens.*

Fors. Fortis fortunæ laudes, Col. 10, 316.

Fortis in operibus administrandis, Col. 1, 8. *fortes ad opera boves*, Col. 6, 1.

Fortiter agitare, Pall. 11, 14. *commovere mustum*, *ibid.* triti mellis, Pall. 9, 13. *verberantur virgis*, Pall. 11, 19.

Fortuito facere aut ut libet, Col. 4, 16.

Fortuitus. fortuita corporis vitia, Col. 11, 1.

Fortunæ laudes dictæ post merces exactas, Col. 10, 316.

Forum in torculari, Cat. 18. *est pars torcularis, qua continet uvas, vel oleis destinatas prelo: dictum, quod ibi feriantur uva, vel propterea, quod ibi teratur.* Popma. Conf. Plin. 15, 6, & Harduin. no. 23. *Loca Tertulliani dua habet Turneb. 27, 17. Fora & torcularia diligenter emundata*, Col. 11, 2. 12, 18. *Isidor. Orig. 15, 6: Forus est locus, ubi uva calcatur, unde & calcatorium dicitur. Hinc igitur planum est, quid sit Varr. 1, 54 forum vinarium. Nimirum alveus videtur, in quo calcatis uvis mustum defluit. Ita fori in navibus, ubi eunt nautæ; forus alveæ apud Suet. in Aug. 71. ipsum*

R U S T I C U M.

forum urbis, *ubi frequenter eunt, feruntur, homines &c.* Angusti fori, Col. 10, 92, *sunt sulci.*

Fossas veteres tergere licet per ferias, Col. 2, 22. fossa quæ idonea, Varr. 1, 14. fossæ inciles, Cat. 155. duum generum, Col. 2, 2. cæcæ ut fiant, Pall. 6, 3. fossa præcipiti munire, Col. 5, 10. fossarum capita, Pall. 6, 3. * fossa in curatione cervicis ejectæ, Veg. 2, 41.

Fossato circumveniente, Pall. 10, 13.

Fossiciæ arenæ genera, Pall. 1, 10.

Fossilis arena, Pall. 1, 10. sal, Col. 6, 33.

Fossio danda vineis, Col. 11, 2. fossionibus concitare vineas, Col. 4, 28.

Fossura vitium, Col. Arb. 12. quoties opus sit, Col. 4, 28. plana, Col. 4, 14. hiberna in Hispania, *ibid.* solum leniter scalpens teneritudini robur inducit, Pall. 10, 14. fossuræ regula, Pall. 1, 6.

Fovet ova gallina incubans, Varr. 3, 9. fovenda calido aceto, Col. 6, 12. humore planta, Pall. 11, 12.

Fraces olei, Cat. 66 & 67. quam diutissime in fracibus erit oleum, tam deterrimum erit, Cat. 64. Carnes vocat Plin. 15, 6, & ex iis faces esse monet. Dictas puto a frangendo: quod etiam probabile sit, si fracesco verbi usum spectes: quod autem frages & fragesco propterea scribas, nihil est. C & G permutari sexcenties, constat.

Fracescere debet terra lutosa, *h. e. mollescere & quasi fermentare*, Cat. 128. ubi bene fracuerit, *ibid.* fracescet oleum, *h. e. resipiet fraces*, Col. 1, 6. Sed fracescere mediocriter debet olea, Varr. 1, 55. *h. e. mollescere.* Cf. Cat. 64. Interim vitium est, si fracescat calore, Varr. 1, 55. * apud Non. 1, 308, p. 62, 3 Merceri fracescere scribitur.

Fracida olea facilius efficitur a factoribus, Cat. 64.

Fractum triticum, Pall. 1, 29. fracta pecudum quomodo sanentur, Col. 7, 5.

Fractura ut sanetur, Cat. 160. ossis si extra cutem eruperit, Veg. 2, 47.

Frangitur flexu palmes, Col. 4, 26. franguntur frumenta mollis aquariis, Pall. 1, 42. *vid.* Fractum triticum.

* fregerunt se calores aut frigora, Varr. 2, 2. Cic. de astu meridiano eadem voce usus est Orat. 1 ad extr. dum se calor frangat. Frangere & frangere se est mitigare, quod exemplis probavit Burmannus ad Petron. c. 75. Schottg.

Fraudare, privare, Col. 3, 9.

L E X I C O N

Fraudulenter infestare, Col. 1, 8.

Fraxinea frons, Col. 6, 3. bubus præbetur, Col. 11, 2. manubria, Col. 11, 2.

Fraxini satio, Col. 5, 6. cacumina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. fraxino inseritur pirus, Pall. 3, 25. fraxinus catenis utilis, Pall. 12, 15. * fraxini silvestres sunt omni, Col. Arb. 16.

Fregellana nigra vitis, Col. 3, 2.

Fremitus canis, Col. 7, 12.

Frendere, frangere, Varr. 2, 4.

Frendorem patitur bos hydrophobus, Veg. 3, 31.

Freneticus equus, Veg. 2, 3.

Frequens piscibus vivarium, Col. 8, 16.

Frequentatæ supplementis juventutis apes, Col. 9, 13.

Frequentat foetus columba, Pall. 1, 24. frequentet prole nova mundum, Col. 10, 213. frequentare piscinas, Col. 8, 16. *h. e. seminibus implere, besetzen.* vineam, Col. 4, 15. *novis stirpibus augere.* frequentatur inductio, Pall. 1, 15. *calx frequenter inducitur.*

Fresa cicera, Col. 2, 11. 11, 2. faba, Col. 2, 12. 6, 3. ad mensuram modii propemodum sicut integra respondet, Pall. 2, 9. fresum ervum, Col. 6, 3.

Fretum recens, Col. 8, 17.

Fricatio assidua, Col. 6, 12. quam ea utilis sit jumentis, Col. 6, 30. Veg. 1, 43 & 56. 2, 53. 3, 2, 55 & 58.

Frico. fricare pavementum, Cat. 18. *cf. Virg. 7, 1.*

Frictum triticum, crudo opponitur, Varr. 2, 4. cuminum Cat. 156. *irita intelligo. Sed * frictus pro frixus.* fricti sales, Pall. 12, 21. Veg. 3, 66 & 70. *ut fictus pro fixus.* fricta resina *sæpius apud Scribon.*

Frigidaria fistula in balneo, Pall. 1, 40. maltha, Pall. 1, 41.

Frigisci equi, Veg. 4, 6. Phrygiæ, an Frisii? Phrygiæ laudat Claudian. 29, 192.

Frigo. frigito sale, Cat. 106. friget semen coriandri, Veg. 1, 45.

Frio. facile frietur terra, Varr. 1, 9.

Frit quid esset, Varr. 1, 48.

Frixus in capite sanguis, Veg. 2, 1. *a frigeo videtur dictus, qui refrigit, vel simpliciter qui constitit, & fluidus esse desit, ut gelare, congelare.*

in Frondatione quid cavendum, Col. 5, 6. *vid. Serv. ad Virg. Eclog. 1, 57.*

R U S T I C U M.

Frondens multa materie, Col. 3, 1.

Frons, *frondis*. iligneæ, querneæ, putida, Cat. 37. quæ melior? Col. 6, 3. prima fraxinea, tum ornea, tertia iligneæ, bubus præbenda, Col. 11, 2. querneæ, populneæ, *ibid.* ex illice vel lauro, *ibid.* frondem vel folia ficulneæ, *ibid.* frons in vite, Pall. 10, 18. frondis crispæ apium, Col. 11, 3. frondes bubus & pecori, Cat. 30. supervacuæ decerpendæ, Col. 4, 27. luto Punico illinitæ, Col. 9, 7. * tenerrimum quemque frondem, Veg. 3, 4.

Frons, *frontis*. occipitio prior est, Cat. 4. i. e. ut interpretatur Turn. 14, 2 & 29, 27, præsentia potior est absentia. Multis verbis hunc locum illustrat Jo. Bapt. Pius annot. prior. T. 1, p. 430 Fac. Gruter. Columella 3, 21 huc trahit illud Maronis de numine, Et quocunque Deus circum caput egit honestum &c. Add. *id.* 1, 1 & 4, 18, ubi oculos & vestigia domini rem agro saluberrimam dicit. Plin. 18, 6 hoc ipsum Catonis, ut vocare solet, oraculum profert, & c. 8 fertilissimum in agro oculum domini, majores dixisse refert. Pall. 1, 6: domini præsentia provectus est agri. Add. Camerar. jun. opusc. de R. R. p. 26, 27, & Phadr. fab. 2, 9. * frons fossæ vel scrobis, latus interius, & quidem si oblonga est, brevius. vid. Col. 3, 15 & 4, 4.

Fructiferæ arbores, Col. 11, 2. materiæ, Col. 4, 21. fructiferum sarmentum, Pall. 3, 29.

Fructuarius palmes quis, Col. 5, 6. fructuarii oculi, Col. 5, 18. palmites, Col. 4, 24. 5, 6. rami, Col. 5, 9. fructuaria scrofa, Varr. 2, 4. villa, Col. 1, 6. flagella, Col. 5, 5. sarmenta, Col. 4, 24. *it.* Arb. 8 & 10.

Fructuosiora vina Falerna, Varr. 1, 65.

Fructus fundi, qui ex eo satus nascitur, utilis ad aliquam rem, Varr. 1, 23. omnis quinto gradu ad perfectum pervenit, Varr. 1, 37. ceræ, Col. 9, 16. aviariorum, ova & pulli, Varr. 3, 3. ovium qua lege venire solitus, Cat. 150. fructum ferre incipit vacca, Varr. 2, 1. fructus aridi & liquidi, Varr. 1, 13. fructuum venturorum experimenta, Pall. 7, 9. * fructus libidinis, Col. 11, 1. *h. e.* fruitio.

* fructi plus capies, Cat. 4. fructuis venenum, Varr. 1, 2.

Frugalitas antiqua, Varr. 3, 3. ejus exemplum domesticis sit villicus, Col. 11, 1.

Fruges roburneæ, Col. 9, 1. frugibus idonea, pars vitis, Col. 3, 17. fruges pro fructibus etiam Col. 10, 39.

Frugifero loco natus palmes, Col. 3, 10.

Scripta. R. R. Vol. IV.

N

L E X I C O N

Frumentarius ager, Cat. 6. Varr. 2, 11. campus, Cat. 1. frumentarium solum, Col. 5, 9.

Frumentorum nomina frustra est præcipere, quæ aut loco subinde, aut ætate mutantur, Pall. 1, 6. quid frumentum? Varr. 1, 48. frumenta quale solum expectant, Col. 2, 9. Pall. 1, 6. quando serantur, Col. 11, 2. quæ, ubi? Cat. 35. Col. 3, 8. florere & grandescere quot diebus soleant, Pall. 6, 1. quot gradibus ad maturitatem veniant, Varr. 1, 32. quomodo terenda, expurganda, condenda, Col. 2, 21. ut custodiantur, Pall. 1, 19. ubi melius servantur, Col. 1, 6. contra curculiones & mures, Cat. 92. ut promantur, Varr. 1, 63. ne degenerent, Col. 2, 9.

Fruor. frui pabulum, Cat. 149.

Frustratio, non cultura, Varr. 1, 1. cupiditatis, Col. 11, 1.

Frustrari impensas, Col. 1, 1. frustrantur opera diuturna cessatione, Col. 12, 1.

Fructuosus tractus, Col. 2, 2.

Fructus obsessus ager, Col. 3, 11.

nec Frutex, nec arbor est vitis, Col. Arb. 1. frutices olerum, Col. 11, 3. fruticibus buxeis aut myrteis, Col. 8, 15.

Fruticat seges ante hiemem, Col. 2, 11 & 12. e trunco salix, Col. 4, 31. fruticavit pluribus culmis ex uno semine, Col. 2, 9. cum fruticaverit lupinum, Col. 11, 2.

Fuci, *apum genus*, Varr. 3, 16. Col. 9, 15. Pall. 7, 7.

Fuga temporis, Col. 11, 1. fugarum signa, *h. e. fugitivorum*, Col. 10, 125.

Fugientes fontes, Col. 10, 284.

Fugitivarius, Varr. 3, 14. *Ulpianus*: Non enim ambo pecuniam, ego & fugitivarius deposuimus. *Erat is, qui mercede fugitivos e fuga retrahebat. Scalig. Flor. 3, 19, 7*: Itaque qui per fugitivarios retrahi debuissent, prætorios duces, profugos prælio, ipsi sequebantur. *Adde Cujacium observ. 5, 9 & 21, 11. Feinsheimium ad l. c. Flori. Schætzg. Adde Barth. Adv. 5, 8, p. 229.*

Fugitivæ fiunt apes, Varr. 3, 16.

Fugat emtores conditus vini sapor, Col. 12, 20.

Fuligo supra focos tectis inhærens, Col. 11, 3. ærei vas, Veg. 2, 62. infriatur cornu præfacto, Col. 6, 16. Veg. 3, 4. cum fuligine tritus marrubii succus, Col. 6, 13.

Fullonnica pila, Cat. 10 & 14.

R U S T I C U M.

Fulmenta, Cat. 14. intelligo tigilla quadrata, qualia pedibus lectorum vulgarium, (qui & ipsi fulmenta vel fulmentæ a fulciendo dicuntur) mensarum item e. i. g. æ. adhibentur.

Fulmina ut prohibuerit Tarchon, Col. 10, 346. * fulmina Ciceronis, Col. 1, Præf.

Fulta cibus bos, roborata, Col. 6, 24.

Q. Fulvius Lippinus, an Lupinus? Varr. 3, 12.

Fumarium, Col. 1, 6.

Fumigare leniter apes, Varr. 3, 16. alvos, Col. 9, 14. gallinaria, Col. 8, 5. fumigantur pulli furculis pulegii, Col. 8, 5.

Fumosa ne sint ligna, Cat. 130. *Veteres exsiccabant ligna, purgabantque, ne fumum facerent, Unde cocta ligna nominat Ulpianus tit. de verborum signific. & tit. de legat. 3. Coctilia Trebellius Pollio; arida Quid. l. 4 Fast. Martialis Græca voce ἀραρυα. Homerus Odyss. 6 καύκαρα, Pollux καύσιμα. Popma. Tanto magis necessaria erant illa ἀραρυα, quod caminos vulgo non haberent, qua de re disputamus in Carnarium.*

Fumus afflat granaria, Pall. 7, 3. apibus qui aptus, Col. 9, 14. gallinis salutaris, Col. 8, 3. adversus spiritus nocentes, Pall. 1, 35. fumo vetustescunt vina, Col. 1, 6. culmi coloratus casens, Col. 7, 8. in fumo suspensæ perna, Cat. 162.

Fundamenta rustici ædificii, Pall. 1, 8. * fundamentum semitæ solum hominis, Varr. 1, 47. omnis pecuniæ pecus, Varr. 2, 1.

C. Fundanius Varronis socer, Varr. 1, 2. nam Fundania Varronis uxor, Varr. 1, 1.

L. Fundilius, Varr. 1, 2.

Fundo, æs. fundare radices altius, Pall. 3, 10.

Fundo, is. fundere pampinum, Col. 4, 22.

Fundus. fundi appellatione omne ædificium & omnis ager continetur. Sed in usu urbana ædificia, ædes; rustica, villæ dicuntur. Locus vero sine ædificio in urbe area, rure autem ager appellatur: idemque ager cum ædificio fundus dicitur. *Hæc L. 211 π. de V. S.* Fundus probari qui soleat, Col. 1, 2. de fundi solo quæ videnda, Varr. 1, 6. fundi oram sterilem quæ faciant, Varr. 1, 16. extra fundum quæ commoda & incommoda, Varr. 1, 16. fundus suburbanus ut instruendus, Cat. 7. fundi locatio frequens res mala, Col. 1, 7.

Fungentur pro fultura & substructione, Col. 1, 5.

LEXICON

Fungosæ sunt radices a lætamine, Pall. 9, 5. nostri *pedigri*.

Fungos exsiccans remedium, Veg. 4, 28.

Funiculus, Cat. 63.

Funis effici non potest ex parvitate arenæ, Col. 10, Præf. *Proverbium est, aliis notatum de re prorsus impossibili, quam quis tamen conficere labores. Suidas: ἐξ ἁμμου σχοινίον πλέκει. ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων. Nilus de primatu Papæ lib. II: ἐκείνους τε ἀπὸ τοιούτων ἑαυτὸν ἐλπίζων ἐξείρειν, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ἐκ ἁμμου σχοινίον πλέκειν ἐπιχειρεῖ. Barth. Advers. 50, 10. Funes qui, quales, Cat. 135. lorei, Cat. 3, 12 & 63. mediponti, Cat. 12. spartei, Cat. 3. subductarii, Cat. 12 & 68. torculi, Cat. 63 & 68.*

in Funus prodire defuncto, Varr. 1, 69.

Fur dupli condemnatur, Cat. Præf. * fur, fucus, Varr. 3, 16.

in Furcas destitutas colla boum includere, Varr. 1, 20. *Putaverim furcas majores in terram defixas esse in hunc modum A, qua ratione caput bovis domandi in terram deprimatur, & nisu vehementiori adempto jactare jugum dediscit. Felices, qui ferre incommoda vitæ, Nec jactare jugum vita didicere magistra. Neque tamen non hoc etiam observandum, destinata, quod habent aliæ editiones, & ad colla referunt, verbum esse & ipsum elegans & ad hanc rem apprime aptum, atque significare deligata, adstricta. Neque opus est exemplis id probare, cum in Fabiano thesauro quivis reperire, quantum satis est, possit.*

Furcillæ bipedales e furculis, Varr. 1, 8. furcillis versare herbam, Varr. 1, 49. contundere fasciculos fabarum, Col. 2, 10.

Furfures hordeacei, Col. 12, 43. a farina excreti, Col. 8, 4.

Furiis libidinis exstimulatur, Col. 6, 27.

in Furno siccantur ficus, Pall. 4, 10. furno torrefactæ fici, Col. 12, 15. in furnum reponitur mustum lixivum, Col. 12, 41. *sed melius Ursin. fumum.*

Furtiva ruta melius provenit, Pall. 4, 9. *Etiam hoc habet Plin. 19, 37: Rutam furtivam tantum provenire fertilius putant, sicut apes furtivas pessime.*

Furunculus verrucæ similis in vite, Col. 4, 24. ut submittendus, Col. 4, 24. 5, 5. in furunculum germen submittitur, Col. 4, 22. *add. Plin. 17, 35. * Ulcus in equis, Veg. 1, 31. add. 3, 45.*

R U S T I C U M.

Fusci anseres, Pall. 1, 30. fuscus color lanæ, Col. 7, 2. partus ex albo sæpe editur, *ibid.* * fuscum vinum, Pall. 11, 14. *non fusci coloris, sed corruptum, cujus indicium est color fuscus, ut existimat Barthius Adv. 23, 13, qui ibidem ex multis auctoribus probat, rō fuscum & fuscare pro corrupto & corrumpere frequenter adhiberi. Schætzg.*

Fusoria cisternæ, Pall. 1, 17. coquinæ, Pall. 1, 37. *vid.* Fusura.

Futiculi allii, Pall. 1, 35. fasciculos legit Ruellius apud Mizaldum de secretis hortor. 1, 9, p. 15 a.

Fustibus tunduntur spicæ, Col. 2, 21. *vid.* Baculus.

Fusura (f. fusoria) balnearum, Pall. 1, 42. *add.* 1, 17.

Futurus villicus, *h. e. qui villicus esse volet*, Col. 11, 1.

G.

Gaberius eques Rom. Varr. 2, 3.

Gades & Gaditana lactuca, Col. 10, 185. Gaditanum municipium, Col. 7, 2. Gaditani municipii brassica, Col. 11, 3. Gadium municipium, Col. 8, 16.

Gagates lapis masculus & femina, Veg. 1, 20. 4, 12.

Γαλακτερόται qui populi, Col. 7, 2.

Galaticum hordeum, Col. 2, 9. Pall. 2, 4. 3, 8.

Galbano servantur pulli a serpentibus afflati, Col. 8, 5. furgantur culices, Pall. 1, 35. galbana noxia succo, Col. 10, 17.

Galbuli qui? Varr. 1, 40. *Cupressi pilulas vocat Plin. 17, 10. Schætzg.*

Gallæ pulvis in remediis apum, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. gallæ Syriacæ, Veg. 2, 62.

Gallia maxima donat mala, Col. 10, 41. Gallia transalpinæ quædam singularia, Varr. 1, 7.

Gallicanum vocabulum, Varr. 1, 32. Col. 5, 1 & 5.

Gallicus ager Romanus, Varr. 1, 2 & 14. 2, 3. nunc Picenō contribuitur, Col. 3, 3. caseus, Col. 12, 57. (Nemansensem ex Plin. 11 hic commendat Beroaldus.) Gallicæ oves, Col. 7, 2. regiones, Col. 1, Præf. vites, Col. 3, 2. uvæ, Col. 12, 43. Gallica salix, Col. 4, 30. terebra, Col. Arb. 8. ulmus f. Atinia, Col. 5, 6. Gallici arbuti ratio, Col. 5, 7. cultus, Col. 4, 33. ligni asseres, Pall. 1, 13. *vid. Philandr. ad Vitruv. 7, 3.*

de Gallinis, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. Pall. 1, 27. ne uvas

L E X I C O N

& ficus tangant, Col. 8, 5. ut farciantur, Cat. 89. silvestres vel rusticæ, Col. 8, 12. quædam vento concipiunt, Varr. 2, 1. earum stercus bubus pestilens, Col. 6, 5. Veg. 3, 2 & 85.

Gallinaceus pyctes, Col. 8, 2. gallinacei pulli, Varr. 3, 9. Col. 8, 11. mares, Col. 8, 2. gallinaceum genus, Col. 8, 5.

Gallinarius curator, Varr. 3, 9. Gallinaria insula, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. vasa, Col. 8, 8 & 10. gallinaria, *subst.* constituenda, Col. 8, 3.

Gallioni nostro, Col. 9, 16.

Gallulæ minutæ, Veg. 2, 49.

Gallus. Galli appositissimi ad jumenta, Varr. 2, 10. succidias optimas & maximas faciunt, Varr. 2, 8. messem quo compendio faciant, Pall. 7, 2.

Gallus, *maritus gallinacei generis*, Varr. 3, 9. Col. 8, 2. galli rixosi procacitas ut impediatur, Col. 8, 2.

Gamba equi. supra gambam, Veg. 2, 47 & 49. 3, 19. sub gamba cirri, Veg. 4, 1. gambarum inflexione molliter vehit equus, Veg. 1, 56. in gambis laccæ, Veg. 1, 27. *Notavit antiqua manus ad exemplum Vegetii, quod a Kromayero accepi, Hermolaum Barbarum a γάμπταιν derivasse gambam.*

Ganearium triclinium, Varr. 3, 9. genianum, a genio, *malit Scaliger.*

Gangeticæ aves, Col. 8, 8.

Ganglion, Veg. 2, 30. *add. Gorraus Definit. med.*

Garada Syriæ, Varr. 1, 44. *Non succurrit aliqua regio vel urbs hujus nominis, nisi forte legendum sit Gadara, quæ in Syria quondam duplex fuit. Schættg. Recte. Viderat idem Bochartus Geogr. 1, 24, p. 525 A.*

Gari floris sextarium, Veg. 4, 28. Flos gari est γάρρον πρωτεϊον *Æginetæ*; vel optimum Columellæ 6, 38. Dioscor. 2, 34: γάρρον ρομῆς ἐπιστά. *Æginetæ etiam est καλαπτίον.*

Garum per nares infundendum jumento, Col. 6, 34 & 38.

Gaudet parum ulmus, Col. 5, 6. *h. e. lata est.*

Gelatus caseus, Col. 7, 8. gelato lacte mollior, Col. 10, 397.

Gelicia si erunt, Cat. 65. ad gelicidium resecti rami, Varr. 1, 55. gelicia nocturna, Col. 11, 2. gelicidiis infestari, Col. 2, 8. peruri, Col. 11, 3. mitescunt acini duriores, Col. 3, 1.

Gelo. cum gelaverit, Col. 9, 13. *h. e. refrixerit & consti-*

R U S T I C U M.

seris. vid. Gelatus. gelantur hiemis frigoribus fictilia vasa, Col. 9, 6.

Gelum, *pro gelu*, Varr. 1, 45.

Gelus, Cat. 40.

Gemellæ vites, Col. 3, 2.

Gemellar fructile, Col. 12, 50. *Quid fructile esset, non patiuntur nos ignorare ipsi rustici nostri, & Vitruv. 8, 7, nisi mirum ex lapidibus vel lateribus constructum. Sed utrum gemellar oleo excipiendo ita frui solitum aut consultum sit, (gypsa quidem poliri intus potuisse video) non habeo dicere, non magis quam illud, quid proprie geminum fuerit in gemellari, unde nomen invenerit; nisi quod suspicor, totum vas fuisse geminum, aut duo plurave cava habuisse, e quorum uno in alterum transiens oleum ipsum se quodammodo depleverit. Tale gemellar fructile ideo etiam damnare noster videtur, quod exhaurienda deplendum esset, neque defundi posset, qua causa etiam plumbeæ quadrata minus commoda sunt; omnium aptissima labra rotunda, ætneorum vulgarium instar, in quorum fundum amurca facile confluat, ibique defuso oleo relinquatur.*

Gemini partus familiares, Col. 3, 8. geminæ vites duum generum, Col. 3, 2. geminas vites ex eodem capite diducere, Col. 4, 1. * Gemini in cœlo Apollo & Hercules, Varr. 2, 1. *vid. Hygin. Poet. Astron. p. 215 ed. Commelin.* geminum astrum vocat Col. 10, 312.

Gemmas & corticem movere, Col. 4, 29.

Gemmafcere, Col. 5, 10. *it. Arb. 22.*

Gemmata matre, *de arbore Punica, pro gemmante*, Pall. 4, 10.

Gemmo. gemmare incipit planta, Varr. 1, 40. *add. Col. 4, 27. gemmant rosaria, Col. 10, 37. florent, in geminæ modum splendent. gemmantes furculi rosarum, Pall. 12, 11. gemmantia sarmenta, Pall. 3, 32. gemmantes pinnæ, Col. 8, 11. gemmantis caudæ (pavonis) amictus, Pall. 1, 28. gemmantia lumina loti, Col. 10, 258.*

Genæ rescinduntur gallinis pituita laborantibus, Col. 8, 5. *ita genæ pro palpebris, Veg. 2, 16.*

Generale præceptum, Pall. 1, 43. Sic generalia, Pall. 2, 13. generales partes, Varr. 2, 1.

Generatim, *h. e. separatis generibus*, Col. 2, 15. 5, 10. 12, 7 & 10. Arb. 18. Pall. 3, 9. * generatim & specialiter operari. Col. 3, 9. 12, 2.

Generositas natis exhibita, Col. 6, 36. furculorum, Pall. 11, 3. virentium, Col. 3, 6. vitium, Col. Arb. 2.

L E X I C O N

Genesta, *pro* genista, scribunt omnes Pall. 3, 23. 12, 8. non esse spartum Græcorum, ostendit Salm. ad Solin. p. 168. an hastilibus apta sit? disputat Burm. ad Grat. 130. genestæ succus, Veg. 3, 13. vid. Genista.

Geniculorum & gambarum inflexio, Veg. 1, 56. cum geniculis suis furculi rosarum, Pall. 12, 11.

Genistæ satio, Col. 4, 31. Arb. 29. Col. 1, Præf. genista & caricibus teguntur porticus gallinariæ, Pall. 1, 22. describit illam Guilandi. de papyro c. 9 p. 263. Schætzg. vid. Geneſta.

Genitali loco nata, Col. 3, 10. genitalia loca, Col. 6, 36. membra, Col. 3, 10. femina, Col. 10, 106. genitales partes, Col. 6, 26. ex genitalibus (*vitium*) partibus sumendi trunci, Col. 3, 6. ne genitales sint vulvæ, Col. 7, 9. genitalia tempora mundi, Col. 10, 196. Ita genitabilis æura Favoni, Lucr. 1, 11.

Genitor universi, Col. 3, 10.

Geno, *pro* gigno. antequam genat filiquas, Varr. 1, 31. principium genendi, & paul. p. ad genendum, Varr. 1, 40. genit lac, Varr. 2, 2. genuntur similes parentum, Varr. 2, 6.

Gens universa totius alvei, de apibus, Col. 9, 3. gentis totius exitio, de iisdem, Pall. 4, 15. * gentes solum nonnunquam mutant, Col. 1, 3.

ad Gentiles & agnatos deducendus, Varr. 1, 2. cf. Col. 1, 3. *Respicit ad legem XII tabularum: SI QUIS FURIOSUS SIET, AGNATORUM GENTILIUMQUE ENDO EO PECUNIAQUE EJUS POTESTAS ESTOD.* Urſinus. Horat. 2 Sat. 3, 218: Huic adimat jus Prætor & ad sanos abeat tutela propinquos. Schætzg.

Genu. genibus rectis, Varr. 2, 5. Col. 6, 1.

Genus. hortum, coronamenta omne genus, *pro* omnis generis, Cat. 8. seminaria omne genus, Varr. 1, 29. omne genus frumento pascuntur, Varr. 3, 6. omne genus avibus oppletæ, Varr. 3, 5. quod genus pastores habendi, Varr. 2, 10. hoc genus rebus, Varr. 2, 1. * genera habent plures species, Varr. 3, 3. * hoc genere, *h. e. hoc modo*, Col. 5, 11. Pall. 1, 13 & 35. 2, 15. 5, 8. 11, 10. *maiores auctoritates dabit Rhodius Let. Scrib.*

Geometrarum opus, Col. 5, 1.

Georgicum carmen, Col. 7, 5. *ut*. 10. Præf. Georgicon appellat librum suum Democritus, Col. 11, 3.

Germania foecunda proceris milite, Col. 3, 8.

R U S T I C U M.

Germanæ cepæ, Veg. 3, 54. cochleæ, Veg. 1, 56. 4, 8. vites, Col. 3, 2.

Germen. in principio germinis, Pall. 4, 10.

per Germinationem, Col. 11, 2. *h. e. cum germinant.*

Germino. germinant nova fronde silvæ, Col. 7, 6. germinans ex singulis gemmis materiis compluribus cum fructu vitis, Col. 3, 6.

Gerulus, *bajulus*, Col. 10, 310.

Gerundia in dum cum casu verbi constructa: Videndum hæc quatuor, Varr. 1, 6. ferendum viciam, Varr. 1, 32. corticem integrum servandum, Varr. 1, 41. faciendum umbra-cula, Varr. 1, 51. faciendum alacriores præmiis, Varr. 1, 17. faciendum septa, Varr. 2, 2. secernendum arietes, & explendum pabulo, Varr. 2, 2. deliniendum agnos pabuli bonitate, Varr. 2, 2. compellendum in gregem, *ibid.* ad aquam appellendum (boves) Varr. 2, 5. prodigendum (pullos) in pabulum, Varr. 2, 7. objiciendum farinam, *ibid.* dandum panes ordeaceos, Varr. 2, 9. immittendum columbas, Varr. 3, 7. excusos pullos subducendum, Varr. 3, 9. notandum ova, Varr. 3, 10. animadvertendum tempora, & providendum loca, Varr. 3, 16. * *etiam in DO.* Varr. 3, 9. In supponendo ova. *add. Drakenb. ad Sil. 15, 105.*

Gesticulator corporis, Col. 1, Præf.

Gestiunt aves apricitate diei, Col. 8, 15. gestientes post vernam pinguedinem vaccæ, Pall. 8, 4.

Getæ γαλακτοπόται, Col. 7, 2.

Gibberi spina, Varr. 2, 5. *Forte totus hic locus ita consuevendi*: sublimis, ne gibberis, pinna leviter remissa apertis naribus. *Nimirum* gibberæ nares opponuntur sublimis; porro apertas vult easdem pinna (quamquam nec de spina acriter contenderim) leviter remissa, *h. e. aliquantum retorta versus superiora.* Porro pinnam, sive spina est, intelligo septum illud narium, quod Polluce auctore 2, 79, κίων, διάφραγμα, στυλὶς item appellatur, cujus levi reflexione, s. remissione paulas magis fieri nares, & simul totum nasum, apertum est. Fundum hujus interpretationis habeo Florentinum Geop. 17, 2, qui Varronem interpretatus videtur, ita plane cum eo convenit: Δαμάλεις ἐκλεκτέον εὐπαγεῖς, τοῖς σώμασι περιμήκεις, εὐμεγέθεις, εὐκέρωτας, πλατυμετώπους, μελανοφάλμους, γνάθους συνεσταλμένας ἐχούσας, ἐνσίμους, μὴ κυρτάς, ἀνεπτυγμένας τὰς ῥίνας ἐχούσας. Hic dubium non est, quin κυρταὶ ῥῖνες sūt gibberæ, & ἀνεπτυγμέναι ἀπείρα. Quomodo

LEXICON

aperta sint, pluribus verbis Varro declarat, quod Græca felicitas uno satis explicat. Nihil fere dubitarem de leſione, quam propoſui, modo illum vel pinnæ vel ſpinæ intellectionem invenire apud alium daretur. Gibberæ gallinæ, Varr. 3, 9.

Γίγαστα uvæ excrementa, Pall. 12, 20. Legitur hoc verbum biſ Geop. 9, 25. ubi Cornarius reddit vinacea, quamvis appareat ex his Palladii verbis γίγαστα plura & majora eſſe excrementa, quam ſola vinacea. Schætzg.

Gilbus color equi, Pall. 4, 13.

Gingivas tumentes aperire nituntur denticuli, Pall. 1, 28. gingivæ loculamenta dentium, Veg. 2, 32.

Gingivula in oculi oſſe, Veg. 2, 22.

Giſni, Veg. 3, 2. 4, 8. Quid ſi γιζις ſit, caſſia ſpecies apud Dioſcor. 1, 12. Platnerus ſuſpicatur compositionem fuiſſe paſtillorum hodie incognitam. Fateatur ſibi aquam hæere Morgag. IV, 27.

Git ſemen, Col. 6, 34. vel Gith, Pall. 10, 13. Melanthium, Nigellam etiam dici, quin piper olim ita vocatum, obſervat Rhodius ad Scribon. c. 69, p. 128.

Glaber. Glabrum ſi quem facere velis, Varr. 1, 2. glabrum pecus, Col. 7, 9. glabra ſunt colla, Col. 6, 14. Veg. 3, 4.

Glabrentia loca, Col. 2, 9. Glabrentia loca dicuntur quaſi calventia, quæ & glabreta nuncupantur, ſine ſtirpe, ſine ſtipula, ſine frondibus, ut hominis calvitium ſine capillo eſt. Græci conſimiliter loca nudata fruticibus phalacras vocant, a quibus φαλακρός dicitur calvus. Unde phalacrocoraces diſſi corvi aquatici calvitio monſtabiles. Calveſcere de arboribus quoque uſurpatur. Infra ait Columella: Sæpe novella cataneta calveſcunt. Vineæ calvata dicitur Catoni, Plinioque, in qua raræ ſunt vites. Beroald.

Glabreſcit area, Col. 2, 20.

Glabreta, Col. 2, 9.

Glabro: glabrantur ſues, Col. 12, 53.

Glacialis regio, Col. 3, 1. flatus, Pall. 4, 11. glaciale cœlum, Col. 3, 1.

Glaciatus caſeus, coagulatus, Col. 7, 8.

Gladiolus, iris, Pall. 1, 37. narcissi, Col. 9, 4.

Gladium conditum latet vagina, Varr. 1, 48. Nemo genere ab antiquis gladium appellatum eſſe, Nonius docet, & exemplo Lucilii confirmat. Idem etiam Quinſtilianus oſtendit, cuius hæc ſunt verba e primo libro: Et gladia qui dixerunt,

R U S T I C U M.

genere exciderunt. *Sed etiam ipse M. Varro hujus rei testis est in IX lib. de lingua Latina: Quod dicitur a multis duobus modis, hic Dupondius, & hoc Dupondium: ut hoc Gladium, & hic Gladius. Victor.*

Glæba uberi ager, Col. 1, 2. glæbæ probatio, Col. 2, 2. *De orthographia hac Victor. ad Varr. 1, 27. quam tanto magis servamus, cum placeat etiam Manutius.*

Glæbula, Col. 1, 6.

Glandaria silva, Cat. 1. Varr. 1, 7.

Glandifera robor, Col. 9, 4.

Glandulis spissa cervix verris, Pall. 3, 26. * glandulæ animalibus molestæ, Veg. 2, 24.

Glandulosa cervix, Col. 7, 9.

Glans. Glandes quernæ, iligneæ, cerreæ, Col. 9, 1. quando colligendæ, Pall. 12, 14. cisternis in aquam recondendæ, Col. 7, 9. citra satietatem data glans nocet, non item si affatim præbeatur, Col. 7, 6. ne scabiosos reddat boves, Col. 6, 3. 11, 2.

Glante ferreo, Veg. 3, 18. *pro solea.*

Glarea terreno carens & nuda, Col. 4, 22.

Glareosa loca, Col. 2, 10.

Glaucia succo salubri, Col. 10, 103.

Glaucinum oleum, Veg. 3, 28. 4, 22. *est potius Gleucinum, de quo statim.*

ad Glaucomata vetera collyria, Veg. 4, 27.

Glechonites vinum, Col. 12, 35. *ex pulegio, quod Græci γλήχωνα vocant. Vide Geoponicos 8, 7. Schættg.*

Gleucinum oleum, Col. 12, 51. *Ita etiam legendum pro Glaucino Vegetii. Ad Fabrum sententiam diximus contra Scribentium, qui ad Martial. 9, 26, p. 796, Glaucinum legi vult etiam apud Plin. 15, 7, & 23, 46.*

Glicium, Veg. 4, 28. *quid sit, non liquet. suspicatus tamen sum Lycium, quod vide.*

Glis. de gliribus & glirario, Varr. 3, 15. glirium greges, Varr. 3, 2.

Gliscit stercore quasi pabulo terra, Col. 2, 5. paleis asinus, Col. 7, 7. difficulter, Col. 8, 9. *in quibus omnibus est pinguescere. Glires inde dictas, & glisceras mensas, opimas & lautas, observat Beroald.*

Globosi corporis, Col. 10, 383.

Globuli ut fiant, Cat. 79.

Globus. globi apium, Pall. 7, 7.

L E X I C O N

Glocientes gallinæ, Col. 8, 5.

Glomerata corymbo, Col. 10, 237. *vid.* Corymb.

Glomerosæ apes, Col. 9, 3.

Glubit ramos oleæ durities digitalium, Varr. 1, 55. glubere salictum, Cat. 33. cum glubet materia, tempestiva est, Cat. 31. cum glubebit, Cat. 17. salictum glubito, Cat. 33.

Gluma, *folliculus grani, ut fici*, Varr. 1, 48.

Glus. glutis taurinæ semunc. Veg. 3, 66. 4, 14. *h. e. glutinis. Vid. Auson. Idyll. 12, 8, p. 489⁸ Toll. Unde apparet, non esse opus emendatione Jo. Rhodii, qui in glutinis mutari vult Lex. Scribon. h. v. Ταυρόκαλλα apud Diosc. 3, 101 vocatur, celebratur etiam ab Ægineta.*

Glutino. glutinare vitia tuborum, Pall. 9, 11. *ut glutinetur vena*, Veg. 3, 10. rupta, Veg. 3, 42. glutinare vulvis creditur, Veg. 3, 66.

Glutinosa terra, Col. 3, 11. potio, Veg. 3, 10. glutinosi cibi, Veg. 3, 42.

Glutus fiet locus, Cat. 45. Glutus est tener, mollis & subtilis, auctore Festo. Glossæ Isidori. Glux, glutis, limus tenax. *Popma.*

Glycyrrhiza, glycyrridia scribitur in *Jensf. & Polit.* Pall. 11, 14.

Gnarus vinitor, Col. 4, 25.

Gneci vel Cneci semen, *legendum pro gneti*, Col. 7, 8. Sic & MS. San Germ. Gr. κνίκος vel κνίκας, *Plinio cnicum. nostris wilder Safran.*

Gnosius ardor Bacchi (*expectetur*,) Col. 10, 52. Per ardorem Gnosium intelligit ardentem coronam, quam Bacchus Ariadnæ Cretensæ dono dedit: hoc est, *expectetur corona emersus, qui est in Octobri.* Corona existimatur Ariadnæ fuisse, a Libero Patre inter sidera collocata. Dicitur enim in insula Dia cum Ariadne Libero nuberet, hanc primam coronam muneri accepisse a Venere, cum omnes Dii in ejus nuptiis dona conferrent. Sed ut ait, qui Cretica conscripsit, quo tempore Liber ad Minoa venit cogitans Ariadnen comprimere, hanc ei coronam muneri dedit, qua delectata non recusavit conditionem stupri. *Hæc Hyginus.* Gnosos est oppidum Cretæ. Ovidius: Illam Gnosiadesque Cydoniadesque juvencæ. Idque dicitur ex imitatione Virgilianæ: Gnosiæque ardentis decedat stellâ coronæ. Manilius lib. 1: Gnosiæ desertæ fulgent monumenta puellæ. Nec de tota co-

R U S T I C U M.

rona intelligendum: sed de peculiari stella coronæ infixæ fulgentiore, de qua multa Manilius. & Plin. lib. 18 scribit, VIII Idus Octobris Cæsari refulgentem in Corona stellam exoriri. Pius.

Gobio exiguus, Col. 8, 17.

Gongylis, rapa, Col. 10, 421.

Gortynia platanus, Varr. 1, 7.

Gracilis locus, Pall. 12, 7. *interpretor arenosum, quia sic Apulejus Geop. 2, 18: πίτυς δὲ καὶ ἐν ἀμμώδεσι θάλλει. Schætzg.*

Gradatim, Varr. 1, 7. 2, 1.

Gradu inferiore ætatis, Varr. 1, 2. per gradus quosdam sibi poma succedunt; Pall. 4, 10. gradus tres ascendunt terræ, Varr. 1, 9. descendere gradus, Varr. 2, 1. * cominus & in gradu, Col. 7, 12. *a gladiatoribus translata ad canes formula. * de insitorum quasi genealogia & successione, Pall. Inf. 98 coll. 30. * Gradus, Col. 3, 13, ii. 11, 3, est altitudo s. profunditas, quantum uno nisu fossor palam imprimi. Ita Col. 4, 1, gradus soli crudi est tantundem humi non motæ, quantum alias effodi uno gradu possit. Quod in fossore est gradus, illud in putatore vestigium, ubi vide. * Gradus sunt rugæ in palato equi, quos XII numerat Vegetius 4, 2. despumentur equi tertio gradu a dentibus caninis, Veg. 1, 2. gradu tertio de palato, Veg. 1, 32.*

Græcanicæ trochleæ, Cat. 3, *vid. Trochleæ.*

Græculæ vites, Col. 3, 2.

Græcus. Græca fides, Pall. 11, 14. salix, Cat. 6. Col. 4, 30. filiqua, Col. 5, 10. Græcum vinum, Cat. 105. ei simile, Col. 12, 37. pecus, Tarentinum, Col. 7, 4. proverbium, Col. 10, Præf. Græcæ oves, Col. 7, 4. Pall. 12, 13. nuces, Cat. 8. Græca vocabula in villæ partibus usurpata, Varr. 2, Præf.

Gramina extirpanda e vineis novellis, Col. 4, 5. quomodo, Col. 2, 2. Pall. 4, 7. ne renascantur, Pall. 8, 5. graminum radices in medicina equorum, Veg. 1, 56.

Graminosus ager, Col. 7, 9. graminosum solum, Col. 6, Præf.

Grandescunt frumenta, Col. 2, 21. Pall. 7, 2.

Grandinosa cœli qualitas, Col. 3, 1.

Grandire sinas virgulta, Cat. 141.

Grando ut averruncetur, Col. 10, 340. Pall. 1, 35.

Granaria ubi & quomodo ædificanda, Varr. 1, 57. Col.

L E X I C O N

1, 6. sub terris, Varr. 1, 57. ut distinguenda, Pall. 1, 19.
Granata mala, quæ Punica vocantur, Col. 12, 41. ut
serventur, Col. 12, 44.

Granea triticea ut fiat, Cat. 86.

Granum in Ypica, quod est intimum solidum, Varr. 1,
48. rutilum & albidum, Col. 2, 9. grana interiora uva,
vinacea, Pall. 3, 29. sine his ut nascatur uva, *ibid.* * gra-
num marmoreum, Pall. 1, 15. *h. e. marmor non in pulve-
rem levigatum, sed majoribus granis & arenis asperum, cui
deinde subtilius corium impositum asperitatem tollat.*

Gratia pascui non exolefcit, Col. 7, 3. gratiam refert
ager, Col. 2, 2. reddit cum fœnore vinea, Col. 4, 3.

Gratuita contingunt examina, Col. 9, 8.

Gravari ruris cura, Col. 12, Præf.

non Gravate, Varr. 3, 2. *in petitione, ut nostri unbeschwert.*

Gravedinem creat pruinosa herba, Col. 7, 3.

Gravis ære, Col. 10, 310. *Virg. Eclog. 1, 36: Non un-
quam gravis ære domum mihi dextra redibat. Graviora
quæ sunt, ea diligentia leviora facere possumus, Varr. 1,
4. gravissima opera, Col. 6, 2. * gravia loca, insalubria, Varr.
1, 17. gravior ventus, Varr. 1, 12.*

Gravitas cœli, Col. 1, 7.

Gregalès equi, *eodem grege pascentes*, Varr. 2, 7.

Gregarii pastores, Col. 6, Præf.

Gregatim laborant pecora, Col. 6, 5.

Grex reparandus quotannis, Col. 7, 3. greges pavonum,
Varr. 3, 6.

Grossulos decutito, Col. 5, 10.

Grossi subrubere incipiunt, Pall. 4, 10. ut ne cadant,
Cat. 94. fici grossos tenent, Cat. 94. grossi ex caprifico,
Pall. 4, 10.

Grumos in pratis dissipare, Col. 2, 18.

Guarcenum Campaniæ, Col. 1, 5. Guarcenum *nemo,
credo, facile dixerit, quid fuerit. Quid si legamus Gauranum?*
*Plin. 3, 9 Gauranos montes inter Matlicos Surrentinosque
in Campania omnes collocat. De montanis sermonem esse, appa-
ret. Hæc ita scripseram, cum postea deprehendi, ad editionem,
quæ penes me est, Regiensem an. 1496, ab antiqua manu, ne-
scio qua, adscriptum Gauranum: utrum ex conjectura, an ex
libro, non habeo dicere. Meum fuit, cum fide illud indicaret.*

Gulæ subtilitas, Col. 8, 16.

R U S T I C U M

Gumen lacrimare, Pall. 12, 7. *MS. gummine. Sylb. gumen pini frugiferi, Pall. 11, 14. sed hic etiam V. L.*

Gumma effluit, Pall. 11, 12. *sed & hic variat lectio: gumen, germen, gummi.*

Gummatae arbores, Pall. 11, 12.

Gummi liquida perluere, Col. 12, 50. crassa linerunt, Col. 12, 50. *Commis malit Rhodius ad Scrib. c. 72, p. 134. neque Græci aliter, puto, quam κόμμι. Sed in Plinii etiam MSS. commin sapissime & constantissime invenisse se testatur Harduin. ad 13, 20, & alias.*

Gumminat prunus, Pall. 2, 15.

Gummitione una contenti, Col. 12, 50. gummitionem alteram non recipit, *ibid.*

Gurgures montes, Varr. 2, 1.

Gurgulio longior in hircis probatur, Varr. 2, 3. ne gurgulionem rumpas in vena secanda, Veg. 1, 22. ** pro Curculione etiam scribitur, ubi vide.*

Gustu panis bonitatem explorare, Col. 1, 8. ** pro sapore. sint pretiosi saporis, velut Aminei, vel certe non procul ab eo gustu, Col. 3, 7. gustus cujusque generis ut merus, non mixtus, condatur, Col. 3, 21. gustus nobilis pretiosusque fluit, Col. 3, 2. sordidus, vilis, Col. 3, 2. pretiosus, Col. 3, 2. magis aut minus probus, Col. 3, 2.*

Gutta Armeniaca, *an Ammoniaca?* Veg. 3, 68. Armonica, Veg. 4, 14. guttæ storacis, Veg. 4, 14.

Guttatus color equi, Pall. 4, 13.

Guttonarii equi, *pro Tottonariis, qui parum abeunt a cottonariis, Veg. 1, 56. 4, 6. restituntur a Salmasio ad Capitolini. Maxim. c. 3, p. 13 b. Hack. Sunt autem Trepidarii, vel Tripedarii, minuto & celeri gressu quasi guttatim procedentes. Conferi Gr. σακκάζειν & ὑποσακκίζειν, & laudat Glossas, ubi Gutturium est σακκός, προκοπή. Etiam colatorii, & colandis liquidis dicti illi videntur, qui tardiores & molliores adhuc, & Asturconico gradu ambulant. Denique κάλπα, qua Græci gradum tripedariorum appellant, nomen habet a κάλπη, vase, gutturnio.*

Guttur, *pro ingluvie avium, Kropf. Col. 8, 5 & 7. gutteris exasperatio, Veg. 3, 66. pro gutturis.*

Gymnalia urbana Græcorum, eorumque partes, Varr. 2, Præf. (*in*) Gymnāsium dominum sequitur oleum, Varr. 1, 55.

Gypfata lagœna, Col. 12, 12. gypfatum vas, Col. 2, 10. 12, 16 & 41. Pall. 4, 10.

LEXICON

Gypso. gypsare vinum, Col. 12, 36. *i. e. laganas vel dolia vini. Moris enim erat, ut vasa gypso picarentur. Vid. Didymum Geop. 6, 18, & interpp. Petronii ad c. 34. Schœtzg.* opercula, Col. 12, 10 & 39. lagœnam, Col. 12, 41.

Gypsum. gypso crasso linire opercula, Col. 12, 16 & 43. medicata vina, Pall. 11, 14. in sextarios VII musti heminam gypsi miscueris, Col. 12, 26. gypsi flos, Col. 12, 20 & 21. flore sicco uvas obruunt, Col. 12, 43.

Gyrabit se difficile equus, *convertet*, Veg. 2, 5.

Gyro parvo decurrere, Col. 10, 226. *gyris altis ablaqueare, Col. 5, 9. *vid. Ablaqueatio.*

H.

Habeo. cum eum numerum habet exclusum, Varr. 3, 5. vineam novellam ante brumam ablaqueatam habeto, Col. Arb. 10. pampinatam habeto, Col. Arb. 11. *habebis in solo opertam muriam, Col. 12, 6 & 12. habent oves triduo jejunas, Varr. 2, 11. habeantur tepide, Col. 8, 5. si minus pure habita est apis, Col. 9, 5. *habebit vitandum, Col. 11, 1. custodiendum, Col. 12, 3. illud præcipiendum habeo, Col. 2, 15. 12, 50. *habeo dicere, Col. 5, 8. *habendum canes paucos, Varr. 1, 21. *habere urbem, *habitare*, Varr. 3, 1. prædia, Varr. 1, 16.

Habilis arbori & jugo, Col. 3, 2.

Habitacula avium, Pall. 1, 23.

Habitatio ut delutetur, Cat. 128. habitationis mansiones ut constituendæ, Pall. 1, 9.

Habitus totius incrementum aufert educatio, Col. 7, 12. foedi mulier, Col. 12, 1.

de Hædis, Varr. 2, 3. maximi & pulcherrimi sunt in media Caprasia, Varr. 2, 3. ut alendi, Pall. 12, 13. *celestes, Varr. 2, 1 & 3. oriuntur, Col. 11, 2.

Halcyonii dies, Col. 11, 2.

Halec & acetum, Cat. 58. halecem *vel* allecem *ciam* lego pro alliccem, Veg. 2, 49.

Haleculæ tabentes, Col. 8, 17. hallecula tunsa, Col. 6, 8. allecula rivalis, Col. 8, 15.

Halesi Sicanii flores, Col. 10, 268. *Halesus fluvius & mons non longe ab Ætna, ubi Proserpina flores legit cum aliis virginibus.*

Halicastrum far, Col. 2, 6 & 9. *Isidor. 17, 3: Alicastrum*

R U S T I C U M.

simile est alicæ, pondere & bonitate præcipuum. *Quæ si vera est, ut videtur, etymologia, legendum potius Alicastrum: nisi etiam malis halicam. Vid. Alicastrum.*

Halitus septemtrionis eligendus, Pall. 8, 4. halitu calor-
ris vivido, Col. 9, 13. malorum corrumpuntur acini, Col.
12, 43. folis torreris, Col. 4, 22.

Hallucinantem (*f. melius alucin.*) pastorem decipit fur,
Col. 7, 3. somniculosum, stupentem, incuriosum. Allucinari est
errare, allucinatio, erratio. *Cloatius docet, lucum dici tardi-*
latem quandam animi, & stuporem, qui allucinantibus plerum-
que usu venit. M. Cicero inquit, Epicurum in rebus naturali-
bus allucinari. Beroald.

Hamæ, Cat. 135. *Vasa aquaria, quæ & in usu quotidiana-*
no erant, & ad restinguenda incendia iisdem aqua ferebatur.
Col. 10. 387, aut habilem lymphis hamulam. *Plin. lib. 10,*
ep. 42: Et alioquin nullus usquam in publico siphon, nulla
hama, nullum denique instrumentum ad incendia compe-
scenda. Plura Budæus in Pandectas, & Turneb. 19, 33. Popma:

Hamulam lymphis habilem, Col. 10, 387.

Hara suum, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3, 26. anserum,
Varr. 3, 10. Col. 8, 13 & 14. Pall. 1, 30.

Haris satio, Col. 10, 244. *Forte, aris, i. e. aro & ari-*
saro. Sylb. Hæc non intelligo, sive aris legas, sive haris; nisi
de ea radice agat, quæ aron vel arum dicitur, & officinis non
est incognita.

Harundo & Harundulatio, *vid. Arund.*

Haruspex, *vid. Arusp.*

Haud facile dixerim, Col. 11, 1.

Havena agrestis, Veg. 3, 15. *ita vulgo legitur pro avena.*

Hauriunt cibos integros pisces, Col. 8, 17. haurienda
ubera agnis permittere, Pall. 12, 13.

Hauustus profundus puteus, Col. 1, 5.

Hebetata humus torpet, Col. 3, 11.

Hebetes voluptate admissarii, Col. 6, 36.

Heleoselinon, *apii genus*, Pall. 5, 3.

Heliotropiorum natura, Varr. 1, 46. *heliotropium voca-*
mus intubum agreste, Veg. 3, 42.

Helle. Phryxi nec portitor Helles, Col. 10, 155. *hoc est,*
aries, qui Phryxum gestavit, sed Hellen pavidulam in mare
dejecit, quod a casu puellæ Hellepontus vocatur; ideo h. l.
nec portitor Helles dicitur, quod eam non transvexit. Pius,
Helleboro nigro necantur mures, Pall. 1, 35.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

○

L E X I C O N

Helops, *vid.* Ellops.

Helvenaciæ vites, Col. 3, 2. *vid.* Harduin. *ad Plin.* 14, 1.

Helvenaci generis palmites, Col. 5, 5.

Helveolum minusculum, Cat. 6. Varr. 1, 25. vinum ut fiat, Cat. 24. *a colore nomen habet, vulgo nunc Blickeart. est enim helvus color Catoni & Festo medius inter rufum & al-
bum, Columellae inter purpureum & nigrum. Similiter helvella
olera a colore, quæ nos Bastærdt. Titinnius, lenti calido hel-
vella, rapula, rumices. Popma.*

Helvolæ vites, Col. 3, 2. Bituricis fructuum opimitate respondent, Col. 3, 21. *vid.* Helvus.

Helvus. helvo colore boves, Varr. 2, 5. *ab hoc vocata*
Helvolæ vites Col. 3, 2.

Hemisphærium, Varr. 3, 5.

Ἐν καὶ νέα luna, Varr. 1, 37. *cf. Varr. de L. L. lib. 5:*
Luna quod Græce olim dicta μῆνη, unde illorum μῆνες:
ab eo nostri menses, a mensibus intermenstrua dicta, quod
putabant inter mensis senescentis extremos dies, & novam
lunam esse diem, quem diligentius Attici ἔνν καὶ νέαν
appellarunt, ab eo, quod ea die potest videri extrema &
prima luna. *Sic videtur legendus Varronis locus. Ursin.*

Heracleæ emporium, Varr. 2, 9.

Herba fatis noxia, Col. 2, 12. herbarum conditura, Col.
12, 7 & 13. herba rubia, Veg. 3, 16. *inter adstringentia. no-
stris Ræte, Crap. sanguinalis πολύγονον, Col. 6, 12.*

Herbidi campi, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. herbidae sege-
tes, Col. 1, 6.

Herbum, ervum, ἔρβος, Pall. 1, 24 & 34. *it.* 2, 8. *Jen-
so. ubi al. ervum it.* 3, 7. *ita* Veg. 2, 13.

Herculanæ ficus, Cat. 8.

Hercules aurea mala ex Africa in Græciam exportavit,
Varr. 2, 1.

Herediolum, Col. 1, Præf.

Heredium, Varr. 1, 10.

Hesperia, Col. 1, 3.

Hesperidum mala, Varr. 2, 1.

Hesperus ore corrusco, Col. 10, 290. in ornithone,
Varr. 3, 5.

Hetruriæ ager pinguis, Varr. 1, 9. boves, Col. 6, 1.

Ἐξάγωνον, Varr. 3, 16. Col. 5, 2.

Hexastichum hordeum, Col. 2, 9. *secale, ut vocant po-
steriores, esse suspicor, non hordeum aliquod. nam secale postiri-*

R U S T I C U M.

ticum bonitate secundum locum tenet, deinde fragili culmo consistat, ipsiusque grana ab inferiore tantum parte glumis excipiuntur, ut commemorat Colum. Ait enim: fragili culmo, & nulla vestitum palea, granum ejus celeriter decidit. Adde, secale celerius ad maturitatem perducitur, maturius, ne grana decidunt, meti, semenque nullo negotio in area excui, secale quoque segete macra arva reddi, quæ omnia hexasticho hordeo attribuit Columella. Quapropter, cum inter cereales stirpes nullum aliud planæ genus habeamus, quod propius ad hoc hexastichum hordeum accedat, facile adducor, ut credam, id esse secale, quod una voce recentiores ignotum fuisse veteribus tradunt. Illud tamen prætereundum non est, secales spicas hexastichas nequam esse, quoniam intermedii ordines non explicantur. Sciendum quoque est, id, quod hac ætate hordeum appellatur, glumis arte grana amplectentibus constare, quibus eadem per triturationem non evolvuntur, sed cum suis involucris a culmo discui solent, & recondi, ac iisdem vestita feri. Cujus generis apud veteres far adorem fuisse accepimus, de quo i. a Col. c. 8 loquitur: Magis apte tamen in hujusmodi agris adorem, quam triticum, feritur; quoniam folliculum, quo continentur, firmum & durabilem adversus longioris temporis humorem habet. Probatur etiam ex satione: farris, quoniam folliculis ipsius grana inclusa majus spatium occupant, major modus ad ferendum exigitur, ut in hordeo nostrate contingit; at hordei hexastichi, cujus grana nuda sunt, minor. Asserie quippe Col. quinque modios (ejus) jugerum occupare; at adorei modios novem, si est lætum solum; si mediocre, decem. Ponted. Vid. Pall. 10, 4 & 11, 1. Illud video, secalem pariter cl. viri & hordeum hoc hexastichon convenire illi, quod κατ' ἑξοχὴν nostri Korn s. Roggen appellant. Far adorem autem veterum non cum hordeo nostro, Gerste, sed cum eo, quem Dünkél vocant, qui habent, Franci & Suevi, convenire, apparet eo, quod flus est frumenti generum, & eo etiam, quem Waitzen vocant, qui triticum, credo, est veterum, candidior; tum quod folliculis & gluma non exiit in trituratione, sed peculiari mola suspensis lapidibus, & vento per stabella immisso, iis liberatur, qui aclus das gerben appellantur. vid. Adorem. Ceterum non falsa forte vox est Contr. Heresbachii, docti hominis & boni ejusdem agricolæ, querentis l. 1, p. 102, ne fruges quidem, quibus quotidie vescimur, suo certo nomine nobis appellare licere. Vid. & Far.

Hiascentes nuces, Cat. 172. sic dehiascent arbores, Cat. 12.

L E X I C O N

Hiberi solum mutarunt, Col. 1, 3. Hiberi *f.* Iberi, *Asiatica gens Ponti accola, quam cum Persis ac Phœnicibus Celticisque ac Pœnis in Hispaniam venisse, Varro tradit apud Plin. 3, 3. Iberiam Celtiberiamque inde dictam Hispaniam, apertum est.*

Hibernant greges in Apulia, Varr. 2, 2. hibernatum reducit furcillas, Varr. 1, 8.

Hibernus oriens, Col. 1, 6. hibernæ fici, Cat. 8. Col. 5, 10. hiberno servantur mella, Pall. 12, 8. *ut verno.*

Hic. hæ rei, Cat. 14. *Similiter vetustissimi scriptores ex pro ei, solæ pro soli, unæ pro uni. Differit de hac veterum consuetudine in libro 6 accurate Priscianus. Victor. Hoc aliter, Varr. 2, 3. formula solemnis, qua in sententiis dicendis utebantur, hoc aliter, hoc amplius, cum alter alteri assentiebatur, & aliquid addebat, vel demebat, vel aliquo modo mutabat. Urfin. Hi antiquis opponuntur, Varr. 1, 13. Hæc ad ea, quæ præcedunt, refertur, illa ad ea, quæ sequuntur, Col. 6, 35. 7, 5 & 13. Hæc ad remotius, illa ad propinquius, Col. 4, 27. ita Hic ad remotius, Col. 6, 20. Hæc complectitur plura præcedentia, Cat. 8. Hisdem diebus, Pall. 10, 13. & perpetuo fere hi & ii, his & iis, &c. miscentur in MSS.*

Hiemales dies, Col. 11, 1. hiemalia loca, Pall. 1, 9.

Hiemat (*cælum*) Col. 11, 2.

Hiematio, Varr. 3, 16.

Hiems quod initium, quot dies habeat, Varr. 1, 18. Col. 11, 2. bipartita, Col. 11, 2. placida, violenta, præfrigida, Pall. 11, 2. hieme quæ facienda, Cat. 37. Varr. 1, 34 & 37. demunt columbis cibum medium, Varr. 3, 7. hiemi, Col. 5, 9.

Hilaris vitis, Col. 3, 2. fagina admissarius, Col. 6, 27. hilares horti, Col. 10, 293.

Hilaritas diei, Col. 9, 14.

Hilarius pullulant vineæ, Col. 4, 27.

Hilaro. hilarat mansiones cursus solis, Pall. 1, 9.

Hinnus ex equo & asina nascitur, Varr. 2, 8. Col. 6, 37. *ita etiam Plin. 8, 69.*

Hio. hiat rimis, Col. 9, 8. hiant semina æstibus, Col. 2, 9.

Ἱππίατροι medici pecorum potissimum (*ἵατ' ἐξ ὄχων*) appellati, Varr. 2, 7.

Ἱππιον Ἀργος, Varr. 2, 1. *vid. Argos.*

Hippocentaurum *festive videtur dixisse* Veg. 1, 46, *per centum*

R U S T I C U M.

f. iaurum equi, qua parte intus latet. Hoc apparet coll. 1, 51.

Hippocrates multa oppida in pestilentia servavit, Varr. 1, 4.

ἵππομαρὲς venenum, Col. 6, 27. *Præter Balianam de eo dissertationem, qui nihil fere indictum prætermisit, vid. Rendtorf. ad Democr. de Sympathiis in Fabricii B. Græc. 4, 26, p. 346 sq.*

Hippofelinon apii genus, Pall. 5, 3. atrum olus, Col. 11, 3.

Hipri, *an* Hirpi? Lucilii *mensio*, Varr. 2, 1.

de Hircis, Varr. 2, 3. hirci singuli quot capris sufficiant? Varr. 2, 3. Libero immolati, Varr. 1, 2. admittendi quales & quando? Pall. 12, 13.

Hirnea fictilis, Cat. 81. *vid. Erneum.*

Hirrius prætor, Varr. 2, 5. ejus piscinæ, Varr. 3, 17.

Hirsuta rusco, Col. 10, 374. hirsutum pecus, Col. 7, 2.

Hirta plumis femora, Col. 8, 2. hirtæ oves pellitis *oppon.* Varr. 2, 2 & 11. hirtum pecus, Col. 1, Præf. hirtæ sepes, Col. 10, 27.

Hirudini haustæ remedium, Col. 6, 18.

Hirundinis adventus, Col. 11, 2 & 3.

Hispania, Varr. 1, 13 & 14. Bætica, Col. 2, 11. ulterior, Varr. 2, 4. Hispaniæ sacer mons, Col. 6, 27. in Hispania citeriore putei pro granariis, Varr. 1, 57.

Hispanica vitis, Col. 3, 2.

Hispaniensis Attilius, Varr. 2, 4. Hispanienses molæ, Cat. 10.

Hispanus sal, Col. 6, 17. Hispanum oleum, Pall. 8, 9. Hispani equi, Veg. 4, 6.

Hispida cinara, Col. 10, 235. *vid. Cinara.*

Histones, Varr. 1, 2. *textrina, loca ubi sunt ιστοί. Non habet, quod sciam, alium auctorem hæc vox: sed formata est ad analogiam aliorum collectivorum, quæ substantivorum tertiæ declinationis terminationem in ὶων mutant, ut παρθενῶν, δειδρῶν, πλατανῶν, κοπρῶν, præsertim οἶνῶν, πιδῶν pro apotheca. Polluc. 6, 15 & 9, 14. Igitur probare non possum conjecturam viri, quem nominare malo, ubi laudo, quam proposui jam in thesauro Fabriano, qui malit histotonos vel histotonas.*

Historiæ loquuntur, Col. 1, 4.

ἱστορικῶς demonstrare, Varr. 3, 16.

Holus, *pro* olus, sæpe libri Columellæ & Varronis.

Homericus Melanthius, Varr. 2, 3.

L E X I C O N

Homerus est Mæonius ille Deus, Col. 1, Præf.

Homo bulla, Varr. 1, 1. in homines singulos, Cat. 57. homines XVI, Cat. 11. homines, servi aut liberi, Varr. 1, 17.

Honesti animi in equo documenta, Col. 8, 29. * honesti omnibus partibus asini, Varr. 2, 6. honestior cultura æger, Varr. 1, 4. * honestum facito encytum, Cat. 80.

Horda *f.* forda, Varr. 2, 5.

Hordeacea pira, Col. 5, 10. hordearia *Plin.* 15, 15, *quod eum hordeo maturescant. Schættg.*

Hordeum ubi ferendum, Cat. 35. Col. 2, 9. ejus genera, Col. 2, 9. cantherinum, Col. 2, 11. Pall. 10, 4 & 8. 11, 1. Galaticum, Col. 2, 9. Pall. 2, 4. 3, 8. hexastichum, Col. 2, 9. maturum, Pall. 12, 1. hordeo puro aluntur equi, Col. 6, 30.

Hordiacalia, *festum.* Varr. 2, 5. *vid.* Forda.

Hornotinæ nuces, Cat. 17. plantæ, Col. Arb. 30. virgæ, Col. 5, 6. *sed utroque loco al. annotinæ.*

Horologium Athenis, Varr. 3, 5. *Salmasius ad Solin. c. 56, p. 881, opinatur, fortasse Varronem scripsisse aurologium, quia ille orbis ventorum, de quo Varro loquitur, revera fuit aurologium, unde librarii, rem non satis intelligentes, scripserunt horologium. Schættg.*

si Horreat animal apertis dentibus, Veg. 2, 33. horrendi odoris, Pall. 1, 18. 12, 20.

Horreum, quo conferatur omne rusticum instrumentum, Col. 1, 6. Pall. 1, 19. *de vini cella, itemque suppellectili servanda*, Col. 12, 2. horreum pensile, Col. 12, 50.

Hortamen clamoris ac verberis timentes, Pall. 4, 11.

Hortensis lira, Col. 9, 4.

Q. Hortensius pavones primus posuit, Varr. 3, 6 & 13. ejus piscinæ, Varr. 3, 17.

Hortus ubi faciendus, Col. 10, 6. 11, 2. Pall. 1, 34. muniri ut debeat, Col. 11, 3. ut dividi, *ibid.* *Quod totum caput hortorum disciplinam habet.* Pall. 1, 34. quibus plantis conferendus in suburbano, Cat. 7. quando coli incipiat & quomodo, Pall. 4, 9. Col. 10, 35. quando pastinari, Pall. 10, 13. horti in collibus ut tractandi, Col. 10, 150. medicinæ hortorum, Col. 10, 337. Pall. 1, 35. * in hortos distinctæ vineæ, Col. 4, 18.

Hospite gemma, Pall. Inf. 33.

Hospitales aves tuas adhuc ructor, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Hospitiis infestare rem familiarem, Col. 1, 5. * hospitium aquæ præberetur in cisterna, Pall. 5, 8. * hospitium aquæ præberetur in cisterna, Pall. 1, 17. cancri sol tenet, Pall. 8, 6. virgulta quæ quibus præstent, Pall. Inf. 19. *conf.* 100.

Hostiæ sanitatem non stipulantur emtores, Varr. 2, 5.

Hosticus, Col. 1, Præf.

Hostus quid? Varr. 1, 24. *Ab hauriendo derivat vocabulum Turn. 25, 19, & a Gallis hostam etiam vocari ait vas vimineum, quo vinum gestatur.* hostus nequam, Cat. 6.

Humanitate aliqua literis imbuti, Varr. 1, 17.

Humectare os diductum agni pressis papillis, Col. 7, 3.

Humectus locus, Cat. 6. campus, Pall. 3, 10. humecti saporis vinum, Pall. 11, 14. humecta qualitas æstatis, Pall. 1, 6. humectum cœlum, Pall. 10, 6.

Humerosi loci, Col. 3, 10.

ab Humeris decerpenda semina arborum, Col. Arb. 20: *add.* 3.

Humescit solum, Pall. 10, 10.

Humidus malleus s. morbus, Veg. 1, 3 & 10. 3, 2.

Humilis positio, Col. 4, 1. *profundæ opponitur, & eadem est, quæ suspensa. Scilicet alta & profunda eadem: altæ autem opponitur humilis. Sic Plin. 8, 20 humili radice descendere. humiliores paulo in altitudine, Varr. 3, 9.*

Humo. humanur taleæ, *h. e. totæ immerguntur terra superveniente*, Col. 5, 9.

Humor concipitur, Col. 1, 6. extrahitur, *ibid.* falsus in agris ut corrigatur, Pall. 10, 3.

Humus destituta, Col. 2, 1. humi natura, *h. e. terræ*, Col. 1, Præf.

Hunnici equi, Veg. 4, 7.

Hunnisci equi, Veg. 4, 6.

Hunorum equi neglecti, duri tamen, Veg. 2, Præf.

Hyacinthus coelestis numinis, Col. 9, 4. *Nominis malit Schætzg. Sed nihil fere dubito, quin legendum sit luminis, h. e. coloris: carulei coloris eam esse commendationem apparet. Et video idem placere Morg. 1, 45. qui iris vel gladiolus dicitur, similitudine foliorum, Pall. 1, 37. hyacinthos cæruleos & niveos, Col. 10, 100. ferrugineos, Col. 10, 305.*

Hyænx pellis superstitiose adhibita, Col. 2, 9. Pall. 1, 35. 10, 3. *vid. etiam Jo. Rhod. ad Scribon. c. 172, p. 260.*

Hybla Siciliæ, Col. 9, 14. 10, 170.

Hydromellis confectio, Pall. 8, 7.

LEXICON

Hydrophoba animalia, Veg. 3, 31. hydrophobos facit
morsus canis rabidi, Veg. 3, 84.

Hydropicus bos, Veg. 3, 27.

Hydrops, Col. 7, 7. animalium, Veg. 3, 25.

Hymettus mons Atticæ, Col. 9, 2. Hymetti Actæi mel-
la,, Col. 10, 386.

Ῥοσκόραμος, ejus semen, Col. 6, 38.

Ῥπνέμια ova, Varr. 2, 1. *quasi a vento concepta. Plin.*
H. N. 10, 80: Irrita ova, quæ hypenemia diximus, aut
mutua feminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt,
aut pulvere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, per-
dices, pavones, anseres, chenalopeces. Sunt autem ste-
rilis & minora, ac minus jucundi saporis, & magis hu-
midas. Quidam & vento putant ea generari: qua de causa
etiam zephyria appellantur. Hæc autem vere tantum. Con-
fer Aristotelem de generatione animalium 3, 1, & hist. animal.
5, 1. 6, 2. Ponted. Add. Hard. ad Plin. 8, 67. Cerda ad
Virg. Ge. 2, 273, qui diligentissime collegit omnia.

Hyperionis æstu flagrans, Col. 10, 400.

Hypochysis (*ita enim leg. ὑπόχυσις*) *ad verbum suffusio*
oculi, Veg. 2, 17. est ὑπόχυμα, ut a Gorraeo definitur. Se-
des enim inter corneam & crystallinum.

Hypocorias, Veg. 2, 16. *vid. Core.*

Hipomelidum descriptio, satio, cultura, Pall. 13, 4.
Hypomelis *quæ sit, nemo, credo, docet. Tacent certe Pli-*
nus, Geoponici, tum barbari Crescentius de commodis rerum
rural. & Barthol. de Pisis, ac recentiores, Bruyerinus & Non-
nus de re cibaria. Vix dubito, quin rectius sit Epimelis, quam
Dioscorides 1, 170 mespili genus esse ait. Certe etiam Bau-
hinus in Πίνaxi p. 454 ad Mespilum apii folio silvestrem
non spinosam s. sorbum torminalem refert, cum subjicit,
Hypomelides Palladii quibusdam. Et tamen antiquum esse
errorem, vel corruptionem oportet, si eadem est, quod mihi sit
probabile, de qua Isidor. 17, 7. Pomelida sorbo similis, me-
diocris arbor, & flore candidulo, dicta, quod dulcedine
sit ejus fructus, & acuto sapore commixtus. Add. Porta
Villa 3, 14.

Ῥπομήματα Boll Mendesi; Col. 7, 5.

Ῥς, sus, Varr. 2, 4.

Hyssopites vinum, Col. 12, 35.

R U S T I C U M.

I.

I. S. i. e. *unum & semis*. *Al.* 15 f. XV. Cat. 18 & 150.
Sed nostris certe rationibus magis convenit I. S.

Jacca, crates, e qua *foenum* carpunt equi, Veg. 1, 56, in-
terprete Dufresnio.

Jacche dulcis, Col. 10, 426. Jaccho potanti gratum,
 Col. 10, 235. multo madefactus, Col. 10, 305.

Jacentia animalia, (*de piscibus*) Col. 8, 17.

a Jacio composita uno tantum i scribuntur in MS. Lips. Co-
lumell. ut eicit, abicere rel.

Jactare ventilabris, Col. 2, 10. jactando ventilare oleam,
 Varr. 1, 55.

Jacturam pati, Col. 1, Præf. restituere, Col. 11, 1.

Jactus. jacta frumenta, Col. 2, 2.

Jaculatur Juppiter imbres, Col. 10, 329. quo ventilator
 eam jaculabitur, Col. 2, 10.

Jaculus. jaculi funes, Col. 6, 2. ut rete jaculum.

Jana, luna, Varr. 1, 37. *Macrob. Sat.* 1, 9: Pronuntia-
 vit Nigidius, Apollinem Janum esse, Dianamque Janam;
 apposita d litera, quæ sæpius i literæ decoris causa apponi-
 tur. *Schættg. vid. Scal. Emend. tempor. L. 2, p. 174.*

Janitor catenatus, Col. 1, Præf. *Janitores servi catenis*
erant ligati, ne noctu a custodia possent aufugere. Ovid. Am.
1, 6, 1: Janitor (indignum) dura religate catena, Diffici-
lem moto cardine pande forem. Vid. Pignorium de Servis
p. 447, 448; Titum Popmam de operis servorum p. 133, 134.
Schættg.

Januarii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Janus. Jano strues commovetur, Cat. 134.

Ibericum mare, Col. 8, 16.

Ibero gurgite merfit, Col. 10, 295. Iberi solum muta-
 runt, Col. 1, 3.

Ibi *complectitur plures locos*, Cat. 9. ibi mittes, pro eo,
 Pall. 5, 8.

Ibiscus, althea, Pall. 11, 14.

Ἰχθυοτροφεῖα, *aquatilium animalium receptacula*, Col. 8, 1.

Ictერი jumenti signa, Veg. 3, 56.

Ictus & ductus opponuntur, Col. 4, 25. ad ictum intum-
 escere, Col. 6, 14.

Id, pro ejus, Cat. 122 & 123.

Idem agrum quod hominem, Cat. 1. *Singulare dicendi*

L E X I C O N

*genus; quod non memini, alias me observare: forte Gracif-
mus τόσον ὅσον. Alius dixisset item agrum, ut hominem &c.
nisi sic legendum. Amicus aliquis noster putabas, intelligendum
facere, vel efficere.*

Jectura, pro ejectione, Veg. 2, 45.

Jecur anseribus ut tenerescat, Pall. 1, 30.

*Jejunium hiemis, Col. 7, 3. jejunio laborans terra, Col.
3, 12. jejunia terræ saturare, Col. 10, 82.*

*Jejunus tofus, Pall. 1, 5. jejuna glareæ, ibid. jejuna ma-
cies corticis, Pall. 4, 10. jejunior pars omnis humi, Col.
2, 4.*

non Ignava ut non resistat, Varr. 3, 16.

Ignescit amor, Col. 10, 211.

Ignescit ignea sævitia, de morbo, Col. 7, 5.

*Ignem adolere corpus, Col. 12, 31. * quando minus ignis
habet hoc astrum, de luce lunæ, Varr. 1, 37. * ignis sacer,
ovium morbus, Col. 7, 5.*

Ile. ilia ducere spissis pulsibus, lentis, Veg. 3, 65.

*Ileos morbus unde dictus? Veg. 1, 42. ileum pati, Veg.
1, 48.*

Ilex spinosa, Col. 6, 3. minor, Col. 9, 4.

*Iligneam frondem legere, Cat. 5. Col. 11, 2. ilignei
frutices, Col. 7, 6. iligneæ frondes, Col. 6, 3. iligneæ fo-
lia, Col. 6, 3. manubria ferramentorum, Col. 11, 2.*

Illacrimat fons, Col. 10, 25.

*Ille ad propinquius relatum, hic ad remotius, Col. 4, 27.
* illæ rei, Cat. 154.*

Illecebræ ciborum, Pall. 4, 12.

Illectus nimio favore priscorum, Col. 2, 1.

Illibatum robur, Col. 12, 1.

Illiciendi vis in erithace, Varr. 3, 16.

*propter Illicium, Varr. 3, 7. h. e. ut emissæ columbe,
redeuntes, illectas ducant secum plures. illicium apibus apia-
strum, Varr. 3, 16.*

*Illigatus fusti fasciculus, Col. 12, 19. illigata sparto
mala, Col. 12, 44. viti vasa, Col. 12, 43.*

Illigo. illigant se capreolis pampini, Col. 4, 14.

Illinire creta figulari, Col. 12, 44.

*Illinitum & mixtum aqua ciminum, Col. 7, 13. illinitæ
luto Punico frondes, Col. 9, 7. illinitis, ibid. Talia mala
apud Plin. vid. Linio.*

Illis cruribus pinguioribus fiunt columbæ, Varr. 3, 7.

R U S T I C U M.

Illiterati villici commodum, Col. 1, 8.

Illotus sudor, Col. 7, 3. *ex Virgilio. vid. Illutus.*

Illuminari fenestellis, Col. 8, 3.

Illustis agricola, Col. 7, 2. celeberrima fama, Col. 3,

3. illustre horreum, Col. 12, 2. illustrissimus quisque de antiquis pastor, Varr. 2, 1.

Illutos vinaceos, Cat. 147. *i. e. e quibus non est facta lora. Turn.*

Illuvies obesa, Col. 7, 10.

Illyricæ mulieres robustæ, Varr. 2, 10. Illyricæ iridis uncia, Veg. 1, 11. *vid. Iris.*

Imago aurea, Varr. 1, 2. imaginem suam in aqua videntes equæ inani amore capiuntur, Col. 6, 35. * imago, *i. e. echo*, Varr. 3, 16.

Imbecilla arbor, Col. 5, 10.

Imber vini aspergitur farri, Pall. 1, 29. *conf. 1, 35.* primus vespertini roris, Pall. 12, 13.

Imbrex. in imbrice ponitur succus, Pall. 4, 15. imbricibus desuere cupam, Cat. 21.

Imbridum cœlum, Pall. 2, 13. *Utitur hac voce etiam Solinus c. 4: Homo Sardus opem plurimam de imbrido cœlo habet. Schættg.*

Imbrifer cœli status, Col. 5, 5. 7, 6.

Imbuere dolia, Cat. 69.

Imitatio aliorum nova quoque tentare debet experimenta, Varr. 1, 18.

Immanis numerus annorum, Varr. 3, 1.

Immature nimium, Col. 11, 2.

Immensum est, *h. e. nimis longum*, Pall. 4, 27. immensis temporibus permanere, Col. 11, 3.

Immeo. immeat aqua cisternis, Pall. 1, 17.

Immergere terræ de vite, Col. 5, 6. immergeri, Col. 5, 9.

Immidius Casinas, Varr. 3, 3. *Sed leg. Ummidius.*

Immittitur viti palmes, *h. e. submittitur*, Varr. 1, 31.

Immolare, *Súen*, Varr. 2, 4. immolandi initium a fuisse pecore, Varr. 2, 4.

Immota femina, Col. 5, 5.

Immunda mulier, *mensruata*, Pall. 4, 9.

Impares trapeti, Cat. 3, 5. *h. e. supervacanei, præter illos, quorum quotidie usus est, ut si in illis quotidianis aliquid frustum sit, aut aliquid reficiendum sit, ea præsto sint, quæ in illorum locum sufficiantur. Paria enim vocari debent, quæ ha-*

L E X I C O N

*bentur quotidianae usioni: imparia ergo, quae praeter illi adhibentur. Scalig. * impari numero ova, Pall. 1, 27. Eandem superstitionem vid. ap. Col. 8, 5. Sic in medicina impar numerus. Marcellus c. 1: Baccæ lauri impari numero contritæ fronti impositæ profunt. Ex Plin. Valeriano 1, 2: Baccæ quoque lauri impari numero in oleo contritæ capiti instillantur. Plin. Valerian. 3, 32: Muscæ impari numero infricantur. Ad furunculos, novem aut septem raphanis utendum præcipit 2, 40. Cochleæ marinæ eduntur impari numero. Mem 2, 15. Serenus c. 12: Allia tum septem numero septemque lupinos Cretaceam dabis in testam. Barthius, 39, 8.*

Impasce prato, Col. 2, 18. 6, 5.

Impatiens vetustatis vinum, Col. 3, 21. famis sus, Col. 7, 11. impatientissimum frigoris animal ovis, Col. 7, 3.

Impedatio, Col. 4, 13.

Impedo. impedanda statuminibus vitis est, Col. 4, 16.

*Impensam vitare, Col. 12, 57. reficere, Varr. 1, 2. fere nullam poscit olea, Col. 5, 8. impensas amplissimas poscunt vineæ, Col. 3, 3. frustrari, Col. 1, 1. * impensam testaceam subter inducis, Pall. 1, 40. Ita Pall. 1, 9 & 13. significat, quod apparet, materiam, quæ calcis arenatæ vel lutis instar induci potest. Apud Plin. 36, 163, & Jul. Obseq. c. 87, impensæ navis interprete Burmanno ad Ovid. Her. 7, 188 sunt armamenta navis. Heinsius ad l. c. Ovidii etiam funeris impensas pro marmore &c. capiebat, sed invito Burmanno.*

Imperator appellatus Prætor propter Quæstoris sui victoriam, Varr. 2, 4.

Imperata aliarum rerum, Varr. 1, 17.

*Imperare crudeliter, Col. 1, 8. imperandi parum prudentes, Col. 11, 1. * imperare vitibus, Col. 3, 3. 4, 24 & 29. ubi Casaubonum ad Optat. Milevit. L. 5, p. 107 laudat Almelovenius. Nempe significat imperare plures submittere palmites & plus adeo laboris matri imponere. Contrarium est parcere, h. e. putare angustius.*

Impetiginis remedia, Col. 6, 31. Veg. 2, 51. Pusulae sunt infestantes corpora, quarum, ut docet Cornel. Celsus, species sunt quatuor. ab impetu inditum nomen, ut ostendit Quintus Serenus illo versu, Si vero vitium est, quod ducit ab impete nomen. Vulgo volaticam dici autumant. Impetiginem Plinius lichenas esse sentit, hæc memorans: Arida cum resina impetiginem & scabiem, quam pforam & lichenas vo-

R U S T I C U M.

cant. *Nam ῥωπα, Græce scabies, relinquitur ut lichen sit impetigo. Beroald.*

Impicare amphoram; Col. 12, 29 & 43.

Implastratio pro empl. sæpe MS. Lugd. Palladii.

Implecticus bos, Veg. 3, 29. videtur, qui riget, & flecti se difficulter. *Platnero placebat ἐμπληκτος.*

Implectoricum medicamentum, Veg. 4, 28. impletorium potius esse videtur, anapleroticum.

Impleo & implent napi & rapa rusticos, Col. 2, 10. *saturatos faciunt, famem explent.* tres modii seminis jugerum, Col. 2, 10. vid. Occupo. se uvæ, Col. 12, 39. implente utero, Col. 6, 1. *Ursinus conj.* inciente. impletur tota messis, *h. e. perficitur*, Pall. 7, 2. implendis feminis idoneus, Col. 6, 27. 7, 6. 8, 5.

Implicare carminis legibus, Col. 11, 1.

Imponunt, *interponunt*, Varr. 1, 26. imponere alteri formam sui coloris, Pall. 11, 14. imponi potest loco gracili forma prati, Pall. 10, 10. * imponitur equus, Col. 6, 27. equæ admissarius, Col. 6, 36.

Imporcare solum, Col. 2, 10.

Importunius fluere, *celeriter, motu valido*, Veg. 1, 56.

Impositi ovibus arietes, Col. 7, 2. vid. Imponere.

Impræsentiarum, Cat. 144. *Summam eorum, quæ de hoc verbo disputantur, exhibet ad Sanctii Minervam Perizonius.*

Impressionem facere in castra, Varr. 2, 4.

Impressæ solo piscinæ, Pall. 1, 31. impressum foramen, Pall. 3, 17. 11, 8. falce vulnus, Col. 4, 7. impressis vulneribus, Col. 7, 11.

Imprimit cæcilia morsum, Col. 6, 17. imprimere puteum, Pall. 1, 34. radici palum de buxo, Pall. 2, 15. falicis, Pall. 12, 7. ne imprimatur jacentibus molibus solum, Col. 3, 13.

Improbe, *intempestive, sero*; Col. 2, 10. 11, 2. non improbe concipit, Col. 7, 9.

non Improbis genibus, *enormiter magnis*, Col. 6, 1.

Improsperè cessit, Col. 1, 1.

Imprudens antiquitatis, *imperitus*, Col. 3, 18. negotii; Col. 1, Præf.

ne Impune abeat, *de persona*, Varr. 1, 16.

Imputant longe plus seminis jacti, quam quod severint, Col. 1, 7.

Imputruit oleo mus, Col. 6, 17.

L E X I C O N

Imus & unus confunduntur a librariis, Col. 4, 24. 5, 6, 9 & 11. Pall. 3, 12. 4, 10. 12, 7.

In adolescentia, Varr. 3, 16. in decem diebus secundum partum, Varr. 2, 7. in decem annos pariunt boves, Varr. 2, 5. in ortu caniculæ, Col. 4, 8. * in Turanii sc. ades, Varr. 2, 11. ut Gr. εἰς διδασχάλεω φοιτᾶν. Sylb. * in pabulo est ocimum, farrago &c. Varr. 1, 23. in quo genere sunt, h. e. exempli gratia, Varr. 1, 7. cf. 2, 1. genera sunt vini, in quo Falerna, Varr. 1, 65. * in hoc nunc denique est, ut dici possit, nun ist es an dem, Varr. 1, 1. * in hoc, propterea, Varr. 3, 1. in quantum, Col. 3, 14. * in dimidia parte agri collocare filiam nuptui, doti ei dare partem agri, Col. 4, 3. * in omissum ante balneas & gymnasium, Varr. 1, 55. * in saepe motum cum ablativo, & cum accusativo quietem significat. Coquito in fornacem, Cat. 39. in villam, ibid. ubi bene observavit Popma, Catonem in hoc libro sine discrimine præpositioni in vel accusandi vel auferendi casum junxisse. in arborem relinquito, Cat. 52. in hominem, Varr. 2, 1. in parietes stantes, Varr. 3, 14. Contra in asserculo alligata, Cat. 152. in fundo illata, Cat. 146. in quibus solent equas abigere, Varr. 2, 10. in agris redigere cives, Varr. 3, 1. conicitur in urceo, Col. 12, 21. in naribus infundere, Col. 6, 4. in naso introit polypus, Cat. 157. introitum facit in Cancro, Col. 11, 2. mittuntur in vasculo, Pall. 3, 25. pro quo mittunt vasculis, Pall. 3, 25. mittis in linteo, Pall. 3, 31. in vasculo, Pall. 8, 8. 11, 14. in dolio, Pall. 11, 14. in metreta demittis, Pall. 11, 14. ita Pall. 12, 19. in aqua missum, Veg. 1, 17. De hac confusione multa Barthius ad Calpurn. ecl. 2, 59. add. Morgag. IV, 2. Librariis etiam quædam hic tribuenda esse, non negarim, ut interdum Lugdunense MS. Palladii alterum casum substituat.

Inacto grege, inducto, Varr. 1, 52.

Inædificare parietes, Col. 6, 37.

Inæquabiles greges, Varr. 2, 4.

Inæquabiliter maturescunt ova, Varr. 3, 9.

Inania plaustra, Varr. 1, 20.

Inarescit arbor ardore solis, Pall. 12, 7. vulnus, Col. 4, 7. inarescere patieris botryones in vite, Pall. 11, 22. inaruerunt radices, Col. 2, 14. inarescentes fici, Col. 12, 15.

Inaro. inarare fabalia pro stercore, Varr. 1, 23. arboris, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Inaugurantis regis somnium, Col. 1, Præf.

Incallat carnem, Veg. 2, 27.

Incantationes, *vid.* Superstitiones.

Incanæ barbæ, Col. 8, 2.

Incassum *legunt quidam pro in cassum*, Col. 4, 3:

Incavare, *cavum facere, excavare*, Col. 4, 25.

Incendia æstatis, Pall. 1, 4.

Incendere annonam, excandefacere, Varr. 3, 2.* agros, Pall. 1, 6. 9, 4.

Incentiva tibia, Varr. 1, 2.

Incerniculum, Cat. 13.

Incernere terram cribro, Cat. 48. Col. 5, 6.

Incertus dies, Col. 11, 2. cœli status, *ibid.*

Incessit crepusculum, Col. 11, 1. hominibus sterilitas arenæ, Col. 2, 10. tempestas, Col. 12, 2. inceserunt frigora, Col. 12, 50. siccitates, Col. 5, 9. regionibus noxia animalia, Col. 11, 3.

ab Inchoato domos exstruunt, Col. 4, 3. *de novo.*

Inchoo. inchoamus fodere pastina, Pall. 13, 2. inchoante mense, Pall. 3, 25. inchoantibus canicularibus diebus, Pall. 8, 7. inchoatur prima pampinatio, Col. 11, 2.

Incidunt fentes corpus ovium, Pall. 8, 4.

Incientes oves, *h. e. gravidae, partui vicinae*, Varr. 2, 2.

Inciente etiam leg. videbatur *Ursino* Col. 6, 1 *pro vulg. im-
plente*, & 8, 11 incientes *pro enitentes. Restituerat hanc vo-
cem Plinio* 11, 84 *Turnebus Adv.* 20, 23, & confirmavit ad l. c. *Harduinus. Arnobii exempla Faber noster suppeditat:*

Inciles fossæ, Cat. 155. incile est insculptum aut excava-
tum, a verbo cælo. *Vide Nonium* 2, 430. *Glossæ apud Bar-
thium Adv.* 28 19: Incilla fossa, quæ fit ad aquam deri-
vandam in via. *Schættig. Eadem nota signatum nomen, qua
ancile, de quo Varro de L. L. 6, Ancilia dicta ab ancisu.*

Incilia aperire, Cat. 155. excitare, Col. 5, 9.

Incipiunt, Pall. 3, 26. *Utrum Palladius ipse posuit inci-
piunt, pro concipiunt, ut mulieres apud nos dicunt, sie fængt
mit dem Kinde an: an, cum illud insolitum sit, fecit vox
proxima, ut librarius scriberet incipiunt pro concipiunt? Ita
puto. incipientes grossos decutere, Pall. 4, 10.*

Incisiones interiorum, Veg. 1, 39. tormina ventris, *ut
nostri Schneiden im Leibe.* * Incisio *pro insitione saepe est in
MS. Col. Lips. v. g. 5, 11, rel.*

L E X I C O N

Incisura farmenti, Pall. 4, 1. incisuræ raporum, Col. 12, 54.

Incitata libido, Pall. 4, 14.

Incitare vitem prolixis flagellis, Col. 3, 21. incitator proceritas, Col. 4, 33. incitetur vitis fossa frequentius, Pall. 12, 3. *add.* Col. 4, 22.

Inclinare ad illud, quod deterius, Varr. 1, 9.

Inclitissimus dux, Col. 1, 4.

Includere locum *videtur esse implere* Pall. 7, 5. includit frigus fata, Pall. 1, 6. includenda pastinatio, Col. 11, 2. post inclusum volatum, *h. e. impeditum, interceptum*, Pall. 1, 26.

Incolumitatem plantarum tueri, Col. 11, 3.

Incomitatae vagantur virgines Illyricæ, Varr. 2, 10.

Incomium, Veg. 4, 28. *quid sit, non liquet.*

non Incommode se gerere, Col. 1, 8.

Incomprehensibilis parvitas, Col. 10, Præf.

Inconditi fructus, Col. 1, 5. 3, 2.

Incontaminata facie, Varr. 3, 9.

Incocta vino, Pall. 4, 15.

Incoenatus, Cat. 127.

Incrementum, *corpus, moles*, Col. 6, 18. ovorum majus facit, Col. 8, 5. incrementi latioris capita, Col. 11, 3. majoris plantæ, Pall. 3, 24. poma, Pall. 3, 25. furculus, Col. 9, 4. ulpicum, quam allium, Col. 11, 3. non magni arbores, Col. 11, 2. minuti pisces, Col. 8, 17. parvi animalia, Col. 8, 15. 9, 1 & 5. validioris herbæ, Col. 2, 18. * ne possint capere foramina plus unius apicis incrementum, Col. 9, 7. * in minori arbore incrementa majora proveniunt, Pall. 3, 17.

Increscens vitis, Col. 4, 13.

Incretas locum, ut cutis ad pulpas adhæreat, Veg. 3, 18.

Incruenta pax, Col. 9, 9.

Incrustare ollam sapa & farre, Varr. 3, 14. maceriam lævi lapide aut tectorio, Varr. 3, 15. *vid. Rhod. ad Scribon. c. 135, p. 207.*

Incubitant in cellis, Col. 8, 14.

Incubare foetibus, Col. 8, 5. incubandi *tota ratio*, Col. 8, 5. incubandis ovis gallinæ leguntur majores, Pall. 1, 29 & 30.

Inculcatis lapidibus, Col. 8, 15. pannis madentibus, *de vulnere*, Col. 6, 12.

R U S T I C U M.

Inculcare pavicula vel cylindro, Col. 11, 3. foramen cinere, Pall. 1, 35. inculcetur paleis subjectis area, Col. 2, 20. *Vid. Reines. V. L. 3, 4, p. 397.*

Incultus locus ut considerandus, Col. 2, 2.

Incumbunt acius in causas dilati fervoris tauri, Pall. 4, 11.

Incurro. si aliquis casus incurrerit, Pall. 1, 8. incurritur grande dispendium, Pall. 3, 20.

Incurfus solis, Col. 1, 6.

Incurvat pavo amictum gemmantis caudæ, Pall. 1, 28.

Incustodita regio, *neglecta, inculta*, Pall. 12, 4.

Indagantem capere feras, Col. 5, 1. *Al. indaganter.*

Indagator apum, Col. 9, 8. indagatores aquarum, Col. 2, 2. *Anastasio Geop. 2, 10 sunt ὑδρογνώμονες.*

Indescriptus, Col. 3, 21. *Vox rarior, Sidonio tamen etiam Apollinari usurpata.*

Index. indicem operis lecturi, Col. 12, 57. indices libros tres scribam, Varr. 1, 1. *vid. Salmas. Proleg. ad Solinum.*

India molibus ferarum mirabilis, Col. 3, 8.

Indidem lavito, Cat. 25. *h. e. ex eodem.*

Indigena bos, Col. 6, 2. indigenæ coloni, Col. 1, 7. si Indigeant pabuli, Col. 7, 11. *sic* 12, 2. indigens ciborum, Col. 8, 14. indigetur hoc genere, Pall. 8, 4.

Indigestione ciborum corruptus sanguis, Veg. 1, 21. ab indigestione febricitare, Veg. 1, 35.

Indigesta ex hordeo animalia, Veg. 2, 53.

Indignantissimus servitutis, Col. 8, 17.

Indignatio recens, Veg. 1, 63. indignationem ex aliqua necessitate contrahere, Veg. 2, Præf. indignatio vulneris, Veg. 2, 13. indignatione caloris disrumpitur membranula, Veg. 2, 16. nulla indignatione prodit injuriam oculus, Veg. 2, 16. indignationis tumor, Veg. 2, 29. indignationes oriuntur ex tortura, Veg. 2, 55. 3, 36. vesicæ, Veg. 3, 15. *Etiam Cælius Acut. 3, 3, 13 ne tumentia indignentur.*

Indigus plantarum, Pall. 12, 11.

Indiscretus, Varr. 3, 1.

pro Indiviso, Cat. 137.

Indo. indere coronam in focum, Cat. 143.

Indoles mentis, Col. 1, 9.

Indomitus juvenus, *nondum domitus*, Col. 6, 2. * cibus, Col. 10, 232.

Indormio. ne indormiat usus maxillarum, Veg. 3, 24. *h. e. ne indurescant nervi. supra ipsum jacuerit, ut armus in-*

Scripta. R. R. Vol. IV.

P.

LEXICON

dormiat, *h. e. torpescat*, Veg. 3, 47. *ut nostri einschlafen. vid. Obdorm.*

Inducere fontem, Col. 1, 5. novellam vitem, Pall. 1, 13. inducit olea frondem, Col. 5, 9. *sed f. legendum induit. inducentes in panno*, Veg. 2, 49. *auffstreichen.* inducitur tectorium iterum & tertio, Pall. 1, 15. stracta in armos equi, Veg. 2, 45. *add. 48.*

Inductio calcis & tectorii marmorati, Pall. 1, 15.

Inductus. inducta testaceo, Pall. 1, 38.

Induo. induit se *vel* induitur vitis majore fructu, Col. 4, 27. 5, 6, 8 & 9. induit se floribus arbor, Col. 10, 242. induunt se uvis vites, Col. 4, 24. cum se non induit arbor *fructu*, Col. 5, 8. induere arundinibus velut pileis, Col. 5, 10. induitur pes solea sparteae, Col. 6, 12.

Induruit vitulus, Col. 6, 26. induruerunt virgæ, Col. 4, 6. vehementius, Col. 4, 7. * cum induraverit, *intransitive*, Veg. 3, 82.

Industriæ rusticantis quæ tenenda, Pall. 1, 6.

Indutilis vomis, Cat. 135. inutilis, *modo Catois sit, quid sit, nimis obscurum esse non potest, nimirum ferrum illud, quod indui potest vel inferi lignæe aratri parti, quam ἔλκμα Græcis dici patet ex Poll. 1, 252. benene furcam vocaverit interpretes, non habeo dicere.*

Ineantur matricæ, Col. 7, 3. inire debent feminas verres, Pall. 3, 26. * inire mensuras agrorum, Col. 5, 3.

Iners ad venerem admissarius, Col. 6, 27. inertes ad incubandum, Col. 8, 2.

Inerticula vitis, Col. 3, 2. Gr. ἀμεινυτοῖς. *forte eadem Argitis, ἀργός. Est etiam Plin. 14, 2.*

Inexpugnabilis acerbitas, Pall. 10, 17.

Inexputabilis numerus, Col. 9, 4.

Infamant generosas degeneres apes, Col. 9, 8. infamare terræ ubertatem, Pall. 1, 6. infamatur ager, Col. 1, 7.

Infantia feminis, Col. 5, 5.

Infarcire salem in carnes, Col. 12, 53.

Infer vicinus, Cat. 149. *inferior. Sic autem veteres loquebantur Super, Infer, Exter, Citer. Cato de agna musta pasenda: Citer ager alligatus ad sacra erit. Lucret. lib. 1: Naturam, quam totus habet super ignis, haberet. Papinius: Exter honos, pro extrarius. Propertius.*

Inferio vino macte esto, Cat. 132 & 134.

Inferno potitur regno, Col. 10, 274.

R U S T I C U M.

Inferre rationibus, Col. 1, 7. tributum, Col. 1, 1. quæ domum inferuntur, Col. 12, 1. si quod adversarium inferatur, Varr. 1, 12.

Infervefacere, Cat. 123 & 156. Col. 12, 17.

Infervefacta victili vase, Col. 9, 13.

Infervescere, Cat. 90.

Infesto. infestat salix saporem vini, Col. 5, 7. infestant cervicem bovis clavi, Col. 6, 44. animos superstitione, Col. 11, 1, infestare rem familiarem, Col. 1, 5. infestari carie, Col. 11, 2. procellis, Col. 1, 5.

Infestus. infesta regio, Varr. 1, 16. infestus seminibus ager, Col. 2, 14. gelu & nebulis loca, Pall. 2, 13.

Inficientes, Varr. 3, 16. *nihil facientes.*

Infidibula, Cat. 10 & 11. *Turneb. 7, 22: Infidibula ab infidendo nomen sunt adepta, quibus tanquam infiduntur vasa angusti oris, ut urcei vel dolia per testorium, ut humor aut vinum infundatur. ea melius censeo infundibula vel infudibula appellari.*

Infimo, Varr. 3, 5. *h. e. in infimo; forte quoque ita legendum:*

*Infinitivus pro imperativo, Varr. 1, 31 sapius. it. 32. Varr. 3, 9. Col. 12, 39. * Infinit. fut. act. indeclinabilis, Pensilia ad abjiciendum descensurum se minantur, Varr. 1, 68.*

Infirmitas, *infidelitas*, Col. 3, 10. *Sic*

Infirmissimi, *ibid.*

Inflationem stomachi facit, Col. 12, 11. *vid. & Insolatio.*

Inflato in alveos spiritu, Col. 9, 8. * inflata morbo animalia, *afflata*, Veg. 3, 23.

Inflo. inflare aquam in os palumbi, Cat. 90. inflaverat medicamenta cupiditas mulomedicorum, Veg. 4, 7.

Infœcunditas agri, Col. 1, Præf.

Infœcundior materia, Col. 2, 4.

Informatur funis, Col. 2, 2. informandæ aræ, Col. 11, 3.

Infossio totius corporis, Pall. 3, 16.

Infossi lacus, *depressi*, Col. 9, 1.

Infractus diligenter tofus, Pall. 12, 7. infracto mola sale, Col. 12, 53. infractæ digitis nuces, Col. 8, 17.

Infactus clivosarum viarum, *MS. anfractus*, Veg. 3, 5.

Infreno cursu volitare, Col. 10, 215.

Infrequens alveus, Col. 9, 11. infrequentes paucitate plebis alvos, Col. 9, 14.

Infrico. infricare *ſ.* infriare musteos vino, Col. 12, 30. *add. Col. 6, 32.*

L E X I C O N

Infrigidatio subita sudoris, Veg. 1, 29.

Infringere hordeum mola, Pall. 7, 12. infringitur ardor folis, Pall. 12, 13.

Infrio. infriare papaver, Cat. 79, 84 & 95. in aquam, Cat. 156. infriatur vulneribus sal, Col. 7, 5. 8, 5.

Infructuosa cultura, Col. 11, 2.

Infudibulum, Cat. 10 & 11. *vid.* Infidib.

Infundibulum, Cat. 13. Col. 3, 18. infundibuli angusto ore, Pall. 7, 7. *Sed ubique fere fluctuat lectio.*

Infundo. infundere pullis robur copiosi & puri lactis, Pall. 4, 13. si infuderit uvam nimius imber, Pall. 11, 9. in piscinam infundere, *injicere*, Pall. 1, 31. infundito sinapi & aceto, *perfundito*, Col. 12, 54. infundi oleo, Veg. 3, 4. si pluviis infusa fuerint foena, Pall. 6, 1.

Infuscata vinacea, Col. 11, 2.

Infuscatur naturalis sapor, Col. 12, 19.

Infusci coloris apes, Col. 9, 3 & 10.

Infusio coelestis, *imber*, Pall. 3, 25.

Infusus mediocriter ager, infusa leniter terra, Pall. 2, 3. vehementer infusus in pluvia, *madefactus*, Veg. 3, 4. infusa vino offula panis, Veg. 3, 4.

Ingaunum, *vid.* Albium, Varr. 3, 9.

Ingenerare, Col. 10, 196.

Ingenium animi pro regionis coelique statu variat, Col. 6, 1. ingenii bona, *de equa*, Col. 6, 36. ingenii sui semina ferunt *silvestres arbores*, Col. 3, 1. ingenia silvestria deponunt pulli, Col. 8, 15.

Ingerere cibum, Pall. 1, 30. vitibus stercus, Col. 2, 16. arbori lac, Pall. 12, 7.

Ingluvies vacua cibum concoctum esse significat, Col. 8, 5. *Albertus Magnus, doctior, quam eloquentior, Pappam vocat in avibus, quam Columella vocat ingluviem. Iudem Virgilius illo versu, Improbis ingluviem ranisque loquacibus implet. A Plinio dicitur sinus gutturis. Est autem capacitas gulæ patentior, qua merguntur recentia cibaria. Bero. id.*

Ingrandescunt fata, Col. 2, 10. difficulter acini, Col. 3, 6. ingranduit porrum, Col. 11, 3.

Ingrate impenditur succus pomis vitiosis, *h. e. inutiliter, tanquam ingratis*, Pall. 7, 5.

de Inguibus solvendæ venæ, *f. inguinibus*, Veg. 3, 3 b.

Inhabiles labori, Col. 6, 1.

Inhibere boves, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Inibi, *in eo*, Cat. 18 & 38.

Injecti sensus, Col. 3, 10.

Inigere in arcem, Varr. 1, 2, in stabula, Varr. 2, 2. *cf.* Varr. 3, 10. Sextus Pompejus: *Inigere pecus, est agere.*

Injicere voluptatem præfecturæ, Varr. 1, 17. aquam, Col. 12, 22.

Inimicum ad corpus alendum, Varr. 2, 2. inimici factionis dentes caprarum, Varr. 2, 3. inimicissima diligentiae vitia, Col. 11, 1.

Iniquis exclusus spatiis, Col. 10, 2. angustis *ex Æneide interpretatur Servius.* iniquissimus locus, Col. 3, 3.

Initiante pluvia, *incipiente*, Pall. 7, 4.

Initia, *Cereris præsertim*, Varr. 3, 1. initiis Cereris porci immolantur, Varr. 2, 4. initiis pacis, foedus cum feritur, Varr. 2, 4.

Initus, *a, um.* inita arbor, Col. 5, 9.

Injungitur pondus, Col. 6, 2. mas feminæ, Col. 6, 37. injungantur fenestellis scandulæ, Col. 8, 3. * pollinem injungas, *h. e. addas*, Veg. 3, 1. * injungere, *plantare*, Pall. 1, 6. injuncta est arbor scrobi, Pall. 3, 10. * injungere famenta, *servare, non rescindere*, Pall. 1, 6.

Injuria ignis, Col. 11, 3. sine injuria, Col. 3, 18. injuria pluviarum, Col. 9, 1. *Sæpe ita, h. e. pro unaquaque læsione, Vegetius.*

Injussum, *sponte natum*, Col. 10, 16.

Innare fluviis, Col. 10, 388.

Innatantes radices summo solo destituit, Col. 4, 1. *ἐπιπολαζούσας. vid. ad Quintilianum 3, 1, 45.*

Innexa compedibus, Col. 11, 1.

Innocentia fumi graveolentis, Pall. 1, 35.

Innovabis calefactionem tamdiu, Veg. 1, 52.

Innoxius pluribus annis permanet frutex, Col. 11, 3. *conf. 12, 38 & 45.* innoxia a curculionibus faba, Col. 2, 10. custodire poma, Col. 12, 44. *Add. Wasse ad Sallust. Catil. 40.*

Inobservantes deprehensi, Pall. 1, 35.

Inoccata pastinatio, Col. 3, 15.

Inoccare semen, Col. 2, 8. 11, 2. lupinum, Col. 11, 2.

Inoculatio arborum, Col. 5, 11. 11, 2. fici, Pall. 4, 10.

Perfici, Pall. 5, 5.

Inoculari quod emplastrari dicitur, Pall. 12, 7. *conf. Col. 11, 2.* inoculatur Perficus, Pall. 7, 5. inoculari ficus potest, Pall. 8, 3.

LEXICON

- Inodorat mandentium halitus allium, Col. 11, 3.
 Inoffensum lumen oculorum, Pall. 1, 3.
 Inolescere, Col. 4, 22 & 29.
 Inopacant avium receptacula, Col. 8, 15.
 Inopia lactis premi, Col. 5, 12. leguminum, Col. 6, 3.
 Inordinandi soli tempora, Col. 11, 3. *Vereor, ut proba vox sit, certe ἀπαξ λεγομένη videtur, Lexicis propterea omissa. Sapit Germanicismum, anordnen.*
 Inquit continuandæ ejusdem personæ orationi non interruptæ inservit, Varr. 1, 9. 2, 8 & 11. 3, 2.
 Inquietari ab aliis, Col. 8, 5.
 Inradito filphium, Cat. 157.
 Inrasum laserpitium, Cat. 157. *h. e. rasum & injectum: quam vim hujus participii etiam apud Plautum Rud. 5, 2, 16; & Sil. 8, 585 obtinere, ostendit Facciolatus, cujus verba dāmus in præfatione Fabri.*
 Infalubris fundus, Col. 1, 4.
 Infanabile vulnus, Col. 7, 5.
 Infanus ut pietur, Varr. 2, 4.
 Incendat supra pilam, Cat. 127.
 Inscius pastor, imperitus, Col. 6, Præf.
 Inscriptum pecus (*non scriptum*) qui pascunt, committunt lege Censoria, Varr. 2, 1.
 Infeco, *incido*, Col. 4, 15. 9, 15. *insecant olivas arundine, Col. 12, 47. insecat corticem vimen, Col. 4, 29.*
 Insecti napi, *incisi*, Col. 12, 54.
 Inferi vites, Cat. 40. *inferi posse omne genus forculi omni generi arboris, Col. 5, 11. Arb. 27. * inferere arundinem faucibus ovis, Col. 7, 5. inferito, admisceto reliquis medicamentis, Col. 12, 57.*
 Inservient operibus fortiter, Col. 9, 14.
 Insidat cervicibus jugum, Col. 2, 2. *insidit limus aqua, Pall. 1, 4.*
 Insigne cristarum pavonibus, Pall. 1, 28.
 Insigniter neglectus hortorum cultus, Col. 10, Præf.
 Insipere in aulam novam, Cat. 85. *far, Cat. 90. Antiquum verbum fuit sipare, quod Festus explicat jacere. Inde composita habemus dissipare, disjicere, obsipare, objicere. apud Plaut. Cistell. 2, 3, 37. Obsipat aquulam, i. e. aspergit: & h. l. insipare, & antique mutata conjugatione, insipere, injicere. Gifanius Ind. Lucret. in Dissipare, Becmannus Orig. p. 769. Schættg.*

R U S T I C U M

Insistere atriensibus, Col. 12, 3. * insistent, Col. 3, 13. *est ad exemplum primæ lineæ reliquas peragunt. Sic in hoc me instituisse argumentari, Col. 3, 10. ab illo exemplo argumentum petiisse.*

Insitio vitium, Col. 4, 29. insitionibus ad maximum numerum perducitur vitis, Col. 3, 9. * insitionem nutriemus, Pall. 5, 2. *h. e. quod insitum est.*

Insititii & bigeneri muli, Varr. 2, 8. *vid. Insitus.* * insititius somnus, Varr. 1, 2. *qui inter mediam vigiliam meridie inseritur.*

Insiturus eris ramum, Cat. 40.

Insitus. insita utero stirps alieni generis, *de mulis*, Col. 6, 36. insitum, *furculus*, Col. 5, 11. * insita radix per fistulam vento, *inflata*, Veg. 1, 10.

Insolatio *reflit.* Veg. 3, 22. *pro inflatio.*

Insolatus. insolatae uvæ, Col. 4, 27. *etiam pendentes*, Col. 12, 43. insolati dies, Col. 11, 3. insolata vasa, Col. 12, 18.

Insolens & incustodita regio, *infrequens ab incolis*, Pall. 12, 4.

Insolenter vagatur oratio, Col. 3, 10.

Insolo. insolare uvas, Col. 12, 39. insolatur humus, Col. 4, 17.

Insomniosus ut sanetur, Cat. 157.

Inspectus experimentis, Col. 1, 8.

Inspicere, inspectio *de emuturientibus*, Col. 1, 3 & 4.

Inspirata per fistulam oculo testa trita, Col. 6, 17.

Instar juris crassi, Col. 12, 38. librarum VIII, Varr. 1, 1. pondo quincuncem, Col. 12, 28. heminae, Col. 6, 14 & 38. 7, 5. trium cyathorum, Col. 6, 30. sextariorum trium, Col. 12, 41. duarum partium, Col. 8, 15. quinque modiorum, Col. 2, 5. unius digiti spatio, Col. 4, 8. Arb. 5.

Instaurent omne genus operis, Col. 11, 2.

Instigante quasi numine, Col. 10, Præf.

Instillatio descendit ad radices, Pall. 12, 10.

Instipato, Cat. 113.

Instituere a se villicum, Col. 11, 1. instituat bovem in arando, Col. 6, 2. instituantur ad aratrum, *ibid.*

Instragula, Cat. 10 & 11.

Instrata asinis, Cat. 10 & 11.

Instrumentum rusticum, Varr. 1, 13. Col. 11, 1. trium generum, vocale, semivocale & mutum, Varr. 1, 17. *instrumenti rustici catalogus*, Cat. 10. Pall. 1, 43. numerus seu

LEXICON

modus, Varr. 1, 18. discrimina & multitudo, Varr. 1, 22. Col. 12, 3. magni instrumenti ne sit prædium, Cat. 1. ejus cura quæ villico, Col. 1, 8. 11, 1.

Instruo. instruemur signis quam pluribus, *h. e. docebimur*, Pall. 7, 7.

Insuccatæ vino uvæ passæ, Col. 9, 13.

Insucco. insuccanda oleo lana, Col. 7, 4 & 5. Sic *Cal. Aurel. Acut.* 3, 77, pane insuccato ex eodem mulso. *add. Reines. V. L.* 2, 9.

Insuevit partui, Col. 6, 37. * insuescas ea pecus, *insuefacias*, Col. 6, 4. insuesci debent semina, Col. 11, 3.

Insufflata, Veg. 3, 4.

Insufflare os plenum vini per fistulam, Veg. 2, 21.

Insula Cea, Col. 9, 2. Coa & Chia, Varr. 2, Præf. insulæ breves, Pall. 1, 28. *Didymus Geop.* 14, 18 *ἡνσίδια χσι-πορσίνα* vocat. *Schætzg.* Ludianorum choreusæ, Varr. 3, 17.

Insulsa amurca, Col. 2, 9. 11, 2. Pall. 3, 8. 4, 8.

Insuo. insuitur linea purpura, Col. 3, 15.

Insuper arbores, Cat. 18. pruna insuper & circum operito, Cat. 76. insuper jactato ferrum, Cat. 160. cannas ponere, *darauf*, Col. 12, 39.

Insurgit summitas, Pall. 1, 6.

Intecta specularibus vasa, Col. 11, 3. *Mistbeeten.*

Integer permanet sapor, Col. 12, 49. integrum vix XXX diebus vinum, Col. 12, 20. ex integro, *de novo*, Col. 9, 13. de integro refodere, Col. 4, 32.

Integritatem servant illibatam, Col. 8, 11.

Intellego *ut* neglego *semper est in Codice Mediceo. Ita etiam in Terentio edidit Bentleyus.*

Intelligitur sapor vini conditus, Col. 12, 20.

Intemelium, Varr. 3, 9.

Intemperantia cœli, Col. 1, Præf.

Intemperies cœli, Col. 1, Præf. intemperias prohibeas, Cat. 141.

Intendere perticas, Cat. 48. intenditur scarificationi malagmatis more, *superponitur*, Col. 6, 17. * intendere lumen vel ignem, Pall. 1, 21. *intelligere, ut hodie Itali.*

Intentio nervorum, cruditatis signum in bubus, Col. 6, 6. * intentione summa, *attentione, studio*, Pall. 10, 10. ne inter se poma contingant, Col. 12, 44. ut scobs inter se (*i. e. ea*) calcari possit, *ibid.*

Interamnates & Reatini de finibus contendunt, Varr. 3, 2.

R U S T I C U M.

Interaneis exemptis aves, Col. 9, 14. *h. e. quidquid est viscerum in ventre imo. Linda. Sel. med. 9, 57. Sthætig.*

Interceptæ ab accipitre columbæ, Varr. 3, 7.

Intercidere olivas acuto calamo, Pall. 12, 22. intercidi & disrarari, Col. 4, 32.

Interclusa quibusdam anima *σσιπὸν* ingressis, Varr. 1, 63.

Interculcantur vinacea, Col. 12, 43.

Interdius votum facito, Cat. 83.

Interfluus humor, Pall. 10, 10.

Interfringit ventus furculos, Cat. 44.

Interjacet fulcis spatium, Col. 11, 3.

Interjectus, interjectio, *idem fere quod intervallum*, Col. 3, 21.

Interim, *interdum*, Col. 3, 10.

Interimitur vepres, Col. 11, 3.

Interior pars, *h. e. magis septentrionalis*, Varr. 1, 2. * interiorum incisiones, *h. e. interaneorum*, Veg. 1, 39.

Interitu seminum, Col. 3, 16. *Leg. intersitu.*

Interlegenda sunt poma quæque vitiosa, Pall. 3, 25. 7, 1. 8, 3.

Interluere manus, Cat. 132.

Intermestri, Cat. 37. *Sed*

Intermenstruum, Varr. 1, 37. *Qui tamen de L. L. 5, 2, p. 45 extr. Dordr. A mensibus, inquit, intermestris dictus, quod putabant inter prioris mensis senescentis extremos dies, & novam lunam esse diem, quem diligentius Attici ἐνν καὶ νέαν* appellarunt, ab eo, quod ea die potest videri extrema & prima luna.

Intermittere ignem, Cat. 38.

Internatæ herbæ, Col. 2, 12. internatus palmes, Col. 4, 24.

ad Internicionem perducere vineta, Col. 4, 22. interniciones hostium facere, Col. 1, 3.

Internodium cannæ unum cum suis articulis, Pall. 4, 10. 5, 8. internodia vitis, Col. 3, 2. Pall. 3, 9. longa, Pall. 4, 10. * articulorum longa in canibus, Varr. 2, 9.

Internus, *a um.* interna boum, *viscera*, Veg. 3, 2.

Interordinium V pedum, Col. 3, 13. interordinia laxiora, Col. 5, 5. interordiniorum spatia, Col. 3, 15. 4, 14.

Interpretari maturitatem, Col. 11, 2.

Interputare ficos, Cat. 50. oleam, Varr. 1, 30. rosas, Col. Arb. 30.

LEXICON

Interquiescere, Cat. 158.

Interradere, Col. Arb. 19. *Hard. ad Plin. 15, 2 recte explicat ramos intermedios succidere, ubi densitas officit. vid. Intervello.*

post Interrogationem obliquam indicativus, ubi aucupare, Varr. 1, 3. *sic*, quod præcipuum est, non facile dictu, Col. 3, 1.

Interrupit nos medici adventus, Varr. 2, 1. interrompere ordinem, Col. 11, 2.

Interferi trunco arboris, Pall. 1, 43. malleolis, Col. 3; 9. interferit se vallis, Pall. 9, 11.

Interfitis fruticibus, Col. 8, 15.

Interspirare, Cat. 112.

Intersum. quod interest nimium explere, Cat. 22. clatros interesse oportet pede, *h. e. regulas eorum inter se distare pede*, Cat. 4.

Intertrigini remedium, Cat. 159. Col. 6, 32. 7, 5. *Intertrigo corporis vitium est. fit autem id malum, quando femina, i. e. coxæ interiores equitatu aliave de causa atteruntur. Græci dicunt paratrimma. Docet M. Varro, intertriginem & intertrimentum ab eodem verbo derivari, cujus verba sunt hæc: Intertrimentum ab eo, quod duo, quæ inter se trita, & diminuta, a quo etiam intertrigo dicta. Beroald.*

Intervacantibus spatiis, Col. 4, 32.

finè Intervallo, *continuo*, Varr. 2, 1. intervallum faciunt a bruma ad æquinoctium, Varr. 2, 7. *Crescentius*, intervallant.

Intervello. intervulseris, Col. 5, 10. intervelli, Col. 4, 33. intervelluntur rapa, Pall. 8, 2. *vid. Interrado.*

Intervenire & rimæ in puteis, Pall. 9, 8. *Vox intervenire legitur etiam apud Vitruvium, & notat rimas seu venas saxorum. Schættg.*

Interveniente lanugine, Col. 4, 29. intervenientibus spatiis, Col. 9, 1.

Interventu domini, Col. 4, 29. 9, 5.

Intervolando allectant, Col. 8, 10.

Intestinum opus, Varr. 3, 1.

Intingere in acetum, Cat. 156.

Intolerabiliter horrere frigoribus, Col. 4, 4.

Intondere fibrarum summas partes, Col. 11, 3.

Intransitive sumta activa Mitigaverit, Volutare.

Intrinscus & extrinscus, Cat. 21. Col. 8, 3. *intrinscus, intra stabulum, bibat.*

R U S T I C U M.

Intritus in aquam panis triticeus, Varr. 3, 9. intrita aqua facta, Varr. 3, 9. intritam macerari finito, Col. 12, 40. (*ubi pro face vini poni putat Beroaldus.*) totam ad medium mortarium contrahito, Col. 12, 55. intrita folliculorum resoluta, Col. 12, 43. intritum hordeum in aqua, Varr. 3, 10. *multa de eo verbo Rhod. Lex. Scrib.* * intrita oliva, *non trita*, Col. 12, 49.

Intro, *intus*, Cat. 157. Pall. 1, 40.

Introit polypus in naso, Cat. 157. introire aqua possit, Col. 12, 29. introeatur in cellam, Cat. 66.

Introitum & exitum præbeant avibus, Col. 8, 3. 9, 7. introitum facit in geminos, Col. 11, 2. in cancro, *ibid.*

Introtrudere, Cat. 157.

Intuba, *vid.* Intyba.

Intumescit per gemmas spes futuri germinis, Pall. 4, 10. intumescens locus, Col. 1, 4.

Intus ad Rhenum, Varr. 1, 7.

Intyba, Col. 10, 111. intybi *vel* intubi genus σέπης, Col. 8, 14. intubi eadem ratio quæ lactucæ, Col. 11, 3. intuborum satio & cultura, Pall. 11, 11. secunda satio, Pall. 5, 3. * intubum agrestem vocamus heliotropion, Veg. 3, 42. intyba agrestia, Pall. 1, 30.

Invadit vehementer canis appropinquantem, Col. 7, 12.

Invasæ corticis, Pall. Inf. 120. *h. e. arbor insita.*

Invectos opportunos, Varr. 1, 16.

Investes pueros, Pall. 8, 7. 11, 14.

Inveterato jam codice, Col. 4, 8.

Inveterare aquam coelestem, Col. 12, 12.

ne Invicem tangantur, Pall. 12, 7. a tactu invicem separata, Pall. 4, 10. * ad invicem amyli, *h. e. ad modum, ad instar*, Veg. 2, 7.

Inviolata terra ultro quædam fert, Varr. 2, 1.

Invisos, *non visos*, Cat. 141.

Inulæ tristes, Col. 10, 118. inulæ satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. conditura, Col. 12, 46. inula Campana, Veg. 3, 70. *Ceterum inula, ἐλέγιον, est nostrum Alant. vid. Salm. hyl. iatr. c. 15. Schættg.*

Inulcerare pellem, Veg. 2, 59.

Imuncata hamis lana, Col. 7, 3.

Inunctio succi, Col. 6, 33.

Involvi poma argilla, Pall. 3, 25.

Involutus succo ptisanæ & passo, Veg. 1, 11.

L E X I C O N

Inurinant aves lacubus vel piscinis, Col. 8, 14. *Laudat hic Beroaldus Varronem de L. L. 4, 27, p. 31 extr. Dordr. sed cum ridiculo errore, forte operarum, sed ubique obvio. Ita autem Varro: Urnae dictae, quod urinant in aqua haurienda, ut urinator. urinare est mergi in aquam. Sed in indice Beroaldi legitur, urina ex eo dicta, quod urinatur, i. e. mergitur ad hauriendam aquam.*

Inuro foramen, Col. 4, 29. inurendum frigoribus & pruinis solum, Col. 11, 3. inuruntur cicatrices frigoribus, Col. 2, 24.

Inusta testis candentibus urina, Col. 7, 5.

Inutiles fiunt propter seditionem, *h. e. noxii*, Varr. 3, 16. inutilius, *incommodius*, Varr. 3, 5. inutilissimus, Col. 3, 10.

Jocis plena omnia, Col. 10, 280.

Jogalis tela, Cat. 10 & 14. *Interpretor ipsum jugum ligneum, in quod imponitur detexenda tela. nam, ut ait Ovidius libro sexto Metamorph. tela jugo juncta est. Atque ita telam pro textorio instrumento usurpavit Senec. epist. 91. Quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendat. Tibullus lib. 2 Elegiar. Atque aliqua assidue textrix operata Minervam, Cantat, & apploso tela sonat latere. Ulpian. Quod in tela est nondum pertextum, vel detextum, contextum appellatur. Popma. Vid. Intt. ad Tibull. 2, 1, 65, & Popma de Instr. fundi c. 19.*

Jolcos, Col. 10, 368. *Urbs Thessaliae, & patria Jasonis.*

Ipsus, *pro ipse*, Cat. 70. ipsa se sustinere non potest sus, Varr. 2, 4.

Iri primae cotulas duas, Cat. 146. *Locus mendosus. Scalliger putabat, dictionem iri coaluisse ex notis I. R. L. i. e. in rem illam; sed homo acutus quid sequatur, non attendit: primae cotulas duas. Videre visus sum nescio quid aliud sub obscura voce latens, quod tamen assequi non possum, pro ponderibus nempe, modiisque (nisi si molis sit scribendum, quia quod pro modio dandum sit, jam indicatum est: modio oleario mensum dato unguinis pondo X) dandas esse olei primae sive privatae pressurae cotulas duas. Ponted.*

Iris *s. gladiolus*, Pall. 1, 37. iris aridae, & cum iri, Cat. 107. irim pinfitam, Col. 12, 27 & 28. iris Graeca, Col. 12, 51. Illyrica, quae plerumque apud Vegetium una voce irisllyrica, scribitur v. g. 1, 59 2, 43. etiam in obliquis, ut irisllyricae, 3, 68.

R U S T I C U M.

Irneum, *vid* Erneum.

Irregibilis equus, Veg. 2, 3.

Irreparabilis fuga temporis, Col. 11, 1.

Irrepfit cura, Col. 12, Præf. irrepentes radiculae, Col. 4, 1,

Irretitum radicibus solum, Col. 3, 11. 4, 2.

Irrigare ad arbores, Cat. 36. aquam in areas, Cat. 151.

Irroratio pestifera, Col. 10, 331.

Irrorati flores, Col. 9, 14.

Irrorant oleo viridi, Col. 12, 47. irrorans olitor, Col. 10, 148. irrorari noctu, Col. 12, 24 & 39. ne irroretur vas, Col. 12, 24. * irrorat auster, Col. 11, 2.

Irriola vitis, Col. 3, 2.

Is, ea, id. Eæ, *Dativo sing.* Cat. 64. eabus, Cat. 152. id cyathum sumito, *pro* ejus, Cat. 122. id plus, Cat. 44. & id, *pro* eosque, Varr. 2, 9.

Isauricus, Col. 8, 16.

Ischiacis vinum, Cat. 123. *pro* Ischiaci, *vel*

Ischiatici, *est* sciatici, Veg. 1, 38. & Scyatici, 3, 22.

Ischomachus Athen. persona Xenophontea, Col. 11, 1. 12, 3.

Ischuria, Veg. 3, 15.

Istuc, istoc, s. istud, Varr. 1, 2.

Itaque, & ita, Col. 6, 2. qui ita, melior, *h. e. talis*, Varr. 3, 16.

Italia a vitulis dicta, Varr. 2, 1 & 5. Col. 6, Præf. in piete picta, Varr. 1, 2. Italia terra, Varr. 1, 9. temperatissima, Varr. 1, 2. obsequentissima curæ mortalium, Col. 3, 8. Italiae fumen, Varr. 1, 7.

Italici sextarii, Pall. 11, 14.

Ἰταλοὶ, vituli, tauri, Varr. 2, 5. Col. 6, Præf.

non Item, æqualiter, Varr. 2, 7. aut quid item, *aut quidquam simile*, Varr. 2, 5 & 9.

Iter digestis cibus præbetur, Col. 8, 5. furculo factum scalpro, Col. 4, 29. itineri porta longissima est, Varr. 1, 2.

Iteratio arationis peracta esse debet, Col. 11, 2. iterationibus compluribus, Col. 2, 4. * iteratio de repetita sarritione, Col. 2, 12. *vid. Salm. ad Solin. p. 513. Schættg. ** iterationem miscere cum prima pressura, *i. e. secundam pressuram olei*, Col. 12, 50.

Iterati agri, Col. 2, 4. iteratus esse debet cultus vinearum, Col. 11, 2.

Iteratur sarritura frumentorum, Col. 11, 2. iterandus fossione locus, Col. 11, 3.

L E X I C O N

Ithyphallus in hortis, Col. 10, 32. τὸ ἐντεταμένον αἰ-
δοῖον, q. d. φαλλὸς ἰσθῦς, h. e. εὐδῦς.

Itus ac reditus paucos, Pall. 7, 2.

Juba equorum qualis esse debeat, Varr. 2, 7. * juba gal-
lorum, Col. 8, 2.

Jubate exorto, Col. 10, 294.

Judæa pretiosis odoribus illustris, Col. 3, 8. in Judæa
caryotæ, Varr. 2, 1.

Judæus Germano procerior, Col. 3, 8.

Judaicum bitumen, Veg. 1, 20. 2, 56 & 57. 3, 84.

Jugamenta, *vid.* Jugumenta.

Jugarius, *bubulcus*, Col. 1, 6. *vid.* Scheffer. *de re vehicu-
lari* 1, 17 *extr.*

Jugationis species duæ, Varr. 1, 8.

Jugatorii boves, Varr. 2, 5. *vid.* Nugatorii.

Jugata vinea, Col. Arb. 4. Varr. 1, 18.

Jugeralis tabula, Pall. 2, 12. 3, 9. *vid.* Tabula.

Jugeratim, Col. 3, 3.

Jugerum quid, Varr. 1, 10. Col. 5, 1. jugeri modus non
semper quadrat, Col. 5, 1. forma quæque ut dimetienda,
Col. 5, 2. jugerum quot modios cujusque grani recipiat,
Col. 11, 2. jugera forensia, Varr. 1, 2. Liciniana, Col.
1, 3. quingentis plura possidere non licebat civi Rom.
Varr. 1, 2.

Juglandis satio & cultura, Col. 5, 10. juglandes magnæ
& crebræ viciniam faciunt sterilem, Varr. 1, 16.

Jugo. jugare furcas perticis, Col. 12, 39. palos, Col.
12, 15. jugari vinea ut debeat, Col. 4, 26.

Jugum asinarium, plostrarium, vinarium, Cat. 11. cor-
nibus an œrvicibus inferendum, Col. 2, 2. quo tres jun-
gantur boves, Col. 6, 2. * agri jugum quid? Varr. 1, 10.
* juga vineæ quatuor generum, Varr. 1, 18. vineaticum
describitur Col. 4, 17. sub jugum mittitur vinea, Col. 4,
22. *Paxamus* Geop. 5, 19: ζυγὸς δὲ καλεῖται ἡ τῆς ἀμπέλους
πρὸς τὴν χάρακα συζυγία, vitis ad perticam conjugatio.
Schættg. * A jugo igitur vineatico nomen habere videtur mi-
litare illud, de quo *Auson.* Id. 12, Hostilis quæ forma jugi
est, hanc efficiet Π.

Jugumenta *f.* jugamenta, Cat. 14. Jugumenta etiam pro-
bantur viris doctis ad *Vitruv.* 2, 1, ubi est jugumentantes, in-
telliguntque trabes transversim impositas arceclariis, ut super-
minaria in januis rel.

R U S T I C U M.

Jugus, *a, um.* juga vasa olearia instructa, Cat. 10. *Nemo veterum, vel recentiorum, quod sciam, quid sint vasa juga satis explicat. Putabam primo, esse juncta vasa, forte jugo etiam quodam instructa, qualia apud nos aqua ferenda passim adhiberi videas, situlas nimirum duas a jugo, humeris hominis imponendo, aptas atque suspensas, quo referebam etiam gemellaris appellationem, quod est inter vasa olearia, v. c. Col. 12, 50: sed jam magis probo, esse vasa olearia quinque juga, quinque generum vasa juncta, quae unam synthesein efficiunt, & quasi corpus instrumentorum. Et sane quinque enumerat Cato, ahenum, operculum aheni, uncos, urceos, infudibula. Ita hic Vinariae, ubi ista commentabar, decet in familia esse vasa cerevisiaria juga quinque, quae vulgaribus appellationibus exprimemus, eine Butte, portanda ex coquina cerevisiae, ein grosser Stutz, colligenda, antequam diffundatur in dolia, ein Trichter, infudibulum, etliche Fässer, dolia, kleine Stütze, excipiendis binorum doliorum facibus. Confirmat hanc sententiam Varr. 1, 22. Is enim, cum dixisset, Cato scribit — ut faceret vasa olearia quinque, subjicit, quae membratim enumerat. Ita Col. 12, 50 tricena labra in uno ordine componi vult; e quorum uno in alterum transfundatur oleum: hac dixeris tricena juga labra. Jugus, *a, um,* adjectivum nomen est, pro quo posterior aetas jugis dixit, scilicet ut hilarius, sterilis, & alia, quae laudat Auson. *Popma de usu antiq. locut.* 1, 8. Ab antiqua hac forma est Juno Juga apud Festum, ubi de jugario vico: ita bijugus, trijugus, quadrijugus, conjugus &c. Sex jugis vasis opus erit. Cat. 145.*

Julii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Jumenta unde dicta, Col. 6, Præf. pro bubus, Col. 6; 3. ubi tamen a jumentis distingui videntur. jumentis curandis machina, Col. 6, 19. vid. Juvamentum.

Juncetum, Varr. 1, 8.

Junceus. juncea sporta, Col. 12, 6.

Junctura boum, Col. 2, 2.

Juncus. junci contorti stamina, Col. 10, 306.

e Junipero ridicæ, Varr. 1, 8. *Majuscula igitur arbor.*

Junii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

Junonis lucus Sami, Varr. 3, 6.

Juppiter pater, Varr. 1, 1. Olympius, Col. 1, Præf. dapalis, Cat. 132.

Jurisdictione assidua, Col. 12, 3.

L E X I C O N

Jurant factores olei, Cat. 145. jurare ad dominum, Cat. 144.

Jus ex ossibus, Varr. 2, 9. in jus vocat pisces cocus, Varr. 3, 17. jure submersa salgama, Col. 12, 4.

de Jure civili quemadmodum emi quamque pecudem oporteat, Varr. 2, 1. jus. summum summa crux, Col. 1, 7.

Jusculum frigidum, Cat. 156.

Jusjurandum dare, verum fecisse, Cat. 148.

Jusquiami succus, *h. e.* hyoscyami, Pall. 1, 35. Veg. 2, 12.

Jussitur, Cat. 14.

Jussus *a, um.* jussi veniunt rivi, Col. 10, 48.

Justitia Dea, *Δίκη*, *Astraea*, Veg. 3, Præf.

Justus, *a, um.* justa hoc mense lardi confectio, Pall. 2, 16. justam maturitatem ceperint, Col. 4, 23. justi roboris vites, Col. 4, 21. * justa fiunt, Col. 2, 4. lanificio persequi atque exigere, Col. 12, 3. reddere, Col. 1, 8. 11, 1. justa percepit omnia, Col. 1, 8. 4, 3. quorum justa certa esse non possunt, Col. 11, 2. ad justa paulatim perducitur labor, Col. 6, 14 & 30. * justis legibus juventæ operata femina, *h. e. menstruata*, Col. 10, 359. *Plin. Valer. 4, 1 de amygdalis*, feminarum justa præcipitantur. *Sammo.* Menstruus injusto si profluit impete sanguis. *Lichtenh.*

Juti humoribus, *h. e. adjuti*, Pall. 4, 10. *vid.* Adjuvo.

Juvamentum, Veg. 3, 4. *forte scholasticus aliquis scripsit pro jumento.*

Juvenus & juvenca, Varr. 2, 5. juvenci ut domentur, Col. 6, 2.

Juvo. juvabit lunæ augmentum, Pall. 13, 6.

Juxta fundum olla terebrata, Col. 12. 8. juxta ac mares habere feminas equas, Varr. 2, 7. juxta satæ fruges, Col. 8, 13.

K.

K. *i. e.* Kalendæ primæ Octobris, Cat. 147 & 148.

L.

L. *pro D*, Melica *pro Medica &c.* Varr. 3, 9.

Labea trapei, *labia*, Cat. 20. *obscurum quæ fuerint.*

Labefacit contagione ceteros, Col. 6, 5.

Labellum, Cat. 13 & 88. pclulum, Cat. 10. fictile novum,

R U S T I C U M.

Col. 12, 43. in labello permisceto gypsum & Medicam;
Col. 12, 28.

Labo. labare, *infirmum; parum idoneum esse*, Col. 6, 36.
labantes in summo radices, Col. 4, 22. labant radices, *cre-*
do, quæ male hærent, & vix sustinere posse stirpem videntur.

Labor, *eris*. labuntur poma, *caduca sunt*, Pall. 4, 10.

Labores pacis ac belli, Col. 12, Præf. * labor, *periculum*
a morbo, Col. 9, 13. * labore, *studiose*, Pall. Inf. 36.

Laboriosissimum opus, Col. 1, 8.

Laboro. laborantes oleæ ut curentur, Pall. 4, 8. Col.
11, 2.

Labrum lupinarium, eluacrum, aquarium, Cat. 10 & 11.
culleare, Cat. 154. rotundum, Col. 12, 50. labra olearia,
Cat. 13. fictilia & lapidea, Col. 12, 15 & 50. labrorum or-
dines tres in cella olearia, Col. 12, 50.

Labrusca uva, Col. 8, 5.

Lac *f.* lacte, Cat. 86. Varr. 2, 1. Col. 12, 8. lacte asi-
ninum, Varr. 2, 8. lac equinum omnium optimum, Varr.
2, 8. lactis discrimina, Varr. 2, 11. abundantiam facit cy-
tusus, Col. 5, 12. Arb. 28. * lac ficulneum, Col. 7, 8. Pall.
6, 9.

Laccæ in gambis, Veg. 1, 27. 3, 19. *tumor præternaturalis,*
ad similitudinem vesicæ inflata cute.

Lacedæmonii quomodo vinum condiant, Pall. 11, 14.

Lacertam vivum, Veg. 2, 58. *potest ita scripsisse erudite,*
ut timidi damæ.

Lacertosi fiunt equi, Varr. 2, 7. laudantur galli, Varr. 3,
9. lacertosos viros exigunt vineæ, Col. 1, 9. lacertosa fe-
mina asinorum, Col. 6, 37.

Lacertus apibus insidiatur, Col. 9, 7. Pall. 1, 38. * pi-
scis, Col. 8, 17.

Lacessita pluviis & ventis vindemia, Col. 3, 21.

Lacessit dente pulex, Col. 10, 321. lacessiri, Col. 9, 15.
cœli novitate solent apes, Col. 9, 8.

in Lacinias distribuitur grex, Col. 7, 5. *add. 7, 6. Conf.*
quæ de lacinia a nobis in Pliniana Chrestomathia disputata, ac
deinde in thes. Fabrianum relata sunt.

Lacon, *nomen canis*, Col. 7, 12. *Auctor est Pollux, ge-*
nerosas canes esse Laconicas, Arcadicæ, Argolicas, Celticas,
Ibericas. Tradunt antiquitus Lacænas canes ex vulpibus cani-
busque progenitas, & ob id vocari Græco vocabulo ἀλώπεκιδας,
quasi a vulpe vulpinares. Beroald.

Scriptu. R. R. Vol. IV.

Q

L E X I C O N

Laconica vini decoctio, Pall. 11, 14.

Laconicis excoquere cruditatem, Col. 1, Præf. *Balnea ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in usu quotidiano priscorum, quibus persuasissimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & sudatoria, quo ex genere est laconicum, ubi sudando, exercendoque corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi provocabant. Scribit Vitruvius, Laconicum, sudationesque conjungendas esse tepidario, qui saturitate epularum immodica crudi erant, & caco stomachi cruditateque laborabant: hi ad balneas confugiebant, & in sudatoriis, laconicisque sudorem evocabant: ita stomachi cruditatem digerentes, quam epulae copiosiores afferunt. Corn. Celsus docet, sudorem elici duobus modis, aut sicco calore, aut balneo: siccum calorem esse Laconicorum, quæ utilia sunt, quoties humor intus nocet, isque digerendus est. Consimiliter Seneca in epistolis moralibus carpens hunc ventricularum morem sic refert: Quid mihi cum istis calentibus stagnis? quid cum sudatoriis? in quæ siccus vapor corpora exhausturus includitur: omnis sudor per laborem exeat. Poetæ satyrici consono ore carpentes ingluviem helluonum, quorum Deus venter est, consimiles sententias numeris poeticis complexi sunt. Horatius: Crudi tumidique lavemur. Persius: Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur. Juvenalis: Crudum pavonem in balnea portas. Igi-
giur Columella satyrico morsu, & canina facundia in vestus in delicias luxuriosorum ait, Romanos saturos cibo, potuque distentos, excoquere digerereque quotidianam epularum cruditatem in laconicis, h. e. sudatoriis, ubi sudores digerebant, & ita apti rursus ad ganeata cibaria, cœnasque esculentiores revertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, a Laconibus dictum est inventoribus: quoniam nudi, unctique ante alios in hisce sudatoriis exercebantur. Plinius autumat, id genus instrumenta pessumdedit mores bonos, & debellasse corpora Romanæ juventutis. Beroald.*

Lacrima medica panace, Col. 10, 103. lacrimarum nimietate tabescunt vites, Pall. 3, 30.

Lacrimant vites, Pall. 6, 1. lacrimare gumen, Pall. 12, 7.

Lactariis bubus Medica danda, Varr. 2, 1.

Lactent novella virentia, h. e. succo abundanti turgent, Pall. 3, 26. cf. Col. 7, 9. lactentes foetus, Varr. 2, 11. porculi, Varr. 2, 4. catuli, Col. 10, 343. lactentes etiam dentes *malim* Veg. 4, 5, quam a Lacto lactantes.

R U S T I C U M.

Lactucæ disciplina & nomen, Pall. 2, 14. 3, 24. genera & cultus, Col. 10, 179. 11, 3. lactucam ponere, pangere, differere, disponere, deprimere, dispergere, Col. 11, 3. ut condiatur, Col. 12, 9. marina *τιθύμαλλος*, Col. 6, 15.

Lactucula teneris fibris, Col. 10, 111. lactuclæ, Pall. 1, 30.

Lacuna formetur anseribus educandis, Pall. 1, 30. lacunæ cisternarum ut sarciantur, Pall. 1, 17. lacunam striam facit aratrum vomere, *per appositionem*, Varr. 1, 29. * lacunam explere, *de numero deficiente*, Varr. 2, 1.

Lacus in villa, Varr. 1, 11. lacus positio, Col. 9, 17. lacus marinis seminibus repleti, Col. 8, 16. * lacubus distincta granaria, Col. 1, 6. lacus vinarius, Cat. 25. vinarii & torcularii, Col. 12, 18. duo in cella vinaria, Pall. 1, 18. falsuræ, Col. 12, 53. lacus vel dolia, Col. 12, 50.

Lacusculi, Col. 4, 8. Arb. 10. olivis exprimendis, Col. 12, 50.

M. Lænius Strabo, inventor ornithonis, Varr. 3, 5.

Lætamen anserum satis inimicum, Pall. 1, 23. in vineis saporem vini vitiat, Pall. 9, 2. 10, 1. lætamine saturantur prata, Pall. 3, 1. quando & quomodo excitandæ arbores, Pall. 3, 20. *add.* Pall. 1, 6. *Barth.* 39, 8. *ii.* Lætus.

Læticia trunci, Col. 4, 22.

Læto. lætantur beneficio incendii loca sterilia, Pall. 1, 6. lætandis arboribus, *stercorandis*, Pall. 1, 6. *vid.* Lætamen. * lætor. lætatur vitis tepore, Col. 3, 9.

Lætus ager, Cat. 6. *Ager lætus est bene stercoratus & pinguis. Stercus enim, quod agris ingerebant rustici, lætamen appellabant. Servius Georg. 1: Fimus, qui per agros jacitur, vulgo lætamen appellatur. Isidorus lib. 17, cap. 11: Fimus est, qui per agros jacitur, & dictus fimus, quod fiat imus: i. e. stercus, quod vulgo lætamen appellatur. Fulgentius Mytholog. lib. 11: Quod detrimenta ejus & augmenta non solum terra, sed & lapides, vel cerebrâ animantium, & (quod magis incredibile fit) etiam lætamina sentiant, quæ in lunæ clementis ejecta vermiculos parturiunt. Meurs. vid. Lætamen. * Lætâ sarmenta videntur latis substituenda aliquoties, e. g. Pall. 3, 12. * lætus ramus, Pall. 1, 6. qui nimius est in proferendis fructibus. Schættg.*

Lævigare, lævis, lævare, *scribi vult Morg. 1, 75.*

Læva manu legenda radix, Col. 6, 5.

Lagœna patentissimi oris, Col. 12, 45. lagœnam Baccho

LEXICON

hábilem, Col. 10, 387. in lagoenam diffundere, Col. 12, 12. in lagoenam indito, Cat. 122. lagoenæ gypsatae, Col. 12, 12 & 41. picatae, Col. 12, 11. *MS. Palat. passim lagu-na, ut Gr. λάγυνος, observante Sylburgio, quod indicium est, non male scribi lagoenam, cum œ & u sexcenties permu- tentur. Et nota est Græcorum contractio τῶν οε in ου, itemque Belgarum pronuntiatio literarum oe. Lagona etiam multi MSS. teste Victorio ad Cat. 122. Laguena MS. Lugd. Palladii sape, v. g. 11, 14. Idem indicat diminutivum*

Lagunculæ picatae, Col. 12, 38.

Λαγοτροφεῖα, pecudum silvestrium vivaria, Col. 8, 1. ut Leporaria.

Lamina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *Hinc etiam restituta pro lana*, Veg. 2, 55. 3, 4.

Lampada tibi trado, Varr. 3, 16. *Respexit ad Græcum proverbium, cujus meminit Aristophanes Ranis: Λαμπάδα δὲ οὐδεὶς οἶός τε φέρειν ὑπ' ἀγυμνασίας. & Persius: Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis? Urfin. lampades ferreæ ardentes*, Col. 12, 18.

Lanæ quæ laudatiores, Col. 7, 2. Atticæ & Tarentinæ, Varr. 2, 2. * lana madida ad vulnera *passim laudatur* Vegetio, v. g. 2, 48 & 49. succida, 2, 41, 46 & 54. 3, 4. lanarum munimenta, *de eadem re*, Veg. 2, 47.

Lanamentum ex oleo & aceto & sale, Veg. 2, 56.

Lanare pecus, Varr. 2, 9.

Lanaria radix, Col. 11, 2. *Plin. 19, 18: Quæ vocatur radicu- la, lavandis lanis succum habet, mirum quantum con- ferens candori mollitiæque. Struthion Græci vocant &c. Saponariam vocari, itemque herbam fullonum, observat Hard. ad h. l. qui eandem esse ait, quam lanariam herbam vocat idem Plin. 24, 104. Est itaque ea, quam saponariam vocant officinæ, nostri Seiffenkraut. Add. Jo. Rhod. ad Scribon p. 40.*

Lanatae pelles, Col. 6, 2. *hinc restitut.* Veg. 2, 7. *pro vulg. lavata. conf.* 3, 43. non nisi lanatas (*intonfas*) oves emi oportet, Col. 7, 3. * lanatâ vitis, Col. 3, 2.

Languida arbor, Pall. 3, 25. 12, 7.

Languorem simulantes in valerudinarium deducuntur, Col. 12, 3. languoris remedium, Col. 6, 38.

Laniarium macellum, Varr. 2, 4.

ab Laniario succidia, Varr. 2, 4.

Lanificii cura, Col. 12, Præf.

Lanigeræ pecudes, Col. 7, 6.

R U S T I C U M.

Lanistæ rixosarum avium, Col. 8, 2. *Sicut lanista comparat familias gladiatorum, easque edocet armorum disciplinam, ut mox vendat munerariis, ita per translationem hic dicuntur lanistæ avium, qui gallinas parant, instruuntque ad certamen, qui mos hodieque durat apud Boemos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugna quasi gladiatoria, fiuntque sponfiones pretii non parvi, dum unusquisque pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacei. Beroald. qui laudat etiam locum Plinii. Exstat ille 10, 24: Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publice editur ceu gladiatorum. Adscripsimus jam in Chrestomathia Pliniana originem similis spectaculi apud Athenienses ex Æliano V. H. 2, 28.*

Lanitium si curæ sit, Col. 7, 3.

ad **Lanium** pervenit verres, Varr. 2, 4. a laniis canes non emendi pastoribus, Varr. 2, 9.

Lanugo inest pomis cydoniis, Col. 12, 45. in furculis cerasi, Pall. 11, 12. lanugine canescit vitis, Col. 3, 2. * lanuginem excitat terebra, scobem, Col. 4, 29.

Lapathos lubrica, Col. 10, 373. *Lapathum alii dixerunt micem, & ejus generis silvestrem Oscalidum dicunt. alii oxylapathon, alii hydrolapathon & hippolapathon. Vis lapathi est cingere urinam, & large sumtum ventrem solvit, caliginem oculorum discutit. Pompon.*

Lapicidinæ, Varr. 1, 2.

Lapideus suggestus, Col. 9, 7.

Lapidosa macies aurosi pulveris, Pall. 1, 5. * lapidosi generis pira, Pall. 3, 25. *remedium ejus rei, Pall. 3, 25. lapidosa pruni poma, Col. 10, 15. quæ intus habent nucleos, quæ alias Latinis lapides dicuntur. Sic lapidosa corna dixit etiam Virgilius Georg. 2, 34, cujus baccæ etiam habuere duos nucleos. Schættg.*

Lapis. lapides calci coquendæ qui apti, Pall. 1, 10. juxta vitium radices ponuntur, Col. Arb. 4. lapis fissæ radici injectus medicinæ causa, Pall. 3, 25. Col. 5, 10. *vid. Cuneus.* * lapides molares, Veg. 2, 28. *non nimis magnas fuisse oportet.* * de lapide noxium comparare, Col. 3, 3. *Servi dicuntur de lapide emti, propterea quod venales servi adstabant in lapide, foro Romano, ubi præco venales proclamabat. Hinc illud Plautinum: In eo adstas lapide, ubi venales præco prædicat. M. Tullius in oratione contra Pisonem, non minus scien-ter, quam eleganter, tribunos duos dixit esse de lapide emtos, quia mercede redempti fuerant, ut faverent Clodio. Sicut*

LEXICON

*Servi de lapide pecunia comparantur. Labitur Merula errore manifestario, qui enarrans hunc locum Columellæ existimavit, id totum referendum esse ad eos, qui de Capitolino lapide dicebantur, quod quam ridiculum sit interpretamentum, penitusque ab intellectu scriptoris dissentiens, quivis vel mediocriter eruditus intelligit. Beroald. Merula, quem tangit, est Georg. Alexandrinus in Indice, cujus paucissima talia sunt, quæ huc derivare licuerit. * ad quartum & vicesimum lapidem via salaria a Roma, Varr. 3, 2.*

Lapsana, Varr. 3, 16. lapsanæ vulgares, Col. 9, 4. lapsanæ flos, Col. 12, 7. add. Plin. 19, 41. Eadem videtur, quæ aliis Lampfana, silvestris oleris genus.

Lapsu pigro repit aqua, Col. 1, 5.

Laqueatum corpus, Col. 6, 19. *laqueis constrictum.*

Laquei fetis pendentibus ponuntur talpis, Pall. 4, 9. laqueos expedire ad aves capiendas, Pall. 13, 6.

Lar familiaris, Cat. 2 & 143. circa larem epulari, Col. 11, 1.

Lardum quando fiat, Pall. 13, 6.

Largæ ponendæ sunt arbores, Pall. 3, 25. *spatiis interjectis.*

Large bibendi potestas, Col. 8, 14. vagandi licentia, Pall. 1, 30.

Largiemur aliquantum stercoreis circa viticularum vestigia, Pall. 11, 5.

Largitatem indulgere radicibus, Pall. 12, 7.

Largitionibus prosequi, Col. 11, 1.

Larix utilis fabricæ, Pall. 12, 15.

Larvas abigit suffimentum, Veg. 4, 12.

Lasciviæ lususque causa emittuntur catuli, Col. 7, 12.

Lasfer, *σίλφιον*, Col. 12, 7 & 57. exiguum lasferis, Col. 5, 10. modicum arbori Punicæ infunditur, Pall. 4, 10. Cyrenaicum, Col. Arb. 23. cf. *Spanhemium de usu & præst. num. diff. 6 § 1, a quo felicius petentur omnia, tum quæ Beroaldus hic docuit, tum quæ nos possemus.* Veg. 3, 60. *restit. etiam 3, 65. lasfare, per a in syllaba media,* Veg. 2, 48. lasfer Syriacum, Veg. 3, 15, *putant esse Asam foetidam.*

Lasferpitato aceto lens spargitur, ut fervetur, Cat. 116.

Lasferpitium, *σίλφιον*, ad oculos, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. inrasum ad articulorum morbum, Cat. 157.

Lassatus siti ac fame, Pall. 4, 12.

Lassitudinis remedia, Col. 6, 30.

Lassus. lassæ mulæ curatio, Col. 6, 38.

R U S T I C U M.

Latebræ vermium, Pall. 4, 10.

Later. lateres coctiles, crudi, Varr. 1, 14. Col. 9, 1. quando & quomodo fiant, Pall. 6, 12. 7, 8.

Laterculi, Cat. 109. *genus dulciarii, vocatum a forma, quæ defingitur. Popp.*

Lateritiana pira, Col. 5, 10. 12, 10. Lateriana Plin. 15, 15. Schættg.

Lateritii parietes ut fiant, Pall. 1, 11. lateritio opere structa, Col. 9, 6.

non Latefcunt in ventrem napi, Col. 2, 10.

Latinæ consuetudini tradidit, Col. 12, Præf.

Latius. Latii boves, Col. 6, 1. Latiae Musæ, Col. 1, Præf.

Latonia Phœbe, Col. 10, 288.

Latratus vasti canis, Col. 7, 12.

Latrocinium concessum intra moenia & in ipso foro, Col. 1, Præf.

Latus, *eris*. lateris dolori aptum vinum, Cat. 125. * *mediam partem significat Columellæ. Nam v. g. 3, 13 juxta latera fossarum interpretatur 3, 15 a media scrobe. Ita juxta diversa latera fossarum dispositi lapides, 3, 15 sunt quasi transversus per mediam fossam paries. Add. 3, 13.*

Latus, *a, um*. latus pedum duorum, Col. 5, 6. duobus pedibus, Pall. 2, 10. latos viros exigunt vineæ, Col. 1, 9. * *lata sarmenta, vitiosa & ressecanda, Pall. 3, 12. Sed restituendum læta (np. quæ sterilia, vel supra modum exuberantia, ut succum vitamque aliis intercipient) ex Crescentio arbitror. Latiores tamen herbæ & solidæ è prato extirpandæ, Pall. 10, 10.*

Laudabiliter faciunt camaras, Varr. 1, 59. *Ita quidem habet vetus scriptura. Sed illud laudabiliter ex litera L margini adscripta, in textum irrepfisse, docet Scaliger ad h. l. nota L nihil aliud est, quam studiosi lectoris admonitio, qui in usum suum sententias, quas vellet, ex hoc auctore annotabat. cf. Ursin. ad Varr. 1, 11, 18 & 55.*

Laudatus amplissime, Cat. Præf.

Laus. laudes dicite Fortunæ, Col. 10, 316.

Lavinienfes Albam condiderunt, Varr. 2, 4.

Lavinii fus XXX porcos peperit, Varr. 2, 4.

Lavo. lavis, *pro lavas*, Varr. 2, 44 & 49. lavito, Cat. 25, 65 & 96.

Laurens ager Q. Hortensii, Varr. 3, 13.

Laureus. laurea folia, Cat. 76. pira, Col. 12, 10.

LEXICON

Laurinum oleum, Pall. 2, 19.

Laurus ut propagetur, Cat. 133. trium generum, Cat. 8 & 133. lauri seminaria, Pall. 3, 23. lauri baccæ oleo faciendo, Pall. 11, 10. lauro substrato, *de foliis*, Pall. 12, 22.

Laxus. laxa rura, *non confita furculis*, Col. 7, 12. jugario ministeria, Col. 1, 6. *laxus pro lasso MS. Vegetii 1, 38.

Lectio lapidum, Col. 2, 2.

Lectores an plurium numero compellent veteres? videndum ad Col. 5, 8. De poetis non laboro; neque de declamatoribus, aut dialogorum scriptoribus adeo. Columellam quidem id fecisse arbitror, nec absurde. Quis præterea? jam non invenio.

Lectus. lecti loris subtenti, Cat. 10. retibus, *an restibus?* Cat. 25.

Legaria Gallicani quidam vocant legumina, Varr. 1, 32.

Legitima satio, Pall. 12, 1.

Lego. legere oleam, Cat. 3 & 144.

Leguli olearum, Cat. 64 & 144.

Legumina unde dicta, Varr. 1, 23 & 32. quæ eorum genera, Col. 2, *quæ arvis noceant, quæ profint, Col. 1, 14. ubi ferenda, Varr. 1, 23. *add.* Col. 2, 10. florere & grandescere quando soleant, Pall. 6, 1. diu servari ut possint, Varr. 1, 58.

Lemniscos inducis, Veg. 2, 14. *linamentum in oblongum convolutum, imponendum in vulnera, ein Meißel, eine Wicke.* *add.* Veg. 2, 48. 3, 18.

Lenæus pater, Col. 10, 430.

Lenas *f.* Lænas, Varr. 2, 11.

Lenis brassica, Cat. 157.

Lenito fervore, Varr. 2, 4.

Lens Alexandrina, *Vid.* Alexandr. Lentis satio, Col. 1, 10. lentim, Cat. 35 & 116. *lentes, quæ supra aquam nant, Veg. 3, 19. *Nostri Meerlinsen.*

Lentescit in aqua, Col. 2, 11. salix obruta, Col. 11, 2.

Lenticulæ satio & cultura, Pall. 3, 4. servandi ratio, Pall. 7, 3.

Lentiscinum oleum, Pall. 2, 20.

in Lentisco contusæ oleæ conduntur, Cat. 7. Varr. 1, 60. lentisci taleæ ad tineas, Col. 5, 10. cacumina hædis præbenda, Pall. 12, 13.

Lentorem malagmatis habere, Col. 6, 17. lentore misso facilius resolvitur, Col. 12, 23.

Lentus. lentissimum vinculum, Col. 4, 31.

R U S T I C U M.

Leoninus cuneus, Pall. 3, 17. *ex offe leonis*. leonina adeps, Veg. 4, 22.

Lepida, *vid.* Lepis.

Lepidii satio & cultura, Col. 11, 3. silvestris herba, Col. 12, 8. *add.* 10, 125.

Lepinus mons, Col. 10, 131.

Lepis, *idis*, Veg. 4, 27, *restituta etiam* 4, 28. *squama æris, de cujus usu medico & ad hanc rem apto Diosc.* 5, 89.

Leporarium a parte quadam appellatum, Varr. 2, Præf. 3, 3 & 12.

Λέπος, lepus, Varr. 3, 12.

Leptiperisis, *vid.* Lexipyretos.

Lepus. *de hoc animali* Varr. 3, 12.

Lernæi brachia cancri, Col. 10, 313.

Lethæus tyrannus, *Pluto*, Col. 10, 271.

Lethargicum jumentum, Veg. 3, 48.

Letifer morbus huic generi, Col. 7, 12.

Levata tectorio cubilia, *h. e. polita*, Varr. 3, 6.

Leucoja candida, Col. 10, 97 & 9, 4. *Florum vere prima: viola leucoja, i. e. alba, tepidioribus vero locis etiam hieme micat. Pompon.*

Levigata albario opere, Pall. 1, 38. levigatis parietibus, Pall. 1, 24. Col. 8, 8. * levigatus, *contusus, comminutus*, Col. 6, 16 & 17. levigata cum vino galla, Col. 7, 5. in unum, Col. 9, 13. simul omnia levigata, Pall. 4, 15.

Levigatæ sentes insitio, Pall. Inf. 81. *h. e. facit, ut spinas & aculeos amittant.* levigare parietes tectorio, Varr. 3, 11. levigari opere tectorio, Col. 9, 7. * *terendo minuere.* levigare offulas oleo adperso, Pall. 1, 29. diligenter contrita levigantur, Col. 12, 41. *Ita Gr. λεαίνειν sæpe apud Aetium de terendis medicamentis: ita συλλεῖνσαι Geop. 17, 6. & λεῖος significat tritum, ut de radicibus graminis s. agrostis Diosc. 4, 30: ἡ ῥίζα καταπλαττομένη λεῖα (levigata) τραύματα κολλᾷ. Sic Plin. 33, 42: qui minium poliunt in officinis, faciem laxis vesicis illigant, ne in respirando perniciousum pulverem trahant, & tamen ut per illas spectent.*

Levis brassica, Cat. 157. plagæ leves fiunt, Col. Arb. 20. leve per pluvias frequentes mustum, *dilutum*, Pall. 11, 14. * leviora loca oppon. gravioribus, Varr. 1, 4. *conf.* 1, 6.

Levisticum, *vox ex Ligustico corrupta, cui substituant officina.* & Veg. 3, 52. *vid.* Libysticum.

Leviter, Cat. 112.

L E X I C O N

Levo, *as, priore correpta*. levat se apīs sublimius, Col. 9, 12. levandæ matres, *h. e. pastu reficiendæ*, Varr. 2, 5. * *aufero*. levare corticem scalpro, Pall. 7, 5. terram ab extremis radicibus, Pall. 3, 25. mustum ex lacu, Pall. 11, 17. *Quam late patuerit vocis levare usus in provinciis, Italorum, Hispanorum, Gallorum, qui hodie sunt, consuetudo declarat.*

Levo. *priore producta*. **levigo**. levare plagam ferro, Col. Arb. 8. leventur falce plagæ, Col. 5, 9 & 11. Arb. 26.

Levuncidæ mulieres, Varr. 2, 10. *Sed leg. ejuncidæ.*

Lex, *formula contractus*, Cat. 14, 145, 146, 147, 149 & 150. Varr. 2, 1 & 2. * *legem fecunditatis dicere eam*, Col. 3, 8. lege quadam divina & æterna, Col. 4, 10. * *legibus iustis juventæ operata mulier, menstruata*, Col. 10, 360.

Lexipyretos *legendum pro Leptiperisis*, Veg. 2, 36.

Lexivum. *vid. Lixivium.*

Libella fabrilis, Col. 3, 13. ad libellam æquus locus, Varr. 1, 6.

Liber & Ceres, *Dii rusticis*, Varr. 1, 1. Libero patri cur immolentur hirci, Varr. 1, 2. Libero favente, Col. 3, 21. Libero Liberæque sacrificia in vindemia, Col. 12, 18.

Liber, *a, um*. liberi pedes, Col. 8, 3. *im Lichten*. liberæ putaminibus nuces, Pall. 2, 15. * *Liberi disciplinis excolendi*, Col. 4, 3.

Liber, *cortex*, sese vertit, Cat. 45. arundines aliquot libris colligatæ, Varr. 1, 8. librum remittit arbor, Col. 11, 2. demittit ulmus, Col. 5, 6. * *librum uxori feci de agricultura*, Varr. 2, Præf. liber falso nomine proditus, Col. 7, 5.

Liberat hæc res impensam terreni, Col. 3, 3.

Libo. libandum præbere apibus, Col. 9, 13. * *libabimus de pluribus pauca*, Veg. 1, 62.

Libidinosæ dapes, Col. 10, Præf.

Libido. libidinem concitant cibi, Col. 8, 11. libidinis rixosæ mas, Col. 8, 2. * *si libido veniat nausæ*, Cat. 156. *Imitatus est Plin. Valer. 2, 30. ubi libido intestini est venus. Hoc & plura Rhod. Lex. Scribon. h. v.*

Libra pondo, Col. 12, 20. * *libra pari est cum æquore maris*, Col. 8, 17. infra libram maris, *ibid. vid. Libella. it. Libro.*

Librales offæ, Col. 6, 2. Pall. 4, 12.

Libramentum aquæ, Pall. 9, 9. ventorum, Col. 1, 5.

Librarium foramen ferreum, Cat. 21. *Intelligenda forte*

R U S T I C U M.

*pyxis, fistula, vel modiolus recipiendo clavo. Aliter certe non intelligo, quomodo vel ferreum dici possit, vel librarium foramen. Mensuram & capacitatem foraminis non intelligi, adjecta 6 digitorum mensura satis indicat. Supereſt itaque, ut librarium vel totius foraminis, h. e. pyxidis pondus notet, vel genus laminae, e quo perficitur, ut novimus in fistulis plumbeis ad aquaductus eſſe centenarias, octogenarias &c. qua de re Pall. 9, 12. in libraria frustra conciditur, Col. 12, 53. * Librarius scribe libertus, Varr. 3, 2. librarii manus ſegnior, Pall. Inf Præf.*

Libratum pari momento temperamentum, Col. 3, 12.

Libro. librare pavementum, Cat. 18. *æquare planitiem. Vid. Keuchen. ad Frontin. de Aquaductibus pag. 375. Schættg. cum sol paribus libraverit orbem horis, Col. 10, 42.*

Libum uti fiat, Cat. 75. liba absoluta, & res divina parata, Varr. 2, 8.

in Liburnia mulieres robustæ ac duræ, Varr. 2, 10.

Liburnico simile ut fiat oleum, Pall. 12, 18.

Libya frumenti ferax, Col. 3, 8. in Libya Hesperides, Varr. 2, 1.

Libycis ramis, *Punicis*, Pall. Inf. 71. Libycæ vites, Col. 3, 2. fici, Col. 5, 10. *eadem videntur*

Libyscæ s. Libysæ, Col. 10, 418.

Libysticum, Veg. 3, 52. *quod al. Ligusticum. Sed. λιβυ-στικὸν etiam Galeno herba, quæ panaces alias vocatur. Siler montanum Dodonæo, a Levistico vulgari, Gall. Liveche, Liebſtæckel, quod illi substituunt officinae, diversum.*

Licet videre, Varr. 2, 10. videri, Varr. 1, 6. liceto, Cat 83.

Licina olea, Col. 5, 8. 12, 49 & 52. Pall. 3, 18.

Liciniana olea, Cat. 6. Col. 5, 8. Arb. 17. jugera, Col. 1, 3.

Licinium, Veg. 2, 22 & 48. Factum licinium ex decem filis *affert Rhodius de Acia Celsi p. 141 ex Albuensis Chirurg. P. 2, c. 64.*

C. Licinius Stolo, collocutor, & *alius* Trib. pl. Varr. 1, 2. hic sua lege damnatus, Col. 1, 3. * Licinius Murena unde dictus, Col. 8, 16. * Nerva, Varr. 2, 4.

Lienes turgent, Cat. 157.

Lienosi boves, Veg. 3, 28.

Ligamine papyri inhibetur, Col. 6, 6. ligamina vitium, Col. 11, 2. herbarum & fasciculi, Col. 12, 8.

Ligatura in vitibus locum mutare debet, Pall. 1, 6.

L E X I C O N

Ligatæ & palatæ vineæ, Col. 11, 2. * ligati sunt armi bovis, *duri, rigidi*, Veg. 3, 44.

Ligna domino, Cat. 55. ne fumosa sint, & bene ardeant, Cat. 130. picata, Col. 11, 2. cremia, Col. 12, 9. *sun tenuissima & arida, a cremando, quia cremari facile possunt. Schættg. lignorum repositio*, Pall. 1, 32.

Ligula cumulata falis, Col. 12, 21. *ita Cochlear. * ligula purgandus fructus musteus, de melle*, Col. 9, 15. *vid. Lingula.*

Liguriæ armenta, Col. 3, 8. in Liguria conficitur pix Nemeturica, Col. 12, 24.

Liguriunt muscæ, Varr. 3, 16.

Ligustici uncia, Col. 12, 57. *vid. Libyfticum. Levisticum.*

Ligusticus ager montanus, Varr. 1, 18.

Ligustro nigro, Col. 10, 300. *Qui. Iquid arbuscula fu ligustrum, album certe est, quod evincunt loca a Lud. Cerda ad Virg. ecl. 2, 18 conducta. Itaque placet Parrhasii correctio hujus loci a diligentissimo Cerda laudata, niveo ligustro.*

Lilieta nova formare, Pall. 3, 21.

Liliorum satio, Pall. 3, 21.

Limax implicitus conchæ, Col. 10, 324. ne hortos infestet, Pall. 1, 35. limacis os, Veg. 1, 62. *officulam vocat Plin. 29, 36. ubi laudat Harduinus Marcellum. Locus est T. 2, p. 252 h. H. Steph. Limacis, inquit, calculum, quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei, dum in via repit, caput subito abscideris.*

Limbus XII signorum, *Zodiacus*, Varr. 2, 3.

Limes. limites lutosi, *viæ*, Varr. 2, 4.

Limitatio terræ vinealis, Col. 3, 12.

Limito. limitare quæstionem, Varr. 2, 2.

Limosa aqua, Pall. 9, 9. regio, Col. 8, 16.

Limpidus, *vid. Lympid.*

Limpis Cypria, Veg. 2, 22.

Limus dysentericæ passionis, Pall. 3, 31.

Linamenta pice imbuta, Col. 6, 11. sale atque aceto, Col. 6, 12. Veg. 3, 4.

Linea, *h. e. funiculus*, Varr. 1, 23. Col. 3, 13 & 15. linea longa ligatus pes gallinæ, Col. 8, 11. * in eadem linea, *perpendiculari*, Col. 5, 6.

Lingua bubula, Cat. 40. lingua se deterget bos, Col. 6, 6. linguæ color in arietibus spectatur ob sobolem, Varr. 2, 2. Pall. 8, 4. *vid. Palpebræ. vitiosa incrementa in pecore ut curanda*, Col. 6, 8.

R U S T I C U M.

Lingula torcularii, Cat. 18. ut facienda, Cat. 19. *add.* Cat. 84. lingulæ edolatæ, Col. 8, 11. *nōstris Zapfen.*

Linimentum dolii, Pall. 11, 14.

Linio. linibis vas, *lines*, Pall. 3, 31. liniunt pomum creta figulari, Col. 12, 44. calcem latebris vermium, Pall. 4, 10. linire, Col. 4, 24. pice, Col. 6, 26. liniuntur adipe, Col. 6, 30. liniendæ aures, Col. 7, 13. *P. Burmannus ad Quintil. decl. 13, 5, p. 277, verbum linire nos inferioris ævi & indoctis librariorum calamis debere putat, legendumque ubique linere. idem videtur Oudendorpio ad Suet. Othon. extr. Sed vid. Allinio.*

Lino. linunt, Col. 12, 16. liverunt gummi, Col. 12, 50. gypso linito, Col. 12, 16. liveris, Cat. 69.

Lintres, Cat. 11. *sunt vindemiæ usui, alias navis apud Festum, a similitudine nomen habent. Tur. 7, 23.*

Linum agris noxium; & quomodo ferendum, Col. 2, 10. lina exilia *laudantur* Pall. 3, 22. *add.* Pall. 11, 2.

Lipare, (*ita enim scribi debet, non Lypare, ut Veg. 2, 14; aut lyppara 2, 60 & 3, 6; aut lipparia 4, 28*) λιπαρὴ *intell. ἐμπλαστros. lenia vocat Celsus 5, 19. sunt enim ἀλίπαντα quoque, de quibus idem Celsus 5, 19 pr. Recte igitur Ruellius Lipara posuit aliquoties Hippiat. 2, 122.*

Liquamen de piris, Pall. 3, 25. contra tussim, Veg. 3, 68. liquamina dulcia, Col. 9, 14.

Liquamentum, Veg. 3, 65.

Liquatus per colum, Col. 12, 38. liquatum acetum, Col. 12, 17.

Liquentium maxime alibile lac, Varr. 2, 11.

Liquidum & sine fæce vinum, Col. 12, 38. *vid. Barth. ad Claudian. Mamert. 1, 3, p. 275. Schættg. liquida vox, Pall. 1, 3. clara & sine raucedine prolata.*

Liquiritiæ unc. 4, Veg. 4, 9. *verum est glycyrrhizæ.*

Liquo. liquatur mel & vinum qualo vel sacco, Col. 9, 15.

Liquor ovorum albus, Col. 6, 38.

Lira in agro, Col. 2, 4 *in fin.* Liram vocat hic, quæ porca est, inter duos sulcos exstans terræ dorsum. Exsuccam & effætam humum, non in porca, quæ siccior arati pars est, sed in sulco ipso seminari vult, ubi uligo residet, & pluvia aqua delabitur. Ergo porcæ sive liræ factæ, priusquam semen jactetur. Ergo & diversa liratio, qua terra ipsa aratro in liram redigebatur, ab ea liratione, qua semen in liris & porcis operiebatur. *Salmas. Mirum, liræ vocabulo ita abusos veteres, ut nunc eminentem par-*

L E X I C O N

tem, nunc depressam notet; nunc cum porca, nunc cum fulco alias conveniat. Liram interdum esse cavam partem, aperte indicat Col. 2, 8, ubi patentes liras crebrosque sulcos aquarios συνωρύμους conjungit. add. Non. 1, 62, & vet. Gromat. apud Rigaltium p. 298. Rursus eminere liram non hoc tantum loco significat, cui forte σφόνδρ φάρμακον adhibere aliquis possit, & liram intelligere latioreminque minus profundam, sulcum autem depressiorem angustioioremque (vid. Col. 11, 2.) sed clarissime paulo ante hoc ipso cap. itemque 11, 3. Quid igitur? admittemusne intellectus unus vocis duos contrarios? Quidni. Lira est linea recta in arationibus, ea & in sulcis est & in dorsis sulcorum. Cum delirant rustici, & sulci & dorsa fiunt obliqua. Lira in hortis quæ, Col. 11, 3. in liram redigi, Col. 2, 4. liras patentes, Col. 2, 8.

Liratin feri, Col. 11, 3.

Lirare quid? Varr. 1, 29. *Vid. Isidor. Orig. 15, 15, & Salmas. ad Solin. p. 511 sq. Plin. 18, 20, pr. Aratione per transversum iterata, occatio sequitur, ubi res poscit, crate vel rastio: & sato semine iteratio. Hæc quoque ubi consuetudo patitur crate dentata, vel tabula aratro annexa, quod vocant lirare, operiente semina, unde primum appellata deliratio. Lirantur jugera, Col. 11, 2.*

Lis pro mercede reddita, Col. 1, 7. litem diducere, dirimere, Col. 3, 13.

sine Literis idoneus non est magister pastorum, Varr. 2, 10.

Lithostrota pavimenta, Varr. 3, 1 & 2.

Litus & ripa *synonima*, Col. 1, 5.

Livia ficus, Col. 10, 414. *Eadem*

Livianæ fici, Col. 5, 10.

Lixivius, vel lixivus, *videtur nomen adjectivum fuisse initio, sub quo aqua, mustum, oleum posset intelligi. Lixivia cineris sarmenti, item e fabæ culmis exustis, Col. 12, 16. cineris lixiviae congius, Col. 12, 22. lixiviam eluantur vasa, Col. 12, 50. lixiva vet. ed. Sylb. lixiviam eliquato, Col. 12, 22. quasi lixivum defluens oleum, Col. 12, 50. al. lixivium. lixivum oleum, Veg. 3, 13. lixivio maceranda semina, Pall. 12, 7. lexibo al. add. Pall. 2, 15. lixivium an lixivum mustum, Cat. 23. Col. 12, 27 & 36. Plin. 14, 7 & 9 protropum, οἶνος πρότροπος, observante Rhodio ad Scrib. cap. 74. p. 137.*

Locatio fundi frequens, malum, Col. 1, 7.

Loculamentum novum apibus præparare, Col. 9, 12.

R U S T I C U M.

loculamenta nidis faciendis, Col. 8, 8 & 9. dentium gingivæ, Veg. 2, 32.

Locularis resina, Pall. 3, 25. *Nescio quis primus in Fabriano Lexico exposuerit in loco factam, unde etiam in Calepinum demigrasse videtur. Mihi videbatur locus suspectus, augurabaturque animus laricinam, vel larignam, vel forte larialem resinam, pici liquidæ convenientem, quod & ipsa liquida semper manet, docente Plinio 24, 22.*

Loculatæ arculæ, piscinæ, Varr. 3, 17.

Loculi, *arca loculata*, Pall. 4, 10. marmore, lapide, ligno, facti, unde equi hordeum edunt, Veg. 1, 56.

Locupletari celeriter ut possis, Col. 6, Præf.

Locus crassus, nebulosus, Cat. 6. loco natus pampinus, *int. bono*, Col. 5, 6 *bis*. loca æstivosa, Col. 5, 8. * naturalia, Col. 8, 7. genitalia, Col. 7, 3 & 7. feminæ, Col. 6, 27. * loci mulieris virosi ne fiant, Cat. 157.

Locustæ cibandis pullis utiles, Col. 8, 11. Pall. 1, 28 & 29. ut propulsentur, Pall. 1, 35.

Loliacia farina, Varr. 3, 9.

Loliarium cribrum, Col. 8, 5.

Lomentum ex faba &c. Pall. 11, 14. fabæ, Veg. 1, 56. subtilissimo lomento, *farina fabacea*, Veg. 3, 63. *add.* 2, 57. 4, 8.

Longanon intestinum, per quod sterminus egeritur, Veg. 1, 42, 49, 50, 52. *rel.* longanonem porci pinguis falsum, Veg. 1, 56. 4, 8.

Longe. longius meare, Col. 9, 8.

Longicia, Veg. 4, 2.

Longinqui fundi, Col. 1, 7. longinquæ regionis pascua, Col. 7, 3. longinqua rura, Col. 1, 1. pascua, Col. 6, 27.

Longurios interjicere inter equas a præsepibus, Varr. 2, 7. longuriis per foramina palorum trajectis, Varr. 1, 14.

Longus pedum sex, Col. 5, 6. longas tribus pedibus, Pall. 1, 40. 2, 10. 3, 6. longa vitis, Col. 3, 2.

Loquuntur historiæ, Col. 1, 4.

Lora quid & unde dicta, Varr. 1, 54. optima ut fiat, Col. 12, 40. *de loræ generibus & usu Lindanus Sel. med. 10, 199 sq. vid. inprimis Dioscorid. 5, 13. Hard. ad Plin. 4, 12.*

Lorea, *pro lora*, Cat. 25.

Lorei funes, Cat. 3, 12, 63 & 135. lorea retinacula, Cat. 63.

Loricare solum granarii opere tectorio, Varr. 1, 57.

Lorum, lora, Cat. 135.

LEXICON

Lotium ejus, qui brassicam esitarit, quas vires accipiat, Cat. 157. facere, Cat. 127 & 156. difficilius si transeat, quo vino ciendum, Cat. 122. si ægre eat, & substillum sit, Cat. 156. suillum, Cat. 7. per anum emittit, Veg. 1, 46. lotii vapor salutaris, Veg. 2, 28. 3, 7.

Lotos, Col. 7, 9. loti Phrygiæ, Col. 10, 258. Lotus arbor est Ægypti & Africa, cum herba cognomine non confundenda. De utraque agit Theophr. hist. plant. 4, 4, & Plin. 13, 17 & 18. Videtur autem istius herbæ magnus in Phrygia fuisse proventus, unde a nostro Phrygiæ loti, Flos ejus lilio fere similis est, & conspicitur in imaguncula Harpocratis apud Cuperum in Harpocrate, Sponium Misc. p. 16, 17 s. Lomeierum Genial. dier. decad. 1. diff. 3, p. 114. Schættg. De loto flore Ægyptio, omnium, ut solebat, industriam superavit Spanhemius de Usu & Præst. numis. Tom. 1, p. 301 sqq. Cæterum Phrygiæ epitheton ad arborem, seu potius ad tibias, ex ejus arboris cortice factas, melius videtur convenire. Ita certe Silius loton Phrygiam & Mygdoniam dixit 11, 432 & 8, 505. Sed hac & plura de loto herba, flore, arbore, in Fabriano thesauro videri possunt, hic non repetenda.

Lucanum vinum, Cat. 6. Varr. 1, 25.

Lucernæ craticulæ, Cat. 13. in quibus ligna ardentia congiuntur quales etiam hodiernum ad ædes videmus pensiles. Schættg. Mihi in mentem venit has res separare, & legere primum lacernas, vestis partem, ad tegenda corpora seu vigilantium seu dormientium aptam, deinde craticulas intelligere carnario cognatas, in quibus servari cibaria possint, quibus perflante aere opus sit, sed cavendum a manibus prætereuntium, & a bestiarum repacitate.

Q. Lucienus, collocutor, Varr. 2, 5 & 7.

Lucifer eo remeat ortu, Col. 10, 291. interdiu, noctu Hesperus in ornithone Varronis 3, 5.

Lucifugæ blattæ, Col. 9, 7.

Luciliano caractere libelli, Varr. 3, 2.

C. Lucilii Hipri mentio, Varr. 2, 1.

Lucrifecerunt hoc nomen, Varr. 3, 4.

sine Luctamine alterius generis vina melius servant sapes, Pall. 3, 9.

Lucubratione per hiemem quæ facienda, Cat. 37. Col. 11, 2. Rustici duas habent lucubrationes, easque maxime noctibus hibernis: alteram vespertinam, alteram matutinam, quam antelucanam vocant: quia ante lucem evigilant. Litera-

R U S T I C U M.

is quoque confimiles sunt lucubrationes, magna tamen dissimilitudine disparata. Siquidem rustici lucubrant rusticana opera efficiunt, & vilia, literati vero divina & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent; illi manus movent in cannabe, & ligno, & materia, hi inter chartas & calamos scriptorios sunt occupati, qua occupatione nihil honestius, nihil potest esse præstantius. Beroald.

Luculli Varro tutor, Col. 8, 16. villa, Varr. 1, 2. pessimo publico ædificata, Varr. 1, 13. Col. 1, 4. aviarium, Varr. 3, 2 & 3. piscinæ, Varr. 3, 2 & 3. M. Luculli, Varr. 3, 17. L. Luculli, Varr. 3, 17.

Lucus ut collucetur, Cat. 139.

Ludinatorum insulæ, Varr. 3, 17. *vid. Choreus.*

Ludo. ne ludat vena, *forte*, ne eludat, Veg. 2, 40. *of. 1, 22. ubi de eadem re agitur.*

Lumbrici medicina suis, Col. 7, 9. * vino quo pellantur, Cat. 126. pecus si vexent, Col. 6, 25 & 30. *add. Veg. 1, 44. u. 45 & 52.*

Lumbus. a lumbis in vite habentur optima semina, Col. Arb. 3. *Membra hominis & partes ad alias quoque res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poetæ persæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in vitibus lumbos & humeros indecenter appellat eas partes, quæ si vitem metiaris, ut hominem, obtinent vicem lumborum, & humerorum. Cum similiter Plinius dat vitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoque humani corporis membra: Idem tradit, ab humeris arborum surculos petendos esse ad insitionem. Beroald.*

Lumen, *h. e. pupilla, s. potius humor crystallinus.* Veg. 2, 16. * lumen animi, Col. 1, Præf. flaventia lumina calthæ, Col. 10, 97. loti gemmantia, Col. 10, 258.

Luna silenti, Cat. 29 & 50. Col. 2, 10. dimidiata, Cat. 37. extrema & prima ἐν καὶ νέα, Varr. 1, 37. procedit, *crecit*, Pall. 7, 3. minuenta, Pall. 3, 24. 7, 3. ab luna exorta ad novam, Varr. 3, 17. quadripartita, Varr. 1, 37. quarta decima, adhuc crescente lumine, Col. 2, 10. quinta decima, Col. 2, 10. vicesima quinta, Col. 2, 11. tricesima, quæ est fere nova, Col. 8, 11. * *Lunæ observatio maximam partem superstitiosa, certe inanis: derivata forte a divinitate ejus credita, de qua Varr. 1, 1. qui etiam generatim eam observari docet 1, 37. u. 1, 7. add. Plin. 18, 75. Gell. 20, 7. speciatim * in stercorendis agris luna decresciente, Col. 2, 5 & 16. Pall. 10, 1. item hortis, Pall. 10, 13. & oleis, Pall. 3, 20. pratis autem, crescente, Col. 2, 15 & 18. add. Pall. 3,*

Scriptu. R. R. Vol. IV.

R

L E X I C O N

2 & 10, 9. * in agris extirpandis, Col. 11, 2. Pall. 8, 1.
 * in ferendo, Pall. 1, 8 & 34. lente, Col. 2, 10. Pall. 3,
 4. vicia, Col. 2, 11. Pall. 2, 6. faba, Col. 2, 10. Pall. 12,
 1. allio & ulpico, Col. 11, 3. Pall. 12, 6. in cepis, Pall. 3,
 24. in carduis, Pall. 4, 9. * in inferendis arboribus, Col. Arb.
 26. Col. 5, 11. Pall. 3, 17. feminibus vitium pangendis,
 Col. Arb. 3. * in faba vellenda & condenda, Col. 2, 10.
 legendis uvis ollaribus, Col. 12, 43. malis citreis, Pall. 4,
 10. cydoniis, Col. 12, 45. piris condendis, Pall. 3, 25.
 sapa coquenda, Col. 12, 19. in lignis ad ædificia succi-
 dendis, Col. 11, 2. cædenda materia ad fabricam, Pall. 2,
 22. 12, 15. *conf. Plin. 16, 74.* * in remedio vitium contra
 forices, Col. Arb. 15. ne remedium (*arboris*) luna depre-
 hendat, Pall. 11, 12. * in ovis supponendis, Col. 8, 5 & 11.
 gallinis faginandis, Col. 8, 7. castrandis vitulis, Col. 6, 26.
 Pall. 6, 7. falsura carnis, Col. 12, 53. * luna plena turge-
 scunt maria, Pall. 13, 6. decresciente luna capillum tondens
 calvus fieri metuit, Varr. 1, 37.

Lunares dies ut divisi, Varr. 1, 37. lunari ratione cor-
 ruunt animalia, *tanquam essent lunatica*, Veg. 3, 33.

Lunaticus oculus quis? Veg. 2, 18.

Lunatum ferramentum, Col. 12, 54. lunatis cornibus,
 Pall. 4, 11.

Lupa, *nomen canis*, Col. 7, 12.

Lupercus, Col. 10, 191.

Lupinarium labrum, Cat. 10 & 11.

Lupini laus ad agros, Col. 2, 10. satio, Cat. 34. Pall. 10,
 5 & 9. stercoreis vicem supplet, Col. 2, 16. 11, 2. Pall. 6,
 4. agros ut fecundos & steriles reddat, Pall. 1, 6. lupinum
 herbas perimit, Col. 2, 12. *add.* Pall. 2, 9. quando colli-
 gatur & quomodo servetur, Pall. 7, 3. lupini amari aqua
 adversus locustas, Pall. 1, 35. * lupino madido sociata ra-
 dix, Col. 10, 115. *h. e.* lupulo, *ut vult Baccius de vinis L.*
7, indice Rittershusio.

Lupinus *a, um.* lupini morsus vulnus, Veg. 3, 4.

Lupus. lupi morsus, Col. 6, 13. * lupus piscis rapax va-
 rius & sine macula, Col. 9, 17. fluvialis fastiditus, Varr. 3,
 3. Col. 8, 16. * Lupi, *ferræ manubriatæ*, Pall. 1, 43.

Lurco Aufidius. Varr. 3, 6.

Lurida rana, Varr. 1, 2. brassica, Col. 10, 325.

prope Lusitaniam in Hispania, Varr. 1, 16. 2, 1.

Lustratio populi Rom. Varr. 2, 1. Col. 2, 22.

R U S T I C U M.

- Lustro. lustratur ager, Cat. 141. animal suffimento, Veg. 4, 12. lustravit gradiens, Col. 10, 363.
- Lustrum. lustrari faciendi ergo, Cat. 141. * lustra in quibus volutantur fues, Varr. 2, 4.
- Lusus causa emittuntur catuli, Col. 7, 12.
- Lutamenta ne se scindant, Cat. 128.
- Luteolæ olivæ, Col. 12, 47. violæ, Col. 9, 4.
- Lutescunt limo cœnoque loca, Col. 8, 17.
- Luteus frutex amelli, Col. 9, 13.
- Luto. lutare granaria, Cat. 92.
- Lutum paleatum, Col. 12, 21 & 43. Punicum, Col. 9, 7, 11, 3.
- Luxuria notatur Varr. 3, 2 & 3. Col. 8, 8, 10 & 16.
- Luxuriantes fronde vites, Pall. 12, 9.
- Luxuriosa vitis, Col. 4, 21.
- Luxus, a, um. luxa ut sanentur, Cat. 157 & 160.
- Lyæus pater, Col. 10, 429.
- in Lycaonia asini feri, Varr. 2, 1 & 6.
- Lycei opaci rura, Col. 10, 266. in Lyceo platanus, Varr. 1, 37.
- Lycium, non licium, ut vulg. scribitur Veg. 2, 25, 60 & 61. succus Lycii arboris s. pyxacanthæ: de quo Dioscorides 1, 132.
- Lydiæ fici, Varr. 1, 41. Col. 5, 10. 10, 418. Ludia est Maer. 2, 16.
- Lympha invocatur Varr. 1, 1.
- Lympido. ut interdum lympidet oculum passio, Veg. 2, 18.
- Lympidum vinum (ita scribitur a lympha) ex austero, Pall. 11, 14. rectius fæculento opponitur ibid. Sed limpidissimum habet Col. 12, 28. si lympidum videris collyrium, Veg. 2, 13. h. e. purum, nihil saniei habens. lympidum vulnus, Veg. 2, 22. lympidus mucus, Veg. 2, 36.
- Lypare, vel Lippara. vid. Lipare.
- Lyra fidus, quod fidem nostri vocant, Varr. 2, 5.
- Lysippus, Col. 1, Præf. Lysippi vestigium in villa nulum, Varr. 3, 2.

M.

- Macellarius differt a lanio, Varr. 3, 2. habent macellarii ornithones turdorum, Varr. 3, 4.
- Macellum cetariorum, Varr. 3, 17. macelli annona, Varr. 3, 2.

LEXICON

Macer. Macri campi, Varr. 2, Præf. Col. 7, 2. Macra, & *Máxpns Straboni Liguria fluvius, ad quem Luna opp. de quo Plin. 3, 7 sq. vid. Casaub. ad Strab. p. 216.* macræ vineæ, Col. 8, 1. macræ boves facilius concipiunt, Varr. 2, 5. macerrimæ stirpes, Col. 3, 10. macerrimis vineis, Col. 8, 1.

Macrescat bene, Cat. 92.

Maceriæ ut ædificentur, Cat. 15. quatuor generum, Varr. 1, 14. maceriis altis septa, Varr. 3, 5.

Macero. macerare in aquam, Cat. 156. macerat arborem situ & veterno muscus, Col. 4, 24. macerare lupinum, vimina, virgas, Col. 1, 6. lacte semen, Col. 11, 3. macerantur sole & pluvia scrobes, Col. Arb. 19. macerari assiduo liquore, Col. 1, 6.

Macescit olla, quæ vapulavit, Varr. 1, 55. macescunt apes propter laborem, Varr. 3, 16. macescentes boves melius concipere dicuntur Varr. 2, 1. *add.* 2, 5.

Macies soli, Col. 1, 4. lapidosa aurosi pulveris, Pall. 1, 5. jejuna corticis, Pall. 4, 10. subita in pecore ut curetur, Col. 3, 4. maciei remedium, Col. 6, 38. ex macie exordium sumit omnis ægritudo, Veg. 3, 1.

Macilentum solum, Pall. 4, 10.

Machina rustica, Col. 3, 13. equabus ad coitum adi-gendis, Col. 6, 37. jumentis curandis, Col. 6, 19.

Macrescit pecus, Col. 6, 3. macrescunt animalia, Veg. 1, 7. macrescere facit volucres inclusas desiderium, Varr. 3, 5.

Macritas soli, Pall. 11, 1.

Maeste hac illace dape pollucenda esto, Cat. 132. fercto esto, Cat. 134. hoc porco esto, Cat. 139.

Maculis grandibus rete, *i. e. foraminibus*, Varr. 3, 11. Col. 8, 15. *vid. Schættg. ad Juven. 1, 433.*

Maculosus color equi, Col. 6, 37. Pall. 4, 13.

Madescat celerius in coctura, *i. e. mollescat*, Col. 11, 3. madescit cucumis, *mollescit*, Col. 10, 398.

Mæandri more intercisa, Col. 8, 17.

Mælis & fælis, Varr. 3, 12.

Mælium *f. millus*, Varr. 2, 9. *De millis canum vid. quæ disputantur a viris doctis. ad Gratii Cynege. 401 sq.*

Mæna arida, Cat. 88. *vid. de hoc pisce Jo. Rhod. ad Scribon. cap. 71 pag. 132 sq.*

Mænalius pater, Col. 10, 429. Mænaliū Dryadum cheri, Col. 10, 264.

R U S T I C U M.

Mænas, *vid.* Menas.

Mæonius Deus, *Homerus*, Col. 1, Præf.

Mæotidis Scythica stagna, Col. 8, 8.

Magicis sopitum cantibus, Col. 10, 367.

Magis utilius, Pall. 4, 11. Col. 8, 5.

Magister vocis, Col. 1, Præf. chori canentium, Col. 12, 2. usus, Col. 10, 339. magistri rerum rusticarum, Col. 4, 28. operum, Col. 1, 8. *iidem qui* singulorum officiorum, Col. 1, 8 & 9. 11, 1. operariorum, Col. 11, 1. pecoris, Varr. 2, 2. * Magister Varro *lepide MS. Lips.* Colum. 5, 1, & Magister Cato, Col. 6 Præf. *pro* Marcus.

Magisterium docentis illuminat rectam viam, Col. 1, 1. magisterio præceptoris egere, Col. 1, Præf. in magisterio villici quid potissimum, Col. 11, 1.

Magnitudine minor, Varr. 3, 16.

Magnæ rei quantulumcunque adeptum esse, non minima est gloria, Col. 11, 1. * magna vina conficies, *bona*, Pall. 11, 14.

Majales, Varr. 2, 4 & 7.

Majestas boum, Varr. 2, 5.

Maji descriptio & opera, Col. 11, 2.

Majorem trima ovem, Col. 7, 3. majores decem annorum, Varr. 2, 7. quam XII annorum, Col. 6, 24.

Malache, Col. 10, 247. *malva*.

Malagmatis more, Col. 6, 17. lentorem habeat, Col. 6, 17. malagma crudum, Veg. 2, 49. * Malagma basilica, Veg. 4, 20 *lemma*. coctica, Veg. 4, 28. cruda, Veg. 3, 20 & 21. 4, 17 & 23. cupressina, Veg. 2, 48. tetrapharmaci, Veg. 3, 21. quæ dicitur meliacinus, Veg. 3, 21. malagmis, Veg. 1, 28. compositiones diversæ sunt, Veg. 4, 15, 20-28.

Malandria pustulæ cervicem equorum infestantes, Veg. 2, 42.

Male nata & malis locis nata, Pall. 3, 12.

Male dicta in rutæ satione, Pall. 4, 9.

a Maledo pastores, Varr. 2, 2.

Maleficiis ne operam det familia, Col. 11, 1.

Maleficum animal, *noxium*, Varr. 3, 7 & 16.

Malignitas naturalis, Col. 3, 10.

Malini ligni fumo, Col. 7, 8. *Cum Bæticiæ provinciæ hoc vocabulum esse, quamquam de alia re (de prunis malo arbori infitis) usurpatum, testetur Plinius 15, 12: tanto facilius arbitrari licet, etiam malina ligna dixisse Columellam nostrum*

L E X I C O N

Gaditanum. Sed nec absurdum fuerit legere maligno ligni vel culmi fumo, *h. e. parco, ut Martialis* 10, 96, tepet igne maligno Hic focus, ingenti lumine lucet ibi. *Nimirum auget gratiam casei fumus, quod Plinius idem docet* 11, 97, & *Martialis* 13, 32. *Eadem de re* ICti l. 8 § 5 π *si servius vindic.* (8, 5) Aristo Cerellio Vitali respondit, non putare se, ex taberna casearia fumum in superiora ædificia jure immitti posse &c. & *p. p. eum, qui tabernam caseariam a Minturnensibus conduxit, a superiore prohiberi posse fumum immittere. Fumo autem opus fuisse videtur ad eam rem maligno, aut levi flamma, ut Martialis de caseis Trebulanis: Trebula nos genuit, commendat gratia duplex, Sive levi flamma, sive domamur aqua.*

Malitia terræ falsæ hibernis imbribus eluitur, Pall. 1, 6. arboris durante, Pall. 11, 8. viæ, Pall. 1, 6.

Malleatum spartum, Col. 12, 19.

Malleolaris virga, Col. Arb. 3.

Malleolus qui & unde dictus, Col. 3, 6. *Sic. Plin.* 17, 35 : Capitulatus utrinque e duro furculus : eoque argumento malleolus vocatur etiam nunc *rel.* qualis & unde legendus, Col. 3, 6. quam longus, Col. 3, 19. ut ressecandus, Col. 4, 11. ut demergendus, Col. 3, 18. Col. Arb. 3. *add.* Col. 3, 17. malleolos deponere, Col. 3, 3. pangere, *ibid.* ut transferendus, Col. 4, 15. ut pampinandus, Col. 4, 6. malleolum ferere præstetne an viviradicem, Col. 3, 14.

Malleo cogatur ramus ad inferiora defigi, Pall. 4, 10.* *Malfeus generale nomen morborum septem, Veg.* 1, 2, 5 & 10. 3, 2. morbus execrabilis, Veg. 1, 17. ejus causæ, *ibid.* etiam boum, Veg. 3, 2. *add.* 3, 23. Malis, idis, vocatur a Ruellio in *versione Hippiatr.* Gr. μάλις, εως.

Mallo ceparum, Veg. 1, 63. *in Calepino sumitur pro tunica. Sed Veg.* 2, 60 mallonem ipse interpretatur calamos ficos, unde fasces dependent. *Et sane apud nos etiam sertæ ceparum (Raspetn) stilis ficcatis inter se colligantur: & convenit cum significatione cirrorum, comarum, τοῦ μάλλου.*

Maltha calidaria & frigidaria ut fiat, Pall. 1, 41. frigidaria, Pall. 1, 17. *Est etiam maltha nativa, de qua Plin.* 2, 104. Schættg.

Malvæ fatio & cultura, Pall. 3, 24. 11, 11.

Malum. genera malorum celebria, Col. 12, 45. *Occurrunt apud nostros, & suis locis indicantur, Amerina, Cæsiana, Citrea, Cotonea s. Cydonia, eaque* (Col. 5, 10.) *Stru-*

R U S T I C U M.

thea, Chrysomeliana, mustea: Matiana, Melimela, Orbiculata, Pelusiana, Persica, Præcoqua, Punica, Quiriniana, Scandiana, Sestiana *vel* Sextiana, Syriaca *an* Syrica? *conferri potest enumeratio Macrobianæ Saturn. 2, 15.* quæ inprimis sint exquirenda, Col. 5, 10. semen malorum serito, Cat. 48. mala seramus, Pall. 3, 25. *add.* Col. Arb. 25. ut propagentur, Cat. 133. ut innoxia servantur, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 12, 44 *sq.* in sole ut siccentur, Col. 12, 14. ut condiantur, Col. 12, 10 & 45. uvas halitu suo corrumpunt, Col. 12, 43. Vid. *Μῆλα* *f.* mela. * Mala granata *f.* Punica ut ferantur & colantur, Col. 5, 10. Arb. 23. Pall. 4, 10. ut sine granis nascantur, Pall. 3, 29. uti magna fiant, Pall. 6, 6. 7, 5. ut servantur, Col. 12, 44. Pall. 4, 10. * Mala aurea Hesperidum, *μῆλα* *f.* oves, Varr. 2, 1. * Malum terrenum, Veg. 4, 13.

Malus bifera, Varr. 1, 7. ut inferenda, Varr. 1, 40. Pall. Inf. 78.

Mamilii, *an* Manilii, formula stipulandi capras, Varr. 2, 3. *vid.* Cic. *de Orat.* 1, 58 *extr.* cum notis Gruteri. actiones, Varr. 2, 5 & 7.

Mammillæ tenues fistulis impositæ in fontibus salientibus, Varr. 3, 14.

Mammosæ canes laudantur Varr. 2, 9.

Mammulæ pensiles sub rostris caprarum, Varr. 2, 3.

Mancipia ergastuli, Col. 1, 8. qualia, qualesque, qui eis præsent, esse debeant, Varr. 1, 17. vilioribus pretiis venduntur, quam equi aut muli, Veg. Præf. mancipiorum modus, Varr. 1, 18.

Mando tibi Mani, Cat. 141. Manius *servile nomen hic esse putat Turnebus: Popma villicum accipit. Sed cum L. Manlii nomine utatur ἀντωνυμικῶς* Cato c. 144, (*cf.* c. 152) *quid si hic etiam haruspitem nobilem, aut sacerdotem intelligat Manium, cui paterfamilias lustrationem mandet?* mandare posteritati, Col. 6 Præf.

Mandere ex commodo, Col. 6, 2. mandunt scrofæ foetus suos, Col. 7, 11.

Mandragoræ semihominis, Col. 10, 20. *Ita vocatur Mandragora, quia radix ejus inferiorem partem hominis repræsentat, crura scilicet & pedes. Schættg.*

Manducato pane farcire, Varr. 2, 7.

Manduco pro edo *passim* Vegetius, c. g. 2, 6. 3, 55.

Mane obscuro, Col. 7, 12. a primo mane, Col. 11, 1. a mane & vespere, Varr. 3, 9.

LEXICON

Mania boum morbus, Veg. 3, 2.

Manicæ de pellibus, Pall. 1, 43. *Has, & quæ sunt*

Manicatæ pelles, Col. 1, 8. 11, 1. *intelligit Rhodius ad Scribon. pag. 53 eas chirothecas, quas nostri Miisse, Germani ad superiorem Rhenum Danubiumque Schlupffer, Belgæ Mossæ, Galli Moufles vocant.*

Manifestat, *h. e. docet*, Pall. 11, 12.

Manipuli de herba facti vehuntur in villam, Varr. 1, 49. manipulos obligare, Col. 11, 2. vincere, Col. 2, 19. nexos deferre maniplos, Col. 10, 315.

L. Manlii arbitrato, Cat. 144.

Manna croci, Veg. 2, 39. 3, 24. 4, 13. succari, Veg. 3, 23 & 28. *De hac videndus peculiaris Salmasii libellus, vel hyle potius latrica: quæ de altera croci manna plane, quantum observo, tacet. Notior est manna turis, Veg. 3, 22. i. e. fragmina minora corticis ramentis permixta, ut vult Goræus. Multa etiam de hac Salmas. l. c.*

Mano. manans aqua, Col. 1, 5. manantia loca, Col. 2, 9.

Mansiones æstivæ, Pall. 1, 9. hibernæ, æstivæ, vernæ, auctumnales, Pall. 1, 12.

Manfuefacti arietes feri, Col. 2, 7.

Manflescere silvestria, *transitive*, Varr. 2, 1.

Manfueti erunt, Varr. 1, 20.

Manubriatæ ferrulæ, Pall. 1, 43.

Manubria ferramentorum optima, Col. 11, 2. bidentum, Col. 5, 10. manubrii foramen, Pall. 3, 17. crassitudine, Col. 5, 9. Pall. 4, 10.

Manus utraque quantum gestabit, Pall. 12, 22. *eine Gispel.* ad manus accedere consuecunt equuli, Varr. 2, 7. de manu dare, Col. 7, 9. manu pressus caseus, Col. 7, 8. manu datur aqua, Col. 9, 5. illata aqua, Col. 11, 3. fata silva, Varr. 3, 5. *sic ναιδίων χειροποιήτων* Geop. 14, 18. *vid. Rigalt. & Gæf. in Ind. Agrar. Schættg.* * Manus fraxinæ *s. brachia*, Pall. Inf. 60.

Marathrites vinum, Col. 12, 35.

Marcentia vino brachia, Col. 10, 428.

Marcescit languore capra, Col. 7, 7.

L. Marcius præfectus fabrum, Varr. 1, 2.

Mareoticæ vites, Col. 3, 2.

Margines lapidei in flumine, Varr. 3, 5. *Masculino genere a Varrone dici marginem, etiam annotavit Barth. 21, 1, p. 4013.*

R U S T I C U M.

Marini caballiones, ungues, caudæ, uvæ, Veg. 1, 20. stellæ, pallæ, Veg. 4, 12. lactuca *τιθύμαλλος*, Col. 6, 15. *forte pro transmarina, ut passer marinus, & nostris Meerka-ize, Meerrettich &c.*

Mariscas ficos, Cat. 8. pingues mariscæ, Col. 10, 415.

Maritale conjugium, Col. 12, Præf.

Marito. se maritari velle ostendunt canes, *catuliunt*, Varr. 2, 9. maritari debet femina, Col. 7, 3. maritantur singulis ternæ gallinæ, Col. 8, 2. * maritare statumina, Col. 4, 22. palum flagello feminis, Col. 4, 2. maritantur vitibus ulmi, Col. 11, 2. maritari arbores ut debeant, Col. 5, 6. maritandæ arbores, Col. 4, 1.

Maritus. mariti gregum, Col. 7, 6. * bene maritæ arbores, Cat. 32. Col. 11, 2. maritum olivetum, Col. 3, 11.

Marmalitis cassia, Veg. 4, 13. *videtur corrupta ex Musylitis.*

Marmor musto inditum, Cat. 23. * tuber durius in articulis equorum, Veg. 2, 48. *juxta coronam oriri docet Ap-syrus Hipp. 1, 53. Ruell.*

Marmoratum opus tectorium, Varr. 1, 57. levissimum, Varr. 3, 7. marmorato factæ camaræ, Varr. 1, 59.

Marmoreo grano cooperitur tectura, Pall. 1, 15.

Marra, Col. 10, 72 & 89. *instrumentum rusticum, idem quod ligo. Juven. 3, 311 ne marræ & sarcula delint. Add. Plin. 17, 21 & 18, 16. Hesych. μαρρὸν ἐργαλεῖον σιδηροῦν. Gallis etiam, Italis, & Hispanis vox hodieque frequentata. Schætzg.*

Marrubii succus, Col. 6, 13. amarus latices, Col. 10, 356. vinum, Col. 12, 32. marrubium ferro aperta sanat, Veg. 3, 4.

Marrucini, *pop. Italia*, Col. 10, 131.

Mars pater, Cat. 141. Silvanus, Cat. 83.

Marfica cepa, Col. 12, 10. faba, Col. 2, 9.

Marsupium exinaniunt, implent, Varr. 3, 17.

Marsus. Marfi montes, Col. 6, 5.

L. Martius præfectus fabrum, Varr. 1, 2.

Martii mensis descriptio & opera, Col. 11, 2.

in Martio campo villa, Varr. 3, 2.

Mas cum femina cur conjunctus, Col. 12, Præf.

Masculus unus duabus feminis sufficit, Pall. 1, 29. masculo uni tres feminæ sufficiunt, Pall. 1, 30.

Massæ ferri ignitæ, Col. 12, 5. massa fici comminutæ Col. 12, 15. desub massa, Col. 12, 34. *vid. De.*

Massicus ager, Col. 3, 8.

LEXICON

Massulæ e farina conspersa, Col. 12, 38. massulis salis admixtis, Col. 12, 48.

Mastici optimi unciam, Pall. 11, 14. *Al. libri*, mastice optimæ; *alii*, mastice optimi.

Mastichino oleo imbuta, Pall. 4, 9.

Matella, Cat. 10 & 11.

Matellio, Cat. 10 & 11.

Mateola adigere, Cat. 45 & 46. *Aut fustem esse putat mateolam Turneb. 11, 13, aut legendum materiola, h. e. ligneo fuste: certe intelligendam mateolam, quasi materiola esset, quod posterius etiam probat in omissis Popma. Mateolam interpretatur Harduin. ad Plin. l. c. manubrium bipalii.*

Mater. ut matrem saliat, adigi non potest equus, Varr. 2, 7. * matres mellis apes, Varr. 2, 5. * vitis vel arbor, unde virga propagatur, Col. 3, 17. Arb. 7 & al.

Materia, vel materies, Cat. 17. *de lignis minoribus ad ridas. Utitur hoc loco Gæsius in Ind. Agrar. contra Salmasium. Sed is non dissimulaverat, etiam minora ligna materiæ nomine comprehendere. Schættg. effodienda quando, Cat. 31 & 37. quando cædenda, Col. 11, 2. ad fabricam quando cædenda & quæ, Pall. 2, 22. 12, 15. 13, 2. Etiam Iâlis ad ædificiorum usum refertur. vid. l. 62 & 67 π de V. S. * materiæ magis aptum quoddam genus furculorum, Col. Arb. 1. ubi & ignis alimentum & ædificiorum materia comprehenditur. * materia in vite, quidquid ligneum est, Col. 3, 17. de materiæ submittendæ longitudine, Col. 4, 24. materiis compluribus e singulis gemmis germinans vitis, Col. 3, 6. materias plures an pauciores in vite submittas, Col. 3, 21. materialium modus in vite qui esse debeat, Col. 4, 24. add. Col. Arb. 5. Pall. 6, 2. * Specialiter genus palmitis, quod de novello nascitur, & in tenero alligatum dependet, materiam vocamus, Col. 5, 6. * Materies generosa in equino pecore, Col. 6, 27. mularis, vulgaris, *ibid.* quod ex vetere materie nascitur, *de ovibus*, Col. 7, 3. * Materia pro pure dicta videtur Veg. 1, 46.*

Materina, Cat. 34. *Turneb. 21, 5 intelligit terram duram, solidam, & prope ligneam; observatque, fuisse, qui macerinam legere voluerint, h. e. macram. Mihi synonyma videntur materina & rudeta, ubi fuit materies, & rudus ædificiorum.*

Matiana mala, Col. 5, 10. 12, 45. *Laudat etiam Macrob. Sat. 2, 15. a Matio dicta auctore vult Plin. 15, 15. vid. Harduin. ad 12. 2. Iis delectabatur Domitianus apud Suetonium cap.*

R U S T I C U M.

21. *De eodem, ut credibile est, C. Matio, vid. Indicem Auctor.*

Matricalis vena in cervice equi, Veg. 1, 10 & 13. *vid. Matrix.*

Matrix, *pars, qua matres fiunt.* ad matricis dolorem medicamen, Veg. 1, 45. * matrices, *h. e. matres*, ineantur, *de ovibus*, Col. 7, 3. Pall. 12, 13. boves, Varr. 2, 5. gallinæ, Col. 8, 2 & 11. incubantes, Col. 8, 5. * Matricis in cervicibus equorum venæ duæ, Veg. 4, 4. *etiam in spadonibus & admissariis*, Veg. 4, 7. de matrice detrahendus sanguis, Veg. 1, 16, 25, 34, 55 & 56. 2, 5 & 6. 3, 4 b. 30 & 72. *Idem videtur de cervice sanguinem demere*, Veg. 1, 22 & 25. *vid. Dematricare.*

Matronalis labor, Col. 12, Præf. sedulitas, *ibid.*

Maturitas naturalis quæ? Col. 11, 2. si legatur maturitas cum acerbitate, *maturæ uvæ cum acerbis*, Pall. 3, 9. maturitatis seræ fructus, Col. 3, 6. maturitates seras exspectare, Pall. 3, 9. maturitatem capere, Col. 4, 23. suam habet muria, Col. 12, 6.

Maturo, *intransit.* ea quæ sero maturant, præcoquis *oppon.* Pall. 4, 10. tardius maturat, Pall. 12, 7. olivas maturare muria, Pall. 12, 22.

Maturus. matura ovis, Col. 7, 3. *factæ an seræ? oppos.* matura animalia, Veg. 1, 22. *sunt equi adulti.* maturi agni, Col. 11, 2, *sub finem Januarii signantur.* matura faba serotinæ *opponitur* Col. 2, 10. & maturum fœnum, Col. 7, 3, cordo. *it.* matura satio, Col. 2, 10, seriori. maturissimas ficus, Col. 12, 17. maturissima semina, Col. 11, 3.

Matutinus dies, Col. 9, 15. matutinum eligito a tempestatibus liberum, Col. 6, 2.

Maxillæ equo si dolent, Col. 6, 30.

Maxime pessima est, Col. 9, 3.

Mazonomum, Varr. 3, 4.

Me, *pro* mihi, Varr. 3, 16. hereditate me cessa.

Meatus minctionis, Veg. 3, 15.

Mechanicum vocabulum, Col. 3, 10.

in Media boves perferi, Varr. 2, 1.

Medianus digitus, Veg. 2, 40.

Mediastinus, Col. 1, 9. *Significat servum ministerio rustico privatim attributum, quod sane erat laboriosum. Sed quod in agricolatione sit id officium mediastini, non satis liquet, nisi accipias pro eo, qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediastini deducunt a medio astu, i. e. civitate, quasi in me-*

L E X I C O N

dia civitate versetur, & mediæ urbis incola sit, quæ significatio plane convenit cum illo Horatiano carmine: Tu mediastinus tacita prece rura petebas. Quidam mediastinum a medio stando vocari memorant: non pauci mediastinos tradunt dici vilissima quæque mancipia, qui abjectissima quæque officia tam in agro, quam in urbe inter servos peragunt, ut omnibus pareant, nullius imperium detrectantes, quasi in medio, ac propatulo ad omnium domesticorum jussa præsto sint. De mediastinis Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego, re sollerter, curioseque perpensa, video apud Columellam mediastinos proprie intelligi eos operarios, qui in studio agricolationis versantur, quales sunt occatores, sarritores, runcatores, messores: hoc signat ipse Columella, scribens in secundo, posse ducentorum agrum jugerum subigi duobus jugis boum, totidemque bubulcis, & sex mediastinis. Nam præter bubulcos mediastini sex, qui alii intelligi possunt, quam hi, qui reliqua opera præter arationem in agricolatione conficiunt, ut est sarrire, runcare, occare, mæcere, & cetera hoc genus? sunt autem quasi hi in medio arationum & vinitorum consistentes. Beroaldus.

Medica herba. ejus satio, Varr. 1, 42. Pall. 3, 6. laus, Col. 2, 11. Pall. 5, 1. *vid. Salmas. ad Solin. cap. 21, p. 172. Bochart. Hierozoic. 1, 2, 31. Schættg.*

Medicabilis ligni succus, Col. 7, 10. medicabile ita fieri mel, Pall. 2, 15.

Medicabiliter asperat, Pall. 3, 31.

Medicamen, Col. 6, 5. de coagulo casei, Col. 7, 8. theriacæ, Pall. 3, 28. medicaminis sapor vitatur, Col. 12, 20.

Medicamentosior brassica, Cat. 157.

Medicamentum in dolium indere, Cat. 39. *Ita Col. 12, 20 medicamen & medicamentum de iis rebus dicuntur, quæ adjiciuntur defruto, ut ætatem ferat.*

Medicatus cibus, Col. 9, 13. medicatis seminibus nihil nocet eruca, Col. 11, 3.

Medicina pecoris scientiam requirit, Col. 11, 1. medicinæ pecudum ab Epicharmo conscriptæ, Col. 7, 3. medicinæ partes tres, Varr. 2, 1.

Medico. medicare aquam thymo pinfito, Col. 11, 3. semina fedi succo, Col. 11, 3. medicemus oves tonsas hoc unguine, Pall. 6, 8. medicatur aqua exigua amurcæ portione, Col. 6, 4. ut medicentur galbani odore apes, Col. 9, 13.

R U S T I C U M.

Medicus. Medici galli, Varr. 3, 9. *In antiquis libris Melici, corrupte: quem errorem in sua etiam ætatis imperitis hominibus refellit Columella. cum enim & ipse de diversis generibus gal-
linarum ageret, inquit, Et Medicum, quod ab imperito vulgo, litera mutata, Melicum appellatur. Hoc etiam ante illum fecerat Varro. nam infra & ipse falso gallinas ita appella-
tas ostendit. Sex. tamen Pompejus multitudinis consuetudinem non contempsit, & verbum id suo loco agnovit. Melicæ, inquit, gal-
linæ, quod in Media id genus avium corporis amplissimi fiat, L litera pro D substituta. Quemadmodum etiam in Gallia nunc cisalpina Melica pro Medica appellatur, qua ad boves saginandos utuntur: unde etiam apud nos id genus frugis Sagina appellatum est. Aliam tamen ab hac Medicam veterum fuisse, manifestum est. nomen tantum ipsius in Italia conservatum, ipsa perit: & id etiam aliæ frugi at-
tributum, quæ & nova in hac terra est, & defectum illius sup-
plet. non tamen omni pecori, cui antiqua, utilis est. nam equi etiam illa alebantur, ut Aristophanes Equitibus ostendit: cum enim equos ipsorum laudaret, inquit, alio genere cibi illos uti, ac ceteri equi faciant, ἡσδίων δὲ πρυοῦπος ἀπὲρ πῶας Μν-
δῆς. Victor. cf. Col. 8, 2.*

Medietas, dimidia pars, Pall. 1, 12. ad medietatem decoquere, Pall. 4, 10. usque ad medietatem, Pall. 6, 3. 7, 10.

Medio, as. mediante Junio, Pall. 4, 10.

Mediocrates coronæ, Col. 6, 29.

Mediolanensium mos in vitibus & arboribus, Varr. 1, 8.

Mediponti, Cat. 3, & Meliponti, ut gallinæ Melicæ & Medicæ. Erant in instrumento funario, & Medi, h. e. Xer-
xis, pontem imitabantur, quo Hellepontum ille conjunxerat. Crassissimi funes ad vehementissime premendum. Turneb. 8, 6. Libri veteres. quod probo magis, quam Medipontos. Sunt enim Meliponti funes lorei crassissimi, qui prælum vehemen-
tissime deprimunt. unde illis nomen. contra Subductarii, qui per trochleas trajecti, adhibita succula, prælum sub-
ducunt & tollunt. A. Popma. Dispungo, medipontos pri-
vos. Quod autem doctissimus vir Auf. Popma malle ait se me-
lipontos ex libris veteribus, non probo. Primum nunquam vidi illos libros veteres, & mei Basil. & Colonienf. habent medipontos. Deinde Melipontus & Medipontus idem va-
lent. Nam veteres L & D sæpe inter se commutabant, ut in Impelimenta, Impedimenta, Fidius, Filius. Odor, Olor.

L E X I C O N

Delicare, Dedicare. *Quin etiam R & D commutabant.* Meridies, Medidies. *unde Melidialis hostia, quæ meridiæ immolabatur.* Festus: Medialem appellabant hostiam atram, quam meridiæ immolabant. *Lego, Medidiale a.* Sic Fetrus, Fedetrus. *In lege Numæ:* JOVEL. FEDETRIO. BOVEM. CAIDITO. Sic Lingua, Dingua. Lacrymæ, Dacrymæ. Novensiles, Novensides, & similia. *Meursius.*

Medius cibus, *dimidius*, Varr. 3, 7. medius occidit, *p.* totus apparet, Col. 11, 2. *vid. Barth.* 54, 10. Sic medium croci scrupulum, Pall. 2, 18. * Sic medium *substans.* ut medium scillæ, *scilla dimidia*, Varr. 2, 7. ad medium complere, Col. Arb. 4. * media sua fide, *interposita*, Pall. 11, 14. * in medio, *in publico, sub dio*, Pall. 13, 5. * media, *remedia, medicamenta*, Pall. 11, 14.

ad Medullas pervenit nullum alimentum, Veg. 3, 55. * medulla vitis, Col. 3, 18. tædæ pineæ, Veg. 4, 12. usque ad medullam recisæ arbores, Pall. 12, 15.

Mee, *μῆ*, vox caprarum, Varr. 2, 1.

Megarici bulbi, Cat. 8. Col. 10, 106.

Mejere, *mingere*, Col. 7, 5.

Mel quando & quomodo fiat, Col. 9, 15. Pall. 7, 7. mellis vires in condituris, Col. 12, 45. ejus natura coerces vitia, Col. 12, 45. discrimina, Varr. 3, 16. quod optimæ notæ? Col. 9, 4. Pall. 7, 7. mel acetum, Col. 12, 5. *vid. Acet. Afrum*, Veg. 1, 42. Atticum, Col. 6, 33. nemorense, villaticum, Col. 9, 4. rusticum, Pall. 1, 37. Siculum fert palmam, Varr. 3, 16.

Μῆλα, oves, & capræ, Varr. 2, 1. * Mela pro mala *semper fere MS. Leid. Palladii.* v. g. 3, 28.

Melanthia grata cumino, Col. 10, 245. *minimit etiam* Cat. 102. *est autem cumini species al. gith.*

Melanuri pisces, Col. 8, 16.

Melas colpos, *μέλας κόλπος*, Thraciæ, Varr. 2, 5.

Meleagrides, *μελεαγρίδες*, gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Meliacinus malagma, Veg. 3, 21. *N. L.*

Melicæ gallinæ, pro Medicæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Meliceris, Veg. 2, 30. *μελικηρίς, apostema humorem mellei coloris continens.* *vid. Gorræus.*

Melicratum (*Mellicratum fere scribitur*) Veg. 3, 15. *est malsa recens & ex tempore parata, vel cruda, vel decocta: hydromeli autem reposita.* *Gorræus.*

Meliloti uncia una, Pall. 11, 14. Veg. 3, 6. *herba, quæ*

R U S T I C U M.

serta Campana Romanis dicitur. *vid. Plin. 21, 9, & Salmas. ad Solin. p. 687.*

Melimela, *mustea* s. *mulsea mala*, Varr. 1, 59. Col. 5, 10. 12, 45. *Isid. Orig. 17, 7*: Melimelum a dulcedine appellatum, quod fructus ejus mellis saporem habeat, vel quod in melle servetur: unde & quidam, Si tibi Cecropio saturata Cydonia melle Ponantur, dices hæc melimela placent. *Schættg.*

Μέλιον & μελίφυλλον vel μελισσόφυλλον, apiastrum, Varr. 3, 16. *Falsum ait Varro nem, & qui eum secuti sunt, Cerda ad Georg. 4, 63.* Meliphyllum esse, quæ citrargo Latinis, melissa Gallis, Hispanis torongil dicatur. Meliphylla, Col. 9, 8. *vid. Melisph.*

Meliponti, *vid. Mediponti.*

Melisphyllum, Pall. 1, 37.

Melissa in apem a Jove versa, Col. 9, 2.

Μελισσῶνες, apiaria, apum cubilia, Col. 8, 1.

Μελισσόφυλλον, (μελισσόφιλον) apiastrum, Varr. 3, 16. Col. 9, 9.

Μελιτροφεῖα, rectius fort. μελιττοτροφεῖα, alvearia, Varr. 3, 16.

Μελιττῶν, alvearium, Varr. 3, 16.

Μελιττοῦργοι s. Melitturgi, Varr. 3, 16.

qui ut Melius, s. faciunt, Varr. 2, 2. eo melius (fuerit) si rel. Varr. 2, 5.

Meliusculi coloris apes, Col. 9, 3. *Forte melleusculi legendum sit. Plinius certe in hoc argumento 11, 16 mellei coloris regem vocat.*

Mella, Col. 12, 11. ea condiuntur olivæ, Col. 12, 47.

Mellarium, alvearium, Varr. 3, 16.

Mellarius, Varr. 3, 16.

Mellatio, Col. 11, 2.

Mellificium, Varr. 3, 16. mellificiis student apes, Col. 9, 13.

Mellifici saltus, Col. 9, 8. mellificum opus, Col. 9, 13. mellifica loca, Pall. 5, 8. Col. 9, 8.

Melliti favi, Varr. 3, 16.

Mellum, i. e. millus. *vid. Mælium.*

Melomeli, Col. 12, 45.

Melonum satio & cultura, Pall. 4, 9.

Melum pro malo sæpe MS. Leid. Palladii.

Membrana ovi sub testa, Veg. 3, 64. * membranam

L E X I C O N

menti sanitatque restituere, *de equo rabioso*, Veg. 2, 11. *nimirum meninga ita vocat, qua cerebrum involvitur, quam saepe Caelius ita appellat; etiam mentem*, Acut. 2, 9, 41.

Membranula quæ continet lumen, Veg. 2, 16.

Membratim enumerare, Varr. 1, 22.

Membrum. membris duobus genitalibus, *testiculis*, Col. 7, 11. * *membra, pro partibus*, Col. 10, Præf. totius vineæ, *vites*, Pall. 1, 35. villæ varia tecta, Col. 1, 6. villæ, rustica vasa, torcula *rel.* Varr. 3, 2.

Memorabiles auctores, Col. 1, 1.

Memoria tenacissima, Col. 1, 8. memoria tradit, Col. 1, 3. prodidit, Col. 1, 4. memoriæ traduntur necessaria, Col. 12, 57. memoriam meam refugiunt, Col. 12, 50. e Menalippa filii Neptuni, Varr. 2, 5.

Menam Ticinium adduxisse tonsores Romam, Varr. 2, 11.

Menas *f.* Menates, *collocutor*, Varr. 2, 1. Menatis libertus, Varr. 2, 8.

Mens *pro* meninge, *vid.* Membrana.

Mensæ adhibeat fortissimum quemque, Col. 11, 1. de mensis instruendis scripsit C. Matius, Col. 12, 44.

quo Mense quid faciendum, Col. 11, 2.

Mensores agrorum, Col. 5, 1.

Menstruans mulier, Col. 11, 3. Pall. 1, 35.

Menstruus cursus lunæ, Varr. 1, 5. menstruum tempus, Varr. 1, 27. menstrui officii monitio, Col. 11, 1. * *menstrua mulierum plantis exitialia*, Col. 11, 3. quæ in menstruis est, Col. 11, 3.

Mensuras agrorum inire, Col. 5, 3. mensurarum præcepta, Col. 5, 1. in mensuram quadratam constituta pars horti, Pall. 1, 37.

Mentæ satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. serpentina gramina mentæ, Col. 10, 119.

Mentastrum silvestre, Col. 11, 3.

Mentigo, pastoribus ostigo, *morbis ovium*, Col. 7, 5. *eam esse, quæ mentagra in hominibus vocatur, suspicio est Beroaldi.*

Meo. foramen, quo meat urina, Col. 6, 30.

Mercatorem admittere tempore suo potius, quam celerius alieno, Varr. 3, 16.

ad Mercatum proficisci, Varr. 2, Præf.

Mercenarii, Varr. 1, 17.

Mercor. mercari oves, Col. 7, 3. mercantibus tradere, Col. 7, 6.

R U S T I C U M.

Mercurialis herba, Cat. 158.

Mercurius in membris equi, Veg. 4, 2. N. L.

Merda bubula, Veg. 2, 8.

Meretricandi potestas, Col. 11, 1. *Videtur legendum meridiandi. Urfin. Sed meridiandi potestas negari vix potest operis: optima lectio videtur Medicea tricandi. Meretricandi verbum barbarum & Guil. Britone dignum (1, 141, ubi plures, sed male Columellam, laudat Barthius) credo fratrem aliquem bonum substituisse, qui melius, quid meretricari esset, intelligeret, quam quid tricari? Auxit suspicionem illius, quod veneris amoribus praeesset.*

Merga. mergis spicam legere, Col. 2, 21. Furculam interpretatur Festus, qua acervi frugum fiunt. Adhibet etiam in messis mentione Plaut. Pæn. 5, 2, 58, & Rud. 3, 4, 58. Mergites vocare videtur Plin. 18, 72, i. e. fasces culmorum merga collectorum.

Mergo. mergere sarmenta pastinis, Pall. 1, 43.

Mergus in vite qui sit, & quomodo tractandus, Col. 4, 15. Vide Palladium 3, 16. mergus, propaginis curvatura, Pall. 3, 16. 12, 2. in provincialibus vineis, Col. 5, 5. mergum attrahere, Col. 4, 15. amputare, Col. 4, 15. mergis propagare veteres vineas, Col. 4, 2. propagata vinea, Col. 4, 22. mergis propagare salices, Col. 4, 30. Ab hoc genere mergi Agrarius mergus dictus est, de sententia Rigaltii ad Agrim. p. 226 extr. Pertinax Imperator apud Capitolin. 6. 9. Sed in alia omnia eunt Casaub. & Salmas.

Merica vitis, Col. 3, 2.

Meridianus æquinoctialis, Col. 1, 6. meridiano tempore; Varr. 1, 51. meridianis objecta partibus, Pall. 1, 20. meridiana orbis pars minus salubrior, quam septentrionalis, Varr. 1, 2.

Meritum admissarii, virtus, praestantia, Pall. 4, 13. pro agri merito, Pall. 1, 8. pro ætatis merito, Pall. 4, 13. secundi meriti ager, Pall. 1, 5. sequentis, arena, Pall. 1, 10. 4, 13. secundi ac tertii meriti mella, Pall. 1, 37. i. e. pretii. cf. Pall. 3, 9.

Merulae albae, rarae aves, Varr. 3, 9. * merulae pisces, Col. 8, 16 & 17. Inter saxatiles etiam laudat. Plin. 32, 11. * L. Cornel. Merula collocutor, Varr. 3, 2.

Merus vere gustus, non mixtus, Col. 3, 21. mero Bacchi spargere, Col. 10, 302. * meræ agnæ, nondum ætatem agnorum egressa, Varr. 2, 2. nostri, ein pures Kind, in re simili.

Scriptt. R. R. Vol. IV.

S

L E X I C O N

Merx esculenta, Col. 11, 3. mercibus exactis, Col. 10, 317. *vid.* Exact.

Mespili satio & cura, Pall. 4, 10. insitio, Pall. 3, 25. Inf. 69 & 105. ut servantur. mespilæ; Pall. 4, 10.

· Messala, orator, Col. 1, Præf.

· Messionis frum. tria genera, Varr. 1, 50.

· Messis unde dicta, & quot modis fiat, Varr. 1, 50. messi præmittuntur sacra, Cat. 134. quando & quomodo facienda, Col. 2, 21. Pall. 7, 2. messim videt granarium, Varr. 3, 2. messibus exactis, Col. 12, 10. messes sex singulis annis Medicæ, Pall. 5, 1.

· Messorem fœnificam inducere, Col. 2, 18.

· Messoriæ opera, Col. 2, 13. messoriæ falces, Pall. 1, 43.

· Messus. messæ spicæ, Varr. 1, 50.

Metas facere, Cat. 55. in metas exstructum fœnum, Col. 2, 19. meta inversa, Col. 9, 15. * ad metas dirigere, Varr. 1, 4. *Vid. quæ de meta congeffit P. Angelius Bærgius de Obelisco ap. Græv. Thes. Tom. 4, p. 1908, Schætzg.*

· Metalla in agro, Varr. 1, 2.

· Metaphoræ Varronis exstantiores. vinea ministrat acratophoro vinum, 1, 8. dominus furcillas e vinea reducit hibernatum in tecta, 1, 8. vinum in partu & alimonio non ut in calice quærit aquam, sed solem: itaque ideo e vinea in arbores ascendit, 1, 8. cohors fit ministra fundo, 1, 13. *sic* quod horum inopiæ subsidio misit arundinetum, 1, 8. *vid.* quæro. colit ulmus aliquot corbularum uvarum, 1, 15. instrumentum rusticum dividitur (*ex Grammatica*) in vocale, semivocale, & mutum 1, 17. quæ res quotidie videntur, minus metuunt furem, 1, 22. agnus prospiciens, 1, 23. fructus videt in villa. dolium ac modium, & prodit ad usum, 1, 37. *add.* Pall. 1, 6. femina adukta concipiunt, prægnantia cum sunt, pariunt, 1, 44. aere frigidiore ringuntur radices, 1, 45. herbæ rixantur ac celerius rumpuntur, quam sequuntur, 1, 47. ostia aperire muribus ac formicis, 1, 51. frumentum purum veniat ad corbem, 1, 52. uva descendit de vite, 1, 54. descendit in piscinam, in amphoram picatam, 1, 54. olea per idem bivium redit in villam, 1, 55. prodit vinum, 1, 65. ad abjiciendum descensurum se minitantur pensilia, 1, 68. Epirotici pecuarii athletæ, 2, 1. verres it retro, *h. e. deterior fit ad saturam*, quoad perveniat ad lanium, 2, 4. ut omnia sequantur instrumenta, *h. e. una afferantur*, 2, 10. villa videt fœnificia

R U S T I C U M.

in tabulato, vindemiam in cella, in granario messem, 3, 2. membra villæ, vasa torcula *rel.* 3, 2. parentes eorum, *de columbis*, 3, 7. racemari licebit, 3, 9. emittunt apes progeniem in coloniam, 3, 16. ancoras tollere, *sermonem desinere*, 3, 17. in jus vocat pisces cocus, *ibid.*

Metapontini saltus, Varr. 2, 9.

Metelli villa pessimo publico ædificata, Varr. 1, 13. Metellus Cæcilius, Col. 10, 182. Metellus anserum greges aluit, Varr. 3, 10.

Metior. metiri rura alii aliis modis solent, Varr. 1, 10. metiendorum agrorum ratio, Col. 5, 1. ad metendum idoneæ crates favorum, Pall. 7, 7.

Metreta nova ne oleum bibat, & firmior ut fiat, Cat. 100. picis liquidæ, Col. 12, 22. metretæ oleariæ, Col. 12, 47 & 51.

Μέτρον ᾠρίστων, Col. 1, 3. metris, *versibus*, Col. 3, 10.

Metuo. metuunt res furem, Varr. 1, 22.

Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi, Col. 12, Præf.

Mevaniæ armenta, Col. 3, 8.

Mica salis quasi ervum, Cat. 156.

Mico. micuit ac prosiluit sagitta, Col. 3, 17. *sed leg. emicuit. micantes & vagi oculi*, Veg. 3, 72.

Milesiæ oves, Col. 7, 2. *Multa de his Bochart. Phaleg. 1, 6, pag. 50.*

Miliarius clivus, Varr. 3, 1. * miliariæ aves, Varr. 3, 5. *Varr. de L. L. 4: ficedulæ & miliariæ dictæ a cibo; quod alteræ fico, alteræ millo fiant pingues. * miliarium plumbeum*, Pall. 1, 40. *vas calefaciendæ aquæ. formam ejus colligas ex Pall. 5, 8. Col. 9, 14. in miliario stat columella*, Cat. 20. *add. 22. vid. nos ad Popmam de I. F. in fin. Vol. III.*

Militare sepimentum, Varr. 1, 14. militaria signa moventes, Col. 9, 9.

Militiam belli facile sustinere, Col. 1, Præf.

Milium ad centum annos ut duret, Varr. 1, 57. ex milio panis, Col. 2, 9. ejus satio & cultura, Col. 2, 9. Pall. 4, 3.

Mille. intra mille annorum, Varr. 3, 1. mille jugerum, caprarum, Varr. 2, 3. quatuor millia pedes, Col. 5, 1. *mile scribit in Indice Sylburgius.*

Milliarii greges, Varr. 2, 10.

Millus, *vid. Mælium.*

L E X I C O N

Milvini pedis flos, Col. 12, 7. *eam herbam cornu cervi repens alio nomine dici suspicatur Ruellius 2, 64 & 134, referente Dodonæo 1, 4, 25.*

Mina ovis, Varr. 2, 2. *Turn. 6, 9 inde derivat, quia minus habet lanæ. vid. Scalig. & Muretus ad Plaut. Trucul. 3, 1, 9.*

Minaciter levare secures contra cœlum, Pall. 1, 35.

ad Minctionis conamen se extendere, Veg. 1, 50. minctionem impedit pullinum stercus, Varr. 3, 15.

Mincturam & naturam simul dimittere, Veg. 1, 33.

Minerva Phidiaca, Col. 1, Præf. ejus est procuratio oliveti, Varr. 1, 1. caprini generis cur nihil ei immoletur, Varr. 1, 2. * Minerva subtilissima, pinguis, Col. 1, Præf.

Minerval, Varr. 3, 2.

Minime, *pro* minimum. vel minime novem, Col. 1, 6. minime bis anno, Col. 5, 9. tribus pedibus, Col. 5, 10. palmo, *ibid.* & Arb. 22. dies XXV, Col. 5, 10. duobus mensibus, Col. Arb. 16.

Minimum herbarum creat stercus asini, Col. 11, 3.

Ministerium lactis præbet pullo mater, Varr. 2, 8. simplex, duplex, triplex præbetur apibus ex diversis herbis, Varr. 3, 16.

Ministra fundo fit cohors, Varr. 1, 13.

Ministrare sumtibus multa poscentibus, Varr. 2, Præf. rigationem, Col. 11, 3. ministrant fructum spongiæ asparagi, Pall. 4, 9. vinum usibus, Pall. 11, 14. ministrat succum colibus sarmentum, Varr. 1, 31. * ut is quam commodissime ministretur, *de ægrato*, Col. 12, 1.

Minores quadrimis, Col. 6, 24. non minor quinque mensium agnus, Varr. 2, 2. ne sint minores trimæ, Varr. 2, 7. minores bimæ, Varr. 3, 6. * minoris, *minori pretio*, Col. 1, 3. * minus *vid. p. p.*

Minturnæ, Cat. 135.

Minucius Pica, Varr. 3, 2.

Minuere. minuunt quinta parte subjectis ignibus, *decoquant.* Col. 7, 5. * *secare venam*, Veg. 1, 22. minuendus est sanguis de palato, Veg. 1, 16. *vid. Minutio.* * *intransitive.* aliis minuentibus, Veg. 1, 14. minuente luna, Pall. 3, 24. 7, 3.

Minus dimidio, Varr. 1, 22. minus XXV parte, Col. 5, 2. ne minus, Col. Arb. 1, 5 & 6. ne minus habeamus in centenas oves singulos homines, Varr. 2, 2. minus dena milia, Varr. 3, 2. ne minus triduum, Col. 12, 38. minus

R U S T I C U M.

quatuor millibus, Col. 3, 3. *cum relatione ad alium numerum, vid. plus. minus multum & minus bonum, Varr. 1, 7. nicht so viel, und nicht so gut.*

Minusculæ cupæ, Cat. 12.

Minutatim concidere, Col. 12, 57. confectum, Varr. 3, 10. Col. 8, 14. adjicere, Varr. 2, 17. assuefacere, Varr. 1, 20. desuefieri, Varr. 2, 9.

Minute concidere, Col. 12, 22 & 47. tritus sal, Col. 6, 17. molita lens, Col. 6, 10 & 31. minutissime commolere, Col. 12, 28.

Minutim concidere, Cat. 123. * ambulans equus, Veg. 1, 56. deambulare, Veg. 2, 53.

Minutio sanguinis, Veg. 1, 28. minutionis observantia, *h. e. venæ sectionis*, Veg. 1, 17.

Minutus. minuti rapi, Col. 12, 54. minutæ aves, Col. 8, 5.

Mirabilissima foboles, Col. 6, 36.

Miratur ficus se grandescere, Pall. Infit. 121 & 156.

Miscellæ vites, Cat. 6. Varr. 1, 25. uvæ, Varr. 1, 54. miscellas uvas ad vinum præliganeum legere, Cat. 23.

Miscere oletum, Cat. 61. * *Misces futuris adjunctum, quasi esset ex tertia conjugatione, sæpe apud Vegetium. ita admisces, 3, 22 & 28. commisces, 3, 66 & 70. rel. quin commiscis, 3, 10 & 15.*

Misera interdum fit coxa, Veg. 3, 18. *h. e. agra. miserior vinea, macrior*, Pall. 9, 2.

Misy libra, Veg. 4, 16 & 19.

Mistio, *massa*, Pall. 1, 34.

Mistura, Col. 12, 10 & 57.

Mitescat labore asinus, Pall. 4, 14. mitescunt uvæ, Col. Arb. 8. forba, Pall. 2, 15. *Vid. Mitis.*

Mitigata feritate, Col. 7, 2. mitigatum pecus ferum, Col. 8, 14.

Mitigaverit, *intransitive*, Veg. 1, 52. ad mitigandum canalem faucium, Veg. 3, 24. mitigare querimonias, Col. 1, Præf.

Mitis & mitescere, Varr. 1, 68 & *alias non maturitatem tantum significare videtur, sed aliquid ultra, quod in quibusdam pomorum generibus, piris v. g. mespilis, sorbis, inter maturitatem & putredinem medium est: nostri vocant teig, ut teige Birne, teige Mispeln. Id non solum Varronis hic locus indicare videtur, sed illa etiam formula, ubi v. g. Plaut. Mit,*

L E X I C O N

5, 31, fustibus aliquis mitis dicitur. qui *Aul.* 3, 2, 8, mol-
lis fustibus est: item ubi committigari sandalio caput Her-
culisco Thrasoni optat parasitus *Ter. Eun.* 5, 7, 4. quibus
geminas antiquorum formulas habet *Nonius* 4, 293. Mitem
esse mollem, etiam illa docent loca, ubi mitigandi verbum de
cibis coquendis adhibetur, v. g. *Cic. Nat. D.* 260. *conf. Lu-*
cret. 5, 1101 sq.

Mitto. mittunt radículas plantæ, *Pall.* 3, 20. mittis in
linteo, *Pall.* 3, 31. in palmea fiscella, *Pall.* 4, 10. mittun-
tur in vâsculo, *Pall.* 3, 25. *vid.* In. cui ad medium aqua
mittatur, in quam, *Pall.* 4, 10.

Mobili manu, *suspensa*, & *sollenter*, *Veg.* 2, 13.

Modeste. modestius completa cochlearia, *Pall.* 11, 14.
add. *Pall.* 12, 7. Sic

Modestæ rigationes, *modica*, *Pall.* 3, 25.

Modium salis unicuique in anno satis est, *Cat.* 58.

Q. Modius Equiculus, *Varr.* 2, 7.

Modius, *Pall.* 6, 4. *add.* 7, 2. Est tertia pars jugeri, cu-
jus mensura secundum *Fragmenta Agrar. p.* 264 est pedum
LXXX in longitudine, & XL in latitudine. Verba ibi sunt:
Jugerum unum pedes CCXL long. & in latitudine ped.
CXX faciunt terram modiorum III. *Schættg.*

Modo nominatis provinciis, *Col.* 11, 2. * modo ut, pro
dummodo, *Col.* 5, 6. * omnis materia, quæ modo potest
præcipitari, *Col.* 4, 26. ulla regio, in qua modo frumenta
gignantur, *Col.* 6, Præf.

Modulator cantus, *Col.* 1, Præf.

Modus & mensura rebus adhibenda, *Col.* 1, 3. modus
in assumenda cultura tenendus, *Pall.* 1, 6. modus altitu-
dinis & latitudinis bipedaneus, *Col.* 11, 3. modus fundi,
iusta magnitudo, *Varr.* 1, 11. modi, quibus metimur rura,
Varr. 1, 10. modus amplius, *Col.* 11, 3. in eundem mo-
dum musti tantundem, *Col.* 12, 23. modum jugeri conti-
nens clivus, *Col. Arb.* 1. ad modum sextarii, i. e. *circiter*
sextarium, *Pall.* 8, 9. modis æqualibus, *Pall.* 11, 14. h. e.
mensuris. * bono modo, *Cat.* 5. *Formula solemn*is vim habet,
qua moderatio suadetur, & *ἐπιεικεια* quædam a summo rigore &
contentione pro temporis & hominum ratione aliquid remittens.

Mœstitia frigorum, *Col.* 7, 3.

Mœstitudinem novæ captivitatis consolari, *Pall.* 1, 26.

Molæ asinariæ, trusatiles, Hispanienses, *Cat.* 10 & 11.
Alcariæ e duro & aspero lapide, *Varr.* 1, 55. aquariæ,

R U S T I C U M.

Pall. 1, 42. & submitti & elevari possunt, Col. 12, 50. mola suspensa infractus sal, Col. 12, 52. 2, 11. mola primo oleo leviter esse debet suspensa, Pall. 12, 17.

Molaris lapis, Veg. 3, 49. *it.* Veg. 2, 28. *ubi, modicos admodum fuisse, apparet.* * molares dentes, Col. 6, 29.

Molarius asinus, Cat. 11. Varr. 1, 19. *sed molendarius etiam, vel molendinarius legitur.*

Moles. molibus ferarum India mirabilis, Col. 3, 8.

Molestiora loca, *ventosa, procellosa*, placidis oppon. Pall. 1, 6.

Molile rusticum, Cat. 10 & 11. *scapus vel manubrium, quo movetur mola, ut a libra librile: vel potius a moliendo. Itaque tria hic molilia sunt, ut & molæ.* Turn. 7, 22.

Molior. moliri terram, Col. 1, Præf. 11, 2. *idem quod terram ferro commovere*, Col. 11, 2. moliri opera, Col. 11, 2. aliquid sub divo, Col. 1, 8. * molitur morsus tumorem, Col. 6, 17.

Molitio agrorum folique, Col. 1, Præf. molitionem terrenam differre, Col. 11, 2.

Moliturm ervum, Col. 11, 3.

Mollis tempestas, Varr. 3, 9. mollioris generis bos, Col. 6, 2. mollissimus annus, Col. 10, 282. molle pecus, Col. 7, 3. *h. e. tectum, pellitum, Græcum, Tarentinum, de quo c. 4.*

Molliter affurgens collis, Col. 2, 2. mollissime devexus ager, Col. 1, 2.

Molybdæna, Veg. 4, 28.

Monitio cujusque officii, Col. 11, 1.

Mons Sacer in Hispania, Col. 6, 27. montes qui probentur *ad agricult.* Col. 2, 2.

Monstra noxia quo fumo prohibeantur, Pall. 1, 35. *vid.* Portentum.

Montani agri, Varr. 1, 6.

Monumenta scriptorum a me prius edita, Col. 10, Præf.

Mos non denegavit, ut, Varr. 2, 10. non exolevit tantum, sed occidit, Col. 12, Præf. mores occidit, Col. 8, 16. coeli & anni, Col. 1, Præf. salivati more, Col. 6, 9. *sæpe ita Scribon. hoc more, pro hoc modo*, Pall. 7, 2. morem præstationis recidere, Pall. 1, 1.

Moratae bene civitates, Col. 12, 3.

Morbosus servus, Cat. 2. morbosum pecus, Varr. 2, 1.

Morbus. morbi visi invisique, Cat. 141. morborum *causæ, signa, curatio*, Varr. 2, 1.

LEXICON

Mordacitas ex melle germen nucum exstinguit, Pall. 2, 15.

Mordicus interfecit perorigam equus, Varr. 2, 7.

(Moretum) oxyporum, *vid. lemma antiquum* Col. 12, 57. & *convenit Virgilii vel cujuscunque moreti descriptio. vid. Scal. ad finem illius poematis.*

Moritur hordeum, si in lutofo spargatur, Pall. 1, 6.

Mors. mortibus & poenis afficere, Col. 9, 11. mortem facere, *pro mortem afferre vel parere*, Col. 2, 2. *Magnis coquis hanc formulam defendit ad Ovid. in Ibin v. 148 Burmannus.*

Morsui venenato remedia, Col. 6, 13 & 17. ab angulo unde coeperit morsus, Veg. 4, 5. morsum claudere, Veg. 2, 33.

Mortarium ad farinam subigendam, Cat. 74. *fuisse hoc genus supellectilis planum, fundum certe planum ac latum habuisse, apparet ex Col. 12, 55. Hinc confirmatur observatio Jo. Rhodii ad Scrib. c. 111, p. 183, res in pilo tulas, tritas in mortario: quod Scribonii & aliorum auctoritate aut confici. Idem apparet ex locis, ubi ad alia ea vox transfertur, v. g. ad orbem cavum instar phialae circa arborem, Pall. 4, 8. Ita mortarium est ille alveus, in quo calx cum arena vel marmore minuto subigitur apud Plin. 36, 55 & Vitr. 7, 3. Mortarium in trapeto, Cat. 22. & ipsum mediocriter excavatum videtur.*

Morticinæ oves, Varr. 2, 9. volucres, Varr. 3, 2.

Mortifer ictus, Col. 6, 17. spiritus, Pall. 9, 9. mortifera quadrupedi scabies, Col. 6, 32. * mortiferus, Veg. 3, 4.

Morus. mori sanguineo cruore, Col. 10, 402. mori satio & cultura, Col. 5, 10. insitio, Pall. Inf. 127. diamoron, Pall. 10, 16.

Movent se gemmæ, Col. 11, 2. movere gemmas & corticem, Col. 4, 29. alvum, Cat. 114.

Mox proposueram, Col. 3, 20. *de tempore proxime superiore.*

si Muceat vinum, Cat. 148.

Mucorem Titu contrahunt penora, Col. 12, 4.

Mucosa proluvies, Col. 6, 7.

Mucro falcis, Col. 4, 25. * mucro magistri, Col. 10, 252. *stilus, graphium.*

Mucus. muci, Veg. 1, 3 & 10. mucorum qualitates convenit nosse, Veg. 2, 36. mucos per nares emittere desperat tympanitici bovis signum, Veg. 3, 27.

R U S T I C U M.

Mugil iners, Col. 8, 17.

Mula rhedaria, Varr. 3, 17. peperit, Varr. 2, 1. Col. 6, 17.

Mularis materies, Col. 6, 27.

Mulctantur boves iniquitate operis, Col. 2, 4.

Mulctra ut tractanda, Col. 7, 8. mulctra prohibere vacas, Col. 6, 21. & mulctra recens caseus, Col. 8, 17.

a Mulctu discrimen lactis, Varr. 2, 11.

Mulier a re divina excluditur, Cat. 83. mulieris officium & natura, Col. 12, Præf. mulieres firmæ, Varr. 2, 10. quarundam durities circa partum, *ibid.*

Mulinum genus ut creetur, Pall. 4, 14. mulini pecoris medicinæ, Col. 6, 38.

Mullus barbatus, Varr. 3, 17. muli *quidam* scribunt Col. 8, 17.

Mulomedicinæ doctrina, Veg. 1, Præf. ars collapsa, Veg. 2, Præf.

Mulomedicus mutilus sine diapente, Veg. 1, 16. mulo-
medicis adhibitis, Veg. 1, Præf.

Mulsei saporis liquor, Col. 12, 45. mulsea aqua, Col. 8, 7.

Mulsus, *a, um.* mulsæ (*aqua*) dulcior austeriorve ut fiat, Col. 12, 12. mulsū (*vinum*) in convivio datum, Varr. 3, 16. mulsæ pira, Col. 5, 10.

Multicavatus favus, Varr. 3, 16.

Multiformes nuces, Col. 7, 9.

Multinumi asini, Varr. 3, 17.

ex Multiplicatione effecta summa, Col. 5, 2. multipli-
catio frugum, Col. 3, 2.

Multiplicata octies, Col. 5, 1. multiplicatæ inter se sum-
mæ, *ibid.*

Multiplicabis latitudinis pedes cum longitudinis pedibus, Col. 5, 2. multiplicantur inter se duo latera, Col. 5, 2.

Mulus clitellarius, Col. 2, 22. de mulis Col. 6, 36. Varr. 2, 8. Pall. 4, 14. muli lupum occidunt, Varr. 2, 9. * mulus piscis, Col. 8, 17. *vid.* Mullus.

Mundata bacca, Col. 12, 50.

Munditias fieri, Cat. 2 & 39.

Mundus, *pro cælo.* declinationum mundi non ignarus, Col. 1, Præf. *add.* Col. 3, 1.

Munerarii, Col. 7, 2. *qui munera, ludos, spectacula parant populo.*

L E X I C O N

- Munia sua exsequentur, Col. 11, 1.
- Municipium Gadium, Col. 8, 16.
- Munimen ad imbres, Col. 3, 15. hortorum, Pall. 3, 14.
- Munimenta hortis exstruere, Col. 11, 3. lanarum conjunges, Veg. 2, 47.
- Muniri viam, Cat. 2. munibis, Veg. 1, 10.
- Munitionis genera plura, Pall. 1, 34.
- Murænæ flutæ, Siculæ, Varr. 2, 6. *add.* Col. 8, 16. rabiei obnoxia, Col. 8, 17. *Muræna Liciniorum cognomen, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.
- Murex. murices, Cat. 135. *ita definit in omiffis Popma:* frena ferrata asperrima, & clavi eminentes in collaribus canum.
- Murgentina vitis, Col. 3, 2. Murgentinum vinum, Cat. 6. *a Murgentia Siciliæne an Samnii?*
- Mûria dura, matura, cruda, Col. 12, 6. ea mustum ut condiatur, Col. 12, 25. in muria conduntur oleæ contusæ, Cat. 7. muria dura lavare alvum, Col. 6, 30. * *de vulgari sale*, Cat. 105. * muries, Cat. 88.
- Murinus color in asinis vulgaris, Col. 6, 37. in equis, Pall. 4, 13.
- Murra *pro myrrha fere semper apud Vegetium*, c. 8. 1, 42.
- Murrius collocutor, Varr. 2, 1, 3 & 8.
- Murta nigra, Cat. 125.
- Murteus color equi, Pall. 4, 13. murtea olea, Col. 5, 8. murteum vinum, Cat. 125. murteæ virgæ, Cat. 101. *vid.* Myrt.
- Murtus conjugulus Cat. 8 & 133.
- Murus, *pro aggere*, Varr. 1, 14.
- Mus araneus, *μυγαλῆ*, Col. 6, 17. pestis venenata, Veg. 3, 82. *add.* 3, 4 & Col. 6, 17. mures agrestes s. rustici ut necentur, Pall. 1, 35. ne vineam lædant, Col. Arb. 15. ex hortis ut profligantur, Pall. 1, 5. mures parit homus, Varr. 1, 8. * muribus cæcis, *pro cæciliis*, Veg. 3, 77.
- Musæ a poetis invocantur, Varr. 1, 1. Latæ, Col. 1, Præf. Musis amica silentia, Col. 10, 222. Musa modulante, Col. 10, 228.
- Muscæ ne vulnera infestent, Col. 6, 17 & 33. ne canum aures, Col. 7, 13.
- Muscarium, *pars setosa in cauda equi, Ruellius ind. Hippiatr. Sed pro ipsa cauda.* Veg. 4, 1, 2, 3 & 4.)
- Muscipulis opplere vineas, Varr. 1, 8.

R U S T I C U M.

Musco. muscantur arbores, *vid.* Emusc.

Muscosa prata, Varr. 1, 9.

Musculosa pectora, Col. 8, 2.

Musculorum tori, Col. 6, 29.

Muscus ruber, Cat. 6. musco obducta prata, Col. 2, 18. ad muscum necandum cinis, Col. 2, 18. Pall. 10, 10. muscus eradendus, Col. 4, 24. Pall. 3, 12. superponitur taleæ depactæ, Col. 11, 2. amputatis, Pall. 3, 18. *add.* Col. 4, 29. crura vitium devincta comprimit, Col. 4, 22. * muscus de vitice, Veg. 2, 47. * *an pro pure* Veg. 2, 48? *non puto: sed leg. mucus.*

Museum in villa, Varr. 3, 5.

Mustacei ut fiant, Cat. 121. Mustaceus *sive* mustaceum est libi genus, quod fit e farina siliginea musto conspersa, & decoquitur suppositis lauri foliis. Unde natum proverbium, lauream quærere in mustaceo, id est, ex rebus minimis captare famam. Cic. ad Attic. 5, 20: Cœpit laureolam in mustaceo quærere. Juvenal. 6, 203: Cœnam & mustacea perdas. Popma. *vid.* Mustei, & Bodæus a Stapel ad Theophrast. hist. plant. 3, 11. Schœtzg.

Mustarii urcei, Cat. 11.

Mustelæ vel Mustellæ ut arceantur, Pall. 1, 24. mansuetæ in carduetis, Pall. 4, 9. * pisces, Col. 8, 17.

Musteus fructus, Col. 9, 15. mustei, mustacei, Col. 12, 33. Pall. 11, 21. mustea mala, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 5, 10. *a celeritate mitescendi dicta eadem, quæ a sapore melimela, vult Plin. 15, 15. pira, Cat. 7. **

Mustum toto anno ut duret, Cat. 120. ut semper dulce tanquam recens permaneat, Col. 12, 29. quibus condituris adjuvetur, Col. 12, 19. aqua marina s. muria conditur, Col. 12, 25. ut curetur si uva nimio imbre compluta, Pall. 11, 9 *it.* 14. ne animalis immortui odore vitietur, Col. 12, 31. lixivum (lixivium), Cat. 23. Col. 12, 27. circumcidaneum, Cat. 23. tortivum, *ibid.* Col. 12, 36. * *cum vinum mustum dixit Cato 115, adjective videtur accepisse.*

Mutica spica, Varr. 1, 48.

Mutilus aries, Col. 7, 3. caper, mutila capra, Col. 7, 6. *h. e. sine cornibus.*

Mutina, Col. 7, 2.

Muto. mutat grex dominum, *de plena venditione*, Varr. 2, 2. neque ab hoc, quod mutaret Cossinius, Varr. 2, 11. mutetur tegula, Cat. 155. mutantur ære, vendantur, Col.

LEXICON

7, 9. 8, 5. 9, 1. pretio, Pall. 8, 4. * hoc mutant, Varr. 2, 2. i. e. differunt.

Mutuli, Cat. 158. Sic libri veteres, optime. Nam μυτῶλαι voce Græca appellantur pisces mollis testæ, qui sponte natura in arenosis proveniunt, quorum jus alvum subducit. Similiter censeo scribendum mytyli vel mutuli apud Plin. 9, 51 & 32, 9. Popma. * per parietem defixi, Col. 8, 9. columnis impositi, Varr. 3, 5. vid. Philandr. ad Vitruv. 3, 2. Schætzg.

Mutum instrumentum agri, Varr. 1, 17.

Μυγαλῆ, mus araneus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Myrappia pira, Col. 12, 10.

Myrrha Achaica, Col. 10, 173. s. Smyrnion, quod Dodonæo est hipposelinon, officinis Petroselinum Macedonicum: sed Fuchsio Ligusticum, vulgo Levisticum, in quo illi contradicitur a Dodonæo. Myrrha florentes horti Romani, Col. 3, 8. Troglodytis, Veg. 2, 22. restituta etiam 3, 70. secundaria, Veg. 4, 14.

Myrteolo crine virens, Col. 10, 238.

Myrtinum oleum, Pall. 2, 17.

Myrtites vinum, Col. 12, 38. myrtite, Pall. 2, 18. 3, 27 & 31. 13, 2.

Myrtus conjugulus albus, & niger, Cat. 8. ejus species tres, Cat. 133. genera duo, Col. 12, 38. seminaria, Pall. 3, 23. in baccis legendis quid observ. Col. 12, 38. ex baccis myrti oleum, Pall. 2, 17.

Mytia frugifera, Col. 3, 8. terra in ea densa, Col. 1; Præf.

Μῦθος de Actæone, Varr. 2, 9.

Myxa feri & inferi quando soleat, Pall. 3, 25. Prunorum genus est in Syria Damasco monte nata, familiare Italiae tempore Plinii, quem vide 13, 5. Ad lumbricos commendat ad Scribon. Rhodius p. 214. Add. Porta villæ 5, 22. Schætzg.

N.

N. S. i. e. numi singuli, Cat. 14. Sed forte leg. IIS. h. e. numi duo cum dimidio, qui est ipse sestertius.

Nævia olea, Col. 5, 8. 12, 48.

Næviana pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Nævius Pollio pede longior, quam quisquam longissimus, Col. 3, 8.

Nais formosa, Col. 10, 299.

R U S T I C U M.

Nantes, *vid.* No.

Napææ nymphæ, Col. 10, 264.

Napinæ, Col. 11, 2.

Napi satio & cultus, Col. 2, 10. 11, 3. Pall. 8, 2. 9, 5. napus ut conditur, Col. 12, 54. in rapum vertitur, & *vice versa*, Col. 2, 10. Pall. 8, 2.

Narcissi comæ, Col. 10, 297. gladiolus, Col. 9, 4.

Nardinum oleum, Pall. 4, 9.

Nardum Gallicum, Col. 12, 20. nardi Celtici tantundem, Pall. 11, 14. folium, Col. 12, 20.

Nares. per eas medicina infunditur, Col. 6, 5. Veg. 1, 27. * velut nares foramina in puteo, Pall. 9, 9.

Naryciæ picis, Col. 10, 386. Narycium *Locrorum oppidum* Plin. 4, 7, *ubi pix optima a piceis arboribus colligebatur; unde Virgil. Georg. 2, 438, Naryciæ picis lucos laudat. Adde & Plin. 14, 20. Schættg.*

Nascor. nascens annus, Col. 11, 3. nascituri regis signum, Pall. 7, 7.

Nassiterna, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 22. *Turnebo 7, 22 vas aquarium, inde nomen invenit, quod tres nasos habeat: alii a nassa deducere malunt. Sed haud paulo melius Jac. Perizonius nassiternam comparat cum Nassica, quem in veteri numo observavit: cui adjicimus Nasson in libris Livii pro Naso, Insula, Syracusarum parte. Porro docet Perizonius, a nasitus vel nasutus nasiternam formari, ut a cista cisternam, ac simpliciter nasatum vas, sive ansatum significari. Locus est Animadvers. histor. c. 9, p. 373. Bene reliqua: sed nasum non de ansa intellexerim in hac re, verum de canali vel tubulo adeo affixto, cujus ope effundi commodius liquor, vel transfundi potius, queat.*

Nasturtii semen pullis datur, Varr. 3, 9. satio & cultus, Pall. 2, 14. nasturtia dira, Col. 10, 231.

Nasus. in naso introit polypus, Cat. 157.

Natalis & ingenita sterilitas, Col. 3, 7.

Natio, quod nascitur, Varr. 2, 6.

Nato. natant radices summa parte terræ, Col. Arb. 6. natantes, pisces, Col. 10, 203.

Natura divina, *Deus*, Varr. 3, 1. suas dotes dedit regionibus, Col. 3, 8 & 9. naturam novam ab arte fieri, Pall. Inf. 26. natura hæc vivax, *h. e. animal*, Varr. 3, 14. naturæ orgia, Col. 10, 219. * natura qua feminæ sunt, Varr. 2, 4. naturæ foramina habet lepus alio alius plura, Varr. 3, 12. * natura submissa erit, *penis flaccidus*, Veg. 2, 53.

L E X I C O N

si natura jumento excedit, Veg. 3, 9. natura, qua min-
gunt, Veg. 1, 61. 3, 15.

Naturali saxo, Col. 7, 16. naturalium rerum latebras scru-
tantes, *Physici*, Col. 9, 2. naturalia desideria, Col. 6, 24 &
27. naturales exitus, Col. 6, 30. * naturalia, *naturales exi-
tus*, præcludere, Col. 8, 5. loca naturalia, *eadem*, Col. 8,
7. * naturalia equæ, Col. 6, 27. capræ, Col. 7, 7.

Natus alius ager male, alius bene, Varr. 1, 6. male na-
ta farmenta, Col. 4, 24. Pall. 3, 25. nati, *de agnis*, Pall.
8, 4. ne capra natum pascat, Varr. 1, 2. iratorum amore
noxam trahit equa, Col. 6, 27.

Navalia avium, Varr. 3, 5.

Navigabile flumen, Col. 1, 2.

Nausea ut discutatur, Col. 6, 34. nausæ libido veniet,
Cat. 156.

Nauseantibus suis remedium, Col. 7, 10.

Ne. utique ne minores, *pro non*, Varr. 2, 4. * quod ne,
Col. 5, 11. * ne *separatum & præpositum* interrogat. ne quid
præterisset, Varr. 2, 9: tentandi, ne quid hesterni ha-
beant in gutture, Col. 8, 5. ne omne januas suas egredia-
tur examen, Pall. 1, 39. inspicias, ne aliquam fracturam ha-
beat, Veg. 2, 55. ne complurium generum? MS. Lips.
Col. 3, 19. Dolia multa ne fient Cat. 1. ac ne de iis aliqua
significetur, Col. 3, 7. *Cum videam, viris non indoctis inso-
lens videri, ut ne separatim positum interrogationi serviat, adeo
quidem, ut de emendandis illis auctorum locis cogitent, ubi ita
ponitur, juvat uno loco proponere, quæ adhuc observavi ejus
formæ exempla. Plautus igitur Aul. prol. vers. ult. Credo au-
rûm inspicere vult, ne surreptum fiet, h. e. sitne surreptum.
Id. Capt. 1, 2, 24: Visam, ne nocte hac quidpiam turbave-
rint, h. e. turbaverintne. Id. Pseud. 1, 2, 71: Ne illi audeant id
facere, h. e. illine audeant. Terent. Andr. 4, 4, 45 ex fide ca-
stigatissimarum editionum, quam deferere nobis non videbatur de-
buisse Bentleyus: Audivi jam omnia. Ah ne tu omnia? h. e.
tunc omnia audisses. Adjiciendum illud Cic. Tusc. 5, 15:
Videamus, ne ut acervus ex sui generis granis, sic beata
vita ex sui similibus partibus effici debeat? itemque pro So-
mo sua ad Pontiff. c. 53 ex S. Cro, ne id sacrum esset? Ho-
rat. Sat. 1, 2, 102, 103. Quintil. 5, 7, 13 &c.*

Neapolis Sardinia, Pall. 4, 10. Sardinia etiam alias me-
minit 12, 15.

R U S T I C U M.

Nebulæ ut discutiantur, Pall. 1, 35. nebularum noctes, Pall. 1, 3.

Nebulosus ager, Cat. 6.

Nec dum, *nondum*, Pall. 4, 10. Col. 12, 55. nec non nihil est etiam, Col. 1, 3. nec minus, Col. 8, 4. 12, 47 & 51. nec non *concessivæ vim intendis* Varr. 1, 4. nec non etiam, *itemque*, Varr. 2, 1. 2, 10. 3, 16. Sic Et etiam. ut urina nec ubi consistat, Varr. 2, 2. *add.* Col. 2, 2.

Necessaria foetura, *utilis*, Pall. 8, 4.

contra Necessitatem, *pro vulgari illo*, in casu necessitatis, Pall. 1, 34. in qua necessitate, Veg. 2, 47. *ut nostri, in welcher Noth.* ex aliqua necessitate, *morbo*, Veg. 3, 4, 32 & 85.

Nefrendes porculi, Varr. 2, 4.

Negligit siccitates hortus, Pall. 1, 34.

Negotiosi agricolæ, Col. 9, 2.

Negotiatio pecuaria, Col. 8, 1.

Nemeturica pix, Col. 12, 20, 22 & 24. *ubi in Liguria confici traditur. Et sane inter Alpinos populos, in inscriptione tropæi Alpium Plin. 3, 24, commemorantur NEMENTURICI: ab his, puto, nomen, ut Brutia, Narycia. Diosc. 1, 92 laudat inter resinas τὴν ἀπὸ Γαλατίας τῆς πρὸς Ἀλπεσι.* Nementuricorum; seu Nemeturici potius dicendi sunt, non habeo, qui præterea mentionem faciat. |

Nemorense mel, Col. 9, 4.

Nemorosus arboribus locus, Col. 2, 2.

Nepæ occasus, Col. 11, 2. frons exoritur, Col. 11, 2. nepa medius occidit, Col. 11, 2. spicula dira nepæ, Col. 10, 57. *recte de scorpione interpretatur Pius. ipse hoc ordo postulat. cancrum plane non significare, confirmat Bochartus Hieroz. 2, 4. Sed ad cancrum nimis aperte videtur pertinere Sammo. 199: Viventisque nepæ sumatur lumen amicum, h. e. oculus cancri.*

Nepeta silvestris, Col. 7, 5. 12, 7. *quæ*

Nepita, Veg. 1, 42. *vocant botanici calamintham, (quasi tu pulchram mentham dicas) pulegii odore.*

Nepotes in vite, *palmitum novi palmites*, Col. 4, 10 & 28. nepotum fructu gravis vitis, Col. 3, 6. nepotes fundere, enatos decerpere, adimere, Col. 4, 6. nepotibus liberare palmites, Col. 4, 24. orbandus pampinus, Col. 4, 29.

Neptuni filii e Menalippa, Varr. 2, 5. Neptunum clauferunt, Col. 8, 16. Neptuno non cedit de piscatu Lucullus, Varr. 3, 17.

LEXICON

Nequam hostus, Varr. 1, 24. ex Cat. 6. frugifero *oppon.* Col. 3, 10. * nequissima passio, Veg. 3, 23.

Neque non, Varr. 1, 9. neque non præterea, Varr. 1, 5. neque non etiam, Varr. 3, 3. vaso aheneo neque nucleis ad oleum non utatur, Cat. 6. neque adjuvant & mel consumunt, Varr. 3, 16. * neque satis factum est, *pro non*, Cat. 141. * neque, *pro ne quidem*, Col. 3, 21.

Neria olea, *vid.* Nævia.

Nerva Licinius, Varr. 2, 4.

Nervorum intentio signum cruditatis in bubus, Col. 6, 6.

Nescitur vis pruinarum, Pall. 11, 4, nesciat facere, Col. 11, 1. *h. e. ne faciat.*

Νησσοτροφεῖον, nēstotropheum, Varr. 3, 11. Col. 8, 15.

Neutrum relativi relatum ad res. Varr. 1, 1: Rebus, quæ non arbitror pertinere &c. *Ita alias quoque Varro.* 2, 1, ex his rebus, quæ inviolata ultro fert terra. *add.* 1, 31. 2, 2 & 9. 3, 3. de hoc ornithone, quod, 3, 5. *vid.* Res & Synesis. *Plura id genus dabit Perizon. ad Sanct. Minerv.* 2, 9, 4. 4, 4, 80 & 84. *itemque Coriis ad. Sall. Jug.* 41.

Nexu civium occupari, Col. 1, 3. *vid.* Civ.

Ni, *pro ne prohibendi.* Rem divinam ni faciat, Cat. 143. ni calvus fiam, Varr. 1, 37. *it.* 2, 1 *in quibusdam edit.*

Nidor deusti cimicis, Col. 6, 18. *de fæore animalis in oleum delapsi*, Pall. 12, 20.

Nidus, *h. e. unius scrofæ progenies*, Col. 7, 9.

Niger Turranius, Varr. 2, Præf. *sed tamen Niger in Turranii (hortos ad villam) abit*, Varr. 2, 11.

Nigrantes oculi, Col. 8, 2. Pall. 4, 9. nigrantia cornua, Varr. 2, 5. Col. 6, 1.

Nigruerunt baccæ, Col. 12, 48.

Nihil agendo male agere discunt homines, Col. 11, 1. nihil enim aliud (*agitur*) quam objicitur esca, Col. 8, 9. nihil dubium est sæpius translatum esse, Col. 3, 14. 6, 18. nihil dubium est, quin, Col. 3, 9. 5, 3 & 5. 12, 2.

Nimbus arbore decussa pluens, Col. 10, 164.

Nimietati siccitatis debet aliquid humoris opponi, Pall. 4, 10. nimietatem sanguinis prohibet, Pall. 6, 7. nimietate pabuli lasciviunt, Col. 6, 24. inter omnes nimietates temperamentum tenere, Pall. 2, 13.

Nimius. nimia admodum ubertas, Col. 4, 21.

Nisi, *pro sed.* nisi tanquam allium, Cat. 48. *Ita nisi prius*

R U S T I C U M

dato bibere, Cat. 89. *add.* Col. 2, 22. eadem omnia facito, nisi alio modo fingito, Cat. 77. nisi calicem pertosum cavum habeat, Cat. 81. ita, uti spiram, nisi sic fingito, Cat. 83. *Similiter Plautus Stichus*: Miror quid fiet, nisi ut periculum fiat: visam, quid velit. *Terent. Hecyra*: Quid egerint inter se, nondum etiam scio, nisi sane curæ est, quorsum evenit hoc fiet. *Cic. lib. 13. Epist.* De re nihil possum judicare, nisi illud mihi certe persuadeo, te talem virum nihil temere fecisse. *Popma.* * nisi si, Varr. 2, 9. Col. 2, 18. 4, 29 & 33. *Plura Heinsf. ad Ovid. Her. 4, 111.*

Nitere, Cat. 1. *sanum, pinguem esse.*

Nitidare ferramenta deterfa, Col. 12, 3.

Nitrata aqua, Col. 12, 55. Pall. 12, 1.

Nitrum caulibus adpersum virorem servat coctis, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. *Hinc exiit illud epigrammatistæ*: Ne tibi pallentes moveant fastidia caules, Nitrata viridis brassica fiat aqua. *Plinius*: In coquenda brassica nitrum viriditatem custodit. *Apitius quoque inquit*, ut omne olus smaragdinum fiat, cum nitro coquatur. *Olus autem smaragdinum pro virenti possum est, a virore smaragdi, qua gemma nihil est viridius.* *Beroald.* Alexandrinum, Veg. 2, 28. * nitri s. nitrii an semen? Veg. 3, 59.

No. nandi velocitas, Col. 8, 15. nantes volucres, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. nantium greges, Col. 8, 14. *h. e. anserum.* nantium visu sedatur dolor intestinorum, Col. 6, 7. Veg. 3, 3.

Nobilitat auster vites, Pall. 1, 6. *h. e. gustum illis nobilem conciliat.*

Nocenter armata gallorum crura, Col. 8, 2.

Noceo. nihil nocebitur ei nocturnis roribus, Col. 2, 10. * ne noceantur ova, Pall. 1, 30. *h. e. ladantur.* Sic noceri gelu, Pall. 1, 35. semina fabæ non noceri herbis, Pall. 12, 1. nullum fructum noceri, Pall. 1, 35. *ut quidem vult ex MS. Barthius.*

Noctu ponere castra, *h. e. pernoctare*, Varr. 3, 2.

Noctua suspenditur contra grandinem, Pall. 1, 35. noctuæ aucupium, Pall. 10, 12. cor remedium adversus fornicas, Pall. 1, 35. *Eadem*

Nocturnæ volucres crucifixæ, Col. 10, 349. *Servat hunc morem nostra ætate Germania, ubi videas passim portis venatorum affixas passis alis vel nocturnas aves val rapaces.*

Nodare vites, Cat. 32.

Scriptæ. R. R. Vol. IV.

T.

L. E X I C O N

Nodosum corpus musculorum densitate, Pall. 4, 13.

Nodus vitis, *radices*, Pall. 4, 7. * *pro genicula ponitur is*, unde *internodia dicuntur*, Col. 4, 29.

Nola ad Rufri maceriam, Cat. 135.

Nomades γαλακτοπόται, Col. 7, 2.

Nomen perdit vinum, Cat. 25. i. e. *cum bonitate famam quoque*. nomina multa Romanis ab utroque pecore imposita, Varr. 2, 1. nomina brevia imponenda canibus, & quæ sint usitata, Col. 7, 12. * nomen foenerator cum debitore facit, Col. 3, 3. nomina vel optima non appellando fiunt mala, Col. 1, 7.

Nomenclationis aucupio studiosos demorari, Col. 3, 2.

Nomentana regio illustris, Col. 3, 3. Nomentanae vites, Col. 3, 2.

Νομοφύλακες, *magistratus*, Col. 12, 3. *Postellus de Republica Athen. c. 6. Sigonius de Republ. Athen. 4, 3. Alias dicebantur ἐπίσκοποι, s. morum inspectores, de quibus vide Raphaelium annot. ex Xenoph. ad 1 Petr. 2, 12. Schætzg. Νομοφύλακας vocare possis, quos sapienti consilio videmus in quibusdam civitatibus constitutos Fiscalium nomine, quorum illud princeps munus est, ut videant, pareaturne vel legibus vel edictis principis. Laudat Cicero Gracos, de Leg. 3, 20, apud quos νομοφύλακες creantur: nec hi solum literas (tabulas legum) sed etiam facta hominum observabant, ad legesque revocabant.*

Non nemo, Varr. 2, 11. non nihil, Col. 1, 3. non solum (*non*) Col. Arb. 18. non spernendus auctor, Col. 1, 1. si id non, Varr. 3, 11.

Noningenti, *nongenti*, Col. 5, 2.

Nonis modo diebus — reliquis septem, Varr. 2, Praef. ad Normam adstringat cervicem jumenti, Veg. 2, 40.

Normata ciconia, Col. 3, 13.

Nostra urina, *humana*, Col. 5, 9.

Nostrates gallinae, Col. 8, 2. nostras ulmus, Col. 5, 6. nostratis cunilæ, Col. 9, 4.

Notam pecori pice liquida imponere, Col. 7, 9. * quæcunque vini nota, Col. 12, 19. huic notæ vini, Col. 12, 23. *opponitur* omne genus vindemiæ. vini nota parum firma, Col. 12, 37. optima, Col. 12, 19. diversæ notæ stirpes, Col. 3, 21. secundæ notæ vitis, Col. 3, 2. tertiæ vel quartæ, Col. 3, 20. tres aut quatuor notas condituræ totidem musti amphioris experietur, Col. 12, 21. nota gle-

R U S • T I C U M.

chonites vini, Col. 12, 35. notæ myrtæ compositio, Col. 12, 38. Sic de conditura olivæ, Col. 12, 47. notæ viridis oleum, Col. 12, 50. primæ notæ (*pressuræ*) oleum, Col. 12, 50. secundæ notæ mel, Col. 9, 15. primæ notæ acerrimum acetum, Col. 12, 17. cujuscunque notæ caseum, Col. 12, 57. alterius notæ pisces, Col. 8, 17. saxatilis notæ, Col. 8, 17.

Nothi pulli, *e diversi generis parentibus nati*, Col. 8, 2.

Notitia. quæcunque in notitia sunt, Veg. 4, 28. notitia quid sibi hic velit, notitiam equidem non habeo.

Noto. notabimus candidis signis, Pall. 3, 9. notanda est atramento, Col. 8, 11.

Novacula decerpito summam cutem raporum, Col. 12, 54.

Novalis, ubi satum fuit ante, quam secunda aratione renovetur, Varr. 1, 29. in novali pabulum nascitur, Varr. 2, Præf. novale, *non aratum, graminosum*, Col. 6, Præf. novales mundæ, Pall. 2, 10. puras reddas loca pingua, Pall. 1, 6. novalia culta, Col. 2, 2. *vid.* Restibilis.

Novelli juveni, Varr. 1, 20. Col. 6, 1. novellæ vineæ, Varr. 1, 31. vites, Pall. 6, 2. 12, 2.

Novembris descriptio & opera, Col. 11, 2.

Novenarius numerus, Varr. 2, 1.

Novenæ partes, Varr. 2, 1.

Novissime *post* postremum, Pall. 12, 22.

Novus locus, Col. 11, 2. post novam pluviam ferantur rapæ, *h. e. paulo post pluviam*, Pall. 9, 5. novum ver, Col. 1, 2. *incipiens*.

Nox. noctes nebularum, Pall. 1, 3. noctu *vid.* *suo loco*.

Noxæ dedere, Col. 1, Præf. noxam contrahere, Col. 6, 27. capere, Col. 6, 2. cepit in opere, Col. 11, 1. concipere nimio labore pressum, Col. 12, 3. *h. e. morbum*.

Nube nova feritur, Col. 10, 420. nubis imago speculo excepta eam fugat, & quomodo, Pall. 1, 35.

Nubifugo borea, Col. 10, 288.

Nubigenæ Phryxi, Col. 10, 155. Nubigenæ *interpretare, non, geniti ex nube, sed ex Νεφέλης, (matre Nephele) quæ Latine sonat, nubem. Ex significato dictionis Græcæ vox Latina composita. Hinc Ovidius Helles Nepheleidos dixit. Athamas filius Æoli, frater Crethei, genuit Phryxum & Hellen, ex Nephele uxore. Pius.*

L E X I C O N

- Nubilarium, Varr. 1, 13. Col. 1, 6. 2, 21. Pall. 1, 36.
 Nubilare si coeperit, Varr. 1, 13. nubilatur (*aër*) Cat. 88.
 Nubere se cupiet plantis, Col. 10, 158.
 Nuceæ fibulæ, Cat. 31.
 Nucleis feruntur tuberes, Pall. 10, 14.
 Nugatorii boves, Varr. 2, 5. *abjecti & viles. Al. jugato-*
rii. Sed nugatorios confirmat Col. 3, 8, cum Liguriam par-
vis jumentis insignem ostendit.
 Nullus melior cibus, quam, Pall. 4, 11.
 Num. haud facile dixerim, num illa expeditiora sint?
 Col. 11, 1.
 Numæ rustica progenies, Col. 8, 16.
 Numantinus, Col. 8, 16.
 Numelli (*al. numellæ*) *tigna utrinque cavata vel excisa*
constringendæ cervici, Col. 6, 19. numellis induere pecus,
 Col. 7, 8. *A Græco νομή, pascua, dictum suspicatur Beroaldus.*
 Numen. de Numine sacro poeta, Col. 3, 21.
 Numeratio æris exigitur, Col. 1, 8. 11, 1.
 Numero, *statim*, Varr. 3, 16.
 Numerosus hortus, Col. 10, 6. *amplus, laxus, in mul-*
tas areas definitus. numerosum pectus equi, Col. 6, 29.
 numerosa femina equi, Col. 6, 29.
 Numerus vertendi foli, Col. 4, 5. numerum unius ca-
 nis obtinent bini catuli, Varr. 2, 9. *vid. Procedo.* nume-
 rum reddit domino curator avium, Varr. 3, 5. in eo nu-
 mero, *h. e. in hoc genere*, Varr. 1, 19. numero aliquo ha-
 beri a domino, Varr. 1, 17.
 Numidia fervens provincia, Col. 3, 12. Africa, Col. 1,
 Præf. Numidiæ solum, Col. 2, 2.
 Numidicæ gallinæ, Col. 8, 2 & 12.
 Numisianæ vites, Col. 3, 2. 12, 43. uvæ, Col. 12, 43.
In Lipsf. MS. aliquando Numitianæ, aliquando Numisianæ.
 Nuncubi, *num alicubi*, Varr. 3, 2. & *ut vult Ursinus*
etiam 2, 5.
 Nundinæ, Col. 1, Præf. ut frequentandæ, Col. 11, 1.
 Nutricationes seminum, Varr. 1, 44.
 Nutricatus herbæ, Varr. 1, 47 & 49. de nutritu peco-
 ris, Varr. 2, 1.
 Nutricius Romuli & Remi Faustulus, Varr. 2, 1. nutri-
 cio sinu recipere, Col. 3, 13.
 Nutrico. nutrire foetum, Varr. 2, 4. nutricantur agni,
 Varr. 2, 2. sole, Varr. 1, 23.

R U S T I C U M:

Nutritum vinum, Col. 12, 21 & 30.

Nutrix. nutrices bonæ, Col. 6, 24. 8, 5.

Nux. nuces calvas, Avellanas, Prænestinas, Græcas, Cat. 8. hornotinæ, Cat. 17. ardentes, Col. 12, 5. nucis insitio, Pall. Inf. 163. nuces ut servantur, Pall. 2, 15. ad Avellanæ nucis magnitudinem, Veg. 3, 52. *add.* 3, 66. *sæpe ita Scriboni. vid. Rhodius.* Græcæ satio & cultura, Col. 5, 10. Arb. 22. usus ejus adversus muscas in canibus, Varr. 2, 9. flos nocet apibus, Varr. 3, 16. nux Græca *s.* Tarentina ut fiat, Col. 5, 10. Arb. 22. nuci juglandis satio & cultura, Pall. 2, 15. 3, 25. nuces sapinæ, Col. 12, 5.

Nymphis insidiæ hic nullæ, Col. 10, 278.

Nysæa per juga Bacchi, Col. 10, 221.

Nysie Bacche, Col. 10, 248.

O.

O literæ orbiculus, Col. 6, 5. *Beroaldus conjiciebat, tanquam lituræ ductus &c.*

Obæрати, Varr. 1, 17.

Obcæcatus cupidine, Col. 6, 36. obcæcata ignorantiae tenebris ratio, Col. 3, 7. *h. e. argumentum, quod non intelligitur, ut passim cæcus, surdus.*

Obcæco, obcæcantur fossæ, Col. 2, 2.

si Obdormierint frigore maxillæ, Veg. 3, 47. *vid. In dormio.*

Obducere, Pall. 1, 11. *est trullissare, corium, lorica inducere. Ita Vitruv. 7, 3: parietes quam asperrime trullissentur — subarescente iterum ac tertio inducatur.*

Obdurescere, Cat. 50.

Obeo. obibit hoc opus, Col. 4, 24. 12, 3.

Obesant avem, Col. 8, 7. *Edita primæ, obescant: quas probat Beroaldus.*

Obesus adipibus bos, Col. 6, 2. obesa illuvies, Col. 7, 10. *de porcis, sine respectu ad pinguedinem. Hinc naris obesa homines forte dicti.*

Objectaculum, Varr. 3, 17.

Objectu montis, Pall. 1, 5 & 17. crepidinis, Col. 8, 17. nisi objectu aliquo defendantur, Pall. 12, 7.

Objicere cibum porcis, Varr. 2, 4.

Oblaqueato oleam, Cat. 29. *vet. editt. ubi alii ablaquea-*

L E X I C O N

to: itemque, Col. 2, 15. *Ita etiam Isidorus 17, 5 in ipsa definitione. Et possit sane alicui in mentem venire, an non oblaqueare sit verius. Significat enim lacum circum vel versus radices facere, quæ potius præpositionis ob, quam tñs ab, vis est. Oblaqu. habent MSS. Col. Arb. 5 ter. it. cap. 6 aliquoties. it. c. 10. ubi etiam lacusculi mentio fit, a quo oblaqueatio dicta videtur. Denique oblaqueatio etiam est in Kalendar. Rustico Farnesiano Mens. Sept.*

Oblectamenta deliciarum, Col. 8, 8.

Oblidere foetus, Col. 7, 3.

Obligare manipulos, Col. 11, 2.

Oblinio. oblinire luto, Col. 12, 44. taleas, Col. 5, 9. vasa, Col. 12, 15.

Oblinitis vasis includere, Col. 12, 39. *vid. Lino. Allino.*

Oblino. obleverunt se visco accipitres, Varr. 3, 7. ne oblinantur septa capræ, virgultis oportet substerni, Varr. 2, 3. *ita catulis cavet Varr. 2, 9. Hinc*

Oblita ora urceolorum, Col. 12, 16. *Sed*

Oblita nocendi Persica, Col. 10, 408.

Obluctari herbis pertinaciter, Col. 8, 14.

Obmovere, Cat. 141.

Obnoxia falcibus, *noxia*, Col. 2, 18. * obnoxia est vitis procellis, Col. 3, 1. *h. e. noxam ab illis sentit.*

Obolus, *pondus hippiatricum*, Veg. 3, 12.

Obriguit frigore, Col. 4, 32.

Obroboratio, Veg. 3, 85. *vid. Robur, Roborosus.*

Obrumpi rimis *verbum videtur non contemnendum in MS. Leid. pro abrumpi*, Pall. 1, 19. *quin etiam Varroni restitutum velim*, 3, 10, *ubi legitur, abrumpunt collum.*

Obruere, *serere*, Col. 11, 2 & 3. obruitur beta semine, Col. 11, 3. * obruit olivam oleum, Col. 12, 47.

Obscœnus cruor, Col. 10, 360. *de sanguine menstruo.*

Obsequium tentare, Col. 6, 27. obsequia feminae sollicitat, Col. 6, 37. *venereum verbum.*

Obsequor. obsequitor bubulcis, Cat. 5. obsequentissima curæ mortalium Italia, Col. 3, 8.

Obserere campum octo modiis, Col. 2, 9. obseritur iugerum V modiis, Col. 2, 11.

Obseri virgultis, Varr. 1, 14. obserunt exitus ferarum ramices, Col. 9, 1.

ex Observatu, Varr. 2, 7.

Obsessus frutetis ager, Col. 3, 11.

R U S T I C U M.

Obsidiantur prodeuntibus apibus, *insidiantur*, Col. 9, 14.

Obsidio curatoris excipiuntur apes protinus, Col. 9, 9.
obsidia pestis, Col. 9, 7. ne obsidiis hominum aut insidioforum animalium diripiantur, Col. 8, 2.

Obsoleti purpurei coloris salix, Col. 4, 30. obsoletior color, Col. 2, 11.

Obstipæ sues transversa capita ferunt, Col. 7, 10. obliquum *iis* caput in incessu *a Plinio* tribui, *hic observat Beroald.*

Obstrigillare, Varr. 1, 2.

Obstringere viminibus, Col. 4, 29.

Obstupefcunt potantes apes, Varr. 3, 16.

Obterit infantem bos, Varr. 2, 5.

Obtinebit, *h. e. apertum & vulgo creditum erit*, Varr. 2, 1.

Obtruncatio totius vitis, Col. 4, 49. *de eadem re*

Obtruncatur superficies vitis, Col. 4, 29.

Obturare, *de spissamento*, Col. 12, 48. * obturato, *oblinito*, Veg. 3, 62. * obturariet, Cat. 154.

Obviare grandini, Pall. 1, 35. vermibus, Pall. 4, 10.

Obumbrata glebis germina adversus gelicidia, Pall. 12, 1.

Obvolutatus, Veg. 3, 4. *pro Columellæ obluetatus.*

Occalluere mores, Col. 8, 16.

Occatio, rusticis pulveratio, Col. 11, 2.

Occator, Col. 2, 13.

Occatoria opera, Col. 2, 13.

Occidens æstivus, Col. 1, 6.

Occidionem gregis prohibens, Col. 7, 5. ad occidionem perducere, Col. 4, 17. interimere, Col. 9, 15.

Occipit fervere, Cat. 156.

Occipitium vindemiatoris videre, Varr. 1, 8. occipitio frons prior est, Cat. 4. *vid. Frons.*

Occo. occare, Varr. 1, 29 & 31. per farritores, Varr. 1, 29. occare, *h. e. operire*, Pall. 6, 4. *vid. Pet. Victor. V. L. 2, 24 & 34, 12.*

Occulcare, Cat. 49. Varr. 1, 13.

Occupare pecuniam, Col. 1, 8. 11, 1. occupant jugerum seminis modii quinque, Col. 2, 9, 10, 11 & 17. *vid. Impleo, Obsero, Satisfacio.*

Occurrere ante imbres, *de præcoquis ficis*, Pall. 4, 10. quæ non occurrimus [facere], *occupavimus*, ἐφθάσαμεν, Pall. 9, 7.

Ocimi, plantæ, satio & cultura, Col. 11, 3. mira natura, Pall. 5, 3. 11, 11.

L E X I C O N

Ocinum pabulum bubus, Cat. 27. ii. 54. ocinum pabulum, & ocimum hortense unde dicta? Varr. 1, 31. Ocinus ut ταχινός. Sed Græci etiam ὄκινμος. Ocimum esse pabuli genus, ocinum plantam odoratam, vult Bodæus ad Theophr. 7, 3, p. 75. (laudante etiam Burm. ad Samon. 441.) Ocimum pabulum, & ozimum plantam odoratam placet Pio ad Col. 10, 391. frustra, credo, ambo; certe contra Varronem. Herba odorata, ὄκινμος Græcis, vulgo Basilicum. Certe Dioscorides 2, 171, ὄκινμον suum scribit.

Octingenarii greges, Varr. 2, 10.

Octobris descriptio & opera, Col. 11, 2.

Octogenaria fistula, Pall. 9, 12.

Octogenæ oves, Varr. 2, 10. iugera, Varr. 1, 19.

Octogessimus annus, Varr. 1, 1. octogesima pars, Pall. 11, 14.

Octoginta modios, Col. 11, 2. pondo, Col. 12, 51.

Octonaria fistula, Pall. 9, 12.

Octonos porcos, Varr. 2, 4. culleos, Col. 3, 3.

Oculati gemmis pluribus furculi, Pall. 4, 1.

Oculus. sub oculis domini esse, Col. 9, 5. oculi præsentis domini, Col. 3, 21. oculorum vitia in bubus ut curentur, Col. 6, 17. cicatrices ut sanentur, Col. 6, 33. oculi tensi in morbo equorum, Veg. 1, 4. * oculis mentis velut acrioribus intueri, Col. 9, 8. * oculi conniventes florum, Col. 10, 259. * oculus gemmans, Col. 4, 24. oculi vitium fructuarii, Col. 3, 18. prorepentes digito decutiuntur, Col. 11, 2. oculis inseritur ficus. *Hi oculi supra terram. Jam * radicum etiam quarundam sunt oculi.* Oculos germinationis suæ aperit asparagus vulsus, Pall. 4, 9. add. Col. 11, 3. Pall. 3, 23. *ubi gignendi oculos vocat.* harundinis oculos disponito, Cat. 47. Sic Cat. 6. Varr. 1, 24. Col. 4, 32. ii. Arb. 29. Plin. 17, 33: Seritur bulbo radicis, quem alii oculum vocant.

Ocimum, Ocynum, vid. Ocimum.

Odoribus quibus condiri defrutum soleat, Col. 12, 20.

Odoramenta condiendis vinis, Col. 11, 2.

Odorat & colorat mella crocus, Col. 9, 4. * odorantur advenientem canes, Col. 7, 12.

Oenanthe, in lemmate Pall. 7, 11. conditura mellis ex flore labruscæ, quæ & ipsa Oenanthe dicitur. vid. Geop. 5, 17, & ibi Needh. Plin. H. N. 23 pr. Salmas. de homon. kyl. Jarr. c. 29. Schætzg.

R U S T I C U M.

Œnomeli ut fiat, Pall. 11, 17.

Ofellæ Puteolanæ, *lemma ad Cat.* 162.

Offæ sordidi panis, Col. 8, 17. ex massa fici proculcatæ, Col. 12, 15. quibus aves saginantur, Col. 8, 7. turundas vocat Varro. in offas volutantur exiguas caricæ tunfæ, Pall. 1, 30. offas librales adipis, Pall. 4, 12. de passo facies farinae, Veg. 1, 36.

Offendere. columba quid offendit, Varr. 3, 7. *h. e. laborat morbo, vulnere e. i. g. a.*

Offensa, offensio *proprie*, Pall. 4, 12.

Offensæ guttis apes, Varr. 3, 16.

Offerre partes fabricæ congruis partibus, *h. e. plagis calli obvertere*, Pall. 1, 12.

Officina cohortalis, ὀφινθῶν, Col. 8, 3, 4 & 5. officinæ cecariorum, Col. 8, 17.

Officio. officere alteri ab sole ac luna & vento, Varr. 1, 7.

Officium istarum rerum suscepit, Col. 12, 4. cum officio, Col. 2, 15. officiis singulis sui præpositi magistri, Col. 1, 8 & 9. 11, 1.

Offigere furcas circumquaque, Cat. 48.

Offringere est iterare, Varr. 1, 29 & 32. glebas, Col. 2, 11.

Offula carnis, Varr. 2, 4. Col. 12, 53. panis, Veg. 3, 5. in offulas brevissimas redacta farina, Pall. 1, 29. *add.* Veg. 3, 45.

Ogyges rex Thebas ædificavit, Varr. 3, 1. caraclysmos Ogygi, *ibid.* Ogygium *quidquid antiquum.* Eustathius ad Dionysii periegesin v. 417 — Ὀγύγιος ἡ τοῖς παλαιῖς. Scholiastes Sophoclis ad Philocteten v. 141, κράτος Ὀγύγιον, τὸ ἐξ ἀρχῆς τιθέμενον κράτος. Δρυὶς Ὀγυγίης κοιλὰς, antiqua quercus excavata est apud Phocyliden v. 161, Ὀγύγιος ἄνδρως, homo priscae staturæ, apud Heliodorum Æthiop. 10, 25. Plura dabunt Tzezēs ad Lycophr. v. 1220, Etymologicum magnum, Barth. ad Stat. Theb. 5, 510, & Spanh. ad Callim. hymn. Jov. v. 14. Schættg.

Οἷστροι apum, Col. 9, 14. Pall. 6, 10.

Olea prima omnium arborum, Col. 5, 8. quali agro ferenda, Varr. 1, 24. Col. Arb. 17. Pall. 12, 5. quando & quomodo, Cat. 61. coll. 28. Varr. 1, 41. Col. 5, 8 sq. quercus viciniam ferre nequit, Varr. 1, 16. Col. Arb. 17. cito ut crescat, Cat. 43. quando ablaqueanda, Pall. 11, 8. ut inferenda, Cat. 42. Pall. 5, 2. Infit. 51. ut putanda, Pall. 12, 4. fructum si non ferat, ut curanda, Cat. 93. Col. 5,

L E X I C O N

9. laborans ut tractanda, Col. 11, 2. Pall. 4, 8. olearum
feminaria, Pall. 11, 8. *Hucusque olea arbor est.* * *Pro bacca.*
Genera octo, Cat. 6 & 7. genera X, Col. 5, 8. *conf.* Pall. 3,
18, & *Macrobius* 2, 16. *Nos apud nostros hæc nomina deprehen-*
dimus; loca ipsa sub suis cujusque literis indicavimus: Albiceria,
Algiana, Cercitis vel Circitis, Colminia vel Cominia seu Cul-
minia est, seu denique Culminiana vel Colminiana. Licinia vel
Liciniana, Luteola, Murtea, Nævia al. Neria, Orchitis s.
Orchis aut Orchas adeo, Pausea vel Posea, Radiolus, Ra-
dius, Regia, Rhodia, Sabina, Sallentina, Sergia vel Ser-
giana, Conditiva, Cat. 6, non peculiare & unum genus, sed
quæcunque condiri servarique possunt, quod monuit etiam *Turn.*
25, 19. dilectus, quæ optima, Col. Arb. 17. tempestivæ
oleæ, & caducæ conduntur, Cat. 58. albæ ut condian-
tur, Cat. 117. ex alba olea acerbum fit oleum, Col. 11,
2. olea pendens venire qua lege solita, Cat. 146. ut le-
gatur, Cat. 144. oleam cogere, stringere, verberare, Cat.
141. cogendæ oleæ quæ paranda, Cat. 31. *add.* 64. quo-
modo legenda, Varr. 1, 55. oleam faciundam locare, Cat.
145. olea esui ut condatur, Varr. 1, 60. promenda ut sit,
Varr. 1, 66. ex olea fructus duplex, Varr. 1, 55.

Oleagineum seminarium uti fiat, Cat. 48. oleaginea fe-
mina, Varr. 1, 40. vitis, Col. 3, 12.

Oleaginæ taleæ, Cat. 45. oleagino colore, muco similis,
Veg. 2, 17.

Olearis cellæ descriptio, Pall. 1, 20. taleæ novissima po-
sitio, Col. 11, 2.

Olearius modius, Cat. 144 & 146. olearii diligentes, pe-
ritissimi, Col. 12, 50. oleariæ rei quæ prospicienda, Cat.
3. cellæ quæ opus sint, Cat. 13. *add.* Col. 1, 6. 12, 50.
olearia vasa, Col. 12, 50.

Oleastellus, Calabrica oliva, Col. 12, 49.

Oleaster, Col. 8, 10. infelix ne renascatur ex oliveto
incenso, Pall. 5, 2. sterilis fœcundat olivas, Pall. Inf. 53.

Oleitas, Cat. 144. ubi facta est, Cat. 68. *utuntur eodem*
verbo Minut. Felix 17, 9, & *Mamertinus in Grat. act. Juliani*
c. 22.

Oletum, Cat. 1. quali agro conferendum, Cat. 6. ut in-
structum esse debeat, Cat. 3 & 10. Varr. 1, 18 & 22. oletum
altissime miscere, Cat. 61. *vid.* Olivetum.

Oleum in tabulato an crescat, Cat. 64. Col. 12, 50. ut
fiat, Col. 12, 50. Pall. 12, 17. ubi servetur melius, Pall.

R U S T I C U M.

12, 21. ut purgetur sordidum, Pall. 12, 19. rancidum ut curetur, Pall. 12, 21. ne animalis immortui odore vitietur, Pall. 12, 20. odoris horrendi ut emendetur, Pall. 12, 20. primum quando fiat, Pall. 12, 4. acerbum *f. æstivum*, viride, maturum, Col. 12, 50. acerbum & viride, Col. 11, 2. viride ut fiat, Cat. 65. Pall. 11, 10. majoris pretii est, Col. 12, 50. *Add. Plin. 13, 27. 23, 4. Suet. Cæsar. 53. quos laudat Rhod. ad Scrib. 244, p. 319. oleum cibarium*, Col. 12, 50 & 52. ad unguenta, Col. 12, 52. Chamæmeli, Pall. 7, 10. olei floris 3 unc. Veg. 4, 11. oleum gleucinum, Col. 12, 51. Hispanum, Pall. 8, 9. Liburnico simile, Pall. 12, 18. irinum, Veg. 3, 24. laurinum, Pall. 2, 19. 12, 5. lentiscinum, Pall. 2, 20. liliaceum, Pall. 7, 14. myrtinum, Pall. 2, 17. e lauro, myrto, lentisco, Pall. 13, 2. nardinum, Pall. 4, 9. ordinarium, *cibarium*, Col. 12, 50. Romanicum, Cat. 146. *vulgare interpretatur Turneb. 10, 18, ex olea caduca & matura. rosaceum*, Pall. 7, 15. Veg. 3, 45. *A roseo distinguit Fortun. Scacchus elæochrysm. c. 25, quod illud additis aromatibus componatur, hoc ex solis rosis ad solem. Verum subtilitati reclamare usum, ait Rhod. ad Scribon. 227, p. 303. Sabinum*, Pall. 4, 9. Venafrum præstantissimum, Varr. 1, 2. violaceum, Pall. 5, 6.

Olfacere labra lacte, *h. e. adspargere, & sapore illo quasi imbuere*, Varr. 2, 2. *quemadmodum contra sapere de odore adhibet Plaut. Pseud. 2, 4, 47: Quid sapit? Resp. Hircum ab alis. Quem locum jam contulimus cum Plin. 17, 5, ubi crocum & terram sapiunt unguenta, & contra terra unguenta sapit, idque pro redolere a se poni ipse docet Plinius, qui etiam 17, 36 olfactricem vocat vitem, quæ saporem inimicum raphani fugiat. Quintil. 3, 1, 4, locum Lucretii 1, 934, 4, 11, ita habet: adspirant mellis dulci flavoque liquore, pro vulgato contingunt. Illud quoque Gifanius testatur esse in libris quibusdam. Nolo hic populares meos laudare, in quos jocantur vicini, cum, eos quatuor tantum sensus habere, dicant, qui odoratorum florum fasciculum nominant eine Schmecke. Sed illud observasse non injucundum fuerit, etiam apud LXX ὁσφρανδῆνας de levi accessu filii ad ignem adhiberi.*

Olida bene vasa, Col. 12, 17. bene olidæ amphoræ, Col. 12, 38.

Olitor viridantibus hortis, Col. 10, 229. olitoris cura, Col. 11, 1.

Oliva plantari & legi a quibus debeat, Pall. 1, 6. condiri

L E X I C O N

quando & quomodo soleat, Pall. 12, 22. Col. 12, 47. varia, Col. 11, 2. nigra ut condiatur, Col. 12, 48 & 49. olivas conditui legere, Col. 2, 22.

Olivetum maritum, Col. 3, 11. oliveto seminarium ut paretur, Col. 5, 9. oliveta quando & quomodo instituantur, Pall. 3, 18. 11, 8. quando putanda, Cat. 44. sterco-randa, Pall. 11, 8. quibus instructa esse debeant, Varr. 1, 12.

Olivitas, Col. 12, 47. olivitatibus largissimis exuberare, Col. 1, 1. olivitate curantur dolia, Col. 12, 50. ante olivitatem præparanda, Col. 12, 50. olivitas media initium Decembris, Col. 12, 50.

Ollæ bibulæ aut male coctæ, Col. 12, 43.

Ollares uvæ, *vid.* Uva.

Olus atriplicis, Col. 11, 3. olufatrum, Col. 12, 7. olufatri *genit.* *Scrib. 193. it. Plin. 19, 62. & 12, 34. sed oleris atri,* Col. 11, 3. olus pullum, Col. 10, 123. * olus *κατ' ἐξοχήν, brassica,* Varr. 1, 16. * de rapis, Col. 2, 10. *scilicet ipsas radices intelligas, s. viride inde enascens.* olera ne a bestiolis infestentur, Pall. 1, 35. * oleris *dat. pl.* Cat. 149. Sic sirpiculique olerorum *Lucilius, laudatus Scaligerò ad Varr. 2, 2.*

Olympionicæ equæ, Col. 3, 9.

Olympus Deorum, Varr. 3, 16.

Olynthiæ fertilitas, Varr. 1, 44.

Olyssippo oppidum Hispaniæ, Varr. 2, 1.

Omphacomellis confectio, Pall. 9, 13.

Onager, ferus asinus, Col. 6, 37. Varr. 2, 6. ex onagro & asina muli, Pall. 4, 14.

Oncomata, *ὄγκωματα*, Veg. 2, 30. *h. e. tumores, ab ὄγκωται.*

Onerant viviradices rationem cultoris, Col. 4, 2. *add. 2, 9.*

* *Ὀρόγυρος* nobilitatus Argis, Varr. 2, 5.

Onus cibi hærentis exstinguit phasianas, Pall. 1, 29.

Onychina pruna, Col. 12, 10. *a colore unguium dicta; vid. Dalech. ad Plin. 15, 15. Schættg.*

Operæ pretium si sit, Col. 11, 3. operam justam reddentia jumenta, Col. 6, 3. operæ conducticiæ liberorum, Varr. 1, 17. operas plures conducere, Col. 3, 21. operarum ratio alibi alia, Pall. 1, 6. ut dividendæ, Col. 1, 9. opera una, duæ, decem, Col. 2, 13. 6, 3. proscinditur operis tribus, iteratur duabus, tertiatur una, Col. 11, 2. *ubi semper ad diem unum refertur. conf.* Col. 11, 2. opera una messoris experti, Pall. 7, 2. una opera puerilis, *h. e. unus puer opus facias*

R U S T I C U M.

uno die, Col. 11, 2. operis femineis aut puerilibus celebrabitur opus glandis legendæ, Pall. 12, 14. operæ quaternæ, Varr. 1, 18. operæ quot pro agri cuiusque modo desiderantur, Varr. 1, 18. Col. 2, 13.

Operaria vacca, Col. 6, 24. *aratro adhibita*.

Operarium diutius die eundem non habendum, Cat. 5. operarii quales parandi, Varr. 1, 17. ut excitandi, Varr. 1, 17. pro portione addendi vel demendi, Varr. 1, 18.

Operatus rebus venereis, Col. 12, 4. operata legibus juventæ, *menstruata*, Col. 10, 359.

Opercula, Col. 8, 8.

Operculati favi, Col. 11, 2.

Operculare dolia, Col. 12, 30. vasa, Col. 12, 15.

Operimenta decem, Cat. 10 & 11.

Operor. operari aliquid in falsa terra, Pall. 1, 6. * frequenter operatur flebotomia, *an passive?* Veg. 2, 40.

in Opertis quæcunque vexata sunt, Veg. 1, 56.

*Οφιούχος, Anguifer, Col. 11, 2.

Opifex rerum æternus, Col. 3, 10. opifices nobiles, Col. 2, Præf. apes silvestres magis opifices, Varr. 3, 16.

Opilio diligens, Col. 11, 1.

Opimare aves, Col. 8, 7 & 9. *it. obefare*.

Opimi boves altiles ad sacrificia publica saginati, Varr. 2, 1.

Opinionis nostræ sermonem habeto, Varr. 3, 17. opinionis ejus est Celsus, Col. 2, 12.

Opisthotonici, *vid. Epistomici*.

Opium Syrenicum, *ita vulg.* Veg. 3, 65. *h. e. ὁπὸς* Cyrenaicus, *lafer.* opium Hispanum, Veg. 4, 23.

Opobalsamatum collyrium, Veg. 2, 16.

Opobalsamum, Pall. 4, 9.

Opopanatum collyrium, Veg. 2, 16. *Sed leg. opopanax-catum.*

Opopanax, *succus panaces, saepe laudatur* Vegetio, v. g. 1, 45.

Oporothecæ, Varr. 1, 2. in oporothecen, Varr. 1, 59.

*Οπὸς κυρνωαῖος, Pall. 3, 29. *silphium.* * ὁπὸς pro coagulo, Varr. 2, 11.

Opperiri, *expectare*, Col. 2, 21. opperiri fortunam, Col. 3, 20.

Oppicare corticem, Cat. 120.

Opponere tritam brassicam, Cat. 157.

L E X I C O N

Optimates civitatis, Col. 12, 3.

Opto. optat vitis operiri, Pall. 1, 6.

Opulentant mensam dapibus, Col. 8, 1.

Opulus arbor, *aceris genus*, Varr. 1, 8. Col. Arb. 16. corno similis, Col. 5, 7. alit vitem, Col. 5, 6. Arb. 16. ejus satio, Col. 5, 6. *Glossario κισσόφυλλος. Sylb. Quo nomine apud nos appellari debeat, atque adeo, num apud nos vivat, disceptant herbarii. vid. Hard. ad Plin. 14, 1. no. maj. 3.*

Opus quæ sunt, Cat. 14. cum opus sunt, Varr. 3, 5. opus sunt minus multi boves, Varr. 1, 18. opus erit tibi epulum, Varr. 3, 2. quæ opus sunt pecori, Varr. 2, 10. opus est iis parvus cibus, Varr. 3, 14. * Opera nova plerique fortius auspicantur, quam tuentur perfecta, Col. 4, 3. opera rustica accommodanda sunt ad statum cœli, Col. 11, 2. operibus terrenis quibus diebus abstineant religiosiores agricolæ, Col. 11, 2. opus ubi maturius & ubi serius inchoandum, Pall. 1, 6. opera omnia mature conficienda, Cat. 5.

Orabus morbus, Veg. 3, 23. *non liquet.*

Oraculum Cretensis datum, Pall. 11, 14. Catonis, Col. 11, 1.

Orata Sergius unde cognominatus, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Oratores primarii, Col. 1, Præf.

Orbiculata mala, *rotunda*, Pall. 3, 25. Col. 5, 10. 12, 45. *a figura orbis in rotunditatem circumacti dicta vult etiam Plin. 15, 15. add. Jo. Rhod. ad Scrib. comp. 104, p. 174 sq. delicata fuisse apparet ex joco Cœli ad Cic. Epist. 8, 15 pr. Malis orbiculatis pasti videntur.*

Orbiculi, Cat. 3. olearii, Cat. 18. orbiculus dupondiarus, Col. 4, 30. *videtur in ponderibus fuisse massa ferrea vel plumbea orbis vel cylindri brevissimi formam habens. Sed locus ille est admodum obscurus.*

Orbile acutum, Varr. 3, 5. *Præclare ostendit Schefferus de Re vehic. lib. 1, cap. 6, orbile intelligendum esse extemam partem rotæ s. peripheriam. Illud orbile solet esse aliquantum extenuatum & acutum, quod usus hodiernus declarat. Possunt tamen etiam legi arcuatum, h. e. ex pluribus arcubus compositum, quas absides Græca voce vocamus, quibus carthi imponuntur ferrei.*

Orbis ablaqueationis, Col. 4, 4. *vid. Gyrus.* * orbem diversum petere, Col. 1, 3. orbem quendam continuæ fecunditatis sibi ministrat natura, Pall. 4, 10. * orbis ahe-

R U S T I C U M.

neos II cum mensis II conjungit Cat. 10; qui & 11 orbem aheneum unum refert. Videntur ad mensæ apparatus referendi. Certe Martialis ætas orbes in mensa habuit, aut forte ipsas mensas orbes vocavit. Vid. 2, 43. * orbes in trapeti instrumento, Cat. 135.

Orcae picatæ, Col. 12, 15. musti in Hispania fervore ruptæ, Varr. 1, 13.

Orchis olea, Col. 5, 8. Arb. 17. Pall. 3, 18. eadem

Orchita, ut condiatur, Col. 12, 47 & 48.

Orchitis, Cat. 6. a similitudine testiculorum (Gr. ὄρχις) dictam vult Serv. ad Georg. 2, 85. Male Orchades scribitur. Vid. Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 3, pag. 315. Schætig. Orchites ut condantur, Cat. 7. nigræ, Varr. 1, 60. in Orculam calcare manibus, Cat. 117.

cum Orco ratio habetur, Varr. 1, 4. ponitur, Col. 1, 3.

Ordeum, vid. Hordeum.

Ordinariæ vites, Col. 3, 16. semina, Col. 3, 13. ordinarium oleum, cibarium, Col. 12, 50.

Ordinatio instituta conservanda est, Col. 12, 3. sic Col. 4, 29 eam significat, quæ Palladio disciplina est.

Ordinata vineta, Col. 4, 27.

Ordino. ordinare locum vitibus, Col. 5, 3. ordinant vineam paribus intervallis, Col. 3, 13. ordinandi soli hortensis tempora, Col. 11, 3.

Ordo res pulcherrima, Col. 12, 2. quanta illius vis in arboribus disponendis, Varr. 1, 7. in ordines colitur plantata, h. e. ordinatim depacta, Pall. 3, 9.

Organum compositum, Col. 3, 13. * organum erectæ tribulæ simile, Col. 12, 50. Hoc organum intelligi puto ex eo machinarum genere, quo utuntur hodie ad aromata quædam comminuenda, frequentissime autem ad fabam Turcicam (Casseam) terendam, qui conus truncatus est, vel meta, striis helices imitantibus sulcata, matrici cylindricæ, & sulcis ad perpendiculum descendantibus striatæ inserta, ut grana, qua coni angustior pars spatium facit, injecta, circumactis illo rapiantur deorsum, & inter strias strigasque elidantur, ac demum, qua artissimum iter basis metæ præbet, expellantur.

Orgia naturæ, Col. 10, 219.

Oriens æquinotialis, Col. 1, 5. brumalis, Col. 1, 6. hibernus, Col. 1, 6.

Orientali arboris parte, Pall. 3, 17.

Origa si auriga, Varr. 2, 8.

LEXICON

Origanites vinum, Cat. 127.

Origani satio, Pall. 4, 9. 10, 13. herba grata apibus, Col. 9, 4. usus ejus ad olivas condiendas, Pall. 12, 22. contra formicas, Pall. 1, 35.

Oriuntur fundamenta ex loco depresso, Col. 1, 5.

Ornamenta bubus, asinis, Cat. 10, 11 & 135.

Ornata cupa, Cat. 22.

Ornatus trapeti, Cat. 22. publici, *de cœnis splendidioribus*, Varr. 3, 9.

Ornea frons, Col. 11, 2.

Ornithiæ venti, Col. 11, 2. *Dissensum scriptorum circa Ornithias ventos indicat, & componit Jo. a Wower de Polymath. c. 11, p. 84 sq.*

Ὀρνιθοβοσκείων, Varr. 3, 9.

Ὀρνιθῶν villæ, Varr. 2, Præf. 3, 3, 4 & 5. Col. 8, 1 & 3. Appii auguris *per jocum*, Varr. 3, 2. materteræ Varronis, Varr. 3, 2. ipsius Varronis, Varr. 3, 5. lucrifecerunt hoc nomen turdi, Varr. 3, 4.

Ὀρνιθοτροφεῖων, Varr. 3, 5.

Ὀρνιθοτροφία, cohortalis ratio, Col. 8, 2.

Orno. onare focum, Cat. 76.

Ornus. orni silvestres fraxini, Col. Arb. 16.

Orthocissi satio, Col. 11, 2. *si etymologiam videas, cum ipsum nomen non habeant herbarii, videtur τῇ χαμαίῳσιν opposita, & vel arboream omnem hederam in altum nitentem scilicet, significare, vel peculiare genus suo solo stans innixum trunco &c.*

Orthocola jumenta vel stillofa, Veg. 2, 54. *cum ob durum aliquem tumorem articuli rigent.*

Orthopnoicum jumentum, Veg. 3, 46.

Orti fontibus sapientiæ, Col. 1, 1. qui ex his (bubus) orti sunt, vituli, Varr. 2, 5.

Ortomici, Veg. 1, 38. *forte orthotonici, vel, quod nallim, orthopnoici.*

Oryges feræ, Col. 9, 1. *vid. Salmaf. ad Solin. p. 157, Ursin. anal. S. 2, 1, 21, Bartholi. de unicornu c. 10 sqq. Schætzg.*

Os, oris. ora lacus, ripæ, Col. 8, 15.

Os, ossis. sine osse ut nascantur cerasi, Pall. 11, 12. ossa Perfici quando & quomodo ponantur, Pall. 2, 15. 12, 7. duracinarum, Pall. 3, 25. dactylorum obruuntur, Pall. 11, 12. olivarum, Pall. 12, 17. ossibus & planta feritur ziziphus, Pall. 5, 4.

R U S T I C U M.

- Oscensis ager, Varr. 1, 57.
 Oscilla lupinorum, unde germen enascitur, Col. 2, 10.
 umbilicum vocari a Plinio, docet Beroaldus.
 Osseus culter, Col. 12, 45. cuneus, Col. 5, 11. Pall.
 3, 17.
 Officulare medicamentum, Veg. 4, 28.
 Offilago, Veg. 2, 22. quæ &
 Offulago, Veg. 4, 14.
 Offuosa loca, Veg. 2, 13.
 Ostendit idem milium, h. e. eandem naturam præ se fert,
 Varr. 1, 45.
 Ostentus soli ager, expositus, Cat. 6. Varr. 1, 24 & 25.
 Ostiæ in litore, Varr. 3, 2.
 in Ostiensi villa, Varr. 3, 2.
 Ostigo, morbus ovini pecoris, Col. 7, 5.
 Ostiolis munitos aditus, Col. 8, 14.
 Ostium. ostia aperire muribus ac formicis, de area rimosa,
 Varr. 1, 51.
 Ostrei testæ siccae tufæ, Pall. 1, 41.
 Ostrearum testæ, Veg. 2, 62.
 Otiosus fons, rapido oppon. Pall. 1, 37.
 Otium. otii pariter & negotii reddenda ratio, Col. 2, 22.
 Oves laudantur Varr. 2, 1. disciplina ovium, Varr. 2,
 2 integr. Col. 7, 2-5 integr. earum genera Altinates, Galli-
 cæ, Milesiæ, Col. 7, 2. Græcæ, sicut Asiæ vel Tarentinæ,
 Pall. 12, 13. Col. 7, 4 integr. pellitæ Tarentinæ & Atticæ,
 Varr. 2, 2. testæ ead. Col. 7, 2. quadratæ laudantur Col.
 7, 2. feræ, Varr. 2, 1. ne scabie ricinisve infestentur, Cat.
 96. medicinæ earum, Col. 7, 5. earum fructus qua lege
 venire soleat, Cat. 150.
 Oviarium. pecus, Col. 7, 6. oviariæ pecuariæ grandes,
 Varr. 2, Præf.
 Ovile pecus, Varr. 2, 2.
 Ovillum genus quæ pascua desideret, Pall. 12, 13. add.
 Col. 7, 2.
 Ovinii unde dicti, Varr. 2, 1.
 Ovum gallinaceum crudum devoratum, Col. 6, 4. Veg.
 3, 2. ova ut servantur, Col. 8, 6. minuuntur sale, Col. 8,
 6. servari & supponi ut debeant, Col. 8, 5 & 6. Pall. 1,
 27. animantur, Col. 8, 5. ovorum albus liquor medetur
 suffraginosis mulis, Col. 6, 38. ova ὑπνέμια, Varr. 2, 1.
 * ova plena mensuræ nomen, Veg. 1, 56. 4; 8. * ovum in
 Script. R. R. Vol. IV. V

L E X I C O N

Iudis Circensibus & Cereali pompa, Varr. 1, 2. *Vid. Salmf. ad Solin. p. 640, & Tertull. de Spectac. c. 8.*

Oxygala, Col. 12, 8. *Laudat Beroaldus Plin. 28, 9, & Galeni caseum oxygalacticum.*

Oxygarum, Col. 12, 57.

ex Oxymelli, Cat. 157. oxymelli superfunde, Col. 12, 56. ad oxymellis crassitudinem, Veg. 2, 48.

Oxyporum pretiosius, Col. 12, 57. *Condimentum ex aceto. vid. Comm. ad Apic. 1, 32, & 3, 18, ubi similis compositio habetur.*

Ozænæ asperiores, Veg. 1, 9. *Etiā 2, 49. 3, 22. ad pedes pertinere videntur. Et Hippiatr. Ruell. p. 113 a. proponitur quidem initio remedium Absyrti foedis narium ulceribus, quas vocant ozænas: sed deinde Eumeli medicamentum sub eodem titulo haud dubie ad pedes pertinet.*

P.

P. notat pondo. Sic casei P. II. S. h. e. pondo duo semis, Cat. 84. & P. — — h. e. pondo quadrantem, ibid. olei p. l. Cat. 22. h. e. pondo libram. casei recentis P. III, pondo tria, & paulo post P. S. pondo semis, Cat. 85. Ita etiam Cat. 158. vid. Pondo.

Pabularis vicia, Col. 2, 14. Pall. 1, 6.

in Pabulationem spurce versantur sues, Col. 7, 9.

Pabulatoria corbis, Col. 6, 3. 11, 2.

Pabulor. pabulantur aves, *cibum capiunt*, Col. 8, 15. * pabulandæ sunt fimo oleæ, Col. 5, 9.

Pabulum bubus ut parari darique debeat, Cat. 54 & 60. pabulorum genera & satio, Col. 2, 7 & 11. Varr. 1, 23 & 31. in pabulum conseritur vicia, Col. 11, 2. pabula viridia, Col. 7, 9. pabulum aridum, Cat. 30. hibernum, Cat. 149. ovibus, Cat. 5. * ut pabulum malorum fiat *leg.* Cat. 7, *pro uti stabilia mala fiant: quam veram esse lectionem facilius credet, qui usum nostrorum hic recognoscat. Igitur præter illud, pabulandæ sunt fimo oleæ, Col. 5, 9. nam eo quasi pabulo gliscit terra, Col. 2, 5. ut stercore velut pabulo absumptas vires refoveas, Col. 2, 14. saginata largioribus pabulis terra, Col. 2, 1. satiatum stercore solum, Col. 2, 10. add. 2, 14. vid. infra Saturo. pabula præbere novali, Col. 10, 84, ut humus alimento (fimi) pinguescat, Col. 2, 5. add. 2, 14. sic cibum arborum dixerit Lucret. 1, 354. & Plin.*

R U S T I C U M

17, 2. τροχὸν *Theophrast. de caus. plant. 3, 26. quin cibi ma-*
joris plantæ quædam, Varr. 1, 23.

Pactæ plantæ, a pangendo, Pall. 2, 14.

Pæan Delie, & Evie, Evie Pæan, Col. 10, 224.

Pædagogi agriculturæ, Col. 1, 1.

Pæminosa area, an grana? Varr. 1, 51. A pædore deri-
vat pæminosum Nonius. Jam pædor αὐχμὸς est in vet. glos-
sar. Porro in *Lexico Græco Latino veteri* αὐχμὸς est ἢ ἐν
τῇ γῇ ξηρότης. Hinc, credo, apparet vis nominis in hoc loco re-
ferenda, si quid video, ad aream h. m. ne æstu pæminosa sit
sit, in rimis ejus grana oblitescant, & rimæ recipiant aquam
&c. Pæminosa potest etiam esse ablativus absolutus.

Pæsti rosaria, Col. 10, 37. Pæstum urbs est Lucania ad
mare, circa quam bis in anno rosæ nascebantur, unde — biferique
rosaria Pæsti ap. *Virg. Georg. 4, 119. Nominat Pæstanum si-*
num & Pæstum oppidum *Pomp. Mela 2, 4. Inde Pæstanæ ro-*
sæ pro optimis, seu κατ' ἐξοχὴν pro rosis. *Ennodius Dictione*
8, p. 489: Industria fecit, quod Pæstaneas rosas dumeta
pepererunt. Rosaria & roseta Pæstana. *Ovid. Met. 15, 708,*
— tepidique rosaria Pæsti. *Ennodius Carm. 9, 146: Pæsta-*
nis pariter depingit terga rosetis. *Et ars Pæstana pro hortor-*
um & florum cultura apud *Strabum Galium in Hortulo præf.*
v. 2: — si quis Pæstanæ deditus arti. *Schæstg.*

Paginæ marmoreæ pavimentis impressæ, Pall. 6, 11.
Paginæ sunt lapides quadrati, quibus pavimentum tegitur. Sic
paginæ fundorum sunt partes, in quas agri dividuntur, apud
Isidorum de casis per literas p. 222 ed. Gæsi. Schæstg. Vid.
L. Pignorii Symb. epist. 18. Almel.

Πάγουροι, cancri marini, Pall. 1, 35.

Pala, Cat. 10. ferrato robore, Col. 10, 45.

Παλαίστρα • Varr. 2, Præf.

Palatini, qui montem illum incolunt, Col. 1, 3.

Palatum suave domini paravit ornithonas, Varr. 3, 3.
palato torpenti, Col. 10, 110. palata docta & erudita,
Col. 8, 16.

Palatus, a, um. palatæ & ligatæ vineæ, Col. 11, 2.

Palea unde dicta, Varr. 1, 50. palea vestitum granum,
Col. 2, 9. paleæ a frumento ut separentur, Col. 2, 21.
quæ optimæ, Col. 6, 2. hortis noxiæ, Pall. 1, 36. palearum
repositio, Pall. 1, 32. paleæ ex leguminibus, Col. 7, 3.
palea subrubra subalbicans gallorum laudatur, Varr. 3, 9.
paleæ ex rutilo albicantes, velut incanæ barbæ depen-

L E X I C O N

dentēs gallinaceis, Col. 8, 2. * *palea pro solea videtur posita a librario* Varr. 1, 23.

Palearia, *ut* foenilia, Col. 1, 6.

Palearibus boum a collo demissis, Varr. 2, 5. Col. 6, 1. larga & circa genua fluentia, Pall. 4, 11.

Paleatum lutum, *cum palea subactum*, Col. 5, 6. 12, 43. Arb. 26. *item* 12, 21.

Pales magna, Col. 10, 4.

Palilibus asses solvere, Varr. 2, 5.

Paliurus, Col. 7, 9. 11, 3.

Palladii rami, *oleæ*, Pall. Inf. 51. Palladia amurca, Col. 10, 353. *a Pallade oleæ inventrice.*

Pallidior fit ficus vetustate, *situm contrahit*, Varr. 1, 67.

Pallorem trahere, Col. 12, 41. capere, Col. 12, 50. exsaniare, Col. 12, 55. *Ita Vitruv. 6, 7 de bibliotheca*, Venti infundentes humidos spiritus pallore volumina corrumpunt.

Palmæ plantatio & cultura, Pall. 5, 5. 11, 12. *cum cannabi, lino, junco conjuncta*, Varr. 1, 22. *cf.* Col. 5, 5.

* palma unguentariorum, Cat. 113. *ad vinum odoratum.*

* palma campestris, Col. 3, 1. * palmam fert mel Siculum,

Varr. 3, 16. * palma in vite major flagello, unde etiam uvæ nascuntur, Varr. 1, 31. *add.* Col. 3, 17. 4, 15 & 24.

In palmam pendere discit vitis, Varr. 1, 8. *Est igitur palma hæc palmes, ubi vid.* * Palmas de cauterio accipit bos

paralyticus, Veg. 3, 41. *Notat vestigium formæ cauterii, ut postea stella, virgulæ. vid.* Palmula. *Compara illud Quinſil.*

Decl. 1: Manus palmare vestigium potest. Et paries sanguine palmatus.

Palmare, *i. e. materias alligare*, Col. 11, 2.

Palmares scrobes, Pall. 3, 24. 4, 10. palmaria spatia, Col. 8, 3. 11, 3.

Palmaria insula, Varr. 3, 5.

Palmes qui foecundus, Col. 3, 10. focaneus, Col. 4, 24. ultimus plurimum fructum affert *rel.* Col. 5, 6. ad pangendum qualis eligendus, Pall. 3, 9. palmitum duo genera, Col. 5, 6.

Palmeus. palmea sporta, Pall. 3, 27. palmeæ teges, Col. 5, 5. *cf.* Varr. 1, 22.

Palmipedale limen, Varr. 2, 4. *h. e. Crescentio interprete*, palmi unius supra pedem. Sic palmipedalis malleolus, Col. 3, 19. *quem eodem modo interpretatur Beroaldus.*

velut Palmulæ fiunt cauterio, Veg. 1, 28. *vid.* Palma.

R U S T I C U M.

Palo. palare & ligare vineas, Col. 11, 2. palandus humidus locus ad fundamenta, Pall. 12, 15.

in Palpebris aut auribus asinorum pili colorem sobolis variant, Pall. 4, 14. *de Linguae maculis h. v.*

Palumbus ut farciatur, Cat. 90. Col. 8, 8.

Palus oleastri, pini, querci, radicibus arborum infigitur fecunditatis augendae causa, Pall. 4, 8. 12, 7. palus de buxo, Pall. 2, 15. *vid.* Cuneus. palus e pertica, Varr. 1, 8. palo locum facere plantae, Pall. 3, 25.

Palustris ager, Col. 8, 14. palustres vineae, Col. 12, 21.

Pamphylia, Col. 11, 2.

Pamphylia profunde pascitur helops, Col. 8, 16.

Pampinacea cripa, Col. 12, 20. *vid.* Cripa.

Pampinarius palmes quis, Col. 5, 6. pro frugifero ponendus non est, Pall. 3, 9. pampinaria virga, Col. 3, 10. pampinarium farmentum, Col. 3, 10. pampinariae materiae, Col. 4, 24. pampinaria farmenta, Pall. 3, 15. Col. Arb. 3. Col. 4, 11.

Pampinatione frequenti detrahenda supervacua, Col. 4, 6. quae ejus tempestivitas, Col. 4, 6, 7 & 28. Pall. 6, 2. prima, Col. 11, 2.

Pampinator, Col. 4, 10 & 27. 5, 5.

Pampino. pampinare quid, Cat. 33. Varr. 1, 31. pampinatur salix, Col. 4, 31. velut pampinare *de aliis arbusculis*, Col. 5, 10. pampinandi modus, Col. 5, 5. regula, Col. Arb. 11.

Pampinus qua parte ferax, Col. 3, 17. pampinis vitem spoliant, Col. 11, 2. pampini racemarii, Col. 3, 18.

Panas biformes, Col. 10, 427.

Panax ut feratur & colatur, Col. 11, 3. panacis radices, Col. 6, 5. panacem medicam lacrima, Col. 10, 103. (*ille est opopanax*) *add.* Col. 11, 3. panacis Syriaci, Veg. 3, 56. *Quid fuerit disputantem vid. Salmas. ad Solin. p. 899 sqq.*

Pancturus furculos, Pall. 3, 9.

Pandataria insula muribus infesta, Varr. 1, 8. turturum & coturnicum ferax, Varr. 3, 5.

Pando, *as.* ne pendentur onere perticae, Col. 4, 16.

Pandere ficos & poma, Col. 2, 22. uvas in sole, Col. 12, 39.

Pangere, & depangere, Col. 11, 3. malleolos, Col. 3, 3. pangitur litera in cera mucrone calami, & herba in terra cuspidis farculi, Col. 10, 252. ad pangendum qui eligendi

L E X I C O N

palmites, Pall. 3, 9. panguntur vetere farmento, Col. Arb. 3. pangenda vitiaria maleolis quam recentissimis, Col. 11, 2. panguntur in seminario ipsa poma, Pall. 2, 15. cum panxeris taleam, Col. 11, 2.

Panici satio & cultura, Col. 2, 9. Pall. 4, 3. **panicum pinsitum**, Col. 2, 9.

Pantulejus Parra, Varr. 3, 5.

Papaveris satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 10, 13. **papaver anetho jung.** Col. 10, 314. **cereale papaver**, *ibid. vid. Cereale.*

Paphie lactuca, Col. 10, 193. **Paphios thyrsos**, Col. 10, 370.

Papiliones ut enecentur in alvearibus, Col. 9, 14. Pall. 4, 15. 5, 8.

Papilla uberis, Col. 9, 11. * *papillæ fontibus forte melius conveniunt, quam mammillæ*, Varr. 3, 14.

Papulæ in pecore ut curentur, Col. 6, 31. **papulis æstivas prurigo**, Veg. 3, 71.

Papyri ligamen, Col. 6, 6. Veg. 3, 3. **papyro faciendum vinculum**, Pall. 3, 29. *cf.* Pall. 3, 33. **papyri usus ad fistulas**, Veg. 2, 13, 23 & 26. **papyrus candelarum purgata**, Veg. 2, 57.

Par. pari pondere, Col. 12, 51. **pari libra cum æquore maris**, Col. 8, 17. **paria facere cum rationibus domini**, Col. 1, 8. 11, 1.

Paracenterium, Veg. 2, 17.

Paracentesis, *παράκέντησις*, Veg. 1, 43. **in cura oculi**, Veg. 2, 17.

Paralyfin ex frigore sustinet stomachus, Veg. 3, 34. **patiuntur jumenta**, Veg. 3, 41.

Parastaticæ, Veg. 4, 1. *inter ossa equi.*

Parata messis, *matura*, Pall. 7, 2.

Parcere opera, Cat. 1, 1.

Paridius Veterensis, Col. 4, 3.

Paries. parietum tectura fortis & nitida ut fiat, Pall. 1, 35. **intra parietes continere**, Col. 12, 1.

pro Parietaria herba scribitur Paritaria aliquoties apud Veg. 9. g. 3, 65 & 67.

Parilia, festus dies, Varr. 2, 1. Col. 7, 3.

Pario. pariunt non omnia, Varr. 2, 1. **peperere poma ficus**, Pall. 4, 10. **pariunt ficus obrutæ in seminario**, Varr. 3, 41. **in pariendis colibus vires habet sarmentum**, Varr. 1, 32.

R U S T I C U M.

- Parma, Col. 7, 2.
 Paro. parare prædium, Cat. 1.
 Parotides, Veg. 2, 23.
 Parra Pantulejus, Varr. 3, 5.
 Parrhasius, Col. 1, Præf.
 Pars & species *synonyma*, Varr. 3, 3. a qua parte bonus appellatur, i. e. *qua de causa*, Varr. 1, 7. parti, *pro parte*, Varr. 3, 3. * partes priores agit, quod utile est, Varr. 1, 4. ad partes alium vocare, Varr. 2, 9. ad partes paratum venire, Varr. 2, 5. * partibus & paulatim præbere cibum, Col. 2, 3.
 Parta, *quæ peperit*, Col. 7, 4. *add. Scal. ad Varr. p. 223.*
 Parthenope docta, Col. 10, 134.
 Parthorum consuetudo in equis domandis, Veg. 1, 56.
 Partiaro, Cat. 16 & 137. *Videtur h. l. adverbium esse, per ellipsin τοῦ jure ortum, ut apud Apulej. Met. 9, p. 229: Cum uxore mea partiario tractabo, nec eriscundæ familiæ, sed communi dividundo formula dimicabo.*
 Participes agrestium operum, Col. 1, Præf.
 Particulatim mercari gregem, Col. 7, 6. vocare loca; Varr. 2, Præf.
 Partim *solitarium pro præsertim propter compendium aut notam librariorum poni videtur* Cat. 5 & 6.
 ad Partiones aptæ gallinæ, Varr. 3, 9.
 Partita in sex, Varr. 1, 37.
 Partura, *partus*, Varr. 2, 1.
 Parturit gramine solum, Col. 10, 10.
 Partus feminis appropinquat, Col. 8, 11. pecoris custodiri & adjuvari ut debeat, Col. 7, 3. a partu statim genitus asellus, Col. 6, 37. partu fructus utilis non est mulus, Varr. 2, 8. * partus sui desiderio laborat equa, Col. 6, 27. gemini familiares Afris & Ægyptiis, Col. 3, 8. * *partus de vite*, Varr. 1, 8. Col. 3, 10.
 Parum bonæ nutrices sunt, Col. 8, 5.
 Pascitant apes, Varr. 3, 16.
 Pasco. pascendi ratio triplex, Varr. 2, 1.
 Pascua uri quando soleant, Pall. 9, 4.
 Passer Petronius, Varr. 3, 2. * Passer piscis, Col. 8, 16. *vid. Rhombus.*
 Passionis dyfentericæ limus, Pall. 3, 31. hæc passionum genera, Veg. 1, 38 & *sæpe pro morbo.*
 Passus, pedes quinque, Col. 5, 1.

L E X I C O N

Passus, *a, um.* passæ uvæ ut fiant, Col. 12, 39. * passum (*vinum*) ut fiat, Col. 12, 39. eo uti licet ad conditum, Pall. 11, 19. de passo offæ, Veg. 1, 36.

Pastinacæ satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. genera duo, Col. 9, 4. pastinacæ agrestis semina, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Pastinationis ratio, Col. 3, 13. modus & mensura, Col. 11, 2. reditus, *h. e. viviradices, quæ venduntur*, Col. 3, 3. pastinatio emundata, inoccata, & æquata, Col. 3, 15.

Pastinator, Col. 3, 13.

Pastinatum suspensissimum, Col. 3, 13. de pastinato eximuntur viviradices, Col. 3, 3.

Pastino. pastinandi soli hortensis duo tempora, Col. 11, 3. mensura quæ sufficiat vineis, Col. 3, 16. pastinandus locus quomodo præparandus, Pall. 2, 13.

Pastinum, instrumentum bifurcum angustis faucibus, Col. 3, 18. * terra pastino & seminibus accipiendis parata: quando & quot generibus fiat, Pall. 2, 10. *Sed 3, 9 a scrobe & sulco distinguitur, estque fossum continuum.* effodi quando incipiat, Pall. 13, 2. pastini mensura, Pall. 2, 12. pastinorum latitudini studere, Pall. 1, 7. pastinum vineaticum ut conferendum, Pall. 3, 9. ad pastini similitudinem fodies hortum, Pall. 1, 34.

Pastio vel villatica vel agrestis, Varr. 3, 1 & 2. villatica & pecuaria, Col. 8, 1. pastiones laxæ, Varr. 1, 12. mutantur, Varr. 2, 2.

Pastores quot & quod genus habendi, Varr. 2, 10. pastor pavonum, Varr. 3, 6. columbarius, Varr. 3, 7. diligens, Col. 11, 1. pastorum cellæ, Col. 1, 6.

Pastoralis res, Varr. 2, Præf. scientia, Col. 1, Præf. ejus partes novem, Varr. 2, 1. vita, Varr. 2, 1. canis qualis, Col. 7, 12.

Pastoriciæ rei origo, dignitas, ars, Varr. 2, 1. pastoricia vita, Varr. 1, 2, *male legi pro pastoria vult Barth. ad Calpurn. ecl. 5, 105.*

Pastum exire, Varr. 2, 2.

nondum Patefactæ rosæ, Pall. 6, 17.

Paterfamilias in villa observare quæ debeat, Cat. 2. Col. 1, 7.

Paternæ notæ plerumque natis inhærent, Col. 7, 3.

Patescere, Pall. 12, 7. *de nucibus, antequam patescant. Varians lectio est putrescant. Nempe rumpuntur, cum putrescant.*

R U S T I C U M.

Patibula in torculari, Cat. 26. *vid. Popma de instrum. fundi c. 11. Apud Apulej. Met. 4, p. 146 sq. explicant seram s. vestem ligneum ostio occludendo. Schœtzg. Sed Turneb. 6, 23, binas scalas interpretatur, in axiculum unum capitibus suis conjunctas, diyaricatis ad inum cruribus, qualibus hodieque usus est, ubi simplices scalæ applicari non possunt.*

Patientia præstantes vites, Col. 3, 2.

Patina ærea, Pall. 1, 40. patinas fictiles, Col. 12, 43.

Patior. patitur hortus inimicum pulverem palearum, Pall. 1, 34. formicas arbor, Pall. 11, 12. vermes Persicus, Pall. 12, 7. marem femina, Col. 6, 24. * patimur horis tribus (*in eo statu esse*,) Col. 12, 47. * quantum fabæ patitur magnitudo, *h. e. quam magna est faba*, Veg. 3, 67. * *Passive usurpari (ut sinor) hoc verbum, Pall. 3, 24, observat Barth. sed non invenio in illo titulo nisi fest. 6, ubi consuetam significationem retinet. Interim ita accepisse hoc verbum recorder Lentulum ad Cic. fam. 12, 14: Quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, utile est reipubl.*

ex Patriis locis similibus, Col. 6, 2.

Patrare sementim, Cat. 54.

Pavescere ad tactum, Col. 6, 2.

Paviculis verberare, Cat. 91. condensare, Col. 1, 6. inculcare, expolire, Col. 1, 6. 11, 3. æquata area, Col. 2, 20.

Pavidi auditu, visu, boves, *h. e. ad audita, visa*, Col. 6, 2.

Pavimenta ædificii, Pall. 1, 9. ut fiant, Cat. 18. in solaris, Pall. 6, 11. 7, 8. 10, 15. testacea, marmorea, tessellata, scutulata, nigra, Pall. 1, 9. testacea superfunderé, Pall. 1, 40. pavimento testaceo suffuso, Pall. 1, 19.

Pavio. pavito, Cat. 18.

Pavita solida terra area, Varr. 1, 51.

Paulula. pila, Cat. 14. paululo. sale, Pall. 12, 22.

Paulum filiculæ, Cat. 158. triti salis, Col. 8, 5.

de Pavonibus Varr. 3, 6. Col. 8, 11. Pall. 1, 28. * **Ficellius Pavo**, Varr. 3, 2.

Pavonini pulli, Col. 8, 11. pavonina ova, Varr. 3, 9.

Pauperies terræ, Pall. 1, 19. foetuum ubertate foliorum compensata, Pall. 12, 9.

Paupertas certissima, Col. 12, 2.

Pausatum & requietum, Veg. 1, 38.

Pauseæ oleæ, Varr. 1, 60. jucundissimæ, Col. 5, 8. *vid.*

L E X I C O N .

Serv. ad Georg. 2, 85. ut condiantur, Col. 12, 47. ut epulis præparentur, Col. 12, 48. pausea acerba, Col. 12, 47. alba ut condiantur, Col. 12, 47.

Pausia eadem scribitur Pall. 3, 18. Col. 5, 8. Arb. 17.

Pausias pictor, Varr. 3, 17. *de eo Plin. 35, 11. 21, 2.*

Paxillo perforatum solum, Col. 4, 16.

Peccat vinum, Pall. 11, 14. peccando discere, Col. 1, 1.

Pectinibus spicam legere, Col. 2, 2.

Pectitæ lanæ, Col. 12, 3. *pectita tellus*, Col. 10, 94. *vid. Discrimen.*

Pecto. pectere ferro bicorni herbam, Col. 10, 148.

Pectorosæ aves, Col. 8, 2.

Pectunculi pisces, Col. 8, 16. *h. e. parvi pectines, quos in concharum genere numerat Plin. 9, 33.*

Pecua & homines, Varr. 2, 1. *pecua salva*, Cat. 141.

Pecuarium, a, um. Pecuarii Appuli, Varr. 3, 17. *athletæ*, Varr. 2, 1. *pecuarius canis*, Col. 7, 12. *pecuarii greges*, Varr. 2, 5. *pecuaria res*, Varr. 2, Præf. *quæstio*, Varr. 2, 2. *negotiatio*, Col. 8, 1. *pastio*, Varr. 3, 1 & 2. Col. 8, 1. * *pecuariae grandes aviariæ & equariæ*, Varr. 2, Præf. *nobiles*, Varr. 2, 1.

Pecuina assaria Jovi dap̄s, Cat. 132.

Peculiare aliquid in fundo pascere liceat præfectis, Varr. 1, 17.

Peculium unde dictum, Varr. 1, 2. Col. 6, Præf. *danda opera ut præfecti habeant*, Varr. 1, 17.

Pecunia unde dicta, Col. 6, Præf.

Pecus, oris. pecoris majoris & minoris species triuz; Varr. 2, 1. *pecorum atque agrorum cultus*, Col. 6, Præf. *in pecore parando & pascendo quæ observanda*, Varr. 2, 1. *pecus ut curandum villico*, Cat. 5. *charactere signatur*, Pall. 2, 16. *annuo delectu reparatur*, Col. 6, 22. *magistros quales desideret*, Col. 1, 9. *in pecore mactando quæ observanda*, Col. 12, 53. * *pecus Græcum, de ovibus*, Col. 7, 4. *ovillum, Tarentinum, hirtum, caprinum, mutilum, cornutum, raripilum, fetosum*, Col. 1, Præf. *volatile*, Col. 4, 8. *aquatile*, Col. 8, 17. *malum, mediocre, de apibus*, Col. 9, 8.

Pecus, udis. pecudis genus, de equis, Col. 6, 27, 30 & 34. *pecudes pro regionis coelique statu variant*, Col. 6, 1. *quædam culturis inimicæ*, Varr. 1, 2. *pecudum ferarum genera*, Varr. 2, 1.

R U S T I C U M.

Pedali spatio, Col. 4, 16. Col. Arb. 16. pedalis longitudo, Col. 4, 7.

Pedamen teres, Col. 4, 26. pedaminum prospiciendorum ratio, Col. 4, 30. pedaminibus annixæ vites, Col. 5, 4.

Pedamenta, quibus stat rectis vinea, Varr. 1, 8. quatuor generum, Varr. 1, 8. vestire, Col. 4, 1. in pedamentis fructus claudicat, Col. 4, 2.

Pedaneum rudus, Pall. 6, 11. *i. e. pedis crassitudinem habens.*

Pedestri sermone, Veg. 3, Præf.

Pedicino, & pedicinis duobus, Cat. 18. *vid. Popma de instr. fund. c. 18. eodem modo interpretatur Turneb. 7, 25.*

Pedicularis herba, Col. 6, 30.

Pediculi uvarum impicantur, Col. 12, 43. pediculis malorum pice ferventi merlis, Pall. 3, 25. picatis, Pall. 4, 10. pediculos Punicorum intorquent, Col. 12, 44.

Pedissequorum turba, Col. 1, Præf.

Pegasidum comites, Col. 10, 263.

Pelagici pisces, Col. 8, 17.

Pelagii pisces, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. greges piscium, Col. 8, 17.

Pelamis, Col. 8, 17. *Ex thynno nascitur cordyla, quæ a timo (πηλός) Pelamis incipit vocari, quasi lutaria, ac limosa: ubi annuum tempus excessit, appellatur thynnus. Beroald.*

Pelasgi solum mutarunt, Col. 1, 3. e Græcia in Sabinos venerunt, Varr. 3, 1.

Pellectus vitiis animus, Col. 11, 1.

Pellicio, Col. 12, Præf.

Pellicius. pelliciae tunicae, Pall. 1, 43.

Pelliculant vas operculatum, Col. 12, 46. pelliculare opercula, Col. 12, 39. pelliculentur vas contextum, Col. 12, 46 & 56.

Pellis corpori adhæret in coriagine, Col. 6, 13. pellibus manicatis prohibentur rigora, Col. 1, 8. 11, 1. vestitæ nationes, Varr. 2, 11. pelles aureæ unde dictæ, Varr. 2, 1.

Pellitæ oves quæ, Varr. 2, 2.

Peloponnesii, Varr. 2, 6.

Peloponnesos, Varr. 2, 5.

Pelusiana mala, Col. 5, 10.

Penates Deos adorare, Col. 1, 8.

Pendens olea qua lege veneat, Cat. 146. vinum, Cat. 147.

Pendigines, Veg. 2, 44 & 55. *Pendigo est collectio puris & corruptæ carnis inter nervos & commissuras. Sed apud Arno-*

L E X I C O N

bium contra gentes lib. 6, p. 201 Mair. redditur per compagem & commissuras. Ego vero puto, etiam ibi vitium intestinum & occultum significari: o utinam liceret in simulacri alicujus medias introire pendigines! idem dicit ac paulo post, ubi non videtis, inquit, spirantia hæc signa — putredinis modo carie relaxari — sub istorum simulacrorum cavis, stelliones, forices, mures, blattasque lucifugas nidamenta ponere atque habitare. Spurcitias huc omnes — conducere &c. Sunt igitur, ut dixi, pendigines cava occulta & vitiosa, ut in vivo corpore apud Vegetium, ita apud Arnobium in statuis.

Pendulus arbuttis, Col. 10, 229. pendula loca, Col. 2, 18:

Penetrabili luce splendida grana, Pall. 10, 17.

Penetrabit ad medullam, Col. 4, 8.

Penicillo detergitur, Col. 12, 18. *Sed penicello calido vaporare oculum, Veg. 2, 17. add. 3, 71. vid. Pinnicillus.*

Penitus radices agere, Col. 3, 11.

Pennæ rigentes mundationi aptæ, Pall. 12, 8.

Pensata iis portionibus, i. e. appensa, Col. 12, 51.

Pensilia promi ut debeant, Varr. 1, 68. in pensilibus junctis servantur quædam poma, h. e. tanquam pensilia, Varr. 1, 59. *Nimirum substantive ponitur utroque loco, ut in Priapejis. Conf. quæ disputamus de Carnario. * pensile horreum, Col. 1, 6. 12, 50.*

Pensiones ut exigendæ, Col. 1, 7.

Pensiuncula fœnoris reliqua, Col. 10, Præf.

Pensum operis sui peragere, Col. 3, 10. pensum absolvimus, Varr. 2, 2.

Penus. penoribus loca & vasa quæ ac qualia comparanda, Col. 12, 4. ne situ mucorem contrahant, Col. 12, 4. ut conserventur innoxia, Col. 12, 4. *Sunt igitur ipsa Salgama, & quæ in penuaria cella servantur.*

Penuria ubi est arborum, Col. 7, 9. pabuli, Col. 6, 24. acciti, Col. 12, 17. penuriam temporum sustinere, Col. 9, 14. penuria operarum, Col. 4, 6.

Per distributive sumtum, ut per amphoram vini, Pall. 3, 31. binos per arborem qualos, Pall. 4, 8. * per nomina citare, Col. 11, 1. * per ortum caniculæ, Col. 2, 21.

Peracta bruma, Col. 11, 3.

Perædificatæ domus, Col. 4, 3.

Peræquare colleos septenos, Col. 3, 3. jugera, Col. 3, 3. denas amphoras, Col. 3, 9.

Peragitare mustum, ne quid subsederit, Col. 12, 19. 12.

R U S T I C U M.

sa spatha, Col. 12, 20 & 24. rutabulo, Col. 12, 24. lignea radícula, Col. 12, 46.

Perambulare multas terras, Varr. 1, 2.

quoad Perarescat herba, Varr. 1, 49. peraruit solis afflatu, Col. 4, 24.

Peraridum solum, Col. 5, 11.

Perbibere, Cat. 130. medicamina, Col. 7, 4.

M'. Percennius Nolanus monstravit, quo pacto cypresseta feri oporteat, Cat. 151.

Percensere, *unum post alterum in manus sumere*, Varr. 1, 50.

Percipiunt diligenter lanas villici, Col. 12, 3. percipere segetum usum, Col. 1, Præf. succum, Col. 11, 3. iusta, Col. 1, 8. percipit omnia iusta vinea, Col. 4, 3. percipere, *in cibo*, Veg. 1, 10.

Percoctum bene vinum, Cat. 25.

Percolare serum, Col. 7, 8. in faccis, Col. 12, 17. Veg. 3, 55.

Percoquuntur uvæ, Col. 4, 27. 11, 2.

Percruda pruna, Col. 12, 10.

Percuderint ova rostellis, Col. 8, 5.

Percurabitur morbus, Col. 6, 12.

Percurritur hortus fontano humore, Pall. 1, 6.

Percussus cultello concidit, Varr. 1, 69. a venenatis bestis, Veg. 3, 85.

Percutio. si percusserit jumentum sphalangius, Veg. 3, 81. scorpius, Veg. 3, 83.

Perdensa humus, Col. 3, 12.

Perdices audita voce maris concipere, Varr. 3, 11.

Perducit ad perniciem pestilentia gregem, Varr. 2, 3.

Peream ni, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. periit annus, Col. 11, 1.

Peregrinæ plebis reges, *de apibus*, Col. 9, 13.

Perenne vinum, Col. 3, 2. perenne *adverb.* (*i. e. per decursum anni*) fabricandæ decimodiæ, Col. 12, 18. perenne durabilis abies, Pall. 12, 15. perennis aqua, Veg. 1, 56.

Perennitatis fidem ut habeat puteus, Col. 11, 3. perennitatem longissimam stirpi acquirere, Col. 4, 24.

Perennat ficus, Col. 12, 15. si non perennat in totum, certe usque in alteram vindemiam saporem servat, Col. 12, 20. perennare diu, Col. 1, 9. 2, 9. *cf.* Col. 11, 3. * perennari valet vinum sine condimento, Col. 12, 19.

Perexilis vitis, Col. 11, 2.

Perfecte mustum deferbuit, Col. 12, 21.

LEXICON

- ad Perfectum pervenire, Varr. 1, 37. *h. e. ad perfectionem.*
 Perferunt segetes animalia noxia, Pall. 10, 3. *h. e. iis infestantur.* perferunt ventrem vaccæ, Col. 6, 24. succum, an fructum? uvæ, Col. Arb. 8.
 Perfervefit, Varr. 1, 9.
 Perfervidus coeli status, Col. 5, 8. *al. præf. perfervida æstas*, Col. 5, 5. *al. præfervid.*
 Perferus. perferi boves, Varr. 2, 1.
 Perfici sexagena millia possunt, *h. e. redigi*, Varr. 3, 6.
 Perflabilis locus, Pall. 1, 36.
 Perforare solum paxillo, Col. 4, 16.
 Perfriato baccas myrti, Col. 12, 38.
 Perfrictionis injuria, Veg. 1, 22 & 29. *ita enim legendum pro vulg. perfricat. it. 1, 35, pro perstrict. & 1, 40. pro præfr.* Sed diserte perfrictio est in eadem materia, 1, 42 & 56. 2, 36. 3, 15, 24, 34 & 63. *vid. Morgag. IV, 8.*
 Perfrikerit, Veg. 1, 56.
 Perfunctæ a febris sues, Varr. 2, 4.
 Perfundere boves, Varr. 1, 13.
 Pergamidis pastores, Varr. 2, 2.
 Pergliscit avis faginari cœpta, Col. 8, 7. *vid. Gliscit.*
 Pergulæ figuram obtinens vinea, Col. 4, 21. vitium generosarum, Col. 11, 2.
 Pergulana vitis, Col. 3, 2.
 Perhiemare, Col. 11, 3.
 Periclitari exiguo numero, Col. 4, 29.
 Perimbecillum collum anserum, Varr. 3, 10.
 Perimit herba Medicam, Col. 2, 11. herbas lupinum, Col. 2, 12.
 Perinde ac si, Col. 2, 8.
 Perinungunt oleo, Varr. 2, 11.
 per Periodos singulas, Veg. 3, 55.
 Περιπετάσματα, Varr. 3, 5.
 Peripleumonici, Veg. 1, 38. *pro peripneumonici. Sed nihil mutandum. Ita enim etiam apud Marcellum.*
 Peristereæ, vel peristeriæ herbæ succus, Veg. 4, 13. *videtur περιστερέων, quæ alias verbena, ferraria, Eisenkraut.*
 Περιστερέων villæ, Varr. 2, Præf. 3, 7. Col. 8, 1. *περιστερώνες*, Varr. 3, 7.
 Περιστεροτροφειών, Varr. 3, 7.
 Περίστυλον villæ, Varr. 2, Præf. 3, 5. *ex hedera*, Varr. 3, 5.
 Peritissimus de agricultura, Varr. 1, 2.

R U S T I C U M.

Peritonæum, membrana, quæ omnia intestina continet, Veg. 1, 43. 3, 25.

Perjurium, Col. 8, 16. *est vana cum execratione asseveratio.*

Perlibrata planities, Col. 2, 2. perlibratum opus, Col. 3, 13.

Perlucidæ uvæ, Col. 11, 2.

Perluere aqua marina, Col. 12, 20. pura, Col. 12, 50. perluitur os vino, Col. 6, 8. perlui aqua dulci, Col. 12, 53.

Perluti favi, Col. 9, 16.

Perlustrant ova sulphure, Col. 8, 5.

Permaduit imbribus, Col. 5, 6. quasi pluviis permadu-
erit terra, Col. 2, 4. cum permaduerit cytisus, Col. Arb. 28.
h. e. maceratus fuerit.

cum Permaturuerit, Col. 2, 10.

Permaturæ baccae, Col. 12, 48.

Permensum opus, Col. 3, 13.

Permeo. permeant extra lacum, Col. 8, 15. permeabit
sine concessationibus, Col. 11, 1.

Permistio, *massa mixtorum*, Pall. 11, 20.

Permitia sorba, Col. 12, 41.

Permittunt fenestellæ columbas ad introitum exitumque;
Pall. 1, 24. permittere trans maria, Col. 7, 8. permitten-
dæ feminæ maribus, Col. 6, 24.

Permodice findito, Col. 5, 11.

Permoveere, Pall. 11, 14. *diligenter movere.* terram, Col.
2, 12.

Permulcet cera picem lenitate, Pall. 10, 11.

Pernæ faliri ut soleant, Cat. 162. quando condiantur,
Pall. 2, 16. 13, 6. Tomacinæ & Taniacæ, Varr. 2, 4.

Pernicies pituitæ, Col. 8, 5. perniciem eluere, Col. 1, 5.

Pernix canis, Col. 7, 12.

Pernoctet cum salibus oliva, Pall. 11, 10.

Pernoscere, Col. 1, Præf. mores avium, Col. 8, 5.

Peroriga qui, Varr. 2, 7. *prurigam legi vult apud Varro-
nem Turneb.* 24, 19.

Perosa est apis immundæ segnitæ, Col. 9, 5.

Perparum, Veg. 3, 3.

Perpaucissimi, Col. 3, 20.

ad Perpendiculum fabricata, Cat. 20. Col. 3, 13. diri-
gere, Col. 4, 4.

Perperam administrare, Col. 1, 1. fecisse, Varr. 1, 69.

L E X I C O N

i. e. per errorem. facta corrigere, Col. 11, 1. *emendare*, Col. 11, 1.

Perpetuus canaliculus, Col. 8, 15. *fossa*, Col. 3, 13. *ex una parte perpetuum*, Cat. 52. *i. e. ab uno extremo ad alterum.*

Perpluat, Cat. 155. *vide, si tanii est, quæ ad Lex. Fabri in Perfluo, adversus R. Bentleji sententiam disputavimus. nisi perpluatur, pro perluatur*, MS. Leid. Pall. 12, 15.

Perpurgare corpus, Varr. 2, 11.

Perquadrata, i. e. exquisite vel ad unguem quadrata, materies, conjunct. leg. videtur Col. 11, 2.

Perrepere ad præsepia, Col. 6, 5.

Perruptæ rastris radices herbarum, Col. 2, 1.

Persecuto gramine, pass. Pall. 3, 26.

Persequi pecus, agere, Col. 7, 5.

Perferunt resticulas per ficos, Varr. 1, 41.

Perseverantissimum studium, Col. 1, Præf.

Perseveranter, Col. 1, Præf.

Persica poma, Col. 10, 405. *Persici arbores*, Col. 9, 4. *eius genera*, Col. 10, 410. Pall. 12, 7. *sine ossibus ut nascantur*, Pall. 3, 17. *satio & cultura*, Col. 5, 10. Pall. 2, 15. 5, 5. 6, 6. 12, 7. *Insit. 89 & 95.*

Persis regio barbara, Col. 10, 405. *equos præstat*, Veg. 4, 6.

Perolvere debitum, planeolvere, Col. 10, Præf.

Personam, cui præcepturus sis, æstimare prudentiæ est, Pall. 1, 1.

Personata herba, Col. 6, 17. *personatia scrib. Veg. 3, 4 scribitur etiam Persolata, Gr. ἀπύρον. vid. Plin. 25, 9. Schætz.*

Perspergere amurca, Cat. 130.

Perspirare non possunt venæ, Cat. 157.

Perstrictio, pro perfrectio, Veg. 1, 35 & 38.

Perstrictus nimio rigore stomachus, Veg. 3, 55.

Perstringere vitem, Cat. 32.

Pertædescere, Cat. 156.

Pertergere vasa spongiis, Col. 12, 9.

Perterere baccas, Col. 12, 38.

Pertica declinata propagatur, Col. 4, 33.

Perticalis salix, Col. 4, 31.

id Pertinet, quo facilius &c. Varr. 2, 1.

Pertractet terga naresque, Pall. 4, 12.

Pertrita uva, Col. 8, 5.

R U S T I C U M:

Pertundere cupam, Cat. 21. calicem per fundum, Cat. 52. terebra, Cat. 41.

Pertuso a vermibus aqualiculo, Veg. 3, 23.

Pervenit, *pro perventum est*, Varr. 1, 23.

Perurere, Cat. 161. vulnera, Col. 4, 8. ne perurantur uvæ, Col. Arb. 11.

Pes. adducunt te pedes, Varr. 2, Præf. pedes dolentes ut sanentur, Varr. 1, 2. * pes geometricus, Col. 5, 1. pedes quadrati, Col. 5, 1 & 2. * pes vinaceorum bene prelo expressus proruitur, Col. 12, 43. antequam prelo pes eximatur, Col. 12, 19. pede circumciso tortivum mustum exprimitur, Col. 12, 36. Pes igitur est massa vinaceorum, quæ sub prelo est. Plane hoc apertum ex Plin. 15, 2. nec assentior Lindano, qui Sel. med. 10, 192, pedem hic exponit, quidquid inter acinos & sarmenta ramosum & ligneum est. Magna sane pars hujus pedis sunt pediculi illi & petioli: sed æque fere magna folliculi acinorum & grana s. vinacea. Huc igitur etiam referimus mustum de sub pedibus raptum, Pall. 11, 21. * pedes betacei, Varr. 1, 2. * pes milvi s. milvinus, herba, Col. 12, 7. * pedes, h. e. pediculi, eligendi e capite pullorum, Varr. 3, 9.

Pessum ire & innatare oppon. Col. 12, 6. pessum it flos vini, Col. 12, 30.

Pesti rosaria, vid. Pæsti.

Pestifer irrorat Juppiter, Col. 10, 331. pestifera lues, Col. 1, 4. pestiferæ labis in pecore curatio, Col. 3, 34.

Pestilens fundus arte correctus, Varr. 1, 4. vendendus aut deferendus, Varr. 1, 12.

Pestilentia hujus ægritudinis transit, Veg. 3, 23. pestilentiam facere, Col. 6, 5. facientia & propulsantia, Col. 6, 5.

Pestis, de pituita gallinarum, Col. 8, 5. de scabie, Col. 7, 13. de serpentibus, Col. 8, 5. ita Col. 9, 7. serpentium, natricum, Col. 1, 5. pestis aliqua segetem enecat, Col. 2, 9. pestes quædam subterraneæ, Col. 2, 9. de papilionibus & tinceis, Col. 9, 14. per aliquam pestem multitudo subducta de apibus, Pall. 7, 7.

Peta, Varr. 2, 1. Videtur legendum Pætum, quod est Papiriæ familia cognomen. Urfin.

Petastiones, Varr. 2, 4.

Petigo ut sanetur, Cat. 157.

ita Petit asparagus, Varr. 1, 23.

Petronius Passer, Varr. 3, 2.

Scriptu. R. R. Vol. IV.

X

LEXICON

Petrofelinon apii genus, Pall. 5, 3. Macedonicum, Veg. 3, 68. petrosilinon *sæpe scribitur in Vegetio.*

Petulus aries aut caper ut repellatur, Col. 7, 3.

Peucedanum, Veg. 3, 2. nostris *Haarstang, Sausfenchel.*

Pexum folium Cappadociæ lactucæ, Col. 11, 3. *laugine quadam obfistum.*

Φαγέδαινα in alvearibus, Col. 9, 13. Plin. 11, 19 cleron vel scleron vocat, obscuræ originis voce, ut existimat Harduin. Idem Plin. 20, 7, phagedænan inter morbos recenset, unde conjicio, putrefactionem esse vel corruptionem, quæ latius serpere solet & reliqua etiam consumere. Hesychius: φαγαινα, φαγέδαινα, νόσος ἐλκῶδες νεμόμενον. Schætzg.

Phalangii morsus, Varr. 3, 77, 79 & 81.

Phalarides aves, Varr. 3, 11. Phalerides, Col. 8, 15. & Plin. 10, 67. Eandem secundæ vocalis apud Græcos diversitatem observes. Aristoph. Acharn. 857 φαλαρίδας appellat, sed φαληρίδας Avib. 566. Ceterum a Gallis piettes appellari has aves, ex Bellonio narrat Harduinus.

Phaselus, vid. Fas.

Phasis Ponticus, Col. 8, 8.

de Phasianis Pall. 1, 29.

Phasianina ova, Pall. 1, 29. sed MS. Erf. habet phasianina: quod verum videtur.

Phidiaca Minerva, Col. 1, Præf.

M. Philippi deliciæ circa pisces, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Philogræci, Varr. 3, 10.

Phlebotomia, vid. Flebot.

Phlegma s. flegma, Veg. 3, 19.

Phlegmon s. phlegmone, φλεγμονή, inflammatum tuber, Veg. 2, 48. sed phlegmon spargere, ibid. effundere, ibid.

Phœbe Latonia, Col. 10, 288.

Phradmonis arte, Col. 10, 30.

Phragmaticum jumentum, Veg. 3, 30. si medicinam consideres, videtur laborans ex impedita & obsepta transpiratione.

Phreneticus equus, Veg. 2, 3.

Phrygia ἀμπελόεσσα, Varr. 1, 2. in Phrygia ex ovibus feris greges, Varr. 2, 1. asini feri, ibid. & 2, 6. capræ magnis villis, Varr. 2, 11. * Phrygia lotus, Col. 10, 258. vid. Lot.

Phryxoe vellere, Col. 10, 368.

Phryxonides nymphæ, Col. 9, 2.

Phryxus nubigena, Col. 10, 155. vid. Nub.

R U S T I C U M

Phthisis, Col. 6, 14. Veg. 3, 4.

Phyllis, *amygdalus*, Pall. Inf. 61, 97 & 149.

Physicam addiscere, Varr. 3, 16.

Physicorum periphrasis poet. Col. 10, 218.

Physicum & annuum remedium, Veg. 1, 18 & 39. viatorium & physicum, Veg. 1, 61. *ubi nihil superstitionis observes. ita & 1, 62. 3, 8 & 15. ex MS. 3, 85, ubi physicum & salutare synonyma. Sic Anatol. Geop. 12, 7, φυσικὰ ποτ ποιοῦντες, de remedio non superstizioso. Hinc vulgo Medici vocantur Physici.*

Piaculo te hisce suovitautilibus rel. Cat. 141.

Piaculo porco facere, Cat. 139.

Pica Minucius, Varr. 3, 2.

Picati vini gustus ne possit intelligi, Col. 12, 23.

Picentium ager, Varr. 1, 2.

Piceno agro contributus Gallicus, Col. 3, 3.

Picula, Veg. 1, 11. 2, 24 & 46. 3, 16, 70 & 71.

Pierii nemoris silentia, Col. 10, 223.

inter Pigmentarios diversi odores, Veg. 3, 26.

Pigmentum pro medicamento, Pall. 6, 9. Veg. 4, 13. & 3, 79 MS. *Vid. Rhodii Lex. Scrib.*

Pignus alexæ totum patrimonium victor gallinaceus pyætes abstulit, Col. 8, 2. pigneris sunt, Cat. 140. * pignora pro filiis, & hi pro ramis adoptivis, Pall. Inf. 110.

Pigro humore defluere, Col. 7. 8. pigra remedia, Col. 2, 18.

Pila, ubi triticum pinsant, Cat. 14. fullonica, *ibid.* lignea, Cat. 10. *plures, qui pilæ lignæ mentionem fecere, laudat Rhodius ad Scribon. c. 75, p. 138. pilis subigere corium, Cat. 18. pilæ ex lapide angulari, Cat. 14.*

Pila, *h. e. terra, quæ cum radicibus arbusculæ eximitur*, Col. 5, 9. * marina, Veg. 4, 12.

Pilosus venter ovis, Varr. 2, 2.

Pilulæ cupressi, Pall. 11, 14. Veg. 2, 62. 3, 3, b. * squibala equi minuta, Veg. 1, 47. * collyria ad ovi magnitudinem, Veg. 1, 62. ad similitudinem pilularum majores glandulæ, Veg. 2, 24.

Pilum fabarium, farrearium, seminarium, Cat. 10. pilo tundere, Pall. 1, 41. contundere, *ibid.* Ab inventore Pilumque dictum vult Serv. *Æn.* 1, 183, & 9, 3. *it. Isid.* 15, 6.

Pilus caprarum, Varr. 2, 11. pili color variat pro regionis coelique statu, Col. 6, 1. pilum ducit vulnus, Col. 6,

L E X I C O N

32. si pili tardius crescunt, Veg. 2, 63. contra pilum fricare, Veg. 1, 10 & 11. 3, 4, 25 & 85.

Pinacothecæ, Varr. 1, 2.

Pinea vertice pungit, Col. 10, 239. pineæ satio & cultura, Col. 5, 10. pineæ nuces ut ferendæ, Cat. 48. quando legantur, & ut servantur, Pall. 12, 7.

Pineti satio, Pall. 3, 25.

Pineus. pinæi nuclei virides, Pall. 6, 9.

Pinguedo soli, Col. 4, 24. * ad pinguedinem sapæ resolutus ὀπὸς κυρναίνδς, Pall. 3, 29. excoquere ad pinguedinem mellis, Pall. 11, 20. Sic

Pinguescat fervendo succus, Veg. 1, 56. *h. e. crassescat.*

Pinguis. pinguem facere gallinam, Col. 8, 7. pingues fici, Varr. 3, 16. * pingui Minerva, Col. 1, Præf. Col. 11, 1. pinguiorum rusticorum literis, *h. e. crassiori disciplina*, Col. 9, 14.

Pinguitudo olei, Col. 12, 50. palmitis, Pall. 3, 12. terræ, Col. 2, 2. suum, Varr. 2, 4. mira, Varr. 2, 4. pinguitudine crescere, *ibid.* Male igitur damnat hoc verbum Serv. ad Georg. 3, 123. *Schætzg.*

Pinnæ frequentes gallorum laudantur Varr. 3, 9. pinnæ prominentes in cauda, Col. 8, 2. pinnis aquilæ emundare, Col. 9, 14. *nostri, mit einem Fiederwisch.*

Pinnicillus, *pro* penicillo, Pall. 4, 1.

Q. Pinnio inscriptus Varronis liber tertius, Varr. 3, 1.

Pinnula per nares trajecta, Col. 8, 5.

Pinlita iris, Col. 12, 27. lens, Col. 6, 31. allium, Col. 6, 6 & 8. hordeum, Col. 8, 4. panicum, Col. 2, 9.

Pinso. pinserunt ficum, Varr. 3, 16.

Pinus ad fines tuendos feritur, Varr. 1, 15. ejus satio, Cat. 28. Pall. 4, 10. pini oleum non damnaverim, Veg. 3, 24. *al.* irinum. ejus satio & cultura, Pall. 12, 7. ad quæ utilis, Pall. 12, 15. pinus semper virens, Col. 9, 4. casiaæ atque pini, Col. 9, 5. *A Salmasio ad Col. 9, 4 pinus damnatur, & tinus substituitur: non recte arbitror, sive cum P. Victorio V. L. 25, 5 herbam intelligas χαμαίνουσαν dictam Græcis, quasi tu humilem pinum appelles; sive, quod magis placet, pinum ipsam arborem in hortis etiam poni solutam, quam sententiam tuetur ad Ge. 4, 112 doctissimus la Cerda. Nam poeta etiam non uno loco pinum commendat ut gratam apibus. Conf. Heins. ad Ovid. A. A. 3, 692, & ad Virg. Ecl. 7, 65.*

R U S T I C U M.

Piperis albi, si sit; si minus, nigri unciae tres, Col. 12, 57. semuncia, Veg. 3, 24. nigrum, Veg. 4, 13. longum, *ibid.*

Piperatum acetum, Col. 12, 47 & 57.

Pipiunt pulli, Col. 8, 5. *vid. Barth. 46, 10, p. 2145. de sono pullorum intra ova delitescentium usurpari ostendit.*

Piratico bello classibus Græciæ præest Varro, Varr. 2, Præf.

Pirus (*ita semper etiam* Pall. Lugd.) Col. 5, 10. Arb. 24. Pall. 3, 25. ejus insitio, Varr. 1, 40. Pall. 4, 10. Inf. 55. piri silvestres, Col. 3, 11. achrades, Col. 7, 9. pirorum semen ut ferendum, Cat. 48. piro florente, *veris indicium*, Cat. 149. Varr. 1, 37.

Pira ut condantur, Varr. 1, 59. ut servantur, Cat. 7. Pall. 3, 25. in sole ut siccentur, Col. 12, 14. ut condiantur, Col. 2, 10. Pall. 3, 25. *Species generosiores* Aniciana, Crustumina, Cucurbitina, Decumana, Dolabelliana, Favoniana, Hordeacea, ~~Laterjana~~, Lateritana, Laureana, Mulsana, Myrappia, Næviana, ~~Pæcocia~~, Regia, Sementiva, Superba, Syria, Tarentina, Turrana, Veneria, Volema, *quæ vide suis locis. conf. Plin. 15, 15. Macrob. 2, 15.*

ex Pisa Afra lomentum, Pall. 11, 14.

Piscatorium forum, Col. 8, 17.

Piscinæ, Varr. 3, 17. quæ piscinæ? Varr. 3, 3. villaticæ duæ, Col. 1, 6. Pall. 1, 31. ejus positio, Col. 8, 17. piscinæ dulces, Varr. 3, 3. nobiles ad mare prolatae, Varr. 3, 3. piscinarum rimæ ut farciantur, Pall. 1, 17. piscinæ pecorum, Col. 1, 5.

Piscinales cellæ in balneis, Pall. 1, 40.

Piscis planus, Col. 8, 16. peream ni piscem esse putavi, Varr. 3, 3. Col. 8, 16. pisces escam alii aliam desiderant, Col. 8, 17. marini dulcibus aquis clausi, Col. 8, 16. sacri in Lydia, Varr. 3, 17. prostrati & erecti, Col. 8, 17. jacentes & saxatiles, Col. 8, 17. * Piscis aquilonius Col. 11, 2. austrinus, *ibid.*

Pisa *as.* pisare far, Varr. 1, 63.

Piso, *ic.* si communiter pisunt, Cat. 236.

Piso Pupius, Varr. 3, 13. * Piso Italiam a vitulis dictam tradit, Varr. 2, 1. M. Pisonis pavones, Varr. 3, 6.

Pistaciæ satio, Pall. 3, 25.

Pistaciorum satio, cultura, sexus, Pall. 11, 12. insitio, Pall. 4, 10. Inf. 157.

Pistillis conterito, Col. 12, 55.

Pisto pistabis in pila lignea, Veg. 1, 32.

LEXICON

de Pistoris diligentia liber, Col. 12, 4. Pistores ab initio dicti molitores, qui piserent vel pinserent frumentum. Vid. Cujac. obs. 16, 5. Wower. ad Min. Felic. p. 18 sq. Ursinus ad Ciaccon. de triclin. p. 317 sq. Postea vero Pistores Gl. ἀποτοκόποι καὶ σιτοποιοί.

Pistrinale pecus, Col. 7, 9. Ita etiam Beroaldus legit. nam & Plautus, inquit, pistores vocat scrophipascos.

Pistrinum, mola aquaria, Pall. 1, 42. in pistrino pisatur ac torretur far, Varr. 1, 63. torretur, Varr. 1, 69. Sed postea pistrinum in Gl. Hadr. Jun. ἀποτοκωσίον. Vid. Parei Electa Plauti, p. 500. Galak. de stilo N. T. c. 3. Est nuper editus de pistrinis veterum liber multae diligentiae a Frid. Lebr. Goetio, Cygnae 1730, 8vo. eam partem in pistrinum politor, Cat. 136. h. e. ad pisendi vel pinsendi impensas confert.

Pisum. ejus cultus, Col. 2, 10.

Pituina resina, de pity s. pinu πικρὴν, Veg. 4, 18. Laudat etiam Scribon. comp. 202, 205 res.

Pituita ut ejiciatur e corpore humano, Cat. 156. ut datur in equis, Col. 6, 34. si ovi molesta est, Col. 7, 6. lacerata decidit bubus, Col. 6, 8. circumvenit oculos galinarum, Col. 8, 5. in avibus quas, & quomodo curetur, Pall. 1, 27, 28 & 29.

Pius quaestus, Cat. Praef. legitimis & bonis artibus quaestus.

Pix Brutia, Col. 12, 18. vid. quos laudat Burm. ad Samon. 455. Plin. 16, 11. Reines. V. L. 2, 8 p. 182 sq. corticata, Col. 12, 23. Nescio, an quisquam interpretatus sit hoc nomen, neque adeo, an alio in loco occurrat. Forte cognata est corticea cera & arenosa Plinii 11, 24 ex emendatione quidem Harduini; itemque tus corticosum apud eundem 12, 32. In his omnibus videtur signari natura, quae cum alioquin glutine suo cohaereat, friabilis & pluribus quasi squamis, corticis instar, constans. dura, Col. 6, 15. Veg. 3, 4. Narycia, Col. 10, 386. Nemeturica, Col. 12, 20 & 24. vetustior melior, Col. 12, 20 & 23. liquida ad mustum condiendum, Col. 12, 22. pice liquida oblinuntur plagae ovium in tonsura acceptae, Varr. 2, 11. ejus odor & sapor ut temperetur, Pall. 10, 11.

Placenta uti fiat, Cat. 76.

Placere corpore, Col. 1, 8. cf. Pall. 1, 6.

Placiditas ovium, Varr. 2, 1.

Placidus. placida hiems, Pall. 11, 5.

Plagam accepit in tonsura ovis, Varr. 2, 11. plaga in

R U S T I C U M.

vite vel arbore, Col. Arb. 10 & *sape*. Pall. 11, 5. plaga fissuræ, Col. 4, 29. hiat, Col. 4, 29.

Plagius, rigidus bos, Veg. 3, 46 *lem*.

Planæ roboreæ, Pall. 1, 21. *Tabulas planas interpretatur Festi corruptor Barth. 39, 8. Ex Aldhelmo & aliis profert Gron. obss. eccl. c. 20, p. 221. Schottg. Respondet Gallorum planche, & nostrum Planke.*

Plantæ cum animalibus similitudinem habent, Col. 3, 10. proprie sunt, quæ cum radicibus transferuntur, Pall. 5, 2. ne a diris animalibus carpanitur, Col. 10, 351. *Sed* plantam de ramulo secum defert olea de percussione adversa, Varr. 1, 55. *ita* pro ramo minore, Col. 5, 10. *it.* plantæ & rami *sunt synonyma*, Col. Arb. 20. *vid.* De plantare.

Plantaria ut facienda, Col. Arb. 3. cerasi, Pall. 11, 12. cardui donec solidentur, Pall. 4, 9.

Plantantur vel seruntur caules, Pall. 4, 9.

Platanina folia, Col. 12, 16.

Platanus folia hieme non amittens, Varr. 1, 7. in Lyceo, Varr. 1, 37. platano inseritur malus, Pall. Inf. 87.

Platycorialis, *vid.* Core.

Plebeji seminis pulli, Col. 9, 11.

Plebs, *de apibus*, Col. 9, 9. *vid.* *Heins. ad Virg. Georg. 4, 95.*

Plenitudo modica, *i. e. crassitudo*, Col. 4, 30.

Plenus. plena foetu bos, Col. 6, 24. usque ad plenum, Pall. 2, 15. pleni ex furfure facelli, Veg. 1, 52. ** pleniores facio tauros, oppon. macris, Varr. 2, 5. plenior etiam est crassior, Col. 4, 29. vid. Plenitudo.*

PLEONASMI *Varronis*. Si videt eos fore ut pestilentia discerpant 1, 2. cum easdem si fregeris, 1, 7. atque ea, quæ ex iis nasci debent, earum rerum feracia, 1, 9. cum eo præterea, 3, 5. villam ædificandum, ut intra septa villæ habeat aquam, 1, 11. adminicula hominum, sine quibus rebus, 1, 17. numerus non est ut sit ad amissim; 2, 1. rursus vos reddite nobis, 2, 2. cum sciam mulorum gregem cum pasceretur, eoque venisset lupo, ultro mulos circumfluxisse, 2, 9. majorem natu potius quam alios, & peritiorem quam reliquos, 2, 10. nisi si, 2, 9. 3, 2. nam in hoc nunc denique est, ut, 3, 1. *vid.* & etiam, etiam item, nec non etiam.

a Pletura febricitare, Veg. 1, 35. *h. e. plethora. ita 1.*

LEXICON

56. 3, 12 & 44. *Nihil tamen mutaverim, cum Latinam synonymiam forte cogitaverit Vegetius.*

Plostellum Poenicum, Varr. 1, 52. *diligenter explicat Schen-
genius antiquit. triturae §. 13, p. 34 sq.*

Plostrarii asini, Cat. 11. *Asinos etiam plaustra traxisse, te-
statur Col. 7, 1. Vid. Scheff. de re veh. 1, 8. Schætzg.*

Plostrum, Cat. 2. quot requirantur, Cat. 62. majora,
Cat. 10. Varr. 1, 22. *interpretatur Schefferus de re vehic. 2,
19 ea, quæ quatuor rotas haberent, easque non radiatas, sed
tabulis contextas. Schætzg.*

Pluma jam sunt tecti pulli, Varr. 3, 7.

Plumbeum sc. vas, Cat. 105. Col. 12, 19. quadratum,
Col. 12, 50. plumbea bene fricari, Col. 12, 19.

circum Plumbati modioli, Cat. 20. *potest compositum esse:
ita adplumbatum vas Scrib. 271, h. e. ferruminatum. Possis
etiam ita vocare ærea vel ferrea vasa, quorum vel utraque vel
certe interior facies plumbo obducta est.*

Plumbo. plumbet modiolos, Cat. 21.

Plumbum. plumbo vincere dolia, Cat. 39. attrito crea-
tur cerusa, Pall. 9, 11.

Plurima XV, paucissima VII supponuntur ova, Col. 8, 14.

Plus quatuor millibus, Col. 3, 16. *cum relatione ad XVI M.
h. e. XX M. Ita etiam minus, Col. 3, 3. Plus annos cen-
tum, Varr. 1, 57. vicena millia, Varr. 3, 2. non plus vice-
nos pullos, Varr. 3, 10. non plus triennium vivunt, Varr.
2, 1. non plus quater in anno pariunt, Varr. 3, 10. * plu-
ris pretii, Varr. 1, 7.*

Plusculum mellis aut mulsi, Col. 12, 47. plusculo sale,
Col. 12, 50 & 54.

Pluvia. ut parietem non possint stillicidia penetrare per
pluviam, Pall. 1, 11. *MS. membr. Bibliotheca Leidenfis:
ut parietem non possint penetrare perpluvia, omisso tñ stil-
licidia. Quæ vera est lectio. Perpluvia sunt pluviae perfluentes,
a perpluo, ut a diluo diluvium, ab eluo eluvies.*

Pluvialis dies, Col. 2, 13. aqua, Col. 1, 5.

Pluviatilis aqua, Col. 9, 1.

Pluviis diebus quæ fieri queant, Col. 2, 15. pluvius
cœli status, Col. 2, 10. pluviae tempestates, Cat. 2.

Pocillum fictile, Cat. 156.

Pocula contrectari a quibus debeant, Col. 12, 4. * pu-
teis extracta & canalibus immissa præbenda porcis, Col.
7, 10.

R U S T I C U M.

Podagra gallinarum, Col. 8, 3. jumentorum, Veg. 2, 53. raro vexat eunuchos, *ibid. extr.*

Podia, quibus imponuntur alvearia, Pall. 1, 38. *Colu-mellæ vocantur suggestus.* * in cella vinaria craticia, Pall. 1, 18 & 19. *Sunt eminens quiddam de solo excitatum, quo illud in lacus quosdam s. cellas dividitur.*

Pœnice scripserunt, Varr. 1, 2.

Pœnica lingua, Varr. 1, 1.

Pœnicum plostellum, Varr. 1, 52. dictum, Col. 1, 3. *vid. Punic.*

Pœnus auctor Mago, Col. 3, 15. Pœni gens acutissi-ma, Col. 1, 1. ex Africa scriptores, Col. 1, 1.

Pœtæ primarii, Col. 1, Præf. veteres, Varr. 2, 1.

Παιμένα λαών, Varronem, Varr. 2, 5.

Polenta grandis, Cat. 108. ex hordeo mulsa aqua con-sperfa, Col. 6, 17. Veg. 3, 4.

Polio. poliuntur cellæ tectorio, Col. 8, 8.

Politionem dare, Cat. 136. *Turnebus 30, 6 interpretatur politionem contractus speciem, cum ager colendus locatur pactio-ne certæ partis frugum, qui etiam huc refert l. 52 π. §. 2 p'o socio (17, 2) Si in coeunda societate artem operamve pol-licitus est alter, veluti cum pecus in commune pascen-dum, aut agrum politori damus in commune quærendis fructibus.*

Politor, Cat. 136. *qui certa parte fructuum pacta alterius agrum polit, h. e. colit. Add. Cat. 5: operarium mercena-rium, politorem diutius eundem ne habeat die. Ubi tamen alii pollintorem: quod verius videtur; certe de alio homine hic sermo est, de mercenaria nempe opera in unum diem con-ducta. Ac nescio, an operarius mercenarius pollintor sine unius modo hominis nomina. De omnibus enim operariis, mer-cenariis, accipere nimis durum videtur & a negotiorum rustico-rum ratione alienum. An hoc vult, diutius ne habeat die dicta, v. g. si in dies X conducta sit illius opera, ne quid ad-dat. Alioquin enim metus est, ne studio opus trahant, atque ducant mercenarii, quod inutile ipsis est, si non producat ipfis conditio, sed aliis conductis deludantur hiantes corvi. add. Ex-politus. Repolio.*

Politus omnibus virtutibus, Varr. 1, 2. polita regie ædi-ficia, Varr. 1, 2. opere tectorio villa, Varr. 3, 2. ita Gell. 1, 20 ex oratione Scipionis, villa expolitissima. * politus cul-tura fundus, Varr. 3, 2. Ita impolitiae crimen, de quo Cato

L E X I C O N

apud Gell. 4, 12, etiam ad agrum incultum referri videtur. vid. Politio.

Pollen polentæ, Cat. 156 & 157. pollinis hordeacei cyathus, Pall. 11, 14. pollen turis, Col. 6, 30. & Veg. *sæpe est, quæ alias manna turis, tus minutum, λιβαριτὸς λεπτός. Salm. in Solin. p. 360, b, F.*

Pollentiæ vellera, Col. 7, 2. *Hinc illud Silii, fuscique ferax Pollentia villi. Epigrammatista quoque celebrat lanas Pollentinas. Beroald.*

Pollex. digitum pollicem laxamenti facere, Cat. 19. pollice demetitis florem, Col. 10, 303. * *in vite. in pollicem tondere palmam, Col. 4, 21. refecare, Col. 4, 24. add. 4, 11 & 22. 5, 5. Nimirum pollex, custos, refex, præsidarius, vel subsidiarius palmes, ejusdem rei nomina sunt, quod aperte indicat Col. 4, 21. Pollex dicitur, ut crus, caput, brachium. Ita ex pollice citata materies formatur in brachium, Col. 4, 24.*

Pollicentur vino ætatem afferre, Pall. 11, 14.

Polliciti nostri memores, Col. 11, 3.

Pollucere dapem, Cat. 132. culignam Jovi dapali, *ibid.*

Pollutionis omni labe aliena, Pall. 9, 10.

Polulum labellum, Cat. 10. polulæ laminæ, Cat. 21.

Πολύαρνες & πολυβοῦται Varr. 2, 1. πολύαρνα Thyesten vocat Hom. Iliad. β, 104. posterius est Il. 1, 153. Schætzg.

Polychreston antidoton, Veg. 2, 6. *ubi vitiose Polygr.*

Polycletea arte, Col. 10, 30.

Polycletus, Col. 1, Præf.

Polygonon, sanguinalis herba, Col. 6, 12. palagonon *vulg. scribitur Veg. 3, 4.*

Polygrefton, *vid. Polychr.*

Πολύμηλοι, Varr. 2, 1. est apud Hesiod. Oper. 306.

Polypus in naso ut fanetur, Cat. 157. Veg. 2, 38. *excidit, Cat. 157.*

Πολύπυρον Ἄργος, Varr. 1, 2.

Pomarium tota Italia, Varr. 1, 2. pomarium constitui ut debeat, Col. Arb. 8. Col. 5, 10. seminarium ut fiat, Cat. 48. pomaria, horti, Varr. 1, 23. protecta, Col. 9, Præf.

Pometa, Pall. 1, 36.

Pomiferæ arbores, Pall. 3, 19.

Pomœrio minore finire, Varr. 1, 2.

Pomosi Tiburis arva, Col. 10, 138. *vid. Broukh. ad Prop. 4, 7, 81.*

R U S T I C U M.

Pompejana vitis, Col. 3, 2. cepa, Col. 12, 10.

Pompeja palus, Col. 10, 135.

Pompeji, Cat. 22.

T. Pompejus, Varr. 3, 12.

T. Pomponius Atticus, Varr. 2, 2.

Pomponii Vituli, Varr. 2, 1.

Pomum. poma, mala, Cat. 7. *Poma arborei fructus omnes edules, quin tubera etiam; quamquam ficus interdum, itemque baccæ excipiuntur. (Sed baccæ conversim nomen nonnunquam latius etiam quam pomum patet.) vid. Salmas. ad Solin. p. 421, b. add. Bodæus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 6, p. 383. Senfileb. de nuc. Saturnal. c. 2. Blancard. ad Arrian. Ind. p. 381 sq. Cren. anim. part. 10 p. 46 sq. Schættg. poma unde dicta, Varr. 1, 31. interlegi quando soleant, Pall. 3, 25. 7, 5. 8, 3. ut servantur in arbore, Pall. 12, 12. ut condantur, Varr. 1, 59. ut servantur innoxia, Col. 12, 45. Pall. 3, 25. ut condiantur, Col. 12, 44 sq. * poma cum seres, de arbore, Cat. 28. pomorum propagatio, Cat. 51 & 133.*

Pondero. quantum utræque ponderantur, Veg. 3, 3. *h. e. pendunt.*

Ponderosum frumentum, Varr. 1, 52.

Pondo libra, pondo quadrans, Col. 12, 12, 20 & 22. pondo medicaminis uncia, Col. 12, 28. * olei pondo octoginta, Col. 12, 51. cordi fœni septena pondo, Col. 7, 4. *Gronov. de Pecun. vet. 1, 7, p. 32, ita explicat, ut intelligat pondera librarum.*

Pondus. ponderibus æquis, Pall. 1, 41. * pondera duo, Veg. 3, 52. tria, Veg. 1, 20. 4, 13. quatuor, Veg. 3, 3. quinque, Veg. 3, 49.

Pondusculo faxi, Col. 12, 51.

Ponere castaneas, *serere*, Pall. 12, 7. plantas pirorum, Pall. 12, 7. vineam, Col. Arb. 4. ponitur lactuca, Col. 11, 3. posuerunt pauca ova, Col. 8, 2. * ponito, Cat. 79 & 81. *i. e. apponito in mensa convivis. vid. Schættg. ad Juven. 3, 80. * posiverunt, Cat. Præf. posiveris, Cat. 4. * pro reponere, recondere, Pall. 2, 15. sorba lecta & posita.*

Pons. pontibus roboreis consternantur equi, Veg. 2, 58.

Pontianus Aufidii cognomen, Varr. 2, 9.

Pontifices negant &c. Col. 2, 22.

Pontilis stratus, Veg. 1, 56. in pontili strato, *ibid.*

Pontius. Pontia insulæ, Varr. 3, 5. *Vid. Plinius 3, 6, & Mela 2, 7, 170. Schættg.*

LEXICON

Popinales deliciae, Col. 8, 16.

Popularis notae pulli, Col. 9, 11. sal, Cat. 88.

Populationes praetereuntium viatorum, Col. 1, 5. volu-
crum, Col. 3, 21. murium & formicarum, Col. 2, 20.

Populneam frondem caedere, Cat. 5. *add.* Col. 6, 3.
scobis, Col. 12, 43.

*Populus arbor substituitur in antiquis editionibus nonnun-
quam opulo, ubi vid. e.g. Col. 5, 6.*

Populi duo (*apum*) conjunguntur, Col. 9, 13. spica-
rum, Pall. 7, 2. *ita turba.*

Porca praecidanea, Cat. 134. porcae ut tractandae, Pall.
3, 26. * *in agro*, Varr. 1, 29. Col. 5, 1. *Vet. aut. de limit.
ap. Gaf. p. 292: Sed porca est, quod in arando existat;
quod defossus est, lira. Adde Salmas. ad Solin. c. 37, p. 511,
512. Apertissime etiam elatam partem notat, sulcus depressam,*
Col. 11, 3. porcae sulcantur latiores, Col. 11, 2.

Porcellus ne a matre opprimatur, Varr. 2, 4.

Porcii unde dicti, Varr. 2, 1.

Porcla, Veg. 4, 28. *videtur compendium vocis portulaca.*

Porculatio, nutritus suum, Varr. 2, 4.

Proculatoris & subulci diversa professio, Col. 1, Praef.
ii. 7, 9. *Quantum ex posteriori loco intelligitur, porculator
proprie est is, qui faturam hujus generis curat.*

Porculus, pro parvo porco, non memini quemquam nostrum
dicere: sed est apud Plin. & docens porcellus & porculatio.
* porculus in fucula, Cat. 19. *Erat batillus aut uncus, qui
figebatur, ut teneret funem, quo dum versabatur torcular, fu-
cula circumplebatur. Vid. Turneb. Advers. 7, 25. Meurs.*

Porcus Graecum nomen antiquum, Varr. 2, 4. *Idem 4
de L. L. Quod Athenis in libris sacrorum scriptum est ῥέ-
πρρ καὶ ῥόπρρ. Ursin. Vid. p. 25, 36 Dordr. & Scal. ad h.
l.* Porco piaculo facere, Cat. 139. porco femina, Cat. 134.
porcus ingens, Varr. 2, 4. porci serarii, Cat. 150. *qui sero
pascuntur. Meurs. de porcis Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3,
26. porcos suos alat unaquaeque scrofa, Varr. 2, 4. porcus
lactens, Col. 7, 9. porcis anima data perinde ut sal, Varr.
2, 4. * porcus qua feminae sunt, Varr. 2, 4.*

Porricere exta, frumentum, Varr. 1, 29.

Porrigo legi jubet Ursin. Col. 7, 5, pro prurigo. morbus.
*Ita etiam apud Celsum. in optimis MSS. esse, testatur Rhod. ad
Scribon. 243, p. 319.*

male Porrecta radicum, Pall. 3, 23.

R U S T I C U M.

Porriguntur per humum, Col. 5, 4. in tabulas uvæ sic-
candæ, Col. 12, 16.

Porrinam inferere, Cat. 47.

Porro, Col. 8, 5.

Porrum sectivum feri & coli ut debeat, Col. 11, 3. ca-
pitatum, *ibid.* Tarentinum, Col. 8, 11. ejus radices discu-
tiunt ruffim boum, Col. 6, 10. porro secto (*sectivo*) fasces
cingere, Col. 10, 371.

Porrus capitatus, sectilis f. sectivus, Pall. 3, 24. gran-
dis ut nascatur, Pall. 3, 24. 5, 3. *add.* 11, 11.

Porta itineri longissima, Varr. 1, 2. *Comparat huic pro-
verbio Viêt. V. L. 33, 9, illud Italorum: Il più duro passo è
quel della foglia, & Gr. ἀρχὴ ἡμῶν τοῦ πεινῆς.* Porta
Flumentana, Varr. 3, 2.

ob Portenta cicer ferendum inter olera, Pall. 1, 35. *vid.*
Monstra. Plin. 19, 58: Naporum medicina est, siliquas una
feri, sicut olerum cicer: arcet enim crucas. *Similia remedia
suppediat Anatolius Geop. 12, 7.*

Porticus similitudinem imitemur, Pall. 12, 8. porticus
protectæ, Col. 9, Præf. porticibus alvearia supermunire,
Col. 9, 7. *ubi tantum illud tecti parietibus affixi genus notat,
quod nostri Wetter-Dacher. add. 9, 14.*

pro Portione facere, Cat. 106. *sic* Col. 1, 4. Varr. 1, 18.
2, 3. Col. 5, 12. 12, 41. pro portione ac — eadem ratione,
Varr. 3, 9. hac portione, Col. 2, 9. 3, 2. 12, 12. portio-
ne servata pro magnitudine, Col. 8, 11. 11, 2. his portio-
nibus, Col. 12, 12. supra portionem respondere, Col. 7, 1.
portionem exiguam in valvulis habere, Col. 2, 12.

Portitor Helles, Col. 10, 155. *vid.* Hell.

ut Portare se possit equus, *h. e. incedere*, Veg. 1, 26.

Portulacæ succus adversus formicas, Pall. 11, 12.

Posca, Veg. 1, 38. pusca *scribitur* 1, 56. 2, 15. posca
acris ad vulnera, Veg. 2, 48. 3, 32.

Posca, *vel* posia olea, *ead.* pausea, Cat. 6 & 7. Varr. 1, 24.
Col. 12, 47 & 49. posca olivæ ut colymbades fiant, Col.
12, 47.

Positio agri, *situs*, Pall. 1, 7. Col. 1, Præf. 1, 2, 4 & 6.
3, 3. cœli locique, Col. 3, 4. pro situ & positione locorum,
Col. 3, 21. * *institutio & cultus vinearum*, Col. 3, 3. surculi,
Col. 3, 17. brassicæ, Col. 11, 3.

Possessio, *prædium*, *pascua*, Veg. 3, 2.

pro Possibilitate vitis, Pall. 3, 14. Possibilitas *alicujus rei*

LEXICON

vel hominis est, quod quæque & quisque extremum sufferre va-
let. Barth. 41, 6.

Possum. possis transferre, *δύνατο ἀν*, Col. 11, 3. * possi-
tur, Cat. 154. *Veteres nonnullos ita locutos esse, ostendit No-*
ninius de mutatis conjugationibus in Possetur, poteratur, & po-
testur, 10, 30, 33 & 34.

Post. odorem ingressæ apes, *odorem secutæ*, Pall. 5, 8.
post trimum, *h. e. postquam trimus fuit.* Varr. 2, 7.

quod Posteravit speciei merito, compensat ubertate fun-
dendi olea, Pall. 12, 4. *est igitur ὑστερησθαι.*

Postremo posterius, novissime, Pall. 12, 22.

Postridie ejus diei, Cat. 2.

Postulo. uti quæque virga postulaverit, Col. Arb. 7.

Potentia medicaminis, Pall. 3, 28.

Potestas fiat large bibendi, Col. 8, 14. si potestas reli-
quorum non sit, Col. 12, 57.

Potionabis cum passo, Veg. 1, 34. cum oleo, Veg. 1, 38.
potione aquæ, Veg. 3, 59.

Potior. potitur regno inferno, Col. 10, 274.

Potius *cum comparat. abundare videtur* Varr. 2, 10.

Potis, pote. Potis sunt, Varr. 2, 2. ubi id pote, Varr.
1, 15. emtor pote damnare, Varr. 2, 2.

Potniades equæ, Col. 6, 27.

Potatum dabitur pecori, Col. 12, 51. potandum medi-
camen præbent, Col. 6, 7.

Potui data staphis agria, Col. 8, 5.

Præacuere furculum, Cat. 40.

Præbent potandum medicamen, Col. 6, 7. præbent sibi
cibaria canes, Varr. 2, 9. vituli, quibus non satis præbent
matres, Varr. 2, 5.

Præbito sale, Col. 7, 3. præbita, *χορηγίας*, Col. 1, 8.

Præcantationes anicularum, Veg. 1, 39. *h. e. incantatio-*
nes. conf. 3, 44.

Præceps palmes, Col. 5, 6.

Præceptum undecimum, *i. e. liber*, Col. 11, 1. præce-
ptum generale, Pall. 1, 43. *est liber primus auctoris.*

Præcidanea porca, Cat. 134. *Festus*: Præcidanea agna
vocabatur, quæ ante alias cædebatur, item porca, quæ
Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset,
id est, glebam non objecisset: quod mos erat eis facere
prius, quam novas fruges gustarent. *Add. Gell. 4, 6. Sca-*

R U S T I C U M.

liger ad Festum a præcedendo s. præeundo dictas hostias disputat adversus Gellium.

Præcinxit suas sedes sepe, Col. 10, 347. *Male edd. percinxit. Pall. 1, 35: omne horti spatium alba vite præcingitur. Add. Plin. 23, 16.*

Præcipere diligenter, Col. 5, 8. *it. 10, Præf.*

Præcipitata per jugum materia, Col. 4, 24. palmitis pars, Col. 5, 6.

Præcipitare vitem, Cat. 32. *h. e. deorsum intorquendo frangere. vindemiam, Col. 3, 21. præcipitari palmes debet, Col. 5, 6.*

Præcisa stramenta, Col. 11, 2.

Præcludere naturalia, Col. 8, 5.

ex Præclusione vulneris solet fistula fieri, Veg. 2, 23.

Præcoquam uvam, Col. 12, 39. præcoquas uvas, Col. 12, 37. præcoqua Persica, Pall. 12, 7 & Col. 10, 410. *ex emendat. Salmasti.*

Præcox maturitas, Col. 1, 6. præcocem vitem, Col. 3, 2. præcoquis fructus *genit.* Col. 3, 2. præcoques vites, Col. 3, 1 & 2. fici, Col. 5, 10.

Prædicat furem, bestiam, canis latratu, Col. 7, 12.

Prædictas querimonias, Col. 1, Præf.

Prædium emi pararique ut debeat, Cat. 1, suburbanum commodissimum, Col. 1, 1.

Prædonum vis, Col. 1, 7.

Præductoria lora, Cat. 135.

Prædura ætas, Col. 6, 2.

Præfato Junoni fruges, Cat. 134. *quasi esset ætivum. præfamino vino, Cat. 141. videtur esse singularis numeri, licet ad pluralem referant Grammatici.*

Præfecturæ voluptas excitanda, Varr. 1, 17.

Præfectos alacriores faciendum præmiis, Varr. 1, 17.

Præferratus modius, Cat. 11. *ferro munitus, ut facilius daret incorruptus.*

Præfervida regio, Col. 3, 1.

Præfestinatum opus, nimium immature factum, Col. 11, 2.

Præfigantur foraminibus ænei cancelli, Col. 8, 17.

Præfractas stirpes refodere, Col. 2, 2.

Præfurnium fornacis, Cat. 38. *est os hypocausti s. fornacis, quo ligna in fornacem induntur. vid. Philander ad Kuruv. 5, 10.*

L E X I C O N

- Prægelida frigora, Col. 4, 8. loca, Col. 2, 9. 3, 12.
 Prægnantis bestię morsus acerbior, Veg. 3, 79 & 82. præ-
 gnantes fiunt, Varr. 2, 2. * prægnans cucurbita, Col. 10, 380.
 Prægnationis fines, Varr. 2, 1. modus, Varr. 1, 44.
 Prægravantibus auribus, Col. 7, 6.
 Prægravato capite, Col. 6, 7.
 Præjaciuntur moles, Col. 8, 17.
 Prælabentis temporis fuga, Col. 11, 1. *h. e. præterlaben-
 tis. vid. Weitz. & Burm. ad Petron. c. 99.*
 Præliganeum vinum, Cat. 23. *h. e. ante justam vindemiam
 legendum, premendumque.*
 Præmonitus varietatem, Col. 11, 2.
 Prænestinæ nuces, Cat. 8.
 Præoccupatio, emphragma, Veg. 1, 40.
 Præparare frumentis arva, Col. 2, 16. præparandum li-
 quida rubrica, Col. 9, 8.
 Præpotentes, Col. 1, 3.
 Præripiuntur æstu uvæ, Col. Arb. 2.
 Prærumpi, Col. 3, 18.
 Præsciscere fugam, Col. 9, 9.
 Præsecare cultello, Varr. 3, 16.
 Præsentia fructus ipsius facilem se præstat castanea, Pall.
 12, 7.
 in Præsentiarum, *vid. Impræsent.*
 Præsepes bubus, Cat. 14. bonæ, Cat. 4. *add. Non. 3,
 160. * præsepia laxæ, Varr. 1, 13. * præsepia ovium, Varr.
 2, 2. in præsepiis, Varr. 2, 5.*
 Præsidarii malleoli, Col. 4, 15. præsidarius palmes,
 Col. 4, 21.
 Præsidii causa positi malleoli, Col. 3, 16. præsidio fu-
 tura pecori, Col. 11, 2. ad præsidium aquæ calidæ de-
 curritur, Col. 12, 50.
 Præstat ex se pullos atque plumam, Col. 8, 13. *add. Pall.
 1, 30. præstant agricolæ urbanos immiani numero annæ-
 rum, Varr. 3, 1. add. Varr. 2, 2. noxis præstare, Varr. 2,
 4. it. 2, 5. * præstari, præberi, Col. 11, 2.*
 Præsto esse candidato, Varr. 3, 2. præsto est consuli
 comitia habenti augur, Varr. 3, 2.
 Præstrictio pro perfrictio, Veg. 1, 40.
 Præsul agri, *villicus*, Pall. 1, 6. olivæ Castitas, *s. Mi-
 nerva*, Pall. 1, 6.
 Præsulfae adipis, Col. 6, 2. Pall. 4, 12.

R U S T I C U M:

qui Præfunt quales esse debeant, Varr. 1, 17.

Præsumitur, *putatur*, Pall. 3, 9.

Prætentis retibus, Col. 8, 9.

Præter illud — tum etiam, Col. 4, 18. * præter auxilium cultoris, Pall. 2, 9. hominum labores, Pall. 7, 2. *h. e. sine.* * *pro* præterquam, Varr. 1, 41.

Præterit me, Col. 1, 6. quæ præterita sunt superioribus diebus, Col. 11, 2.

Præteritis X diebus, *post X dies*, Varr. 2, 4. * PRÆTERITA *tertiæ conjugationis a præsentī formata archaice.* discimus omnes, Varr. 1, 69. *pro* discessimus. *Add. Comment. ad Varr.* 1, 65. 2, 9. 3, 2. *Plufcula id genus etiam sunt in Columella Lipsiensi, v. g. 12, 54 recipisse. it. 2, 10 corrodunt. it. Cat. 66. ubi pro prement al. premerint. Ita Sall. Jug. 40, 1 neglegisset. vid. Corrius.* * PRÆTERITA *conjunctioni archaica.* intromisit, Varr. 3, 12. accessit, Varr. 3, 16.

Prætexit amaracus umbras, Col. 10, 296.

Prætorium villaticum, Pall. 1, 8, 11, 24 & 33. *Ita Sueton. Aug. 72. Nero. 39. Calig. 37.*

Prætorio capite, Col. 3, 18.

Prævenit fœcunditate, Col. 3, 2.

Præverti, Col. 3, 7. *active, de occupatione rhetorica vel dialectica.*

Πρᾶσσοϋρίδες bestiolæ, Pall. 1, 35. *Ant. Mizaldus de secretis hortorum 1, 9, p. 16, Palladius, inquit, Latino aptoque vocabulo herbicidas, Ruellius vero porricidas appellavit. Sed illum Palladii locum non inveni.*

Pratenſe fœnum, Col. 6, 3.

Pratum unde dictum, Varr. 1, 7. ex arvo ut fiat, Col. 2, 17. prata ex ſegetibus facere contra leges, Varr. 2, Præf. factum ut colatur, Col. 2, 18. quando purgandum, Pall. 2, 2. 4, 2. custodiendum & ſtercorandum, Pall. 3, 1. ſtercorari ut debeat, Cat. 50. prata dnum generum, Col. 2, 17. irrigua & ſicca, Cat. 8 & 9. vetera ut excolantur, novella formentur, Pall. 10, 10.

Pravitas curvaturæ, Pall. 4, 11.

Praxiteles, Col. 1, Præf.

Preciæ vites, *vid. Pretiæ.*

Precor bonas preces, Cat. 134 & 139.

cum Prehenderint, inferantur, Pall. 3, 25. *sine ambiguitateprehendendi, Pall. 3, 10. sine metu ne non comprehendant.*

Scriptt. R. R. Vol. IV.

Y

L E X I C O N

Prelo premere, Col. 12, 39.

Premat Medicam herba, *angit*, Pall. 5, 1. premi oportet cuneum, *deprimi*, Pall. 11, 12.

Pressius putare vitem, Pall. 12, 9. radere colla equorum, Veg. 1, 56. *Refte. nam Poeta Georg. 1, 157: ruris opaci Falce premes umbras.*

Pressoria vasa, Col. 12, 18.

Pressura vinaccorum prima, Col. 12, 36. primæ, secundæ, tertiæ pressuræ oleum, Col. 12, 50.

Pressus color, Pall. 4, 13. *Servius ad Georg. 3, 82, honesti spadices: quos phoeniciatos vocant, pressos, myrteos. Ipsi sunt badii. Copiosissime de hoc presso colore disputat Salmasius ad Terull. de pallio p. 179 sqq. Indicium debemus Vlitio ad Grat. 532.*

Pretiæ vites, Col. 3, 2. *Existimat Servius dici precias quasi præcoquas, ex eo, quod cito maturescunt, & ante alias sole coquuntur. Beroald.*

Pretium facere in oves, *constituere*, Varr. 2, 2. efferre, *augere*, Varr. 3, 6.

Priapo vicina eruca, Col. 10, 108.

Primum dant pratis, Varr. 1, 7.

Primigenia pecuaria, Varr. 2, 2. semina, Varr. 1, 40.

Primitias vitis refecare, Col. 4, 10. plantæ, Col. 10, 147.

Primitivi anni, Col. Arb. 23. *qui primi*, Col. 5, 10.

Primitus cum exit vitis, Varr. 1, 31. spica cum oritur, Varr. 1, 48. oritur herba, Varr. 2, 2.

Primo. molis primo, Pall. 11, 10. *prius, vel ante.*

Primogenitus vitulus, Pall. 1, 39.

Primordium scriptorum, Col. 1, 1. primordia terrena, Col. 3, 10. in primordiis, Pall. 4, 12. * *adjectiv.* primordium semen, Col. 6, 37.

Primorem furculum, duos primores digitos, Cat. 40. primores tres digitos, Cat. 21. imbres, Varr. 2, 2. civitatis, Col. 12, 3.

Primus. prima vindemia, *h. e. ineunte*, Col. 12, 21. ad Kal. Octobr. primas, Cat. 147. primas (*partes*) tribuere, Col. 2, 17.

Princeps. principes *magister pecoris & villicus*, Varr. 1, 2.

Principalia hæc duo, Col. 1, 3.

Principium, *i. e. (principio)* Gr. τὴν ἀρχὴν, Cat. 157. post principia, ut ajunt in castris, Varr. 3, 4.

Priores, Col. 1, 4.

R U S T I C U M:

Pristinale pecus, *vid.* Pistrinale.

Pristinum nomen possident, Col. 5, 1. *Sed*

Pristinum, *pen. prod.* sidus, Col. 11, 2. *Est autem pristis, vel pistris notum sidus, quod alias cetum vocant, unde nosler formavit adjectivum pristinus media longa, ad differentiam τὸν pristinus, quod antiquum denotat. Schættg.*

Privignæ proles, Col. 10, 163. *Tales plantæ, quæ non sponte nascuntur in terra, sed humana opera inde eliciuntur. Schættg.*

Privus. privi trapeti, Cat. 3. privæ scopulæ, Cat. 26. priva opercula dolis, feriis, Cat. 10. tectoria, Cat. 11.

Pro majori parte, Pall. 1, 4. pro modo semipedis, Col. 5, 10. pro temporibus anni, Col. 11, 1. *comparabat huic loco Schættgenius Gruter. p. CCCVIII, 1: PRO TEMPORE VEL FACULTATE.* pro æquis ponderibus, Veg. 2, 39. * pro agricola minime est, Col. 3, 5.

Probabilis aqua, Pall. 9, 10. gustus, Col. 3, 2. maxime probabilis cœli & soli qualitas, Col. 3, 1. pars vitis, Col. 3, 10. probabiles mores, Col. 6, 2. animis æque ac corporibus boves Umbriæ, Col. 6, 1.

Probatio quadrupedum, Varr. 1, 20.

Probatissimi auctores, Col. 1, 1. artifices, Col. 11, 1. sicut Probavi ipse, *expertus sum*, Pall. 12, 7.

Procacitas galli rixosi, Col. 8, 2.

Procedit dies emtori, Cat. 148. procedunt binæ oves vetulæ pro singulis, Varr. 2, 2. *vid.* Numerum obtinere: & *add. Gronov. ad Liv. 5, 49. * De incrementis plantarum:* Procedit germen de cicatrice, Col. 4, 22. *add.* Pall. 4, 10. sarmentum, Pall. 4, 1. gemma quæ appareat bene processura, Pall. 7, 5. 8, 3. procedunt radices amplius, Varr. 1, 23. semina, Pall. 12, 7 & 4, 10. poma in Punico, Pall. 4, 10. velut quæque matura processerint, Pall. 11, 12. *Hinc * antequam luna procedat, crescat*, Pall. 7, 3. processit medicina, *prospere evenit*, Col. 6, 6. in tantum nostra cura, Col. 3, 3.

Procellosus cœli status, Col. 9, 4.

Procerum seditione plebs in partes diducitur, Col. 9, 9.

Proceritas incitatur, Col. 4, 33.

Proceris cornibus, Col. 6, 1. procerior celsissimo Germano Judæus, Col. 3, 8.

Proclivum solum, Varr. 2, 2.

Procludere, *concludere*, Pall. 3, 26.

L E X I C O N

Προκερτὸν, Varr. 2, Præf. *Locus ante cubiculum, in quo plerumque servi degebant. Talis quoque fuit in Laurentina Plinii villa, sicut ipse testatur ep. 2, 17, 10: Post hanc cœnationem cubiculum cum procoetone, altitudine æstivum, munimentis hibernum. Schættg.*

Procreare pullos e feminio asinorum, *de domino dictum*, Varr. 2, 6.

Procul a tumultu, Col. 9, 5. vero, Col. 1, Præf. igne constituenda mulctra, Col. 7, 8.

Proculcatis nvis, Col. 12, 19.

Proculcantur ficus in modum farinæ, Col. 12, 15. proculcetur ingressu, Col. 3, 13.

Procuratio templi, Varr. 1, 2.

Procurator aviarii, Varr. 3, 6. a procuratore (*apum*) assignata sedes, Col. 9, 9. procuratoris villæ habitatio, Col. 1, 6.

Procurare semina, Pall. 7, 9. plantas (*plantis MS. Lugd.*) Pall. 12, 7.

Procyon exoritur, Col. 11, 2.

Prodeunt semina, Pall. 1, 6. Col. 11, 3. prodit seges, Varr. 1, 45.

Prodigialiter accidit, Col. 3, 3.

Prodigii simile est, Col. 1, Præf.

Prodigo. Prodigunt fues in lutum, Varr. 2, 4. pullos equorum in pabulum, Varr. 2, 7. pullos gallinaceos in solem, Varr. 3, 9.

Prodromi flare incipiunt, Col. 11, 2.

Producere cunctantem, Col. 6, 2. folia incipiunt fici, Pall. 4, 10.

Producto nomine, Col. 8, 2. productior canis status, Col. 7, 12. productissimum flagellum, Col. 3, 10.

Præliantur cum exteris *apes*, Col. 9, 9.

Profanare dapem, Cat. 50 & 132. *consecrare. cf. Varr. de L. L. lib. V, c. 7.*

Profectus, *utilitas*, Varr. 1, 2. Pall. 3, 28. sine profectu ager colitur, Col. 1, 4.

Professione vitiorum suorum, *h. e. propter aperta vitia*; Pall. 3, 9. professio suscepta, Col. 9, 2. ad professionem nostram non pertinet, Col. 7, 12.

Professor astrologiæ consultissimus, Hipparchus, Col. 1, 1. *de eo*, qui villicum doceat, Col. 11, 1. *Ita aliquoties Professores sapientiæ apud Cels. 1, Præf.*

R U S T I C U M.

Profestis diebus, Varr. 1, 16.

Proficit non suo sed communi officio *servus*, qui *communem pluribus laborem exsequitur*, Col. 1, 9. mirabiliter surculus, Pall. 10, 14. proficiet res in durabilitate frumentorum, Pall. 1, 36. ut proficiat incremento, Pall. 3, 18. proficere humore, Col. 3, 20.

Profiteri ad publicanum, Varr. 2, 1.

Profluvio sanguinis interit, Col. 6, 26. ² profluvium Atticum, Veg. 1, 3 & 17. *Profluvium Atticum*, dum meliora quis doceat, interpretor simile illi, quo per pestilentiam Atticam celebrem illam laboratum est, in qua etiam post πταρμὸν καὶ βράγχον commemorantur a Thucydide 2, 49 ἀποκαθάρσεις χολῆς πάσαι, ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὀνομασμέναι εἰσίν. *Biliofas excreciones hic intelligi, coloris vocabula declinant. Pallidum enim & ipsum ad subviridem colorem pertinere, vel Palladii usus docet. Profluvius Atticus est* Veg. 1, 38.

Profluus recessus, Col. 8, 17.

Profugere sedes suas, Col. 1, 3.

Profundit se supra modum numerus palmitum, Col. 7, 24. profundunt se nova examina, Col. 9, 3.

Profundo Pamphylio nascitur helops, Col. 8, 16.

Profusa cauda in bubus probatur, Varr. 2, 5. profusior coma & cauda equi, Pall. 4, 13.

Progemmantibus palmis, Col. 4, 27.

Progenerare marem, Col. 3, 10. 6, 28. 7, 3. progenerari apes juvenco peremto, Col. 9, 14.

Progenies rustica Romuli, Col. 8, 16. suilli pecoris, Col. 7, 9. progeniem totam coinquinare, Col. 7, 5.

Progerere stabulis conversum *finum*, Col. 1, 6. progeritur oleum urceis, Col. 12, 50.

Progerminare, Col. 4, 15.

Prohibeßis intemperias, Cat. 141. prohibere humum ab humore, Varr. 2, 7. prohibetur large vagandi licentia, Pall. 1, 30. prohibendus erit potione, Col. 6, 7.

Projectum jacere, Col. 12, 2. projectæ in terram vites, & humi projectæ, Col. Arb. 4.

Projicit arbor fructus velut ægra, Pall. 4, 10. se jumentum, Veg. 2, 53.

Proinde æstimarent, siue dulcis esset sapor uvæ, siue acidus, Col. 11, 2. proinde ut non dicatur, *pro* quasi non, in reprehensione, Varr. 2, 1. proinde magnus locus, ac multitudinem alere velis, Varr. 3, 8.

LEXICON

Prolatare rem rusticam, Col. 1, Præf. *vid. Waff. ad Salust. Catil. 44. Schœttg.*

Prolixare aciem ferramenti, Col. 4, 24. *h. e. longam reddere.*

Prolixa statura, Col. 1, 9. cervix, Col. 7, 3. proliz arbores, Varr. 1, 9. caudæ & breves, Varr. 2, 2. materiæ, Col. 3, 15. proluxiora quædam nascuntur, Varr. 1, 6.

Proluit ventrem pruinosa herba, Col. 7, 3.

Proluvies ventri cruenta & mucosa, Col. 6, 7. citata resistit, Col. 6, 7. ad proluviam alvi, Col. 12, 38.

Promercales res, Col. 1, 8. 11, 1.

Promethea creta, Col. 10, 59.

Promisso ventre sus, Col. 7, 9. promissis ad genua pallearibus, Col. 6, 1.

Promo. promunt se vites, Col. 3, 12. ulmi fameram, Col. 9, 13.

Promovere onera & portare, Col. 11, 1.

Promptuarium armarium, Cat. 11. *vid. Arm.*

Promus fructus, Col. 3, 2. *Sed maxime mihi probatur lectio pomum. Ut pira, mala, pruna, venduntur mercantibus, ita etiam uvæ, quæ hætenus poma sunt & ipsæ. Si placeat retinere promum, non ad fructum retulerim, quod in Fabiano Lexico factum est, sed ad dominum, qui sit veluti promus. Sed magis, quod dixi, aridet pomum. Promo de fundo exire licet, Varr. 1, 16. promi & cellarii, Col. 12, 3. pueri promi, Col. 12, 4.*

Pronum orienti solum, Col. 1, 5. prona aquiloni, Col. 3, 2. proni ad domandum boves, Varr. 1, 20.

Propagatio pomorum &c. Cat. 51 & 133. tria genera maxime usitata, Col. Arb. 7.

Propago, *as.* propagatur castanea pertica declinata, Col. 4, 33. virga, Col. Arb. 7. propagari ficus ramis potest, Pall. 4, 10.

Propago. propagines vitium, Col. 4, 6.

Prope. propius stirpem recisæ taleæ, Col. 4, 33.

Propellere oves in pabulum, Varr. 2, 2.

nihil Propinat stomachus epati, Veg. 3, 55.

ad Propalam exgruminantes cocleæ, Varr. 3, 14.

Propolis apum, Varr. 3, 16. *etiam restituenda videtur, certe intelligenda, Veg. 3, 55. 4, 14, 23 & 28.*

Propomata ut sponte nascantur, *lemma forte satis antiquum* Pall. 3, 32.

R U S T I C U M.

Proportione uti, Varr. 1, 18. ex proportione, Varr. 1;
41. *vid.* Portio.

Proprie, Col. 3, 9. *pro eo, quod vulgo dicitur in specie.*
21. Col. 11, 2.

Propriis momentis, Col. 11, 1.

Propter amnes feri, *i. e. juxta*, Cat. 9. * propter arboris
noxam, *ne noceatur*, Pall. 4, 10. Sic propter injuriam gra-
vidarum, Pall. 4, 11. propter injuriam tuta cubilia, Pall.
12, 13. propter serpentes, Pall. 12, 13. * propter oves aut
aves fructum capere, *h. e. ex ovibus*, Varr. 3, 1.

Propugnare pro gallinis, Varr. 3, 9.

Propulsare radicibus aquas hiemis, Col. 3, 15.

Prorepunt radices, Col. 3, 13. soboles, Col. 4, 29. se-
mina, Col. 11, 3. per quod prorepant, Col. 4, 6. prore-
pere lente, Col. 2, 17. e tenero, Col. 3, 10. prorepentes
oculi, Col. 11, 2. pampini, Col. 4, 17.

Proriga *vel* pruriga, *vid.* Peroriga.

Proritat pretium, Col. 2, 10.

Prorumpentes caules, Col. 4, 22.

Prosa oratione componere, Col. 11, 1.

Proscindere terram quid? Varr. 1, 29. *servant hoc v. g.*
Varr. 1, 27. Col. 11, 2. & *credo, nunquam non.*

Prosecta exta, Cat. 134. *Al. porrecta: quæ lectio huc
non satis apte quadrat. Prosecare est sacrificantium verbum,
quod notat exta dividere, earumque partem Deo apponere, par-
tem vero alteram sacerdotibus, tertiam populo distribuere. Plau-
tus Pæn. 2, 1, 8: vetui exta prosecarier. Sueton. Aug. 1:
femicruda exta rapta foco prosecuit. Inde prosecta, quæ
vox notat particulas talium extorum minutas. Cf. Ovid. Met.
12, 152; Fast. 6, 163; Val. Flacc. 3, 439. Plura dabunt No-
nius 3, 179; Meursius ad Lycophr. p. 307; Weizius ad Val.
Flacc. p. 227; Salmas. ad Solin. c. 5, p. 90 sq. Barthius ad
Stat. Theb. 5, 641. Schættg.*

Proserpina rapta, Col. 10, 274.

Profilire, *de plantis*, Col. 2, 11 & 18. 3, 3 & 5. 7, 6. Pall.
2, 14. profiliunt in arborem adminicula ex cerafo, Pall.
11, 12.

Prosperæ adnatæ sunt apes, Varr. 3, 16.

Prostrati pisces, Col. 8, 17.

Prosum. profuit, *h. e. prodesse solet*, Col. 7, 9.

Protectæ porticus Col. 9, Præf. protectum in alvo apum;
Varr. 3, 16.

L E X I C O N

- Protegit se vitis ipsa a gelicidiis, Col. 4, 24. *add.* Col. 3, 10.
 Protendere & contrahere, *de modo agri eligendo*, Pall. 3, 10.
 Proterere, Col. 2, 21.
 Protinus illata de agro bacca, Col. 12, 50.
 sub Protocomio ipso tempora equi inuris, Veg. 2, 11.
 Protogenes, Col. 1, Præf.
 Prototomos decidere caules, Col. 10, 369.
 Provectus agri, Pall. 1, 6. *nisi leg.* profectus. præsentia domini provectus agri est.
 Provenit *imperf. es gehet an*, Col. 4, 29. provenit melius, Col. 3, 18. *Sed* * provenit ulmus a positione bene, Col. 5, 6. *kommt fort.* proveniunt panicum & milium, Pall. 4, 5. *cf.* 4, 11. *it.* Col. 1, 2. prospere, Col. 4, 30. * *Hinc* proveniunt poma majora, *davon werden die Äpfel grösser*, Pall. 4, 10. *sic* Col. 11, 3. *sic* neque fistulosus — provenit caesus, Col. 7, 8.

P R O V E R B I A

- Æstimator bonus esse non potest, nisi fuerit etiam peritus, Col. 11, 1.
 Ad agnatos & gentiles deducendus, Varr. 1, 2.
 Ex incomprehensibili parvitate arenæ funis effici non potest, Col. 10, Præf.
 Cœna comesa venire, *i. e.* post festum, Varr. 1, 2.
 Si divina faverint, Pall. 1, 1.
 Male agitur cum domino, quem villicus docet, Cato apud Col. 11, 1.
 Malum consilium consultori est pessimum, Varr. 3, 2: Μέτρον ἀρίστον, Col. 1, 3.
 Minerva subtilissima, pinguis, Col. 1, Præf.
 Pingui Minerva, Col. 11, 1.
 In re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia, Col. 12, 2.
 Nemo potest omnia scire, Varr. 2, 1.
 Optima nomina non appellando fiunt mala, Col. 1, 7.
 Non omnes, qui citharam habent, sunt citharædi, Varr. 2, 1.
 Non satis est reprehendisse peccantem, si non doceat recti (*forte rectam*) viam, Col. 11, 1.
 Nulla regni societas, Col. 9, 9.

R U S T I C U M.

Occipitio frons prior, Cat. 4.

Veteris proverbii meminisse convenit, eum qui aret oliv-
vetum, rogare fructum; qui stercoret, exorare; qui
cædat, cogere, Col. 5, 9.

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη, Col. 1, 3.

Paupertas certissima est, cum alicujus indigeas, uti eo
non posse, quia ignoretur, ubi projectum jaceat, quod
desideratur, Col. 12, 2.

Pomœrio minore finire, Varr. 1, 2.

Porta itineri longissima, Varr. 1, 2.

Post principia in castris, Varr. 3, 4.

Romanus sedendo vincit, Varr. 1, 2.

Ad te rudis est, Varr. 1, 2.

Matura satio sæpe decipere solet, fera nunquam, quin
mala sit, Col. 11, 2.

Summum jus, summa crux, Col. 1, 7.

Provident eas cellas, ne habeant humorem, Varr. 3,
10. futuro tempori, Col. 3, 3.

Provincialis ager, Col. 3, 3. agri & vinearum cultura,
Col. 5, 4.

Provocare & elicere radículas, Col. 3, 15. provocantur
in libidinem, Pall. 1, 28.

Prout cuique mos est, Col. 3, 13. rei conditio exege-
rit, Col. 12, 4.

Proximum raro, quam denso, Pall. 2, 13.

Prudens medicinæ, *peritus*, Col. 7, 3. universæ naturæ;
Col. 2, 2. prudentiores rerum rusticarum, Col. 4, 2.

Prudentia rei, Col. 1, 1. cunctarum rerum, Col. 12, 57.

Pruina & sol putres faciunt scrobes, Col. 5, 9. *conf.*
Col. 5, 10.

Pruinosa herba morbos creat pecori, Pall. 12, 13.

Pruni satio & cultura, Pall. 3, 25. 12, 7. insitio, Pall.
2, 15. Inf. 113. pruno insita malus, Pall. Inf. 81.

Pruna ut servantur, Pall. 12, 7. Armenia, Cereola;
Damasci, Col. 10, 404. Damascena, Pall. 12, 7. Onychi-
na & silvestria ut condiantur, Col. 12, 10. præcoqua,
quæ Col. 10, 410 *restituit Salmasius, ipse Hyl. jatr. ho-*
mon. c. 68, p. 89 a. E & G ea esse ait, a quorum deflexo no-
mine Abricots hodie appellant Galli: nisi quod Columella de
præcoquis Persicis agit; quæ autem nunc vocantur Abrico-
tia, sint Armenia potius. Persica præcoqua vult hodie An-

L E X I C O N

teperſica dici, in quo genere ſint Alberica. purpurea puma,
Col. 12, 10.

P. S. Cat. 185. pondo ſemis.

Pſilotro inducto decalvas, Veg. 2, 48.

Pſithiæ vites, Col. 3, 2.

Ptiſanæ cremor, Veg. 3, 27.

Pubescunt vineæ, Col. 4, 3 & 28. vid. *Bodæus ad Theophr.*

3, 6. *Schættg.*

in Publico Ardeæ ſcriptum, Varr. 2, 11.

Puella non nimium, Col. 12, 1.

Puer puſillus, Cat. 157.

Puerilis una opera, Col. 11, 2.

Puerperio quodam æterno læta tellus, Col. 3, 21.

Pugillus lentis, Cat. 158.

Pugnax aries, Col. 7, 3.

Pulchre meministi, Col. 3, 9.

Pulchritudo rei trahit, Col. 3, 20.

Pulejata poſca, Veg. 3, 76. videtur, in qua pulejum ſ.
pulegium decoctum eſt.

Pulejum viride, Col. 12, 57. aridum, Col. 12, 35 &
57. puleji flos, Col. 12, 7. pulejum ad olivas condien-
das, Pall. 12, 22. *Non modo in MS. Sylb. & noſtris ita*
ſcribitur: ſed etiam in Cicerone, Martiali, aliis, ita ſcribi docet
Rhodius Lex. Scrib.

Pulex irrepens dente laceſſat ocima, Col. 10, 321. pu-
licibus infeſtantur gallinæ, Col. 8, 5. ut proſligentur,
Pall. 1, 35.

Pulicoſæ cani remedia, Col. 7, 13.

Pullaria, morbus pullorum equinorum, Veg. 2, 25.

Pullaſtræ, Varr. 3, 9.

Pullatio, pullorum educatio, Col. 8, 5.

Pullities tenerrima, pulli, Col. 8, 14. in alveari nata,
Col. 9, 11. confirmata, Col. 8, 9.

Pullula terra, Col. 2, 2.

Pullulaſcit vitis, *h. e. juveneſcit*, Col. 4, 21.

Pullulant hilarius vineæ, Col. 4, 27.

Pullus aſſinus, Varr. 2, 8. pulli equini, Col. 6, 19.
Pall. 4, 13. gallinacei & pavonini, Col. 8, 5. Pall. 1, 28.
glirium, Varr. 3, 14. apum, Col. 9, 13. * arborum, qui
naſcuntur abs terra, Cat. 51 & 133. *h. e. teneri ſurculi,*
ſtolones, quos Plinius 17, 10 pullulos vocat. Hinc pullu-
lare & pullulaſcere. Schættg. Quin

R U S T I C U M.

Pullus, *a, um, videtur hanc ipsam significationem habere. certe pulla terra, tenerrima, Cat. 151. & Plin. 17, 5 ex Catione, terram teneram, quæ vocetur pulla. Pullum solum Campanis putre (i. e. solutum, tenerum & ipsum) Col. 2, 10. add. 3, 11. Sed * pulla etiam nigra, Col. 1, Præf. pullæ lanæ, Col. 7, 2. pulla superior pars tergoris in leporibus, Varr. 3, 12.*

Pulmentarium familiæ, Cat. 58. pulmentaria conduntur satureja, Col. 11, 3. * *pro vase vid. Plutar.*

Pulmonis exulcerationi ut occurratur, Col. 6, 14.

Pulmonaria ovis & sus ut curentur, Col. 7, 5. ne fiant pulmonariæ fues, Col. 7, 10.

Pulmunculus, Veg. 2, 56 *in pede: sed in dorso 2, 61. fistulosum, ut puto, utrobique ulcus, pulmonis instar. Solin. c. 49 camelis Bactrianis in laude hoc tribuit: Hi nunquam pedes atterunt, sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnulenta, rel.*

Pulpa, Cat. 83.

Puls Punica ut fiat, Cat. 85.

Pultarium infudibuli inversi figura, Pall. 7, 7. *quidam pulmentarium. ollam vocat Col. 9, 15.*

in Pultarios condi uvas, Col. 12, 43. *intell. forte urceos: sunt certe vasa oblonga, laxè recipientia uvam.*

Pulticula e frumento, Col. 8, 11.

Pulveratio novellæ vineæ, Pall. 4, 7. rustici vocant occasionem, Col. 11, 2. pulverationes vitium, Col. 4, 28. *h. e. fossiones sicco solo factæ, quibus pulvis excitatur. vid. Serv. ad illud Georg. 2, 418, Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus; & Salmas. ad Solin. c. 33, p. 363. Apud Græcos tamen pulverationem a fossione distingui, ex Bodæo ad Theophr. 2, 8 monet, qui etiam Salmasii locum indicavit Cl. Schættgenius. Verum extra controversiam rem ponit Col. Arb. 12.*

Pulverare vites, Pall. 8, 1. vineas, Col. 11, 2.

Pulvinuli, Col. Arb. 10. &

Pulvini fiunt e terra ad violaria obruenda, Varr. 1, 35. ad lineam excitati, Pall. 3, 24. * *pulvinis testaceis fibulantur juncturæ parietum, Col. 1, 6. Pulvini isti, sive tori, sunt partes cylindrorum in longitudinem quadrifariam sectorum, ut arcus nonaginta graduum in horreum pateat, reliquis autem superficiebus angulus rectus, quem includit paries cum solo, expleatur, ut locus ille rimis alias & cavis animalium opportunus,*

LEXICON

vitium tanto minus facere possit. * pulvinus in torculo oleario, Cat. 13.

Pulvis palearum, Pall. 1, 34. *Sed* * pulvis quadrigarius, *medicamentum*, Veg. 1, 56. 4, 8.

Pumex. pumices ungulæ a similitudine videntur dicta ossa, quibus ea adnata est, fistulosa & porosa, Veg. 4, 1.

Pumiliones aves, Col. 8, 2.

Punicana coagmenta, Cat. 18. Punicanæ fenestræ, Varr. 3, 7. *Viles*, opinor, ut lecti Punici ap. Cic. Mur. 36.

Punica arbor, Col. 10, 243. ejus insitio, Pall. Inf. 73. Punica mala, ead. granata, Cat. 7. Col. 12, 41. ejus satisfatio & cultura, Pall. 4, 10 integr. acidiora ut emendantur, Col. 5, 10. & Arb. 23. ne in arbore rumpantur, Col. 5, 10. & Arb. 23. ut ferventur, Varr. 1, 59. Col. 12, 44. Pall. 4, 10. * Punica puls, Cat. 85. Punicum cicer, Col. 9, 1. 2, 10. lutum, Col. 9, 7. 11, 3. quæ eadem impensa Punica, Pall. 1, 13. allium, ἀφροσχόπον, ulpicum, Col. 11, 3. rosæ, Col. 9, 4. * Punica, Veg. 4, 8. cera opinor, ut 4, 14 & 23. * Punicæ, piscis genus, Col. 8, 16.

Pupinia regio, Varr. 1, 9. Col. 1, 4.

M. Pupius Piso, Varr. 3, 13.

Purgamenta & paleæ, Pall. 1, 35. chortis, Col. 2, 15. falsamentorum, Col. 8, 17.

Purgata granis pira, Pall. 3, 25. * purgatis lapidibus, h. e. ejectis, Pall. 3, 6. Sic purgandi vermes clavo æneo, Pall. 4, 10.

Purgo. cum ulcus purgaverit, *intransitive*, ut videtur, pro purgatum fuerit, Veg. 2, 57 & 60. purganda sunt sordibus, Pall. 5, 8.

Puritatem sumit vinum, Pall. 11, 14.

Puriter componere, Cat. 76. transfundere, Cat. 112.

Purpureæ vites, Col. 3, 2. pira, Col. 5, 10. pruna, Col. 12, 10. purpureo radiat vultu Phoebe, Col. 10, 289. purpureum ver, Col. 10, 256. h. e. splendidum, pulchrum. vid. Gorall. ad Albinov. 2, 62. Barth. 21, 2. Majus obss. sacr. 2, p. 8. Schæuss.

Purpurat frondens auro, Col. 10, 101.

Pusca vere semper Vegetius pro Posca, ubi vid.

Pusillos pueros, Cat. 157. pusilla arbor, Col. 5, 11.

Pustulæ (MS. pustellæ) Veg. 3, 82.

Pusula, Col. 7, 5.

Pusulosa pecus, Col. 7, 5.

R U S T I C U M

Putatio arborum utilis, Pall. 12, 4 & 7. quando & quomodo facienda, Cat. 32. Col. 4, 9. Arb. 10. Pall. 3, 12 & 13. auctumnalis, Pall. 12, 4. qualibus ferramentis peragenda, Col. 4, 24.

Putatoris officium, Col. 4, 24. putator pendulus arbutis, Col. 10, 228.

Putatoriae falces, Pall. 1, 43.

Putealis fons, Col. 11, 3.

Puteana aqua, Col. 12, 26.

Puter palus, Varr. 1, 8. *vid.* Putris.

Putescit olea longiore situ, Cat. 3. putescere solent femina, Varr. 1, 34.

Putei ubi & quomodo fodiendi, Pall. 9, 9. perennitatis fidem ut habeant, Col. 11, 3. puteis condita grana, Varr. 1, 57. puteorum rimae ut sarciantur, Pall. 1, 17.

Putida ulcera, Cat. 157.

Puto. putare rationes, Cat. 2 & 5. * putare arborem latius, strictius, Pall. 1. 6. * putabuntur pro binis, *h. e. numerabuntur.*

Putorem adimere, Cat. 157. putor & putredo, Veg. 2, 44.

Putrefacit humor deposita femina, Col. 3, 12. fata putrefient, Pall. 3, 10. *add.* Pall. 10, 9. *Sed* * ut putrefiant femina, *de necessaria illa ad germinandum mutatione*, Pall. 1, 33.

ne Putrescat malus, Pall. 3, 25. *Sed* * putrescit terra, *h. e. dissolutis per frigora, pluvias, solem, glebis, tenera fit ac mollis*, Col. 2, 11. 3, 11. 11, 2 & 3. *Ex eadem significatione*

Putris. putre solum, Col. 2, 2 & 11. 5, 9 & 10. gleba putris, Pall. 1, 5. *Virgilius Georgic. 1, 43: Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit. Ubi Probus: Putris, i. e. humecta, mollificata & solubilis. Venti enim occidentales mollificant & humectant. Schættg. putres arenæ*, Col. 1, Præf.

Putus, *h. e. purus*. puto sole exorto, Varr. 2, 2.

Pyctes gallinaceus, Col. 8, 2.

Pyrois rutilus, Col. 10, 290.

Pyrum, *vid.* Pirum.

Pythagoras Samius negat principium mundi, Varr. 2, 1. ejus sagacitas, Col. 1, Præf.

Q.

Quadragenarium dolium, Cat. 105.

L E X I C O N

Quadragenos octonos sextarios, Col. 12, 20. quadragenæ & singulæ urnæ, Cat. 148.

Quadrantis nota = — Cat. 18. *vid. Gron. de P. V. c. 6, p. 27, Eifenschm. in tabula notarum ponderalium ad p. 150.* quadrans pondo, Col. 12, 20. jugeri, Col. 5, 1. medicaminis, Col. 6, 30. 12, 20.

Quadrantalia V capiens ahenum, Cat. 10. quadrantalia X, Cat. 57. *Est autem quadrantal congius.*

Quadraria vasa, Cat. 18.

per Quadrata ab uno fabro dolari materies debet, Col. 11, 2. *Quid si rectum sit perquadrata conjunctim scriptum, significetque exquisite, vel ad unguem quadratam?*

Quadrati agri mensura, Col. 5, 2. boves, Col. 6, 1. oves, Col. 7, 2.

Quadridentes rastro, Cat. 10 & 11.

Quadrifidas ridicas, Col. 4, 33.

Quadrigæ pernicissimæ, Col. 3, 8.

Quadrigarius eques, Varr. 2, 7. pulvis, Veg. 1, 56. 4, 8. *describitur 4, 13, & Hippiatr. Ruell. p. 113 a. (add. p. 107 a. it. 117 a.) ubi apparet, non a numero specierum dici, sed ab usu Circensium equorum.*

Quadrimum agentes fues, Col. 7, 9. ultra quadrimum senescit, Col. 9, 1.

Quadrimi boves, Varr. 1, 20. quadrima vitis, Col. 4, 16. Pall. 3, 15. ad quadrimos usque, *ad quadrimum*, Pall. 3, 26. in Quadrum dolantur perticæ, Col. 8, 3.

Quadrupes a serpente morfa ut curetur, Cat. 102. quadrupedum genera duo, Col. 6, Præf. quadrupedia majora, Col. 11, 2. Pall. 4, 13.

Quærere rem mercaturis, Cat. Præf. quærat villa fundum, Cat. 3. *h. e. desideret. ita & Varr. 3, 13.* quærit vinum in calice aquam, Varr. 1, 8. sedem anser, Col. 8, 14. terra succum, Varr. 1, 13. vasa quæ cultura quærit, Varr. 1, 13. quærit fructus aera, *ib.* quærunt limites judicem litibus, Varr. 1, 15. quærit gravior plaga medicum, Varr. 1, 55. * Quæsito, *pro* quærito, Col. Arb. 26.

Quæstuosus ager, Cat. 1.

Qualitas cujusque rei consideranda est, Col. 11, 1. cœli, Col. 3, 1. aeris, Col. 4, 29. terræ, Col. 3, 11. qualitatē & colore fallunt terræ, Col. 1, Præf. qualitates agrorum, Col. 2, 2. mixtæ inter se vicibus & alternatæ, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Qualiter ædificanda villa, Col. 1, 4. gallinæ tuendæ, Col. 8, 2.

Qualitercunque obruatur, Col. 2, 10.

Qualus vino liquando, Col. 9, 15. pertusus, Cat. 52. qualo desuper muniendi furculi, Pall. 4, 10. quala fatoria, Cat. 11. mundissima, Col. 7, 3.

Quamdiu oleum conficitur, *h. e. tantisper dum*, Col. 12, 50. *ita* Veg. quamdiu limpidum vulnus, curetur. *Sic Lamprid. Elag. c. 29*: Si quis inventor novi cibi displicuisset, jubebat, ut semper id comesset, quamdiu tamen melius invenisset. *Add.* Veg. 3, 3 b. * quam pluribus signis, Pall. 7, 7. quam optimum acetum, Col. 12, 16. * quam optime poteris, Cat. 28. * duplicia quam, Col. 1, 8. * non aliter quam si, Col. 4, 2. * quam plurimum — tam citissime, Cat. 157. quam citissime — tam maxime, Cat. 64. quam diutissime — tam deterrimum, *ibid.* quam paucissimos — tam optimi, Varr. 2, 9.

Quamvis humanus homo, *h. e. humanissimus*, Varr. 2, 5. quamvis mundissimæ tabulæ, Col. 7, 8.

Quandoque, quandocunque, Col. 2, 4 & 10. 4, 24. & *MS. Lips.* 7, 4. *Sic* quotiesque, *de quo suo loco.* * *pro interdum*, Col. 7, 3.

Quanto sæpius — tanto liquidius, Col. 12, 50. quanto fecundior est, (*om. tanto*) celerius senescit, Col. 7, 9.

Quanta, *pro quot.* semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, Pall. 4, 9. quantum plurimum, Col. 12, 21. quantum (*int. opus est*) ut, Col. 2, 11.

Quantalibet sævitia, Col. 8, 17.

Quartanaria tabula, Pall. 2, 11.

Quartarius sulfuris, Cat. 95. mellis, Col. 12, 5.

cum Quarto quando responderint frumenta, Col. 3, 2. quartæ tres, Col. 5, 1. quarta decima pars, Col. 5, 2. quarto decimo Kal. Dec. Col. 11, 2.

Quasi ervum mica salis, Cat. 156.

Quassaturæ, Veg. 1, 28.

Quassari mola fortiore, *h. e. frangi*, Pall. 12, 17. 13, 2.

Quatenus, *pro quia*, Col. 4, 32. *apud Vegetium fere scribitur* quatinus. * *pro ut*, *iva*, Veg. 1, 22. 2, 13 & 14. 3, 1.

Quaternarii scrobes, Col. 11, 2.

Que prius, quam poscit ratio, positum in illo Col. 6, 29, si neque conspectu novæque rei auditu, *pro* neque conspectu novæ rei audituque *rel.*

LEXICON

ad Quercetum ferere oleam inutile est, Varr. 1, 16.

Quercus quæ folia non amittit, *semper foliata*, Varr. 1, 7. ejus satio & cæsis, Col. 4, 33. invisa oleæ, Col. Arb. 17. ad quæ utilis, Pall. 12, 15. * querci cineres, Pall. 4, 7. palos, Pall. 4, 8. *sed Ms. Erf. quercus.*

Querimonias mitigare, Col. 1, Præf.

Quernei frutices, Col. 7, 6. querneam frondem cædere, Cat. 5. querneæ frondes, Col. 6, 3. querneæ folia, Col. 6, 3.

Querquedulæ aves, Varr. 3, 3 & 11. Col. 8, 15. *vid. Scal. conjectan. Varr. p. 36. Schættg.*

Qui, *vid. Quis.*

noveris Quia palmes *rel. pro accusativo cum infinitivo*, Pall. 3, 13.

Quieta bacca, quæ aliquamdiu in tabulato jacuit, Col. 12, 50.

ut Quilon fiat, Veg. 3, 66. *pro cylon. ubi vid.*

Quincunx jugeri, Col. 5, 1. schœni, Col. 12, 28. in quincuncem disposita, Col. 3, 13. vinearum metatio, Col. 3, 15.

Quini. quina pariunt ova, Col. 8, 14. quinum pedum, Col. 4, 30.

Quinquagenarius grex, Varr. 2, 10. urna, Cat. 10. dolium, Cat. 69 & 112. *h. e. L congiorum s. quatrantalium.*

Quinquatrus, *festus Minervæ dies mense Martio*, Col. 11, 2 & 3.

Quinque & quinquaginta, Col. 12, 23.

Quinquelibrale pondus, Col. 3, 15.

Quinquemestres pulli, Varr. 2, 7.

Quinquennis aries, Col. 7, 3. caper, Col. 7, 6. vinea, Col. 4, 21.

Quinques quinque numerare, Cat. 156. quinques & vicies ducenti, Col. 5, 3.

Quintius Cincinnatus, Col. 1, Præf.

Quinto decimo Kal. Dec. Col. 11, 2. quinto & XXX die, Col. 8, 11. quinta decima luna, Col. 8, 5.

Quis *relat. pro qui*, Cat. 145. *contra*, quem qui esset animadvertere non potuisse, Varr. 1, 69. quid aliud, ἀλλο τι, Varr. 3, 13. quid, *pro quod, vel aliquod*, Varr. 3, 7. quid ita, Col. 1, Præf. quod fieri oportere, Col. 2, 12. quod genus, *i. e. cujus generis*, Cat. 42. fiscellis, aut alia re, quod alligant, Varr. 2, 2. Quod tamen si, *pro quod si*, Col.

R U S T I C U M:

6, 27. *add.* Varr. 1, 18. quod ubi, Varr. 1, 15. quod ne, Col. 5, 11. *Huc enim referimus, quia est vere relativum, q. d. qua in re si &c. unde neque ab initio orationis vel argumenti ponitur.* Quojus rei ergo, Cat. 141. quo, *dativo casu*, Varr. 2, 1. qua sub latent herba, Varr. 1, 48. quo (*om. magis*) temperandum iis, Varr. 3, 10. quo minus, Col. 3, 8. *pro* de quo, Col. Arb. 5. amicum quiddam & dulce, Col. 12, 2. * suum quidquid genus, Cat. 48. * quidquid putridi aut arentis inventum fuerit, Pall. 3, 18. * tertio quoque aut quarto die, Col. 12, 48. cujusque disciplinæ, Col. 3, 21. sexta quaque olivitate, Col. 12, 50. * quidvis anni, *pro quovis anni tempore*, Cat. 17. quod genus vis, Cat. 52.

Quo, *pro* quod, Varr. 1, 31. * *pro* in quæ, Cat. 10. Sic fossas, quo aqua delabatur, Varr. 1, 29. * quoquoque versus septem pedum, Col. 8, 3. 11, 2. *sic etiam* Col. Arb. 4 & 27. *in quibus omnibus locis exclusa videtur altitudo.* quoquoque versus P. X, Cat. 15.

Quoad ejus poteris, Cat. 32. quoad eliciatur sanguis, Col. 6, 31.

Quod enim, ἅτε δὴ, Varr. 1, 13. * quod ubi, *positum ut* quod si, Varr. 1, 15. * opinantes quod tangatur, Pall. 3, 24. affirmat quod pariat, Pall. 5, 3.

Quorum, *pro* cujum, Cat. 139.

Quoniam, *pro* quamquam *librarii culpa videtur positum in hoc* Col. 5, 4: quoniam vicinum ex nobis capere potest exemplum.

Quoque etiam, Pall. 11, 11.

Quoquoque versus, *vid. sub* Quo.

Quot mensibus, *pro singulis mensibus*, Cat. 43. quotquot mensibus, Varr. 3, 7.

R.

Rabies ex inani amore, Col. 6, 35.

Rabiosus equus, Veg. 2, 5.

Racemarii pampini, Col. 3, 18. *V. Gl. ἐπιφυλλίς*, pampinus racemarius.

Racemari licebit, *metaph.* Varr. 3, 9.

Radiata rota, Varr. 3, 5.

Radicata planta, Pall. 3, 10, 18 & 19. vitis, Pall. 3, 10. sarmentum, Pall. 3, 10.

Radicitus conciditur rosa ferenda, Varr. 1, 35. exime-

Scriptt. R. R. Vol. IV.

Z

L E X I C O N

æ, Col. 4, 33. interire, Col. 6, 3. *vid. Heinsf. ad Virg. Æn.* 5, 449.

Radicor. radicanetur facile, Col. 4, 2. * de bubus radicandis, *lemma MS. Corb. Veg.* 3, 2. *h. e. radice confignis curandis.*

Radiculæ æstivæ, Col. 11, 2. 4, 8.

Radiolus ut condiatur, Col. 12, 47. *eadem olive, quæ Cercitis. Ipsa &*

Radius, *olea*, Col. 5, 8. Arb. 17. major, Cat. 6. *A forma oblonga dictam censet Servius ad Georg.* 2, 85. *Schantz.*

Radix Syriaca, Col. 11, 3. *Hucne faciunt, quæ de Radicula ριζία, συριακὸν ἄνθος dicta, quæ etiam φῦκος, χρῶμα item, a Græcis vocetur, disputat Salmasf. ad Solin.* p. 817, b. *E? Non puto, agit enim de esculentis Columella. Succurrit igitur Plinius, qui 19, 26 raphani generibus ponit alterum, rapi figura, quod vocant Syriacum, suavissimum fere ac tenerimum: & ne miremur, tam raram esse illius mentionem, subjicit, e Syria non pridem advectum apparet, quoniam apud auctores non reperitur: id autem tota hieme durat. Nimirum radix κατ' ἐξοχὴν nostris est raphanus, ut Col. 11, 3. Pall. 1, 35. 2, 14. 6, 5. 8, 2. 9, 5. Veg. 1, 44. 3, 25. * Generali intellectu, radices aliter ab aliis diffunduntur, Varr. 1, 37. in arboribus uti capiant (sirculi) Cat. 133. ne implicentur in vitibus, Col. 3, 15. * e radicibus trinis sunt, quæ scribit Varr. 1, 1.*

Rado. radatur area, Col. 2, 20. terra, Pall. 7, 1. *de auferendis ex futura area, quæ nata sunt.*

Radula ferrea curvata, Col. 12, 18. *Hinc radulanam piceam apud Plinium dici non rabulanam, vult Beroald.*

Rafanus, *pro raphan.* Veg. 1, 45.

Ragadio simile vulnus, Veg. 2, 51. rhagadia *apud Celsum* 7, 18 *ani vitium est, ubi pluribus locis cutis exciditur. Cognatæ rhagades, fissuræ a ρηγνυμαι.*

Ragulæ an regulæ in armis equorum, Veg. 4, 1. ii. 4; a. *Platnerus confert locum Ruffi Ephesii, apud quem ῥάγες sint κορυφαὶ δακτύλων. Addit Pollucem* 2, 146. *Videntur igitur ragulæ esse capita ossium humeri.*

Ramenta a scobe diversa, Col. 4, 29. Arb. 8. *vid. Scobis.*

Ramex, ramus, pertica transversa, Col. 9, 1.

Ramulæ & soleæ equorum, Veg. 2, 56.

Ramus. ramos omnium generum in hortis disponere, Col. 5, 10. Arb. 25. rami cum foliis ut servantur, Cat. 101.

R U S T I C U M:

Rana lurida, Varr. 1, 2. cocta cani obijcienda, Varr. 2, 9. e ranis medicina ad scabiem, Veg. 3, 71. * ranæ *apud veterinarios* vitiosa incrementa linguæ, Col. 6, 8. *vid* Ranula.

Rancor anni præteriti in vasis oleariis, Pall. 11, 10. rancore veteri, Pall. 1, 20.

Ranulæ, Veg. 2, 58. vitiosa incrementa linguæ, Veg. 3, 3.

Rapa, *vid*. Rapum.

Rapaces dentes, *qui alias incisores*, Veg. 4, 1. *vetus interpres Germanus Rab - Zahn.*

Raphani satio & cultura, Cat. 35. Col. 11, 3. Pall. 9, 5. sicut brassica vitibus inimicus, Pall. 9, 5. *Ex aliis auctoribus hoc idem prolixè probat Ptolemæus Flavius Conject. c. 97. Schættg. Habet etiam Cresc. 6, 98. De brassica ad Cic. de N. D. 2, 47. Orta opinio ex ambiguitate verbi πάραυτος, quæ Atticis brassicam significabat. Quam Plinio errandi occasionem dederit, ostendit Salmasius Hyles jatrice c. 31, cujus inventis hic etiam tacito auctore vitur Harduinus ad Plin. Vid. S. 26, n. 3.*

Rapicii coles, Cat. 35. semen rapicium, Cat. 134.

Rapina, locus rapis confitus, Cat. 5 & 35. Col. 11, 2. *Nescio quam bona sit Beroaldi observatio, mediam in hac voce corripit.*

Rapistri olus, Col. 9, 4.

Raptor ferus, Col. 7, 12.

Rapum (Rapa, æ,) in napum transit & contra, Col. 2, 10. Pall. 8, 2. rapæ napique semina, Col. 11, 3. ejus satio & cultus, Col. 11, 3. Pall. 8, 2. Col. 2, 10. rapa ut ferventur, Varr. 1, 59. ut condiantur, Col. 12, 54. Pall. 13, 5. jus rapis condiendis, Col. 12, 55.

Rare fata, Col. 2, 9. rarius tenui vimine contextus faccus, Col. 9, 15.

Rarenter dare, Cat. 103.

Raripilum pecus, Col. 1, Præf.

Raritudine mediocri terra, Col. Arb. 3.

Rasis, genus crudæ picis, Col. 12, 20. *Non invenio, qui præterea hac voce usus sit. Dicam, quid mihi in mentem venerit. Præcessisse aliquid puto de resinæ guttis e terebintho, lentisco vel alia arbore rasis: accessisse deinde, qui vocem relictam rasis ex ratione negotii interpretari vellet.*

Rastellis eraditur stipula de pratis, Varr. 1, 49. ligneis, Col. 2, 13.

Rastri quadridentes, Cat. 10 & 11. lignei, Col. 2, 11.

L E X I C O N

Rasura deducitur, Col. 4, 29. rasuræ eboris, Veg. 1, 10. 4, 8.

. Rationes putare, argentariam, frumentariam, Cat. 2. quo minus onerentur, Col. 12, 3. ubi ratio cum orco habetur, Varr. 1, 4. rationem cum orco ponere, Col. 1, 3. ratio accipitur pecoris nati aut amissi, Col. 11, 2. rationem parem facere cum forensibus negotiis, Col. 12, Præf. *ita fere* Veg. 2, Præf. rationes confingere, Col. 1, 8. * rationis mulicæ studiosus, Col. 1, Præf.

Ratiocinator diligens, Col. 3, 3.

Ratiocinium jugeri expeditissimum, Col. 5, 1. aliter ordinabitur, Col. 5, 2.

Ravennatis soli ager uliginosus, Pall. 2, 13. Ravennate agro, Col. 3, 13.

Ravidi oculi, Col. 8, 2.

Ravis oculis arietes laudantur Varr. 2, 2. canes, Varr. 2, 9.

. Reate ad viam Salariam fuit, Varr. 3, 1. ad lacum Velinum, vicinum Interamniis, Varr. 3, 2.

. in Reatino arundines, Varr. 1, 7. equarias magnas habuit Varro, Varr. 2, Præf. cochleæ, Varr. 3, 14.

. Reatinorum ratio in vineis, Varr. 1, 8. in aggeribus, Varr. 1, 14. Reatini afini nobiles, Varr. 2, 1. in Reatinis montibus æstivant oves, Varr. 2, 2.

Recens fretum, Col. 8, 17. recentes catuli, Varr. 3, 12. recentissimi rigoris aqua, Col. 9, 14.

Recensere vestem & instrumentum, Col. 11, 1. pecus & familiam, Col. 1, 8.

Receptacula olei, Pall. 1, 20. 11, 10. avium, Col. 8, 15. aquatilium animalium, Col. 8, 1.

. Receptui canitur signo pastorali, Col. 6, 23.

Recessus profluvius, *æflus maris*, Col. 8, 17.

Recidere mellâ, Pall. 7, 7. mala Cydonia in brevissimas particulas, Pall. 11, 20.

Recidit in cassum omnis impensa, Col. 4, 3.

. Reciperare se quiete, Varr. 1, 13. *reficere*.

Recipere dena millia ex melle, Varr. 3, 16. ut in os libenter recipiantur, Varr. 1, 66. recipit condituram qualemcunque, Col. 12, 47. non recipit oleum saporem salis, Col. 12, 50. recipit urbs violas, Varr. 1, 16. * difficulter recipiunt se castrati. * recipitur domino pascere, *excipitur*, Cat. 149. usioni domini, *ibid*.

Reciprocans fluctus alternis æstibus, Pall. 12, 15.

R U S T I C U M

Reciprocae fluunt piscinae, Varr. 3, 17.

Recisa rapa in partes minutas, Pall. 13, 5.

Recludere (*si vera lectio*) includere, concludere, Pall. 4, 10. *Sed*

Reclusa ferro, *aperta*, Col. 6, 12 & 38.

Recogitans, Col. 1, Præf.

Recognitio frequens, Col. 11, 1.

Recognoscere numerum gregis, Col. 8, 11. capitum, Col. 8, 4. mancipia & vestem eorum, Col. 1, 8. instrumentum rusticum, Col. 11, 1. recognoscitur grex, numerusque censetur, Col. 6, 23.

Recolligere, Col. 8, 5.

Recompones fracturam, Veg. 2, 47.

Reconciliatae apes, *recreatae*, Varr. 3, 16.

Recondere cado picato, Col. 12, 5. tectis, Col. 12, Præf. recondis in sextariis L cochlearia VI, Pall. 11, 14. *ut κρύπτειν de fermento in sacris.*

Recraftinari, Col. 2, 21.

Rectrix membrorum, Col. 3, 10.

Recurvato capite, Col. 3, 18.

Redditus *pro reditu semper fere MS. Lips. Columellæ, c. 8. 3, 2 & 3. 7, 4. etiam MS. Polit. Pall. 7, 7. vid. mox Reddere.*

Reddere finum, Col. 2, 15. * reddam tibi tertium actum, ut promisi, *dicam*, Varr. 3, 17. reddemus unumquodque suo mense, Pall. 1, 39. * reddunt vinum pulcherrimum Amineæ, Pall. 3, 9. reddit pratum in pabulo non minus quam in fœno, Col. 2, 17. *vid. Redditus.*

Redeo. redire ad libros Sibyllinos, Varr. 1, 1. redit in plagam materia, subducto cuneolo, Pall. 3, 17. * possentne fructus pro impensa & labore redire, Varr. 1, 2. redit semen cum decimo, Varr. 1, 44. * rediet *pro redibit MS. Lugd. Pall. 7, 7.*

Redigere semen e farragine, *recolligere*, Pall. 10, 8. ut redigantur semina majora, Pall. 8, 2.

Redimitur floribus hortus, Col. 10, 286.

Redintegravit jucunditas, Varr. 2, 2. redintegrantes, Varr. 2, 2. ut redintegrentur columbae fastidientes, Varr. 3, 7.

Reducit hibernatum furcillas, Varr. 1, 8. reducere in summum facem, Col. 12, 19.

Redulceratur cutis, Col. 7, 5.

Refectionem desiderant ferramenta, Col. 12, 3.

LEXICON

Refert quæstum uberem, Col. 8, 8. * generibus, coloribus, Col. 7, 2. refert, ut, Col. 3, 9. *add.* Varr. 1, 7 & 8. * referre ad fructum, *rationem ejus habere*, Varr. 1, 40.

Reficere impensam, Varr. 1, 2.

Reformidat biennio planta deposita, Col. 4, 9, 24 & 33. *nostri stocken, cum plantæ translatae vel vulneratae aliquo tempore non coalescunt, neque incrementa capiunt. cf.* Col. 4, 11.

Refossæ radices, Col. 3, 11.

Refovere velut pabulo (*stercoris*) absumtas vires, Col. 2, 14. refoveatur stercoreatione terra, Col. 2, 1. parvo humore, Pall. 4, 10.

Refractus tofus, Col. 4, 33.

Refrigeratio auræ; Col. 11, 1. * & requies, Veg. 3, 57. *de intervallo morbi. vid.* Refrigerero.

Refrigerato aere vespertino, Varr. 2, 2.

Refrigero. refrigerare frumenta post trituram, Pall. 1, 36. * refrigeraverunt uvæ, *intransf.* Col. 12, 43. * refrigeratur vitis, *recreatur*, Pall. 3, 13. Col. 5, 6. *vid.* Refrigeratio.

Refrigescit ager, Col. 2, 16. * refriguit, Veg. 3, 4. *pro* refrixit.

Refringitur gleba in vineis, Col. 11, 2.

Refulserit æstas, Pall. 4, 10.

Refundere vinum lagoenis, *diffundere*, Pall. 11, 14.

Refusius egesta humus, Col. 4, 1. *fodiendo resoluta & fermentata.*

Regelare subtus a solo ventus potest granaria, Varr. 1, 57. regelari ortu solis, Col. 1, 5. *Laudabat hic Schætzg. Senec. ep. 67: Jam ætas mea contenta est suo frigore. vix media regelatur æstate; & Crenium part. 10, p. 54. * regelare sinuntur vites*, Col. 11, 2.

Regerere radices in summum, Col. 3, 11. * quoad regerunt duas partes, Varr. 1, 64. *igne expellunt & abigunt.*

Regesta humus, Col. 11, 3. regestum, Col. 3, 11.

Regestus *subst.* Col. 3, 13.

Regionum sua sunt propria munera, Col. 2, 12. qualitas mutatur, Col. 1, 1. regionibus Ciliciæ Syriæque, Col. 2, 10.

Regius morbus, Veg. 3, 49. regia olea, Col. 3, 8. 12, 47. *Plin.* Præsertim cum magnitudine copiam olei non constare, indicio sint, quæ regiæ vocantur, ab aliis majorinæ, & ab aliis phauliæ, grandissimæ alioquin, minimo succo. *Beroald.* piræ, Col. 5, 10. 12, 10.

R U S T I C U M.

Regnator aquarum, Col. 10, 200. *Neptunus.*

Regni nulla societas, Col. 9, 9.

Regula mechanica, Col. 3, 13. regula exploraveris æquale, Pall. 1, 9. regulæ lignæ in caltratione vituli adhibitæ, Col. 6, 26. *conf.* Pall. 6, 7. *ex hoc genere etiam sunt* Veg. 2, 41 & 47. in prelo oleario, Col. 12, 50. *sunt ligna oblonga, accurate in quadratum dolata, qualibus etiam vinaceorum pedem, ne cedere possit prelo, nostræ ætatis & regionis ratio includit.*

M. Attilius Regulus, Col. 1, 4.

Rejectiones sanguinis inhibere, Pall. 3, 31.

Rejiculæ pecudes, Varr. 2, 1 & 5. *vid.* Epulæ.

Relaxatæ glebæ, Varr. 1, 27.

Relaxant amygdala corium, Pall. 2, 15. relaxatur totus gelu & solibus, Pall. 2, 13.

Relaxus. relaxa humus, Col. 11, 3. *An relaxata? ut Varro 1, 27: & ad opus faciliores, relaxatas. Illud enim relaxa adeo singulare est, ut id unum exemplum Latina Lexica adducant.*

Relegere librum, Col. 4, 1. menses X ab coactore releget, Cat. 150. *Accurate de hoc loco egit Gron. obs. 1, 20, qui refutatis aliorum sententiis legi vult mense X ab coactore deleget. Perpensis omnibus, ita totum hoc videtur interpretandum. In annum dominus fructum vendit. Hujus anni initium est Kal. Junii, aut si intercalatum sit, (h. e. si intercalaris ille mensis s. merkedonius annum diebus XXII vel XXIII produxerit, vid. Scal. de em. temp. l. 2, p. 180 sq.) Kalendæ Maji. Porro conductor ille vel emtor fructuum die (sibi commoda, tempestive) vendere hic jubetur lanam & agnos. Mense decimo autem, qui ab initio hujus anni, h. e. a Junii & Maji adeo Kalendis computatur, deleget domino gregis a coactore (suo, quo utitur ad minuta ara cogenda ex fructu, quem ipse emis integrum) h. e. solvat domino per coactorem summam, de qua inter ipsos convenit. Conductor s. emtor fructus (cui suadet Cato quasi in parentheses illud de porcis ferariis) etiam reliquis duobus, qui de anno restant, mensibus pastorem ille quidem præbet: sed is pariter ac porci illi ferarii pigneri sunt gregis domino, donec ipsi satisfecerit conductor. Relegere pecuniam huc non convenire, sed delegare, quo noster etiam paulo ante usus est, ostendit l. c. Gronovius.*

Relictus pauper, Varr. 3, 16.

LEXICON

Religiones pontificum, Col. 2, 22. a religionibus liber dies, Col. 6, 2.

Religiose administrare, Col. 3, 10. 8, 5. qui religiosius rem rusticam colunt, Col. 11, 2.

Religiosiores agricolæ, Col. 11, 2 & 3.

Religare defectam herbam, Col. 2, 18.

Relinqui oportet agrum alternis annis, Varr. 1, 44.

Reliquum & exactum *oppon.* Cat. 2.

Remedium ne idem faciat quod venenum, Pall. 12, 7.

Remeant trans mare, Varr. 3, 5. remeans & commeans examen, Pall. 1, 39.

Remissarii vectes, Cat. 19. *remissioris & minoris longitudinis, quibus in minore & remissiori pressione opus est: ut mavult Turn. 7, 25, quam remissarios dicere, quibus remittatur prelum, non intendatur.*

Remisse imperare, Col. 1, 8.

Remissio operis, Varr. 1, 17. ea deterior fit asinus, Varr. 2, 6. remissionem petere, Col. 1, 7.

Remissus adeps, Veg. 1, 11. remissum Ammoniacum, Pall. 1, 41. *quod, postquam apud ignem ferbuit, statim colorem remittens usurpatur. Exempla habet Barth. Adv. 38, 1. Schættg. Remitti cum de sale dicitur, est dilui; sed hic quidem non aliam intelligo remissionem, quam liquefactionem, s. resolutionem, ut quæ sicca sunt, liquidis possint infriari. Ad infriationem illam pertinere videtur illud super, quo mox nitur, Ammoniacum super remissum &c.*

Remittunt æruginem ænea vasa, Col. 12, 20. librum arbores, Col. 11, 2. vasa ceram, Col. 12, 50. remittit caseus minimum feri, Col. 12, 13. humorem noctibus humus, Col. 12, 15 & 17. *idem de falsis consudantibus,* Col. 12, 7. muriam, *de iisdem,* Col. 12, 9. *add. Horat. Sat. 2, 8, 53. * Remittere in fructuarium, pro submittere,* Col. 4, 24.

Remoliri terra debet æqualiter, *pass.* Col. 2, 12.

Remotissima a viris debet esse villica, *h. e. minime viro-
sa,* Col. 12, 1.

Remuneremini nos, Varr. 2, 1.

Renovanda vitis, Col. 4, 27.

Renovellatur vitis, Col. Arb. 6.

Renuntiati ædiles, Varr. 3, 17.

Repangere semen ferulæ, Col. 5, 10.

Repastinatio, Col. 2, 2.

R U S T I C U M.

Repastinatum quid veteribus & quid recentt. Col. 3, 18.

Repercussa nux radicem respergit, Pall. 2, 15.

Repertor vitis, Varr. 1, 2.

Repetit soliditatem tumor pastini, Pall. 2, 13. * *reputere est neglectum adhuc & intermissum paulo serius facere* Col. 11, 2, *nachholen*. Col. Arb. 10. *ut* revocare Plin. 18, 8.

Repletis feminis, Pall. 4, 13.

Replicare ad vitis caput, Cat. 41.

Repo. reperere in altitudinem, Col. Arb. 16.

Repolire frumenta, Col. 2, 21.

Reponere suo quidque loco, Col. 12, 3. * vineam agro repastinato, Col. Arb. 4. *sed melius forte* Pol. ponere.

Repræsentare faciem veri maris, Col. 8, 17. repræsentat se semper villicus, Col. 1, 8. 11, 1. viridem saporem olivarum *conditura*, Col. 12, 47.

Reprehendisse peccantem non satis est, si non & recti viam doceas, Col. 11, 1.

Repubescere, Col. 2, 1.

Repullescere novellis frondibus, Col. 4, 22. repullescens soboles, Col. 4, 24.

Requies forensium exercitationum, Col. 12, Præf. porcorum volutatio, ut lavatio hominum, Varr. 2, 4.

Requietum lac, Col. 7, 8. *quod diu stetit, antequam ad caseos conficiendos adhibitum est*. Sic requieti porri Apicio Art. Coq. 3, 2 & 4, 5 sunt, qui, postquam e terra evulsi sunt, aliquo tempore asservati sunt. Vid. Barth. Adv. 40, 2. Sic requiescere res dicuntur, quæ per tempus aliquod immotæ manent, eidem Apicio 1, 4, ut per dies septem in vino requiescant. & c. 5, post hæc aliquanto tempore patere requiescere. Palladius simplici utitur 12, 18, cum quieverit. Schættg. requieta ova opponuntur recentissimis, Col. 8, 5. requietior terra, Col. 2, 1.

Res. rem divinam facere, Cat. 5. rei rusticæ libro primo, Col. 11, 1. rem rusticam prolatare, Col. 1, Præf. * *pronominis relativi vicem sustinet, vel cum eo potius abundat* res. Hæc oves, qua de re agitur, Varr. 2, 2. ex reliquis rebus, quæ supra SCRIPTA sunt, Col. 12, 35. rebus, QUÆ non arbitror pertinere, Varr. 1, 1. 2, 1. sic Cic. fam. 16, 4, sumtu ne parcas ulla in re, QUOD ad valetudinem opus sit. Add. Cort. ad Sallust. Jug. 41, 1.

Rescinditur ferro suppuratio, Col. 6, 11. vena, Col. 6, 30.

Resectio vitis, Col. 4, 29. cæca, Col. 4, 32.

L E X I C O N

Refex palmes, Col. 4, 21. in refecem submitti, Col. 3, 10. refeces bigemmes, Col. 5, 5.

Referatur suppuratio, Col. 6, 34. referandum est, Col. 7, 5. *ita* Reclusus.

Referitur pertica exemta, Col. 4, 33.

Reservetur maturo fructui pars oliveti, Col. 12, 50.

Resides in corpore casei, Varr. 2, 11. *non concocti, digesti.*

Resina musto indita, Cat. 23. locularis *f.* laricis, Pall. 3, 25. dura, Veg. 3, 3 *b.* frixa, Veg. 2, 54. 4, 28. *frixa, eadem quæ Colophonina Dodonæo*, bituminis, Veg. 4, 28. cavealis, Veg. 3, 54. 4, 14. remissa, Veg. 2, 55. terebentina, terebinthina, Veg. 2, 54. 4, 28. *rel.* pituina, *f.* pityina, *ex* pity, pinu, Veg. 4, 28.

Resinosa medicamina, Col. 12, 20.

Resipit mustum ferrum, Varr. 1, 54. resipiunt quam minimum amaritudinis, Col. 12, 46.

non Resistunt adversus tempestatem nocentem, Varr. 1, 13. resistit ventris citata proluvies, Col. 6, 7.

Resolve vinctum, Col. 1, 8. 11, 1. damnum, Cat. 144, 145 & 149. sævitiam iræ, Pall. 4, 12.

Resolutus ex aqua *ἄρδς κυρναίχδς*, Pall. 3, 29. terra, Col. 4, 1. 11, 3. terga, Col. 10, 7. corpus, Col. 1, Præf. Pall. 1, 5. corticulis, Col. 12, 50.

Resonant-imagines, *de echo*, Varr. 3, 16.

Respergit radicem nux, Pall. 2, 15.

Rerperio crebra salis, Pall. 12, 13.

Respondet terra colono, Col. 2, 1. *cf.* 2, 9. ad vota; Pall. 1, 5. *i. e. optatos fructus profert.* Virg. Georg. 1, 38: Illa demum seges votis respondet avari Agricolaë, bis quæ solem, bis figora sensit. Plura Gronovius Obs. 2, 4. Schæfferus ad fragmentum Petronii Tragurianum p. 214. Schættig. respondere cum quarto, Col. 3, 3. *ita* respondent medicamenta. *vid.* Rhod. Lex. Scribon. * respondent ad parentum speciem vituli, Varr. 2, 5. non respondent sibi vineta, Col. 3, 3. non respondent secundæ foetæ, Col. 7, 7. * arbores, quibus nulla amaritudo respondet flore defucto, Pall. 1, 37.

Respuit aqua limum, *evomit*, Pall. 1, 33.

Restibilis vinea, *locus, ubi fuit ante vinetum, vitibus denuo conferendus*, Col. 3, 11. restibile vinetum, vinea vetus, quæ refoditur, Col. 3, 18. restibilis locus, Cat. 35. restibile proximæ messis, Col. 2, 10. restibiles segetes, Varr. 1, 9. exsuctiores, Varr. 2, 7. *add.* Varr. 3, 16. restibilis terra, quæ

R U S T I C U M.

quotannis obſita ſit, Varr. 1, 44. & *max*, in Olynthia quotannis reſtibilia eſſe dicunt *rel.* Nimirum, ut ait idem Varro de L. L. 4, p. 11, Ager reſtibilis, qui reſtituitur ac reſeritur quotquot anneis: contra qui intermittitur, a novando novalis ager. Reſtibilis igitur a reſtituendo, ut a proſtituendo proſtibus, quod obſervavit Gothofr ad l. c. Reſtibilis Græcis παλιμψυής & παλιμβλαστος. Adſcripſerant Varronis locum Beroaldus & Schættgenius, qui laudavit etiam Salmaſium ad Solin. p. 515, & Feſtum Pauli abbreviatorem, Reſtibilis ager ſit, qui biennio continuo ſeritur farreo ſpico, i. e. ariſtato: quod ne fiat, ſolent, qui prædia locant excipere.

Reſticula alligare, Cat. 110.

Reſtes pro jugo vineario in Brundifino, Varr. 1, 8.

Reſtituere conſolando fervorum voluntatem in domum, Varr. 1, 17. ut reſtituat ad ejus magnitudinem poema, *h. e. reddat*, Pall. 7, 4. reſtituunt ſe & reviviſcunt apes, Varr. 3, 16.

Rete obſecto, Varr. 3, 5. a rete in aviaria, Col. 8, 10. retia, quibus cohortes faciant, Varr. 2, 2. retibus ſparteis, Col. 12, 44. * intra retem, ſub retem, Varr. 3, 5.

Retegere plagam, iterum tegere, Pall. 12, 7.

Reticulata fenestra, Varr. 3, 7.

Reticulum junceum & linteum, Col. 12, 51.

Retica ſ. Rhætica vitis, Col. 3, 2.

Retinacula lora, Cat. 135. lorea, Cat. 63. retinaculis continere, Col. 6, 2. *add.* 4, 13.

Retingitur myrtite vinum, Pall. 13, 2.

Retinnire vocabulis Græcis, *reſonare*, forte leg. pro retinere, Varr. 2, Præf.

Retorreſcere, Col. 3, 3, 5 & 17.

Retorrida frons, Col. 11, 2. plantæ, Col. 3, 12. & muſcoſa prata, Varr. 1, 9. *vid. J. F. Gron. ad Phædr. 4, 1, 16. Schættg.*

Retractare, Col. 1, 4. retractans, Col. 1, Præf. retractanda ſunt pedamenta poſt putationem, Col. 4, 26.

Retractans bos, Col. 2, 2.

Retrimentum oleæ amurca, Varr. 1, 64.

Revellere pellem, Col. 2, 3.

Reverberare incrementa duritiæ ſuæ, Col. 3, 13.

Reverentia diſcendi, timor, Col. 11, 1.

Reverti ad libros, ut redire, Varr. 1, 1. * donec revertatur mel ad menſuram mediam coques, Pall. 11, 20.

L E X I C O N

- Revincire, Col. 1, 8.
 Revirescere, Col. 2, 1.
 Revisere sua negotia, Col. 12, Præf.
 Reviviscunt herbæ, Col. 4, 5. apes, Varr. 3, 16.
 Revocare prætermissa, *Plin. 18, 8. nachholen. vid. Repe-*
*to. Consequor. * revocabis ad unum corpus omnia mixta,*
*Pall. 1, 17. * revocari desiderat vitis, i. e. superiori parte*
recisa ex novo palmite reparari, Pall. 3, 12.
 Rex. salutatoris — somnium regis sui rumoribus inaugu-
 rantis, *de parasito, Col. 1, Præf. i. e. magnis clamoribus ven-*
duantis somnium regis sui pro divinatione, vel etiam somnia
istius tristiora expiantis. Nam diu est, cum homines omnia no-
ctis Farre pio placant, & saliente sale, Tib. 3, 4, 9. In-
terdum tamen ita legendus & explicandus videtur hic locus,
somnium regis sui, h. e. an ille dormiat, ex rumoribus & ser-
monibus incertis populi, qui salutatum venit, augurantis, h. e.
conjicientis. Ita melius coherent, quæ sequuntur, neque enim
*roganti &c. * rex apum, Col. 9, 10 & 11. Pall. 7, 7.*
 Rhætica vitis, Col. 3, 2.
 Rhagadia, Rhagulæ, *vid. Rag.*
 Rhamni sponte virescunt, Col. 10, 373.
 Rhedariæ mulæ, Varr. 3, 17.
 Rheni accolæ, Varr. 1, 7.
 Rhinton, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.
 Rhodii Galli, Col. 8, 2. Rhodiæ gallinæ, Col. 8, 2 & 11.
 fici, Col. 5, 10. vites, Col. 3, 2.
 Rhododaphnes folia muribus letifera, *Pall. 1, 35. add.*
Veg. 2, 48. 3, 71. ubi rhododaphne restituenda.
 Rhodomeli ut fiat, *Pall. 6, 16.*
 Rhombus piscis, Col. 8, 16 & 17. *situ tantum corporis a*
passere differre observat Plin. 9, 20. Schættg.
 Rhus, *vid. Ros.*
 Ricini ne oves infestent, *Cat. 96. boum, Col. 6, 2. ut*
decidant a canibus, Col. 7, 13. De his Plin. 22, 18. multa
etiam Vlit. ad Nemesian. Cynege. 209. Schættg.
 Ridica, *Cat. 17. quid esset, Varr. 1, 8. Col. 11, 2. bre-*
viter ridica fissæ & angulosæ, palus rotundus. quo vineæ loco
figenda, Varr. 1, 26.
 Rigationem ministrare, Col. 11, 3.
 Rigeo. si semper riget stagnum, Col. 8, 17.
 Rigoris quam recentissimi aqua, Col. 9, 14. * rigorem ut
 habeant particæ, Col. 4, 16. habens pinna, Col. 9, 14.

R U S T I C U M.

Rimas præbere, Col. 3, 12. ne rimis possit aperiri, Pall. 6, 11.

Rimati stagna & paludes, Col. 7, 9. 8, 15.

Ringuntur radices aere frigidiorē, Varr. 1, 45. ringi dicuntur herbæ, cum frigore constrictæ corrugantur, corticem rumpunt, ut hiet, verbo, cum rigent. Varronem frequentare verba ab animatis & nobilioribus translata ad muta & ignobilia, ostendimus voc. Metaphoræ Varronis.

Ripa & litus synonyma, Col. 1, 5.

Riphæa bruma, Col. 10, 77.

Rivalis allecula, Col. 8, 15. * subst. rivalem ferre nequit aries, Col. 7, 3.

Rixa fucorum & apium, Col. 9, 15.

Rixantur herbæ, Varr. 1, 47.

Rixosæ aves, Col. 8, 2.

Robigus, & robigalia, Varr. 1, 1. Noster masculino genere exprimit, ceteri genere feminino Rubiginem Deam, quæ rubiginem a frumento possit avertere. Ovid. Fast. 4, 911: Aspera Robigo parcas cerealibus herbis. Schættg.

Roborea materies, Col. 11, 2. roborei axes, Col. 6, 19 & 30. plançæ, Pall. 1, 21.

Roboro. roborare largo cibo, Col. 6, 27.

Roborosa passio, Veg. 3, 24. est letanus. Vid. Robur.

Robur s. Robus arbor, Cat. 17. * tritici genus a robore dictum, Col. 2, 6. * robur puri & copiosi lactis, Pall. 4, 13. robora pallentia betæ, Col. 10, 326. * in robur (forte ex arboris intellectu) obdurescunt nervi, unde morbus roborosus, Veg. 3, 24. robur incurrunt, Veg. 3, 24. ad curandum robur, ibid.

Robustus, ex robore arbore, Cat. 18. Varr. 1, 38. Col. 2, 15. * robustius grano frumentum, Pall. 1, 6. robustissima terra, Col. 2, 2. robustissimum solum, Col. 1, Præf.

Rogatio tribunica, Col. 1, 3.

Roma Parilibus condita, Varr. 2, 1. muri & portæ ut definitæ, Varr. 2, 1.

Romanica aratra & juga, Cat. 135. fiscinæ, Cat. 135.

Romaniensis salis, Cat. 162.

Romanus populus a pastoribus ortum duxit, Varr. 2, 1.

Romanus sedendo vincit, Varr. 1, 2. prov. a Fabio cunctatore tractum.

Ῥώμην, nomen canis, Col. 7, 12.

Romulus & Remus a pastore educati, Varr. 2, 1. Ro-

L E X I C O N

multi proles, Col. 1, Præf. & Numæ rustica progenies, Col. 8, 16.

– Ronchos ducit, Veg. 3, 46.

Rorat (*cælum*) Col. 11, 2. rorantia guttis antra, Col. 10, 267.

Rorulentæ stirpes, Col. 5, 6. baccæ, Col. 12, 38.

Rosmarinus & marinus ros, Col. 9, 4. rosmarini sesqui-libra, Col. 12, 36. in remediis apum, Pall. 4, 15.

Ros Syriacus, Col. 9, 13. 12, 41. Pall. 4, 15. roris Syriaci tres heminæ, Col. 12, 41. Rhus Syriacus est frutex quædam in Syria crescens, qui fructum habet lentii similem, uvæ colore rubro, ut testatur Plinius H. N. 13, 6, ex Theophrasti hist. plant. 3, 18. Folia ejus adhibuere coriarii, ut candidas facerent pelles, unde vocatur etiam galla coriaria. Vid. Reines. V. L. 3, 12, p. 355. Græcis est ῥόος, ῥοῦς, unde & Latinis ita scribendum. Nam quod in Columellæ & Palladii codicibus semper legitur roris & rore, hoc approbare nondum potui, & sic etiam emendari vult Harduinus ad Plin. l. c. Quin & ita legit Cælius Aurelianus Acut. 2, 201: Possunt etiam rhois Syriaci sextarii quatuor decoqui. Nollem excidisse hoc Hadr. Junio in Nomenclatore p. 14, 15, ut distingueret inter rhoem Syriacum & rorem Syriacum. Locum indicasse sufficiat, quia prolixa confutatione non eget, Olim masculino genere adhibitum est: medici hodierni libentius feminino genere utuntur. Salmasius de homonymis hyles iatricæ c. 58. Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 3, 18, p. 272 sq. qui etiam imaginem exhibet. Arabes vocant Sumach, officina Schmack. Schæwig. Addimus locum Dioscoridis 1, 47, qui fere solus omnia continet, ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ῥόα, ὃν ἔνιοι ἐρυθρὸν καλοῦσι, καρπὸς ἐστὶ τῆς καλοῦμένης βυρσοδεψικῆς ῥόος. Quod est de emendatione roris in rhois &c. vereor, ne non tam librariorum errorem, quam depravationem in vulgari voce mox a seculo Columellæ factam, quin ipsi forte jam admissam, emendemus. Plinius tamen, qui sæpe commemorat, rhun, quod observaverim, semper vocat.

Rosa feri quando & quomodo soleat, Varr. 1, 35. rosarum quæ semina, Pall. 3, 21. rosæ ut servantur virides, Pall. 6, 17. Punicæ, Col. 9, 4. canina, cynorrhodon, Veg. 3, 84.

Rosarium, Col. 1, Præf. serotinum, Col. 11, 2. rosaria quando & quomodo conferantur, Pall. 3, 21. e paucis virgultis ut instituantur, Pall. 12, 11. ut colantur, Pall. 4, 8.

Rosatum conditum, Pall. 3, 32. ut fiat, Pall. 6, 13. sine rosa ut fiat, Pall. 11, 15.

Roscidus, rosidus. roscidum locum manu facere, Varr.

R U S T I C U M.

3, 14. roscida herba, Varr. 2, 2. rosida coeli qualitas, Col. 3, 1. rosidum solum, Col. 5, 6. Pall. 3, 13. rosidae virgæ, Col. 4, 30.

Rosea campestris, Varr. 2, 1 & 7. 3, 2. Roseæ campi summen Italiæ, Varr. 1, 7. Rosulanum agrum vocat Serv. ad Georg. 2, 201. *Plinii de fertilitate hujus campi locum explicavimus in Chrestom. p. 574.*

Roseani equi, Varr. 2, 7.

• Rosetum, Pall. 12, 11.

Rosidus, *vid.* Roscidus.

Rosina herba, Veg. 4, 13.

Rostellis percutere ova, Col. 8, 5.

Rostratæ falces, Col. 2, 21. denticulatis opponuntur, *suntque adeo, quæ continuam habent aciem.*

Rostrum arietis, Varr. 2, 2. rostra caprarum, Varr. 2, 3.

* rostrum falcis, Col. 4, 25.

Rota radiata, Varr. 3, 5. aquaria, Cat. 11. ad rotam arum si ejecerit, Veg. 2, 45. * rotæ, capræ feræ, Varr. 2, 1. *πλατυκέρωτας, Platycerotas, emendant viri docti: quos sequor. In vita Gordianorum vocantur cervi palmati: nam, ut inquit Plinius 11, 3, in palmas digitosque eorum cornua sunt a natura facta. Falso Galli damas vocant, cum damæ cornicula duo in adversum adunca habeant, ut rupicaprae in tergum. Damas Galli non norunt, nisi Vascones, qui ad Pyrenæos habitant, easque Sarrios vocant: rupicapras autem Isardos. Reliqui Galli vocant cum Italis Camorzas vel Chamois. Scalig.*

Roto. rotare pavo quando dicatur, Col. 8, 11.

Rotulæ vasis subjectæ, Col. 11, 3.

Rotundi agri forma, Col. 5, 2. rotundum ex longo corpus, Col. 6, 29.

Rubellianæ vites, Col. 3, 2. Rubellas vocat Plinius, & ita quoque legit Gæsius. Schættig.

Rubellula rhamnos. Ita Morgagnus pro vulg. nubellula, Veg. 3, 75.

Ruber. rubri boves, Col. 6, 1.

Rubei coloris boves, Pall. 4, 11. Col. 6, 1. asinus, Pall. 4, 14.

Rubicundæ plumæ, Col. 8, 2.

Rubigo ne torreat herbas, Col. 10, 342. *add.* Col. 2, 12. Arb. 13. Pall. 1, 35.

Rubrica talpis inimica, Pall. 4, 9. formicis, Pall. 4, 10. ut arbor fructus retineat, Pall. 4, 10. vites in rubrica difficiliter comprehendunt, Pall. 2, 13.

LEXICON

Rubricosus ager, Cat. 34. terra, Cat. 128.

Rubus, Col. 11, 3. caninus, spinæ genus, Pall. 1, 34.

Ructo. terra fumum ructaverit, Pall. 9, 8.

Ructor aves tuas hospitales, Varr. 3, 2.

Rudeata, Cat. 131.

Rudecta, Cat. 34. in rudecto, Cat. 35.

Rudicula agitare crebro, Cat. 95. lignea peragitare, Col. 12, 46.

Rudis. ad rudem faciendam silva cæditur, Pall. 6, 4. *utrum ad rudiculas, instrumentum culinarium, quod hodie faciunt ex cacuminibus pini, piceæ, abietis, decorticatis?* rudibus duabus, Cat. 79. * rudis agriculturæ penes te nunc est, Varr. 3, 2. *metaphora a gladiatorum magistris, penes quos erat rudis, qua emeritos gladiatores donabant. Per rudem igitur jus lanistæ intelligit, h. e. jus præscribendi & distandi leges gladiatoribus. Juvenal. Scripturus leges, & regia verba lanistæ. Cic. 2 Antoniana: Qui ea tanquam gladiatorum libellos palam vendicaret. Hic igitur sumitur translatitæ. Scalig. Convenit hæc interpretatio cum quorundam Germanorum adagio, qui, cui principatum alicujus rei deferunt, apud illum cistam esse, ajunt. In collegiis nempe opificum, qui princeps ejus anni est, quem vocant magistrum collegii, den Obermeister, illius domi est cista, in qua & literas, & si quid est pecuniæ communis, servant.*

Rudis ager, Col. 3, 11. terra, Varr. 1, 27 & 44. *in qua nihil dum satum est.*

Rudus statuminatum, Pall. 1, 9. pingue, Col. 10, 81. pavimento inductum, Pall. 6, 11.

ad Rufri macerias, Cat. 22 & 135.

Rugas contrahere in fronte, Varr. 1, 2. rugarum contractio ne deformet zizipha, Pall. 5, 4. usque ad rugas siccata cerasa, Pall. 11, 12.

Rugosa poma si creabit arbor, Pall. 12, 7.

Ruma & rumis mamma olim, Varr. 2, 11. *it.* 2, 1.

Rumiæ divæ sacellum, Varr. 2, 11.

Rumpi, genus traducum in vitibus, Varr. 1, 8.

Rumpo. cum germen ruperit, *eruperit*, Pall. 4, 1. * *rumpatur fiscina caltha, impleatur, distendatur*, Col. 10, 307. * *rumpitur equus*, Veg. 1, 41, 42 & 43. *h. e. vehementissime fatigatur. hoc imprimis discas ex 3, 1: omne animal est debile si rumpitur.*

Rumpotinetum ut constituatur, Col. 5, 7.

Rumpotinum arbustum, Col. 5, 7. *Plinius videtur p.*

R U S T I C U M.

enliaris arboris, forte opuli, nomen hoc facere 14, 1. ubi v. Hard.

Runcatio frugibus utilis, Col. 2, 12. sarritioni subjungenda, Col. 2, 12. ejus præceptum generale, Col. 11, 3. * *pro herbis runcandis*, Col. 2, 12.

Runcator, Col. 2, 13. 11, 3.

Runco. runcare segetes, Varr. 1, 30. Col. 11, 2. runcari spinas, Cat. 2. *vid: Viſtor. V. L. 36, 8. Gæſ. Ind. agrar. V. subruncini limites, vult, runcare proprie pertinere non ad herbas quasvis noxias; sed ad rubos & sentes. Sed cf. Col. 2, 11.*

Runcones vepretis persequendis, Pall. 1, 43.

Ruricolæ, agricolæ, Col. 10, 337.

Ruscariae falculæ, Cat. 11.

Ruscones si habet jumentum, Gargil. Mart. *Non liquet.*

Ruscus. rusco hirsuta sepes, Col. 10, 374.

Russeus color, Pall. 4, 13.

Rustariæ falces, Varr. 1, 22.

Rusticationis scientia, Col. 11, 1. cura, Col. 1, Præf. præcepta, Col. 1, 1. 11, 1. magna & diffusa materia, Col. 11, 1. caput, Col. 11, 1.

Rusticitas, *pro* rusticis, Pall. 1, 31.

Rusticor. rusticari foris, Col. 12, 3.

Rusticus. rusticæ gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2 & 12. rustica plebs urbanæ præstat, Col. 1, Præf. Varr. 2, Præf. it. 3, Præf. res an sordidum & vulgare opus? Col. 1, Præf. rei rusticæ libro primo, Col. 11, 1. rusticam rem prolatare, Col. 1, Præf. **RUSTICÆ voces:** Summæ partes radicum, quas *æstivas* rustici vocant, Col. Arb. 5. Ulmus, quam *Ari-neam* vocant rustici, Col. Arb. 16. *Cadetum* appellant aratores, quod alii *candetum*, Col. 5, 1. Quos nostri agricolæ *mergos*, Galli *candosoccus* appellant, Col. 5, 11. Degener arundo, quam vulgus *cannim* vocat, Col. 7, 9. Ordeum, quod rustici *hexastichum*, quidam etiam *cantherinum* appellant, Col. 2, 9. Quod opus rustici *castrationem* vocant, Col. 4, 32. Quam terram rustici *variā cariosamque* appellant, Col. 2, 4. *Colostram* pastores vocant, exiguum lactis, statim a partu emulgendum, Pall. 12, 13. Col. 3, 3. *Coriaginem* rustici appellant, cum pellis tergori adhæret, Col. 6, 13. Quam *corrudam* rustici vocant, Col. 11, 3. Tenuibus lignis, quæ *cremia* rustici appellant, Col. 12, 19. *Cuspides*, Varr. 1, 8. Hanc rustici *custodem* vocant, Col. Arb. 5. Quam vocant agricolæ *emplastrationem*, Col. Arb. 26. *Excodicare*, Pall. 2, 1. *Fecaneus* palmes, Col. 4, 24. Siliqua, quam rustici

L E X I C O N

fenum Græcum vocant, Col. 2, 11. *it.* 11, 2. *Glocientes* vocant rustici aves, (gallinas) eas, quæ volunt incubare, Col. 8, 5. *Hexastichum*, vid. *cantherinum*. *Humerosi* loci in vite, Col. 3, 10. *Liras* rustici vocant &c. Col. 2, 4. *Machinam* vocant rustici, Col. 6, 38. *Mergi*, vid. *candofoccos*. *Pulverationem*, quam vocant rustici *occationem*, Col. 11, 2. *Mentigo*, quam pastores *ostiginem* vocant, Col. 7, 5. *Palmare*, i. e. materiam (vitis) alligare, Col. 11, 2. *Pampini*, quos rustici vocant *racemarios*, Col. 3, 18. *Rumpi*, Varr. 1, 8. *Crudum solum & immotum in arvo*, quod agricolæ *scamnum* vocant, Col. 2, 3. *Herba*, quam rustici *sedum* appellant, Col. 2, 9. *Bipalio* vertere, quod vocant rustici *sestertium*, Col. Arb. 1. *Spadones furculi*, Col. 3, 10. *Specaprica*, Varr. 1, 48. *Spongias* sativi asparagi olitores appellant, Col. 11, 3. *Soboles radicibus adhaeret*, quam rustici *suffraginem* vocant, Col. 4, 24. *Tabulata ulmorum*, Col. 5, 6. *Trimestrem sationem* vocant agricolæ, Col. 2, 9. *Varia*, vid. *cariosa*. *Credo ratione pronuntiationis tantum rusticas veam & vellam*, *pro via & villa*, Varr. 1, 2. *Vid. Cic. de Orat.* 3, 12, n. 46. *Sed vellaturam facere*, i. e. *vecturis vivere*, *totum rusticum*. *ibid.* *Cepa Marlica simplex*, quam vocant *unionem* rustici, Col. 12, 10. *Veratrum*, Col. 3, 36.

Rutæ satio & cultura, *it.* *noxa nudis manibus illata*, Col. 11, 3. *superstitiones circa eam*, Pall. 4, 9.

Rutabulum, Cat. 10 & 11. *ad ignem in foco tractandum unum cum forcipe referi Turneb.* 7, 22. *rutabulo ligneo agitare*, Col. 12, 20. *permiscere*, Col. 12, 23.

Rutili, ἐρυθροί, Col. 7, 2. *rutilis cristis*, Col. 8, 2.

Rutrum calci subigendæ, Pall. 1, 15. *rutro concidere*, Cat. 128. *rutra*, Cat. 10 & 37.

S.

Sabæum miscet odorem, Col. 10, 262.

Sabanum mundum, Pall. 7, 7. *sabanis validioribus abstergitur juvencus*, Veg. 3, 47.

Sabatinus lacus, Col. 8, 16. *De varia scriptione Bynkersh. obss.* 6, 20. *qui etiam monet post Cluverium, vocari hodie Lago di Bracciano: & eo inclinari, ut angularium potius quam anguillarium dici putet* 1, 69 π. *de contrah. emt. vendit.*

Sabelli duri, Col. 10, 137. *Samnites*, teste *Plinio* 3, 12. *nomen a Sabinis, a quibus orti. Schætzg.*

R U S T I C U M.

Sabinus ager, Varr. 1, 14. in eo via Salaria, Varr. 3, 1. Sabini veteres Quirites, Col. 1, Præf. in Sabinos e Græcia venire Pelasgi, Varr. 3, 1. Sabini colonias crebro emisere, Varr. 3, 16. in Sabinos montes æstivatum mittuntur oves ex Apulia, Varr. 3, 17. Sabina regio, Col. 5, 8. Sabinæ matres familiæ, Col. 12, Præf. Sabina ficus, Varr. 1, 67. salix, Col. 4, 30. Sabinum oleum, Pall. 4, 9. * Sabina herba, Cat. 70. Gr. *βράδυ*, *cupresso similis*, cupressus Cretica quibusdam dicta: nota hortis nostris arbuscula ciendis mensibus nota, & procurandis abortibus infamis, *Sevenbaum* vel *Sadebaum*. Nisi tamen incongruum videatur, herbam vocari a *Catone*, quæ arbor est mediocris. *Viderint Botanici*.

Sabulo albus, subalbus, rubicundus, Varr. 1, 9. macer, Pall. 1, 5. masculus, solutus, Pall. 9, 8. vid. *Philander ad Vitruv.* 8, 1. niger & rutilus, Col. 3, 11.

Sabulosa arva, Col. 2, 10. loca, Col. 2, 16.

Saccellationem ex furfuribus imponis, Veg. 3, 24. saccellationes, Veg. 2, 11.

Saccelli ex furfure pleni, Veg. 1, 52. ex furfure calidi. Veg. 3, 28. cum furfure calentes, Veg. 1, 42. 3, 28.

Saccus contextus tenui vimine rarius, Col. 9, 15. sacci spartei, Col. 12, 17. faccis cooperiunt, ut sudet, Veg. 3, 58.

Sacer mons in Hispania, Col. 6, 27. sacer ignis /. pusula in ovibus, Col. 7, 5. sacris diebus accubantes cœnant operarii, Col. 11, 1. * sacris jam rite solutis Tardipedi, i. e. *Vulcano*, Col. 10, 419. * sacres porci, Varr. 2, 1 & 4.

Sacrificari, *active*, Varr. 2, 8 & 11.

Sacrificiis publicis aptati fasti, Col. 9, 14. sacrificia in vindemia, Col. 12, 18.

Sæculorum curas agere, Pall. 11, 12. i. e. de posteritate bene mereri plantatione illarum arborum, quæ sero fructus ferre solent. Fortasse noster ante oculos habuit verba *Cæcilii in Synephebis a Cicerone Tusc. quæst.* 1, 14, & de *Senectute* c. 7 conservata: Serunt arbores, quæ alteri sæculo profint. *Schærtg.*

Sævissime candere, Col. 1, 4.

Sævitia hiemis. Col. 8, 17. sævitiam amoris labore temperare, Col. 6, 37. igneam blandiri (eblandiri) Col. 7, 5.

Saga. sagæ fallaces, Col. 1, 8. 11, 1.

Sagacissimus rerum naturæ, Col. 1, Præf.

Sagapimi unc. 3, Veg. 1, 16, 18 & 59. 4, 11. Sagapenum *Scribo. de hac planta diversas sententias habet Saracenus ad Dioscor.* 3, 95.

L E X I C O N

Sagati cuculli, Col. 11, 1. *vid.* Cucull.

Sagina anserum, Varr. 3, 10. Col. 8, 14. sagina hilaris admissarius, Col. 6, 27. temporis pleni boves, Pall. 4, 11. roris aut fluminis dulcior herba, Pall. 6, 7. sagina viva, *pisculi majoribus obiecti*, Varr. 3, 17. ad saginam pristinam revocare, *h. e. cibum ordinarium*, Veg. 2, 45. ad saginam idonea, Col. 8, 9.

Saginarium, *ubi saginantur anseres*, Varr. 3, 10.

Saginati boves ad sacrificia, Varr. 2, 1. saginata frondibus ac herbis terra, Col. 2, 1.

Sagino pullos columbinos, Varr. 3, 7. saginantur aves offis, Col. 8, 7. saginandus hordeo & ervo, Col. 6, 27.

Sagitta in vite, Col. 3, 10 & 17. *Plin.* 17, 35, n. 3: sagittæ vocantur furculi, cum intorti panguntur: iidem cum incisi nec retorti, trigemmes. sagittam e foecundo malleolo decisam, Col. 3, 10. * sagitta ad venam pulsandam, Veg. 1, 22, 25 & 27. ad peritonæum aperiendum, Veg. 1, 43. *add.* 2, 30 & 34. * *fidus*, incipit oriri, Col. 11, 2.

sub Sagmis aut fellis, Veg. 2, 59. *ad onera portanda pertinere sagmas, docet Schefferus.*

Sagulæ, Veg. 4, 2.

Sagum. saga & centones sub fellis vel sagmis, Veg. 2, 59. sagis cucullis prohibetur pluvia, Col. 1, 8. sagis cooperies equum, Veg. 1, 42. 3, 15.

Saguntinæ ficus, Cat. 8.

Sal maritimus & fossicius, Varr. 1, 7. montanus, Hispanus, Ammoniacus, Cappadocus, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. salis Cappadoces; Veg. 1, 20. sal candidus ut fiat, Cat. 88. frictus, Col. 7, 5. torridus, Col. 7, 5. coctus & tritus quomodo fiat, Col. 12, 21. salem, donec permaneat integer, Col. 12, 6. * sal coctum, Col. 12, 53. sal tritum, Veg. 1, 52. & *ita sape*. * sal minuit ova, Col. 8, 6. salis sparsio salutaris ovillo pecori, Pall. 12, 13. salis unicuique in anno modium satis est, Cat. 58. * sales, *de condimento*, Varr. 1, 11. salibus durata aqua, Col. 7, 4. sales nimios si accipiat caseus, Pall. 6, 9. *ita* 12, 17. *it.* 18. *it.* 19 *rel.* sales communes, Veg. 3, 75.

Salaria via, Varr. 1, 14. 3, 1 & 2.

Salax. salaces galli, Varr. 3, 9. salacissimi mares, Col. 7, 9. 8, 2.

ne Salebris sollicitentur apes, *h. e. portatæ per salebras concutiantur*, Col. 9, 8.

R U S T I C U M.

Salentina olea, Cat. 6. Varr. 1, 24. *ubi* Sallentina; *uti* Sallentini canes, Varr. 2, 9. agri, Varr. 2, 3.

Salgama, Col. 10, 117. salgamis condendis vasa, Col. 12, 4. ea litire non debent, Col. 12, 9.

Salgamarius liber Matii, Col. 12, 44.

Salictarius (*curator*) Cat. 11.

Salictum, Cat. 1. salicta ubi ferenda, Cat. 9. ut colenda, Col. 4, 30. quando cædenda, Cat. 33. salictis glaucis infestæ volucres (*erucæ*) Col. 10, 332.

Saligneus qualus, Col. 9, 15. saligneo palo, Col. 11, 3. clava, Col. 6, 2. perticæ, Col. 7, 1.

Salignis cuneis circumfigi oportet columellam, Cat. 20. saligna materies quibus rebus utilis, Pall. 12, 15. vimina, Pall. 1, 38. perticæ, Col. 7, 1.

Salinarum campi, Col. 2, 2. maritimæ aræ, Col. 2, 2. salinis Herculeis, Col. 10, 135.

Salio. ubi aqua saliat, *de compluvio*, Varr. 1, 13. saliens aqua, Col. 1, 2. salientes rivi, Col. 1, 5. * salire, *inire*, equus matrem non vult, Varr. 2, 7. saliri, *de ovibus*, Varr. 2, 2. salire, *de verribus*, Varr. 2, 4. *de pavonibus*, Varr. 3, 6. *de anseribus*, Varr. 3, 10. * salire, *a sale*, scribitur sallio, Varr. 1, 2. Cat. 23.

Salitus thynnus, Col. 6, 32. oliva, Pall. 11, 10.

Saliva. salivis fluidum os, Col. 6, 9. saliva jejuna in medicina oculorum, Veg. 2, 22.

Salivatum. *Ita scribendum, non salviatum, ut interdum legitur, monet consensus optimorum librorum, & Victor. ad Col. 6, 9. itemque in brevibus adnotatiunculis Catoni & Varroni 1541 ap. Gryphium subjunctis Ald. Harduin. ad Plin. 27, 76. Positionis genus intelligit Ruellius, qui eo utitur in Hippiatr. quoties Græci πτόν, πτόμα, προπτόισμα habent. Sed solidas etiam offas ita datas, & talia, quæ aqua dilui non ita facile possunt, ex locis, quæ jam ponemus, intelligitur. Ceterum nomen videbatur nobis inde tractum, tum quod salivæ nimiae subducendæ destinatum esset, tum quod salivam ὀρεξίη deinde restitueret ac moveret. Sed ipsa loca jam videamus. Salivatum farinæ hordeacæ, Col. 6, 10. salivari more præbendum milium, Pall. 5, 7. Talia sunt etiam Veg. 3, 4. Verum etiam salivati more demitti debent brassicæ coliculi, Col. 6, 9. boli etiam sunt & offæ Col. 6, 25. (it. Plin. 27, 76.) Col. 6, 5. coll. Veg. 3, 2. Purgantia ad salivatum adhibentur Col. 6, 5. vid. mox Salivo.*

L E X I C O N

Salivo. salivatur olere tenero vacca foeta, Col. 6, 24. falivandus erit admissarius, Col. 6, 37. falivandum eo medicamine pecus, Col. 6, 5.

Salix Amerina, Col. 4, 30. Græca, Cat. 6. Varr. 1, 24. Gallica, Sabina, Col. 4, 30. silvatica, Pall. 9, 8. salicis satio, Col. Arb. 29. Pall. 3, 23. pomum infitione admittit, Pall. Inf. 77. ad ligamina ut præparetur, Col. 11, 2. viminialis usus, satio, genera, Col. 4, 30. perticalis, Col. 4, 31.

Salsamentaria vasa, Col. 2, 10.

Salsamentum in muria sua permanet, Col. 12, 53.

Salsedine ut careat aqua marina, Pall. 11, 14.

Salsura, Col. 8, 17. corpus suis in salsura fuit, Varr. 2, 4. salsura carnis ut fiat, Col. 12, 53. oliva in salsura facta colymbas, Col. 12, 48. * *pro ipsa carne salsa*, Col. 12, 53.

Salsus caseus, Col. 12, 57. aqua salsa vinis ut adhibenda, Col. 12, 21 & 25.

Saltus in agris, Varr. 1, 10. saltibus silvestribus delectantur capræ, Varr. 2, 3.

Salubris brassica ad omnes res, Cat. 156. corpori vinum, Col. 12, 27. salubrior ager, Varr. 1, 4.

Salubritas unde, Varr. 1, 4. cœli, Col. 1, 3. salubritatis cura potissima, Varr. 1, 4. salubritatem faciunt hæc remedia, Col. 6, 4.

Salvo. salvantur animalia, Veg. 3, 23.

Salus. Salute bona! Cat. 4. *εὐφημισμὸς & invocatio Salutis Deæ, ut, quod omen Deus avertat, salvis rebus tuis, vel similes formulæ.* dvis mihi bonam salutem, Cat. 141.

Salutaris habetur amurca, si, Col. 6, 4. huic noxæ adeps, Col. 6, 32.

Salutator mercenarius, Col. 1, Præf.

Samera, ulmi fructus, Col. 5, 6. 7, 6. 9, 13. ut feratur, Col. 5, 6.

in Samnium æstivatum oves abiguntur ex Apulia, Varr. 2, 1.

in Samothrace capræ feræ, Varr. 2, 1.

Sampsa. in sampsam redacta oliva, Col. 12, 49. sampsæ expressio, Col. 12, 50.

Sampsuca Canopo nata, Col. 10, 171. *Ita in Ægypto vocatur Amaracus. Salmas. de homon. hyl. iatric. c. 13.*

Samus. Sami lucus Junonis, Varr. 3, 6.

Sandarici, *pro Sandarachæ*, Veg. 3, 67.

Sanescunt vulnera, Col. 6, 7.

R U S T I C U M.

Sanguinalis herba, *πολύγονον*, Col. 6, 12. *Adscripserat C. Rittershusius*: non credo. Potius Goropio in Atuaticis accedo, qui ad Flammulam, ranunculi speciem inclinat.

Sanguinariæ herbæ pastu si ovis morbum contraxerit, Col. 7, 5.

Sanguinei flores, Col. 10, 242. cristæ, Col. 8, 2.

Sanguis dimittitur e capite, Varr. 2, 1. ex auricula detrahitur, Col. 6, 14. Veg. 1, 25. sub cauda emittitur, Col. 6, 6 & 9. *add.* Veg. 1, 25. trahitur de cervice, Veg. 3, 43. demitur, Veg. 1, 25. minuitur, Veg. 1, 25. subtrahitur, tollitur, Veg. 1, 25. emissus e corpore, & corporis parti laboranti impositus commendatur, Veg. 1, 13, 15, 16 & 17. *in pr.* 1, 22. 3, 3 *b.* 18, 22 & 80. 4, 22. * in pedes demissus, Col. 6, 12, 30 & 38. ejus profluvium per nares ut reprimatur, Col. 6, 33. Veg. 1, 54. sanguine laborat animal, Veg. 1, 55. sanguinem si mingat animal, Veg. 3, 10 & 12. si vomat, Veg. 3, 13. * sanguis bubulus in maltha, Pall. 1, 41. suillus in medicina; sed nimis copiose datus letifer, Veg. 3, 54.

Sanguisuga incensa contra cimices, Pall. 1, 35. contra sanguisugam pellit cimicis nidor, Veg. 3, 4. *coll.* Col. 6, 18.

Saniem spurcam mittit cancer, Cat. 157. * sanies amurcæ, Col. 1, 6.

de Sanitate quæ videnda, Varr. 2, 1.

Santonica herba, Col. 6, 25. *genus absinthii amarissimi putat Ruell. in Ind. Hippiatr.* Santonici, Veg. 3, 55. Santonici pulveris, Veg. 4, 10.

Sanus fiet ex eo morbo, Cat. 157. sana faciet ulcera omnia, Cat. 157. sanum faciet cancrum brassica, Cat. 157.

Sapa, *genus vini colli & dulcis; de quo Nonius 17, 14*: Sapa, quod nunc mellacium dicimus, mustum ad mediam partem decoctum. Varro de vita pop. Rom. lib. 1: Sapam appellabant, quod de musto ad mediam partem decoxerant: Defrutum, si ex duabus partibus ad tertiam redegerunt defervefaciendo. Col. 12, 19, *ita loquitur; uti hoc nomine comprehendat, sive quarta, sive tertia, sive denique dimidia pars musti decocta fuerit; & defrutum, de quo s. l. aperte præstantius illo dicat. Sed Plin. 14, 9, Sapam fieri, docet, musto ad tertiam partem mensuræ decocto, quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum vocatur. Et 23, 30, musto decocto donec tertia pars superlit. Quæ est ipsa descriptio defruti, quam ex Columella tradimus s. l. Ceterum recentiores etiam ca-*

LEXICON

renum ita sapæ præferre, ut panem opicum similæ, observamus in Carenum.

Sapientissimi quique multa scisse dicuntur, non omnia, Col. 12, 57.

Sapientiæ fontibus orti, *philosophi*, Col. 1, 1.

Sapineæ nuces, Col. 12, 5. Sappineæ scribuntur Plin. 15, 10.

E picea fativa, nucleorum cute verius, quam putamine, adeo molli, ut simul mandatur. Piceam fativam Gallis esse Pesse, observat Harduin. add. Salmas. ad Solin. p. 357. De sappino mox.

Sapor obtusus, Pall. 4, 10. utilis, Pall. 4, 10. argutus, Pall. 3, 25. & 4, 10. pretiosus, Col. 3, 7.

Sappinus, Varr. 1, 6.

Sarcinas colligere, Varr. 1, 1.

Sarcire centones, cuculliones, funes veteres, Cat. 2. corbular, Cat. 23 & 31. dolia sarferis, Cat. 39. pedamenta, Col. 4, 18. * damna, Col. 9, 15.

Sarcosis, Veg. 3, 26.

Sarculari frumenta & legumina an debeant, Pall. 2, 9. sinapis debet assidue, Pall. 11, 11.

Sarcula, Cat. 10. Varro de L. L. 4, p. 33, a ferando vel fargiendo dicta censet. ubi Scaliger, ferare, inquit, est leviter farire, quia sarculi usus est, ut operiat satam segetem, & deinde etiam sarriat. splendentia sarcula, Col. 10, 91. Pomponius vulgo vangas dici docet. * sarculi simplices & bicornes, Pall. 1, 43. sarculis adobruere, Col. 2, 11.

in Sardinia pellibus caprarum vestiuntur, Varr. 2, 11. in Sardinia agro Neapolitano fundi Palladii, Pall. 4, 10. 12, 15. * Sardinia piscis putris, Col. 8, 17. Sardelam interpretatur Beroaldus.

Sario, uno r apud Catonem scribitur 33 & 46. it. 161. in quo capite sarito, sariendo, sarueris. sarire iterum & tertio, Varr. 1, 18. Ita

per Saritores occare, Varr. 1, 29. vid. Sarr.

Sarmenticio cinere, Col. 6, 26.

Sarmenta (*vitium femina*) ut tractanda, Col. 4, 24. 5. defigere, Col. Arb. 2. injungere, Pall. 1, 6. pangenda, ut elegantur, Pall. 3, 9. lata, Pall. 3, 12. vid. Lat.

Sarrano clarior ostro, Col. 10, 287. violæ, Col. 9, 4.

Sarriendus ligneis rastris locus, Col. 2, 11.

Sarritio an profit, & quomodo, Col. 2, 12. quando tempestiva, Col. 11, 2.

R U S T I C U M.

Sarritor, Col. 2, 13.

Sarritoria opera, Col. 2, 13.

Sarritura frumentorum, Col. 11, 2.

Sarsura, Varr. 3, 9. *vid.* Assura.

Sartio, Sartus, *pro* sarritio, sarritus, *sæpe* MSS. *e. g.* Col. 2, 12. 11, 2.

Sartura nova vineatico jugo, Col. 4, 26.

Sat erit pondo XL dari, Col. 6, 3. sat erit picis sex scrupula, Col. 12, 23.

Sata quo die quæque de terra prodeant, Varr. 1, 45. ut ruenda sint, Varr. 1, 47.

Sataria quala, Cat. 11. Satoria *legit Popma, non in editione quidem sua, sed in de instr. fundi, c. 8. Et sane analogia favere videtur, & Columellæ auctoritas, cujus sunt trimodiæ satoriae* 2, 9 & 12, 50.

Satiatum stercore solum, Col. 2, 10: medicamine samentum, Pall. 3, 28.

ad Satietatem permiffa avibus ficus, Col. 8, 5.

Satio. satiabis anum oleo, Veg. 1, 47. 2, 48.

Sationis genera, Col. 2, 9. præcepta, Pall. 1, 5 & 6. satio matura sæpe decipit, fera nunquam quin mala sit, Col. 11, 2. legitima Novembri mense, Pall. 12, 1. sationis justæ qui terminus, Pall. 11, 1. gradus secundus, Varr. 1, 39. satio tertia, Col. 11, 3. satio vitis duum generum, Col. 3, 14. Sationem a sementi *ita differre credo, ut sementis ad frumenta pertineat proprie, satio pateat latius, ac de plantarum omne genus positione adhibeatur. vid.* Col. 2, 4.

quæ Satis accipiunda sient, Cat. 2. satisfdari domino, Cat. 146. satisfacere pecuniam, Cat. 149. satisfactum, *litatum*, est, Cat. 141. satisfaciunt ervi XII libræ uni jugero, Col. 2, 11.

Satius dicam, *h. e. potius*, Varr. 1, 2.

Sator vitis, Col. 3, 15. silvestria ad quæ sator non accersit, Varr. 1, 45.

Satoriae trimodiæ, Col. 2, 9. 12, 50. *vid.* Sataria.

Satulli fiunt agni lacte, Varr. 2, 2. Satullare *etiam verbum usurpavit Varro apud Nonium* 1289 *περὶ αἰπέσεων*. Neque in pulvere initico coquam carnem, quibus fatullem corpora ac famem ventris. *Victor.*

Satur auctumnus, Col. 10, 43.

. Satureja quæ rusticis? Col. 9, 4. thymi referens thym-

L E X I C O N

bræque saporem, Col. 10, 233. ejus satio, Col. 11, 3. Pall. 3, 24.

Saturnalibus *portio liberalior datur*, Cat. 57.

Saturnia terra, Col. 1, Præf.

Saturni regis stirps rustici, Varr. 3, 1. Saturnus, Col. 9, 2.

Saturo. saturare jejunia terræ, Col. 10, 82. *h. e. macilentiam & sterilitatem. Pompon. stercore novalia*, Col. 2, 9. *præta lætamine*, Pall. 3, 1. saturari multo stercore amat beta, Pall. 3, 24. *vid. Pabulum.* * saturare aditus murium cinere, Pall. 1, 35.

Satus. satui semen dare, Cat. 5.

Satyros lascivos, Col. 10, 427.

Sauciare levi vomere summam terræ partem, Col. 2, 2.

Savillum uti fiat, Cat. 84. *Veteres dixerunt savior & savia, unde savillum, libum farinaceum a suavitate; quod ad eum modum; quem Cato præscribit, confectum, nescio an nomini suo respondeat. Popma.*

Sauracti Fiscello, Varr. 2, 3.

Saxatiles columbæ, Varr. 3, 7. pisces, Col. 8, 16.

Saxifraga, Veg. 1, 13. 4, 11 & sæpe.

Saxum. faxi pondusculum, Col. 12, 51. faxo naturali, Col. 7, 6.

Scaber. scabrum fit pecus, *scabiosum*, Pall. 6, 8. scabræ quadrupedes ut curentur, Cat. 96. *add. Col. 7, 3.*

Scabies unde pecori, Cat. 5. eam facit macies, Col. 7, 5. ut sanetur, Col. 6, 13, 31 & 32. 7, 5 & 13.

Scabilia & scamna, Cat. 10. *Recte Facciolatus erroris postulat, qui ex h. l. male lecto scabile & scabilia intulere Lexicis.*

Scabratus, Col. 4, 24.

Scabriciem tollere, Col. 7, 5.

Q. Scævolæ villa, Col. 1, 4.

Scalpelletur, Veg. 1, 26.

Scalpellum medicum, Veg. 1, 11. 2, 14.

Scalpere morfu, Col. 7, 5. *de ovibus scabiosis.*

Scalpratum ferramentum, Col. 9, 15. *scalpri formam habens.* in Scalpturis necessaria populus, Pall. 12, 15.

Scalptus. scalptis locis pratorum, Pall. 10, 9. *i. e. abrasis, cum essent musco obducta.*

Scamnum in agro quid, Col. 2, 2. scamna facere, Col. 2, 4. Arb. 12. omittere in arando, Col. 3, 13. latentia, Col. 2, 4. in vineis, Col. 3, 13.

Scamoneum, Cat. 157. Scammonia, Veg. 2, 6.

R U S T I C U M.

Scandiana poma, *vid.* Scantiana.

Scandulæ, Col. 8, 3. *sunt afferculi formatis gradibus asperati, forte a scandendo.* * scandulis tecta eors, Pall. 1, 22. MSS. scindulis. *quid si recte a scindendo f. findendo.*

Scantianæ uvæ, Cat. 7. poma, *an* Scandiana? Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 5, 10. a Scandio quodam Scandiana dicta *vult* Plin. 15, 15. & *ab his paulo post, ut est in editione Harduini*, Scantiana *distinguit* Catoni memorata. *Etiam* Col. 5, 10 Scandiana *editi omnes agnoscunt.*

Scapulæ, Veg. 3, 71.

Scapus lupini, Varr. 1, 31. asphodeli, Col. 9, 4.

Scarificatio ferro facta, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. ea demitur sanguis, Col. 6, 12.

Scarificare massam sinapi compressam, Col. 12, 55. truncum arboris, Pall. 4, 10.

Scarifo & scarificatio reponi *vult* Salmasius ad Col. 6, 12. *malit etiam Vossius de Viuis Serm. 4, 24. & est v. g. in Ms. Lips.* Col. 12, 55.

Scarus, *an* squalus? Col. 8, 16. *Quis piscis sit scarus, ignorari hodie, ait Harduin. ad Plin. 9, 17. Quidam libri Scaurus.*

Scaturiginosa terra, Col. 5, 8.

Scaturigo palustris, Col. 3, 13.

Schoenum f. Schoenus, *odorata radix*, Cat. 105 & 113. Col. 12, 20 & 51. *scieni scripsit librarius Italus* Veg. 4, 13.

Scholasticus, *h. e. eruditus*, Veg. 3, Præf.

Sciatici, Veg. 1, 38. 3, 22. *pro* Ischiatici. *Hinc Gallorum* Sciatique.

Scientiam eligendi habere, Col. 3, 10. in omni genere scientiæ, Col. 1, Præf. scientia nulla consummatam perfectionem adeptæ, Col. 11, 1.

Scieni; *vid.* Schoen.

Scilla, Col. 12, 33 & 44. ea accenditur equorum libido, Varr. 2, 7.

Scillites vinum f. scillite, Col. 12, 33. Pall. 8, 6.

Scilliticum acetum, Col. 12, 34.

Scindo. ne scindant se lutamenta, Cat. 128. scindunt radices herbarum armenta ungulis, Col. 2, 18.

Scinoanthos, Veg. 1, 59. *pro* Schoenuanthos, *vel* Schinuanthos, *ut* Veg. 3, 40. Gr. σχοίνου ἄνθος.

Scio. scito, Cat. 157. scire omnia nemo potest, Varr. 2, 1. scisse multa, non omnia dicuntur etiam sapientissimi Col. 12, 57.

LEXICON

Scipiones vitis, Col. Arb. 8. *vid.* Scoplones.

Scipio Metellus, Varr. 3, 2 & 10.

Scirpula vitis, Col. 3, 2.

Scissilibus mundis colligare fracturam, Veg. 2, 47. *h. a. pannis laceris.*

Scissuris aperiri, Pall. 6, 12.

Scobis eburnea, Col. 7, 10. populnea vel abiegna, Col. 12, 43. vel iligneae, Col. 12, 44. *Sed scobe omni educto, Pall. 3, 17. scobis eximitur, Col. 4, 29. scobem terebra facit, ibid. & Arb. 8. non scobem, sed ramenta terebra Gallica, Col. Arb. 8. Ramenta paulo crassiora intelligit Berroaldus majoraque & quasi recisamenta.*

Scombrus piscis, Col. 8, 17. *ex hoc garum sociorum, Plin. 31, 8. Schæug.*

Scopæ virgæ, Cat. 152.

Scopiones uvarum, Col. 12, 39 & 43, *ubi vulgo scipiones. asparagi sativi, Col. 11, 3. ubi alii scorpiones. Scopiones probat etiam Linda. Sel. med. 10, 185. Huc pertinet de Scopio, Cat. 112. vid. Scopi.*

Scopulæ doliis (*purgandis*) Cat. 26. *Nimirum scopæ minuta ramenta cujuslibet fruticis aut arboris. Plin. Valer. 2, 10: Superspergas scopas cypressi in testa ovi calefactas. It. 1, 64: Marrubii scopas cum pane decoques, easque bibes. Hæc Barthius 6, 17. scopula picatur dolium, Col. 12, 18. scopulis aridæ myrti, Col. 12, 38.*

Scopus. scopi uvarum, Varr. 1, 54. 2, 4. *pediculi, quibus adherent acini. in scopis incendamus radices asparagi, Pall. 3, 24. add. Pall. 4, 9. vid. Scopulæ.*

Scoria ferri, Pall. 1, 41.

Scriba librarius, Varr. 3, 2. *Sic Horat. A. Poet. 354, scriptor librarius.*

Scriblita uti fiat, Cat. 78.

Scripta uti nascantur amygdala, Pall. 2, 15. scripta Perficus, Pall. 12, 7.

Scripulum, quarta & vicesima pars unciae, Col. 5, 1. *ubi ad jugerum transfertur, ut & Varr. 1, 10. sex scripula picis, Col. 12, 23. scripula gypsi octo, Col. 12, 28.*

Scrobiculo facto, Col. 4, 15. scrobiculos non maximos, Col. 5, 6. scrobiculis pedatibus, Col. Arb. 30.

Scrobs totus, Col. 5, 5. tripedaneus, Col. 5, 5. alveo similis, Col. 4, 4. clibano, Col. 5, 10. Arb. 19. * scrobis latus pedum duorum, Col. 5, 6. *scrobis etiam saepe casu*

R U S T I C U M.

*MS. Lips. Columellæ, c. g. 5, 5. * scrobem in imum, Col. 5, 10. scrobe brevissimo, Pall. 13, 4. eodem constituere, Col. 5, 10. scrobes profundi, Col. 4, 1. bipedanei, Col. 4, 1. ternarii, quaternarii, Col. 11, 2. Arb. 4. scrobibus vineta ut ponantur, Col. 3, 13. * scrobe effossa, Pall. 1, 5. bipedanea, Col. 4, 1. Pall. 2, 15. scrobi factæ, Col. 12, 44.*

Scrofa Tremellius, Varr. 2, 4. *vid. Ind. Auctor. * Scrofae quæ probentur, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. Pall. 3, 26. cur foetus suos interdum mandant, Col. 7, 11.*

Scrophulæ, Veg. 2, 23.

Scrupulosissime, Col. 1, Præf.

Scrupulositas, Col. 11, 1. pingui Minervæ *opponitur.*

fine Scrupulo, *dubio*, Col. 5, 11.

Scrupulum ponderis nomen, *vid. Scrip.*

Sculponeæ, Cat. 135. alternis annis datæ, Cat. 59. *a sculpendo nomen deducit calceamenti lignei Turneb. 6, 23. κρουπέζια, calceos ligneos etiam interpretatur Gatakerus adv. 2, 19 p. 374. G.*

Scutra, *scutella*, Cat. 157.

Scutrisum, Cat. 10 & 11.

Scutulæ in pavementis, Pall. 1, 9.

Scutulatus color equi, Pall. 4, 13.

Σκύλαξ *nomen canis*, Col. 7, 12.

Scyrus, Col. 9, 14.

Scythica stagna, Col. 8, 8.

Sebetide roscida lympha Parthenope, Col. 10, 134. *Sebetos fluvius juxta Neapolin.*

Sebo. sebare candelas, Col. 2, 22.

Sebum, *vid. Sevum.*

Secaturus es, Col. 5, 9.

Secluforium, Varr. 3, 5.

Seclusus. seclusa stabula, Varr. 2, 2. in secluso, *clam*, Varr. 3, 5.

Secretus ab aliis, Varr. 2, 2. secretos a feminis mares habere, Varr. 2, 1. secreta corbula, *separata, peculiaris*, Varr. 1, 54. * secretius, *distinctius*, Col. 11, 2.

Sectilis porrus & sectivus, Pall. 3, 24.

Sectio, Varr. 2, 10.

Sectivum porrum, Col. 12, 8.

Sector. qui vellet se a cane sectari, *pass.* Varr. 2, 9.

Seculum, *vid. Sæc.*

L E X I C O N

Secundarium mel, Col. 12, 11. oleum, Col. 12, 52. secundarium passum, Col. 12, 39.

Secundum flumen ædificare, Varr. 1, 12. vias & amnes, Varr. 1, 14. auriculas foratis cornibus, Col. 7, 3. terram præcidere arbores, Varr. 1, 27. * secundum panicum, *h. e. post*, Cat. 54. vindemiam, Cat. 114.

Secundus. secundum florem agere, Col. 2, 16. in secunda labra, *i. e. secundi ordinis*, Col. 12, 50. * secundæ non respondent foetæ, *h. e. non sequuntur*, Col. 7, 7.

Secures, Cat. 10. cruentæ minaciter levantur contra grandinosam nubem, Pall. 1, 35. simplices vel dolabratae, Pall. 1, 43. securis falcis, Col. 4, 25.

Secus. utrinque secus, Cat. 21. utrumque secus, *ibid.*

Sed, *pro immo*, Col. 12, 44. sed &, sed nec, *sine* non tantum, Col. 1, 6 & 7.

Sedentaria ejus opera est, Col. 12, 3.

Sedeo. sedet omni parte furculus, *convenit, ut vestis*, Col. 4, 29. in oppido sedere, *ad desidiæ*, Varr. 2, Præf. sedendo vincit Romanus, Varr. 1, 2. sedentur equi, *equitantur*, Veg. 1, 56.

Sedes custodiæ, Col. 11, 1. sedem quærunt gallinæ parituræ, Col. 8, 14.

Sedilia avium, Varr. 3, 5.

Sedule circumire aviaria, Col. 9, 9.

Sedulitatem summam desiderat equinum pecus, Col. 6, 27.

Sedulus olitor, Col. 10, 148. sedula cura, Col. 8, 1.

Sedum, fedi succo medicata semina, Col. 2, 9. 10, 356. 11, 3. Pall. 10, 3.

Seges, *ager ferendus*, Cat. 36 & 37 *aliquoties*. Varr. 1, 29. segetes seminari debent, Col. 2, 14. in segete relinquunt stramen succisum, Varr. 1, 50. stramenta stantia, Varr. 1, 50. * *fruges stantes*. demessis segetibus, Col. 2, 9. antequam seges in articulum eat, Col. 2, 12. de fabis. uligo segetem enecat, Col. 2, 9. adultæ segetes, Col. 2, 9. quæ seges grandissima atque optima fuerit, Varr. 1, 52. segetes novæ ne a diris animalibus carpantur, Col. 10, 351. fatiscit segetibus solum, Col. 2, 14. *add.* Col. 2, 16. segetes lætas excitaret, Col. 2, 16. ager affert, Col. 2, 18. segetes herbidæ, graminibus mixtæ, Col. 1, 6. segetum arborumque foetus, Col. 2, 21. * *semen*. segetibus, quæ in eo loco seminari debent, Col. 2, 14. fabacea seges aliquanto serius

R U S T I C U M.

prodit, Varr. 1, 45. *Sed possis utrumque locum etiam de germinibus ipsis accipere.*

Segnities figuram benignitatis imitatur, Pall. Inf. Præf. segnitiae immundæ, Col. 9, 5. * segnities ventorum, Col. 2, 21.

Σεισολ speluncæ condendis sub terra granis, Varr. 1, 57 & 63. Col. 1, 6.

Sejanæ ædes, Varr. 3, 2. pastiones, Varr. 3, 2.

M. Sejus, Varr. 3, 2, 6 & 10.

Seligere, Col. 1, Præf.

Sella pertula, Cat. 157. sellæ familiaricæ, Varr. 1, 13. *etiam sellam simpliciter ita dici, observat Rhodius Lex. Scribo. it. cathedram, Apul. de Virtut. herbar. c. 89. * sella & cella confunduntur* Cat. 13 & 14. *vid. Cella. * equi necessarii fellis, Veg. 4, 6. np. ad vecturas & gestationes itinerum molliores.*

Sellaria jumenta, Veg. 1, 56. quæ sedentur, Veg. 4, 7.

Semen duum generum, Varr. 1, 39. quæ duplici semine, & quæ simplici, Col. 2, 12. Pall. 6, 1. vetus semen commutat naturam, Varr. 1, 40. qualia semina sementi legenda, Varr. 1, 52. Col. 2, 9. degenerant etiam lectissima, Col. 3, 10. qua mensura quoque loco quæque spargenda, Col. 2, 9. Pall. 4, 3. 10, 3. remediis quibus juventur, Col. 2, 9. Pall. 10, 3. ne a diris animalibus carpan- tur, Col. 10, 351. proventus cujusque prænosci ut possit, Pall. 7, 9. semine sata ruta, Col. 11, 3. obruitur beta, Col. 11, 3. semina de tabulato, Col. 2, 18. fœni, Col. 2, 18. * femina (*arborum*) cum radicibus, Col. 5, 10. pomariis qualia legenda, Col. Arb. 20. vitiario, Col. Arb. 2. vinitori, Col. 3, 10. vernacula peregrinis aptiora, Col. 3, 4. e fœcunda matre petenda, Col. 3, 6. feminum æternitati ut consulatur, Col. 4, 17. * semina quadrigarum, Col. 3, 9. boni seminis pecus, Varr. 2, 2. semen pulli an habeant ova, Varr. 3, 9. seminis boni columbæ, Varr. 3, 7. semine meliore quæ capræ, Varr. 2, 3. feminibus marinis repleti lacus, Col. 8, 16. * ovium semen tardius, caprile mobilius, *h. e. agnæ, capellæ*, Varr. 2, 3. semen conceptum reddunt asinæ, *h. e. pariunt*, Varr. 2, 6.

Sementis præparatur, Col. 11, 2. quomodo facienda, Cat. 27 & 30. *it. 34.* per sementim, Cat. 17. strenue facienda est, Col. 11, 2. sementi media & ultima, Col. 2, 10. sementi facta, Col. 11, 2. ante aliam sementim, *ibid.*

LEXICON

fementem auctumno facere, Col. 2, 16. confecisse, Col. 11, 2. * sementis a satione quid differat, vid. Satio.

Sementivis feriis, Varr. 1, 2. *ab his feriis dicta forte sementiva an sementina pira*, Cat. 7. Varr. 1, 59. *quod eo tempore matura essent*. Schættg. ex Dalechampio ad Plin. 15, 15.

Semestrium hoc, *dimidia mensis pars pro semimentrum, ut semodius pro semimodius*. Scilicet

Semi *dimidium significat in compositis*, ut *semiacerbæ uvæ*, Pall. 9, 13. *semicirculus ager*, Col. 5, 2. *semicoctum hordeum*, Col. 8, 5. Pall. 1, 27. *semicrudum lupinum*, Col. 6, 25. *semiformis lunæ species*, Col. 4, 25. *semiformes pulli*, Col. 8, 5. *semifunium*, Cat. 135. *femi-Græci pastores*, Varr. 2, 1. *seminominis mandragoræ*, Col. 10, 19. *semijugerum*, Col. 4, 18. 5, 1. *semimadidus*, Col. 2, 4. *semimares capi*, Col. 3, 9. 8, 2. *semimaturus*, Pall. 4, 10. 7, 12. *semimentrum*, vid. *semestrium*. *semimodius*, vid. *semodius*. *sempedali spatium*, Col. 11, 3. 12, 50. *semipedanea terra*, Col. 4, 1. *semipiscina*, Varr. 1, 13. *semipletus*, Col. 5, 5. 9, 15. Pall. 3, 32. *Semis*, *semissis*, vid. *separatim*. *semisicci thalli*, Pall. 3, 24. *semitrita frumenta*, Col. 1, 6. Pall. 1, 36. *semivietæ uvæ*, Col. 12, 16. *semivocale instrumentum*, Varr. 1, 17 & 19. *semuncia mellis*, Col. 12, 57. *jugeri*, Col. 5, 1 & 2. *semunciæ bene plenæ mensura*, Col. 12, 21. *æquipollet ligulæ, quæ est pars XXIV heminæ, atque adeo ejus semuncia*. *Est etiam semuncia in instrumento rustico* Cat. 10 & 11. vid. *Semis*.

Seminalis vicia, Col. 11, 2.

Seminarium pilum, Cat. 10. * *feminaria omne genus*, Varr. 1, 29. *seminarium ut faciendum*, Cat. 46. Col. Arb. 1 & 2. Pall. 3, 10 & 18. *seminariorum fossio*, Pall. 3, 20. 6, 4. *feminaria e baccis*, Pall. 4, 8.

ad Seminationem onagrus idoneus, Varr. 2, 6.

Seminiû pecoris, Varr. 2, 1, 3 & 6. 3, 9.

Semino. *feminare agrum non in lira, sed sub sulco*, Col. 2, 4. *quo tempore quæque conveniat*, Col. 2, 8. * *feminando mularum generi*, Col. 6, 37. *feminasse marem censetur*, Col. 6, 24. *feminanda armenta*, Col. 6, 24.

Semis, *quod alias adjectivum esse ex ἡμισιος Gronovio credimus, interdum (nec ipso dissimulante tamen p. 382) videtur contractum ex semias, & substantivi rationem habere, ut pars dimidia — hoc est semis, in quo sunt rel. Col. 5, 1. ut Volusus, in dextante sunt — semis & triens, & sæpe ad eum*

R U S T I C U M.

modum: nec aliter aut ipse, aut Balbus mensor. Obliquos casus damus in semissis statim. nunc persequamur adjectivum. * pede uno semis, *intell. &*, Pall. 2, 15. pedum duorum semis, Pall. 2, 10. 3, 10. duobus semis pedibus, Pall. 2, 10 & 13. duo semis pedes, Pall. 3, 9.

Semissis. *non puto exstare nominativum indubium hujus formæ: sed est ipsum semis pro semias, cujus obliqui semissis pro semiaffis, rel. semissem supra duos pedes*, Col. 4, 3. *dipondio semisse*, Col. 11, 2. *unius & semissis modii*, Pall. 1, 29. *semisses usurarum*, Col. 3, 3. *semissium usura*, *ibid.* * *ut sestertii nomen ad rusticum instrumentum translatum, ita ad veterinarium semissis, cujus integrum vel as videtur Cyclus, de quo suo loc.* Uritur ad mensuram semissis, Veg. 3, 41. *semisse inuris cauterio*, Veg. 2, 11. *Hinc*

Semissantur pedes equorum, Veg. 1, 26 & 38. *h. e. inurantur, sanguine prius emisso.*

per Semitas aqua ministratur, Col. 2, 11.

SEMNOLOGIAS *exempla: Id quod decidit*, Col. 6, 5. *id quod egerit sus*, *ibid.* *cibi digesti*, Col. 8, 3 & 7. *quod eum inquinat locum*, Varr. 3, 7. *succus villarum*, Pall. 3, 23. *naturalia præcludunt*, Col. 8, 5. *ut alvus exitum non habeat*, Col. 8, 5. *loca naturalia (podex)* Col. 8, 7.

Semodialis placenta, Cat. 76.

Semodius fabæ, qu. semimodius, Col. 6, 3.

Sempervivæ succus, Pall. 1, 35. *appellatur a Græcis aizoon, i. e. semper viva. Alii buphthallon vocant, quasi oculum bovis. Alii zoophthallon. Sunt qui ambrosiam. Latini sedum appellant, aut oculum, aut digitellum. nascitur in tegulis, seriturque in vasculis fistilibus. Beroald.*

Senescere ultra quadrimatum, Col. 9, 1. *senescentis succi vim iterare*, Pall. 3, 28. * *senescunt agni desiderio matrum*, Varr. 2, 2. *perpetuo custodiæ servitio contristatæ senescant*, Col. 8, 8.

Senex. senem servum vendat paterfamilias, Cat. 2. *seniorum imperia, juvenum officia*, Pall. 1, 6.

Seni. senna & terna ova, Col. 8, 11.

Sensus vigentis adolescentulus, Col. 11, 1. * *cum magno sensu atque cautela*, Veg. 3, 15.

Seorsum in nova labra transferre, Col. 12, 52.

Separatim scripta, Varr. 3, 2.

Separatus. separata generibus vineta, divisa, Col. 3, 21.

Sepelire mortuum publicis feriis non licitum, Col. 2, 22.

Scriptæ. R. R. Vol. IV.

B b

LEXICON

Sepes horrida rusco, Col. 10, 374. sepem virgeam interponere, Col. 11, 3. sepes quot generum, Varr. 1, 14. hortorum quando & quomodo fiant, Pall. 3, 24. viva fructili melior, quomodo fiat, Col. 11, 3. Pall. 1, 34.

Sepiæ testa trita, Col. 6, 17. ossa, Veg. 4, 27 & *sape*.

Sepimentum naturale, Varr. 1, 14. fabrilis & militare, Varr. 1, 14.

Seplasiarii *lego pro* supplasiariis, Veg. 3, 2.

de Septem unus, Col. 1, 1.

Septembris descriptio & opera, Col. 11, 2.

a Septemtrionum regione, Varr. 1, 57.

Septemtrionales venti, Col. 11, 2. septemtrionalis terræ pars salubrior, quam meridiana, Varr. 1, 2.

Septena jugera Liciniana, Col. 1, 3. *cf.* Varr. 1, 2. septenum amphorarum, Col. 12, 28.

Septimontialis satio, Col. 2, 10. *Dicta a Septimontio, quod erat festum Romanorum, mense Decembri paulo ante Saturnalia celebratum, propterea quod eo die septimus collis urbi additus est. Vid. Festum in Septimontium, Parrhasium ep. 57, Torrentium ad Suet. Domit. c. 5, Rycquium de Capitolio c. 1. Potest ergo hinc recte septimontialis fabarum satio dici, id quod præter consensum codicis F. Ursini inde probo, quia, ut nosler auctor in sequentibus ait, post brumam non recte seditur. Ergo recte ante brumam, quando celebrabatur Septimontium. S. hættg.*

Septimontium, Pall. 13, 1.

Septingenarii greges, Varr. 2, 10.

Septuagies septuageni, Col. 5, 2.

Septum venationis, *vivarium*, Varr. 3, 12. septa fundi tutandi causa quatuor generum, Varr. 1, 14. villæ, Varr. 1, 11. e maceris, Varr. 3, 12. septa repetit pecus, Col. 6, 23. * de piscina, Col. 8, 17. *ita* Consecta.

Septunx jugeri, Col. 5, 1.

Sepum urlinum, Pall. 1, 35. *vid. Sevum. passim ita est in Vegetio.*

Sequestratum animal, *separatum*, Veg. 1, 29.

Sequor. sequitur gregem clades, Col. 7, 4. sequuntur instrumenta, *h. e. una afferuntur*, Varr. 2, 10. sequens usus, *posterior*, Pall. 6, 7. sequente anno, Col. 5, 6. sequens numerus, Col. 8, 1. cura, Col. 2, 12. *i. e. proxima*. sequenti biduo, Col. 11, 2. sequendum in seminio legendo Tanagricos, *h. e. quærendum*, Varr. 3, 9. sequendum nobis tri-

R U S T I C U M.

plici regula, Varr. 1, 19. *Ita fere* Pall. 4, 12. *add. Wasse*
ad Sall. Catil. c. 61. Schættg.

Seræ transversæ, *velles transmissi per vacerras*, Col. 9, 1.
Ita etiam Gloss. vet. sera, μοχλός. Ovid. A. A. 2, 244: Op-
posita janua fulta sera. Ita enim melius, quam apposita,
quod ex uno MS. reponit Heinsius.

In Sereno noctu, Cat. 156. sereno, *int. die*, Pall. 1, 30.

Sergiana olea, *vel* Sergia, Cat. 6. Col. 5, 8.

Sergius Orata, Varr. 3, 3. Col. 8, 16.

Seriæ, Cat. 12. oleariæ, Varr. 3, 2. ut præparandæ, Col.
12, 50. vindemiis ut parentur, Col. 12, 18. amphorarum
septenum, Col. 12, 28.

Seriola, Pall. 4, 10.

Seris, *σέρις*, iutubi species, Varr. 3, 10. Col. 8, 14.

Sero. ferere oculos, Cat. 45 & 46. quando incipiendum;
Varr. 1, 34. ne dubites, Col. 11, 1. quò quidque loco expe-
diat, Varr. 1, 23. feri diligentius quæ voles, Cat. 133. quan-
tus cuiusque seminis modus sufficiat agro, Varr. 1, 44.
ante brumam quæ possint, Pall. 13, 1. ferendum viciam
rel. Varr. 1, 32. feri plantis, Col. 11, 3.

Sero facere, Cat. 5.

Serotina ficus, Pall. 4, 10. pulli, Col. 8, 5.

Serpens ne nascatur in sterquilinio, Varr. 1, 39. serpen-
tes ut abigantur, Col. 7, 4. 8, 5. Pall. 1, 35. 12, 13. ser-
pentis ictui remedium, Cat. 102. Col. 6, 17. pellis medic.
Col. 6, 4.

Serpo. serpit oculus harundinis, Col. 11, 3. serpentina
gramina, Col. 10, 119.

Serpullum, *vel* serpyllum, Cat. 73. unde dictum, Varr.
1, 35. ejus satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 4, 9. in ser-
pyllum mutatur ocimum, Pall. 5, 3.

Serram ducere *cum aliquo*, Varr. 3, 6. *i. e. adversari ali-*
cui. Adversi enim sunt inter se, qui simul serram ducunt & re-
ducunt. Urfin.

Serrula defecare, Col. Arb. 6. ferrulæ manubriatæ, Pall.
1, 43.

post Serraturam, Pall. 3, 17.

Serta, Cat. 113. Campanica, Cat. 107. Col. 12, 20. *est*
*herba, quæ alio nomine Melilotum. * grossi lino velut sarta*
pertusi, Pall. 4, 10. sarta plur. *de lineis radicum scillæ*, Pall.
8, 6.

Servio. brassica, quæ cauli serviet, Pall. 5, 3. servit

LEXICON

truncus viti, Col. 4, 29. fervire alicui operi consueverunt vaccæ, Pall. 8, 4. fervire insito, Col. 5, 11.

Servitium perpetuæ custodiæ, Col. 8, 8. servitio liberatæ, Col. 8, 11. * servitia, *servi*, Col. 11, 1,

in Servitute non fœtant silvestres gallinæ, Col. 8, 12 & 15.

Servo. fervare ferias, Cat. 5. in vetustatem, Cat. 114. servat, ne, Col. 8, 5. fervandum est, *observandum*, Pall. 12, 7.

Serus. feram facere ficum, Col. 5, 10.

Servus. qui servi cuique officio præficiendi, & ut tractandi, Col. 1, 8. soluti, vincti, Col. 1, 6. fervorum cellæ, *ibid.* servæ ut tractandæ, Col. 1, 8.

Sesami satio, Col. 2, 10. Pall. 10, 7. 11, 1. sesama feruntur, Col. 2, 10. 11, 2. torrefacta, Col. 12, 15 & 57. Sisamum *quidam libri, ut apud Hesych. σισαμῖς. Sed σισαμῖς usitatus. Sylb.*

Sescuncia laferis, Col. 12, 57. jugeri, Col. 8, 2.

Sesquicullearia dolia, Col. 12, 18.

Sesquimenfes, Varr. 1, 27. sesquimenfe natu pulli, Varr. 3, 10.

Sesquimodius, Varr. 1, 42. Col. 2, 13.

Sesquiopera, Col. 2, 13.

Sesquipedali altitudine, Col. 11, 2 & 3. mensura, Col. 9, 15. sesquipedales taleæ, Col. 5, 9.

in Sesquipedem ponitur cytisum, Varr. 1, 43.

Sessiles malvæ ut fiant, Pall. 11, 11. sessilia pira minimo pediculo, *Plin.* 15, 16.

Sessor, *eques*, Veg. 1, 56.

Sestarius, *sextarius*, Col. 6, 30 & 31. Cat. 158.

Sestertiis sexcentis numis, Col. 3, 3. *pro sestertia millia legendum, si Gronovium audimus Pecun. Vet.* 1, 4 p. 22. sestertium, Varr. 2, 1. 3, 6, 16 & 17. Col. 3, 3. * sestertium bipalium rusticis, Col. Arb. 1.

Sestiana mala, Col. 5, 10. 12, 45. *Hinc Harduinus apud Plin.* 15, 15, pro *Gestio malis* Sestium, vel Cestium, quod *Κεστιανὰ μήλα a Galeno laudentur κατὰ τόπους*, 2, 1 & 6, 9. *eadem* Sextiana.

Seta quæ probetur in suis, Col. 7, 9. fetis pendentibus laquei talpis, Pall. 4, 9.

Severitatem verentur subjecti, sævitiam detestantur, Col. 11, 1.

Sevum liquefactum, Pall. 1, 41. candens, Col. 7, 5. hircinum, Veg. 3, 1 & 4. caprinum & bubulinum, Veg. 3, 4.

R U S T I C U M.

vid. Sebum, sepum, sibum, omnibus enim hisce modis scriptum invenias. Sed tamen in scriptura v. c. sepum, nullo loco consentiunt libri, sed, ut apud Palladium, meliores habent sebum.

Sexcenæ urnas, Col. 3, 3.

Sexcenteni malleoli, Col. 3, 5. urnæ, Col. 3, 9.

Sexcuncia, *vid. Sescuncia.*

Sextans jugeri, Col. 5, 1. picis, Col. 12, 23.

Sextarium olearum, Cat. 13. sextarii urbici, Pall. 2, 18.

Sextiana mala, *vid. Sestian.*

Sextilius Prætor, Varr. 1, 1.

Sextula jugeri, Col. 5, 1 & 2.

Sexto decimo Kal. Jan. Col. 11, 2.

Si minus, *si non*, Col. 1, 8. 5, 6. 11, 2. 12, 22 & 57.

* gusta, si receperit falem, *pro an*, Col. 12, 54. *sic* Col. 8, 5. 9, 1. * si quis voles, Cat. 106.

Sibi *post* suo *abundat* Col. 12, 41.

Sibilo allectare boves, quo libentius bibant, Col. 2, 3.

Sibum, *pro sevo*, MS. Veg. 2, 64. 3, 66.

Sibylla cecinit etiam posteris, Varr. 1, 1.

Sicaniis montibus, Col. 10, 170.

Sicani Halefi flores, Col. 10, 268.

Sicardicius equus, Veg. 1, 25. *sideratus* MS.

Sicoaneum pratum, Col. 2, 17. *siccanea* loca, Col. 2, 2. 4, 30. 11, 2.

Sicce stabulari, Col. 6, 12.

Sicco. ubi *siccaverit*, *intransf.* Cat. 112. *siccari* in sole, Col. 12, 14.

Siccus morbus boum, Veg. 3, 2. *vid. Aridus.* ad *siccum* recidi non debent radiculæ vitium, Pall. 11, 5.

Siclicus jugeri, Col. 5, 2.

Sicilimenta e prato, Cat. 5. *sunt autem non aliud, quam deflegmina: nam veteres sicilire pro secare usurpabant. Meurs.* qui utitur deinde locis jam laudandis, & addit, hinc *sicilix* & *sicilicum* apud Festum.

Sicilire pratum quid? Varr. 1, 49. Col. 2, 22.

Siculus bulbus croci, Col. 9, 4. Siculum mel fert palmam, Varr. 3, 16. Siculi solum mutarunt, Col. 1, 3.

Sicut adolescit olea, terram subinde colligimus, Pall. 5, 2. Galli, à mesure que. * sicuti matri cohærent, *h. e. eo situ, statu*, Col. 5, 11.

Sideraticia jumenta, Veg. 3, 35.

Sideratum jumentum, Veg. 2, 39. *Vid. Hippiatr.* 2, 6.

LEXICON

106, ubi docetur, *fiderationem* esse in jumentis, qui in hominibus morbus comitialis est.

Sidereus vates, Col. 10, 434. fidereo cum arcu, Col. 10, 292.

Sido. cum fiderit pix, Col. 12, 24. *pro* federit. ut alia præterita (vid. h. v.) præsentis characterem servantia. ita subsidio.

Sidus fideris æstivi vapores, Col. 2, 21. sidera terrestria flores, Col. 10, 96.

Signia monte Lepino, Col. 10, 131.

Significat tempestatem Africus, Col. 11, 2. *ἐπισημαίνει*, h. e. ortu suo testatur, venturam esse tempestatem. Distinguitur ab hoc, quod mox sequitur, tempestatem facit; quod notat, eo ipso momento, quo hic vel ille ventus aut stella oritur, tempestates affert. Schættg.

Signina pita, Col. 5, 10. Alii a colore testacea appellant, Plin. 15, 15. Forte ab opere Signino. Schættg. Jo. Rhodius ad Scribo. c. 104, p. 175, a Signia oppido & ipsa dicta arbitratur. * Signino opere, Col. 1, 6. 8, 15 & 17. vid. Hard. ad Plin. 35, 46 extr. Viruv. 8, 7. Nimirum ab urbe Campaniæ & ipsum nomen habet. Signino (int. opere) constrati lacus, Col. 9, 1. Signini parietes, Pall. 1, 17. camerae, Pall. 1, 40.

Signum id habebit, an &c. i. e. eo signo cognoscet, an, Col. 8, 11. signo pastoralis quasi receptui canitur, Col. 6, 23. signa moventes milites, Col. 9, 9. signa XII, (zodiaci) Varr. 2, 1.

Sil Gallicum, Veg. 3, 27. 4, 28.

Sileo. filet aura, Col. 2, 21. silentibus ventis, Col. 12, 25. silentis spiritus diem, Col. 3, 19. silente etiam me, Col. 9, 1. silentia ova, Col. 8, 5. in quibus pulli silent. * silenti luna, Cat. 29, 40 & 50. Col. 2, 10. * dum silent virgæ, h. e. nondum germinant, Col. 4, 30. silentes vineæ, Col. 4, 27. farmentum silens, Col. 4, 29. flos, Col. 12, 7. silentes coliculi ferularum, ibid. ex nostra emendat. furculi ad infitionem, Col. 11, 2.

Siler amnis, Col. 10, 136. * siler montanum, Veg. 3, 4.

Silex vineis amicus, Col. 3, 11. filice strata area, Pall. 1, 36. filices lapides, Cat. 18.

Siliculam s. filiquulam cepit lupinum, Varr. 1, 23.

Silignea farina, Cat. 25 & 121.

Siligo ubi ferenda, Cat. 35. e tritico, Col. 2, 9. solum

R U S T I C U M.

quod desideret &c. Col. 2, 9. filiginis habenda secunda conditio, Col. 2, 6.

ad Siliquas nondum pervenere fabalia, Varr. 1, 23. *add.* Col. 2, 10. * siliquam rustici vocant foenum Græcum, Col. 2, 11. 11, 2. *Hanc Bokshorn vel Kühhorn nostri vocant.* * siliqua Græca, arbor, κεράτιον, Col. 5, 10. 7, 9. Arb. 25. Pall. 3, 25. Inf. 117. *conf.* Plin. 15, 24. *Plurima nascitur in Syria & Græcia, Germani vocant Johannisbrodt, Græci κεράτια, Judæi Bockshorn. Erat autem in Syria cibus non pauperiorum solum, sed & animalium, e. g. suum. apud Lucam 15, 16, de filio perduto: καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἔσθιον οἱ χοῖροι.* Columella quoque 7, 9, siliquas Græcas inter suum rubul. commemorat. Titus Bostrensis in comment. ad locum Lucæ citatum tribuit ipse γεῦσιν γλυκεῖαν, καὶ μετὰ ταῦτα τραχεῖαν, gustum suavem, qui tamen adjunctam habeat nonnullam asperitatem. Plura Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 2. Salmastius de homonymis hyles iatricæ. c. 82. Knæchbull ad Matth. 3, 4. Schæring. *add.* Rhod. ad Scrib. c. 121, p. 191.

Silphium intradere, Cat. 157. σίλφιον laserpitium, Col. 6, 17. laser, Col. 12, 7 & 57.

Silva barbarica *f.* confeminea, Col. 11, 2. cædua, glandaria, Cat. 1. Varr. 1, 7. Col. 3, 3. * silvæ aquatilis radices, scirpi, arundinis, junci, Col. 7, 9.

Silvanus Mars, Cat. 83.

Silvatica laurus, Cat. 8. mala, Cat. 143. pirus, Varr. 1, 40. salix, Pall. 9, 8. silvaticæ falces, Cat. 11. Varr. 1, 22.

Silvescere frondibus, Col. 4, 11.

Silvester ager culto *oppon.* Col. 1, Præf. silvestris ager extirpatur, Col. 11, 2. mons, Varr. 1, 12. regio in agrorum formam ut redigenda, Col. 2, 2. & montosus situs, Col. 7, 2. silvestres arbores, Col. 3, 1. ac feri arietes, Col. 2, 7. gallinæ, Col. 8, 12. silvestria ingenia deponunt aves, Col. 8, 15.

P. Silvinus *compellatur in Columellæ præfationibus, & interdum in fine. testis citatur* Col. 3, 9.

Silvulæ tamaricum, Col. 8, 15.

Similis soliditati pollicis, *æqualis*, Pall. 5, 4.

Simonianum trifolium idem quod acutum, Græcis ἀσφάλτιον, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 11, & Harduin. ad Plin. H. N. 21, 9, a Simo medico, quem Plinius indice lib. 21 laudat, nomen trifolii

L E X I C O N

Simoniani deducunt. Schættg. Symonianum legit Rhod. ad Scribo. c. 163, p. 240, & suspicatur a Syme insula dictum, Straboni memorata. Sed Hadr. Junius pro Simonianum legi vult Siler montanum; cui adstipulatur Morgagnus III, 31.

Simplicet radicem, Pall. 2, 15.

Sin autem, si non, Col. 12, 38.

Sinapi (sinape) ut colatur, Col. 11, 3. Pall. 3, 25. 11, 11. ut condiatur, Pall. 8, 9. Col. 12, 55. fletum factura sinapis, Col. 10, 122. sinapi Alexandrinum, Veg. 4, 17. vid Sinopis.

Sinapizare, Veg. 2, 6. 3, 34. est sinapi emplastri instar imposito erosionem procurare, quæ Sinapismus vocatur, & in hominum etiam curatione olim fuit usitatissimus, immerito postea neglectus, ut queritur in Definitionibus Medicis Gorraeus, qui illud etiam docet, in capitis præsertim morbis feliciter esse adhibitum. De ratione Sinapismi (qui convenit cum hodiernis vesicatoriis & usu cantharidum) etiam multa discas ex Cælio Aurel. Acut. 2, 9, 40 sqq. & alias; qui ipso etiam verbo sinapizat utitur tum alias, tum Tard. 5, 2, 26.

Sinceritas firma capitis, Pall. 1, 3. sinceritatem habere, Col. 4, 26.

Sincerum Amineum, Col. 12, 45.

Singultientem matrem sequuntur pulli, Col. 8, 11.

Singultu nutricis pulli revocantur ad villam, Pall. 1, 18. singultus nutricis sequuntur pulli, Col. 8, 11. singultibus crebris interjecta voce acuta, gallinæ se parturire significant, Col. 8, 5.

Sinistræ manus vis in herbis colligendis, Col. 6, 5. Veg. 3, 2. sinistrum ædificii solum, Col. 1, 5.

Sinitur ibi fermentari, Col. 12, 17. sinuntur regelare, Col. 11, 2.

Sinopis Ponticus (ita barbare editum) ad vermes, Veg. 1, 44. 3, 6. & usu medico Plin. 35, 13, Dioscorides 5, 111. Sinapis & sinopis confundi a librariis, docet Morgagn. IV, 51.

Sinum lactis, Col. 7, 8.

Sinus ære plenos reportare, Col. 10, 310. Virgil. Ecl. 1, 36: Nonnunquam gravis æte domum mihi dextra redibat. Schættg. * suppurationis, Col. 6, 11. Veg. 3, 4. sinum fecit destillatio, Veg. 2, 43. * sinus falcis, Col. 4, 25.

Sipho, quem diabeten vocant mechanici, Col. 3, 10. per siphonem succum evocare; Col. 9, 14.

Sirapa quomodo fiat, Col. 12, 48. lemma.

R U S T I C U M.

Sitcitulæ uvæ, Col. 12, 43. *easdam* Hirtiolas & Sticulas
ait Sylb.

Siri, *vid.* Σειροί.

Sirius ardor, Col. 10, 289.

Sirpus. sirporum fruteta, Col. 8, 15.

Sirpeæ stercoreariæ, Cat. 10 & 11. Varr. 1, 23. *vid.* Popma
de instrum. fundi 8. Varr. *de L. L.* 4, p. 34, & ibi Scalig.
p. 60. Male exponi per vehiculum, sed vehiculo imponi, obser-
vat Gronov. *ad Plaut. Pseud.* 1, 3, 98. Optime Schefferus *de*
re vehic. 1, 7, p. 64: Sirpea, oblonge quadrata capsula, e vir-
gis contexta corbis instar, quæ imponitur vel trahæ, vel
plaustro, rebus vilioribus in agro vehendis. *add.* Scheffer.
2, 20, p. 262.

Sirpiculæ falces, Varr. 1, 22. scirpiculæ, Cat. 11. Sal-
masius *ad Salin. c.* 35, p. 414, conjecit sarpiculæ a sarpen-
do, *h. e.* pusando. Schættg. Potest ex sarpicula ortum esse scir-
picula, distracto in duas literas a, tanto quidem facilius, quod,
alia licet significatione, scirpus s. sirpus nota sunt. Sarpa est
ἄρπην, ut in multis aliis spiritu aspero in S mutato.

Sirpiculum vimine textum, Col. 10, 305.

Sirpiculi jugorum, Varr. 2, 2. Intellego corbes duas, jugo,
h. e. ligno transverso, aliquantum incurvo junctas, cujus ope
unus vel homo vel asinus binas humeris vel tergo portare potest.
Ita comparatio sic satis bene procedit: duæ pastiones, præsertim
si convalles sint, duo sirpiculi sunt, qui interjecta calle publica
tanquam jugo continentur & junguntur.

Sisamum, ut scribitur Pall. 10, 7, *vid.* Sefam.

Siseris radix ut condiatur, Col. 12, 56. Siser, radícula
illa dulcis, foliis pastinacæ similibus, nostris & Belgis a sa-
charo cognominata. ex sisere flore liquidum mel faciunt apes,
Varr. 3, 16. Sed verissima est Pontederæ emendatio ciceris flore.

in Sisymbrium mutatur ocimum, Pall. 5, 3. sisembrium
scribitur Veg. 3. 3 b. Menthæ genus, Ross-Müntz, Waf-
ser-Müntz.

Siticulosum solum, Col. 3, 11. Pall. 2, 13.

Sitienti aqua tepida datur, Varr. 2, 1.

Sitis æstatis, Col. 11, 3. *ii.* Col. 10, 144. *ficcitas.*

in Situla apponitur aqua bovi, Veg. 3, 31.

Situlus aquarius, Cat. 10 & 11.

Situs, a, um. sita fiet aqua plus horam unam, steterit,
Cat. 89.

Situs ævi longus, Col. 1, 1. situm aut mucorem con-

L E X I C O N

trahit, Col. 12, 17. situ mucorem contrahunt. penora, Col. 12, 4. situ dilabi, Col. 12, 3. vetustatis, Col. 2, 18. vallis & uliginosi campi, Col. 3, 19.

Sleta qua trictores utuntur, Veg. 2, 49. *Quæ sit sleta, qui trictores? nec invenio, neque comminiscor.*

Smyrnæ vites biferæ, Varr. 1, 7.

Smyrneum s. smyrnion, Cat. 102. *σμύρνιον*, atrum olus, Col. 11, 3. s. semen olusatri, quod vuli Rhod. Lex. Scrib.

Soboles (suboles *plerumque* Pol. & Lips. MSS.) generet varias, Col. 10, 213. caprarum depellenda, Col. 7, 6. adherentes cepis, Col. 12, 10. cinaræ, Col. 11, 3. arboris, Col. 5, 11. per brumam possunt cædi, Col. Arb. 5 & 10. a radice extirpandæ sunt, Col. 4, 24. Pall. 12, 7. sobole feruntur tuberes, Pall. 10, 14. pistacia, Pall. 11, 12. ex sobolibus ulmi, Col. 5, 6. *Quoties igitur de planta dicitur, intelliguntur ea, quæ circa caput plantæ ex ipsa radice nascuntur; in arboribus, stolones*

Societas major cum campestri fructu, *h. e. convenientia, similitudo*, Varr. 1, 6.

Socio. fociare cum scientia diligentiam, Col. 3, 3.

Sol & luna invocati, Varr. 1, 1. cum sol in occasum fuerit, Col. 12, 15. unam particulam (*Zodiaci vel Eclipticæ potius*) biduo tenet, Col. 11, 2. solis cursus annalis uti descriptus, Varr. 1, 27. solem prono ventre sequitur malache, Col. 10, 247. in sole sicari quæ soleant & quomodo, Col. 12, 14. in sole, Veg. 3, 18 & 24. sole toto ficcare, *h. e. die*, Pall. 4, 10. sole candente, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. fervente, Col. 6, 13. Veg. 3, 4. a sole percussus, Veg. 3, 36.

in Solariis pavimenta, Pall. 6, 11.

Soleæ jumentorum ferro purgandæ, *ungulæ*, Veg. 1, 56.

* solea sparteæ pes induitur, Col. 6, 12. * soleæ ferreæ, *clavis suppingendæ, in usu non fuisse veteribus videntur. Ne dicam de sexcentis occasionibus, ubi ferra illa commemoranda fuissent, v. g. quod Lucian. Navig. p. 505 Gr. non metuit sibi ab equo delapso a ferreis soleis equorum, sed δ'έδια, inquit, μὴ τοῦ σαλπικτοῦ ἐποτρύνοντος καταπεσὼν ἔγωγε συμπαταῶ ἐν τῇ τύρβῃ ὑπὸ τοσαύταις ὀπλαῖς: arguit hoc constans & perpetuum silentium Xenophontis, rusticorum nostrorum, Polucis, Hippiastrorum veterum, Vegetii, qui non poterant transire silentio rem ita necessariam, a qua usus & valetudo equi ita pendet, ut * nulla re magis: ut vel inde patet, quod de ungulæ,*

R U S T I C U M.

ejus conservandæ ac durandæ ratione, morbisque ita sollicitè præceperunt. Videat mihi aliquis vel solos Hippiatricos 2, 102 Ruel. aut Veg. 3, 55 seq. & dicat, an homines fuerint, qui nihil ibi de equis ferro calceandis, si tum ea res usu recepta fuit? Pe. de Crescentiis, qui multo brevior fuit in hoc argumento, non omisit de ferrando equo præcipere 4, 9, quem descripsit, ut alias etiam, Laurentius Rusticus, (recentior enim hic puto, certe magis barbarus) hippiatricas cap. 28. Idem duumviri de inclavaturæ (i. e. clavorum male impactorum) quatuor generibus, & curandi ratione, sollicitè, & iisdem prope verbis, egere. Crescentius quidem 9, 55, Rusticus autem c. 123 — 126. Sed plane ab hac questione removendus est, si quis nescit, hoc vel primum mulomedicinæ munus esse; quo etiam factum est, ut ea in solidum pæne ferrarius fabris, ferreas illas soleas suppingentibus scilicet, cesserit. Sed sunt tamen loca, quæ suadere videntur antiquitatem remotissimam hujus rationis. Collegit ea ad Catullum c. 18 Is. Vossius p. 48, & fiducia magna pronuntiat. Operæ pretium fuerit singula inspicere. „ Xenophon, inquit, περὶ ἵππικῆς jubet „ equorum ungulas muniri ferro, περιχηνῶσαι σιδήρῳ. licet vul- „ go περιχειλῶσαι legatur, quæ ridicule prorsus interpretes „ accipere, ac si lapides, quibus insistant equi, ferreo labro sint „ includendi, ne diffundantur. „ Ridiculum illud per nos videatur Vossio; sed Xenophonti quidem ita visum, legentibus attente apparet. Laudaverat initio libelli duras, & cavas easdem, sonorasque adeo ungulas equi, ὥσπερ κύμβαλον Ἰοφεί πρὸς τῷ δαπέδῳ: (hinc poetarum sonipedes equi) & laudat in equo militari, venali, ostendens quomodo is explorandus ante sit, quam ipse conscendas. Deinde ubi de stabulo præcipit, sterni illud jubet lapidibus parem fere ungulæ equinæ magnitudinem habentibus. Porro jubet etiam aream exteriorē stabuli (hanc equidem puto dici τὸν ἔξω σταδμὸν) parari, ut dum producit equus, & ibi stat, destinguendi causa, aut muscarum auferendarum, (μυωπιζόμενος ita interpretari malim, quam de muscarum aut calcarium vexatione accipere) pedibus calcet solum, eadem duret & consolidet ungulas. Hunc porro locum ita jubet parari Xenophon: ὥς δ' ἂν αὖ ὁ ἔξω σταδμὸς βέλτιστος εἴη, καὶ τοὺς πόδας κρατύνοι, (hæc haud dubie verior lectio pro vulgato κατευρύνοι, nisi malis κατάρρωνύοι) εἰ λίθων στρογγύλων, ἀμφιτόμων (minime acutorum, sed præcisorum undique) ὅσον μνααίους ἀμάξας τέτταρας καὶ πέντε χύδην καταβάλλοι, περιχειλῶσας σιδήρῳ, quid quasso vult ferrea regula & quasi labio circumdari? pedes, an lapides fusos? respondeat ipse Xenophon: ὥς ἂν μὴ σκεδαννύωνται, ne

LEXICON

dissipentur; non profecto ungulae, quas durari, & ea causa lapidibus vult impingi crebro, sed lapides. itaque pergit, ἐπὶ γὰρ τούτων (λίθων arbitror quidem) ἐσθνηδὸς, ὥσπερ ἐν ὁδῷ λιθώδες κ. τ. λ. Habet idem praeceptum in Hipparchico, non procul ab initio, & addit, qui experimentum facere velit, illum tum cetera crediturum, (de duritie & robore nimirum, ungulis ita conciliando) tum στρογγύλους τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὀψεται. Nimirum attritu perpetuo lapidum rotundorum, ungulis & ipsas aliquantum corrotundari necesse est, quæ quidem figura deinde variis noxis occurrit, sed qui quæso rotundabitur ungula lapidum attritu, si solea munita est ferrea? Nimirum non ipsum Xenophontem inspexerat attente Vossius, sed verba brevius, ut solet, excerpta apud Pollucem (1, 200) legerat. Viderat ibi, quod mihi vehementer fit probabile, annotata Salmasio. Hic enim, aliud forte & ipse agens, festinans certe, per primam lectionem, adscripsit, περιχνηθῶσας legendum, idque se alio loco ostensurum, ut multa alia, promiserat. Voluit autem sine dubio significari hoc verbo nusquam præterea, quod sciam, lecto, ungulas, τὰς χηλὰς (quæ non nisi improprie de equis dici possunt, cum bifidum quid notent) circumposito ferro munire. Arripuit id Isaacus, nimium credens Salmasio, cui alias non nimium, ut vult videri, tribuit; sed parum, ut vidimus, feliciter. Vocat in partes χαλκὸποδας Homeri equos, non negat de pedum robore accipi posse. „Sed vero, inquit, longe potior prior mihi videtur expositio, (de soleis e ferro supradictis) quam ipse confirmat Homerus, cum ἐριγδούπους πόδας ἵππων & alibi ὑψηχέας vocat, διὰ τὸ ἡχητικὸν τοῦ χαλκοῦ, ut recte exponit Eustathius. “ Cum primum ista legerem, cogitabam, fieri posse, ut, Eustathio prodeunte, jam mos ille ferrandi equos obtinuerit, isque suorum temporum rationes ad Homeri formulas temere applicuerit. Sed nihil tale Eustathius. Quin ita loquitur, ut ne obiter quidem dicat, unde intelligere possimus, ipsius ætate ferratos esse equos. Ep verba ad Il. ν', 23, pag. 918, 19: ἰστέον δὲ ὅτι χαλκὸποδες ἵπποι οὐ μόνον οἱ στερεόποδες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡχώποδες. λέγει δὲ πού καὶ ἐριγδούπους πόδας ἵππων, καὶ ὑψηχέας ἵππους (Il. σ', 767, ubi interpretatur, ὧν ὁ κρότος ὑψοῦ ἡχεῖ) ὧν ὑψοῦ ὁ ἡχος ἡκεῖ τῶν ποδῶν. ὅτι δὲ ἡχητικὸς ὁ χαλκός, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἵπποι, ὡς ἐρρέθη χαλκὸποδες οἱ ἡχώποδες, δηλοῖ μὲν καὶ τὸ ἥνοπα λέγεσθαι τὸν χαλκόν, ὃ ἐστὶν ἑμφωνόν. Qui Græce intelligunt, illi sentiunt profecto, nihil aliud de Eustathii sententia χαλκὸπόδων nomine intellexisse poetam, quam sonipedes, quorum ungula, ut Xenophon volebat, ὥσπερ κύμα-

R U S T I C U M.

βαλον φορεῖ πρὸς τῷ δαπέδῳ. *Venimus ad Plinium, qui 33. 49, Poppæam Neronis narrat delicatioribus jumentis soleas ex auro induere solitam. Mulas recte intelligunt interpretes, præsertim Schefferus de re vehiculari 1, 8, p. 91. Maritum igitur superare studuit luxuria, quem soleis mularum argenteis usum, narrat Suet. c. 30. Sed ista quidem aperta dices, lector. Aperta, ut intelligamus, munitos esse aliqua re pedes mularum. Sed quid fuerit, e Græcis jam ostendit ad hunc ipsum locum Casaubonus. ὑποδήματα vocat Arrianus Disp. in Arria. 3, cap. ult. ὑποδήματα ἵππου ὑποδεδεσθαι dictum ab Artemidoro jam observatum Scaligero ad Catull. l. c. qui Arrianum etiam & Xiphilinum laudaverat. Xiphilinus de eadem re agens, ἢ Σαβίνῃ, inquit, αὐτὴν οὕτως ὑπερετρώφισεν, ὥστε τὰς ἡμιόνους τὰς ἀγούσας αὐτὴν ἐπὶ χρεῖσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι. Quid essent sparteæ, ad Columellam Vegetiumque satis docetur: aureæ & argenteæ soleæ ex filo pretiosi metalli textæ sunt, & alligatæ pedibus, quoties viæ aut luxuriæ adeo ratio posceret. Docet hoc ejusdem Suetonii locus Vespas. c. 23: Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calceandas mulas desiliisse, ut adeunti litigatori spatium moramque præberet; interrogavit, Quanti calceasset? pactusque est lucri partem. Scruposam viam aut pulverulentam causatus fuit absque dubio mulio, cur delicatiorum jumentorum ungulis parcendum esset. Si quid casu factum esset, ut potest accidere, ne quid dicam aliud, non mulas profecto, sed mulam curasset mulio. Denique ipse Catullus, ad quem ista disputaverat Vossius, mentionem ille quidem facit ferreæ soleæ in tenaci voragine relictæ, neque, quid intelligendum sit, habeat disputationem, si quis hodie poeta ita loquatur. Sed multo facilius tamen derelinquuntur soleæ deligatæ, quam affixæ clavis. Itaque pro sua cum bonis libris familiaritate prudenter monuit Scaliger, Soleæ equis inducebantur, non, ut nunc, clavis suppingebantur, propterea Græcis illud, ut in homine est ὑποδεδεσθαι &c. Quæ sane non refutavit Vossius. Est etiam illud animadvertendum. Nondum productum est exemplum, unde constare posset, ordinarie & perpetuo calceari solitum esse jumentum. Equi extra morbum calceati, nescio an alia exstet memoria, præter illud Artemidori 4, 32, pag. 2201 ἐδοξέ τις ἵππου ὑποδήματα ὑποδεδεσθαι, ἐστρατεύσατο καὶ ἐγένετο ἵππεύς. Οὐδὲν γὰρ διέφερεν ἢ αὐτὸν, ἢ τὸν βαστάζοντα ἵππον ὑποδεδεσθαι τὰ ὑποδήματα. Ac potest sane fieri, ut ad bellicam, aut longam alioquin expeditionem sparteas, vel simile solearum genus, in promptu habuerint equites. De camelis Aristoteles Anim.*

L E X I C O N

hist. 2, 6, Τὰς ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΟΝ ΙΟΥΣΑΣ ὑποδέουσι καρβάτιναις, ὅταν ἀλγύσωσιν. Nam *Plinio* teste 11, 106, in longiori itinere sine calceatu illorum pedes fatiscunt. Simili igitur de causa corio crudo (hæc sunt καρβάτιναι) sparteisve potuerunt etiam calceare equos. Potuerunt etiam, quod suadent, si sana sunt, verba *Catulli*, soleæ mularum esse ferreæ, aut filo ferreo plexæ, aut lamina ferrea munitæ. Illud quidem manet, clavis affixas soleas *Vegetii* ætate nondum fuisse. Quid imaginis in vetusto hippiatricorum Græcorum exemplari viderit *Vossius*, non disputamus. vult autem vidisse clavorum, quibus trajiciantur ungulæ, signa & vestigia. Genuinæ quidem antiquitatis monumento, neque picto, neque sculpto, neque literato denique revinci eam, quam proposui, sententiam posse, satis nobis videtur exploratum. Quandoquidem *Catulli* carmen in manibus est, non desinamus absque corollario. Versus penultimus, ut est in *Vossiana* & aliis, quæ ad manum sunt, editionibus, in legem metri peccat, servatam diligenter a poeta & explicatam a *Mureto*. Legunt :

Et supinum animum in gravi delinquere cœno.

Quartus pes una syllaba longa constat, hoc est, pes non est, sed semipes. Scribendum sine dubio derelinquere. Et jam tradenda typographis ista erant, cum video derelinquere esse in *Henricpetrina Basil.* 1592, 8. His plane consentiunt ea, quæ *Fabretius* ad *Col. Traj.* p. 224. s. de statu equestribus; totamque hanc disputationem probat *Wesselingius* ad *Diodor. Sic.* p. 233. * Solea oleo conficiendo, *Col.* 12, 50. Quale hoc instrumentum fuerit, non habeo dicere. Observat *Philander* ad *Vitruv.* 8, 4, pro solea solena substitutum a *Calio* (13, 4.) sed quod ipse jam vidit, quomodo σῶλὴν a canali differat, obscurum est. Vid. *Auf. Pop. de instrument. fundi* 12, 8, & quæ nos ibi. * piscis, *Col.* 8, 16. Gr. σανδάλιον, it. ἀπλὴ, observante *Salmasio* ad *Solin.* p. 794, a. C. D. Lingulacæ etiam dici, Ἰντταν, βούγλωσσαν, & piura alia, docet *Nonn.* de re cib. 3, 25. Alterum nomen Galli servant eodem indice, Sole; alterum *Belgæ*, Tonge.

Solemnis labor rusticorum, *Pall.* 1, 6. solemnus hujus pecoris labor conficiendi frumenti, *Col.* 7, 1. agricolæ galinarum cura, *Col.* 8, 2. solempne est feminæ omnibus annis parere, *Col.* 6, 37. add. *Col.* 1, 8. solemnum dierum ornatus, *Col.* 12, 3. * solemnia festorum, *Col.* 2, 22.

Solemniter, ordinarie, in cibo consueto, *Pall.* 1, 28.

Solide contexta cista, *Col.* 12, 54.

Solidatum rudere solum, *Pall.* 1, 17. solidata pecorum

R U S T I C U M.

ungulis area, Pall. 1, 36. mula, *h. e. durata laboribus*, Pall. 4, 14.

Soliditas vitium maciei *opponitur* Pall. 1, 6. soliditati arboris conveniens furculus, *æque crassus*, Pall. 3, 17. pro acquirenda soliditate, *de caseis*, Pall. 6, 9.

Solido. solidare stomachum titubantem, Pall. 3, 31. solidatur terra assiduo calcatu, Pall. 2, 13. ubi solidari coeperit caseus, Pall. 6, 9. donec omnis plaga solidetur, Veg. 2, 26 & 27.

Solidus. solida pruna mollibus & mitibus *oppon.* Col. 12, 10. solidius virtute vinum, Pall. 11, 14.

Solitannæ cochleæ, Varr. 3, 14. *A promontorio solis in Africa nomen sortitæ videntur Harduino ad Plin.*

Solitaria natura, Varr. 3, 16.

Solium, Cat. 10. soliorum in balneis forma, Pall. 1, 40 & 41. *h. e. labrorum s. cavorum quorumcunque, in quæ descendunt, qui lavant. Marcellum Donatum ad Lampridii Alex. Severum p. 967 laudat Schættg.*

Sollertissimus fundus, Col. 8, 2. *h. e. optime & quanta potest arte instructus.*

Sollicitare obsequia feminæ, Col. 6, 37. * sollicitantur salebris apes, *h. e. nimis concutiuntur*, Col. 9, 8.

Sollicitior esse debet, Pall. 7, 7.

Solstitiales spinæ, Col. 2, 18. *Dispice, numquid faciat pertinere ad Plautinum sensum spina hæc solstitialis. Namque apud Plautum in Pseudol. (1, 1 & 36.) scriptum legitur, Quasi solstitialis herba paulisper fuit, repente exortus sum, repentino occidi. Plinius significare videtur, solstitialem herbam dici solstitio vel proveniente, vel florentem, ut sit nomen non unius tantum herbæ proprium, sed cuilibet herbæ accommodatum nascenti per solstitium. Sic enim scribit libro 26, cap. 5: Condurdon herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur strumas. Consimiliter spinas solstitiales exponere poteris solstitio progenitas ac vigentes. Cornel. Celsus herbam solarem vocat heliotropion, quia circumagitur cum sole. Beroald.*

Solstitii dies, Varr. 1, 28. ubi observat Victorius, æstivum modo ita dici antiquis & optimis scriptoribus. Solstitium etiam scribi. idem docet ad Cat. 102. Prius illud non servant nostri, e. g. Solstitia quando fiant, Col. 9, 14. solstitium brumale XVI an IX Kal. Jan. Col. 11, 2. hibernum, Col. 7, 3.

Solum præstantissimum quod &c. Col. 2, 2. defatigatum

L E X I C O N

& effœtum, Col. 1; Præf. spissum, resolutum; exile, lætissimum; campestre, præceps; siccum, uliginosum, rofidum; falsum, amarum, Pall. 2, 13. * solum facere in tracta, Cat. 76. *it.* 82. contrahito, Cat. 76. *i. e. replicato, ut minus fiat, existatque balteus, de quo ib.* * hominis, *i. e. vestigium*, Varr. 1, 47.

Solvo. solvit ventrem tithymallus, Col. 9, 13. * solvere nummos bona fide, Cat. 14. æquum, Cat. 146.

Solutio numorum, Varr. 2, 1.

Solutus. soluta velut cinis terra, Col. 2, 2. solutiori terra, Col. 5, 5.

Somniculoso plurima effugiunt, Col. 11, 1.

Somnio. somniare ineptias, *h. e. dies noctesque cogitare*, Col. 1, 8.

Somnus insititius, Varr. 1, 2.

Sonitus ventris cruditatis signum in bubus, Col. 6, 6.

Sono nullo convertitur annus, Col. 10, 160.

Sophortiae vites, Col. 3, 2.

Sopitum naturaliter pecudis ingenium, Col. 6, 37.

Sorbiles cibi, Col. 8, 17.

Sorbitio liquida, Cat. 157. Col. 6, 10.

Sorbi satio & cultus, Col. 5, 10. Pall. 2, 15. 3, 25. *insitio*, Pall. 5, 5. *Inf.* 137. *add.* 83. sorba ut condantur, Cat. 7. Varr. 1, 59. Col. 12, 16. Pall. 2, 15. ut promenda, Varr. 1, 68.

si Sordet oleum, Pall. 12, 19. * sordet colore cicera, Pall. 4, 6.

Sordescunt vilitate sermonis, Veg. Præf.

Sordidus gustus, Col. 3, 2. auctumnus, Col. 10, 44.

Sorex nidum facit in corpore suis vivæ, Varr. 2, 4. *forices* ne vitem lædant, Col. Arb. 15.

Sortitio fit tribuum (*in comitiis*), Varr. 3, 17.

Spadones equi, Veg. 4, 7. furculi qui? Col. 3, 10.

Spærita, Cat. 82. *pro* sphærita.

Sparcia, Veg. 1, 26. *vid.* Sparteæ.

Spargere, *serere, disponere*, Col. 10, 120. phlegmon spargere, Veg. 2, 48. *pro* phlegmonen *discutere & dissipare*. *

Spargo *etiam in compositis primam vocalem retinet, non minus quam* carpo & quæro. *Viç. ad* Varr. 1, 57. *ubi* MS. *conspargunt, & aspargit. Idem servat Columella Lips. & Leidensis Pallad.*

Sparteus, *a. um.* spartei funes, Col. 12, 50. Cat. 3. *ur.*

R U S T I C U M:

nae & amphorae, Cat. 11. sparteae solea, Col. 6, 12. & *
substant. sparteae munitur pes, Col. 6, 12. sparteae calceare
 curabis, Veg. 1, 26. 2, 45. 3, 18. calceata ungula cura-
 tur, Col. 6, 15. sparteae suspensa de ramis, Pall. 12, 7. ve-
 tus, Pall. 1, 24. Veg. 2, 57.

Spartum crudeum, non malleatum, Col. 12, 19. unde ne-
 cessitas bubus paleas (f. soleas) lineas, restes, funes, Varr.
 1, 23. *De varia sparti utilitate Marcell. Donat. ad Liv. 22, p.*
31 & 32. Guilandinus de papyro c. 9, p. 258 sq. Salmas. ad
Solin. p. 189 sq. Obrecht ad Dißyn 3, 18. Schættig.

Spasmus morbus bouum, Veg. 3, 32.

Spatha lignea permiscere, Col. 12, 41.

Spatiari in area compellunt pecora, Pall. 7, 1.

Spatium. spatia inter articulos palmitum, Col. 4, 24.
 spatia sunt passus, actus, climata, jugera, Col. 5, 1.

Spatulae renum, Veg. 4, 1 & 2. *vel spondyli sunt, vel*
earum partes eminentes ac latae.

Specam rustici vocant spicam, Varr. 1, 48.

Specialiter, secundum species, ut confusio opponatur, Col.
 3, 19. * τῇ generatim opponitur Col. 3, 9. 12, 2.

Species ternae ternas in se habent alias, Varr. 1, 9. ge-
 nera singula in binas species dividuntur; in prima parte,
 Varr. 3, 3. fenae singulis contribuuntur generibus, Col. 1,
 2. * a specie simplicia genera agrorum, Varr. 1, 6. * *de*
vino condito, Pall. 11, 14. sed & ibid. ea quae hodie ita di-
cuntur a pharmacopæis.

Spectaculum formosum, Varr. 3, 13.

Specto. si ad fructum spectes — ad delectationem, Varr.
 3, 6. * quo spectent villae porticibus, ostiis, fenestris, Varr.
 1, 4.

Specularibus intecta vasa, Col. 11, 3. *Mistbeeten.* per spe-
 cularia lumen admitti, Pall. 1, 20.

Speculatae deformitatem suam equae, Col. 6, 35.

Speculatur accipiter facillime albas columbas, Col. 8, 8.
 speculari parientes gallinas, Col. 8, 5. foetus avium, Col.
 8, 3. quae turba fit apum aquantium, Col. 9, 8. an se pro-
 fundant apes, Col. 9, 8. si jam effoetae sint, Col. 9, 1.

Speculo objecto accipere imaginem nubis, Pall. 1, 35.

Specus perducere, Varr. 3, 17.

Speluncas librare ad caput aquae, Pall. 9, 11.

non Spernendus auctor, Col. 1, 1. *ut Livius de Polybio.*

Sphaerita, vel sphaerites, vid. Sphaerita.

Script. R. R. Vol. IV.

C c

LEXICON

Sphondyli *pisees*, Col. 8, 16. spondylos *alii scribunt. sunt autem in ostreorum genere. vid. Salmas. ad Solin. p. 792. Nonn. de re cibar. 3, 37.*

Spicæ partes, Varr. 1, 48. in spicis conditur far, Varr. 1, 63. spica vana & minuta, Col. 2, 9. caduca saturantur oves, Varr. 2, 2. spicæ in frumentis emissio, Col. 2, 12. spicæ messis ut exterantur & expurgentur, Col. 2, 21. * spicæ allii & ulpici, Cat. 70. Col. 8, 5. 11, 3. *it. 10, 112. Pall. 12, 6. Veg. 3, 2. Ita Scribo. comp. 231, & Rhod. in Lex. qui aliunde etiam vindicat spicam allio, quod facit. contra Salmasium Pontedera ad Cat. 70. * Celtica, Veg. 4, 13. Indica, ibid. nardi, ibid. Syriaca, ibid. herbarum nomina, nescio an sapiis explicata.*

Spicilegium post messem, Varr. 1, 53.

Spinæ solstitiales, Col. 2, 18. spinarum genera, Col. 3, 11. spina alba, Col. 7, 9. *Hoc nomine hodie vocamus fruticem spinosum pane instar arboris grandem, qui baccas fert puniceas, gratissimum suis pabulum. Senellas vulgo nuncupamus. Salmas. ad Solin. p. 370 sq. Schæug. * spina duplex equi laudatur, Varr. 2, 7. Col. 6, 29. * an diaphragma nasi spina vocetur? vid. Gibber.*

Spiniferas prunos, Pall. Inf. 81.

Spino inferitur pirus, Pall. 3, 25. spini steriles, Pall. Inf. 63. *Servius ad illud Ge. 4, 145, Spinos jam pruna ferentes, Prunorum, inquit, arbor vocatur spinus genere masculino: nam sentes has spinas dicimus. Itaque mirabar, a Dodoneo plane omitti hanc arborem; a Menzelio autem ex Valloti hortu regio oxyacantham vulgarem vocari.*

Spionia vitis, Col. 3, 2, 7 & 21. spionicus gustus, Col. 3, 21.

Spira uti fiat, Cat. 77.

Spiracula in alveis apum, Pall. 7, 7. claudere, Pall. 11, 14.

Spiramenta talparum, Pall. 1, 35. vasa relinquuntur, Pall. 12, 22.

Spirituales partes pulmonis, Veg. 3, 76. *fort. spiritaes.*

Spiritus quo non pervenit, Varr. 1, 57. introire potest, Col. 12, 16 & 45. silentis vel placidi dies, Col. 3, 19. naturalis, Col. 3, 10. mortifer, Pall. 9, 9. nocentes, Pall. 1, 35. cœli noxius, Pall. 1, 3. orbis seu mundi, Col. 10, 197. * longior & cum quodam impedimento tractus, Col. 6, 9. spiritum an auribus ducant capræ, Varr. 2, 3. spiritu resumpto, Col. 9, 13. inflato, Col. 9, 8.

R U S T I C U M.

Spissamentum est corpus rarum salgamorum vasis inferciendum, ut quæ condita sunt infra muriam retineantur. Aliam periphrasin vid. Col. 12, 45. aliam Col. 12, 48 extr. spissamento facto de arundinum foliis olivam premito, Col. 12, 47. fœniculi spissamento deprimunt baccam, Col. 12, 47. add. 12, 7, 9 & 16.

Splenis dolor si porcos infestet, Col. 7, 10.

Spleneticis (al. splenicis) prodest scillite vinum, Pall. 8, 6.

Spolium serpentis appensum arbori, Pall. 12, 7.

Spondet celeriter nimis vitis, florem ostendit, Col. 3, 2. spondere stipulanti, Col. 10, Præf.

Spondyli s. sphondyli, vertebrae, quæ spinam dorfi constituunt, Veg. 4, 1.

Spongia effingere fiscinas, Cat. 67. tergere. vulneribus imponitur, Veg. sæpe, e. g. 2, 48. combusta adstringit, Veg. 3, 16. Afra, Veg. 2, 34. 3, 16. spongiæ majores & minores in apparatu preli olearii, Col. 12, 50. * lapidis genus, Pall. 1, 10. * spongiæ asparagorum, Col. 11, 3. Pall. 3, 24. ut fiant, Pall. 4, 9.

Spongiolæ in asparagis, Col. 11, 3.

Spontis suæ cytissus sativæ oppon. Col. 9, 4. aqua, Col. 11, 3. alla manu illata.

Sporta fœcaria, Cat. 11. juncæa vel sparteæ, Col. 12, 6. sportis inclusæ aves, Col. 8, 7.

Σπυρδὴ nomen canis, Col. 7, 12.

Spuma argenti, Col. 6, 14.

Spumeus color equi, Pall. 4, 13.

Spumo. spumantes uvæ, Col. 10, 44.

Spurce versantur in pabulationem suæ, Col. 7, 9.

Spurcitiam eximere omnem, Col. 12, 17. quidquid rubiginis aut spurcitie refedit, Col. 1, 5. a spurcitiis purgare alvum apium, Varr. 3, 16.

Spurcus ager pro squalido, Col. 1, Præf.

Squallentes arenæ, Pall. 1, 5.

Squalos pisces, Varr. 3, 3.

Squamosi greges, Col. 8, 17.

Squibala, σκυβάλα, Veg. 1, 47. Sic

Squillæ albæ, pro scillæ, Pall. 8, 8. Etiam ita MS. Syll. contra pro squilla Veg. 3, 67, est in Corbejensi scylla. add. 3, 75. squillæ beneficio fata omnia comprehendunt facilius, Pall. 3, 29. coll. 28. it. Pall. 4, 10. circa radicem

L E X I C O N

arboris feritur, ne poma crepent, Pall. 4, 10. *conf.* Col. 5, 10. trita equorum libidinem concitat, Pall. 4, 13.

Squinuanthos, σχοίνου ἀνθος, Pall. 11, 14. *vid.* Scinoanthos.

Stabiæ fontibus celebres, Col. 10, 133.

Stabiliendis vineis habilis, Col. 4, 33.

Stabilissimus quæstus, Cat. Præf.

Stabularii castra, Col. 6, 23.

Stabulatio hiberna, Col. 6, 3.

Stabulare in fundo, Varr. 1, 21. stabulari sicco, Col. 6, 12. in petris, Col. 8, 16. in quibus stabulentur turdi & pavones, Varr. 3, 3.

Stabula pecudum, Col. 1, 6. equorum & boum qualia, Pall. 1, 21. boum, Col. 6, 23. Pall. 4, 12. ovium, Varr. 2, 2. Col. 7, 3. avium cohortalium, ὀρνιθῶνες, Col. 8, 1. apium, *alvei*, Col. 9, 6. * stabulo præsepia inficiunt, *f.* stando, *aut* stabulando, Veg. 3, 2.

Staëtis, guttis resinosis, quas exsudat Achaica myrrha, *f.* Smyrneum, Col. 10, 173.

Stagnata palude terra, Col. 10, 11. * stagnata tribus positionibus animalia, Veg. 1, 18. *vid.* Stagno.

Stagneum vas, *stanneum*, Col. 12, 41. Veg. 1, 16. stagneis regulis, Pall. 6, 7. *Vide quæ nuper ad Fabrum diximus.* Add. *Facciolatus ad Calepinum, & Rhod. ad Scribo.* 30, p. 69.

Stagno, *confirmo*. stagnare boves adversus ægrotudines, Veg. 3, 1. ad stagnanda animalia, Veg. 3, 2. *add.* 3, 13. *iv.* Stagnata.

Stagnum, Varr. 3, 5. *fons restagnans.*

Stalticæ res & stypticæ conjunguntur Veg. 2, 51.

Stamina contorti junci, Col. 10, 306.

Staphis agria, Pall. 1, 27. σταφίς ἀγρία *vel* σταφυλή ἀγρία, *ut* appellat Columella eadem de re agens 8, 5, *est* uva genus de quo Plin. 23, 1: Astaphis agria sive staphis, quam uvam taminiam aliqui vocant falso. *Post pauca:* Quidam eam pituitariam vocant, & plagis serpentium utique innunt. Celsus 3, 21: Uva taminia, quam σταφίδα ἀγρία Græci nominant. Aurelius Acut. 3, 30: Herba pedicularis, quam σταφίδα ἀγρία vocant. Schættg.

Σταφυλή ἀγρία, Col. 8, 5.

Σταφυλῖνος pastinacæ species, Col. 9, 4. 10, 168. *vid.* Dalechamp. ad Plin. 19, 6. Schættg.

Staphyloma, Veg. 2, 19. *quotuplex illud esset oculi vitium,*

R U S T I C U M.

declarat Gorraeus. Describitur etiam Hippiatr. 1, 71, pag. 18; b. Ruellii.

Statilii Tauri, Varr. 2, 1.

Statim, *simulatque*, Col. 9, 12. * statim (*modo*) occisi vervecis ventriculus, Pall. 1, 35.

Stationes equorum, Pall. 1, 21. humoris hiberni, Pall. 1, 43.

Statonenſe Fulvii Lupini, Varr. 3, 12. & Statonia *Herutriae urbe*.

Statuæ antiquorum capillo & barba magna, Varr. 2, 11.

Statumina vitis, Col. 4, 2 & 16.

Statuo. statues in loco frigido, *repones*, Pall. 11, 22. * statuere pastinacam, Pall. 3, 24. arbores, Pall. 3, 25.

Staturæ proceritas quibus gentibus, Col. 3, 8. staturæ humilis vacca, Col. 6, 24. * olivam in statura factam colymbada, Col. 12, 48. *videtur legendum* falsura:

Status cœli locique, Col. 3, 7. cœli humidus, Col. 2, 10. pluvius, Col. 11, 2. incertus, *ib.* calidum sustinent vites, Pall. 3, 9. * *pro statura & incremento*. Status qualiscunque potest esse mediastinus, Col. 1, 9. altior in gallinaceis quaeritur, Col. 8, 2. canis longior ac productior, Col. 7, 12. longissimi scrophæ, Col. 7, 9. majoris plantæ, Pall. 3, 25.

Statutis palis facta fepes, Varr. 1, 14.

Steatoma, Veg. 2, 30.

In Stellam dividitur vitis, Col. 4, 17 & 26. * stellæ marinæ, Veg. 4, 12.

Stenocorialis, Veg. 2, 16. *vid. Core.*

Stephanitæ vites, Col. 3, 2. quæ ita natura crescunt; ut coronæ formam repræsentent, acinos foliis incurſantibus, *Plin. 14, 3. Isidor. Orig. 17, 5.* Stephanitæ a rotunditate.

Stercoratio villico ut curanda, Cat. 5. ut facienda, Col. 2, 5. quæ ei legumina inserviant, Col. 2, 14. *neglecta ut pensetur*, Col. 2, 16.

Stercoratus. stercoreata colluvies, Col. 1, 6. stercoreatissimo loco, Col. 2, 11.

Stercoro. segeti stercoreandæ quæ apta, Cat. 36. *ir.* 37. quæ & quomodo stercoreanda, Varr. 1, 38. Col. 2, 16. Pall. 10, 1.

Stercorosa aqua, Col. 8, 3. herba, Col. 9, 4. stercoreosum solum, Col. 11, 3. stercoreosissimus locus, Cat. 46.

Stercus quot generum, Varr. 1, 38. Col. 2, 15. Pall. 1, 33. quod optimum hortis; Col. 11, 3. quarum avium utile

L E X I C O N

ad agrorum & arborum cultus, Col. 8, 9. ut dividendum, Cat. 29. Col. 2, 16. bonum vineis præbet lupinum, Col. 11, 2. asini minimum herbarum creat, Col. 11, 3. hominum excellentissimum, Col. 11, 3. suillum advers. vermes, *it.* bubulum, Pall. 3, 25. stercoreis vicem quæ suppleant, Col. 2, 15. * *Medicina & alia vis stercoreis.* Stercus primogeniti vituli phyltron apibus, Pall. 1, 39. turdorum & merularum utile ad cibum bobus & suis, Varr. 1, 38. asinum in medicina equorum, Veg. 1, 56. caninum prodest bobus ictericis, Veg. 3, 56. columbinum strophosis, Veg. 3, 57. ad traumaticum adhibetur, Veg. 4, 28. crocodili in collyrio, Veg. 4, 27. humanum in collyrio, Veg. 4, 27. porcinum pestilens, Veg. 3, 2. suillum recens ad cataplasma contra venena, Veg. 3, 77. gallinæ pestilens, Veg. 3, 2 & 85. * De stercore siccatō strata præbentur animalibus ægrotis, Veg. 1, 38. 2, 9. solent eadem obrui stercore, ut fudent, Veg. 3, 12. *Sic Hippiatr. 1, 9, p. 15, b. Ruell. ex Hierock,* non aspero stabulo, sed lætamine, vel mollibus culmis substrato cubitet. *Interdum sterquilinio obruitur animal opisthotonicum, Hipp. 1, 34, p. 49 b. it. 2, 101, p. 96, b. molle lætamen substernere nos jubet, ut somno possit indulgere. Add. 2, 102, p. 99, a.*

Sterile senium hominis, Col. 2, 1. steriliores ad partus galli, Varr. 3, 9.

Sterilitatis arborum remedia, Pall. 2, 15. Col. 5, 10. sterilitas annonæ, Col. 2, 10. sterilitate affici, Col. 3, 10.

Sternitur si flecti potest vitis, Col. Arb. 6. * sternendus est equus, Veg. 3, 78. *h. e. sella vel ephippium imponendum.*

Sterquilinum fieri, Cat. 2. ejus situs & cura, Varr. 1, 38. Pall. 1, 33. duo sterquilinia, Varr. 1, 13. Col. 1, 6. *vid. Stercus.*

Stertet bos pulmonibus laborans, Veg. 3, 45.

Sticula vitis, Col. 3, 2. *a stica, quod est στῖχος. quoniam acina lineis, venulis, striisque distincta & ordinata producit. Ponted.*

Stigmare equum aut cremare, Veg. 1, 26.

Stillatis cauteriis, Veg. 3, 7. *Quid si stillatis, h. e. in stili formam factis.*

Stillicidia ex hibernis imbribus, Pall. 9, 8. stillicidium alterius arboris tangit alteram, Pall. 3, 25.

Stillo. stillat veretrum equi calculosi, Veg. 1, 46. stillaverint semina, Col. 4, 33. *Quid sibi hic velut stillandi vox,*

R U S T I G U M.

equidem non intelligo. De stilo, h. e. furculo tenui, si quis stilare distum putet, ut a gemma gemmare, a radio radiare, a germine germinare; non illum, credo, ratio fugerit. Viderit auctoritas.

Stilloso *s. orthocola jumenta*, Veg. 2, 54. *sicuti guttatim de fluxionibus omnis generis, ipsaque podagra dicebat media ætas.*

Stilus asparagi, Col. 11, 3. stilorum rigor in cepinis ut conservetur, Col. 11, 3. ad stilum unum rediguntur semina, Col. 5, 10. Arb. 25. arbusculæ in seminariis, Col. 11, 2. * stilo æneo purgare, Pall. 4, 10.

Stimulatus ictu suo aries, Col. 7, 3.

Stimulo laceffere juvenum, Col. 2, 2. stimulo morsus imprimunt, Veg. 3, 4. *h. e. stimulata, propter stimulationem.*

Stipantur calathi prunis, Col. 10, 405. stipare ceras liquoribus, Col. 9, 13. *vid. Salmas. ad Tertull. de Pall. c. 3, p. 192 sq.*

Stipendia militaria, Col. 12, Præf. * stipendii plurimis annorum emeritis fides constitit furculo, Col. 3, 6. stipendia studio nostro contulerunt, *suppetias*, Col. 1, 1. *pro impendio*, Col. 2, 2. *impensum etiam legit MS. Lips.*

Stipite ponitur ziziphus, *talea*, Pall. 5, 4.

Stips. stipem conferunt colono non minimam pastiones villaticæ, Col. 8, 1.

Stipula rastellis eraditur de pratis, Varr. 1, 49.

Stipulatio in emtione, Varr. 2, 1. stipulationis formula, Varr. 2, 2, 3 & 5.

Stirps dodrantalis, Col. 5, 6. *pro stipite. stirpis probatissimum genus deponendum*, Col. 3, 5. stirpem præcisam, Cat. 40. ex imo stirpe, Col. 5, 9. * stirpe exempta, *de furculo calcato*, Col. 6, 15.

Sto. stat ei veretrum præ dolore, Veg. 3, 81. stantes rectæ vineæ, Col. 5, 5.

Stolo quis, & Licinius Stolo *unde cognominatus*, Varr. 1, 2. Stolonis lex, Varr. 1, 2.

Storacis rubæ, Veg. 3, 68. guttæ, Veg. 4, 14.

Stracta, Veg. 2, 45. *massa farinacea inducenda equorum armis. forte eadem quæ tracta, ubi vid. Rhod. ad Scribon. 34 conjicit tracta, quod ibi est apud Scribonium.*

Stramenta, Varr. 1, 50. *est enim, quidquid pecori substernitur. Barth. adv. 1, 6, p. 58. proprie tamen ad frugum culmos pertinet, vid. Cat. 5. stabulationi boum ut præparentur*, Col. 6, 3. *eorum vicem quæ suppleant*, Cat. 5.

L E X I C O N

Stramentariæ falces, Cat. 10.

Strangulatur nimio sanguine pecus, Col. 6, 38.

Stranguriâ quid? Veg. 3, 15. ut levetur, Cat. 127. * tanquam a stranguria præfocantur, *in morbis colli*, Veg. 2, 23. *conf.* 3, 15.

Stratura aræ in balneo, Pall. 1, 40. altero ordine facta, Pall. 12, 7. *tabulata nostris (vid. h. v.) & Scribonio c. 60. ubi vid. Rhodius. Medici vulgo*, stratum supra stratum.

Stratus *f.* stratura, Varr. 1, 50. pontilis, Veg. 1, 56.

Stratus, *a, um.* stratæ vites, Col. 5, 4.

Strenua toxica, Col. 10, 18. strenuissimi milites, Cat. Præf.

Stria. Lacunam striam aratrum facit vomere, Varr. 1, 29. *vid.* Lacuna.

Stricte in foramen conjicies, Pall. 4, 8.

Strictim juncta crates, Pall. 1, 13.

Strictores oleæ, Cat. 144.

Strictus venter solvi quomodo debeat, Veg. 3, 16. *stricte pelle, intenta*, Pall. 6, 7. ungulis cum terra fuerit, Pall. 7, 1.

Stridet pectus, Veg. 1, 3. de pectore, Veg. 2, 43.

Strigile raditur pecus, Col. 6, 31. strigili ferrea subradi, Pall. 5, 4.

Strigmentum, Pall. 1, 17.

Striga. in strigam coartare foenum, Col. 2, 19. *al. struem.*

Strigosus canis, *macer & propter hoc velox*, Col. 7, 12. *vid. Non. 2, 765 ex Masurio Sabino.*

Stringere oleam, Cat. 65. manu vel digitalibus, Varr. 1, 55. stringit baccam durities digitalium, Varr. 1, 55.

Structile gemellar, Col. 12, 50. structili sepe munire, Col. 11, 3. forma aqua ducitur, Pall. 9, 11.

Structionis spatia, *de stratis olivarum*, Pall. 12, 22.

de Structura balnei cogitare, Pall. 1, 40. structura testacea, Pall. 1, 11.

Struem facere cultro, Cat. 141. commovere, Cat. 134.

Strumæ, Veg. 2, 23.

Strumenta, Veg. 4, 28. *N. L.*

Strumosis suis medela, Col. 7, 10. *Quod suis familiaris hic morbus, inde χοιπάδης vocari strumas, observat Bernald.*

Struthia mala, Cat. 7. Col. 5, 10 *inter cydonii species refert, ut & Plin. 15, 11.*

Strutium, Veg. 4, 13. *forte Struthion f. radícula fullonum usu notum, de quo Diosc. 2, 193.*

R U S T I C U M.

Studeo. si quis majori studet diligentiae, Pall. 1, 20. si studemus calidae provinciae, *h. e. columus calidam*, Pall. 3, 23.

Studiosius pullos enutriunt, Col. 8, 11.

Studiosiores ad opus fiunt, Varr. 1, 17.

Studium agricolationi dare, Col. 1, 1. studio cuique confultissimus adhibendus rector, Col. 1, Præf.

Stupa, Pall. 1, 41.

Stuppis *f. linteolis* pice liquida infusis, Veg. 3, 4.

Stupro matrem supervenit hircus, Col. 7, 6.

Stylobates, Varr. 3, 5. stylobatis interior pars, *ibid.* stylobatae, Varr. 1, 13.

Stypticum vinum, Pall. 2, 17. 11, 14. *ubi non tam ad vim quandam medicam, quam ad facultatem illam adstringendi, unicuique palato non obiufo apertam, respicitur; ex styptica enim vi demum iudicatur, ventriculo esse accommodatum.* stypticis uti, Pall. 3, 31. stypticum, Veg. 2, 48. res stalticae & stypticae, Veg. 2, 51. *it.* 3, 10. 4, 28.

Sub urbe Roma, Varr. 1, 50. sub expectatione, Col. 1, 1. sub metu, Col. 1, 2. sub stella locare brachia vitis, Col. 4, 26. *conf.* 4, 17.

Subacidum vinum, Cat. 108.

Subacta fulco semina, Col. 9, 4. male subactus ager, Col. 2, 4.

Subadmovere sensim, Col. 6, 36.

Subcavas areas facere, Cat. 151.

de Subcirro sanguis detrahi debet. *forte melius de sub cirro*, Veg. 1, 25. *Vetus interpret Germ.* unterhalb des Gleichs.

Subcorticem de arbore mali granati, Veg. 4, 28. *h. e. inferiorem.*

Subcrispa cauda boum, Varr. 2, 5. juba equorum, Varr. 2, 7.

Subcruda brassica, Cat. 156.

Subdere sub textum, Cat. 84. ignem fornaci, Cat. 38.

Subducere susum animam, Cat. 157. subduxe, *subduxisse, furripuisse*, Varr. 2, 1.

Subductarii funes, Cat. 12, 68 & 135. *qui subducunt & tollunt prelum ope fuculae, additis polyspastis, quas trochleas Græcanicas appellat Cato.* Turneb. 8, 6.

Subeo tectum, Col. 11, 1.

Suber roboris species, Col. 4, 26. ex suberis corticibus alvi utilissimæ, Col. 9, 6.

Subgluttit dolores, Veg. 3, 60. *f. dolore, pro singulis*

L E X I C O N

Subgrundæ, Varr. 3, 3. *partes tecti prominentiores, quibus arcetur pluvia a fundamentis & parietibus ædium.*

Subjacet hortus cœlo clementi, Pall. 1, 6. subjacens terra, Col. 4, 1.

Subjactare e terra grana vallis, Varr. 1, 52.

cum Subjectis agendum remissius, Col. 11, 1.

Subigere corium pilis, Cat. 18. terga pressa manu, Col. 6, 30. bipalio, Col. 3, 5. * fues in locum umbrosum, Varr. 2, 4.

Subjicere foetum sub mammam, Varr. 2, 1. collyria, Col. 6, 30. *add.* Veg. 1, 52. manum sub femina, Col. 6, 2. oves sub rupes umbriferas, Varr. 2, 2

Subinde, Col. 2, 4. 11, 2. *pro mox vel statim poni videtur: ordinariam significationem servat* Col. 6, 30.

cum Subito. evaserunt, *h. e. cum primum*, Col. 9, 9.

Subjugia lora in plostrum, Cat. 63 & 135. *quibus colla jumentorum ad iuga alligantur.* Popm.

Subjungendi plostro, Col. 6, 2. subjungenda sarritioni runcatio est, Col. 2, 12.

Sublaminæ minutæ, Cat. 21.

Sublegere olivam, Col. 12, 50.

Sublevare partes alicujus, Varr. 3, 14.

Subligatio uvarum, Pall. 1, 6.

Sublimes viri, Varr. 2, 4. sublime armentum, Col. 3, 8.

Sublimiter legi, teri, dari, Cat. 70. *h. e. a stantibus & erectis.* stare, Cat. 71. volitare, Col. 8, 11.

Subluitur intertrigo aqua calida, Col. 6, 32.

Subluvies in ovibus, Col. 7, 5. *est autem collectio saniei sub ungula. Aliter Beroaldus: Videtur subluvies esse exulceratio in pedibus ovium nascens, quando scilicet ab ungula cutis resolvitur, in homine reduviam dicunt. Luere enim solvere est, quasi subtus solvatur corium.*

Submittere cantherium vitibus, Col. 4, 14. teporem habitationi, Pall. 1, 40. * *parvos matribus lactandi causa.* ne minori quadrima — prolem submittat, Col. 7, 3. singuli agni binis nutricibus submittuntur, Col. 7, 4. * *servare ad gregem supplendam.* hoedi submittuntur & in grege incipiunt esse, Varr. 2, 3. quos arietes submittere volunt, Varr. 2, 1. solent mares submitti ad admissuras, Varr. 2, 3. submitti tamen etiam in vicinia urbis, Col. 7, 3. *Add.* Col. 3, 10. 6, 24 & 34. ii. 7, 9 aliquoties. *Huc pertinent Virg. Georg. 1, 73 & 159. ii. 1, 70 & de usufr. ubi sæpius recurrit. Etiam Euripides*

R U S T I C U M.

Phæniss. 30, τὴν ἐμὴν ὠδίον πόνον μαστόις ὑφείτο. * submittere equas (*admissarid*) est implere, replete, Pall. 4, 13. submitte tauris vaccæ, Pall. 8, 4. in foeturam submitti possunt vaccæ, *ibid.* Sed *Nemesia. Cyneg.* 114 de cane, Huic parilem submitte marem. Ita admitti contra de feminis *pafsim nostri.* Ex tertia notione oritur * submittere progeniem vitis, Col. 3, 6. pampinarium in resecem, Col. 3, 10. pluresne an pauciores materias submittat, Col. 3, 21. vitem in flagellum, Col. 4, 14. palma ex arcu submissa est, Col. 4, 15. materiam vitis constituendæ causa submittere, Col. Arb. 5. arbori brachia submitti pati, *ibid.* submittitur salix ad unam perticam, Col. 4, 31. idoneos ulmi ramos in ordinem submittere, Col. 5, 6. alternos fructus atri oleris in semen, Col. 11, 3. stilos asparagi, Col. 11, 3. * De pratis etiam dicitur Cat. 8. Idem nimirum significat hic submittere, quod defendere Cat. 50. purgare & a pecore defendere, Col. 11, 2. pecora depellere & ab omni noxa defendere, Col. 2, 11. submittere etiam est Col. 2, 18. in fœnum, Col. 11, 2. prata submissa, Varr. 1, 49.

Submovere, de ovibus *uendendis*, Col. 7, 3 & 4. *nostri abschaffen.* * submovebis pituitas remediis, Pall. 1, 28. omnem scrupulum, Col. 4, 29.

Subradere ficos, Cat. 50.

Subrectæ a terra vites, Col. Arb. 4.

Subrenalis morbus, Veg. 1, 8, 15 & 27. 3, 2.

Subrubere incipiunt grossi, Pall. 4, 10.

Subrumare fœtus ovium, Col. 12, 3. subrumantur agni, Col. 7, 4.

Subrumi fœtus qui? Varr. 2, 1 & 11.

Subscribit fortuna voto, Col. 1, 2.

Subscudes ilignæ, Cat. 18.

Subsecare herbam, Varr. 1, 49.

Subsectis radicibus, Col. 2, 9.

Subsellia in templo, Varr. 1, 2.

Subserere vineam, Col. 4, 15. *novis feminibus explere lacunas.*

Subsiccatur madefactus, Col. 6, 14.

in Subsivum est uncia agri, Varr. 1, 10. *Auctor antiquus de liminibus p. 293 Gæf.* Subsivum est, quod in metiendo modum jugeri excedit. De alia notione *Rigalt. in glossis agrimens. & Gæf. in antiquitt. agrim. c. 12. Schætig.*

Subsidiarius s. custos palmes, Col. 4, 24.

Subsidit aliqua pars appm, manet in alvis, Varr. 3, 16.

LEXICON

subsidentes lumbi, Col. 6, 29. subsedit ad tertias coctura; Col. 12, 20. * subsiderunt in colo, Col. 12, 41. *vid.* Sido.

Substantiam ut possit habere, *h. e. carnem & corpus retinere*, Veg. 1, 36. partem ad substantiam membrorum convertit in sanguinem, Veg. 1, 40. accipiet in substantiam, Veg. 2, 12 & 13 *add.* 3, Præf. ii. 3, 15, 24, 45 & 55. * substantiam vitæ præstant pulmones integri, Veg. 3, 45.

Substentare cibis, Veg. 1, 22. *forte ita dixerunt respectu substantiæ, ut a Vegetio accipi, modo ostensum est. Sed vid. mox* Substinere.

Substernere pecori, Cat. 5. solum paleis, Varr. 1, 57.

Substillum lotium, Cat. 156.

Substineri potest cervus, Col. 9, 1. *ut modo* substentare.

Substituendi lapides, Pall. 4, 10. *h. e. subter statuendi.* * substituunt se acerba maturis, Pall. 4, 10. substituere demortuis & deficientibus alia, Col. 4, 17. Pall. 3, 13. in locum demortuarum, Col. 9, 3. *add.* Col. 11, 1.

Substramen e palea, Varr. 3, 10. ad substramen pullo- rum sterous pavonum utile, Varr. 3, 6. *conf.* 3, 9.

Substramenti operire, Cat. 161. *alii divisim.*

Substrictus venter laudatur in tauro Col. 6, 20. Pall. 4, 11. in equo, Col. 6, 29.

Substringere boves, Col. 2, 3. * substringuntur testiculi in morbo equi, Varr. 1, 4. * substringitur difficile sanguis, Veg. 1, 54. *h. e. reprimitur.*

Subtenti retibus lecti, Cat. 25. loris, Cat. 10.

Subtenuēs setæ, Varr. 2, 7.

Subtercutaneus morbus equorum, Veg. 1, 5 & 12. bovm; Veg. 3, 2.

Subterjacentur ordeï grana, Pall. 3, 18.

Subtero, Cat. 72. Col. 2, 11. 12, 5. subterito cepam, Col. 12, 56.

Subterpendentia mala, Pall. 4, 10.

Subterranea animalia, Pall. 10, 3.

Subterstillatis cauteriis, Veg. 3, 7. *vid.* stillatis.

Subtexere, *subjungere*, Col. 11, 1.

non Subtrahant rationem scientiæ desideranti, Col. 11; 1. subtrahitur obrioso cura officii, Col. 11, 1.

Subtriti pedes, Col. 6, 15. Veg. 2, 55.

Subtus ambulare, Cat. 48.

Subtussiet, Veg. 3, 25.

Subvertere aratro, Col. 11, 2.

R U S T I C U M

Subula, Col. 6, 5.

Subulci officium, Varr. 2, 4. professio, Col. 1, Præf.

Suburbana regione Italiæ, Col. 11, 2.

Succari manna, Veg. 3, 23 & 28. semiuncia, Veg. 3, 45 & 55.

Succedit diligentia meæ vicarius, Col. 11, 1. * non succedunt ova, *non excluduntur*, Varr. 3, 9.

Succendere igne lapides, Veg. 2, 28.

Succensa fornace, Pall. 1, 20.

Succentiva tibia, Varr. 1, 2.

Succernere nucleos, Cat. 10. *est etiam Plin. 18; 29. vitaceos*, Cat. 25. partem de nucleis, Cat. 37.

Succidia, Varr. 2, 4.

Succido. succidere arborem in ædificia, Col. 11, 2.

Succidum vinum, Veg. 3, 67.

Succinit pastorali vitæ agricultura, Varr. 1, 2. cui ego ut succinerem, *h. e. orationi ejus subservirem, eamque confirmarem*, Varr. 2, 1. *Est igitur proprie quod accompagniren vocant musici nostri.*

Succollant regem fessum apes, Varr. 3, 16.

Succosum solum, Col. 2, 17. succosioris libri stirpes, Col. 4, 29.

Succreta cribro calx, Cat. 18.

Succumbunt quibus volunt virgines Illyricæ, Varr. 2, 10.

Succurrere sibi velocitate fugæ, Pall. 9, 9. succursurus deficienti, Col. 11, 1.

Succus. succum uvæ præferunt, Col. Arb. 8. succo villarum subdita loca, Pall. 3, 23. * fucus, Cat. 157. exfugitur, Varr. 1, 13. & *ite fere in Col. Lips. Pallad. Leid. & Veg. Corbej. MSS.*

Sucida lana unde dicta, Varr. 2, 11.

Sucta frequentiore numero scrofa, Pall. 3, 26.

Suculæ, Cat. 12. *Turneb. 8, 6 & 7, 25. Popma de instr. fundi c. 11. Breviter, sucula est cylindrus duobus axibus utrinque in cardines insertis mobilis: in hoc, qui clavus funem circumvolvendum suculæ retinet, porculus continuata metaphora vocatur.* * Suculæ, *fidus*, exoriuntur, Col. 11, 2. celantur, *se celant*, *ibid.* occidunt totæ, *ibid.*

Sudant sale conspersa, Col. 12, 7.

Suessæ, Cat. 135.

Suessanum, Cat. 22.

Sufferre labores, Col. 1, Præf. vecturis, Varr. 2, 8. ven-

L E X I C O N

tos & imbres, Col. 3, 2. * lac, *pro* sufficere, Varr. 2, 4. *mi* ita quoque legendum.

Sufficienter, Pall. 1, 35.

dum Suffecit, Col. 9, 8.

Suffimenta, Veg. 1, 19 & 20. 4, 12.

Suffire dolia, suffumigare, Col. 12, 50. ferta, schoeno & palma, Cat. 113. suffienda bonis odoribus, Col. 12, 18.

Suffitio doliorum, Col. 12, 50. suffitione nimia medicata vina, Col. 1, 6.

Suffitas apes refrigerare, Col. 9, 14.

Sufflatae sunt venae ex cibo, Cat. 157.

Suffocata animalia pertuso a vermibus aqualiculo, Veg. 3, 23.

Suffragatorum studia, Varr. 3, 5.

Suffraginosae mulae curatio, Col. 6, 38.

Suffragia diribentur, Varr. 3, 2.

Suffrago in pede jumenti, qui homini poples, Col. 6, 15. Veg. 3, 4. *vid. Plin. 11, 45.* * vitium pedis, Veg. 1, 26.

Defluxiones, quas Graeci nonnulli σειπὰς, quali pedicas, aut si mavis, catenas, alii chiramata vocant, quod calces rimis scissae rigant, ex quo σειπᾶν, quali compediri, dictum est, Romani suffragines vocant. *Hæc Hippiatr. Ruell.*

2, 52 *pr.* * in vite, Col. 4, 24.

Suffricare vasa nucibus pineis, Col. 12, 23, 25 & 30.

Suffrio. suffriatur seria, Col. 12, 38.

Suffumigationibus frequentissimis stagnare animalia, Veg. 3, 23.

Suffumigata tabulata, Col. 12, 12.

Suffumigo. vasa myrto, Col. 12, 25. *idem* suffire.

Suffundere vires cibo ad foeturam admissario, Varr. 2, 8.

Suffusio cucumeris agrestis & colocynthidos contra mures, *pro eo, quod vocant vulgo* infusum, Pall. 1, 35. * oculorum morbus, Veg. 2, 16. * pedum, de labore itineris, Veg. 1, 38.

Suffusos inter & syncopatos pedes distantia, Veg. 1, 53.

Suggero ignem fornace succensa, Pall. 1, 20.

Suggestum faleris, Varr. 3, 5.

Suggestus inter dolia, Cat. 154. lapideus, Col. 9, 7.

ad Sui similitudinem, Col. 4, 20. partem sui delibratam, Col. 5, 11. inter se, *pro ea*, Col. 12, 44.

Suile converrere, Col. 7, 9.

Suillum pecus, Varr. 2, 4. suillae carnis salsura, Col. 12, 53.

R U S T I C U M.

Sulcæ fici, Col. 5, 10. *in Fabriano thesauro aliquis exposuit* fulcatas, rimolas.

Sulcare fossas, Varr. 1, 29.

Sulcus quis, Varr. 1, 29. *add.* Pall. 4, 9. sulci ut faciendi, Cat. 43. sulci longiores, Col. 2, 2. sulcus in aratione CXX pedum, Pall. 2, 3. sulco altero seminari, Col. 2, 9 & 11. quarto ferere, Col. 2, 13. frequentibus sulcis arandi campi, Col. 2, 4. * sulcus aquarius humorem noxium deducit, Pall. 10, 3. sulcos aquarios facere, Col. 2, 8.

Sulfuris *mentio apud Catonem* 39. sulfure & bitumine ac teda perlustrant paleas ovis excubandis substernendas, Col. 8, 5.

Sum. sit quidem, ut intereant, *h. e. fac interire*, Col. 3, 3. esse in cultura, *h. e. eo nomine comprehendere*, Varr. 1, 2.

Sumen Italiæ campi Roseæ, Varr. 1, 7.

Summam utramque composito: fiunt pedes &c. Col. 5, 2. summa fortis & usurarum sit, Col. 3, 3. summa fit operarum octo, Col. 2, 13. summa operarum XC, Col. 2, 13. * summa spectanda, ne, Varr. 1, 53. *h. e. id maxime considerandum est.*

Summatim ablaqueare, *in summo, non profunde*, Col. Arb. 6 & 10. eradere, Col. 2, 46. * attingere, *i. e. breviter modo mentionem facere*, Col. 9, 2. percurrere, Varr. 2, Præf.

Summitas, *pars summa*, insurgit, Pall. 1, 6. summitates teneræ arborum, Pall. 6, 7. in summitate purgandum mel, Pall. 7, 7.

Summum vinum, *an optimum?* Veg. 3, 47. summam cutem decerpere, Col. 12, 54.

Sumo, Varr. 3, 5 & 10. * sumere puritatem debet vinum, Pall. 11, 14. vetustatis saporem, *ibid.*

Sumfiones, sumtiones, Cat. 145.

Sumta falis, Garg. Mart. *an pugillus? ut Galli une prise.*

Sumtuosus ager, Cat. 1. homo, *qui sumtus præter ratione facit*, Varr. 2, 4. cicercula, Col. 7, 3.

Suniculum vini veteris, Pall. 12, 22. *videtur legendum semisicilicum. Ita jam visum Hermolao Barbaro ap. Baldum de verb. Verb. sign. in sicilicus, & conjecerat in Indice Sylburgius.*

Suovitaurlia circumagere, Cat. 141. suovitaurlibus lætentibus immolandis, *ibid.* circumagitur verres, aries, taurus, Varr. 2, 1.

Supellex rustica, Varr. 1, 22. supellectilis distributio, Col. 12, 3. supellectilem exponant, *ibid.* fort. expoliant.

L E X I C O N

- Super inferque vicinus, Cat. 149. *vid.* Infer.
- Super aquam eminent, Col. 8, 17. * super lactis abundantiam, *ut ea contingat*, Col. 7, 6.
- Superadjicies calcem, Pall. 1, 17.
- Superaggeratur humo, Col. 12, 44.
- Superadspergis, Veg. 3, 3 b.
- Superba pira, Col. 5, 10. *Ita dici vult Plinius 15, 15, quia cetera maturitate antevertant. Nostris Muscatellerbim. Schattg. * superbum videbatur, Col. 1, 3. h. e. parum civile, & regiae libidini proximum.*
- Supercalcato alterum tabulatum, Col. 12, 39.
- Supercilia canescunt equis, Pall. 4, 13.
- Supercubat grex, Col. 7, 4.
- Supereminet jus, Col. 12, 47.
- Superficies, *eminens supra solum pars visis, quæ soboli, e radice enata, opponitur* Col. Arb. 10. obtruncatur, Col. 4, 29. *add.* 4, 11. *Ita Plin. 17, 24 de arbore, aufertur serra æqualiter superficies, lævigatur falce truncus. Ita aquæ superficies, Col. 8, 15. in allio aut ulpico, Col. 11, 3.*
- Superfieri quæ possunt, Col. 12, 1.
- Superfluens copia succi, Pall. 3, 17.
- Superfundes radicibus, Col. 4, 8. superfundito compositum oleo, Col. 12, 57. *vid.* Infundo.
- Superfusione testacei pavimenti, Pall. 1, 17.
- Supergredi limen, Col. 7, 9.
- Supergressa altitudine arboris, *passive*, Pall. 12, 4.
- Superjectu eblanditus est mas, Col. 6, 36.
- Superinstructi in altitudinem ordines, Col. 9, 7.
- Superiores ætate, *natu majores*, Varr. 2, 10. superioribus diebus, Varr. 3, 16.
- Superlacrimare, Col. 4, 24.
- Supermuniri porticibus, Col. 7, 9.
- Supernatat mustum, Col. 12, 42. humor fructibus conditis, Col. 12, 46.
- Supero, *superfumo*. superantibus alimentis, Pall. 9, 8.
- Superpono, *suppono scribedatur* Col. 3, 13. Pall. 2, 13.
- Superposita jugo, Col. 4, 24. 5, 5.
- Superfiliens volucris, Col. 8, 3.
- Superstatuminabis rudus, Pall. 1, 9.
- SUPERSTITIONES, *vel vanæ certe & fundamento destitutæ opiniones*. A superstitione remotum vult esse villicum Col. 11, 1. *coll.* Cat. 5. & villicam, 12, 1. haruspices sagas-

R U S T I C U M:

que admitti vetat Col. 1, 8. *Add. Veg. 1, 39. 3, 2 & 44*
** Tamen laudant varias superstitiones circa sationem.* ne diversa genera eidem arbori inferantur, Varr. 1, 40. Pall. 3, 25. Hyænæ pellis inducenda modio, quo feritur, ad fertilitatem, Pall. 10, 3. Ruta cum maledictis, & furtiva ferenda, Pall. 4, 9. *ubi & alia circa hanc herbam superstitiosa.* De ocimo *similia observata jam in Fabriano thesauro.* Cum rapa ferunt, precantur, ut & sibi & vicinis nascantur, Col. 11, 3. raphanus & brassica viti inimica, Pall. 9, 5. Græcorum nugæ de inscriptis amygdalis, Pall. 2, 15. de Persicis, Pall. 12, 7. ** circa generationem animalium.* Equas vento concipere, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. ut mas vel femina generetur, Col. 6, 28. 7, 3. significat bos descensu dextro marem, sinistro feminam conceptam, Varr. 2, 5. Col. 6, 24. quomodo mutuli nascantur capri, vel cornuti, Col. 7, 6. ova diversa marium & feminarum, Col. 8, 5. anser negatur excludere aliena ova, nisi adjecta sua quoque habuerit, Col. 8, 14. ** circa menstrua, pubertatem, res venereas.* Menstruatæ mulieris noxa, Col. 11, 3. vis ad erucas, Col. 10, 358 *sqq.* immundæ mulieris attactum formidat ruta, Pall. 4, 9. ne contrectentur pocula & cibi, nisi ab impube aut abstinentissimo rebus venereis, Col. 12, 4. invelles pueri agitant hydromeli, Pall. 8, 7. & vina alia, Pall. 11, 14. a mundis pueris atque virginibus operandum, cum olea plantatur & legitur, Pall. 1, 6. curator apium pridie castus sit ab rebus venereis, Col. 9, 14. Pall. 1, 37. 4, 15. ** In remediis plantarum.* Poma Cydonia ad radices ægræ arboris ponenda, Pall. 3, 25. ne arbor fructus velut ægra projiciat, Pall. 4, 10. ne poma findantur, tres lapilli in radice pon. Pall. 4, 10. ut florem contineat arbor Punica, Pall. 4, 10. *add. 12, 7.* Graminis extirpandi ratio, Pall. 8, 5. Adversus locustas præsidium si homines tectis se contineant, Pall. 1, 35. adversus volucas, Col. Arb. 15. varia adversus tempestates & alias agrorum noxas, Col. 10, 340 *sqq. conf.* Pall. 1, 35. Dæmonas & grandines (*horum igitur effectores illi*) fugans suffimentum, Veg. 1, 20. 4, 12. *Huc referamus etiam illud Plin. 18, 70:* Varro auctor est, (*non puto in libris hisce*) si fidiculæ occasu, quod est initium auctumni, uva picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates. *Huc etiam pertinet illa frugum benedictio in sacro D. Marci peragenda, quam habet Augustinus Gallus Agric. Giornata 9, p. 183 sq. Medicinæ.* ad pedum dolores, Varr. *Scriptt. R. R. Vol. IV.*

L E X I C O N

3, 2. intertrigini remedium, Cat. 159. luxum si quod est, Cat. 160. eryngion sinistra manu evellendum, Col. 6, 5. Veg. 3, 2. animal, quod morfu nocuit, suspendendum a collo icti, Col. 6, 17. visu nantium levantur dolores ventris, Col. 6, 7. ad fascinum suffimenta, Veg. 3, 72 & 74. *vid.* Physicum remed. Præcantationes. * Numerus impar in ovis supponendis, Col. 8, 5. Pall. 1, 27. impari numero & imparibus diebus, Veg. 3, 65. *add.* 3, 67 & 70. *add.* Rhod. *ad Scribo. comp.* 71, p. 132. * Religio feriarum & sacrificiorum. Feriis quid liceat, Cat. 138. Col. 2, 22. Qui religiosius rem rusticam colunt, negant his diebus (ab Id. Dec. ad Kal. Jan.) debere terram ferro commoveri, Col. 11, 2. *ubi etiam de auspicando. An hinc superstitio XII noctium, quas nunc a natali Dominico derivant?* Dapem pro bubus, Cat. 131 & 132. luci collucandi ratio, Cat. 139. si fodere velis, Cat. 140. agri lustrandi ratio, Cat. 141. * *Varia.* Ægyptii ut explorent proventum futuri anni, Pall. 7, 9. qui vellet se a cane sectari, Varr. 2, 9. de columbis fervandis, Col. 8, 8. Pall. 1, 24. non esse prodigium, si scrofa mandat foetus suos, Col. 7, 11.

Supertegere frondium congestu, Col. 9, 14.

Supervacanea prela III, Cat. 12. *eadem, quæ alibi imparia dicit. vid.* Impar.

Supervacuae frondes, Col. 5, 5. supervacuus cultus, Col. 2, 12.

Supervagatur vinea, Col. 4, 21.

Supervagata duramenti pars, Col. 4, 22.

Supervenit juvencam bos, Col. 6, 24. matrem stupro caper, Col. 7, 6. humor planitiem, Col. 2, 17. superveniunt jugum vineæ, Col. 4, 22. ita ut superveniat *mustum caseum*, Col. 12, 42. jus, Col. 12, 7. superveniat tempus lunam XXV, *transcendat, excedat*, Col. 8, 7.

Supervoluto cylindro, Col. 11, 3.

Suppendet vimine palma, Col. 4, 26. Suspend. *alii.*

Supplantare vitem, Col. Arb. 7. *est prosternere, & plantis pedum subiectam incuticare in fossam.*

Supplasarii, Veg. 3, 2. *leg.* seplasarii.

Supplementis juventutis frequentatæ apes, Col. 9, 13. in supplementum gregis reservantur, Col. 7, 6.

Supplet quod defuit, Col. 12, 50. suppletur vas, Col. 12, 10.

ad Supplicia Deorum servare boves, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M.

Supplicare pro copia, Cat. 143.

Supponere ova, Varr. 3, 9. vitulum foetæ, Varr. 2, 5: falcem maturis, Col. 10, 328. supponunt dentes alios cadentibus equi, Veg. 4, 5. supponitur prelo oliva, Col. 12, 47. suppones aquam ori equi per fistulam, Veg. 1, 11.

Suppositicia mater, *quæ alienum alit*, Varr. 2, 8.

Supprimit epiphoram oculi polenta, Col. 6, 17.

Suppurationis remedia, Col. 6, 11 & 34. Veg. 3, 4. in suppurationem converti, Col. 6, 17.

Suppuratum generat morsus, Veg. 3, 4.

Suppurat sub carne cancer, Cat. 157. si suppuravit sanguis, Col. 6, 12.

Supputare novellas plantas, Col. 4, 33. oleas, Cat. 27.

Supra stet amurca, Cat. 101. oleum supra fiet, Cat. 119. supra perticas imponendi, Col. 8, 11. supra terram stantia vasa, Col. 12, 18. supra C millia, Varr. 3, 2. supra decem annorum bacca, Varr. 2, 1. supra se acervata grana, Pall. 2, 20. quæ supra scripta est, Cat. 157.

Suprajaciuntur, Col. 11, 3.

Suprema nocte, Col. 10, 294.

Surcularis terra, Col. 3, 11. Surculares libri *vocantur Columellæ III, IV, V, in libro Mediceo.* furgularius ager, Varr. 1, 2.

Surculo. furculare stirpem, Col. 5, 9. *Nihil dubito, quin bonæ notæ verbum sit, licet hodie forte ἐκ τῶν ἀπαξ λεγομένων. Ut pampinare est pampinos superfluos auferre, ut ruscum, ruscare; sic furculare, furculos siue stolones.*

Surculus, ex quo vel arbor procedit, vel frutex, vel vitis, Col. 3, 1. furculo confitus ager, Col. 7, 12. furculi duum generum, Col. Arb. 1. tres esse motus in omni furculo, Col. 4, 28. *Hic furculi nomine virgultum siue potius arbor, quæ de furculo crescit, ut censet verissime Morgagnus, intelligitur. Quod etiam aliis locis comprobatur. Vid. 2, 15. 4, 29. 7, 4 & 12. 9, 4. Ponted. furculi afferunt florem, Col. 11, 2. qui probentur, Pall. 1, 6. poni ut debeant, Col. 3, 17. quando transferendi, Varr. 1, 41. qui quando inferi debeant, Col. 11, 2. quicunque cuicunque arbori possunt inferi, Col. Arb. 27. * furculo calcato remedium, Col. 6, 15. vid. Stirps.*

Surdus veritatis, Col. 3, 10.

Surgit sementis, Col. 2, 8. surrecturus in altum frutex, Col. 6, 23.

L E X I C O N

Surrecta cornua, Col. 7, 3.

Surrentinus ager, Col. 3, 8. Surrentini colles, Col. 3, 2.

Sursum colere, *h. e. loca superna*, Varr. 1, 6. sursum vorsum ducere, Cat. 32 & 33. sursum vorsum serpit, Varr. 1, 31.

Sus *etiam* aper, Varr. 2, 1. sus glabra, densaque, Col. 1, Præf. Æneæ Lavinii XXX porcos peperit, Varr. 2, 4. de suis quæ tenenda, Varr. 2, 4. Col. 7, 9. quando & quomodo castrandi, Col. 7, 11. ut curandi, Col. 7, 10. ut mactandi, salendi *rel.* Col. 12, 53. sus famis impatiens, Col. 7, 11. ægra quod egerit, pestilentiam facere creditor, Col. 6, 5.

Suscipit Stolo, ὑπολαβὼν ἔφην, Varr. 1, 2.

Suspecta de morbis, Pall. 1, 16.

ut Suspendeat solo vimine palma, Col. 4, 26. *al.* suppendeat.

Suspendere in summa terra vitem, Col. 3, 13. *non satis profunde mergere, ut in summo hæreat.* suspendit lupinum robustius glebas, Col. 2, 16. suspendere dolia subjectis parvis lapidibus, Col. 12, 18. pavimenta cellæ subjectis cuniculis, Pall. 1, 20. manum moderando, Veg. 2, 40. gressum, Veg. 2, 55. suspenduntur pavimenta glacie, *h. e. vitiose elewantur, & a rudere subjecto separantur*, Pall. 6, 11. suspendi arduo locorum situ ab humore, Pall. 12, 5. suspendit ilia bos orthopnoicus, *attrahit*, Veg. 3, 46. * suspendi possunt morbi quidam, non per sanari, Veg. 3, 65. *ubi est differri, ne statim interficiant.*

Suspensuræ cellarum, Pall. 1, 40. *h. e. cavum illud cellæ caldariæ s. balneo proprio subjectum, igne aut ejus vapore certe ita implendum, ut incumbens ei pavementum incalascet. Hoc proprie est hypocaustum, vel hypocaustis, quasi tu dicas locum ab inferiori parte calefactum. Quamquam specialissime hoc nomine significatur ipse focus, in quo ignis excitatur & flamma, cui miliarium s. athena imponuntur, quod fornacem statim noster vocat, præfurnium Vitruvius.*

Suspensus ab humore locus, Pall. 1, 40. 12, 5. a terra porrus, Pall. 3, 24. suspensa in summitate vitis, Pall. 11, 5. leviter semina, Col. 4, 1. ab omni humore stabula, Pall. 1, 21. terra, Col. 11, 13. *h. e. rara, resoluta.* suspensissimum pastinatum, Col. 3, 13. suspensæ molæ, ne nucleus frangatur olivarum, Col. 2, 11. 12, 49 & 52. sal suspensa mola infractus, Col. 12, 53. suspensum (*credo ne terram quatuor pedibus contingere possit*) animal ab alio cibo abstinere, Veg. 3, 3.

R U S T I C U . M .

Suspicio. aqua mulsa, quæ suspicionem tantum habere possit dulcedinis, Pall. 2, 15.

Suspiriosus morbus, *idem qui aridus*, Veg. 1, 11. 2, 36. suspiriosæ mulæ, Col. 6, 38. oves, Col. 7, 5.

Suspirium crebrum facere, Col. 6, 14. articulare, Veg. 1, 38. in suspirium transit morbus, Veg. 1, 10.

Suspiro. suspiret confectio æstuabunda per linteum, Pall. 11, 17. suspirant æstuantia vina foramine, Pall. 11, 14.

Sustinere transversis vectibus tabulas directas, Pall. 9, 3. se ipsa non potest sus, Varr. 2, 4. * sustinere moram temporis, *de pomis, sich halten*, Pall. 3, 25. turbines imbresque, Col. 3, 2. injuriam, Col. 2, 9. penuriam temporum, Col. 9, 14. coloni negligentiam, Col. 2, 10. 4, 3. * sustinetur cibus, *ita enim legendum e Cod. Ryckiano pro cibo, h. e. animal abstinetur a cibo*, Varr. 2, 1. Nam * sustinere cibo, Col. 7, 9, *est alere*. porculos hordeo, Col. 7, 9. cibariis colonos, Col. 2, 9. fessas apes passo, Col. 9, 13. sustinetur a materno ubere tradux, Col. 4, 29. * sustinere ædificium difficilior, quam condere, Pall. 1, 8. * sustinebam negare, *audebam*, Col. 11, 1.

Susum animam subducere, Cat. 157.

Suus. suo sibi pampino tegito, Col. Arb. 11. suo sibi jure ablui, Col. 12, 7. eluere, Col. 12, 54. in suo sibi jure decoquuntur, Col. 12, 41. suo quidque vase conditur, Col. 12, 7. suapte sponte, Varr. 3, 7.

Sybaris, qui nunc Thurii dicuntur, Varr. 1, 7. in Sybaritano semen redit cum centesimo, Varr. 1, 44.

Symphoniaca herba, Pall. 11, 12. Veg. 3, 68. *al. hyoscyamus (iusquiamus) de cujus nominibus & virtutibus plura Apulejus de herbis c. 4. Le Moynium ad Barnabæ epist. p. 623 laudat Almelov. ad h. l.*

Symphytum, Veg. 3, 65, anagallico substituitur, *it. 3, 69. 4, 8 & 9. Symphytum alias alus Gallicus (Gallica al.) Vid. Rhod. Lex. Scribon. Officinis est consolida major.*

Synanche, Veg. 1, 38. 3, 68.

Synchrisma, *ita enim leg. pro syncrisma*, Veg. 2, 45. *Est autem σύγχρισμα inunctio substantiæ liquidioris, ut ex Paulo Gorraeus docet. restituit etiam Vegetio 3, 18 Morgagnus. Tractam vel stractam dixit idem Veg. 2, 45. Compositiones ejus habes Veg. 4, 18, 22 & 28.*

Syncopati & suffusi equi distantia, Veg. 1, 53.

Syncope, defectio, Veg. 1, 53.

LEXICON

Syncopo. si jumentum syncopaverit, Veg. 1, 53.

Συνπείρωται, Varr. 2, 5.

SYNESIS (*aliis respectu Enallage*) *exempla.* ne capra natum pascat, quas astrologia in cœlum recepit, Varr. 1, 2. De his generibus singulæ (*partes*) dividuntur, Varr. 1, 5. *Add.* 1, 9 & 49. 2, 1 & 9. 3, 2, 5, 9, 12 & 16. *ex Buchneri sententia.* Pedali mensura, qui (*pes*) digitorum est XVI, Col. 5, 1. *add.* 12, 16. *Vid. Perizon. ad Sanctii Minervam* 4, 10, *Voss. ad Catull. p. 296, Jens. lect. Lucian. 2, 4, Gron. ad Senec. de Benef. 4, 32, & quos laudat Longol. ad Plin. Ep. 10, 99.*

Syntexis, σύντηξις, Veg. 3, 55. *consumtia, tabes.*

in Syria brevibus caudis commendantur oves, Varr. 2, 2. feruntur sesama mense Junio, Col. 2, 10.

Syriaca mala, Col. 5, 10. Syrica, a colore nomen habere ait Plin. 15, 15. * radix, Col. 11, 3. *vid. Radix. eadem Assyria, Col. 10, 114. * Syriacus ros, Col. 9, 13. Pall. 4, 15. vid. Ros.*

Syrius. Syria pira, Col. 5, 10. *de his Bodæus a Stapel ad Theophr. 4, 4, p. 329. Schættg.*

Syringis tentare curationem, Veg. 1, 28. *h. e. injectionibus per siphunculos.*

Syringotomium, Veg. 2, 27.

Syrmaticum animal, Veg. 3, 22.

Συζυγίας ἀναντιστοτήτων, comparationes discordantium, Col. 2, 2.

T.

Tabani boves concitant, Varr. 2, 5.

Tabella, *dimin. ex taberna*, Varr. 3, 2.

Tabernæ diverforiæ, Varr. 1, 2.

Tabes. tabem afferre pecori, Col. 6, 5. in tabem resolvuntur cantharides, Pall. 1, 35.

Tabescit sal, Cat. 88. tabescunt ficus in jure, Col. 12, 17.

Tabula literaria, Varr. 3, 5. * tabula comitiorum, Varr. 3, 5 & 17. *Intelligo eam tabulam, in qua, post lata & conjecta in scutellam singulorum suffragia, punctis notabatur, quot eorum quisque candidatus tulisset.* * tabulæ, quibus ovilia confternuntur, Col. 7, 4. tabulæ, afferes etiam Pall. 1, 40. * tabula, agri modus, Pall. 2, 10. jugeralis, Pall. 3, 9. vinearum, Pall. 2, 11. *Hic & Pall. 3, 10, significat aream non definitæ magnitudinis.*

Tabulare palati, Veg. 2, 11, *Sic dici putat Platnerus*

R U S T I C U M.

palati, quod praesertim in posterioribus partibus lamina in modum se habet.

Tabulatim (*per tabulas*) disponere genera vitium., Pall. 3, 9.

Tabulatum simile granario, Col. 12, 50. in eo olea, Cat. 3, ii. 55 & 64. suffumigatur, Col. 12, 12. in tabulaturā componere fœnum, Col. 2, 22. *hinc* semina de tabulato, Col. 2, 18. tabulatis congerere res siccas, Col. 1, 6. fumo recondenda glans, Col. 7, 9. tabulata gallinarii, Col. 8, 3. * in ulmis quomodo instituantur, Col. 5, 6. *Tabulata in arboribus sunt ordines ramorum, de quibus ait poeta, Assuescant summasque sequi tabulata per ulmos. quem locum enarrans Servius, ait: Tabulata sunt rami effusiores, & in plana tendentes, non ad altiora crescentes. Sunt in arboribus ima & summa tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum ab octavo pede altitudinis dilatari in collibus siccisque agris, a duodecimo in campestribus & humidis, Beroald. * pro eo, quod vulgo stratum, nostris etiam stratura. tabulata tria, in uvæ passæ insolatione, Col. 12, 39. *ita* 12, 43. in olivarum conditura, Col. 12, 48.*

Tacta tectorio, Varr. 3, 5 & 12. *vid.* Tangenda.

Tædians animas, *h. e. nauseans, fastidians*, Veg. 1, 17. 3, 2 & 68.

Tæniolis algæ involuta, Col. 11, 3.

Tages Tyrrhenus vates, Col. 10, 345.

Tagro monte Hispan. Varr. 2, 1.

Talea quid a clavo differat, Pall. 4, 10. Varr. 1, 40. *add. Non. 4, 486, Bodæus a Stapel ad Theophr. 2, 1. Schœrigh.* taleæ propius stirpem recisæ, Col. 4, 33. taleis conferitur salix, Col. 4, 31. morus, Pall. 3, 25. oleaginæ ut adornandæ & ferendæ, Col. 5, 9. taleæ tripedanæ, Cat. 45. oleares, Col. 11, 2.

Taleolæ vitis, Col. 3, 17. taleolas scillæ sectas, Col. 12, 33. inulæ, Col. 12, 46.

Talibus numeris, *his versibus*, Col. 7, 3.

Talpæ ne hortum infestent, Pall. 1, 35. 4, 9. ut capiantur, Pall. 4, 9.

Talus. talo læso remedia, Col. 6, 15. venæ de talis, Veg. 4, 4.

Tamarisci ex floribus mella conficiunt apes, Pall. 12, 8.

Tamarix. tamarices, Col. 7, 9. tamaricum fruteta, Col. 8, 15.

LEXICON

Tamdiu — quamdiu, Col. 12, 21.

Tamen & tantum *videntur confusa*, Col. 12, 4: vasa — tamen pura &c.

Tanagrici galli, Varr. 3, 9. gallinæ, Col. 8, 2.

Tandem, *idem fere, quod certe, vel minimum*. colligendæ tandem aquæ pluviali, Col. 1, 5.

Tangenda planta fimo bubulo, Pall. 2, 15. *add.* 3, 25. 3, 8. *add.* Tacta.

Taniacæ pternæ, Varr. 2, 4.

Tanquam, *exempli causa*, Col. 3, 11. 5, 2.

in Tantum deprimere, donec, Col. 3, 13. cumini tantum quod oleat, Cat. 156. cum in tantum reflexerit, quantum ne contactu corpus urat, Col. 12, 24. tantum, quantum ut, Col. 2, 11. * tantidem emitur, Cat. 22. * tantundem *an ablativo casu*, Col. 6, 5.

Tarchon vates, Col. 10, 346. *Memoriam illius ex Strabone aliisque reperit la Cerda ad Virg. 8, 506.*

Tardipedi sacris jam rite solutis, Col. 10, 419. *h. e. post Vulcanalia, de quibus* Col. 11, 3.

Tarda ad crescendum, Varr. 1, 41. in crescendo, Varr. 1, 41.

Tarentinus ager, Varr. 1, 14. Tarentina cupressus, Cat. 151. oves, *i. e. Græcæ*, Col. 7, 2 & 4. 11, 2. Pall. 12, 13. lanæ, Varr. 2, 2. pira, Col. 5, 10. Cat. 7. porrum, Col. 8, 11. nux ut fiat, Pall. 2, 15. Col. 5, 10. Arb. 22.

Tarquenna, Varr. 1, 2.

Tarquinienſe Q. Fulvii Lupini, Varr. 3, 12.

Tarsenſe pelagus, Col. 8, 16.

Tartara cœlo præposuit Proſerpina, Col. 10, 272.

Tartefiacos thyrsos, Col. 10, 370.

Tartefida lactucam, Col. 10, 192.

Tartefi litore Gades, Col. 10, 185.

Tafedeas, Veg. 3, 10. *cochleas reſcribendum cenſet Morgagni.*

Tauræ, vaccæ ſteriles, Varr. 2, 5. Feſtus: *Tauras vaccas ſteriles appellabant, ait Verrius, quæ non magis pariant, quam tauri. ſed verofimilius fit ex Græco diſſas, quia Græci vaccas ταύρας appellant. Urfin. ablegandæ vel aratro domandæ*, Col. 6, 22.

Tauri olim *ιταλοι*, Col. 6, Præf. quando comparandi, & quibus ſignis probandi, Col. 6, 20. Pall. 4, 11. * Taurus Statiliorum cognomen, Varr. 2, 1. * mons ad Syriam, Varr. 2, 1.

R U S T I C U M.

Taxatio curæ, *æstimatio*, Veg. Præf.

Tebæ, colles, Varr. 3, 1.

Tectoria priva, Cat. 11.

Tectorius, *a, um.* tectorium opus marmoratum; Varr. 1, 57. parietibus ut inducendum, Pall. 1, 11. tectoriis expolita cubilia, Col. 8, 15. calx quæ aptior, Pall. 1, 10. Tectorium *triplex*, albarium *ex sola calce*, arenatum & marmoratum, *Guther. de jure Manium* 2, 28. *Schættg.*

Tectura parietum fortis & nitida ut fiat, Pall. 1, 25.

Tectus. tectæ oves, Varr. 2, 11. Col. 7, 2.

Tedæ clavus vel cuneus radicibus figitur, *vid.* Clavus; Cuneus. per ardentem tedam candens sebum instillatur, Col. 7, 5.

Tegetes canneæ, Col. 12, 50. palmeæ, Col. 5, 5.

Tegeticulæ cannabinæ in columbariis, Varr. 3, 8. Col. 8, 9. tegeticulis subjectis, Varr. 2, 11.

Tegmina pedum, Col. 1, 8. tegmine grani, Col. 10, 243. tegminibus opacare vites, Col. 3, 10. 5, 5.

Tegula. supra tegulas in igne ponis, Veg. 4, 19. *forte hoc vult, non debere ab ipsa flamma contingi cacabum.*

Tegumen ovis, Col. 7, 4.

Tegumentis defendi a frigore, Pall. 3, 24. adumbrantur uvæ, Col. 11, 2.

Tela jogalis, Cat. 10, & telæ jogales, 14. *vid.* Pop. de instrum. fundi c. 10. Nimirum totum textrinae apparatus intelligo, jugum, cui involvitur flamen, & reliquum regularum & filorum instrumentum. Telam non opus modo, quod textitur, sed ipsum etiam instrumentum notare, observavit Broukhufius ad Tibull. 2, 1, 66.

Telanæ ficus, Cat. 8. Tellana atra *Macrob.* 2, 16.

Tellus, Terra mater, Varr. 1, 1. communis omnium parens, Col. 1, Præf. Telluris ædes Romæ, Varr. 1, 2.

Tempe Theffala, Col. 10, 265.

Temperamentum ut in corporibus, sic in terra desideratur, Col. 3, 12. tenere inter nimietates, Pall. 2, 13.

Temperate tepere, Cat. 69.

Temperatus annus, Col. 3, 20. temperata prela, Cat. 12. *instruata*, & ad opus parata.

Temperius, maturius, Pall. 3, 21 & 4, 4. etiam Col. 2, 18, *si audias Heinsum.* Vid. Temporius.

Tempero. temperare armillis ferreis latitudinem, Cat. 22, altitudinem, *ibid.* temperat se ad salutem brassica,

LEXICON

Cat. 157. temperato escam, Cat. 90. *h. e. prout opus videtur cum modo ac ratione dato.* temperatur furculus, Col. 4, 29.

Tempestas varia, Col. 11, 2, ventosa, *ibid.* tempestates minus idoneæ, Varr. 1, 34. *malæ cum sunt, quid fieri possit, Cat. 39. tempestatibus; cum facta tempestas est, Varr. 3, 10. tempestatem facit, significat siderum occasus, Col. 11, 2. tempestatem Thuscis avertere sacris, Col. 10, 341.*

Tempestive si competat, Col. 2, 8.

Tempestivitas rei prætermissa revocari nequit, Col. 4, 3. feminum respondet, Col. 3, 4. transferendi malleoli defertur in proximum ver, Col. 4, 16. pampinationis quæ, Col. 4, 7.

Tempestivum gregem iniri patitur, Col. 7, 3. pabulum, *maturum, Cat. 54. sic tempestivam esse vindemiam, Col. 11, 2. semina, Col. 3, 5. materies, Cat. 31. * tempestivus ac vetus fructus opponuntur Col. 3, 21.*

Templi procuratio ædilis est, Varr. 1, 2.

Temporales venæ, Veg. 2, 11 & 16.

Temporius, Col. 2, 18. 8, 4. *vid. Temperius.*

Tempus biennii, Col. 3, 9. hoc est uvis ficisque conficiendis, Col. 11, 2. est arbores circumfodere, Col. 11, 2: runcare & fodere, Col. 11, 2. temporis jactura irreparabilis, Col. 11, 1. tempora tacito diffugiunt gressu, Col. 10, 159. tempore suo potius mercatorem admittere, quam celerius alieno, Varr. 3, 16. * tempori facies, *tempestive, Cat. 3. add. 2. * ad tempus, interdum, Veg. 2, 59. ut nostri zu zeiten. * tempus clemens & siccum, tempestas, Pall. 3, 2. * meridianum, plaga, Varr. 2, 2. * tempora Telluris cincta versicoloribus anni foetibus, Col. 10, 257.*

Tenax juris sui, Col. 1, 7. * tenaces incisos botryonum, Pall. 10, 17. malorum Punicorum, Pall. 4, 10. pira lecta cum tenacibus suis, Pall. 3, 25. comprehensa porri planta velut tenacibus allevetur, Pall. 11, 16. * tenacibus quibuscunque constricta, Pall. 3, 18. *h. e. vinculis, ligamentis.*

Tenduntur nervi, Col. 6, 14.

Tenebricosus locus, Varr. 3, 9.

Teneo. agri, qui diu aquam tenent, Pall. 5, 2. gladii similitudinem tenere, Pall. 6, 7. * tenent plantæ, *comprehendunt, Col. 5, 6. 11, 3 & 10. ita Pall. 3, 9 & 25. 4, 9. 12, 7. tenet vitis. * tenebitur jugerum feminis modis V, Pall. 12, 1. h. e. occupabitur.*

ut Tenerescat jecur anseri, Pall. 1, 30.

R U S T I C U M.

Teneritatem servant, Pall. 3, 25.

Teneritudo corticis, Pall. 2, 15. teneritudini robur inducit fossura, Pall. 10, 14. teneritudinem habet terra, Varr. 1, 36. consequitur planta, Pall. 2, 14. servat caseus, Pall. 6, 9.

Tenetanum vinum, Veg. 4, 10.

Tenor fumi, Col. 1, 6. *fumus perpetuo appellens.*

Tensio venarum, Veg. 1, 21. tensione laborare, Veg. 1, 53.

Tensura corporis laxatur, Veg. 1, 21. cujus passionis tanta tensura est, Veg. 2, 25.

Tentato gutture, Col. 8, 7.

Tento. tentare obsequium, *de mare feminam eblandiente*, Col. 6, 27. tentaverunt explorare, Col. 11, 2. tentari aeris aut soli varietate, Pall. 4, 11. tentanda digitis loca feminarum, Col. 8, 11. tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture, Col. 8, 5.

Tenuis furculus, Col. 4, 29. tenuioris velleris arietes, Col. 7, 2.

Tenus. corpore tenuis delibrandus, Col. 4, 24. capite tenuis alligetur vitis, Col. 11, 2. Sicilia tenuis, Col. 8, 16. specie tenuis, Col. 6, 36.

Tepide habentur pulli, Col. 8, 5.

Ter quinquageni, *CL*, Varr. 2, 4.

Terbentina refina, *pro terebinth.* Veg. 2, 54. 3, 28 & *sape.*

Terebra pertundere, Cat. 41. antiqua & Gallica, Col. 4, 29. Arb. 8. Pall. 3, 17. 4, 8. 11, 8.

per Terebrationem facta insitio, Col. 4, 29.

Tergeri fossas veteres, Cat. 2. Col. 2, 22.

Tergiversans intra tectum, Col. 12, 3.

Tergum. terga gerit ager resoluta, Col. 10, 7 & 71. terga soli, Col. 4, 14.

Tergus. tergoris ascensus, *tergi*, Col. 6, 37.

Termanticum, *vid.* Thermant.

Terminatum suis finibus opus, Col. 10, Præf.

Termini prædiorum signandi. *vid.* Finis.

Ternarii scrobes, Col. 11, 2.

Ternas partes, Varr. 2, 1. terna pariunt ova, Col. 8, 14.

Terra mater, Varr. 1, 1. *eadem quæ Ceres*, Varr. 3, 1. *vid.* Tellus. tribus modis dicitur, Varr. 1, 9. Italia, *ibid.* Saturnia, Col. 1, Præf. species plures habet, Varr. 1, 9. Col. 2, 2 *integr.* genera multa, Pall. 1, 5. alia alibi melior, Col. 1, Præf. qualis culturæ apta, Pall. 1, 5. exilis ut stercorenda, Col. 2, 5. densa & glutinosa, Col. 1, Præf.

L E X I C O N

senescatne & longo usu effœta fiat, Col. 2, 1. terræ sapor ut exploretur, Col. Arb. 3. Pall. 1, 5. eam ferro commoveri quando religiosiores vetent, Col. 11, 2. * quali terra solum sit fundi, Varr. 1, 7. & *contra* a terra usque ad cameram, i. e. *a solo*, Varr. 3, 7 & 8. * terra formicarum, talparum, Veg. 3, 79.

Terrenus. terrenum pabulum consecrari, Col. 7, 9. * *subst.* Terrenum modicum, Col. 3, 11. terreni jugerum, Col. 11, 2. genera tria, Col. 2, 2. species infinitæ, Col. 3, 12. ne quid terreni habeat radix, defricatur, Col. 12, 56. terrenum sabuloni *oppon.* Pall. 1, 5. terræno carens ac nuda glarea, Col. 4, 22.

Terreus agger, Varr. 1, 14. *non terrenus, quod alii velint, jubet Oudendorp. ad Frontin. strateg. 4, 1, 31, p. 428.*

Territorio Neapolitano, Pall. 4, 10.

Tertiæ duæ, Col. 5, 1. ad tertias decoctum, Col. 12, 10. Ad tertias decoquere interdum est ita coquere, ut duabus tertiis consumtis una supersit, aliquando, ut, tertia consumta, duæ restent *Rhod. Lex. Seridon. quem laudat etiam Barm. ad Samon. 416.* cum ad tertias subfederit coctura, Col. 12, 20. infra tertiam partem confedit, Col. 12, 20.

Tertiarium bituminis fumico, Cat. 95.

Tertiatio, tertia pressura, Col. 12, 50.

Tertiati agri, Col. 2, 4.

Tertio. tertiarum, & tertia vice arari, Pall. 10, 1. tertiatum, Col. 2, 4.

Tertio obducere parietes, Pall. 1, 11. *h. e. tribus distinctis temporibus.*

Tertium florem agere, Col. 2, 16. tertio decimo mense, Col. 6, 36.

Tessera, quæ secatur in cucurbita, Pall. 4, 10. *h. e. quadrata particula, quæ, ut in emplastratione, recisa ad locum claudendum reponitur. Afric. Geop. 10, 56, vocat μέρη τινὰ σπαννίους εἰσκότα.* Sunt autem σπαννία, quod notum est, linæola, emplastro illita, quibus vulnera clauduntur, a quibus ipsa etiam emplastratio dicta est. in pavimentis, Pall. 1, 9.

Tesserulæ in suffragiis, Varr. 3, 5. *vid. Custos.*

Testam calcare, Cat. 110. de testa arida pavimentum struere, Cat. 18. testa subterni oportet caprile, Varr. 2, 3.

Testaceum pavimentum, Pall. 1, 9 & 17. Col. 1, 6. * *subst.* testaceum superfundere, Pall. 6, 11.

Testiculis exentis tauro concipiunt vacca, Varr. 2, 5.

R U S T I C U M.

exigui & pares in equis laudantur, Pall. 4, 13. dextri quis consensus cum jecore? Veg. 3, 58. * velut testiculi ossis pistaciis masculis, Pall. 11, 12.

Testificari, Col. 1, 4.

Testudineatum tectum, Col. 12, 15.

Testudo palustris superstitiose adhibita, Pall. 1, 35. in testudinis corio ficcare semina, Pall. 1, 35. * testudo magna in ornithone, Varr. 3, 5. *add.* 3, 6.

sub Testu coquere, Cat. 74. Testum neutro genere vocat Plinius 32, 26 & 30, 39, vas primo quidem, ut arbitror, testaceum seu figlinum, unde nomen, deinde etiam æreum, cui impositæ prunæ, quod subiectum erat, torrerent; quod quidem apertum est ex Cat. 76, licet ibi & alias texto scribatur.

Tetanici, Veg. 3, 24.

Tetradium, Col. 3, 20. *quaternio.*

Tethys æquorea, Col. 10, 201.

Tetrapharmacum, Veg. 2, 15 & 48. 4, 28. tetrapharmaci malagma, Veg. 3, 21. *sunt etiam alia tetrapharmaca Celsi, Plinii Valeriani, Scribonii, quæ in Lexico Scribon. laudat Rhodius.*

Tetrica, mons, Varr. 2, 1.

Tetricus, *rusticus*, Col. 8, 11.

Textorium opus, *pro vitili*, Col. 9, 6.

Textum, *idem*, quod testus. texto operire catinum, Cat. 84. *add.* 76.

Thalli ceparum ne a ventis prosternantur, Col. 11, 3. *conf.* Pall. 3, 24. *vid. Salm. ad Solin. c. 53, p. 823. Schæug. iidem sunt Fusticuli alii.*

Thamni *s.* rhamni flos, Col. 12, 7.

Thapsia herba apibus inimica, Pall. 1, 37.

Thasiæ vites, Col. 3, 2. *a patria.*

Thaumantias, Col. 10, 292.

Θαυρίδιον avium, Varr. 3, 5.

Thebæ Bœotiæ antiquissimum oppidum, Varr. 3, 1. Col. 1, 4. clivus in agro Sabino ita vocatur Varr. 3, 1.

Theca grani, Varr. 1, 48.

Thelis *pro* Thetis, Varr. 3, 9.

Theriaca vitis ut fiat. Theriaca, *antidotos*, Pall. 3, 28.

Θηριότροπος Hortensii, Varr. 3, 13.

Thermanticum acopon, Veg. 1, 43. collyrium, Veg. 2, 18. unguentum, Veg. 3, 33. potiones, Veg. 2, 36. 3, 33.

Thessalici equi laudantur Varr. 2, 7.

LEXICON

- Theffala tempe, Col. 10, 265.
 Tholus rotundus, Varr. 3, 5.
 in Thracia granaria speluncæ, Varr. 1, 57. feri boves,
 Varr. 2, 1. albi ad μέλανα κόλπον, Varr. 2, 5.
 Thurea planta, Col. 3, 8.
 Thurii, Sybaris, Varr. 1, 7.
 Thuris grana, Cat. 70. drachma, Cat. 172. pollen, *vid. h. v.*
 Thusca sacra, Col. 10, 341.
 Θύειν immolare, Varr. 2, 4.
 Thyestes auream pecudem Atreo subducit, Varr. 2, 1.
 Thymbra thymo proxima, Col. 9, 4. apibus grata, *ibid.*
 ejus saporem referens fatureja, Col. 10, 233.
 Thyminum mel, Col. 6, 33.
 Thymites vinum, Col. 12, 35.
 Thymum viride, Col. 12, 57. apibus gratum, Col. 9;
 4. ejus satio & cultura, Col. 11, 3. Pall. 10, 13. thymum
 silvestrem & etargium, Veg. 3, 27. *forte nigrum, qui no-*
tus botanicis.
 Thyrsigero Baccho, Pall. Inf. 87.
 Thyrsi, *de caulibus*, Col. 10, 369. *ita Suet. Aug. c. 88.*
 Thyfus olim dictus ὕς, Varr. 2, 4. *Coaluit Thyfus ex dua-*
bus vocibus Δύς, ὕς; antiquitus Δύς a Græcis dictus, ut ex Cle-
mente & Athenæo habemus, cui ab imperitis interpretatio fuit
apposita ὕς, & subinde de utroque efformatum Thyfus. Poned.
 Tiberius Cæsar, Col. 11, 3.
 Tibiæ dextræ & sinistræ, incentiva & succentiva, Varr. 1, 2.
 Tibicen Græcus, Varr. 3, 17.
 Tiburis arva, Col. 10, 138.
 Tiburs terra mediocris, Varr. 1, 9.
 Tiburtinus ager, Varr. 1, 9. saxum, Pall. 1, 10.
 P. Ticinius Menas, Varr. 2, 11. *Tanto minus mutare quid-*
quam volui, quod Ticinios plures suppeditat nobis Glandorpius.
 Tigris, nomen canis, Col. 7, 12.
 Tilia in sculpturis necessaria, Pall. 12, 15.
 Tiliagineæ arculæ, Col. 12, 45.
 Timent argillam caules, Pall. 3, 24.
 Timor est, ne peruratur, Col. 11, 3.
 Tineæ ne vestimenta tangant, Cat. 98. ne molestæ sint
 feminibus ficulneis, Col. 5, 10. * alvorum, Col. 9, 14. quo
 vino pellantur, Cat. 126.
 Tineolæ, quos alii pediculos vocant in equis, Veg. 1, 44.
 Tineosi favi, Col. 9, 14.

R U S T I C U M

Tinunculus accipiter, Col. 8, 8. *Crececellam suis dici*; *notat Harduin. ad Plin. 10, 37.*

Tiro bos veterano jungendus, Varr. 1, 20.

Tirunculus contemnitur, Col. 11, 1. **tiruncula canis**, Col. 7, 12. *quæ primum peperit.*

Tithymallus, *Τιθύμαλλος*, Col. 9, 13. *Etiam lactaria Romanis, nostris Wolfsmilch. Lactucæ marinæ nomen etiam* Col. 6, 17. **lactuca capraria** *Plin. 26, 8. Schættg.*

Titubans fabrica, Pall. 1, 9. **titubante gradu**, Col. 10, 309. **titubantem stomachum solidare**, Pall. 3, 31.

Titulum scribere disputationi, Col. 9, Præf. *eo more, quo in singulorum titulis continetur*, Pall. 11, 12.

TMESIS in illo, *consue quoque faciunt*, Varr. 2, 9. **ferve bene facito**, Cat. 157. **excande me fecerunt**, Varr. 3, 4.

Tmolon, Col. 3, 8.

Tofaceo lapide structa, Pall. 9, 9.

Tofus durissimus, Col. 3, 11. **arenosus & jejunos**, Pall. 1, 5.

Tolerabiles oves, Col. 7, 3. *dignæ, quæ tolerantur & alantur in grege. vid. Scal. ad Catal. p. 36, h. e. Culic. 378. ubi exponit, quæ possunt tolerare hiemem, ut & accipit hominem tolerabilem apud Terent. in Heaut. 1, 2, 31. Gr. ἀνεξίκακος.*

Tolerabiliter, Col. 11, 2 & 3.

Tolerare victum, Col. 10, Præf. * **fabæ fresa & vinum tolerat foetas**, Col. 6, 24. *ita equos tolerare est apud Cæsarem.*

Tollere proverbium, Varr. 2, 9. **tolli possunt ex pastione fructus**, Varr. 2, Præf.

Tomacinæ pernæ, Varr. 2, 4.

Tomice palmea aut juncea ligare, Col. 12, 32. **tomicibus alligatæ perticæ**, Pall. 1, 13.

Tonantibus Demostheni Platonique non cessit Cicero, Col. 1, Præf.

Tondere palmitem in pollicem, Col. 4, 21.

Tonitribus vitiantur ova, Col. 8, 5.

Tonfores, Varr. 2, 11.

Tonsura ovium, Varr. 1, 37. 2, 11. **tonsuræ semestres in Hispania**, Varr. 2, 11.

Tonsus & tunsus confunduntur, *ubi vid.*

Topiæ fici, Col. 5, 10.

Torcular, & Torcularia olei, Col. 1, 6.

Torcularii curatores, Col. 12, 50. **lacus**, Col. 12, 18. **torcularia cella**, Col. 1, 6. **vasa**, Varr. 1, 22. * **torcularium**

L E X I C O N

(*instrumentum*) *subst.* uti ædificandum, Cat. 18. torculario quæ opus sint, Cat. 13.

Torculos funes, Cat. 63, 68 & 135. torcula vasa, Cat. 1, 11 & 14. Varr. 3, 2. oleraria, Varr. 1, 55.

Toringi equi, Veg. 4, 6. *Etiam Apollinari Sidonio & Casiodoro Toringos esse, qui sint hodie Thuringi, observatum Ortelio.*

Tormentum rotæ vel machinæ, Veg. 2, 46.

Tormina ut sanentur, Cat. 156 & 157. *add.* 126. torminum signum & remedium in pecore, Col. 6, 7.

Torosa cervix, Col. 6, 20. *vid.* Torus.

Torquere botryones in ipsa vite, Pall. 11, 22.

Torrefactas nuces, Col. 12, 57. sesama, Col. 12, 15.

Torrens imbribus conceptus, Col. 1, 4. torrentes fluvii, Varr. 1, 12. * torrens a torreo *vide statim.*

Torrere vaporibus, *intransf.* Col. 1, 4. torrens æstu terra, Col. 4, 19. torrentis cœli vis, Pall. 4, 1.

Torridus sal, Col. 7, 5 & 8. 12, 17. far, Col. 12, 56. *pro tosto sæpe poni torridum, observat etiam Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. 1, 24.*

Tortione moriuntur, Veg. 1, 46.

Tortivum mustum, Cat. 23. Col. 12, 36.

Tortura, *de palmitē depresso*, Pall. 3, 9. ventris, Veg. 1, 40. ex tortura oritur indignatio, *nostri vocant übertreiben*, Veg. 2, 55.

Torus. toris tribus novella vitis ad arborem religatur, Col. 5, 6. *conf.* Col. Arb. 16. ligaturam vocat Pall. 1, 6. tori funiculorum, Col. 11, 3. muscutorum, Col. 6, 29. Torus igitur rotundam flexuram notat, nulla materiæ habitatione. Patet hoc etiam ex architectorum usu; & frustra videtur esse Meursius, qui exercitat. crit. 1, 2, tortum legi vult apud Columellam. Toros funiculos ex pluribus filis tortos interpretatur Yvo Villiom. *adv. Ro. Titium* 2, 26. *vid.* Torosus. toros tres habeat funis, Cat. 135.

Totonarii equi, Veg. 1, 56. *vid.* Guttonarii.

Totus, *penult. brevi*, pro quotus, Col. 5, 3. quotcunque pedum spatia — totam partem longitudinis.

Totus. toti partibus suis consummantur pulli, Col. 8, 5. quoniam totum in eo sit, ne contrectentur pocula, Col. 12, 4. in totum summa operarum X, Col. 2, 13. in totum præcipere, *in universum, in genere, ut vulgo*, Col. 3, 2. 11, 2. in totum domi morari, Col. 12, 1. exterminare, Col.

R U S T I C U M.

9, 15. ex toto indurescere, Col. 2, 21. repudianda est;
Col. 5, 8.

Toxica strenua, Col. 10, 18.

Trabeculae & trabes, Cat. 18.

Tracantum, *vel* tragantum, *pro* tragacantha *passim* *Vegetius*, v. g. 3, 65 *bis*.

Tracontia radix, *pro* dracontea, Veg. 3, 66.

Tracta facere, Cat. 76.

Tracta *suspicio* legendum *pro* stracta, Veg. 2, 45. *Certe hoc pro illo scriptum.*

Tractus, *plaga caeli*, Col. Arb. 17.

Tradit memoria, Col. 1, 3.

Traduces vitium, *rami non in terram demerfi, sed in vicinam arborem traducti*, Varr. 1, 8. tradux inhærens matri, Col. 4, 29. traducibus dispergere vitem, Col. 5, 6. traduces in proximam quamque arborem mittendæ, *ib. d.* novi traduces inter se ex arboribus proximis connectantur, Col. 5, 7. *In arbusis fiunt traduces: hoc autem vocabulo utimur in vitibus, quæ ex arboribus in arbores traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, a traducendo nominatos, quales eleganter utiliterque formatos in territorio nostro conspiciamus. Traducem bimum antiqui præcidere solebant, ut ita transfalem facerent. Novariensis agricola traducum turba non contentus, nec copia ramorum, impositis etiamnum patibulis palmites circumvolvitur. Hieronymus, Augustinus, Rufinus, ceterique ecclesiastici scriptores, curiose disputando disquirunt, atque vestigant, numquid anima ex traduce propagata sit, tanquam semen ex semine. Tertullianus oppido quam decenter scripsit, famam serpere in traduces aurium atque linguarum. Mendosi sunt Tertulliani codices impressi, in quibus dictiones perperam distinctæ leguntur. Nam cum in traduces linguarum fuerit scribendum, sicut nos legimus: vitiose impesserunt intra duces, corrupto vocabulo elegantissimo & sensu. Beroald.*

Τραγικὸς fieri, Varr. 3, 13.

Tragædorum pallia trahuntur, Veg. 3, 22.

Traha tritoria, Col. 2, 21.

Trahunt maturitatem vina, Col. 1, 6. trahere noxam; Col. 6, 27. succum, Col. 11, 3. saporem, Col. 12, 50. sanguinem, *h. e. mittere*, Veg. 3, 43.

TRAJECTIONIS *particulæ* quod *exempla*. Ita factis prægnantibus quod sunt molesti, *pro* quod ita factis prægnantibus.

Script. R. R. Vol. IV,

E e

L E X I C O N

ribus sunt molesti, Varr. 2, 2. si viderint leporem aut cervum, quod eum potius &c. Varr. 2, 9.

Trajectus. trajectæ perticæ in caveis, Varr. 3, 9.

• Trajicere, *de terrestri itinere & plaustro*, Varr. 2, 4. * trajicies lemniscos, Veg. 3, 18.

Transcendere ætatem primæ juventæ, Col. 1, 8.

Transcurrit humor, Col. 3, 10. luna solis radios, Col. 2, 10.

- Transeunt difficillime casei bubuli, *h. e. maximi sunt cibi, halten wider*, Varr. 2, 11. *oppos.* facillime dejici.

in Transferendis feminibus & plantis quæ spectanda, Col. 3, 9. Arb. 1, 5, 17 & 20. transfertur brassica, Col. 11, 3.

Transglutiat sanguinem, Veg. 3, 78.

Transigendum est, *vendendum*, Pall. 12, 13. ubi facultas est tranligendi, Pall. 3, 26.

Transitum sol facit in pisces, Col. 11, 2. in taurum, *ibid.*

Translatio *plantæ* in meliorem locum fieri debet, non contra, Col. 3, 5. Pall. 1, 6. 3, 9. translatione an mitescat fructus pineus, Pall. 12, 7.

Transluceat cortex, Col. 4, 29.

Transmarina cunila, Col. 11, 3. ros marinus, cunila &c. *legendum censet Ponted.*

Transmigrant morbi contagione, Veg. 1, Præf.

Transmisso humore, Col. 12, 43.

ne Transmittant baccam cannæ, Col. 12, 50. humorem, Col. 1, 6.

Transponere brassicam, Pall. 10, 13.

Transferere per qualum, Cat. 133.

Transfuitur subula, Col. 6, 5. *Ita Celsus 7, 7, Acu filum ducente transfuitur. Utrumque h. l. laudat N. Heinsius ad illud Ovidii Fastor. 2, 363, Verubus transfuta salignis Ext. Sen. Theb. 254, Transfuit ferro pedes.*

Transvaricat pedibus prioribus, Veg. 3, 60.

Transversa spatia, Col. 5, 5. capita ferunt obstipæ sues, Col. 7, 10.

Transvolvit se animal, Veg. 1, 1. *h. e. volutat. add. Veg. 1, 56.*

Trapetus emptus est, Cat. 22. trapetos V, Cat. 12. trapetos latos, Cat. 135. trapetos veteres, Cat. 22. trapetibus, Cat. 18. trapeti facito (*oleam*), Cat. 145. *Pro* trapete, *a primo casu* trapetes. trapetum *gen. neut.* Col. 12, 50. ad trapeta, in quæ, Varr. 1, 55. *Vid. Popm. de instrumentis*

R U S T I C U M

fundi cap. 12, & Turnebi nostramque de ea re disputatiunculam.

Travehere flumen, Varr. 2, 7.

M. Trebellius, Col. 5, 1.

Trebła seu Tribłæ, Cat. 135. *forte rustica vox ex tribula contracta. At urbem intelligit Schætzgenius. Trebula Sabino- rum Liv. 23, 29. Tribula Aldhelmo de laudibus virginis. c. 52. conferri jubet Gronov. obs. in Scriptt. Eccles. c. 20, p. 222.*

Trecenæ amphoræ, Varr. 1, 2.

Trecenariæ vites, Varr. 1, 2.

Tremebundior ubere porcæ, Col. 10, 396.

Trepidarii, Veg. 1, 56. *sunt quasi tripedarii. Origo verbi tripedare, τριποδίζειν, ter pede terram pulsare, saltare. Vid. copiosissime ista disputantem Salmasium ad Capitolini Maximinos c. 3, p. 9 sqq.*

Trepido. trepidans eodem sensu, Veg. 3, 47. *Sed cum * trepidare etiam absque respectu ad illum τριποδισμὸν sit festinare, celeriter movere se, e. g. Varr. 3, 16; possit aliquis putare, etiam inde esse Trepidarios equos nomen suum consecutos.*

Tres. tris minas, Cat. 127.

Τριανὰς, luna XXX, Varr. 1, 37.

Triangulus ager, Col. 5, 2.

Tribula excutiendis granis, Col. 2, 21. *De toto genere Scheffer. de re vehic. 1, 7, qui etiam hoc loco utitur. Schætzgenii antiquitates triturae alias laudavimus. tribularum pulsibus, Col. 1, 6. tribulæ erectæ simile organum, Col. 12, 50. * tribulum idem, Varr. 1, 52. conf. 1, 22.*

Tribulatæ falciculæ, Pall. 1, 43. *vid. Falciculæ.*

Tribulato quotidie, Cat. 23.

Tribus unde dictæ, Col. 5, 1. * secundæ tribus vinum; Col. 3, 2.

Tributum victui humano conferre, Col. 12, 4. tributa reddentes arbores, Pall. 4, 10. tributo laboris & lactis ut sufficere possint vaccæ, Pall. 5, 7.

Tricenos pedes aut quadragenos, Col. 5, 10. tricena labra, Col. 12, 50.

Tricenaria fistula, Pall. 9, 12.

Tricentorum pedum, Col. 5, 2.

Trichiasis restit. Veg. 2, 15. *vid. Tritiac.*

Trichilis dependens cucumis, Col. 10, 378. *Vocat hoc genus cucurbitæ camerarium, levi umbra cameras & pergulas operiens, Plinius 19, 24; cui opponit plebejum, hujusmi repens. * sub trichila repens, Col. 10, 394.*

LEXICON

- Tricies triceni, Col. 5, 2.
 Triclinaria æstiva & hiberna, Varr. 1, 13.
 Trictores utuntur fleta, Veg. 2, 49. *N. L.*
 Triens medicaminis, Col. 12, 20. jugeri, Col. 5, 1 & 2.
 Trifolium Simonianum, Col. 6, 17. Veg. 3, 4. *idem quod acutum, Gr. ἀσφάλτιον. vid. Simonian.*
 Trifurci furculi, Col. 5, 11. trifurca stirps, Col. 5, 10. femina, Col. Arb. 20.
 Trigemino partu, Col. 3, 10. trigemini, Col. 3, 8.
 Trigemmis malleolus, Col. 3, 19. *add. locus Plinii, laudatus in Sagitta.*
 Trigonitis myrrha, Veg. 1, 11 & 16. *vox suspecta editoribus: forte Troglodytis, ut Veg. 2, 22. Hæc optima. Diosc. 1, 77. Sed neque contemnenda lectio Sambuci marginalis troglita. Ostendit enim Salmasius ad Solin. p. 894, in optimis Aetii & aliorum libris Τρωγλίτιν μύρραν esse pro τρωγλοδυτικῆς, ipsamque adeo gentem τρωγλίτας esse dictam. Monuit me hujus rei Jo. Zach. Plätnerus, medicus excellentissimus.*
 in Trigonum statuere, Col. Arb. 22.
 Trimatum excefferunt, Col. 8, 5. trimatu expleto, Col. 8, 11.
 Trimestris fructus, Col. 2, 10. *idem trimestre (triticum), Col. 2, 6. Hinc emendandus Isidor. Orig. 18, 3: Trimenſe triticum ideo nuncupatum &c. Leg. trimestre. Add. Schook. de Cerevis. c. 5, p. 40 sq. Schættg. trimestre semen quod dicitur halic astrum, Col. 2, 6. nullum natura, Col. 2, 9. trimestris satio, Col. 2, 4 & 9. Pall. 1, 6. Col. 12, 4. trimestris usus, Col. 2, 6. trimestrium satio, Col. 11, 2. Pall. 3, 3.*
 Trimodiæ satoriae, Col. 2, 9. 12, 50. trimodiis aptanda lora, Col. 12, 18.
 Trimus. post trimum, *postquam trimus fuit equulus*, Varr. 2, 7. *ita ad trimum*, Varr. 2, 4. trima ætas, Pall. 4, 11. trimæ plantæ, Pall. 3, 25.
 Trina vasa, Varr. 1, 22. trinis radicibus, Varr. 1, 1.
 Triobolus, Cat. 127. *drachma dimidia, sex enim in drachma bali.*
 Tripartito divisi, Varr. 5, 1. Col. 3, 1. Arb. *L.*
 Tripedali fenestra, Varr. 3, 9.
 Tripedaneæ vites, Col. 3, 2. fossulæ, Col. 12, 44. taleæ, Cat. 45. tripedaneus scrobs, Col. 5, 5. tripedaneum spatium, Col. 3, 5. 4, 32. 11, 3.
 Triptolemi bos minister, Col. 6, Præf. prudentia in mo-

R U S T I C U M.

litione soli, Col. 1, Præf. *Hinc unci puer monstrator aratri, Georg. 1, 19. Schættg.*

Triquetra forma, Col. 5, 2.

Trifulcus ramus, Pall. 4, 10.

Tritidcem, Veg. 2, 15. *Sed verum est trichiasin, quod J. A. Fabricius adscripsit, & conj. Morg. IV, 15.*

Tritavi nostri, Varr. 3, 3.

Triticæ paleæ, Cat. 54.

Tritici satio, Pall. 10, 2. 11, 1. ubi ferendum, Cat. 34: solum quod requirat, Col. 2, 9. quando sarriendum, Col. 2, 12. quot generum? Col. 2, 6. Appulum præstantissimum, Varr. 1, 2. ut condatur, Varr. 1, 5. in filiginem degenerat, Col. 2, 9. tritici moliti farina, Col. 6, 5.

Trituræ præparatur area, Col. 11, 2. *add. Varr. 1, 51 & 52. Col. 2, 21. de re ipsa nempe. nomen enim non habet.* ad trituram satis habilis arena, Col. 2, 20. trituræ tempore, Pall. 1, 36.

Triumphale epulum, Varr. 3, 2 & 5.

Trixago; Veg. 1, 17 & 42. 3, 24. *Dodonæo chamædrys.*

Trochischus, trochiscus, Veg. 2, 9.

Trochleæ Græcanicæ, Cat. 3. *trochleæ sunt machinæ tragoriae, in quas induntur rotulae vel orbiculi ærei aut lignei, qui per axiculum versantur, trajectis ductariis funibus. nomen habent a τροχοῖς, id est, rotulis: fiuntque ad similitudinem Græcæ literæ Θ, auctore Isidoro: unde fortassis Cato vocavit Trochleas Græcanicas: sicut Plautus in Pœnulo ejusdem generis machinationes Græca celonea: quæ dicta sunt a similitudine χελωνίου, id est, tegumenti testudinis animalis. Porro orbiculorum in trochleis non est idem numerus, nec idem ordo; sed, ut fert moles onerum, quæ sustolluntur, diversus. numerus machinas nominibus distinguit, ut Trispastos dicitur, quæ per tres orbiculos versatur; Pentispastos, cum in ima trochlea duo orbiculi, in superiore tres circumvolvuntur; Polyspastos, quæ multis orbiculorum circuitibus facile agitur: cujus generis videatur esse hæc Catonis trochlea. Ordo aliquando binus, superior & inferior, ut hic; nonnunquam ternus, supremus, medius, & infimus, ut in polyspasto Vitruvii. Popma.*

Trogloditis myrrhæ uncia, Veg. 2, 22. *vid. Trigonitis.*

Trulla & Trullium, Cat. 10, 11 & 13. ad apes reconendas in alveo adhibetur, Col. 9, 12. trullis frequentetur inductio, Pall. 1, 15. trulla æquabimus impensam, Pall. 1, 13. *Ab hac trulla est trullifare Vitruvii.*

L E X I C O N

Truncæ arbores, Varr. 1, 14. * *Subst. truncis (talcis)* melius quam plantis (*viviradicibus*) olivetum constituitur, Col. Arb. 17.

Trusatiles molæ, Cat. 10 & 11.

Τρυγητής, vindemiator, Col. 11, 2.

Τρυφερὴ pro τρυφῆ, cytisus, Col. Arb. 28.

Tuberculum, cui subest vermiculus, Col. 7, 5.

Tuberes quando ferantur & inferantur, Col. 11, 2. Pall. 3, 25. inferuntur cydoniæ, Pall. 2, 15. *add. Pall. 10, 14. Nuciperfica, Pesches - noix vocari a vulgo, observat Harduinus ad Plin. 15, 14. qui etiam ex Martiali 13, 42 & 43 ostendit, ex Africa in Italiam translata eam arborem.*

Tuberum, tubero, pro tuber, tubere, Veg. 2, 30.

Tubulus fictilis, Pall. 9, 11.

Tubus. tubi fictiles, Pall. 1, 17 & 18.

Tudicula oleo conficiendo, Col. 12, 50. rudicula alii.

Tueor. tuemur tecta sumtu majore, Varr. 1, 11. tueri armenta paleis, Col. 2, 17. 6, 3. * *Pass. tuebantur cives a rusticis, Varr. 3, 1. Sic etiam usus Viruvius in Præf. lib. 8.*

Tuguria veterum, Varr. 3, 1. tuguriorum more, Col. 12, 15.

Tum etiam, *precedente præter*, Col. 4, 18. tum deinde, Col. 4, 24.

Tumentes gemmæ, Col. 11, 2. tumentia jam ficulnea cacumina, Col. 11, 2.

Tumor pastini subsidit, Pall. 2, 13.

Tumultuosum canere, Col. 12, 2.

Tunc in apodofi *precedente* si, Col. 9, 15.

Tunica in trapeto, Cat. 20. *N. L.*

Tunsa axungia, Veg. 2, 41. grana, Col. 9, 13. radix laseris, Veg. 1, 10. tunsæ Caricæ, Pall. 1, 26 & 30. bac-
cæ, Pall. 10, 14. tunso allio, Col. 6, 8. quibus in unum
tunfis, Col. 6, 7. tunsas pilulas, Veg. 2, 62. *Apud Vegetium in prima syllaba fere o legebatur, ut & in verbo tundo, quod inde cum tondeo miscetur v. g. 1, 11 & 13. 3, 65. * tusa, Veg. 1, 16 & 38.*

Turba saxorum, Pall. 6, 3. ut populus spicarum, Pall. 7, 2.

Turbatur mare, Varr. 3, 17.

Turduli, *natio*, Varr. 2, 10.

de Turdis Varr. 3, 5. Pall. 1, 26. veneunt ternis denariis, Varr. 3, 2. ut alantur, Col. 8, 10. * turdi pisces, Col.

R U S T I C U M.

8, 16 & 17. sic passerēs, sic merulæ pisces pariter atque aves sunt.

Turgent lienes, Cat. 157. * nec dum turgentes vineæ, Pall. 3, 26.

Turgescit valido caule, Col. 10, 325.

Turiones lauri, Col. 12, 48.

Turni lacus, Col. 10, 138. Turnum (alii Turmus legunt) fluvium Umbriæ laudat Vibius Sequester. Quid si Turni lacus idem sit, qui Juturnæ sororis? de quo Val. Max. 1, 8, 2, & Flor. 2, 12. Tacent, quantum scio, Geographi.

Turrana pira, Col. 5, 10.

Turranius Niger, Varr. 2, Præf. it. 2, 11. 3, 1.

de Turturibus Varr. 3, 8. Col. 8, 9. Pall. 1, 25. turtures advenæ, Varr. 3, 5.

Turundæ e farina, Cat. 89. hordeaceæ, Varr. 3, 9. * turunda ad fistulam, Cat. 157.

Tus, vid. Thus. Sed sine aspiratione etiam MS. Medicus Cat. 70.

Tusca sacra, magicæ operationes, Col. 10, 341.

Tusculanus ager, Varr. 1, 14. fundus, Varr. 3, 3. Tusculanum Luculli, Varr. 3, 4.

Tussicos faciunt, Veg. 3, 65. 4, 8. forte phthisicos nisi tussicus est a tussis, ut ravicus, & inde raucus, a ravis. Tussiacos ex Firmico profert Elmenh. ad Apulej. p. 222, 38.

Tussi pecus si laboret, Col. 6, 10 & 31. ad tussim veterem, Col. 12, 33. tussis in bubus causæ & genera, Veg. 3, 61 sq.

Tute facere, pro tuto, Col. 5, 10. ita cite Scribon. 198. ubi vid. Rhod. p. 284.

Tutela pecudum, Col. 9, Præf. 6, 2. tutelæ exiguæ animal asinus, Col. 7, 1. * tutelam accepit Luculli Cato, Varr. 3, 2. * tutelarum, septorum, genera quatuor, Varr. 1, 14.

Tutus. tuta cubilia propter injuriam, Pall. 12, 13. tutissima valetudo, Col. 7, 2.

Tybur pomosum, Col. 10, 138.

Tympanites fit equus, Veg. 1, 43.

Tympaniticus bos, Veg. 3, 27.

Tympanum, Varr. 3, 5. rotæ genus, ut Virg. Georg. 2, 444. Habet tympani musici ut nomen, ita & formam, veteris præsertim, non ita profundi, ut coria ab utroque latere intenta, prope sibi admoverentur: quæ etiam cribrorum vulgari formæ est, ut diameter ad altitudinem se habeat, ut 6 aut 7 ad 1. Nimirum pro radiis & abside, solidis tabulis tympanum est compactum. Multo justius etiam tympana dicta, quæ caua es-

LEXICON

ſent, qualia v. g. ad onera ope hominum intus calcantium molienda adhibentur. item ad aquas hauriendas e. i. g. a. Tympanum Varronianum orbilis hoc eſt abſidis radiis aptatum facit, ut eadem machina & rota radiata ſit & tympanum.

Τυποτομία, Varr. 2, 1.

V.

Vacatio ab opere datur, Col. 6, 14.

Vaccæ quæ probentur, Col. 6, 21. Pall. 4, 11. *vid.* Bos tauris ſubmittendæ, Col. 6, 24. Pall. 8, 4. ſteriles deputandæ aratro, Pall. 4, 11. Col. 6, 22. nam vaccis etiam arant, Varr. 1, 20. *hæ ſunt vaccæ operariæ*, Col. 6, 24.

Vaccius interlocutor, Varr. 2, 1.

Vacerræ, Col. 6, 19. quæ ſint, Col. 9, 1. his circumdatum vivarium, Col. 9, 1.

Vaco. vacant a foetu matres, Col. 8, 15. ab imbecillis valetudinaria, Col. 12, 3. * vacare debet aqua lavacris, Pall. 1, 17. *h. e. adhiberi.*

Vacuum arboribus arvum, Col. 3, 11. vacuæ fructu vites, Col. 3, 2. vacua foetu loca in vite, Col. 3, 10. vacua tempora, Col. 12, 4.

Vagina vocatur herba, qua ſub latent ſpicæ, Varr. 1, 48. eſſe in vaginis, Varr. 1, 32.

Vagor. vagari latius, quam oportuit, Varr. 1, 2. vagantibus animis apum, Pall. 7, 7.

Valenter ſufferre ventos & imbres, Col. 3, 2. crefcere, Col. Arb. 3.

Valentiſſima vineti pars, Col. 4, 23.

Valeo. valebit nutriendis herbis, Pall. 3, 1. valendi occulta feracitas, Pall. 5, 2. * valet necare, *potest*, Col. 6, 25. præbere, Col. 3, 2. perennari, Col. 12, 19. edere conceptum, Col. 2, 1. peſtilentiam facere, Col. 6, 5. nihil valent agere, Col. 3, 10. frigore non valebit adſtringi, Pall. 1, 20. quo manus non valebit attingere, Pall. 12, 8. * *ἀκέρως* valet cito, Varr. 1, 31.

Valetudinarium pecus, Varr. 2, 1.

Valetudinarium, locus curandis agris deſtinatus, Col. 11, 1. 12, 3. *vid. Gronov. ad Senec. quaſt. nat. 1, præf.* valetudinaria ut curanda, Col. 12, 3.

Valetudinis tutiſſimæ ſunt oves, Col. 7, 2. * valetudines morbi, Veg. 1, 39. 2, 5.

Validi loci, Cat. 35.

R U S T I C U M.

Vallis si se interferat, Pall. 9, 11. valle explicata, *ibid.* valles fluminum alluvie & inundationibus concretæ, Col. 3, 11. valles infimæ villis non congruunt, Pall. 1, 16.

Valli (*dimin. a. vannus, ut villum a vino*) sirpæ; crates, ex viminibus, Varr. 1, 23. vallis subactantur grana, Varr. 1, 52.

Valvulæ fabarum, Col. 2, 12. *add.* evolutum furfure panicum, Col. 2, 9. ervi, Col. 6, 4. a valvulis separata lens, Col. 1, 31. valvulis exemptæ lentes, Col. 6, 10.

Vanescunt sole diutino, Pall. 1, 10. vanescendo sanantur glandulæ, Veg. 2, 24.

Vangæ, *instrumentum rusticum*, Pall. 1, 43. *Dufresnius bipalium esse, copiose ostendit.*

Vannis expurgantur grana, Col. 2, 21.

Vanum ac leve granum, Col. 2, 9.

Vapidum vinum acre ut fiat, Col. 12, 5.

Vapor flammeus, Varr. 1, 2. vapore liquor solvitur; Col. 1, 6. vaporibus, *per æstum*, Col. 7, 5. vapor foetidus ad tumores & dolores, Veg. 2, 28. 3, 7.

Vaporata terra, *calefacta*, Pall. 9, 8. solibus æstivis glebæ, Col. 2, 16. nebulæ, Col. 1, 5.

Vaporare cellam sine nidore fumi, Pall. 1, 20. caput facellationibus, Veg. 2, 11. oculum penicello calido, Veg. 2, 17. *Multa de hoc usu Rhod. Lex. Scrib.*

quæ Vapulavit olea, macescit, Varr. 1, 55.

Varam feceris, *h. e. furcam*, Col. 5, 9.

Vario. ne variet maculis universitas tergoris, Col. 7, 3. variare cœperunt baccæ, Col. 12, 50. variari uvæ, Col. Arb. 12. variantibus adhuc & acerbis uvis, Col. 4, 20.

Varius sulcus, Cat. 61. *conf.* Col. 2, 4. *ubi* varia terra *explicatur.* variæ s. helvolæ vites, Col. 3, 2. variæ uvæ cœperunt fieri, Cat. 73. cum varia est oliva, legitur, Pall. 11, 10. 12, 4. *Variæ sunt olivæ & uvæ in confinio quasi maturitatis constitutæ, ubi bacca quædam molliores jam sunt, aliæ duriores.*

Varis cruribus, Varr. 2, 9.

Vasa fictilia & vitrea, eaque vel picata vel pura, Col. 12, 4. ærea æruginem in coctura remittunt, Col. 12, 20.

Vasarium, Cat. 145. *pecunia, quæ pro vasorum usione datur.*

Vasculum, *pro alveo apum*, Pall. 7, 7.

Vastitas scientiæ rusticæ, Col. 5, 1. vocis, Col. 1, 9. instantis laboris animos debilitat, Col. 4, 18.

L E X I C O N

Vastitudinem prohibessis, Cat. 141.

Vastus. vasta scientia, Cat. 1, Præf. tempestas, Col. 2; 21. vasti latratus canis, Col. 7, 12. vastissimum flumen, Col. 1, Præf. vapores sideris æstivi, Col. 2, 21. vastissimæ spinæ, Col. 11, 3.

Vates sidereus, Col. 10, 434. venerandus, Col. 10, Præf. optimus, Col. 11, 2. *omnia de Virgilio.*

Vatiis cruribus, Varr. 2, 9.

Uber pro tuberculo cellæ regis apum, Pall. 7, 7. uberis educatione pendent apes *βοτρυδων*, Pall. 7, 7. * uber soli feracis, Pall. 1, 7. herbarum, Pall. 1, 33. ubera campi, *campus pinguis*, Col. 10, 90. ubera musto distenta mortalibus demittit tellus, Col. 3, 21. ubere suo gravata vitis, *fructu*, Col. 4, 27. * *Adject.* uberi solo disponantur, Col. 5, 6.

Uberati gemmis plurimis furculi, Pall. 3, 17.

Ubero. uberat olea, Col. 5, 9. uberantur arbores steriles, Pall. 11, 8.

Ubertatem terræ infamare, Pall. 1, 6.

Veā, via, Varr. 1, 2.

Vectarius equus duplex, ad ephippium & ad rhedam, Varr. 2, 7.

Vectigalia, Col. 1, Præf.

Vectes *varii*, Cat. 19 & 31. vectibus ligneis densetur structura, Pall. 9, 9.

Vectura duum generum, Varr. 1, 16. fœni, pabulorum, stercoreum, Col. 2, 13.

Vegetior aspectus tauri, Col. 6, 20.

Vegrandes oves, *male grandes, parvæ*, Varr. 2, 2. *vid. Bentl. ad Horat. Sat. 1, 2, 129.*

Vehemens vitis, *valida*, Col. 3, 1 & 10. 4, 22. *add. Horat. Epist. 2, 2, 120.* palus, Col. 4, 12. vehementiora statumina, Col. 4, 16. *vid. Barth. adv. 42, 9.*

Vehes in roboribus & alia ad ædificandum materie, *quæ mensura?* Col. 11, 2. stercoreis habet modios LXXX, Col. 11, 2. denæ vehes stercoreis, Col. 2, 15. *add. 2, 16. vid. Carpentum.*

Vehiculum, quo ad metendum utuntur Galli, Pall. 7, 2.

Vehit equus commodius, Veg. 1, 56. si vasa acetum ante vexerunt, Pall. 12, 20.

Vejanii fratres, Varr. 3, 16.

Velamina corpori, Col. 7, 2. scillæ, Pall. 8, 6.

Velata manu runcare, Col. 11, 3.

R U S T I C U M.

Velinus lacus, Varr. 3, 2. Col. 8, 16. ad angulum Velini, Varr. 3, 2.

Vella, villa, Varr. 1, 2.

Vellaturam facere, Varr. 1, 2.

Vello. vellere cuneum, Col. 5, 12. Arb. 26.

Vellus lanæ, Pall. 9, 8. vellera unde dicta, Varr. 2, 11.

Velo. velare caput trunci luto & musco, Pall. 3, 18.

Velocitas prona in facinus, Pall. Inf. Præf.

Velox animus, Col. 1, 9.

Velumina, veliera, Varr. 2, 11. Vellimina *Scaligeri probant Popma & Facciolatus.*

Venæ vitales in ovis aliquot dies incubatis, Varr. 3, 9. quæ animadverti possint, laudantur in equo, Varr. 2, 7. venarum enumeratio, Veg. 4, 4. vena feritur sub cauda, Col. 7, 10. verberatur ante, quam ad sanguinis emissionem solvatur, Col. 6, 14. 7, 10. venam pulsare, *h. e. secare*, Veg. 1, 22. *qui est locus de hac re classicus.* percutere, Veg. 1, 22. percussa si claudi non possit, Veg. 3, 14. pungere, Veg. 3, 15. tangere, Veg. 3, 78. rescindere, Col. 6, 30. *vid. Sanguis.* * venæ tenues aquæ, Pall. 9, 8.

Venaculo & sale perfricabis, Veg. 3, 63. *N. L.*

Venafrum, Cat. 135 & 136.

Venaliū greges, *servorum*, Varr. 1, 2.

Venaticus canis, Varr. 2, 9.

Venationis septum, Varr. 3, 12. Col. 9, Præf.

Venatoris boni est feras quam plurimas capere, Col. 5, 1.

Vendacem esse, non emacem, Cat. 2.

Vendibilior ager, Varr. 1, 4.

Vendo. vendas, quot assibus potes, Varr. 1, 12.

Veneno quædam pecudes sunt culturæ, Varr. 1, 2. venenum radicibus gelum, Varr. 1, 45. venenum triste de erucis, Col. 10, 335.

Veneo. venibit, *vendetur*, Cat. 146.

Veneri amorēs animum ab officio avocant, Col. 11, 1. veneriis operati perenni aqua se abluunt, antequam penora contingant, Col. 12, 4. * Veneria *f. Veneria* pira, Col. 5, 10. 12, 10.

Venio. cum visere venissemus ad, Varr. 2, 1. venit frumentum ad corbem, Varr. 1, 52. spicilegium, messe facta, Varr. 1, 53. * veniunt, efficiuntur in summa colligenda, *kommt heraus*, Col. 5, 1. * cito veniunt ficus præcoquæ, Pall. 4, 10. veniunt tenues & vacuæ fructu vites, Col. 3, 2.

L E X I C O N

Venter. ventris dolor ut fedetur in bubulo pecore, Col. 6, 7. * si ventrem non facit, *h. e. alvum dejicit*, Veg. 3, 57. * ventrem perferunt vaccæ, Col. 6, 24. equæ, Col. 6, 27. fert XII menses equa, Varr. 2, 1. in ventre est hinc menses XII, Varr. 2, 8. * venter pro ipso animali prægnante, Varr. 2, 6. *ut in illo Ictorum*, Fructus ventrem sequitur.

Ventilabra & ventilatores granorum, Col. 2, 10.

Ventilare oleam jactando, Varr. 1, 55. vinum, Col. 12, 30.

Ventositas, Veg. 1, 39.

Ventosi pedes, Veg. 2, 50.

Ventus. ventorum orbis, Varr. 3, 5. libramentum, Col. 1, 5. iisdem ventis constituere plantam, *h. e. ad easdem plagas*, Col. Arb. 20. ventos sedare furentes, Col. 10, 340. venti feraces clementer agitant oleas, Pall. 12, 5. vento separentur paleæ a frumento, Col. 2, 21. e vento concipientes equæ, Varr. 2, 1. Col. 6, 27. * ventos emittit venter, Col. 6, 30. donec ventum reddat equus, Veg. 1, 52. * ventum in armum mittito, *instato*, Veg. 2, 45.

Venuculum far *s. vennuculum*, nisi potius *leg. vermiculum*, *i. e. rutilum*, Col. 2, 6. Vernaculum vocatur a nostro 11, 2. * vites, Col. 3, 2. 12, 43. in *Fabiano thesauro* sub *Venusia collocantur. a ve augendi & nucleis derivat Schol. Horat. Sat. 2, 4, 71; quo loco usus est primum Beroaldus ad venuculam vitem constabiliendam. Plinio est Venicula vitis 14, 4. eandem quæ scirpula & quæ sticula putat Linda. Sel. Med. 10, 99. ubi adscripsit Lichenharius, hodie eam Muscatellam nominari.*

Venus. ejus procuratio hortorum, Varr. 1, 1. * dum satiata Venus fecundos compleat artus, Col. 10, 212. nec Venus pastoralis longius quid quærit, Varr. 2, 10. permit tenda, Col. 7, 12. Veneris lasciviam amant vaccæ, Pall. 8, 4. in Venerem excitantur admiffarii, Col. 6, 27.

Venustas disposita pomorum, Varr. 1, 59.

Vepres confitis spinis ut efficiantur, Col. 11, 3. veprem hunc interimi non posse, Col. 11, 3.

Ver, genitale mundi tempus, Col. 10, 196. quod initium, quot dies habeat, Varr. 1, 28. veris principium rustico ut observandum, Col. 11, 2. vere novo, *ibid.* vere quæ facienda, Cat. 40 & 50. Varr. 1, 27 & 28.

Veratrum, Col. 6, 38.

Verbena, Veg. 3, 1 & 17. *eadem verbenaca. Hinc.*

R U S T I C U M.

Verbenacea calida, *aqua, in qua verbena cocta est*, Veg. 3, 18. coll. 22. *Εστ ἰσπὰ βοτάνη, Eisenkraut.* * *pro vervecina vulg. legitur* Veg. 3, 67.

Verberare paviculis, Cat. 91. verberari tempestatibus, Col. Arb. 16.

uno Verbo, omnia sana faciet, Cat. 157. *ut Gr. ἐνὶ λόγῳ. Sylb.*

Verendæ partes equi, Veg. 1, 7.

Verentes plagarum boves, Col. 6, 2.

Veretrum jumentis, Veg. 3, 15. stat præ dolore, Veg. 3, 81.

Vergiliarum exortus, Varr. 1, 28. Col. 9, 14. 11, 2. occasus, Varr. 1, 28. Col. 2, 8. a Vergiliis vernis usque ad æstivas, Varr. 2, 11. Vergiliæ celantur, Col. 11, 2.

Vergo. vergere æquabiliter in unam partem, Varr. 1, 6.

Vericulatæ falces, Col. 2, 21. *vericulo vel hastili munitæ. restit. pro verriculatis.*

ex Vermiculo apes, Col. 9, 11.

Vermiculum far, *vid. Veniculum.*

Vernaculus hujus soli fructus, Col. 3, 8. vernaculum f. nostras genus ulmorum, Col. 5, 6. cicer, Col. 9, 1. pecus peregrino utilius, Col. 7, 3. vernaculæ aves, Varr. 3, 5. gallinæ, Col. 8, 2. vernacula examina, Col. 9, 9 & 12. femina peregrinis meliora, Col. 3, 4.

Vernant apes, Col. 9, 9.

Vernantia lilia, Col. 10, 270.

per Vernum, Pall. 10, 13. verno, Cat. 50. Pall. 3, 26 & al. Pall. 5, 8. 6, 7. *ita* hiberno; *ita contra* auctumnus *inserdum adjective ponitur. ita* Vespertinis.

Verres, Varr. 2, 4. Pall. 3, 26. verrium castratio, Col. 2, 4. *vid. Sus. Porcus.*

Verriculæ binæ sub maxillis capri, Col. 7, 6. Pall. 12, 13. *Sunt illæ papillæ, quæ a collo caprorum dependent. Varro* 2, 3 *mammulas peniles, Plin. 8, 50 lacinias a cervice dependentes binas appellat. Reines. Var. Lect. 2, 14, p. 244. Schættg.*

Verficoloribus pomis, Col. 3, 21. anni foetibus, Col. 10, 256.

Verificationis nostræ gustum præbere, Col. 11, 1.

Versura foliorum, Varr. 1, 46. *diversa species, immutata pro temporibus anni.* * *in arando*, Col. 2, 2 & 18.

Versus agri, Varr. 1, 10. versus, *fulcus*, Col. 2, 2. al.

L E X I C O N

ternis versibus fulcare. * ab septemtrione versus, Varr. 1, 26, ad exorientem versus, Varr. 3, 9.

Vertex. vertice mundi, Col. 10, 53. *h. e. vertigine & revolutione, qua efficiuntur vices annuæ.*

Vertibuli commissura, Veg. 3, 22. in ipso vertibulo, *ibid.* vertibula in cervice jumenti, Veg. 2, 41.

Verto. vertere lupinum in florem. *inarare cum floret, ad stercoreandum*, Col. 11, 2. solum bidentibus, Col. 4, 5. *vid.* Convertere. vertendus in quatuor pedes collis, Col. 3, 13.

Vertumnus. *vid.* Vort.

Vervactor,

Vervactum, &

Vervagere *simul explicabimus*. Vervagere igitur verbum rusticorum fuisse videtur, restituendum Columella 11, 2, *cujus vis ex derivato vervactum optime intelligitur. Est autem vervactum, quod ex Varrone 1, 44 discimus, terra, quæ interdum requiescit, & restibili opponitur. idem ergo, quod novale, vel ager novalis, s. terra præcisa (quod animadversum jam video a Salmasio ad Solin. p. 510 a A.) Omnes autem hæ appellationes, interdum etiam intelliguntur de terra, quæ plane ex incultis primum aratur. Vervactum eo, quo diximus, intellectus posuit Columella 2, 4 & 10, it. 11, 2, itemque 2, 13, ubi duas operas postulat in vervacto, in restibili agro unam. Quod enim veteretur hic est in editione Commeliniana, de eo deinde videbimus. Porro Servius ad Georg. 1, 50, explicaturus Virgilii versum, At prius ignotum ferro quam scindimus æquor, id est, inquit, antequam faciamus VERVACTUM. Apud eundem Servium ad Georg. 1, 21 locus Fabii Pistoris laudatur, ubi primum locum inter numina rustica habet Vervactor, quem suo deinceps ordine sequuntur, Reparator, (quid si redarator? quin video a Vossio ita laudatum hunc locum in Etymologico, v. Vervactor; & Redarator jam placuisse Salmasio ad Solin. p. 509 b. F.) Imporcitor, Institor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator, Messor, Convector, Conditor, Promitor. Quod si igitur Vervactor Deus locum tuetur, quidni verbum antiquum & bonæ notæ, quamquam rusticæ, esse potuerit vervagere, a quo vervactor inclinetur, uti reliqua Deorum nomina, quæ laudavimus, a reparando (s. redarando.) imporcando (quod & ipsum fugitivum verbum, quasi lacinia nobis retraxere veteres glossæ) inferendo, occando, sarriendo, subruncando, metendo, convehendo, condendo, promendo, descendunt haud dubie.*

R U S T I C U M.

Quid? quod totidem literis in Mediceo codice quamquam divisim legit Politianus veru agendi. Adde, quod agere per se vix significat vertere vel arare; quod ver aestati non subjuncturus videtur fuisse Columella; quod pro vereve habent Jens. & Bon. non: ut nusquam consistere tutius liceat, quam in aperta Codicis Medicei lectione, vervagendi. Ceterum de etymologia hujus verbi, non audiendus mihi videtur Plinius, qui 18, 49, quod vere, inquit, semel aratum est, a temporis argumento vervactum vocatur. Columella hoc ipso capite s. 32 ad hunc ipsum locum, de quo disputamus, respiciens, quæ mense Januario (qui certe ad ver non pertinet) vervacta fecimus. Si licuit Varroni de L. L. 4, p. 32 veru a versando derivare, quidni & vervagere sit vertendo & versando terram, quæ quieverat vel semper vel aliquamdiu, agere & proscindere. Vertere enim in hoc argumento dici, notum est. Vertuntur cespites ita, ut radices cælum spectent cet. Unum superest, ut uno loco dicamus, quæ ad hoc verbum pertinent omnia. Scaliger ad Varr. L. c. s. 1, 44, 2, videtur ex toto Columellâ expunctam velle vervacti vocem, & veteretum ex MSS. substitui. Sed deseritur auctoritate editionum omnium & MStorum, de quibus nobis aliquid innotuit, nisi quod 2, 13, Mediceus unus, observante Politiano, veteretum habet, quam lectionem etiam solus Comelinus recepit, itemque 1, 3 & 2, 10. MS. Lipsiensis vervactum semper fere; semel 2, 10 veteratum, & mox veteretum. Aliis in locis omnibus vervactum omnes agnoscunt: præterquam quod observavi, Robertum Stephanum in fine editionis suæ monere ex vetusto codice legendum 2, 10 veteretum. Ceterum vervacti, præter loca jam laudata, mentio etiam fit Cat. 27. vervactum crudum, Col. 2, 4. mense Julio vervacta subigantur, Col. 2, 4. vervacta repetere, Pall. 4, 2.

Verecis ventriculus, Pall. 1, 35.

Vesicæ indignatio & ejus causæ & genera, Veg. 3, 15:

* pro marsupio, Varr. 3, 17. * in genibus, & suffusiones, Veg. 4, 14.

Vespæ ex equis, Varr. 3, 16. earum forma, *ibid.*

Vespere exoritur, Col. 11, 2. occidit, *ibid.* se celat, *ibid.* de ortu & occasu acronycho.

Vespertinis, vesperis, Varr. 3, 16.

Vestiariæ arcæ, Cat. 11. Sed

in Vestiariis incuriose tractare servos, vestibus, Col. 1, 8.

Vestiaria nominamus, non tam arcas, ac repositoria vestium, quam

L E X I C O N

ipsa vestimenta. dixit Seneca, Dominus debet servo vestiarium. Scævola jurisconsultus: Quæsitum est, an mortua matre conditio apposita defecisse videatur, & per hoc neque vestiaria, neque cibaria his debeantur. Respondi secundum ea, quæ præponerentur, deberi. Beroald.

Vestibulum evadit apes, Col. 9, 12. vestibula in gallinariis, Col. 8, 3. & columbariis, Col. 8, 8. *sunt parvula spatia ante ipsos nidos, quæ advoiantem avem excipiant, ne cum impetu in nidum delata ova frangat. Paulo aliter Col. 8, 4.*

Vestigio uno allevatur plaga, Col. 4, 25. *h. e. uno ductu ferri. Quod in fossore est gradus, hic est vestigium.*

Vestimenta familiæ, Cat. 59. forensia, Col. 12, 45. ne a tineis infestentur, Cat. 98.

Vestio. vestire oves pellibus, Col. 2, 22. vineis agrum, Col. 3, 4. pedamenta, Col. 4, 1 & 15. statumina propagibus, Col. 4, 22. vestit ulmum vitis, Col. 5, 6. vestierint se vites frondibus & uvis, Col. 4, 27.

Vestitissimum pecus oves, Col. 7, 3.

Vesvia rura, Col. 10, 133.

Vesuvii loca quod leviora, salubriora, Varr. 1, 6. colles, Col. 3, 2.

Veterani boves, Varr. 1, 20. veteranæ gallinæ, Col. 8, 5. vineæ, Col. 3, 21. 4, 22. 11, 2. vites, Col. 3, 15.

Veterensis Paridius, Col. 4, 3.

Vetereta reverentia *Victorii reliquimus* Col. 1, 3. 2, 10 & 13. *sed vid. Vervacta.*

Veterinarii *sc. medici*, Col. 6, 8. 7, 5. 11, 1. veterinaria medicina ad oves quoque pertinet, Col. 7, 3. Veterinarios *pro* veterinorum *leg.* Veg. 1, 39.

Veterinus. veterinæ pecudes, Varr. 1, 38.

Veterno pressum pecus, Col. 7, 10. consenescere, Col. 7, 5. *Torpore, segnitia, somno, ignavia. Vaternus proprie est ille morbus, quem lethargum Græci nominant, in quo marcor & inexpugnabilis pæne dormiendi necessitas: vulgo medici subetiam appellant. Inde vaternosus pro ignavo atque torpente, & somnulofo ponitur. Beroald.*

Vetulæ columbæ, Varr. 3, 7. vetulo vino, Col. 10, 428.

Verus ætas turturum minus idonea ad saginandum, quam novella, Col. 8, 9. ex vetere arbusto, Col. 12, 38. materia, Col. 7, 3. veteri rancore, Pall. 1, 20 *etiam MS. Syll. veteres Romani*, Col. 6, Præf.

Vetustatem vinum patitur, Col. 3, 2. in vetustatem re-

R U S T I C U M.

ponere, Col. 12, 11 & 44. fervare, Cat. 114. Col. 12, 28. vetustate corruptis apibus, Col. 9, 13.

Vetustescere, Col. 1, 6.

Vetustior pix melior, Col. 12, 20 & 23. ne vetustiora sint quam decem dierum ova, Col. 8, 5. vetustiores favi deteriores, Col. 9, 15. ex vetustissimis vineis, Col. 12, 38.

Via militaris, Col. 1, 5. sacra, Varr. 1, 2. 3, 16. *de hac laudat Schættgenius Minutolum antiquit. Rom. diff. 3, f. 3, p. 143, & Hier. Mercurial. V. L. 1, 4. add. Burman. ad Ovid. Art. 2, 266. Ab hac via sacra ceram sacram dictam arbitratur Rhodius ad Scrib. c. 82, p. 143.* Salaria via, Varr. 1, 14. 3, 1 & 2. viæ malitia, Pall. 1, 6.

Viatores, Col. 1, Præf.

Viatorium medicamentum & semper paratum, Veg. 1, 61. viatoria remedia, Veg. 3, 65. *Margo Sambuci juvatoria. Recte, ut videtur. neque enim facile in promptu esse possunt, quæ ibi præcipiuntur.*

Vic. N. X, Cat. 15. *victoriati numi* X. vasarium vict. II, Cat. 145.

Vicarius meæ diligentiae succedit, Col. 11, 1.

Vicenaria fistula, Pall. 9, 12.

Vicia unde dicta, Varr. 1, 31. ubi ferenda, Cat. 35. Col. 2, 11. Pall. 2, 6. fatio prima, Pall. 10, 8. pabularis viciæ natura, Col. 2, 14. Pall. 1, 6. fativa, Col. 7, 3.

Viciarium cribrum, Col. 8, 5.

Vicies & semel ducentos, Col. 5, 3.

Vicinitatis cura quæ nobis esse debeat, Cat. 4. Col. 1, 3. vicinitas domini suspecta, *metuitur dominus in proximo agens*, Pall. 1, 36. vicinitatis prædia, Varr. 1, 18.

Vicinus. vicini anniversarii, Varr. 1, 16. ex vicino Africæ Gaditanum municipium, Col. 7, 2.

Vicis. in vicem viviradicis conferitur malleolus, Col. 3, 14. in vicem novellam sobolem substituat, Col. 5, 6. eorum in vicem reponenda, Col. 4, 26. ad ejus vicem, Pall. 3, 28. ad vicem solis, Pall. 4, 10. vicem stramenti obtinet fœnum, Col. 2, 19. vice defruti, Col. 12, 19. temonis vice trahitur, Col. 6, 2. * vice annua, *singulis annis*, Col. 3, 21. vicibus andorum requietum, & alternis agitatum arvum, Col. 2, 9. vice alterna annorum, Col. 3, 2. cacuminum, Col. 4, 17. mutua, Col. 4, 16. vice pari, Col. 4, 22. vicibus inter se mixtæ qualitates, Col. 2, 2. * omnes vicis ministeriorum, Col. 3, 10. * prima vice agros

Script. R. R. Vol. IV.

F f

LEXICON

proscindemus, Pall. 10, 7. tertia vice arabitur, Pall. 10, 1. tribus vicibus per annum foetus edunt, Pall. 1, 28. tribus per diem vicibus, Pall. 1, 30.

Vicissitudinem cepis reddunt nuces, Pall. 2, 15.

Victum tolerare, Col. 10, Præf.

Videt fructus dolium ac modium, Varr. 1, 37. vos videritis, qui Aristotelem legitis, Varr. 2, 5. videndum hæc quatuor, Varr. 1, 6.

Viduata corpore materia, Col. 10, Præf. pristino alimento vitis, Col. Arb. 1.

Viduertatem prohibeatis, Cat. 141. *Antique, pro viduitatem. Non satis certum huic voci præsidium petitur ex Plauti Rud. 3, 3, 2. Est enim ibi viduertas modo ex conjectura Donæ. Libri omnes viduitas.*

Viduo. viduantur duo statumina, Col. 4, 2.

Viduus pecudibus ager, Col. 2, 15. mortalibus orbis, Col. 10, 65. viduum arboribus solum, Col. 2, 2. ramum maritare, Col. 5, 6. vidua fructibus membra, Col. 3, 10. statumina, Col. 4, 22. spinis novalia, Col. 7, 3. viduæ pecudibus pabulationes, Col. 9, 4.

Vieo. vimina unde viendo quid facias, Varr. 1, 23.

Vieta poma, Varr. 1, 59. ficus, Col. 12, 15. *Cic. de Senect. 2: Necessè fuit aliquid esse extremum, & tanquam in arborum baccis terræque frugibus maturitate tempestiva quasi victum & caducum.*

Vigena & quina jugera, Col. 4, 30.

Vigent pretia, Col. 8, 17. vigentis sensus adolescentulus, Col. 11, 1.

Vigilaces in custodia canes, Col. 7, 12. galli, Col. 8, 2.

Vigintivir s. XX vir ad agros dividendos, Varr. 1, 2.

Viginti una pars, Col. 5, 3.

Vigor expectectus, Col. 1, Præf. cum vigore & alacritate, Col. 11, 1.

Vilicus *pro villico in veteribus libris, v. g. Cat. 2. Victor. ad Cic. fam. 16, 21.*

Vilis gustus, Col. 3, 2.

Vilissime constat, Col. 9, 1.

Vilitatem proventus facit, Col. 6, 3.

Villa quæ dicatur, Varr. 3, 2. ut ædificata & instructa esse debeat, Cat. 3. Col. 1, 5. 12. 2. ubi ponenda, Varr. 1, 12. Col. 1, 4 & 5. quem modum habere debeat, Varr. 2, 11. ædificanda si locetur, Cat. 14. ut ædificanda & dis-

R U S T I C U M:

ponenda, Col. 1, 4 & 6, Varr. 1, 13. in villa & circum
eam ali pascive quæ possint, Varr. 3, 3. circa villam esse
quæ debeant, Col. 1, 6. villa a quibus rebus olim lauda-
retur, Varr. 1, 13. perpolita, Varr. 3, 2. rusticæ villæ olim
majoris erant, quam urbanæ, Varr. 1, 13. ut ædificanda
urbana, Cat. 4. * publica Romæ, Varr. 3, 2. *locus classicus.*

Villaticus canis, Col. 1, 12. villatici greges, Varr. 2, 9.
villaticum pecus, Varr. 3, 2. mel, Col. 9, 4. pastio, Varr.
2, Præf. ii. 3, 1 & 2. de villaticis pastionibus Varr. 1, 1.
Col. 8, 1. villaticæ gallinæ, Varr. 3, 9. Col. 8, 2.

Villicus qui & unde dictus, Varr. 1, 2. *unde exstiterit,*
Col. 12, Præf. qualis esse debeat, Col. 8, 1. 11, 1. 12, 1.
ejus officia, Cat. 5 & 142. cella, Varr. 1, 13. Col. 1, 6.
quid potissimum in ejus magisterio, Col. 11, 1. in officio
ut contineatur, Col. 1, 2. perfectus ut fiat, Col. 11, 1.
villicus Columellæ liber XI ab ipso vocatur, Col. 12, 18.
Hic enim totus fere villicum informat.

Villicæ officia, Cat. 143. Col. 12, 1. *vel potius toto libro.*

Villicationis officium, Col. 11, 1.

Vimen, *salix*, Col. 4, 30. vimine textum sirpiculum,
Col. 10, 304. viminum fatio, Varr. 1, 23. quia ferenda,
Col. 4, 30. *saligna*, Pall. 1, 38.

Viminales salices, Col. 4, 30.

Vimineos qualos, Col. 8, 3. 12, 48.

Vinaceus, *a, um.* videtur sua natura adjectivum nomen fuisse.
Ac vinaceos puro dixisse primum, deinde intellexisse folli-
culos acinorum uvæ expressos quidem, & suo sibi succo priva-
tos, comprehensis tamen etiam granis. Totum hoc Græci vocant
στέρμυλα, quo non in uvis tantum, sed in olea etiam utun-
tur. Eodem intellectu dicuntur vinacæ, int. baccæ. Denique
vinaceum (granum) γίγαρτον, sed ita, ut quemadmodum
Græce hæc ipsa γίγαρτα, (e. g. Geop. 6, 13.) ita Latinorum
vinacea pro στέρμυλοις nonnunquam sumantur. Hæc jam exem-
plis nostrorum firmabuntur. Habet igitur

Vinaceos recentes Cat. 25. illutos Cat. 147. calcare, Col.
12, 39. dolia, quo vinaceos condant, Cat. 10. ollæ in vi-
naceis conduntur, Cat. 7.

Vinacæ hemina, Col. Arb. 4. vinaceam stercore mix-
tam, Pall. 3, 9. vinacæ condensantur, Col. 12, 43. ci-
bus agnorum, Varr. 2, 2. *sed* vinacæ cibo sterilesunt gal-
linæ, Pall. 1, 27. *sed add.* Col. 8, 4 & 5.

Vinacea quæ acinis celantur, Col. 11, 2. Pall. 10, 11.

L E X I C O N

uvæ passæ detractis vinaceis, Col. 12, 75. sine vicaceis uvæ quomodo creentur, Col. Arb. 9. *Credo etiam ap. Cic. de Sen. 15 legendum ex acini vinaceo; non acino vinaceo. Respondet enim fici grano. Sed hoc jam viderunt viri doctissimi.* * vinacea conspissata, Col. 12, 43. eluta & siccata, quæ de lora eximuntur, bobus dantur, Col. 6, 3.

Vinalia rustica, Varr. 1, 1.

Vinari lacus, Col. 12, 18. cellæ, Col. 1, 6. vasa, Cat. 19.

Vincire fœnum, Col. 2, 22. manipulos, Col. 2, 19. dolia plumbo, Cat. 39. vinciri virgas, Cat. 2. vinctura papavera somnos profugos, Col. 10, 104.

Vinco. victi sumus opere, Col. 11, 2.

Vinctus, quod cestum vocabant antiqui, Varr. 1, 8.

Vinculis quibus & quomodo religandæ vites, Col. 4, 13. vinculi genus ad infitionem diversum, Col. 4, 29. ex rubo, Col. 4, 31. ut vinculum exstet, Col. 12, 32. * vinclis in terram defigere vites, *h. e. furcillis*, Cat. 41.

Vindemiæ quæ opus sunt, uti parentur, Cat. 23. Col. 12, 18. Pall. 10, 11. matura esse unde cognoscatur, Col. 11, 2. Pall. 10, 11. quando & quomodo faciendæ, Varr. 1, 54. Col. 11, 2. vindemia facta quæ faciendæ, Cat. 26. * dolia ubi V vindemiæ esse possunt, Cat. 11. vindemias condimus, Col. 1, Præf. Varr. 2, Præf. vindemiam videt cella, Varr. 3, 2. *ita* messis & fœnificia, *ibid.* vindemiis Liberi exuberare, Col. 1, 1. * vindemia mellis, Col. 9, 15.

Vindemiatorum aleam subire, Col. 3, 21. * vindemiator, *fidus τρυγητής*, Col. 11, 2.

Vindemiatoria vasa, Varr. 3, 2.

Vindemio vinum, Col. 12, 33.

Vindicant rustici cibariorum partem, *h. e. servant, compendii faciunt*, Col. 12, 14. vindicandum a sole sterquilium, Varr. 1, 13.

Vinæ utiles an sint, Varr. 1, 8. Col. 3, 3. quo agro serendæ, Cat. 6. Varr. 1, 25. quale solum postulent, Col. 3, 1 & 12. Arb. 3. Pall. 1, 5. quale solum & cœlum, Pall. 2, 13. quam cœli regionem spectare, Col. 3, 12. quibus rebus instructæ esse debeant, Cat. 11. Varr. 1, 18. *huc pertinet* vinearum dos, Col. 3, 3. earum species multæ, Varr. 1, 8. tria genera, Col. Arb. 4. sunt vel laxius vel angustius confitæ, *ibid.* novellæ ut frequentandæ, Col. 4, 15. quos operarios requirant, Col. 1, 9. ut constitui & institui debeant, Col. 3, 4. Arb. 1. in hortulos ut dividen-

R U S T I C U M.

dæ, Col. 4, 18. tabulæ sunt, Pall. 2, 11. in constitutis quæ servanda, quæ vitanda, Col. 4, 24 — 27. ut curari debeant, Cat. 33. *add.* Col. 4, 3. cito ut crescant, Cat. 43. putandæ, Col. 4, 21. Pall. 3, 12. putari, inseri, pangi ut possint, Pall. 4, 1. pedari, Col. 4, 12. adminiculari & jugari, Col. 4, 26. fodiendæ in æstu quibus horis, Col. 11, 2. occari quando soleant, Pall. 9, 1. ut pampinari & quot fossuris excoli, Col. 4, 28. 11, 2. repastinatae, Col. 3, 18. pulverari ut soleant, Pall. 4, 7. vinea inferior ut recreetur, Pall. 9, 2. veterana ut restituatur, Col. 4, 22. Pall. 4, 7. uti transferatur, Cat. 49. ut rescanda & propaganda, Col. 4, 2. Arb. 6 & 7. vineæ conseminales, Col. 12, 45. provinciales ut fiant & ut colantur, Col. 5, 4. Pall. 3, 11. * vinea *pro vite*, Col. 4, 10, 22 & 26.

Vinealis terra, Col. 3, 12.

Vinearii coles, Col. 5, 6.

Vineaticos cultus, Col. 4, 33. vineaticæ falculæ, Cat. 11. vineaticus fructus, Col. 7, 3. semina, Col. 4, 1.

Vineta varii generis, Col. 3, 20. scrobibus ut ponantur, Col. 3, 13. novella, Col. 4, 5.

in Vineta factum accipi, Varr. 2, 4.

Vinitor qualis esse debeat, Col. 3, 3.

Vinitoria falx, Col. 4, 25.

Vinum quod quoque loco gaudeat, Cat. 6. *ubi pro vite poni videtur; & in universum hic observandum*, vinum, vitem, uvas, vineam, *cognata vocabula synonymas interdum usurpari, ita* vinum Amineum, & alia deinde, *vid.* Cat. 6. Varr. 1, 25. Col. 6, 5. pendens qua lege veneat, Cat. 149. in do-
liis, Cat. 148. *ubi etiam* de degustando: de admeti-
endo *autem* Cat. 154. vino inferio macte esto, Cat. 132. vini optima nota, Col. 12, 19. natura colore discreta, Pall. 11, 14. duraturum sit necne, quomodo experiaris, Cat. 108. ut curari debeat, Col. 12, 30. quibus condituris adjuvetur ad firmitatem, Col. 12, 19 & 28. ut promendum, Varr. 1, 65. * *Ad curationem & medicinam quasi vini ista*: candidum s. album e fusco, & limpidum e faculento ut fiat, Pall. 11, 14. velut vetus e novello, Pall. 11, 14. piscaturam ne referat, Pall. 11, 14. acefcens ut curetur, Col. 12, 26. asperum ut lene ac suave fiat, Cat. 109. austerum ut optimum fiat, Pall. 11, 14. dulce ut fiat, Col. 12, 27. suave e duro, Pall. 11, 14. forte e molli, Pall. 11, 14. odoratum, Cat. 113. Pall. 11, 14. odore malo ut liberetur, Cat. 110. * &c.

L E X I C O N

*nera vini a patriis, (vid. Vitis) colore &c. Amineum & Apicium, Cat. 6. Varr. 1, 25. atrum, Cat. 156 & 157. candidum, Veg. 3, 43. Eugeneum geminum, Cat. 6. Varr. 1, 25. Falernum, Varr. 1, 2. Helveolum minusculum, Lucanum & Murgentinum, Cat. 6. Varr. 1, 25. Tenetanum, Veg. 4, 10. * Alia differentia vini a rebus externis: anniculum, vetus, Varr. 1, 65. cibarium, sed sincerum, Veg. 3, 52. familiae, Cat. 57 & 104. praeliganeum operariis, Cat. 23. tale enim videtur faecatum, de quo classe proxima. praefaminum vinum concinnavit Car. Stephanus, nescio quam bene ex Cat. 141. * Conditurae diversae notae. Abrotonites & absinthites, Col. 12, 35. Coum, Cat. 105 & 112. Cydonites f. Cydonite, Pall. 11, 20. faecatum, Cat. 153. Glichonites, Col. 12, 35. Graecum, Cat. 24 & 105. Graeco simile, Col. 12, 35. idem est marina f. salsa conditum, Pall. 11, 14. Hysopites & Marathrites, Col. 12, 35. Marrubii, Col. 12, 32. Murteum, Cat. 125. idem Myrtites vel Myrtite, Col. 12, 38. Pall. 7, 11. scillite f. scillites, Col. 12, 33. Pall. 8, 6. stypticum fere convenit cum myrtite, Pall. 2, 17 & 11, 14. Thymites, Col. 12, 35. violaceum, Pall. 5, 6. * Medicamentosa alia: ut alvum bonam faciat, Cat. 114. ad lotium, Cat. 122. ischiacis utile, Cat. 123. pestilentiae & stomacho conducens, Pall. 11, 14. * Succus aliorum pomorum etiam vinum vocatur. e pomis, Pall. 11, 16. e malis, Pall. 3, 25. e malis granatis, Pall. 4, 10. de piris, Pall. 3, 25. e sorbis & piris, Pall. 2, 15.*

Viola, Col. 10, 102. ejus satio & cultura, Col. Arb. 30. Pall. 3, 21. agrestes apibus gratæ, Pall. 1, 37. luteolæ & Sarranæ, Col. 9, 4.

Violaceum oleum, vinum, Pall. 5, 6.

Violaria in fundo facere non est utile, Varr. 1, 35.

Violatum conditum, Pall. 3, 32.

Violenter invadit appropinquantem canis, Col. 7, 12.

Violentia hiemis assidua, Col. 1, 1.

Viperæ morfui remed. Col. 6, 17. Veg. 3, 79.

Viri munia, Col. 12, Præf.

Virantum, Veg. 1, 26. N. L.

Virentia, Col. 1, 5. 3, 8.

Vires oleæ in radices abibunt, Cat. 61.

Virescere in uvis an signum maturitatis, Col. 11, 2.

Virgæ cum baccis ut servantur, Cat. 101. in sua virgæ hærentia mala, Varr. 1, 59.

R U S T I C U M.

Virgea sepes, Col. 11, 3. area eod. fere intellectu, Col. 7, 3. crates, Col. 1, 6.

Virgines promæ, Col. 12, 4. Illyricæ succumbunt, quibus volunt, Varr. 2, 10. * virgo equa, Pall. 1, 35.

Virgulas dabis cauterere, Veg. 3, 41. lineas vocat Veg. 1, 28.

Virgulta, *de vitibus*, Col. 4, 23.

Viride edere, Cat. 54. pabulum, Col. 7, 9. virides rosæ, Pall. 6, 17. i. e. succi plenæ & recentes. *Exempla vide apud Barthium Adv. 24, 15 & 28, 4. Sic etiam Græci utuntur verbo χλωρός, quo de Bodæus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 2, 8. Schætzg. viridis ramus abscindendus, Pall. 1, 6. i. e. qui multum quidem succum habet, sed non semper fructus. Idem. viridia aquæ familiaria, Col. 8, 15. * viridis ætas, Col. 1, Præf.*

Virilitate omni adempta, Col. 6, 26. virilitatis robore subducto, Pall. 6, 7.

de Virore aliquid superest hordeo, Pall. 7, 12.

Virofi ne fiant loci mulieris, Cat. 157.

Virus noxium humoris, Pall. 2, 15. & caries vetustatis, Col. 3, 11. inest terræ post sementim hordei, Col. 2, 9. ciceris & lini, Col. 2, 14.

Vis major cœli, Col. 1, 7. *vid. Plin. 18, 69.*

Viscatæ virgæ, Varr. 3, 7.

Viscum infitioni adhibitum, Pall. 3, 17. in remediis, Veg. 3, 2 b. visci Ital. unc. 3, Veg. 4, 14. visci folia, Col. 6, 5. visco se oblinunt accipitres, Varr. 3, 7.

Visula vitis, Col. 3, 2.

Vitæ duæ, rustica & urbana, Varr. 3, 1. rustica antiquior, *ibid.* vitam longioris ævi fortitus est cervus, Col. 9, 1.

Vitalibus vitiatis, Veg. 3, 25.

Viteus coliculus, capreolus, Varr. 1, 31.

Vitex. de vitice muscus, Veg. 2, 47. *eadem arbuscula, quæ Agnus castus Dodonæo.*

Vitiarium, Cat. 40 & 47. Varr. 1, 31. Col. 3, 4 & 5. vititaria facienda, Col. 11, 2. Arb. 1. vitium seminarium vocat Col. Arb. 1.

Viticula debilis roboranda, Pall. 3, 12. viticulæ uni superjecta pellis, Pall. 1, 35. pullulanti quot relinquuntur materiæ, Pall. 6, 2. * viticula cucumeris, Pall. 4, 9.

Vitifera arborum rami ut formentur, Pall. 3, 13.

L E X I C O N

Vitiginei furculi, Cat. 41. vitigineis foliis contegunt, Col. 12, 16.

Vitiles alvi, Varr. 3, 16. vitilia cola, Cat. 11. Vitile dicitur, quidquid viendo factum est. Nam & funes, & corolla, & alia, quaecunque plexili opere fiunt, vieri dicuntur. Vitiles alvi apud Varroni, qui ex viminibus facti. Perperam Victorius vitile exponit lentum, & quod facile flectitur. Immo vitile est τὸ πλεκτὸν, quod ex vimine & viendo factum est. Sic apertile, τὸ ἀνοικτὸν, & similia. Plin. lib. 22, c. 4, de foliis palmae: Nunc ad funes, vitiliumque nexus, & capitum leviam umbracula funduntur, πρὸς τὰ τῶν πλεκτῶν ἄμματα. Hac Salmasius ad Solin. c. 22, p. 174. Schottg.

Vitio. vitiat ova gallus crebriore initu, Col. 8, 11. vitiat in opere instrumentum, Col. 12, 1. ne vitientur boves aliqua offensa, Pall. 4, 12.

Vitiosum pecus, Varr. 2, 1.

Vitis. De cultu ejus tribus libris, nempe III, IV & V, cum praecipiat Columella, nemo exspectat, credo, ut omnia loca huc referamus. Multa enim, quae ad rem ipsam pertinent, praecepta sunt in Vineae. Persequamur tamen ordine, quantum licet, quae praeter ceteris notanda videntur, tum ex Columella, tum ex ceteris. Sulcos & propagines quales desideret, Cat. 43. quomodo ferantur, Cat. 28. quot modis ponantur in provinciis & in Italia, Col. 3, 14. ponuntur pastinato solo melius, quam novali, Col. 3, 15. poni, putari, propagari, reparari quando deb. Pall. 11, 4. ablaqueari, Col. 4, 8. Pall. 2, 1 & 11, 5. fodi, Col. Arb. 12. pastinari, Col. 3, 13. putari, Cat. 32. Col. 4, 9 & 10. it. 23 & 24. Arb. 10. Pall. 1, 6. 3, 15. pampinari, Col. Arb. 11. Col. 4, 17. it. 27 integr. & 28 it. 29. pedari, Col. 4, 12. sc. palari, Pall. 3, 20. alligari, Col. 4, 13 & 20. Pall. 4, 7. jugari, Col. 4, 17. pulverari, Pall. 8, 1. propagari, Cat. 133. Pall. 3, 16. 11, 16. ex arbusto transferri, Pall. 3, 10. inferi, Cat. 41. Col. 4, 29. Arb. 8. Pall. Inf. 45. femina quae optima, Col. 3, 10. Arb. 3. qualis malleolus legendus, Col. 3, 6. caput, vid. h. v. Vitis arbutiva, Col. 5, 6. Arb. 16. vitis capitata & brachiata, Col. 5, 9. jugo superposita, aut arundinum statuminibus per orbem connexa, Col. 5, 5. sine adminiculis consistens, Col. 5, 5. prostrata, ibid. * vitis quae ferax, Col. 3, 6 & 7. Arb. 2. Pall. 11, 3. prodigialiter feraces vites, Col. 3, 3. biferæ, Varr. 1, 7. tricenariae, Varr. 1, 2. vitis unius intra biennii tempus progenies duo iuge-

R U S T I C U M.

ra, Col. 3, 9. oleri inimica, Varr. 1, 16. steriles ut curentur, Pall. 12, 10. Col. Arb. 8. lacrimarum nimietate tabescentes, Pall. 3, 30. quarum fructus humore putrescit, Pall. 10, 18. macræ, Cat. 37. ægræ, Pall. 4, 7. læsæ, *ibid.* ne a bestiolis infestentur vites, Pall. 1, 35. ne sine fruge luxurient, Pall. 12, 9. radices ne implicentur, Col. 3, 15. ut fructum ad maturitatem perducant, Col. Arb. 8. ut boryones & albos & nigros ferant, Pall. 3, 33. cinis vitis vini colorem mutat, Pall. 11, 14. * vitis vel ad escam deponitur, vel ad effusionem, Col. 3, 2. quæ ad escam utiles, Col. 3, 2. *De reliquis generibus, speciebus, nominibus, ante omnia admonitio tenenda ipsius Columellæ, qua longum catalogum claudit 3, 2. Hic nomina vitium, uvarum, vinarum, elementari ordine proponemus: loca auctorum nostrorum sub suis cujusque literis indicantur. Alba huc non pertinet, vid. mox separatim.* Albuelis. Allobrogica. Amethystos. Aminæa. Apiana. Apicia. Arcella. Arcellaca vel Arcelaca. Argitis. Avara. Basilica. Biturica. Bumamma f. Bumastus. Ceraunia. Coccolubis. Cydonitæ. Dactyli. Duracinæ. Elvenacæ f. Helven. Emarci. Eugeniæ. Fæcinia. Fereolæ an Ferreolæ? Fregellanæ nigra. Gemellæ f. Geminæ. Germanæ. Græculæ. Helvenacæ. Helveolæ f. Helvolæ. Hirtiola f. Irtiola. Hispanica. Inerticula. Lanata. Libyca. Longa. Merica. Miscellæ. Murgentinæ. Nomentanæ. Numisianæ. Oleagineæ. Pompejanæ. Præcox. Pretiæ. Psithiæ. Purpureæ. Rhætica. Rhodiæ. Rubellianæ. Scantianæ. Scirpula. Sircitula. Sophortia. Spionia. Sticulæ. Thasiæ. Theriaca. Tripedaneæ. Variæ f. Helvolæ. Vennuculæ an Vermiculæ? Unciariæ. * Uniusne, an diversorum generum ponendæ? Col. 3, 20. Pall. 3, 9. quæ, quibus locis gaudeant? Cat. 6. Col. 3, 1. Pall. 3, 9. quæ imprimis conferendæ, Col. 3, 2. per species digerendæ in suos, sibi hortos, Col. 3, 20 & 21. * vitis vel flagellum est, vel palma, Varr. 1, 31. pro palmite etiam Cat. 41. Quin * vitis alba, propter qualemcunque similitudinem est Bryonia alba, de qua Col. 10, 347. ii. 12, 7. & Pall. 1, 35. Gr. ἀμπέλος λευκή, Gall. Couleurée, nostris Stichwurz. Multa de hac Plin. 23, 16. & ibi Harduinus. * vitis & viticula, de ramis cucumeris, Pall. 4, 9 & 10. de arundinis flagello posuisse videri potest Cat. 47. Sed mihi non liquet.

Vitiscat lestio expuncta ex Col. Arb. 7. jam legitur radices vitis citet.

Vitium tritici filigo, Col. 2, 9. i. e. secundum quoddam,

L E X I C O N

inferiusque genus, ex priori ortum, ut vitlum vini acetum
Plin. 23, 27. cf. Col. 2, 6 pr.

Vitreus, *a, um.* vasa vitilia vel vitrea, Col. 12, 4. fidelia vitrea, Col. 12, 56. * in vitreo componere napa, Col. 12, 34. *ubi substantive poni videtur.*

Vitulus & vitula, Varr. 2, 5. vituli quando nasci, quomodo ali soleant, Pall. 5, 7. castrari, Col. 6, 26. Pall. 6, 7. 7, 6. * Vitulus cognomen Pomponiorum, Varr. 2, 1 & 11. * vituli marini adeps, Col. 6, 32. pellis, Pall. 1, 35.

Viva terra, Pall. 3, 32. *interpretor ex loco herbido vel frugifero sumtam.*

Vivacitas silicis absumitur, Col. 2, 2. vivacitatem suam prorogare in X annos, Col. 11, 3.

Vivaria silvestrium pecudum, *λαγοτροφεία*, Col. 8, 1. ferarum, Col. 9, 1. vivarium frequens piscibus, Col. 8, 16. vivaria ab mari delata, Col. 8, 16.

Vivax herba, Col. 10, 88. vivacior est cunila, quam ut, Col. 11, 3. vivacissima arundo, Col. 4, 32.

Viverra ne perrepat, Col. 8, 15.

Vivido halitu caloris animatae apes, Col. 9, 13.

Viviradix praestat malleolo, Col. 3, 14. ut ematur, Col. 3, 3 & 4. deponatur, Col. 3, 15. educetur, Col. 4, 6. de pastinato eximatur, Col. 3, 3. transferatur, Col. 4, 16. in provincialibus vineis ut tractetur, Col. 5, 5. * in rosa ferenda adhibetur, Varr. 1, 35.

Vivo. vivere prisca quibus rebus soliti fuerint, Varr. 2, 1. si utraque vixerint, *h. e. comprehenderit, convalescerint, davon kommen*, Col. Arb. 16.

Ulcus tetrum, Cat. 157. ulcera facta, Col. 6, 8. ulceribus remedium, Cat. 157. Col. 6, 13.

Uliginosus ab aquoso quid differat, Varr. 1, 6. fit locus, cum delapsus aquae non habet, *ibid.*

Uligo. uligine redundat regio, Col. 1, 6. uliginem dulcem desiderat, Col. 11, 3. * morbus pedum, *qui & dulcedo*, Veg. 2, 52.

Ulmei folii callum, Pall. 4, 10.

Ulmi ut ferantur, Cat. 28. ulmorum genera, satio, cultura, Col. 5, 6. generosissima Atinia, Col. Arb. 16. ulmus apium ventrem solvit, Col. 9, 13. ulmi utiles in finibus, Varr. 1, 15. catenis, Pall. 12, 15. semen ulmi famera, Col. 9, 13.

Ulpicum, Allium Punicum *ἀφροσκόροdon*, Col. 11, 3. Baticum, Veg. 1, 18. ulpici caput, Cat. 71. satio & cul-

R U S T I C U M.

tura, Col. 11, 3. Pall. 12, 6. Ulpica late olentia, Col. 10, 113.

Ultero citroque, Cat. 33.

Ulva palustri figuratæ spartæ, Pall. 12, 7.

Umbilicus perfici, Pall. 12, 7.

Umbra villæ publicæ utamur, Varr. 3, 2. umbras contempescere, Col. 4, 27. piscis, Col. 8, 16. Gr. *σνίαυα*. *Laudat Ovid. Halieut. 111. Anson. Mosella 90. ubi Freherus docet, ombrina Italici dici, Gallis Maigre.*

Umbraculis objectis defendatur arbor, Pall. 12, 7.

Umbratilis mora, Col. 1, 2.

Umbriæ boves, Col. 6, 1. metendi ratio, Varr. 1, 50.

Umbriferæ rupes, Varr. 2, 2.

Umbro. umbrant virgæ, Col. 5, 7. umbrantes platanos, Pall. Inf. 145. umbrantibus arbutis tecta, Pall. 9, 8.

Ummidius, *vid.* Immidius.

Uncia jugeri, Col. 5, 1 & 2.

Unciariæ vites, Col. 3, 2. *a pondere acinorum dictæ Plin. 14, 3. Schætzg.*

Uncinis æreis tolluntur vermes e fico, Pall. 4, 10.

Unctioni quotidianæ oleum secundarium, Col. 12, 52.

Unctum (*edit.* uncta) pingue, Veg. 3, 71.

Uncus, *a, um.* unca vitis, Col. 4, 13. *curva.* unco digito educere, Col. 7, 11.

Uncus (*int.* clavus) infixus solo, Col. 3, 18. unci ferrei, Cat. 10 & 13.

Unda supernatantis olei, Pall. 2, 19. undis duabus aut tribus fervere patieris, *aussieden 2 oder 3 mahl*, Pall. 12, 22.

Unde, *a quo*, Varr. 1, 40 & 41.

Undevigesimo die, Col. 8, 5.

Undo. undare coepit aqua calefacta, Pall. 3, 25.

Unguen indere, Cat. 79 & 80. unguine ceti linitur, Col. 6, 32.

Ungo, *vel* unguo. unguito lectum fel bubulum, *pro felle bubulo, Saserna apud* Varr. 1, 2. unguere corpus, Varr. 1, 2.

Unguis. ad unguem quadrare, Col. 11, 2. dolare, *ibid.* *'Ad perfectam absolutionem: translatio a marmorariis, qui juncturas marmorum tum demum perfectas ducunt, si unguis superductus non offendatur, unde jam quæcunque perfectissima esse volumus significare, ad unguem facta esse dicimus. Horat. Ad unguem factus homo. Beroald. * unguis duo bovis in ungula una, Varr. 2, 5. Col. 6, 12. add. Veg. 1, 56. * unguis*

L E X I C O N

ferrei, Col. 12, 18. * custodum in vite, Col. 4, 24. Pall. 3, 12. *duræ illæ & siccæ partes ultra gemmam ultimam superiori anno relictæ, (neque enim consultum est sarmentum incidere, Col. 4, 21) postquam germinavit gemma refecundæ vid.* Ungula. * ungues marini, Veg. 1, 20. 4, 12. *vid. Plin. 9, 33 pr. & ibi Harduin.*

Ungulæ læsæ remedia, Col. 6, 15. restituendæ ratio, Veg. 2, 56 & 57. de perna, Cat. 158. * ungulis similis resectio palmitis, Col. 4, 24. *vid. Unguis.*

Unicolores pecudes, Varr. 2, 4.

Unio cepa simplex, Col. 12, 10. *vid. Salm. ad Solin. p. 822.*

Unitas coloris apparet, Col. 7, 3. dum unitas fiat, Col. 12, 22. unitatem faciunt, Col. 11, 3. 12, 24.

Univerfitas operis inchoati, Col. 9, 2. rusticationis, Col. 1, Præf. tergoris, Col. 7, 3.

Universi genitor, Col. 3, 10.

Unus ex multis, *exceptiva & cum prærogativa*, Col. 11, 1. unæ fibulæ locum facito, Cat. 19. uno *dativ.* Varr. 1, 18. unæ quadrigæ, Varr. 2, 1. unas molas, Cat. 13. * unum & vigesimum diem, Col. 8, 5. Arb. 26. * unus & imus *confund. ubi vid.*

Vocabula sua mutare, *h. e. nomina*, Col. 3, 2.

Vocale instrumentum, Varr. 1, 17.

Vociferant galli, Varr. 3, 9. vociferatus est anser, Col. 8, 13.

Vocificantes, Varr. 3, 16.

Volatile pecus, Col. 8, 4.

Volatura coturnicum, Varr. 3, 5. a volatura capiuntur turtures, Col. 8, 9. * pro ipsis turdis, Col. 8, 10.

Volema pira, Cat. 7. Col. 5, 10. 12, 10. *volam implentia interpretatur etiam Rhod. ad Scribon. c. 104, p. 174.*

Volo. velit dignari, *pro dignetur*, Col. 11, 1. *ubi laudabat Schættg. Reinesium & Burmannum ad Petron. c. 70.* volunt volucres purum locum, Varr. 3, 6. volens propitius, Cat. 134 & 139. volentibus Divis, Cat. 141.

Volvæ intimæ, *χόπις*, Varr. 2, 1. *Ita volvam pomorum apud Scribon. comp. 104, p. 174 Rhod. Hadrian. Junius interpretatur pomi medium, in quo velut locula semina latent. Urfinus malebat valvolæ.*

Volucra ne vites lædat, Col. Arb. 15. *cf. Col. 10, 333, ubi volucres infestæ Baccho. Ex lectione Pliniana communius, lego volvox. Plinii verba ad hanc rem pertinens subscri-*

R U S T I C U M.

*psi, quæ sunt hæc: Alii volvocem appellant animal præro-
dens pubescentes uvas: quod ne accidat, falces cum sint
exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut
sanguine hircino liniri volunt post putationem easdem. Idem
Plinius, & ante Plinium M. Cato convolvolum nominarunt
bestiolam damnificam, atque vineas infestantem, qui fortassis a
convolvendo nomen accepit, eo quod se convolvat atque intor-
queat circa pampinos. Eundem opinor esse involvolum, de quo
scitum est Plautinum illud in Cistellaria: Imitatur nequam be-
stiam & damnificam involvolum, quæ in pampini folio in-
torta implicat: itidem hæc exorditur sibi intortam oratio-
nem. Qui vult, ne convolvulus in vinea nascatur, medicamen-
tum faciat ex amurca decocta ad crassitudinem mellis cum bitu-
minis tertiariorum & sulphuris quartario: hoc vites sub caput & sub
brachia perungat, ita convolvulus non fiet in vinea. Beroald.
Sed vulgatum tuetur Pius annot. post. c. 170.*

Volucres duum generum, Varr. 3, 5.

L. Volumnius Senator, Varr. 2, 4.

Voluptas delectationem quærit, Varr. 1, 4.

L. Volusius, Col. 1, 7.

Volutionis utilitas, Veg. 1, 56.

Voluto. volutare Caricas in massas, Pall. 1, 30. per ter-
ram volutari debent vasa, Col. 12, 48. * volutantur in pul-
vere gallinæ, Varr. 3, 9. volutant se pulli, Varr. 3, 9. vo-
lutari lacu gaudet sus, Col. 7, 10. volutare intransitive,
Veg. 1, 47.

Vomer si læserit ungulam, Col. 6, 15. Veg. 3, 4. vomere
levi summam terræ partem sauciare, Col. 2, 2.

Vomis inutilis, Cat. 135. MSS. vomeris, quæ fortasse le-
tio repudiari non debet. Grammatici enim testantur, vetustissi-
mos multa hujuscemodi protulisse, ut supellectilis nominandi
casu; & non tantum supellex aicerent. Victor.

Vomicæ intus natæ, Veg. 3, 53.

Vomo. quæcunque vomit latrina, Col. 10, 85. vomere
uliginem, Col. 2, 9.

Vorsare rudibus, Cat. 80.

Vortere locum-bipalio, & vorsum, Cat. 46.

Vortumnus, Col. 10, 308.

Votum pro bubus, Cat. 82.

Urbanus fundus, an 110 suburbano? Cat. 8.

Urbis terminum taurus & vacca signant aratro, Varr. 2,
1. Col. 6, Præf. circa urbem, Romam, Pall. 3, 25.

LEXICON

Urceolaris herba, Veg. 1, 34. parietaria *Dodonæo*, quod urceis vitreis *detergendis adhibita*.

Urceum aheneum, quod, Cat. 18.

Urceus. urcei aquarii, Cat. 10. fictiles, Cat. 13. urceis progeritur oleum, Col. 12, 50. urceo fictili, Col. 12, 44.

Uredo est a frigore, Col. 3, 20. *Possim urendi itemque adurendi verbum frigori attribui docet Fabri thesaurus*. Uredo & vulnuscula in elephantiasi, Veg. 1, 16.

Urina si ægre fluat aut genitalia deurat, Col. 6, 30. urina hominis apta furculis, Col. 2, 15. adversus vermes, Pall. 3, 25. 4, 10. urina pota reficiuntur apes cœliacæ, Varr. 3, 16. vetus pomis & vitibus affunditur, Pall. 3, 8. 4, 8 & 10. 12, 10. bubula advers. campas, Pall. 1, 35. asini obviat vermibus, Pall. 4, 10. bubula vel hominis, Col. 9, 13. *vid. Lotium*.

Urna quinquagenaria, Cat. 10. *quinquaginta sextariorum capax*, Turneb. 7, 22. urnæ spartæ, Cat. 11.

Urnales II, Cat. 13. *forte ad urceos refertur*.

Uro. uratur vi secuti alboris, Pall. 11, 5.

Urpicem unum, Cat. 10. *quidam Irpicem malunt. Videtur urpex antiquior, ut ex ὑρῖπος factus est imber*.

Urruncum, Varr. 1, 48.

Ursini adipis vires, Pall. 1, 35. ursinus sanguis, Col. Arb. 15.

Urticæ enecant anserculos, Col. 8, 14.

Ufioni quæ supererunt, Cat. 38. suæ quod satis sit, Cat. 145 & 149.

Usque adeo quo præacueris, Cat. 40. donec crassus erit, Cat. 86 & 88. dum fiat crassum, Cat. 95. usque eo dum colliquefiant, Col. 12, 22. raduntur quoad eliciatur sanguis, Col. 6, 31. usque quoad erunt lactentes, *quamdiu*, Varr. 2, 7. usque quo incipit esse, Pall. 4, 1. usque donec commadebit, Cat. 156. usque dum habebis, dato, Cat. 30. usque in nostra tempora, Col. 12, Præf. in LX annum, Col. 11, 1. in annos VII, Pall. 3, 26. in Kal. Octobr. Col. 4, 5.

Ustura ne constringat medicamentum, Veg. 4, 8.

Usurarum semisses, Col. 3, 3. usura semissium, Col. 3, 3. usuram adjiciunt quædam servata diutius, Varr. 1, 69.

Usurpare res urbanas, *agere*, Varr. 2, Præf. usurpatur hæc infitio æstivo tempore, Col. 5, 11. hæc non sunt usur-

R U S T I C U M.

panda (*facienda*) continuis annis, Col. 12, 44. usurpant hoc nomine ramos agricolæ, Col. 5, 6.

Ufus magister, Col. 10, 339. 4, 11. & experientia dominantur in artibus, Col. 1, 1. cum usus exigit, Col. 12, 7. in hoc usu, *pro* in hunc usum, Col. 12, 48. usu continuo gratia pascui exolefcit, Col. 7, 3. in usu est post annum, *adhibetur*, Col. 12, 21. si quid usus venerit, Cat. 4.

Ut ἐκβατίζον. eo conveniunt, ut ipsi se necent curculiones, Varr. 1, 63. * *conditionale est*: ut Saserna dicat verum, Varr. 1, 19. ut hæc scripserit in agricultura, Varr. 1, 2. * *pro* verbi gratia, Varr. 2, 1 & 2. ut puta, Col. 5, 2. * ut enim ἄτρε δὴ Scal. *ad loc.* Varr. 2, 9, ut ejus, quod eo comite indiget &c. *leg.* ut enim quod &c. *vid.* Quod enim, * ut maxime, Col. Arb. 7. * *omissum*, vel ἀπὸ τοῦ κοινού *rependum ex ne præmisso*, Col. 8, 7: ita ne vagetur, sed potius &c. * ut consideret vinitor, *pro* consideret, *vel* opus est, ut consideret, Col. 4, 24. * ut accumbit, vix refurgit, *pro* cum, Veg. 3, 83. * ut quisque locus frigidus erit, is primus conferatur *rel.* Col. 11, 2. * *an duplicem personam sustineat* ἢ ut, *vid.* Varr. 2, 1: ut ex arboribus &c. *pro* ut sicut. Col. 7, 3: ut & ante diximus &c. *ubi ad verbum* diximus *relata*, *comparandi adverbium est*; *ad* meminimus, *conjunctio*. Col. 11, 2: ut quæque res defecta erit. *Considerandum etiam*, *an* ἢ quam eodem modo posita sit Cic. *fin.* 3, 9: Quid autem apertius, QUAM, si selectio nulla sit ab iis rebus, quæ contra naturam sint, earum rerum, quæ sint secundum naturam, tollatur omnis ea, quæ quærat^rur laudeturque prudentia? *unam* quam *postulat nomen comparativum* apertius, *alteram verbum* tollatur. * *pro* ut *leg.* *videtur* utut, Col. 1, 1 *fin.* ut occupato.

Utenfilia, quibus aut alitur hominum genus, aut excolitur, Col. 1, 3. 2, 13. 12, 1. *ita* utensile far, vinum, *rel.* Varr. 1, 2. utensilibus collectis revolant apes, Col. 9, 5.

Uterque. ea res utraque, Col. 1, 9. quod utrumque usurpatur, Col. 3, 14. utræque summæ, Col. 5, 1. quæ utraque genera, Col. 5, 11. *sic* Col. 1, 7 & 8. 4, 1.

Uterum corrumpit in ovibus aqua varia tempore admisuræ, Varr. 2, 2. in utero dolii, Col. 12, 4.

Utilis sapor pomorum, Pall. 4, 10. magis utilior nepotibus, quam filiis, Col. 6, 37. * *utillime* & *utillimus* MS. Pall. 8, 1. 11, 4. 12, 15.

ad Utilitatem adducere, de bove domando, Varr. 1, 20.

L E X I C O N

Utiquē, *in concedendi significatione*, Varr. 2, 4. 3, 7. Col. 1, 4. 4, 7.

Utor. uti factoribus, Cat. 13. *est* qui utatur, Cat. 7. *utenda* rogat, Cat. 5. *utito pro* utitor, Cat. 96, 107, 123 & 126. *quam* uti voles, Cat. 118. *vilicam* uti, Cat. 142. *vicinas*, Cat. 143. *vid.* Aduſus. *Quam* rem utuntur medici, Varr. 3, 16. *ex altero loco*, *cisterna*, ut homines, *ex altero*, *lacu*, ut pecus uti poſſit, Varr. 1, 11.

Utrique ſecus, Cat. 21.

Utroque, *ad maiores pariter atque ad minores*, Varr. 2, 10.

Utrum editis, *sine interrogatione*, Varr. 3, 2.

Utrumne conſuerit, Col. 11, 1.

Uvæ bis mille in una vite, Col. 3, 3. ut varii generis & coloris acinos ferant, Col. Arb. 9. *sine* granis ut naſcantur, Pall. 3, 29. *quod idem eſt*, *sine* vinaceis, Col. Arb. 9. ſi nimio imbre complutæ ſint, ut cōnoſcatur, Col. 11, 2. ut ſerventur (ollares) Col. 12, 43. Pall. 10, 17. in vite ad veris initia, Pall. 12, 12. ut ſiccentur, Col. 12, 15. *cōctæ* ut ſerventur, Cat. 25. *paſſæ*, Cat. 7. ut ſiant, Col. 12, 39. *paſſæ* Græcæ ut ſiant, Pall. 11, 22. * ſilveſtres, Pall. 7, 11. *labruſcam alias vocant.* * *uvæ marinæ*, Veg. 1, 20. 4, 12. *inter ſuffimenta: piſcis eſt* Plin. 9, 1. *ubi vid. Harduin.*

Vulcanalia, Col. 11, 3. *Dies ſeriatuſ Vulcano dicatuſ, dicitur* Vulcanalia. *M. Varro*: Vulcanalia a Vulcano, quod ei tum feriæ, & quod eo die populuſ pro ſe in ignem animalia mittit. *Plinius*: A Vulcanaliſ lucubrare incipiebat ſtudendi cauſa. *Beroald.*

Vulgares equi, Col. 6, 27.

Vulgo jacentes teſtæ, *paſſim*, *temere abjeſtæ*, Col. 9, 12.

Vulneribuſ medentia, Col. 6, 32.

Vulpibuſ communis vinea, Varr. 1, 8.

Vulſinienſiſ lacuſ, Col. 8, 16.

Vulſant jumenta, cum aliquid ruperunt, Veg. 3, 42.

Vulſura pecorum tonſura antiquior, Varr. 2, 11.

Vulſuſ *eſt* *pejuſ & cum periculo ruſſienſ*, *quod colligaſ* ex Veg. 1, 53. 3, 65, 66 & 68.

Vultuſ, *Euruſ*, Col. 5, 5. 11, 2.

Vultuſ. vultu eodem venit æſtaſ aut hiemſ, Col. 1, Præf.

X.

X decuſſiſ, Col. 3, 13. * X *pro* ſſ. *laxatuſ pro* laſſatuſ

R U S T I C U M.

MS. Pall. 4, 12 extr. & saepe codex Columellæ Lips. Etiam saepe apud Vegetium, v. g. de laxis, h. e. lassis, 1, 38. ita tristago, trixago cet.

Xylobakamum, Col. 12, 51..

Y.

Yricus, Veg. 1, 38. forte colore iridis.

Yris illyricæ, Veg. 1, 34. & yreos crudi, forte floris iridis, Veg. 1, 20.

Z.

Zeus piscis, Col. 8, 16.

Zinziberis triti, Pall. 11, 20.

Ziziphus arbor apibus gratà, Pall. 1, 37. rutila & alba, Col. 9, 4. satio & cultura, Pall. 5, 4.

Zizipha ut servantur, Pall. 5, 4. MS. Pall. melius, zizyphum, & ita quoque Vindanion Geopon. 10, 43. Ceterum fructus zizyphi noti sunt apud nostros. Videantur Baptist. Pius annot. post. c. 37, Salmas. ad Solin. c. 52, p. 730, Bodæus a Stapel ad Theophrast. hist. plant. 4, 4, p. 328 f. Schættg. Officinæ appellant jujubas.

Zungitis, Veg. 4, 16. N. L.

Zythi Pelusiaci pocula, Col. 10, 116.

